

N.F.S. Grundtvig *Danskeren* [bind 3]

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.20, november 2022

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tilføjet punktkommentarer i version 1.22

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1850 (SJ: 986)

Rettelsesliste til A, (SJ:)

Andre udgaver

PS *Poetiske Skrifter* 6 og 7

US *Udvalgte Skrifter* 9

VU *Værker i Udvalg* 5 og 8

Teksten er etableret af Steen Tullberg

Punktkommentarer og tekstredigering er skrevet af Steen Tullberg, redigeret af Jon Tafdrup og Krista Stinne Greve Rasmussen

Indledning under udarbejdelse

Tilsyn ved punktkommentarer dr.phil. Henrik Yde

I øvrigt takkes ph.d. Seán Vrieland

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[[A:1]

Danskeren,

et

Ugeblad,

samlet og udgivet

af

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Tredie Aargang.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Qvist, Bog- og Nodetrykker.

1850.

[A:II]

Hvad end vi har skrevet,
Hvad end vi har talt,
Hvad *Dansk* har *fordrevet*
For *Dansken* er *galt!*

Nytaarsmorgen.

[A:III]

Indhold.

(Stjernen betegner Rimene.)

	Side
Danske Nytaars-Ønsker	1.
*Godnat til 1849 i Danmark	16.
Folke-Aanden og de fremmede Guder	17.
Raadvildheden og Selvklogskaben i Danmark	33.
Dannekvinden og den kvindelige Dannelse	49.
Forslag til at sætte høiere Folkeskoler i Forbindelse med Skolelærer-Seminarierne	65.
*Ønske-Møen	73.
*Dyre-Kredsen	80.
Skjaldekongen Adam Øhlenslæger	81.
Danske Rigsdags-Breve	97, 138, 193, 273.
Danmark og November-Ministeriet	105.
Guld-Alderen og Grotte-Sangen i Danmark	113.
*Grotte-Sangen	129.
Udenlands-Reiserne og Udenads-Læsningen i Danmark	145.

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark	161, 179, 241, 721, 801.
Gode Efterretninger fra Tyskland	177.
Danmarks Fred med Preussen og Tab af Sønder-Jylland	202.
*Danmarks Stjerne	209.
Halv-Tosserne og Heel-Statens paa Danmarks Bekostning	215.
Trolden Grændel og hans Moder i Danmark	225.
En lille Oplysning	256.
[A:IV] Fabelen, som vi paa Dansk kan kalde Dyre-Legen	257.
Den tappre Landsoldat, Asa-Thor og Uffe hin Spage i Frederis	289.
*Danmarks Gyldenaar	305.
Skolemester-Legen i Danmark	313.
Folke-Vindingen i Danmark ved Omsvinget 1848	321.
Almeen-Pensjoneringen og Daarekisten i Danmark	337.
*Grundlovens Aarsdag	353.
*Skovhuset i Sælland	355.
*Havet	359.
*Nordlyset	367.
Vor Tids Ungdom	369, 401.
Bilvis, Bolvis og Blækvis	385.
*Nu eller aldrig	417.
Holsten med Neldebladet	420.
Den Frisiske Gudruns-Kvide	433.
*Liden Gudruns Vise	449.
Den lille Hornblæser	457.
*Danskerne og Romer-Trolden	465.
Forsonlighed, Fredelighed og Taalmodighed i Danmark	473.
*Idsted-Slaget	480.
Danmarks Stilling efter Idsted-Slaget	488.
*Seiers-Torsdagen	497.
*Holgerdanske-Slaget for Sønder-Jylland	499.
*Kiærminde-Sang	502.
*Papirshelte-Sang	506.
*Hurra-Vise om Hr. Villisen	509.
*Hekla og Fonder-Tann	512.

Insurgentterne i Holsten og Oprørerne i Slesvig	513.
Hvad skal vi nu gjøre med Slesvig?	529.
*Den danske Menigmand	538.
*Vilhelm Blom	540.
[[A:V]] *Danmarks Guld og grønne Skove	542.
*Det Sællandske Hurra	543.
Er det virkelig Danmark, som holder paa Slesvig-Holsten?	545.
*Danmark om hundrede Aar	561.
*Nydansk Fællessang	570.
*Vildtyskens Fædreland	572.
*Den tyske Folkeaands Efterlysning	575.
De danske Stridsmænd paa den ene Side og Berlings-Avisen paa den anden	577.
Hjemtyskeriet som Svampen i Danmark	587.
Danskeren Niels Jørgensen, rømt fra Rensborgs Fæstning til Kiøbenhavns Raspehuus	593.
*Odin Langskiæg og Rungner Graasteen	601.
Missunde	608.
*Ernesto Dalgas	609.
Er Gefion gift eller er hun ugift?	612.
Hvad siger "Nord og Syd" nu om Danskheden?	623.
*Dannebrog og Dannevirke	625.
Folket og Staten i Danmark	628.
*Det danske Birtings-Bad og Bragebæger	641.
Danehærens Priis paa Folkethinget	651.
Det oprørske Fredrikstad og det medlidende Kiøbenhavn	657.
*De norske Graner i Danmark	673.
*Det jydsk "Tøv lidt"	678.
Opraab til alle Dydens Venner i Danmark	680.
*Dronningbien og Fuglekongen	689.
Papirs-Freden og den aabne Feide	692.
Tallotteriets Ophævelse og Sisens Vedligeholdelse	703.
Grundloven, Statsraadet og Rigsdagen	705.
Brudevielsen og det borgerlige Ægteskab	737.
*Dansk Vogter-Vise	753.
*Den tyske Storm og Blæst	756.
[[A:VI]] Dansk og Latin-Læsning i Latin-Skolen	758.

Nordens Mythologi	765.
Tale ved Rødding Folkehøiskoles Gienaabning	769.
Dansk Betragtning af Aanden i Naturen og Aanden i Historien	785.
Øiet i Nakken	817.
*Danmarks Engel	825.

[A:1]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 12. Januar. Nr. 1.

Danske Nytaars-Ønsker.

Det er en egen Ting med “*Ønsker*” i Almindelighed, og er sædvanlig kun en Narrestreg eller i det høieste kun Snakkerads med “*Nytaars-Ønsker*” i Særdeleshed, saa det er intet Under, at alle “de Handlende” der ellers vanskelig kan enes, er blevet enige om, at Nytaars-Ønskerne i Flok, som de har maattet betale i dyre Domme, ikke er en halv Skilling værd. Paa den anden Side er imidlertid “*Ønsket*” i sig selv saa yndigt et lille Væsen, at det gaaer i det mindste alle Damer og Digtere med “*Ønsket*” ligesom med et yndigt lille Barn, som de ikke kan see, uden strax at faae Lyst til at omfavne, klappe og kysse det, og hertil kommer, at *Ønsket* er den troeste af alle *Fylgier*, thi selv naar *Haabet* svigter, følger *Ønsket* os dog, saalænge Hjertet banker, og derfor kom, efter Balders-Mythen, *Nanna* selv hos *Hel* i de Dødes Rige med Venlighed *Fylla* ihu, denne Friggas *Ønskemø* med Guldbaandet om de flagrende Lokker, og sendte [A:2]hende til Sjølegave en deilig Guldring. Og hvad nu især *Nytaars-Ønskerne* angaaer, da er der paa dem, som paa alle Ting i denne Verden, der har smukke Navne, den væsenlige Forskiel, at de kan enten være *ægte* eller *uægte*, og skiøndt man ogsaa hos os, for den “almindelige *Ligheds*” Skyld, har søgt at ophæve al Forskiel mellem ægte og uægte Fødsel, saa lader det sig dog ligesaa lidt gjøre med *Ønskerne*, som med *Pengene*, thi man sige hvad man vil, saa

føler vi dog allesammen, at mens et heelt Ark Nytaars-Ønsker paa Børsen ingenlunde var de to Skilling værd, det kostede, da kan et eneste lille Nytaars-Ønske, som er *ægte*, være os saa dyrebart, at det er ubetaleligt. Ja, selv imellem de *ægte* Nytaars-Ønsker gjør vort Hjerter, om vi har noget, en mærkelig Forskiel, ikke blot efter Hjertet og Munden, de kommer fra, men ogsaa efter Skikkelsen, de har, og Klangene, der er i dem, saa naar en Mund, vi kunde have Lyst til at kysse, ønsker os ikke blot i almindelige Udtryk et glædeligt eller lykosaligt Nytaar, men ønsker os udtrykkelig hvad vi selv ønsker, noget, hvori vi sætter vor Glæde eller hvoraf vi venter vor Lykke, da er det for os, som om vore *Ønsker* vendte tilbage og fløi os imøde, lig *Fylla* med Guldbaandet om de flagrende Lokker, for at melde os *Opfyldelsen!*

Det vilde derfor være mig meget fornøieligere at *modtage* ægte Danske Nytaars-Ønsker fra hele Konge|A:3|riget end at skrive om dem, man veed aldrig ret til *hvilke* Læsere og Læserinder, og veed endnu mindre om Stemningen, hvorunder det læses, som vi ønske, skulde gaae til Hjerter og sætte sig til Sæde og lægge sig til Leie der, som Barnet i Moderskiødet; men naar man nu engang, som jeg, er sat til *Pennen* af en *Formynder*, som veed bedre end en selv, hvad man duer til og hvad det kan nytte, at man gjør sit Bedste, saa maa man see til i det ny Aar, som i det Gamle, med *Pennen* at gjøre sit Bedste, og haabe hvad man ønsker, at det vil lykkes bedre iaar end ifjor!

See, dette er jo ogsaa igrunnen det eneste ægte Danske Nytaars-Ønske, jeg med *Pennen* kan pege paa, som maatte være kiærkomment for *alle* Dannemænd og Dannekvinder, med samt deres Børn, thi at gjøre vort Bedste og at see det lykkes, det maa i en Sum være vort fælles Ønske, hvad vi saa end stiler og arbejder paa, men det gaaer med alle saadanne *ubestemte* Ønsker ligesom med de almindelige Grundsætninger, at de kan baade være gode nok i dem selv og være godt nok meent, men netop fordi de har allevegne Ærende, har de ingensteds hjemme, og flyver bort med Vildgiæssene ligesaa hurtig som de kom, uden at nogen lægger Mærke til, hvor de kom fra eller hvor de fløi hen!

Skal derfor det smukke Nytaars-Ønske endogsaa blot vinde Opmærksomhed, da maa det fremfor alt standses |A:4| i Farten, før det flyver Pokker i Vold, ad *Tyskland* til, og der maaskee støder paa den tyske Flaade, der seiler i Luften ligesaa godt om Vinteren som om Sommeren, og vilde strax erklære dette mit Nytaars-Ønske for "god Prise", saa Meningene blev, at jeg vilde ønske, det store, enige Tyskland maatte gjøre sit Bedste til blandt andet at erobre Danmark og see det lykkes; men skal Ønsket, som et vinget Ord, standses i Farten, da maa det fæstes til noget, der ligger os *Danskere* alle nærmest, og det skeer aabenbar paa den nemmeste af alle Maader blot ved at lægge "*Danmark*" til, saa Nytaars-Ønsket bliver, at vi

allesammen i det ny Aar maae gjøre vort Bedste for gamle *Danmark* og see det lykkes!

See, nu har det ingen Nød, at Nytaars-Ønsket flyver fra os og endnu mindre at det skulde kapres af den tyske Flaade, thi vel kan det ogsaa i denne Skikkelse gaae vidt om Land, langt videre end det lille Danmark bogstavelig strækker sig, men det bliver kun “paa Bølgen blaa”, hvor det neppe møder den tyske Flaade, og hvorfra det tør ventes tilbage med det glædelige Budskab, at Opfyldelsen nærmer sig. Men endnu i denne Skikkelse er vort Danske Nytaars-Ønske alt for *flygtigt*, saa det mere flakker om med Tankerne til alle Sider som en Giærdesmutte, end det lægger sig paa Hjertet som en Ædelsteen, hvis Vægt bestandig vidner om dens Værd, |A:5| og denne vægtige Ædelsteen, som Ønske-Fuglen fra “deiligst Vang og Vænge” umuelig kan flyve langt med, men nænner dog aldrig at lade falde, den gjør at han sætter sig til Sæde paa Hjerte-Øen, og løfter kun stundum Vingerne til Udkik som fra Bøgetoppe, thi den vægtige, deilig trefarvede Ædelsteen er det *Danske Fæderneland, Modersmaal og Vennelag*.

Dette er da altsaa *Nytaars-Ønsket*, som jeg gjerne lyslevende med al den Ild, der fra Arildstid har opvarmet Danske Hjerter og med den lifligste Klang, vort yndige Modersmaal nogensinde har havt paa Dannekvindens Læber, ei blot vilde bringe mine Læsere og Læserinder og alle dem, der har Hjerte og Øren af samme Skabning som jeg, men vilde endnu langt heller *modtage* fra dem alle, fordi saa vidste jeg, det gik seierrigt sin Opfyldelse imøde, og fordi saa vilde det lyde i mit Øre og gienlyde i mit Hjerte, som om det allerede var opfyldt, saa vi alle havde gjort vort Bedste og seet det lykkes for gamle Danmark, det vil sige: for *Danskernes Fæderneland, Modersmaal og Vennelag*!

Da jeg nu imidlertid, langt fra at modtage dette Danske Nytaars-Ønske fra alle Kanter, ei engang lyslevende kan bringe Nogen det uden i en snever Kreds, men kan kun skrive en “Dansker” om det, og lade den flyve saa vidt, som et lille Ugeblad, der egenlig er til Spot for alle Vinde, kan faae Lykke til, saa er al den |A:6| Vægt, jeg her med Pennen kan give det Danske Nytaars-Ønske, saa det mindre let henveires af Kastevinde, en nærmere Beskrivelse af Ønskets dyrebare Indhold, hvor det er lyslevende tilstæde, og det en Beskrivelse, der ikke blot fylder “Danskeren”, men baner, saavidt en Pen kan gjøre det, Ønsket Vei til sin Opfyldelse.

Først maa jeg da bede mine Læsere og Læserinder lægge Mærke til, at “*Fæderneland, Modersmaal og Vennelag*” virkelig udtrykke *alt* hvad der udgjør gamle Danmark og hvormed det *Danske Folks* Navn og Ære, Magt og Lykke staaer og falder, medens Regierings-Form og Kongehus, Folkething og Landsting, kirkelige, videnskabelige og borgerlige Indretninger, med alt hvad man kalder “Stat” og Stats-Heelhed-Økonomi-Klogskab o.s.v. hvor vigtigt, ja,

hvor godt det end ellers kan være, det er os dog kun vigtigt og godt, *forsaavidt* det bidrager til at væрге, frede og gavne *Fædernelandet*, bevare, uddanne og berige *Modersmaalet*, vedligeholde, frigiøre, oplyse og glæde *Vennelaget*, som er hele Folkets Arv og Eie, Liv og Lyst, Hæder og Ære!

Denne Tankegang er vist nok meget *gammeldags*, men vort Fæderneland hedder heller ikke *gamle* Danmark for intet, og blot som et *Stykke Jord* betragtet er Danmark vist ikke ældre end Tyskland, Frankerig og Spanien, men kanskee endogsaa lidt yngre, saa vi ud|A:7|mærker det kun med Rette som *gammelt*, fordi det fra Arildstid har været beboet og bebygget af *vore Fædre*, der hverken har ladet sig fordrive eller underkue af fremmede Krigsfolk, som det er gaaet de gamle Indbyggere i Frankerig, Spanien og tildels i Tyskland, eller har skiftet *Tungemaal*, som Krigsfolkene, der indtog Frankerig, Spanien og Italien, eller har brudt deres Vennelag, som Tyskerne hvert Øieblik, saa hvis *gamle Danmark* skal bestaae og blive ældgammelt, da maa det fremdeles betragtes og benyttes efter den gammeldags Tankegang; thi dersom vi gik ind paa den nymodens Betragtning, fra de Folk, der enten intet Fæderneland har, eller har skiftet Modersmaal eller bryder sig dog ikke om noget Vennelag, men slaaes, saa det knager efter, naar den ene Kniv ei kan holde den anden i Skeden, retter vi os derefter, da maae vi jo vente at miste vort Fæderneland, glemme vort Modersmaal, og bryde vort Vennelag, hvorved vi altsaa forspildte alt hvad der har gjort os til et gammelt, æret og lykkeligt Folk, og tabde os i en af de nymodens *Stater* med Stumper af forgaaeede Riger, Pluddervælsk af alskens Tungemaal og Slaveri under allehaande Navne og Skikkelser.

Da det nu er alle Menneskens Børn medgivet at ønske sig lykkelige, og jeg altid paastaaer, at det Danske Folk ret egenlig hører til Menneske-Slægten, og er i |A:8|alle Maader det *menneskeligste* Folk, jeg kiender, saa skulde man tænke, det fulgde af sig selv, at det Danske Folk ogsaa maatte ønske fremfor alt at beholde sit Fæderneland *ubeskaaret*, sit Modersmaal *uforkvaklet* og sit Vennelag *uforstyrret*, da vi jo aldrig kan blive lykkelige ved andet end hvad vort Hjerte fryder sig ved; men det er netop Ulykken i vore Dage, at Folk ikke blot, som altid, fristes til at søge Lykken, hvor den umuelig kan findes, men at de ordenlig bilder sig ind, de er for *dydige* til at see paa Lykken, og maatte hardtad ønske at blive ret *ulykkelige*, for at vise baade Verden og Vorherre, at de øvede Dyden for sin egen Skyld! Dette er, som man nok veed, den Tyske Viisdom, som lærde Folk herinde har beilet til og trællet for siden *Kants* Dage, som talde Ordet ud og spyttede ad *Lykken*, som den store Skiøge, der har forført selv de største Helgene, men skal derfor sættes i Tugthuset af de tyske *Dydsmonstre*, og skøndt jeg nu godt kan føle paa min Samvittighed, at den Tankegang bliver endnu mindre nogensinde Dansk, end de Danske Philosopher blev Kants

lykkelige Medbeilere til de Vises Steen, saa møder jeg dog hvert Øieblik hos vore studerte Folk den forbistret dydige Tænkemaade, at enten Talen er om Dannelsen, Lærdom og Videnskabelighed, eller om Regierings-Former, Constitutioner, Stats-Indretninger og Grundsætninger, da maa man slet ikke spørge om hvad der gjør Folk **A:9**lykkelige eller *ulykkelige*, men kun om, hvad der er *fornuftigt, konsekvent* og især hvad der er *selvgjort*, da ingen Ulykke kan være saa stor, at jo “selvgjort er velgjort” og ingen *Lykke* enten her eller hisset kan være saa stor, at man derfor maa opoffre hvad de høilærde Tyskere *kalder* Fornuft og Selv-Bestemmelse!

See, derfor, men ogsaa ene og alene *derfor* hører det til mit *Danske* Nytaars-Ønske, at alt vort *Hjemtyskeri* maa gaae Pokker i Vold! Man tager altsaa mærkelig feil, naar man tænker, at det er vort *Tyskeri* i Tanke og Tale jeg har en saadan Modbydelighed for, at jeg vilde opoffre det mindste af Fædernelandets Gavn, Modersmaalets Ære og Vennelagets Glæde for at blive det kvit, thi jeg finder tvertimod i dette *Hjemtyskeri* en udtømmelig Kilde til prægtige Holbergske Komedier, saa kun fordi Erfaringen har lært, at *Hjemtyskeriet* i vor nærværende farlige Overgangs-Tid er os fordærveligt, kun *derfor* ønsker jeg det Pokker i Vold, til vi er blevet saa *lykkelige* og velfornøiede med vort eget, med det *Danske*, at det har ingen Nød, vi bytter det bort for Død og al Ulykke, som aabenbar hænger ved Tysken af Modersliv. Saasnart vi nemlig kommer saavidt, at vi hverken lader os kyse af *Tysken* eller vil paa nogen Maade trælle for den, da kan vi, som jeg i al Stilhed daglig erfarer, baade have megen Morskab og megen Nytte af den, thi *Tysken* er virkelig et mageløst *Slæb*, og denne **A:10**Mester *Phix* kan godt lignedes ved en *Sphinx* med en Verdens-Kugle mellem Kløerne, der vel kun er af Papir, og er knuget flad ved begge Polerne for at passe baade til det Tyske Hoved og til de tyske Kløer, men man kan dog lære meget af “tyske Bøger”, og, naar man først ret forstaaer dem, forsaavidt lære det med Fornøielse, som man ikke kan bare sig for at lee ad den Troskyldighed, hvormed Tysken tager Papir ei blot for rede Penge, men for hele Verden, og praler af den store Lodd i Verdens-Lotteriet han derved har vundet, saa hele Verden maa gaae efter hans Hoved, om ikke i dette Liv, saa dog i det tilkommende!

Idet jeg derfor ønsker alle mine Landsmænd i dette gode Nytaar, at de maae gjøre deres Bedste og see det lykkes for det *Danske* Fæderneland, Modersmaal og Vennelag, maa jeg, ligesom i Klammerter, føie til: og altsaa, *indtil videre*, lade alt *Tyskeriet* gaae Pokker i Vold, da det ellers enten vil staae Folk i Lyset, saa de ei kan see deres Fæderneland, Modersmaal og Vennelag fra den rette Side, eller vil dog forhindre dem, som det saalænge har forhindret baade Regiering og Folk, fra at gjøre deres Bedste til Bevarelsen og Benyttelsen af de for os, men ogsaa for os alene, dyrebare Skatte!

Hermed kunde jeg jo nok slutte, men dels vilde Beskrivelsen af

mit Nytaars-Ønske da ikke *fylde* “Danskeren”, som den dog skulde, da jeg hverken veed noget |A:11| en Hast at sætte ved Siden, og jeg heller ikke synes, noget andet vil passe i den Sammenhæng, og dels vilde det være unaturligt, om jeg ved denne Leilighed reent glemde “Danskeren”, og være en falsk Beskedenhed, om jeg sagde, jeg slet ikke havde noget Ønske for dens videre Udbredelse og venligere Modtagelse i det ny Aar!

Vel veed jeg, som sagt baade i “Danskerens” og i Nytaars-Ønskets Begyndelse, at det er kun meget lidt, min Pen kan bidrage til at redde det danske Fæderneland og Modersmaal og Vennelag fra den truende Undergang, og til at helbrede dem for den dobbelte, først latinske og saa tyske *Forgjørelse*, hvorunder de saalænge har sukket, og endda har lidt meget mere end de sukkede til, ja, end de selv endnu veed af, og jeg maatte jo ikke bryde mig det allermindste om dette Fæderneland, Modersmaal og Vennelag, hvis jeg ikke ligesaa vel ønskede dem i Behold *uden* mindste Understøttelse af *Papiirs-Danskeren*, som med den Smule Understøttelse, en saadan Papiirs-Helt kan yde; men det er dog immer en følgelig Sag, at naar alle Dannemænd og Dannekvinder sætter dem for i det ny Aar at gjøre deres Bedste for det Danske Fæderneland og Modersmaal og Vennelag, da vil alle de af dem, som læser Dagblade eller Ugeblade, upaatvivlelig ogsaa med en vis Fornøielse læse *det* Ugeblad, der stræber at være saa reendansk som muligt, og stræber at vise, at man virkelig kan være *saa* pæredansk |A:12| som Udgiveren baade er og skriver, uden at gøres til Aalehoved af Tyskerne, og uden at have mindste Skam deraf, men kan tvertimod være det med Æren og med al Fornøielse, og maa være det, naar man vil bidrage til det Danske Fædernelands og Modersmaals og Vennelags Redning af Tyskernes Kløer og Opblomstring paa Guds og sit eget!

Uagtet derfor “Danskerens” videre Udbredelse og venligere Modtagelse i det ny Aar unægtelig vilde være *Udgiveren* en stor Fornøielse, ikke blot som *Dannemand*, men ogsaa blot som Mand, som Skriver og som Forlægger, saa staaer dog Ønsket derom i en saa nær og for Øieblikket uopløselig Sammenhæng med mit Danske Nytaars-Ønske, at jeg i det mindste ikke kan skille det derfra, og finder ikke mindste Grund til at lægge Dølgmaal derpaa.

Saa være det da alle mine Læsere og Læserinder, nærværende og tilkommende, vitterligt, at jeg vel af mit inderste Hjerte ønsker, at i det ny Aar alt vort Tyskeri maa gaae Pokker i Vold, og at “Danskeren” med al sin Pæredanskhed maa blive taget til Naade trindt i Riget, men at *dersom* det Danske Fæderneland, Modersmaal og Vennelag blot ligesaa godt kunde værges og bestaae foruden, som med begge Ønskers Opfyldelse, da vilde jeg strax tage dem i mig igien, lade Tyskeriet i Fred, lade “Danskeren” gaae ind, og bruge den derved sparede Tid |A:13| blandt andet til at lære af Tysken *histude* og lee ad Tydsken *herinde*, som virkelig i mine Øine hører til det

Latterligste under Solen.

Ligesom jeg nemlig trænger til at have noget at lee ad, saalænge jeg skal leve og skrive, saa trængde jeg igrunden ogsaa til den Tid, det tager at skrive "Danskeren", for endnu, før Pennen dratter af Haanden, at faae "Haandbogen i Verdens-Historien" skrevet færdig, og faae endnu to nye Haandbøger skrevet, den ene i "*Kirkens*" og den anden i "*Nordens*" Historie, som jeg er sikker paa, alle mine Læsere og Læserinder gerne tog af mig i Sjælegave, saa det er i det mindste ikke af bar Egenkiærlighed og Egennytte, jeg ønsker i det ny Aar at gjøre mit Bedste med "Danskeren" og see det lykkes, men er dog ogsaa, iblandt andet, fordi det maa skee, førend jeg egenlig kan bruge min Pen til noget andet, som jeg dog har en gammel, velgrundet Lyst til, og turde vente mig fuldt saa megen Fornøielse og Fordeel af, som jeg enten har havt eller kan faae af "Danskeren", der, som et *Ugeblad*, er en Dagtyv, der tit tager Aftenen med, og holder i det hele, ligesom de i *Nive*, mere ad at tage end at give! Naar jeg derfor ønsker, at "Danskeren" i det ny Aar maa finde en langt videre Udbredelse og langt venligere Modtagelse paa Marken end hidindtil, da er det ingenlunde, for saa at lade den til næste Nytaar udgaae i "større Format" |A:14 med eller uden Paahæng og forhøiet Priis, men blandt andet, for at kunne med god Samvittighed lade den gaae ind, til betimelig Fortsættelse ved andre Penne.

Hvorvidt nu dette Ønske vil gaae i Opfyldelse og hjælpe det store Danske Nytaars-Ønske til at naae sit Maal, det kan jeg umuelig vide, thi man ønsker altid kun hvad man har Lyst til at faae, men ei Magt til at tage, men jeg gjør mig dog Haab derom, det bedste, jeg kan, og søger iblandt andet et godt Varsel i, at det er "Danskerens" *tredie* Aargang, som begynder med dette Nytaars-Ønske og slet ikke andet, saa det er, næsten bogstavelig hvad jeg holder i min Haand, naar jeg første Gang iaar seer *Nytaars-Ny*.

Vel vilde det ikke lykkes mig, som jeg først havde tænkt, at udlokke det gode Varsel med vort eget gamle Ordsprog: alle *gode* Ting er tre, thi den Fornøielse fordærvede *Hjemtysken* i mig ved den Bemærkning, at alle *onde* Ting er ogsaa *tre*, som Røg og Føg og onde Kvinder, eller som *Mørke*, *Død* og *Løgn*, med alt hvad deraf flyder; men saa røg jeg i *Latinen*, som man dog maa have lidt Gavn af for al den Plage, man har havt af den, til den igaar blev afskaffet ved *Attestatsen* og, som vi vil haabe, imorgen bliver afskaffet ved Stilebordet, og *Latinen* maatte ganske rigtig rykke ud med det gode Varsel i det vindtørre, men dog ganske velskabte Ordsprog "Tretallet er Glædes-Tegnet". See, |A:15 dette tørre men udtrykkelige Lykke-Varsel for "Danskerens" *tredie* Aargang¹ maatte *Hjemtysken* nødes til at lade mig beholde, og nu træffer det sig netop saa heldigt, at i "*Varsler*" var de *gamle* Romere næsten ligesaa stærke som i Næverne, saa deres Varsler slog dem sjelden feil. Hvad enten man

nemlig tænker paa "*Ulvinden*" som opammede Romernes Halvguder, eller paa "*Rovfuglene*" som spaaede *Romulus* Lykke for Røver-Kiøb, eller paa det Romerske *Stamtræ*, som var opvoxet af en Spyd-Stage, med *Spidsen nedad*, da slaaer det til, at hvad man har et ægte romersk Varsel for, det kan man godt gjøre sig Haab om. Altsaa, blandt andet paa de gamle Romeres Bekostning tør jeg virkelig gjøre mig Haab om at faae *Glæde* af "Danskerens" tredie Aargang, og det saameget dristigere, som Glæden jo er blevet sit eget Forvarsel, thi saa glad, som iaften, var jeg langtfra at være enten ved den første eller ved den anden Aargangs Begyndelse, og saa glat var det langtfra at gaae enten med "Forordet" eller med Undersøgelsen om "hvad der egenlig uden videre blev afviist paa Rigsdagen ifjor, Helligtrekonger-Dag", og da det desuagtet er løbet ganske taaleligt af med de to forrige Aargange, og jeg dog har leet en god Deel |A:16meer end jeg har grædt, saa maatte jeg være en reen Kryster, om jeg ikke turde vente saamegen Glæde af den *tredie* Aargang, at jeg fik en god Slump at dele med mine *Læsere* og *Læserinder*, som jeg hermed af ganske Hjerter ønsker et lyksaligt Nytaar med alt hvad dem kiært er!

1

Det hedder nemlig i Grundsproget tørt og tydelig: numerus tertius gaudet!

|PS7:247

Godnat til 1849 i Danmark.

I Stilstand blev du født, i Stilstand sov du hen,
I Stilstand gaaer, desværre, du igien,
Saa hvis man rose vil dit Levnets-Løb,
Da faaer du Roes for Røverkiøb;
Thi een Dag kun, mens det var mørkt endnu,
Ved en Forseelse Gavn gjorde du,
Den Dag blandt Stjernerne er alt opsat,
Og dermed, Stilstands-Aar! god rolig Nat!
Saa godt jeg kan, jeg skal dig mane ned
Med al din holsten-gottorpske *Forsonlighed!*

|A:17]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 19 Januar. Nr. 2.

Folke-Aanden og de fremmede Guder.

“At tage fremmede Guder” var hos vore Fædre en Talemaade i det daglige Liv, som alle forstod, og som betød hvad alle tilstod, baade Dannemænd og Dannekvinder maatte vogte sig for, naar de vilde leve godt med hinanden, og hvad der er galt i det smaa, det bliver aldrig godt i det store, saa naar et Folk i det hele tager *fremmede Guder*, gaaer det ligesaa vel paa “gale Veie” som nogen af os i det enkelte, der gjør det samme.

Da nu den Talemaade, at tage fremmede Guder, aabenbar er laant af det *første* Bud i *Jøde-Folkets* Grundlov, saa falder det mig ind, at man kanskee allerbedst kunde oplyse denne vigtige Sag, ved at pege paa dette Lovbud og paa Følgerne af dets Overtrædelse; thi vel var det et svært Misgreb hos os og i hele Christenheden, at man lagde *Moseloven* til Grund for Lovgivningen og Landsstyrelsen, men til at see sig i Speil **A:18** paa er dog ingen Lov og intet Folk bedre skikket end *Jødernes*, og kun ved at bruge dem dertil kan vi faae Opreisning for det Tab, vi unægtelig har lidt ved at glemme vor egen Arilds-Lov og vort eget folkelige Levnetsløb over *Jødernes!*

Ved enhver Grundlov er det os nemlig det *første* Spørgsmaal, *ikke af hvem*, men *for* hvem den er givet, og den Grundlov, der begynder saaledes: jeg er Herren din Gud, som udførde dig af Ægypti Land, af Trælles Huus, du maa ikke have andre Guder end mig, den er jo aabenbar givet *for Israels* Folk og for intet andet Folk, saa, naar man i Christenheden *tilskar* denne Grundlov efter sit eget Hoved og udgav den saa for alle Folks Grundlov, da var det, mildest talt, et svært Misgreb; men *naar Jødernes* Grundlov dog, som jeg rigtignok troer, er guddommelig, og sees i sit rette Lys, da maa der være meget at lære af den; thi da vil den baade være et følgeværdigt Mønster i Henseende til det *menneskelige*, som alle Folk skal have *tilfælles*, og den vil tillige give os god Oplysning om, hvad det Folkelige, baade Folke-Arten og Folke-Livet med sit særegne Maal (paa pluddervælsk: Folke-Naturen og Folke-Historien) har at betyde i Livet og Lovgivningen, medens det forstaaer sig, at vi maae spørge os *selv* og ei *Moseloven* om, *hvad* der er *folkeligt hos os*, som *ikke* er Jøder og *ikke* udført af Ægypten, men er *Danskere* og har fra

Arildstid |A:19| ved Folke-Aandens Hjelp afværget det *tyske* Trældoms-Aag!

Naar vi derfor siger til det Danske Folk: du maa (som et Folk) ingen anden Guddom have end den, som forsvarede dig mod Tyskland og afværgede Trældoms-Aaget, da er det aldeles overensstemmende med Moseloven, medens det igunden er stridende mod Moseloven, naar et fremmed Folk, som *Samaritaner*, vil tilegne sig den og *lade*, som de var *Jøder*.

At nu ogsaa Jødernes guddommelige Lovgiver, forsaavidt Han var *deres* Folke-Aand, betragtede sig selv i samme Forhold til det jødiske Folk, som Hedningernes Guder stod i til deres Folk, det seer vi blandt andet af et mærkeligt Sted hos en af Israels Profeter, som, drevet af Jehovas Aand, tilraabde sit Folk: drager til *Kithims Øer* og seer efter! sender Bud til *Kedar* og giver Agt paa, om Hedningerne har *skiftet* Guder, skøndt det er ingen Guder, medens mit Folk gjorde to slemme Ting: de forlod mig, det *levende Vandspring*, og gjorde sig sprukne Brønde, som ei holde Vand!

Langtfra derfor, at man ved at betragte "Loven og Profeterne" hos Israels Folk som guddommelige, skulde føres til at ringeagte sit eget Folks Guder, Arildslov og Skjaldeblik, saa var dette tvertimod en grov Misforstand, da man meget mere ved at bruge Israels |A:20| Aabenbaring som et reent og klart Folke-Speil, maa komme til at skatte *Folke-Aanden* og alt hvad dertil hører paa ethvert Sted ligesaa høit, som man skatter Folket, der, ved at tage fremmede Guder, svigte sin Arildslov og foragte sine Skjalde, ligesaa vist ødelægger sig selv, som *Jøderne* derved ødelagde sig selv og blev et Folke-Liig, som ethvert *levende* Folk maa betragte med Ynk og Gru.

Det er nemlig vist nok sandt, hvad Israels Profet siger, at Hedningernes Guder var egenlig ingen Guder, i Sammenligning med Ham, der udførde *Israel* af Ægypten, fordi Han var den samme, som fordem skabde Himmelen og Jorden, men Profeten roste dog Hedningerne for, at de *ikke* havde *skiftet* Guder, og det med Rette, thi et Folks egne Guder maae være saa daarlige, som de vil, saa er det dog de *eneste*, Folket kan staae sig ved at dyrke, da alle *fremmede* Guder er en Forraadelse og bliver for Folket kun *døde* Afguder, hvis *Præster* underkuer og mishandler dem. Dette fik da ogsaa vore Fædre tilgavns at føle i *Pavedommets* Dage, under det fortvivlede Forsøg paa at forvandle hele Verden til et stort forklaret *Jøderige*, hvor den Romerske *Pave*, som en jødisk *Ypperstepræst* baade af Aarons og af Melkisedeks Orden, og den Romerske *Keiser*, som Kong David og Kong Salomon sammensmeltede, skulde beherske alle Hedninger med et Jernspir og knuse Konger som Leer|A:21|kar; og ved Reformations-Forsøget i det *sextende* Aarhundrede var man langt fra at gaae *tilbunds*, men nøiedes i Henseende til Folke-Livet med at afskaffe de groveste Misbrug, som var de selvgjorte Jødepræsters Aands-Tyranni og det *døde*

Romersprogs (Latinens) Marerid af alle de levende Folke-Sprog, medens man vedblev at bøie sig for Pavedommets og Keiserlighedens Grund-Tanker (Ideer), som om de var unægtelige Grund-Sandheder, skjøndt de var fortvivlede Grund-Løgne. Keiserligheden kom nemlig nu til at hedde "*Staten*" eens i alle Lande og læstebundet (eensformig) i alle sine Indretninger, og Pavedømmet kom til at hedde "Christelighed", som Staten vel skulde beherske, men dog laane Hellighed og Uforkrænkelighed af. Den latinske Mare flyttede blot fra *Kirken* til *Skolen* og kaldte sig det *klassiske* istedenfor det *hellige* Sprog, og alt det Folkelige gjaldt for Raahed (Barbari), der, saavidt muelig, skulde udryddes, og for Resten saa godt som mueligt skjules under en saakaldt *almindelig Dannelse*, der havde ingensteds hjemme, uden i *Luften*, som man kaldte *Aanden*, medens alle Folke-Aander og al sand Aandelighed bandlystes fra hele Livet, som Sværmeri og Fanatisme, der kun, under visse Indskrænkninger, tillodes at *spøge* i Præsternes Prækener, i Digternes Hjerner og i Læseverdenen. Vel gjorde man i *Krigstid*, naar det kneb, en lille Undtagelse og taalde da en vis Dyrkelse |A:22 af Folke-Aanderne, som Land-Vætter, der opmanedes til Fædernelandets Forsvar, men, saavidt mueligt, bar man sig ad dermed, ligesom *Østerrigerne* og den berømte Romerske Keiser *Justinian*, der helst i Fredstid holdt deres Generaler i Fængsel og slap dem kun løs, naar de selv kom i Knibe.

Hvor ravgalt dette er, naar Livs-Øiemedet i de store Menneske-Legemer, som vi kalder Stammer og Folkefærd, skal nogenlunde svare til de store Kræfter i Sammenvirkning, hvorpaa alle nymodens saakaldte Stater lægge Beslag, det føler *nu* vel alle Folk i Christenheden meer eller mindre dybt, og det er enten Grunden til eller dog Paaskudet for alle de Ophævelser, der nu gøres i *Folkets* og *Folkelighedens* Navn over det "*Bestaaende*", som noget, der hardtad kun er til Vinding for enkelte Personer, Stænder og Klasser, men til Tab for Folket i det hele, men alle disse Ophævelser syndes hidtil uberettigede, fordi de kun stiledede paa Nedrivelse uden ny Opbyggelse, eller bar Præget af en *Revolution* (Kuldkastelse) istedenfor af en *Reformation* (Fornyelse), som hardtad alle bekiendte, man høilig trængde til.

En saadan *folkelig* Reformation, eller Fornyelse af Folke-Livets fri og kraftige Virksomhed, er imidlertid under nærværende sælsomt udviklede Omstændigheder, saa vanskelig, at den let kan synes umuelig, og vil aabenbar kun lykkes, hvor Folke-Livet, trods hele den |A:23 fremmede Overflade, dog igrunden har bevaret en vis lønlig Kiærlighed til Folke-Aanden, saa Hjertet har dyrket sine egne Guder i Smug og derved baade givet dem Leilighed til at aabenbare sig og beholdt Styrke til i sin Tid at være dem bekiendt.

See, dette er endnu en mørk Tale paa alle Tungemaal og en forargelig Snak for Pharisæer, Præster og Skriftkloge i alleslags

Kapper og af allehaande Skoler, og det maa dog blive en klar Sag og et glædeligt Budskab overalt, hvor den folkelige Reformation eller Fornysele skal lykkes, saa Folke-Kraften sættes i *Frihed* og sættes i levende Bevægelse efter sin egen Grundlov til sit eget Maal. Dette maa vel synes en fortvivlet Sag, men kan dog ikke være det, naar Folke-Aanden *virkelig* er nærværende, da Aanden maa have en Hemmelighed tilfælles med Folke-Hjertet, ligesom *Ulysses* ved sin Hjemkomst havde med sin Ægtefælle, hvorpaa den ufeilbarlig kiendes. Denne Hemmelighed er nu igien, for mine Øine, aabenbar slet ikke andet end “Magten over Modersmaalet”, thi ethvert Folks eget Tungemaal, der til levende Brug om *usynlige* Ting paa et Haar ligner Kæmpe-Buen, som ingen uden *Ulysses* selv kunde spænde, det ligner nødvendig, efter sin dunkle Udspring af Folke-Aandens og Folke-Hjertets oprindelige Vexelvirkning, den rodfaste Brudeseng i *Odysseen*, der slet **A:24**ikke lod sig flytte, og hvis Leilighed ingen kiendte uden det kongelige Ægtepar selv.

Saasart nemlig Spørgsmaalet bliver om at tale et Folk ret efter Munden, tale Det til Hjertet og tale Det til Rette om alt det Usynlige og Uhaandgribelige, hvortil, vel at mærke, *Ordet* paa vore Læber ikke blot selv hører, men som dette Ord alene kan *levende* udtrykke og fremstille, see, da har de tabt, alle de Træmænd og Dødbidere, der, ligesom de fremmede Afguds-Billeder, efter det sande Ord hos Israels Profeter “vel har *Mund*, men kan *ikke tale*, har *Øine*, men kan *ikke see*, har *Øren*, men kan *ikke høre*, har *Hænder*, men kan *ikke føle*, og har *Fødder*, men kan *ikke gaae*” altsammen, fordi der er “ingen Aand i deres Mund”, fordi de fattes den usynlige *Livs-Kraft*, der paa Folkets Tunge har dannet Ordet til levende at udtrykke baade Dets *Tanker* og Dets *Følelser* efter Aandens Lov og Hjertets Lyst!

See, heri stikker da hele Hemmeligheden, thi de “fremmede Guder” som aldrig *aandelig*, aldrig *virkelig* kan faae et Folks Modersmaal i deres Magt, de stræber nødvendig, saavidt de faaer Lov til det, at udrydde Modersmaalet af *Aandens* Verden, og som Guderne er, siger Israels Profet, saaledes er deres Gierningsmænd og alle de, der stole paa dem, saa de “radbrækker” naturligviis Modersmaalet, paastaaer saaledes i Dan**A:25**mark, at Dansk er “galt Tysk” eller “fordærvet Islandsk” og paastaaer allevegne, at man kan aldrig regne, hvordan *Almuen*, *Kvinder* og *Børn* snakker, eller hvad der gjør Indtryk paa dem, da “de ikke kiender *Loven*, men er bandsatte”, hverken tænker eller føler eller taler regelret, men hen i Veiret, som det i deres Sandselighed, Raahed og Vankundighed huer dem og falder dem ind, og selv *dette* er Træmændene og Dødbiderne ikke istand til at sige paa Modersmaalet, saa Folket forstaaer det, uden ved Hjælp af en Tolk.

Fra denne Side er det, vi betragter Sagen, baade jeg og alle de, der nu kæmper, hver for sit Folks Modersmaal, og for Folkets

Dannelse og Oplysning paa Modersmaalet og i Dets Aand, uden Spørgsmaal om, hvad de “fremmede Guder” og *deres* Præster, Degne og Skoleholdere mener, siger og skriver derom, og det maa slet ikke forundre os, at de “fremmede Guder” med deres Præster, Degne og Skoleholdere, Medhjelpere og Kirkeværger, sætter sig med Hænder og Fødder imod en saadan *folkelig Dannelse* paa *Modersmaalet*, der ikke blot vilde gjøre dem overflødige, men utaalelige, saa de kæmper enten vitterlig eller af en dunkel Drift “for Alter og Arne”, men bør vi end være billige nok til at indrømme dette, naar vi er oplyste nok til at see det, ja billige nok til at indrømme, at alle de “fremmede Guders” Tilbedere og især deres *Talsmand* er i en stødt |A:26 Ulykke, naar Folket lærer at forstaae sig selv og at udtrykke sin Hjertens-Mening om alle guddommelige og menneskelige Ting, saa kan vi dog umuelig, for de fremmede Guders og deres ulykkelige Tilhængeres Skyld, svigte *Folke-Aanden*, opoffre *Folke-Livet* og forspilde *Folke-Lykken!*

Mine Læsere og Læserinder veed nok, at jeg er ingen stor Beundrer af de paa pluddervælsk saakaldte “*konstitutionelle Former*”, men de veed maaskee ikke alle endnu, at det er ene og alene, fordi de “konstitutionelle Former” allerede ved deres pluddervælske Navn staaer i de fremmede Guders Tjeneste, og fordi de derhos sædvanlig fremstilles, som om de *selv* var *Guder*, Folket skulde trælle for, ved at troe blindt paa dem og ved at bringe dem uden Undtagelse alle de Offere, som de, eller, da de selv er umælende, deres “Stedfortrædere” paa deres Vegne vilde kræve, om det saa var baade *Folke-Aanden*, *Folke-Livet* og *Folke-Lykken*. Saasnaart nemlig Talen ikke længer bliver om de bare, blotte, i sig selv døde og magtesløse “Former” eller Tingester og *Skabeluner*, med fremmede Navne og udanske Krav, men om den virkelige Vending af Bladet og af Sagen 1848, hvorved ikke blot Folket blev gjort opmærksom paa sit Fædernelands rette Grændser og fik Lov til at forsvare dem mod vore holstenske Træbrødre, men hvorved *Folket* istedenfor en uimodsigelig og uansvarlig |A:27 Styrelse fik en *ansvarlig*, der skulde taale Modsigelse og være *folkelig*, da lykønsker jeg det *Danske Folk* til denne lykkelige Vending, hvorved, saafremt Folket endnu har den gamle Kiærlighed, der ikke ruster, til sit Danske Fæderneland, Modersmaal og Vennelag, *Folke-Aanden* maa komme til at raade, *Folke-Livet* vil opblomstre og *Folke-Lykken* blive Frugten deraf.

De fremmede og især de høityske Guders Tilbedere maae nemlig vel af al Magt stræbe at forhindre disse store og glædelige Følger af Vendingen, men de kan dog i det høieste kun forsinke dem, thi saasnaart det Danske Folk bliver sig sit Liv og sin Aand bevidst, da mægter hverken de fremmede Guder eller deres Tilbedere det mindste *indenfor* Danmarks Grændser, og *paa* Grændserne bliver Folket da nok færdig med dem, ligesom med den

uovervindelige holsten-gottorpske Krigshær ved *Flensborg* og *Frederis*.

Det eneste, der endnu gør de fremmede Guder og deres Præster og Profeter farlige, er da deres Mesterskab i *Øine-Forblindelse* og andre "sorte Konster", hvormed de vil hindre Folket fra at blive bekendt med sig selv, sit Fæderneland og Modersmaal, eller skræmme Folket fra at være sig selv, sit Fæderneland og Modersmaal bekendt, saa Det, ligesom Ridder *Vismer* i Kæmpevisen, skal fornægte *Danmark* og sige:

|A:28I Ælvehjem er jeg født og baaret
Og der er alle mine Klæder skaaret,

men det sidste vil aldrig lykkes, da det Danske Folk bestemt vil føle, at *det Ælvehjem*, hvor man glemmer Fæderneland og Fæstemø, og misbruger Brokkerne af Modersmaalet til at fornægte dem, det er et *Helvede*, saa det gjælder kun om at hæve *Øine-Forblindelsen*, der skjuler Aanden for sit Folk og Folket for sig selv, ved det at Koglerne slaaer en Hexekreds om alle dem, der vover paa Folkets og Folke-Aandens Vegne at modsige og spotte de fremmede Guder, og tordner da paa pluddervælsk: I er dødsens, om I flytter en Fod, før I klart og tydelig har besvaret to Spørgsmaal, det første: *hvor finder man Folket!* og det andet: *hvad er Folke-Aand i Almindelighed og den saakaldte Danske Folke-Aand i Særdeleshed?*

Vil imidlertid alle gode Dannemænd og Dannekvinder tage et godt Raad af mig, som selv har gaaet i den sorte Skole, saa jeg kiender Krudtet, da kan jeg give dem et, der allerede stod sin Prøve i *Frode Fredegods* Tid, for da *Greppe-Tylten* koglede og reiste Nidstang mod *Erik* Ordkræng og hans Stalbrødre, da bad han alle sine gode Venner bare at tie stille og lade ham ene skifte Ord med de Skiftinger, og det gik, som han spaaede, at naar man kun ikke fortalte sig, havde **|A:29**Kogleriet ingen Magt². Ligesaaan gik det gerne siden i *Gorm Frittesygs* Dage, som reiste udenlands til *Gerudsgaard*, der ligger næst ved *Germanien*, og havde *Torkel Adelfar* med sig til Tolk, for *Gorm* siger selv i Rimkrøniken:

Der bad os *Torkel* hver og en (jen),
At vi skulde tie som Stene,
Om vi vilde hjem til Lande igien,
Og lade hannem tale alene³.

Naar man nemlig bare, med eller uden Smil, vender Hexemesterne Ryggen, tier stille, spytter engang og gaaer sit Skud, lukt over Hexekredsen, da lærer man strax, at man dør hverken legemlig eller aandelig af deres tomme Trusler, og synes man alligevel, at de fine Haarkløvere maae have et Svar, da skal jeg med Fornøielse ikke

blot give dem eet Svar, men saamange, de vil have. Man er nemlig aldrig forlegen for Svar, naar man veed, man kan sige hvad man vil, og det kan jeg nu engang paa *Dansk*, saa iaften har jeg det Sind at svare paa det første forskrækkelige Spørgsmaal: *hvor man finder Folket?* med det gode gamle Danske Mundhæl: *her* skal man finde *Folk*, ikke i Guds Rige, for i Guds **A:30**Rige finder man kun hele *Mennesker*, men her i Verden finder man alle Slags *Folk*, naar man leder om dem, stikker Fingeren i Jorden og lugter, hvor man er, eller kan maaskee Hexemesterne sige os, om *lærde Folk* er nemmere at finde end *Danske Folk*, eller om de lærde Folks Tilværelse bliver tvivlsom, fordi man maa lede om dem, og selv naar man hører *Sproget*, gjøre Forskiel paa Ordførerne og Eftersnakkerne? Og det andet forskrækkelige Spørgsmaal: *hvad Folke-Aanden er*, vilde jeg iaften paa en Maade snoe mig fra, uden at dog Hexemesterne skulde faae Stunder til at støde i Trompet, for jeg vilde give dem lidt at bide og at tygge paa, ved at svare kort og godt: at *Aanden* er den usynlige *Livs-Kraft*, der aabenbarer sig i *Ordet*, og *Folke-Aanden* altsaa *Folkets* Livs-Kraft, der aabenbarer sig i *Modersmaalet*, det behøver jeg jo ikke at fortælle saa kloge Folk, som I er, men vil I vide *klar* Besked om, *hvad* Folke-Aand i Almindelighed og den Danske Folke-Aand i Særdeleshed i og *for sig selv* er, da maae I først *klart* og tydelig sige mig, *hvad* *Livet*, Guddoms-Livet og Menneske-Livet i og *for sig selv* er, for det veed jeg ikke, og saa kloge Folk som I maae jo strax indsee, at naar man uden Klarhed over Livet, lader, som man kan tale klart om Livs-Kraften, uden Klarhed over Virkningen lader, som man kan tale klart om Aarsagen, der kun kiendes af sine Virkninger, da **A:31**narres man kun med Folk, derfor nøies jeg indtil videre med at vide lidt om *hvad* Folke-Aand i Almindelighed og den Danske Folke-Aand i Særdeleshed *virkelig kan* udrette, og opsætter helst Spørgsmaalet om *hvad* samme Aand igrunden og i sig selv *er*, til jeg kiender *hele* *Virkningen*. Har I altsaa virkelig Lyst til at vide *hvad* den Danske Folke-Aand *er*, da kan I aldrig gjøre bedre end at hielpes ad med mig og alle oplyste Dannemænd, som lægger alle Aarer ombord for at faae den Danske Folke-Aand til at aabenbare sig saa klart som mueligt paa det Danske Modersmaal, thi naar vi da har seet baade Indtrykket, det gjør paa Folket og det tilsvarende Folke-Liv i alle Kredse, som deraf udspringer, see, da kan vi først, som fornuftige Folk, begynde at skifte Ord om, hvad denne Danske Folke-Aand, der speiler sig i det Danske Modersmaal ved Hjælp baade af Mund og Pen, og i hele det opvakte Danske Folks ny Levnetsløb, hvad *denne Folke-Aand* dels er i sig selv og dels er i Forhold til andre Folke-Aander!

Naar jeg nu i hele denne “Dansker” om de “fremmede Guder” neppe har nævnet de “høityske”, som jeg dog naturligviis heeligienem har havt for Øie, da maae mine Læsere og Læserinder

ikke tænke, det er for at lægge Dølgemaal derpaa, thi det er ene og alene for at gjøre opmærksom paa, at *alle* Folke-Aander, selv de guddommeligste, er, *som fremmede Guder*, ethvert **[A:32]** andet Folk til en Snare og Fordærvelse. Kommer nemlig kun det Danske Folk til at føle og indsee dette, da har det ingen Nød, de jo føler og indseer at *Tyskernes Aand* med alt sit Slæng maa ret egenlig være "Fanden" for os, thi ligesom de gamle Tyskere, saavidt vi veed, ikke havde andre Guder end "*Tyske*" og hans Søn "*Mann*" saa de *forgudede* uden videre dem selv, saaledes lærer man snart, at *Jegheden* og *Selvheden* og "jeg selv", spiller *Aandens* Rolle i hele den tyske Viisdom, saa det er soleklart umueligt for Danske Folk at dyrke de *tyske Guder* uden at blive *Tyskernes Trælle*. Fristelserne til dette gruelige Afguderi og Midlerne til at overvinde dem skal jeg med det første stræbe nærmere at oplyse, og for Resten bedes Læseren vel at huske, at hele Talen er her om "Folkeguder", medens alle Enkeltmænds Gud er een og den samme!

2

I *Saxos Danske Krønike*, første Deels sidste Stykke, hvor der er mange flere Løier at læse om.

3

I den gamle Danske Rimkrønike, hvor man kan see, at "pæredansk" skulde egenlig hedde "perledansk".

[A:33]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 26. Januar Nr. 3.

Raadvildheden og Selvklogskaben i Danmark.

Førend 1848 tænkte fremmede Folk, som kiendte noget til Danmark og havde selv nogen Forstand paa Folk og Riger, at Skaden hos os var egenlig en dyb *Afmagt* og en deraf flydende *Modløshed*, som gjorde, at det nyttede ikke man lukkede Øinene op paa os for hvad der "tjende til vor Fred", og for hvad der maatte skee, om de *Danske* igien skulde svare til det Ord, der gik af dem og

det gode Rygte, de havde i gamle Dage, eller om Danmark blot skulde undgaae den Spot og Skade paa sine gamle Dage rent at forsvinde af Kongerigernes Tal, enten som et af de hardtad utallige *russiske* Landskaber, eller som et Bytte, *Tysken* og *Svensken* reves om, thi i Danmark var det sædvanlige Svar paa al Tale om levende Virksomhed: ja, hvad kan saa det nytte? vi kan jo *ingen Ting gjøre*, som forslaaer det allermindste.

IA:34Siden Marts 1848 gaaer det imidlertid i en anden Stue, thi vel synes vore Ministre endnu at have drukket af den gamle Tønde, saa de ved alt hvad man siger, Danmark skulde og maatte gjøre, for at hævde sit Navn og sin Plads mellem Verdens Riger, de smaa og de store, ja, trods alt hvad Danskerne gjør, lader Armene hænge, og siger ved dem selv: ja, hvad kan det nytte? vi kan jo slet *ingen Ting gjøre*, som forslaaer det allermindste; men Folk i Engeland og Frankerig og selv i Tyskland, som betragter Danmark siden Marts 1848, og har mindste Forstand paa Folk og Riger, de taler aabenbar i en ganske anden Tone, og siger som saa: det var som Pokker, hvem skulde tænkt det, at der laae saameget begravet i den lille Krog af Verden, saa de baade i Sælland og i Jylland og paa alle Smaa-Øerne, langt fra at sulte ihjel, da de ikke længer fik Holstens-Sild og holstensk Kiød, og Provsti-Rug og Slesvig-Holstenske Specier, ikke blot henved to fulde Aar holder en dygtig Krigshær paa Benene og fører mere ud til fremmede Lande end de gjorde før, men har vovet at spidde Preusere med samt deres stive Støvler og at mørbanke Holstenerne med alle deres preusiske af Tapperhed og Krigskonst sprækkende Stabs-Officerer; der skal ingen sige, hvad der endnu kunde blive af den lille Flok kække Danskere i det lille, frugtbare, velsignede Land, naar de bare ikke var saa forskrækkelig *raadvilde* og saa dog tillige **IA:35**saa *haardnakkede* og *selvkloge*, at de ikke vil tage imod et godt Raad enten fra den ene eller fra den anden Side!

Ja, dette er aabenbar *nu* kloge Folks Betragtning af os og Dom over os, naar de staaer *udenfor* os og vort Maskapi med Holstenerne, og jeg tvivler ikke paa, at jo alle gode Dannemænd, naar de gaaer i dem selv, vil finde, at der ikke blot er noget, men er meget sandt i det, thi de to sidste Aar har øiensynlig viist, at her, i det lille Danmark, er i alle optænkelige Maader, indvortes og udvortes, langt meer *at gjøre med*, end som enten de Fremmede eller engang vi selv havde tænkt, saa *Raadvildheden* er vor største Plage, da det er den, som ikke blot gjør vore Underhandlinger (vor saakaldte Diplomati) men ogsaa vor Krigs-Førelse og hele vor offentlige Adfærd til et *Vilderede*, eller paa godt Dansk: til en Hønegang i Blaar, som ingen kan see til Enden paa, men som alle kan forudsee, vi kommer ingen Vei med.

Skal vi kaste os i Ruslands Arme? eller skal vi vente paa Englands Naade? eller skal vi drømme om Frankerigs Bistand? eller skal vi tigge Sverrig og Norge om Hjelpetropper og kunde saa

det endda forslaae? eller skal vi vove paa, om Preusens Falskhed dog ikke engang kunde slaae om til sand Ædelmodighed? eller skal vi trøste os ved Østerrigerne, som dog kun ved Russernes Hjelp fik |A:36| Bugt med Ungarerne, og hvis røde Keiserdom er kiødelig Broder til den røde Republik? eller skal vi *fortvivle*? og hvad skal vi saa gjøre i vor *Fortvivlelse*? Skal vi i vor *Fortvivlelse* opsige den ynkelige Vaabenstilstand, ligesom vi ifjor opsagde den gruelige, og skal vi saa gjøre, hvad vi truede med ifjor, men gjorde ikke: gaae med hele vor Styrke løs paa *Rendsborg* eller paa Fienden, hvor vi træffer ham, og lade det “bære eller briste”? eller skal vi i vor *Fortvivlelse* krybe til Korset for *Beseler* og *Francke* og *Olshausen* og see, om de dog ikke nok vil forlige sig med os, naar vi enten afstaaer Landet mellem *Slien* og *Eideren*, eller, skiøndt med blødende Hjerte, hele Landet, *Tønder* forbi og kanskee *Flensborg* med, eller naar vi lover at erkiende Slesvig-Holsten for en selvstændig Stat, trods Danmark, der vel *indtil videre* har sin Konge-Hertug i *Kiøbenhavn*, men har sit Pengevæsen, Krigsvæsen, Kirkevæsen, Skolevæsen, og alt væsenligt for sig selv, og har sin *egen Arvefølge*, naar to eller fire Øine er lukkede? Eller skal vi, naar vi ikke ulykkeligviis er blevet Ministre i denne “bevægede Tid” med det “ansvarsfulde” Hverv at skulle gjøre eller dog sige noget og underskrive alle Papirerne om Krig eller Fred eller Vaabenstilstand, skal vi faa, om vi end, af en eller anden Grund, har vovet os til at blive *Rigsdagsmænd* i denne samme “bevægede Tid”, skal vi da *lade*, som vi |A:37| slet ikke vidste af, at Kongeriget Danmark og hele det Danske Folks Ære, Liv og Gods staaer paa Spil og maa vindes eller tabes ved hvad vi “gør eller lader”, eller skal vi tænke, det kommer ikke os ved, det bliver de “ansvarhavende” *Ministres* Sag, ligesom Hyrden, da de slog hans Been istykker, sagde ganske rolig: kan *Bymændene* taale det, saa kan jeg vel sagtens?

De fleste Hoveder i Danmark, og jeg er bange for, selv de fleste *Rigsdagsmænd* baade i Folkethinget og i Landstinget, vælger uidentvivilt helst det sidste, som den eneste for deres Øine muelige Udvei af den pinlige *Raadvildhed*, Dag ind og Dag ud, som ingen kan staae sig ved, saa man bærer sig ad, som om vi endnu skrev 1847, som om hele Krigen, med dens Farer og Bedrifter, og med Synet af, at dens *ulykkelige Udfald*, som er vist, naar Folket svigter sig selv, maa svie til os og vore Børn og Børnebørn, som om det altsammen var kun en slem *uroelig Drøm*, vi som fornuftige Folk maatte stræbe at *glemme*, ved ivrigt at sysle hver med sine egne Ting, som Dagen hør til. Hører vi derfor, enten i eller udenfor *Rigsdagen*, enten til hvad man kalder “høire” eller “venstre” Side eller “midt imellem” to Stole, som man paa pluddervælsk kalder “Centrum” eller oversat af Fransk “den rette Midte”, da maae vi, efter Omstændighederne, enten *eensidig* holde os til et af to: “*baglæns*” eller |A:38| “*forlæns*”, ubeseet, om til det Heles Gavn eller

Skade, eller vi maae *fleersidig* stræbe efter, at enten Landstinget og Folkethinget, eller de skarpt modsatte Partier i begge, holde alt i "*Stilstand*", saa der slet *ingen Ting skeer*, uden i alt Fald hvad *Ministrene* vil, som maae *forudsættes* at være *alsidige* og indtil videre *almægtige, alvidende* og *algode* i deres lille Kreds, og kan, hvis de sætter Riget overstyr, *tiltales for Høiesteret!*

Hermed kan imidlertid jeg ikke engang som blot Dannemand, endsige da tillige som Dansk Rigsdagsmand, slaae mig til Ro, som man med et frygteligt Tordenveir lige over Hovedet dysser sig selv i Søvn og slukker omhyggelig "Ild og Lys", for at *derved* dog ingen Ulykke skal skee, og for at man dog, saavidt mueligt, kan undgaae at *see* hvad der skeer.

Nei, jeg tænker iaar som ifjor: Skam faae den Dannemand, der lukker sine Øine for Fædernelandets Fare, eller tænker paa at redde sig selv, sit Skind eller sine Skillinger, om Riget forgaaer, og man maatte jo have en Skrue løs for at tænke, enten at den egenlige Fare for Riget, mens det staaer paa Nippet at lemlæstes og sønderrives, det er dog, hvis den "almindelige Valgret" skal bestaae og "Bondevenerne" sætte deres Kandidater igiennem, eller at det Danske Folks Frelse, mens Tyskerne er nær ved at opsluge os med Hud og Haar, |A:39 den beroer dog paa "Fæstets hurtige og tvungne Overgang til *fri Eiendom*", om det saa var Fanden eller Tysken selv, der blev største Lodseier!

Jeg tænker fremdeles, at ikke blot Ministrene og Rigsdagsmændene, men at alle gode Dannemænd og Dannekvinder maae føle, at det endnu langt mindre iaar end ifjor gaaer an at være raadvild, sidde med Hænderne i Skiødet og see Tiden an, men at nu maa der i alle Tilfælde tages en rask Beslutning, der paa en eller anden Maade kan ende Krigen. Dette kræver nemlig ikke blot Europas Stormagter med Rette af os, men det kræver vor egen meget snart *utaalelige* Tilstand. I to Aar har vi nu holdt Krigshæren paa Benene, uden at vove noget *afgjørende*, i to Aar har vi ladet Blodet flyde og Dalerne springe, egenlig hen i Veiret, uden mindste Udsigt til derved enten at hævde vore Grændser eller tilbagevinde Freden, i to Aar har vi vel saa noget nær udtømt vore *Hjelpeskilder*, vor Ungdoms Taalmodighed og vore Anføreres Taalighed, saa det er store Ting, at vi endnu det tredie Aar tør regne paa dem, er saa godt som vist, at gaaer 1850 ligesom 1848 og 1849, da vil 1851 finde os aldeles hjælpeløse, overladte til Fiendens Barmhjertighed, der er som den Grummes!

Altsaa, iaar maa der *tages* en rask Beslutning og den maa *følges*, hvis ikke Danmarks Rige skal forgaae paa den skammeligste og spotteligste af alle Maader, |A:40 ved en *almindelig Raadvildhed* midt imellem alle Midler baade til hvad man kalder og til hvad der virkelig er Rigets Redning.

Men, siger man sædvanlig, *hvem tør* paatage sig det *uhyre*

Ansvar ved at tage og udføre en rask Beslutning i denne vigtige Sag? Det tør sikkert *Ministrene ikke*, det tør sikkert *Rigsdagen ikke* heller, og *hvem* tør vel da?

Ja, det siger man, som om vi endnu skrev 1847 og sad i vor gode Tummerumme under *Christian den Ottende*, med hvad man kalder Fred og Ro, med *Ministre*, som Kongen vilde have dem, og med *Stænderforsamlinger*, som den kongelige *Commissarius* fortalte, at Hertugdømmet *Slesvig* kom slet ikke dem ved; men vi skriver jo dog 1850, der er jo dog *nogen*, der har taget det *uhyre Ansvar* paa sig at forandre hele *Regierings-Formen*, at skabe *ansvarlige Ministre* og *lovgivende Forsamlinger*, at begynde en farlig *Krig*, betydelig at forøge Rigets *Giæld* og at sætte alting paa *Spil*, saa det er jo aabenbar *dem*, der har det uhyre *Ansvar* for alt hvad der under denne ny *Regierings-Form* og ved denne *Krig* times Riget, og nu skulde her dog slet ingen være, som turde paatage sig det langt fra uhyre *Ansvar* for af alle *Kræfter* at arbeide paa Rigets *Redning* af den øiensynlige *Fare*, hvori enten de selv eller andre har styrtet det!

|A:41O vee! om det var sandt, at *ingen* Dannemand turde dette, thi det er jeg vis paa, mangen *Dannekvinde* turde, der siger, som min *Moder*: *heller død end raadvild!* Men, det hænge nu sammen som det vil med *Ministrene* og *Rigsdagen*, iaar som ifjor, saa skulde det dog være forbistret, om der i et Land, hvor Folk i Tusindtal har viist, de turde vove *Liv* og *Blod*, alt hvad et *Menneske* kan vove, for *Danmarks Redning* og *Danmarks Ære*, om der ikke engang skulde findes ligesaa modige *Dannemænd* til at fylde *Ministerbænken*, om de end der maatte vove *Liv* og *Ære* for Rigets *Redning!*

Ja, siger man, det er let sagt, naar man staaer udenfor det, og er uindviet i *Kabinetternes Hemmeligheder* og ubekjendt med alle *Diplomatiens Vanskeligheder*, men sidder man *først* paa *Ministerbænken* og seer alle de *Skiær*, man skal styre imellem, da maa man vel, saa snart og saa godt, man kan, sætte *Roret* i *Læ* og vente paa bedre *Leilighed!*

Ganske rigtig maaskee, naar man ligger i *Havn*, men dog vel ikke, naar man, som de, der nu staaer for *Styret* hos os, ligger paa en *Malstrøm*, hvor *Skibet* ved at blive liggende maa forgaae, saa, skal det muelig reddes, maa man uden *Ophold* lade staae til!

At vore *Ministre* hidtil, selv i det gunstigste af alle muelige *Øieblikke*, efter *Holgerdanske-Slaget* ved **|A:42***Frederis*, ei vilde eller ei turde lade staae til, men sluttede tvertimod den *ynkelige* *Vaaben-Stilstand*, som ei kan beskrives bedre end i det bekiendte *Brev* af *Tillisch*, det har vist nok gjort *Danmarks Stilling* saa mislig, at der hører meget *Mod* til at haabe en lykkelig *Vending*, og at man *udenfor* *Ministerbænken* slet ingen *Ting* faaer at vide, ikke engang, om det *Brev* fra *Tillisch*, der efter *Berlings-Avisen* bestemt *ikke* er kommet til *Indenrigs-Ministeren*, er kommet til

Udenrigs-Ministeren, gjør det vist nok meget vanskeligt at sige, *hvad* der nu *lod sig gjøre* til Rigets virkelige Redning fra den ødelæggende Stilstands-Krig, men derfor er det jo dog lige klart, at man baade kan og bør *gjøre hvad* der lader sig *gjøre*, istedenfor, som hidtil, kun at prøve, *hvorlænge* det lille Danmarks Indbyggere *kan og vil* holde ud at betale elleve, tolv Millioner om Aaret for en Krigsførelse, der, saavidt mueligt, er en Vaabenstilstand, og hvorlænge Rigets Ungdom *kan og vil* holde ud at udtømme sine Kræfter og udøse sit Blod uden mindste Udsigt til dermed at frelse Fædernelandet! *Denne Prøve* er nemlig aabenbar den *allerfarligste* for Danmarks Rige og paalægger Vedkommende det *uhyreste Ansvar* baade for Gud og Folket, saa at fortsætte den Prøve i 1850 vilde være en Haardnakkenhed, der kun lod sig forklare enten af den taabeligste Selvklogskab eller af det sorteste Forræderi!

|A:43 Jeg veed jo nok, der tit har staaet i "Fædrelandet", at kun ved at *nøle* kan vi *naae* Maalet, men disse "vi" maae være dem i Papirs-Fædrelandet og deres Maal maa være et ganske andet end vores i det *virkelige Danske Fæderneland*, naar det skal kunne naaes ved et Nøleri, hvormed man langt fra, som jo skulde være Meningen, at "give Lykken Leilighed", meget mere enten afskiærer Lykken al Leilighed til at vise sig eller forspilder den!

Hvad Ministrene ifjor selv sagde paa Rigsdagen, de vilde gjøre, men gjorde ikke, nemlig, saasart de saae at en hæderlig Fred var endnu ei at faae, da at "lægge Sværdet i Vægtskaalen", det er da aabenbar hvad der maa gjøres *iaar*, naar der skal være mindste grundet Haab om det Danske Riges muelige Redning, og det Danske Slagsværd har viist sig at være saa godt og i det hele saa lykkeligt, at jeg ikke kan tænke mig noget uforsvarligere end at opgive det mindste af Rigets Ret, Frihed og Ære, før dette gode Sværd virkelig er *lagt i Vægtskaalen*, men jeg kan heller ikke tænke mig noget latterligere end at klappe paa Sværdet og dog nøies med en Vaabenstilstand, der giver Fienden vundet! En saadan *eensidig*, baade latterlig og ynkelig Vaabenstilstand er det imidlertid aabenbar, hvormed vi har begyndt det ny Aar, og ei uden Rigets Ødelæggelse kan begynde det *næste*, saa nu maa det blive Alvor, nu **|A:44** maa Sagen afgjøres og Krigen endes, naar Danmark skal bestaae. Men før det kan skee, maa aabenbar vor *Raadvildhed endes*, saa vi enten lader os foreskrive Love af de Fremmede eller gjør et bestemt Krav, som vi tør sætte i Kraft, thi *hverken* at ville *opgive* Eidergrændsen *eller hævde* den, *hverken* at ville *slippe* det oprørske *Holsten eller angribe* det, see, det er en barnagtig Egensindighed, hvis Følger vi ikke længer selv kan taale, om end Stormagterne vilde det.

Brød vi os nu igrunder hverken om Ret eller Billighed, om Danmark eller Danskheden, om Frihed eller Ære, men kun om en saakaldt *Heelstat* med to Millioner Indbyggere, der kaldtes det

Danske Monarki, og gav saa og saa mange Millioner i *aarlig* Indtægt, da burde vi jo intet Øieblik længer tøve med, ligesom Østerrigerne, at kaste os i Ruslands Arme, der da sikkert vilde hjælpe os til at tugte de holstenske Oprørere, trods Preuserne og alle de høityske Sympathier.

Bryder vi os derimod virkelig baade om Ret og Billighed og især om Danmarks, det Danske Folks og Danskhedens Frihed, Lykke og Bestandighed, da er det klart, vi maae af al Magt forsvare hvad dertil hører, men lade fare alt hvad enten ei dermed kan forliges eller hører dog ei nødvendig dertil, og begge Dele maa gøres strax, thi der er ikke længer nogen Tid at spille. Om Holstenerne virkelig, som man har ymtet om, nu er |A:45|villige til at skilles fra os *uden* Sønder-Jylland, paa *billige Vilkaar*, det er jo snart prøvet, og er de ikke det, saa maae vi jo virkelig prøve, om vi ikke dog kan indtage og forsvare Sønder-Jylland, trods Holstenerne og alle deres Hjelpere, og viste saa Erfaringen, at vi ikke kunde, da maatte vi nøies med hvad vi kunde forsvare og ei et Øieblik udhale en Krig, der er langt bekosteligere for os end for Fienden, da vi sætte anderledes Priis baade paa Fred og paa Hjerteblood end han.

Var det sandt, hvad der siges, at Krig *kan* vi *ikke* mere føre, da skulde vi naturligviis strax slutte Fred paa hvilket som helst Vilkaar, da det altid er tosset og her ødelæggende at staae paa Krigsfod, naar man *ikke* kan føre Krig, men det er jo aabenbar ikke sandt, thi saalænge vi har en modig Krigshær og Midler til at holde den i Marken, saalænge kan vi aabenbar ogsaa føre *Krig*, og Spørgsmaalet bliver da blot, om vi i vor Kiærlighed til Frihed og Fæderneland finde tilstrækkelig Grund til at trodse Krigens Farer; thi det kan jo dog ikke gaae værre end at vælte? At vi ikke meer for de store Sømagter faaer Lov til at spærre Elben og Veseren, det er meget mueligt, men havde vi kun rigtig spærret de holsten-gottorpske Havne siden Marts 1848, da vilde vor Sømagt derved bidraget langt meer til en hæderlig Fred end den med alle sine Blokeringer har gjort, og det er jo dog ikke Skaden, vi gjør Fienden, men Gavnet, |A:46|vi gjør os selv, der under Krigens skal komme i Betragtning, og det er jo for Resten ikke paa Søen, men paa Landjorden, Sønder-Jylland maa vindes eller tabes for Danmark!

Derfor, Dannemænd! lad os dog hverken ryste ved den Tanke, at Stormagterne maaskee ikke vil taale, at vi mandig forsvarer vort eget mod lovløse Oprørere, men heller ikke trøste os ved den Tanke, at Stormagterne dog vist ikke vil taale at Fienden beholder hvad de selv har tilladt og tildels hjulpet ham at tage! Og lad os paa den anden Side ikke ved at gribe efter meer end der med Rette hører Danmark til, forgribe os, og endnu mindre af Begiærlighed efter *Holsten*, som vi aldrig vilde have Gavn af, om vi ogsaa kunde faae det, nøle med at vove en ordenlig Dyst for *Sønder-Jylland*, som vi ikke kan undvære!

Lad det dog endelig ikke længer gaae med os, som med Hunden i Fabelen, der slap det Stykke Kiød, han virkelig havde i Munden, for at gribe efter det større, han saae i Vandet, men som kun var en *Skygge* af hans eget, som det saakaldte *Slesvig-Holsten* altid for *Danmark* kun vil være en storladen *Skygge* af det *Sønder-Jylland*, der var vores fra Arildstid, og er os altid uundværligt, har alt længe været *halvt* sluppet ud af *Munden* for at gribe Slesvig-Holsten, og vil nu for bestandig gaae tabt, hvis vi ikke nøies |A:47 med hvad Tænderne kan naae og Munden lukkes over, saa "*Ledet er i Lave*"! Lad os dog endelig, hver i sin Kreds, gjøre alt hvad vi kan til at Danmark iaar kommer til Ro inden sine gamle Grændser og det Danske Folk vinder Fred og Frihed til at røre og udvikle sig efter sine egne Love, med det velgrundede Haab, at Himlen vil velsigne disse vore fædernelandskiærlige Bestræbelser og Lykken krone dem med et glædeligt Udfald!

Det er vel sandt, at den Danske Krigs-Sag aldrig siden Marts 1848 har for vore Øine staaet slettere end nu, saa der er neppe noget Haab om, at *deres Raadvildhed*, som forsømde alle gunstige Øieblikke fra Seieren ved *Bau* til Seieren ved *Frederis*, nu, da *Holsten* staaer rustet bag *Preusernes* Ryg, da *Sydslesvig* er i fuldt Oprør for deres Ansigt, da Vaaben-Stilstanden og en halv Fred-Slutning binder os, og Stormagterne hverken vil høre om Krig eller nøde Fienden til en antagelig Fred, at *deres Raadvildhed* nu skulde slaae om til en rask Beslutning og kraftig Udførelse; men hvad var rimeligere end at de, der ikke tør bære Ansvar for at gjøre alt mueligt til Rigets Redning, giøs tilbage for det *uhyre Ansvar*, der, mens Danmark har en Historie, vil hvile paa dem, der af Raadvildhed lod Riget gaae under! hvad var rimeligere, end at de Ministre, der ikke tør vove alt for at ende en utaalelig Tilstand, overlod Styrelsen til hvem der tør! Og glipper |A:48 alt andet, saa vil dog, det troer jeg fast, Danmarks Lykke ei aldeles glippe, og skøndt det er bedrøveligt, om vi skal vente Lægemedlet for vor Raadvildhed fra Fienden, saa lad os dog tænke, at ligesom det var Holsten-Gottorperne, der fra først af nødte os til at rykke i Marken til vor Grændses og vor folkelige Tilværelses Forsvar, saa vil udentvivl i værste Fald de samme Holsten-Gottorpere, som paa en uhørt Maade staaer ubundne af Vaaben-Stilstanden, der binder os, og som, til Trods for den, holde *Rendsborg* besat og truer daglig med et Indfald i Sønder-Jylland, ogsaa nu ventelig tvinge os til at kaste Skeden og bruge Sværdet, til Freden er vundet. Og naar kun paa hvilkensomhelst Maade Riget kan reddes, det Danske Folk komme til Bevidsthed af sin Kraft, sit Kald og sin Værdighed, og Fredegods-Dagene vende forklarede tilbage, da faaer vi nøies med den Ære for Kækhed, som vor Ungdom vist fremdeles vil hævde, og med Æren for opoffrende Fædernelands-Kiærlighed, som Folket vist ikke lader sig betage, og taale, at vor Raadvildhed og barnagtige Selvklogskab

bliver til et Ordsprog blandt Folkene, saa *Danmarks Lykke* paa alle tyske Høiskoler bliver Kraft-Beviset for, at Lykken er meget bedre end Forstanden!

[A:49]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 2. Februar. Nr. 4.

Dannekvinden og den kvindelige Dannelselse.

Vogt dig, mit Barn, for de *slemme* Mandfolk! siger et af vore gamle Ordsprog, og deri ligger Spiren til al vor Forstand paa Dannekvinden og den kvindelige Dannelselse, ikke blot til den Forstand, vi allerede har faaet, som er meget fiin, men ogsaa til al den, vi kan faae, naar vi smukt vil blive ved at elske Dannekvinden saa inderlig, som hun vil elskes og som hun er værd, og naar vi gaaer smukt i os selv og lukke vore Øine op og see, hvor *slemme* vi dog tit har været ved den søde, velsignede Dannekvinde! Dette slog mig idag, en Mandag-Morgen tidlig, da jeg tænkte paa, hvad der skulde i "Danskeren" næste Gang; thi ikke blot havde jeg Aftenen i Forveien, som er min slemme Skik, sagt ægte eller uægte Vittigheder paa Dannekvindens Bekostning, men det faldt over mig, at jeg, som dog ellers i alvorlige Øieblikke immer vil være paa Dannekvindens Side, og naar hun vil være paa min Side, hjertensgjerne holder med hende og siger hende de behageligste Ting, og har gjort mange Vers om hende, som hun fandt kiønne og takkede, ja kyssede mig for, at jeg, som om jeg og min Staalpen var ikke to, men eet, dog ikke har saameget som skrevet *een* ordenlig "Dansker" om "Dannekvinden", og det skjøndt jeg stadig regnede paa at have hende til min *Læserinde* og til mit Skjold mod alle onde Tungers gloende Pile! Ja, siger jeg idag, da jeg kommer min Synd ihu, saadanne slemme, stygge Krabater er vi Mandfolk, selv i vore bedste Klæder, saa vi gjør nok, og det for ramme Alvor, Regning paa *Dannekvinden* med al hendes Livsalighed og selv med hendes Skjoldmø-Kiækhed, men skjøndt vi ikke har noget imod, men vil

endogsaa, at hun for ramme Alvor skal gjøre Regning paa os igien, paa alle de Kæmpe-Kræfter og alt det Helte-Mod, vi vil agtes for at besidde, og paa vor hardtad grændseløse Kjærlighed, der paa een Gang omfatter alt det Høie, alt det Dybe, alt det Sande og alt det Skønne, følgelig ogsaa, *blandt andet*, hende; saa skal, saa maa dog Dannekvinden tit finde sig i at gjøre Regning uden Vært, fordi vi har saa mange Jern i Ilden, at vi allermindst kan tænke paa at holde den Ild vedlige, vi har dem i, men maae nødvendig til Jævnshold *glemme Dannekvinden*, trods al hendes Elskværdighed, over **A:51** *Stats-Sagerne*, der ene hvile paa os, over hele Menneske-Slægts aandelige Tarv og videnskabelige Fremskridt, som vi *Mandfolk* ogsaa er ene om, over allehaande *Embeds-Forretninger*, som vor ømme Samvittighed paa ingen Maade tillader os at forsømme, og endelig og i alt Fald over “*os selv*”, som den *Atlas*, med hvem hele Verden staaer og falder!

Men idet jeg nu har besluttet dog endelig engang paa mine gamle Dage at gjøre “Bod og Bedring” og strax at begynde med en *heel* “Dansker” helliget Dannekvinden og den kvindelige Dannelse” og knyttet til Ordsproget: vogt dig, mit Barn, for de *slemme* Mandfolk! saa regner jeg naturligviis sikkert paa, at *Dannekvinden* ei vil spænde Buen for høit, ikke gjøre alt for store Krav paa min sjeldne Upartiskhed og mit farlige Heltmod til at trodse alle Fordomme, først og sidst *mine egne*, eller knytte altfor store Forventninger til mit ligesaa faste som ædle Forsæt at lade hende skee Ret, og oplyse hende om, hvordan hun bedst selv kan indtale sin Ret og beholde Ret i alle sine Tvistigheder med de *slemme* Mandfolk; thi hun veed jo nok, hvordan vi Mandfolk er, forsaavidt alle brændt med eet Mærke, at vi lover meget i vor Nød, som vi ikke kan holde til vor Død, og at det især er Tilfældet med vore Løfter til Dannekvinden, som vi, naar det gjælder om at vinde og beholde hendes Kjærlighed, jo gierne lover **A:52** at flyve til Maanen eller hvilkesomhelst ligesaa umulige Ting, og kan dog lige lidt gjøre mere end vi kan, saa jeg er forud vis paa, at om jeg ogsaa gennem denne hele “Dansker” kunde holde “Hjulet i Furen” saa kunde jeg dog knap til Aften holde “Tungen lige i Munden”, ja, jeg er forud vis paa, at jeg ikke kommer ret langt i denne samme “Dansker” før det begynder at halte med min ædelmodige Hengivenhed og med min mere ydmygende end virkelig ydmyge Erkiendelse af, at Dannekvinden, langt fra at rette sig efter de *slemme* Mandfolk, altsaa at føie dem, meget mere daglig bedre maa lære at vogte sig for dem. Ved at kikke mig selv bag Øret, er jeg nemlig allerede kommet efter, der sidder en lille Skielm, som lige fra Begyndelsen af har havt en Finger i med, da jeg understregede “*slemme*” foran “Mandfolk”, thi tænker man, det var for at lægge Tryk paa *Mandfolkenes* Slemhed, da tog man mærkelig fejl, det var tvertimod for at indskærpe Dannekvinden, at det naturligviis *ikke* var de *gode*, men *kun* de *slemme* Mandfolk,

hun skulde vogte sig for og kunde aldrig bedre gjøre det, end ved af Hjertensgrund at hengive og overgive sig til de *gode* Mandfolk, og i det enkelte følgerig til *Een af os*, som føler, hun er “Kiød af vort Kiød og Been af vore Been”, da hun ikke anderledes kan svare til sit Navn af *Mandinde*, eller naae sin Bestemmelse, som er at blive til *eet* igien med **A:53***Manden*, hun er taget af! Omkvædet bliver altsaa det gamle Lovbud til “de Levendes Moder”: din Attraa skal være til *din* Mand og *han* skal være *din Herre!*

See, nu er jeg allerede saa vidt, at jeg med en vis Høitidelighed spørger mig selv: kan du ogsaa, med al din gode Villie og mageløse Forkiærlighed til Dannekvinden, enten som Præst eller Dannemand føie Elskeren og Skjalden i at slaae en Streg over Loven og opgive Mandens til al god Ordens Haandhævelse nødvendige *Herredømme* over Kvinden, et Herredømme, der jo desuden er til hendes eget Bedste, da hun selv med Dannekvindens berømte Kiækhed dog i sin Svaghed trænger til Mandens Beskyttelse, og selv med Dannekvindens hele Føielighed og Besindighed dog immer har noget baade af den Letsindighed og den Egensindighed, som maa paa en Maade holdes i Ave, naar hun ikke skal gjøre baade sig selv og os ulykkelige. Medens det derfor er en følgerig Sag, at *Dannekvinden* i det hele og i det enkelte baade kan og skal vogte sig selv for alle de *slemme* Mandfolk, enten de saa vil *tyskes* eller *danskes* med hende, da *de slemme* Mandfolk, der *dansker* op for hende, unægtelig er de allerfarligste, er netop “Slangen” hun tilgavns maa vogte sig for, saa skal hun dog ligefuldt af ganske Hjerte hengive og overgive sig til *de gode Dannemænd*, der **A:54**veed bedre end hun selv, hvad der tjener til hendes Fred, og har, som fødte *Herrer*, Hoved-Ansvaret for alle deres ydmyge *Tjenerinder!*

Men, hvisker rigtig nok *Samvittigheden* til mig: løber dette dog ikke ud paa en *Selv-Modsigelse*, der, grov eller fiin, ligger i aaben Feide med den *rene Sandhed*, som dog har det mageløse Fortrin for alt Blandings-Gods, at den giælder baade blandt Guder og Mennesker, fordi den har en *evig* Gyldighed. Skal nemlig, siger Samvittigheden videre, Dannekvinden tage *sig selv* i Agt for de *slemme* Mandfolk, da maa hun ogsaa være sin egen Frue *lige saa godt*, som du er din egen Herre, eller skal hun blindt lyde dig og andre saakaldte *gode* Mandfolk, da maae I selv see til, hvordan I kan vogte hende for dem, I kalder *slemme* Mandfolk, thi naar I vil betage hende Friheden og dog paabyrde hende Ansvaret, da pløier I med Ræve og gjør krogede Furer, og hører da aabenbar *selv* til de *slemme* Mandfolk, som I altsaa kun paa Skrømt raader Dannekvinden til at vogte sig for!

See, dette er, som alt hvad *Menneskets* Samvittighed *virkelig* siger os, uimodsigeligt, fordi vi ikke kan modsige det uden dermed selv at sige, at hvad vi udgiver for sandt er igrunden “Løgn i vor

Hals”, altsaa uden dermed ordret at slaae os selv paa Munden, saa den gaaer i Baglaas, til det er glemt, ligesom de olympiske **A:55**Guder maatte ligge døde en halvsnees Aar, naar de havde forsvoret sig ved Styx og saaledes vitterlig og klarlig havde sagt sig selv imod. Derfor er jeg nødt til at lade Skielmen bag Øret fare, og at frikiende *Dannekvinden* for Brud paa *Moseloven*, naar hun følger den Lov, der er skrevet i hendes eget Hjerte, thi vi veed jo alle, at dette er *Kiærlighedens* fuldkomne *Lov*, der gælder baade for Mænd og Kvinder, og denne Lov følges i alt Fald ikke bedre af noget Mandfolk i hele Verden end af *Dannekvinden*, saa naar vi giennemhegler hende, da beskæmmer vi baade først og sidst os selv.

Det er nemlig et af *Kiærlighedens* ti Bud, at hvad der er en Lyde hos os *alle*, det maae vi ikke lade hinanden høre, og at hvad Feil der end kan være ved *Dannekvindens* *Kiærlighed*, saa er der dog aabenbar langt større Feil ved vores *Kiærlighed*, naar vi sætter os selv høit over hende, thi vi skal jo elske vor *Næste* som os selv, og *Dannekvinden* er aabenbar i alleregenligste Forstand *vor Næste!*

Slutningen bliver følgende, at *saasandt* som *Dannekvinden* har et *kiærligt Hjerte*, maae vi aldrig stræbe at tvinge eller beherske hende *uden* med *Kiærlighed*, men skal stræbe, saavidt mueligt, at rette os efter hende, baade fordi hun igrunden, som vor *Moder*, har Ret til at forlange det af os, og fordi hun, baade som vor *Syster*, vor *Kiæreste* og vor *Datter*, tillids**A:56**fuld venter af os, at vi vil gjøre alt hvad der staaer i vor Magt for at gjøre hende *lykkelig*. Vi har alle vores Feil, men ligesom vi dog gierne trøste os over den almindelige Feilagtighed med det Ord, at der er dog *ingen bedre* Mennesker til end *Mandfolk* og *Kvindfolk*, der ikke kunde staae sig ved at bytte med de *tyske* Professorers “rene Mennesker” som *ikke er til*, saaledes skal vi aabenbar, til vort eget Bedste, trøste os over alle *Dannekvindens* virkelige og muelige Feil med den Følelse, “at der er dog *ingen bedre Kvinde* til under Solen, saa da Kvinden er os aldeles uundværlig, maae vi i alt Fald forholdsviis prise vor Lykke, og stræbe, ved al muelig Føielighed mod *Dannekvinden*, at vise, vi er den Lykke værd, der faldt i vor Lod!

Jeg veed det jo nok, at de *unge* Herrer kan neppe taale den Tanke, at *Kvinden* skulde være dem *uundværlig*, og vil derfor have den mindste Føielighed, de vise selv den bedste Kvinde, betragtet som en stor Opoffrelse, da Kvinden, efter deres Philosophi, kun, ligesom Sandseligheden i det hele, er et *Paahæng*, der kun er den tænkende, selvstændige Mand til Hinder, til Byrde og til Fristelse, saa, dersom de havde været i *Vorherres* Sted, vilde de aldrig have skabt *Eva*, og dersom de havde været i *Adams* Sted, vilde de endnu mindre have takket *Vorherre* for saadan en Medhjælp! Jeg veed det godt, for jeg har selv været en af de unge **A:57**Herrer, som tænkte saa og var ikke bange for at sige Ordet ud, men derfor veed jeg ogsaa, hvor splittergalt det er, og derfor vilde jeg saa meget des

heller, om jeg kunde, bevæge Dannekvinden til at ave sine Drengbørn itide, saa de aldrig kunde glemme, de havde en *Kvinde* til *Moder*, som de maae takke for alt hvad der enten er blevet eller kan blive af dem, ja, takke for, at de er blevet til mere end en Flyvetanke i et tysk Professor-Hoved. Denne vel meget fordunklede og overseete, men dog urokkelige og høist mærkværdige *Kiendsgierning*, at selv de allerhelligste Paver og Præster, de allerstørste Helte og stærkeste Kæmper, og de allerfineste Tænkere og allerlærdeste Professorer, de var samtlig *kvindefødte*, denne *Kiendsgierning* er det nemlig, jeg vilde have rigtig oplyst baade i vor *Drenge-Skole*, i vor *Pige-Skole* og paa vor *Høiskole* for begge Kiøn, saa det blev alle vitterligt, at hvordan det end kan være enten i Himmerig eller i Helvede, i Maanen eller paa en af de andre Planeter, saa *udgaaer* paa *Jorden* ganske vist hele *Menneske-Livet* fra *Hjertet*, hvad enten det saa yttres sig i *opstigende* Linie giennem *Munden* og *Ordet*, eller i *Sidelinier* giennem begge *Arme* og *Hænder*, eller i *nedstigende* Linie fra Top til Taa. Baade mine Læsere og Læserinder seer vist ogsaa strax, at naar denne *menneskelige Børnelærdom* itide var blevet de unge Herrer ret indpræntet, med den Op|A:58|lysning, at det var *Moder-Hjertet*, og allernærmest *Dannekvindens*, den forguede *Friggas* Moderhjerte, vi talde om, da vilde selv de næsviseste af vore unge Herrer neppe rympe Næse enten ad "*Hjertet*" eller ad "*Kvinden*," men indseet, at vi ogsaa for vor egen *Æres Skyld* maae holde paa vor *Moder*, da det, som allerede de gamle *Græker* bemærkede, skal være et meget klogt Barn, der *selv* kiender sin *Fader* og ei behøver at stole paa sin *Moders Troværdighed!*

Er nu saaledes *Moderligheden* Kvindens Væsen, saa *Adam* med Rette kaldte den første *Kvinde* *Eva* eller "*de Levendes Moder*", og har *Dannekvinden* altid viist de ypperligste Anlæg til at blive den sødeste *Moder* under Solen, da er det klart nok, at den *kvindelige Dannelse* hos os bør gaae ud paa at udvikle disse moderlige Anlæg og, saavidt mueligt, befæste dem mod alle de Farer, vi veed, de løbe i denne Verden mellem de *slemme* Mandfolk og de *slemme* Kvindfolk, hvoraf der allevegne findes mere end Nok, og det er da min Hoved-Anke mod alt hvad der endnu udraabes for *kvindelig Dannelse*, at det løber ud paa det modsatte, saa man lægger an paa at forstyrre og ødelægge Dannekvindens moderlige Anlæg og gøre hende til et Rov for de *slemmeste*, de *hjørteløseste* af alle Mandfolk!

|A:59| Dette er nu vistnok tildels en "gammel Skade" som med Rette kaldes "ond at læge", thi lige fra den Dag, da man først fortalte *Pige-Børnene*, at "*Storken*" var kommet baade med dem og deres Sydskende, ligefra den Dag forberedte man ligesom med Flid de unge Herrers æventyrlige Tankegang om Kvindens, selv Dannekvindens Overflødighed, og svækkede, saavidt man kunde, Dannekvindens Følelse af, at *hun* er "*de Levendes Moder!*" Paa den

anden Side har imidlertid Dannekvinden, trods langt mere end “Manden i Mosen” saa vidunderlig bevaret sin *moderlige* Følelse og saa nylig viist, at hun er endnu en frugtbar “Helte-Moder”, at hendes Elskere maae være Skrømtre, naar de mistvivle om, at hun kan naae sin Bestemmelse, der naturligviis er i det hele at forklare den “*Kvindelighed*”, hun altid har viist fra sin skønneste Side!

Uden derfor at turde eller ville nægte, at det i stormenneskelig og christelig Forstand er en guddommelig Sandhed, at Kvindens Attraa skal være til *hendes* Mand og at *han* skal være *hendes Herre*, som Aanden er Hjertets, Livs-Kraften er Livets nødvendige Forudsætning heneden, saa kalder jeg det dog i smaafolkelig og dansk Forstand en hjertelig Sandhed, at Dannemandens Attraa skal være til *hans* Kvinde og *hun* skal være *hans Frue*, fordi Hjertet er Livets Kilde og Fødselen er Levnets-Løbets unægtelige Begyndelse **A:60** heneden! Heraf følger nemlig med Nødvendighed paa den ene Side at Mands-Livet fortærer sig selv, naar det løsriver sig fra *Hjertet*, som dets Kilde, og at Levnets-Løbet, naar det ikke svarer til sin Begyndelse, umuelig kan faae en god Ende, men bliver som den Vise der “har ingen Ende” og som “ingen kan kiende” fordi den “har gjort sig selv”, kort sagt, at det saakaldte Levnets-Løb bliver til et tysk Luft-Spring uden Begyndelse og Ende. Og heraf følger paa den anden Side, at hele Menneske-Livet, naar det *ikke* opfattes *hjertelig*, bliver os aldeles uforklarligt uden som en klar Selv-Modsigelse, der er en haandgribelig Løgn, og at ethvert *Moders-Barn* kun som en Blindfødt leder om “Aanden i Naturen”, naar han ikke seer, at *Kvinden* er *den Natur*, hvoraf *Mennesket* udspringer og hvis uforanderlige *Love* man maa underkaste sig, for ikke i en rædsom *Overtro* paa *sig selv* og sine egne Griller at gjøre baade sig selv og andre Livet surt og gjøre Levnets-Løbet i aandelig og menneskelig Forstand aldeles frugtesløst!

Jeg kan ret levende forestille mig, hvad for Øine en saakaldt “*videnskabelig*” Læser, hvis han skænker disse Linier lidt Opmærksomhed, vil gjøre ved at see “*Hjertet, Kvinden og Moders-Livet*” fremstillet som den *sande Moder-Natur*, som ikke blot alle Hedninger forgudede, men som alle vore videnskabelige **A:61** Natur-Granskere i Blindhed har beraabt sig paa, som Hjemmelen for alle deres Hjernesvind om Livets Væsen og Tankens Love, og jeg seer ved Siden min smukke *Læserinde* ganske yndig rødme, mens hun hvisker ved sig selv, at vel er der noget i det og langt meer end de *selvkloge* Herrer kan eller vil forstaae, men det er dog vist alt formeget sagt, saa enten er *Hjertet* her løbet af baade med Skjalden og Tænkeren, eller ogsaa har han igien en lille Skielm bag Øret, som springer frem før man veed det og leer, som de Puslinger har for Skik, en lige op i Øinene.

Uden nu i denne eller i nogen Henseende at ville gjøre mig selv reen, eller lade saa hellig, som om der var slet intet Skielmeri ved

mig, hvad jeg desuden veed, jeg kun forgiæves vilde stræbe at binde Dannekvinden paa Ærmet, saa er jeg dog saa uskyldig som Barnet i Vuggen for, som den saakaldte videnskabelige Læser vil tænke, at forvanske eller forvirre *Natur-Begrebet*, ved at stille Menneske-Hjertet, Kvinden og Moders-Livet i Spidsen; thi sæt ogsaa, hvad Menneske-Aanden dog aldrig har indrømmet eller kan indrømme, at vore Natur-Granskere med Rette ansaae den *døde* og den *umælende Natur* for den ypperste og troede at kunne finde dens uforanderlige Love uden mindste Hensyn paa Menneske-Naturen, Hjertet og Kvinden, saa indviklede de sig dog ligefuldt i den klareste Selv-Modsigelse, da de *selv* |A:62| hverken er faldet ned fra Maanen eller groede paa Træerne eller sprungne ud mellem to Flintestene, men er allesammen, efter deres egen Bekiendelse, *kvindefødte Moders-Børn*, thi om de da ogsaa kunde forklare alt andet, saa kan de dog umuelig forklare *sig selv*, deres store Anlæg, dybe *Natur-Granskning* og høie Viisdom, *uden* at tage *Menneske-Naturen, Hjertet og Kvinden* med, og da det nu dog er *deres Anlæg, Granskning og Lærdom* vi have at takke for al vort videnskabelige Kiendskab til Naturen og dens Love, saa maae de selv finde det et billigt Forlangende, at de først skal forklare *dem selv*, før de paatager sig at forklare *hele Verden*, thi saalænge Lyset i dem selv er Mørke, maa Mørkheden i deres hele Anskuelse nødvendig være meget stor. Sandt nok, at naar Natur-Granskerne først skal forklare dem selv og det dunkle Udspring af Moders-Livet, som alle disse store Lys har tilfælles med os Smaafolk, da bliver de ikke nær saa snart færdige med os og hele Naturen, som de har drømt, men maae finde sig i at søge Menneske-Naturens Oplysning i Menneske-Historien, som Livs-Oplysningen i Levnets-Løbet, og det er jo en lang og besværlig Reise, men vi kan ikke skaane dem for den Uleilighed, da det var alt for meget forlangt af *Ordføreren*, at han skulde lade sig forklare af det *Umælende*, alt for meget forlangt af *Menneske-*|A:63|*Naturen*, at den skulde lade sig forklare af *den Natur*, der kun i og ved Mennesket kan gaae Forklaringen imøde.

Saaledes tør jeg da troe at have ret godt klaret den sorte Skygge fra mig, som "denne Verdens Randsagere" altid har villet kaste paa mig og min Pen, men det vil neppe falde mig saa let at borttrydde alle min smukke Læserindes Betænkeligheder ved den, som hun synes, overdrevne Roes, jeg lægger paa *Dannekvinden*, som om vore hedenske "Seere" med Rette havde forgudet hende baade i *Frigga* og i *Freia*, thi her kan jeg ikke sige andet til mit Forsvar end at hvis jeg dermed igien skulde have Skielmen bag Øret, da seer jeg ham dog ikke, thi *det* vil min smukke Læserinde dog ikke kalde *Skielmeri*, at jeg bestandig forudsætter som en alle vitterlig Sag, at i denne *syndige Verden* er *Kvinden* ligesaa lidt som *Manden* lydesløs, og at der i det *enkelte* er den samme himmelvide Forskiel paa Kvindfolk som paa Mandfolk, saa nogle er meget gode, nogle meget

slemme og Resten som Folk er flest, uden at det dog enten kan forandre det naturlige Forhold mellem Mand og Kvinde, eller rokke den faste Grundsætning, at hele Dannekvindens Dannelse maa sigte til at skaffe Dannemanden ikke blot den sødeste, men ogsaa den kækkeste, gladeste og forstandigste *Moder* under Solen!

Hvorledes jeg nu tænker mig en tilsvarende *kvindelig* Dannelse hos os, det vilde ikke blot blive meget for vidtløftigt at afhandle paa det sidste Blad af denne "Dansker", men vilde sagtens ogsaa gaae over min Forstand paa *Moder-Naturens* eller *Hjertelighedens* Love, saa det maa igrunden overlades til *Dannekvindens* egen Følelse, og jeg vil derfor til Slutning blot gaae den Indvending imøde, at naar man stræbde at danne Dannekvinden blot til en saadan Kiæreste og Moder, som alle Dannemænd maatte ønske sig, da blev hun ingen *Mode-Dukke*, der snakkede *Fransk* som den bedst oplærte franske Papegøie og Tysk som **|A:64** den pæneste Tjenestepige i Kiel, og der med sine mange "Talenter" kunde behage baade de holsteenske Officerer og Studenter, de reisende Kiøbmænd og selv de fremmede Diplomater!

Denne Indvending kan nu vel synes frygtelig nok, men den er dog ikke nær saa farlig, som den synes, thi det er slet ikke min Mening, at hvem der kun har Lyst og Anlæg til at blive en *Mode-Dukke*, skulde tvinges til at *lade*, som om hun havde Lyst og Anlæg til at være en Dannekvinde, nei, ligesom Ordsproget siger "hver *Mand*, sin Lyst" saaledes siger jeg "hver *Kvinde*, sin Lyst", og det skulde være mig en stor Fornøielse, om alle de *Pigebørn* paa Marken, og da især i Hovedstaden, som rymper Næse ad Dannekvinden og Dannekvinde-Skolen, maatte blive opflinkede og opsminkede af de allermeest udlærte Francæser og faae den meest *alsidige* Dannelse til at behage og fortrylle alle de Reisende og de fremmede Diplomater, thi saa blev vi dem med Æren kvit, og jo mindre den søde, hjertelige, moderlige, *vort* Fæderneland, Modersmaal og Vennelag inderlig hengivne Dannekvinde behager de Reisende og alle de Fremmede, des vissere er vi paa at beholde hende for os selv, saa herved blev i mine Øine Vindingen fra begge Sider *vores*, og Tabet kun de *Fremmedes*, som jo bør tabe, naar de ikke vil nøies med deres eget, men berige sig paa vor Bekostning!

Og hermed være da denne "Dansker" anbefalet til alle danske Læseres og især danske Læserinders fortrinlige Opmærksomhed og Overveielse!

|A:65]

Danskeren.

Forslag til at sætte høiere Folkeskoler i Forbindelse med Skolelærer-Seminarierne.

(Af L. C. Hagen, Præst i Medolden).

Det er allerede længe siden, man hertillands har mærket, at Billighed og Klogskab maatte tilraade at fremme Oplysning blandt Folket i endnu høiere Grad end hidtil. At den danske Regiering igiennem flere Slægter har arbeidet henimod dette Maal, maa indrømmes og paaskiønnes, men Tiden har i dette Aarhundrede i borgerlig Henseende taget lange Skridt, som gjør, at man nu maa opdage, den tidligere Oplysning forslaaer ikke, — det Brede er tilbage, — Friheden er kommet til Giennembrud, og Ligheden gjør sig giældende endog uden Hensyn til Stand og Vilkaar eller Dannelse og Oplysning. Det er vist temmelig almindelig følt, om ikke just erkjendt, at skal Friheden ikke blive til Frækhed, og Ligheden til raat Gemeenskab, saa maa en forædlende Folkeoplysning træde til, der kan give Tilnærmelsen Lys **A:66** og Varme, saa at Friheden faaer sin aandelige Fylde og Ligheden udvikler sig indenfra. Skeer det ikke, saa bliver Frihed og Lighed let til Forbandelse istedetfor til Velsignelse for et Folk, og det vil derfor vistnok om føie Tid blive en Sag af Vigtighed for alle oplyste Venner af Fædernelandet, efter Evne at virke til, at almindelig Oplysning i det danske Folks Aand maa kaste sine Straaler vidt og bredt, endogsaa ind i den laveste Hytte.

Der er en Deel af Folket, som især tildrager sig vor Opmærksomhed, og det er Bondestanden. Bøndernes Betydning seer vi strax, naar vi blot betænker, at det er dem, der eier, eller idetmindste nytter og bruger den største Deel af den Jordbund, som skal nære og bære os Alle, og er de Selveiere, da er deres Stilling den meest uafhængige under Solen. Tænke vi os Bønderne tage til i Velstand, og efterhaanden blive sig deres Betydning i det borgerlige Samfund bevidste, uden at samtidig dermed Fædernelandskiærligheden vækkes, næres og udvikles, og saaledes det Baand virkes, som bør omslynge Alle, — da behøver man ikke at være Spaamand for at forudsige, at Fædernelandet gaaer sin Undergang imøde; ligesom paa den anden Side Bondestandens aandelige Opkomst vil være den bedste Livvagt for Fædernelandet, og efterhaanden som et høiere Liv gjør sig giældende hos **A:67** denne Stand, virke baade vækkende og formildende, styrkende og

oplivende paa det hele borgerlige Samfund.

Der bør altsaa gøres noget for Bondestandens Oplysning. Det var ogsaa den forrige Ministers Mening; derfor lod han udgaae et Forslag til at oprette høiere Skoler (Amtsskoler), meest beregnede paa Bondestanden, men hans Plan blev behandlet med Kulde, og det Hele faldt hen, deels fordi Forslaget var altfor tørt og altfor meget i det gamle forslidte Spor, deels ogsaa fordi Udførelsen af Planen fordrede langt større Opoffrelser fra Bøndernes Side, end det var at vente, de skulde gaae ind paa. Imidlertid — Høiskoler for Bønderne maae vi have, og efterat have tænkt endeel over Sagen og talt med forstandige Folk derom, vover jeg at fremkomme med det Forslag, at *vore Skolelærer-Seminarier undergaae en saadan Forandring, at de tillige kunne være høiere Folkeskoler.*

Dersom ellers dette Forslag lader sig udføre, har det blandt andet den Fordeel, at det knytter sig til noget, som alt bestaaer. Det er godt, naar det Nye saaledes kan slutte sig til det Gamle, og derved undgaae at gjøre farlige Spring; — men det er da ogsaa i dette Tilfælde nødvendigt, at Seminarierne undergaae en Omstøbning, eller idetmindste Omdannelse, hvad jeg ogsaa troer lader sig gjøre uden store Vanskeligheder og uden store Bekostninger.

|A:68Den Dannelse, som en Almueskolelærer maa have, er af dobbelt Natur. Først maa ham meddeles en almindelig folkelig, eller, om man vil, menneskelig Dannelse, og dernæst en særegen christelig Dannelse. Den første bliver levende for ham forsaavidt han derved tiltales af Folkeaanden, eller, om man vil, Menneskeaanden; den sidste, forsaavidt han derved tiltales af den christelige Aand. Det er langt fra at man er enig om, hvad der hører til almindelig Dannelse, idet Nogle i den Grad udvide Begrebet “almindelig” at de ikke blot derved forstaaer en Dannelse, som bør være fælles for Alle, baade Store og Smaa, Læge og Lærde, men endog en Dannelse, som væsenlig bliver den samme for ethvert Folk, det være sig Engelskmænd eller Franskmænd, Tyskere eller Danskere; — medens derimod Andre paastaaer, at den almindelige Dannelse maa være folkelig, derfor væsenlig forskiellig hos ethvert Folk, der har sit eget Modersmaal, sit eget Fæderneland, sin egen Historie, med Alt hvad dertil hører. Endelig er der dem, som forsøger en Middelvei, og betragter det Almeenmenneskelige som Hovedsagen i den almindelige Dannelse, men ville dog, at den maa have et folkeligt Præg, Tone eller Anstrøg. Endskiøndt Forskiellen er gjennemgribende, og jeg for min Part holder med “Danskeren” og lægger Vægt paa *det Folkelige* som *Hovedsagen* i den almindelige Dannelse, saa troer jeg dog at vi indtil videre kunne **|A:69**lade disse forskiellige Anskuelser staae ved deres Værd, da dog Alle maa være enige i, at Skolelæreren foruden den særegne christelige, maa meddeles en almindelig Dannelse, hvordan man saa end maatte tænke sig denne. Hvad nu den almindelige Dannelse angaaer, som

skulde meddeles paa de høiere Folkeskoler, da vil man ogsaa let blive enig om, at den maa være ganske den samme som paa Seminarierne, da den almindelige Dannelse i sig selv maa være den samme, og de som skulle gøres deelagtige deri, staae paa det samme Udviklingstrin, og idethele med de samme Forkundskaber, omtrent som nu Almueskolen meddeler dem. Da nu saa betydelig en Deel af Underviisningen maa tænkes at være ganske eens paa Seminariet og den høiere Folkeskole, saa har vi derved et Tilknytningspunkt givet, og det bliver nu Spørgsmaalet, hvilken Omdannelse Seminariet maa have, for tillige at være en Skole for dem, der blot søge almindelig Dannelse. Jeg troer det lod sig gøre paa følgende Maade:

1) Foruden de tre Lærere, som ethvert Seminarium har, ansættes een, eller idethøieste to til.

2) Folkeskolen aabnes om Efteraaret og lukkes om Foraaret.

3) Om Vinteren gives Underviisning og Veiledning i de Fag, som hører til den almindelige Dannelse, — |A:70 om Sommeren i de Fag, som ere særegne for tilkommende Skolelærere.

Herved maa jeg først gøre den Bemærkning, at den hele Forandring vilde kun være lidet bekostelig, og det er, som man veed, i vore Dage en ikke ringe Anbefaling, og dersom nu en saadan Udvidelse og Omdannelse af Seminariet nogenlunde tilfredsstillende Trangen til høiere Folkeskoler, og tillige kunde virke gavnligt paa Seminariet selv, saa vilde der være meget vundet.

Man vil vistnok blandt andet indvende, at det ikke vil forslaae at holde blot Vinterskole for dem, som ønske en høiere Dannelse. — Er Skolen, som den her foreslaaede, især beregnet paa Bøndersønner, anseer jeg Vinterskolen for det ene Rigtige. Den Indvending, at de unge Karle glemte om Sommeren, hvad de lærte om Vinteren, vilde kun da have Gyldighed, naar det gjaldt om at lære Lexer og erhverve sig et vist Maal af Kundskaber; derimod falder den bort naar man sætter Skolens Formaal deri, at vække, nære og udvikle et høiere folkeligt Liv hos Ungdommen. Det er desuden neppe i sin naturlige Orden, at de unge Karle, som skulle oplæres i Bondevæsenet, komme i et Par Aar eller flere reent bort fra Plov og Harve, for at holdes til Bogen; og endelig, lægger man Mærke til, hvorledes det er gaaet paa Rødding Skole, saa vil man see, at Bønderne selv er af samme Mening, thi i de Aar, |A:71 Skolen har gaaet, har Disciplenes Antal om Sommeren ikke været meer end en Trediedeel af Antallet om Vinteren. De høiere Folkeskoler, som især ere beregnede paa Bønderne, bør staae aabne om Vinteren, og kunne godt lukkes om Sommeren; noget andet var det, naar vi fik en ordentlig Høiskole i det Store for folkelig Dannelse, — den burde vistnok gaae baade Sommer og Vinter, og kunde blandt andet forsyne vore Bi-Høiskoler med duelige Veiledere.

Men skulde det ikke være gavnligt, eller maaskee endog

nødvendigt, at Folkeskolens Disciple, som tilkommende Bønder, lærte Landvæsenet tillige? Jeg mener Nei: først fordi Hovedsagen her er en aandelig Dannelse efter Standens Leilighed og Tidens Tarv, og dersom Folkeskolen skulde sættes i Forbindelse med et udmærket Avlsbrug, hvoraf de Unge kunde drage Nytte for deres tilkommende Bestemmelse, saa vilde det vare længe inden en saa vidtløftig og kostbar Anstalt kunne komme igang; — dernæst, hvor først den aandelige Dannelse er tilstede, der kommer det Øvrige af sig selv, og endelig er der jo for dem, som især ville lære Avlsbruget, flere Steder, hvor dette kan skee, saa at vi ikke kan sige, at vi egenlig mangler Læreanstalter af denne Slags.

Men, om ogsaa Folkeskoler ville kunne gaae paa den Maade, saa vil der være dem, som mene, at Seminarier vil lide derunder. Jeg er af en anden Mening, [A:72](#) og har Grund til at troe, at en saadan Omdannelse, som den her foreslaaede, vilde virke oplivende og forfriskende paa Seminarierne. Jeg forudsætter naturligviis heelt igiennem, at Lærerne ere duelige, og ville fremme Sagen med Liv og Lyst. Dersom det var endnu saaledes paa Seminarierne, som det har været, at den meste Tid anvendtes til at nedskrive lærde, vidtløftige og kiedsommelige Hefter over Balles Lærebog, Methodelæren og andre fine Videnskaber, saa vilde det ikke gaae med mit Forslag; men jeg antager virkelig, at den Tid er forbi, og at man har faaet Øie for noget andet og bedre. Som gammel Skolemester har jeg ogsaa gjort den Erfaring, at det kan være godt, naar man i længere Tid har drevet paa visse Gienstande, da at lægge dem tilside til en Tid, og tage fat paa andre; — naar man da atter vender tilbage til de Første, vil der være glemt noget, men man har da den Fordeel, at det som bliver tilbage er Eens Eiendom, og det Øvrige, som man ikke har kunnet raade med, maatte ogsaa helst forsvinde. Man vil derfor ogsaa snart gjøre den Erfaring, at naar Vinteren er gaaet hen med at høre Foredrag, hørende til den almindelige Dannelse, og Sommeren begynder, vil de Seminarister, som har noget Hoved, — og det skulle de gjerne have — paa en fiorten Dages Tid være fuldkommen ret vendt i de Foredrag, som høre dem alene til, ligesom det Gamle vil have en Nyhed og [A:73](#) Friskhed, som er ubetalelig. Jeg antager ogsaa, at naar Folkeskolen blev om Vinteren flittig besøgt af livlige, lærelystne unge Karle, der kom af egen Drift, vilde et Samliv udvikle sig, gavnligt for begge Parter og ikke mindst for Seminaristerne.

Dette er i Korthed mit Forslag, som jeg saaledes henstiller til Regjeringens og Folkets Overveielse. Dersom man finder, at Forslaget ikke er grebet af Luften, men var en Prøve værd, saa kunde foreløbig idetmindste eet Seminarium modtage denne Udvidelse, indtil man fik at see, hvad det førte til. Jeg ønsker Forslaget en god Modtagelse hos Folket i det hele, og især hos Bondestanden, og dersom det kunde sætte nogle gode Tanker og Penne i Bevægelse, vilde det glæde mig at have bragt denne Sag paa

Ønske-Møen.

- 1 *Ønsket* er ligt en yndig Mø,
Med Guldbaand om flagrende Lokker,
Hun er af dem, som aldrig døde,
En lille, livsalig Gudinde;
Mens Bøgen har Blade.
- 2 |A:74 Kaldes hun paa, hun kommer brat,
Og trøster sin Ven hele Dagen,
Sidder ved Sengen den lange Nat
Og lægger sin Haand paa hans Hjerte,
Mens Bøgen har Blade.
- 3 Stoles hun paa, da gjør hun blid,
Og hun skuffer Ingen med Løfter,
Siger sin Ven det selv med Flid:
Jeg kan ikke nær hvad jeg ønsker,
Mens Bøgen har Blade.
- 4 |PS7:252 Derfor paa vor Jord hun hædres skal,
Hvordan saa end Tiderne skifte,
Hædres med Sang af hver en Skjald,
Som spiller paa Hjertets Guldstrænge,
Mens Bøgen har Blade.
- 5 Ogsaa hun har fuldgodt et Lov
Af alle de Gamle i Norden:
Gid, sagde hun, da de hensov,
I *Gladhjem* med Smil I opvaagne!
Mens Bøgen har Blade.
- 6 *Fylla*, det er hendes Navn i Nord,
For Lykken i hele sin *Fylde*
|A:75 Ønsker hun alle de Smaa paa Jord,
Som *Aser* og *Vaner*, de Store,
Mens Bøgen har Blade.

Dybt er hun rørt af *Friggas* Graad,
Som rinder af Sorg over *Balder*,
Er og betroet hvert Løndoms-Raad,
Som *Friggas* udkaarne Veninde,
Mens Bøgen har Blade.

8 *Moderlighed!* du veed det godt,
Hvad ellers du tør ikke nævne,
Bly, som du est, for Verdens Spot,
Du *Fylla* betroer i det Stille,
Mens Bøgen har Blade.

9 *Fylla*, hun sad i *Fensal* tro,
Mens *Hermod* til *Hel* red paa *Sleipner*,
Faa det kun veed, hvad da de To
I Eenrum betroed hinanden,
Mens Bøgen har Blade.

10 |PS7:253| Alle dog i det gamle Nord
Derom vidste nyt at fortælle,
Hvad til de To med Venskabs-Ord
Skøn *Nanna* gav *Hermod* at bringe,
Mens Bøgen har Blade.

11 |A:76| *Fylla* da fik en Guldring skøn,
Og godt har den Ring at betyde:
Ønskernes Mø fik Ønske-Løn;
Det *Bedste*, hun vil, skal opfyldes,
Mens Bøgen har Blade.

12 Times det skal, vel seent, men sødt,
Det bedste af Ønskerne alle,
Tidlig det lød om Liv i Dødt:
Gid *Balder* maa komme tilbage!
Mens Bøgen har Blade.

13 *Fylla!* du er mig altid nær,
Naar jeg slaar de bævende Strænge,
Blevet er du mit Hjerte kiær,
For du er en trofast Veninde,
Mens Bøgen har Blade.

14 Ønsker det gaaer, som Folk paa Jord,
De fødes, de færdes, de daane,
Fødes igien dog paa dit Ord,
Naar selv du dem bar under Hjerte,

Mens Bøgen har Blade.

- 15 |PS7:254 Fælles jeg har med *Fædres* Kiøn
Det Ønske, som aldrig skal briste,
|A:77 Ønsket for *Odins* bedste Søn:
Livsalig han *Hel* overvinde!
Mens Bøgen har Blade.
- 16 Fælles jeg har med *Mødres* Kiøn
Det Ønske, som tit blev til Latter:
Gid vi maa see en Dattersøn
Af *Fredegod* voxe paa Marken!
Mens Bøgen har Blade.
- 17 Tit har jeg holdt det dødt i Favn,
Men nænde det ei at begrave,
Bar det om Land med bittert Savn,
Som Dannemænd gamle Kong Frode.
Mens Bøgen har Blade.
- 18 Tit fik det Liv og Smil paany,
Det voldte, skøn *Fylla!* din Aande,
Deraf jeg veed, at høit i Sky
Det hvilet sig har ved dit Hjerte.
Mens Bøgen har Blade.
- 19 Nærmest det laae ved Ønsket bedst,
Din Guldring deri sig har speilet;
Danmark! derfor om din Jubelfest
Ei nænne jeg kan at fortvivre,
Mens Bøgen har Blade.
- 20 |A:78 *Fredegods* Tid med Hjertets Guld
Ei glemmer den graadfagre Dise,
Ønsket derom i sorten Muld
Ei synker, mens hun føder Sønner,
Mens Bøgen har Blade!
- 21 Ønsket, trods Død, har gode Kaar,
For *Fylla* igien det opvækker,
Indtil i *Danmarks Gyldenaar*
Livsalig det stædes til Hvile,
Mens Bøgen har Blade.
-

Bryllupssang.

Mel. Unge Gienbyrds Liv i Norden.

- 1 Gammel Viin og Blomster unge
Føder altid Roes og Ry,
Løser alle Skjaldes Tunge,
Vækker Glædens Røst paany;
Og blandt alle gamle Vine
Kiærlighed er bedst og ældst,
Og blandt alle Blomster fine
Liljevaanden skues helst!

- 2 |A:79 Deilig tit i Danevange
Mødes Viin og Blomsterblad,
Brude-Blus og Bryllups-Sange
Da med Rette følges ad,
Og som Bryllupssangen lyder,
Saa faaer under Solen Ry
Blomstens Duft og Vinens Dyder,
Svinge sig som Fugl i Sky!

- 3 Stammer end den Gamles Tunge
Netop ved den bedste Viin,
Savner mellem Blomster unge
Dobbelt han Ungdommen sin,
Var han Skjald, dog gløder Kinden,
Stammer Tungen dog i Sang,
Blomsterkrandset har forinden
Vinens Priis end Harpeklang!

- 4 Hil da eder, Hjerter ømme!
Under Brudeblus i Lund,
Mellem Sangens Tonestrømme,
Venlige som Belt og Sund!
Livet svare skjønt til Mythen,
Alt som Bølgen blaa til Sky!
Altid være i Løvhytten
Vinen gammel, Blomsten ny!

Dyre-Kredsen.

(1844).

1 Dyre-Kredsen paa Himlens Blaa
End er Solens Bane,
Sol end bryder de Skyer graa
Efter gammel Vane,
|PS6:541Dane-Marken, som bar saa godt
Gierne giver end Solens Drot
Dane-Bod for Sorgen
Med en Paaske-Morgen!

2 Dyre-Kredsen paa Himlens Blaa:
Løven og Jomfruen,
Mellem Skyerne askegraa
Leire sig over Tuen,
Bringe Marken med Tordenbrag
Paaske-Morgen og Pindse-Dag,
Lyse Bøgesale,
Faure Nattergale!

|A:81

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 16. Februar. Nr. 6.

|US9:221

Skjaldekongen Adam Øhlenslæger.

Hvad Danmark og Norden har tabt i vor nys hensovne Hoved-Skjald, derom er allerede skrevet saameget, mest hip som hap, at jeg formoder, mine Læsere er nærved at blive lidt bange for

Overskriften; men i den Henseende kan de være ganske rolige, thi jeg er bestandig paa *Livets Side*, og indrømmer derfor heller ikke Døden nær saa meget, som de fleste, men driver helst Spot med den og indrømmer den ikke et Gran mere enten af Magt eller Indflydelse end jeg høilig nødes til. Jeg veed det jo nok, at engang, og rimeligviis temmelig snart, vil den samme *Tyran*, som, saasomt han fik Lov, tog *Øhlenslæger* fra os, ogsaa banke paa hos mig og med Skogger-Latter indbyde mig til at besøge sig i sit keiserlige Pallads, hvis Beskrivelse fra gammel Tid som "*Helas Bolig*" er mig saa velbekendt, at jeg ei skal lystes ved at følge Indbydelsen, men derfor krummer jeg dog ingenlunde min Ryg for |A:82| Tyrannen eller beder ham om godt Veir, thi denne Forsonligheds-Komedie med *uforsonlige* Fiender har jeg altid raadt mig selv, saavel som mine kiære Landsmænd, fra at spille, da man derved kun spilder Tid og Kræfter, skaffer sig ny Ærgrelse og spiller følgelig derved Fienden baade en tidligere og fuldstændigere Seier i Hænderne. Jeg skal |US9:222| derfor ogsaa gribe denne gode Leilighed til at bede mine "Efterlevende", som maatte unde mig et godt Eftermæle, at tale og skrive saa lidt som mueligt om, *hvad* de mene, Danmark og Norden kan have *tabt* ved *min Død*, men med Flid henlede Opmærksomheden paa, hvad de troer Danmark og Norden har *vundet* ved *mit Liv*; thi spørger jeg det, vil jeg som en trofast Ven ad Livet og derfor svoren Fiende ad Døden inderlig glæde mig derved, og om jeg end ikke spørger det, vil dog alle mine Venner føle det er i min Aand at føre de hensovne Ædlingers Livs-Bedrift i Triumf som en Brand, reddet fra Ilden, og et Bytte fravristet Dødning-Kongen, der, ligesom hans Fætter, Kong Pharao i Ægypten, gierne druknede os alle i Svøbet og roste sig ovenikiøbet af, at han derved paa den eneste muelige Maade havde forebygget alle de utallige *Misbrug*, som *Livet* i denne syndige Verden altid er udsat for, og som *Skjaldenes* Levnetsløb daglig beviser, *de* især næsten med Nødvendighed gjør sig skyldige i.

|A:83| Hvad vi nu vil, Menneskene skal gjøre mod os, det samme skal vi gjøre mod dem, det er en god gammel Regel, som jeg har stor Lyst til at følge i Tale og Skrift om *Øhlenslæger*, da jeg selv har vundet langt mere ved hans Liv end jeg kan tabe enten ved hans eller ved min egen Død. Ligesom jeg derfor ved *Skjalde-Kongens* Kronings-Fest (sidste 14de November), da jeg havde den Ære at række ham Krandsen fra "Dannekvinden", af inderste Hjerte ønskede ham et langt Liv at bære den i, med Vished om, at den i alt Fald skulde forherlige hans Navn "mens Bøgen har Løv og Dannekvinden har Hjerte"; saaledes var selv under Sørge-Kvadet og Lig-Begængelsen mine Tanker især henvendte paa *Trøsten over Døden* for os saavel som for ham, og da saavel mit lille Ord ved Graven som Kvadet i Kirken fandt Gienlyd, vil jeg her kortelig beskrive begge Dele.

Kvadet, der skulde passe til en berømt Sørge-Musik af *Weyse* staaer, som jeg vil haabe uden Trykfeil, paa Papiret, som følger:

- 1 Et Sorgens Budskab *Norden* giennemsuser,
Som Vinter-Stormen over Blomstens Grav,
Det *Dannekvindens* Hjerte giennembruser,
Som Vinter-Strømmen i det vilde Hav;
|A:84|US9:223Det Sorgens Budskab: død er *Øhlenslæger*,
Tre Rigers Yndling, Nordens Hoved-Skjald!
Hans Mesterhaand ei meer paa Harpen leger,
Guldharpen med det fulde Tonefald!
Med ham paany er falmet Oldtids Glands,
Med ham har Norden tabt sin Laurbærkrands!

- 2 Dog stille! *Skjalden* er ei død, han sover,
Som Vinter-Marken til en deilig Vaar,
Som Nordens Aand i Tidens Vinter-Vover,
Hvoraf paany han seierrig opstaaer;
Thi *han* opstod i *Adam Øhlenslæger*,
Besang sin Kæmpedaad og Heltedød,
Og tømde ud det store Brage-Bæger,
Saa Kæmpeløftet trindt i Nord gienlød;
Han holder Ord, saa atter høit i Sky
Skal af hans Daad som af hans Kvad gaae Ry!

- 3 Og *Sjælen*, som sig frydet har i Aanden,
Stormanden, som var Menneske og Skjald,
Han barnlig fromt sig trøstet i Dødsvaanden
Ved meer end Brageharpens Tonefald,
Ved meer end Krandsene, som Fingre binde,
Ved meer end Eftermælets Efterklang,
Ved meer endnu end Hjerternes Kiærminde,
Som senest visner vel i Danevang,
|A:85Ved meer end Verdens Kløgt har gransket ud:
Ved Sjælens Liv for evig hos sin Gud!

- 4 Saa hvil da, *Støv* af Sjælens skønne Bolig,
Til Hvile fulgt som Støvet af en Drot,
Hvor hjemligt Muld omfavner dig fortrolig,
Tildækker dig med Tæppet himmelblaat!
Vi spaae den Sjæl, som sig i dig har speilet,
Saa skøn en Bolig, som i Aanden tit
Vor Skjald har seet og malt, og til den beilet⁴,
Med den at svæve over Jorden frit,
Thi ham, som os har spaaet Bod for Savn,
Vi spaae Forklarelsen i *Jesu* Navn!

[|US9:224](#) Det Indtryk, som denne Sang skulde være et Udtryk for, var nu efter min Følelse og for mine Øine dette, at skøndt Døden, ved en Skilsmisse mellem Sjæl og Legeme, havde berøvet os vor *store Skjald*, ved hvem *Aanden* havde saa herligt aabenbaret sig, saa var det dog kun *Sjælen* ∴ Selv-Bevidstheden, som Døden havde stræbt at gøre husvild, kun den, hvis jordiske Bolig, Speil og Redskab Døden mægtede at [|A:86](#)sønderbryde, og at selv denne hjerteløse Bestræbelse og øvede Misgierning skulde med Guds Hjelp være *Skjalden selv* mere til Gavn end til Skade, medens vi baade kunde og skulde trøste os med, at *Aanden*, Nordens Aand, som var over *Skjalden* og speilede sig saa mesterlig i hans Værker, *Aanden* er *udødelig* og vil ikke blot vide at bevare det Speil, han skabde, og det herlige Redskabs Minde, han ved Skabelsen ærede og brugde, men han vil ogsaa, til Trods for Døden, mægte at fortsætte sin ny Aabenbarelse i Raad og Daad, i Ord og Gierning, som han i og ved *Skjalden Adam Øhlenslæger* saa *kongelig* begyndte!

Dette er nemlig, efter min Følelse og for mine Øine, det opløftende og glædelige, som fra Arildstid udmærker *Nordens* Kæmpeaand fremfor alle andre *Folkeaan*, at han aabenbarer sig i *betimelige Fremskridt*, som en seierrig Helt, der kraftig bevæger sig henimod et fjernt men ophøiet og glædeligt Maal, skøndt han forudseer, at dets Opnaaelse kræver Afkald paa mangfoldige Nydelser, han ellers gjerne vilde dvæle ved, og kræver Opoffrelse af mange kiære og ypperlige, men i Tidens Løb forældede og opslidte Redskaber, som han dog inderlig gjerne vilde give Deel i sin *Udødelighed*. Saaledes føler jeg Storheden og saaledes seer jeg Sammenhængen i den saakaldte "*Nordiske Mythologi*", den mageløse *Kvinde-Spaadom* (Vølu-Spaa) [|A:87](#)om *Helte-Aandens* Kæmpeskridt i alle *Aser*, fra *Balders* Bane-Tue giennem *Valhal* og *Ragnarok* til *Ida-Sletten* og *Gimle-Borgen*, og det er denne *Asamaalets* Spaadom, dette vor Nordiske Folkeaands Fremsyn over sit eget store Levnets-Løb giennem Aartusinder, som jeg føler, seer og paastaer og stræber efter Evne at bevise, nu fra *Skjalde-Kongens* Gienfødelse i *Øhlenslæger* begynder *klarlig* at gaae i Opfyldelse! Derfor smiler jeg kun ad *Døds-Tyrannen*, naar han enten ved *Øhlenslægers* eller ved min egen Grav vil indbilde mig, at nu har han dog endelig faaet Bugt med *Nordens Aand*, saa han herefter kun som et *Gienfærd* ved Nattetid kan besøge sine "mange grønne Grave" i Skjaldenes [|US9:225](#)og Sagamændenes efterladte Skrifter, og udfritter han mig om Grunden til mit Smil, som han finder ikke blot upassende men ærgerligt ved *Skjalde-Kongens* Grav, hvor han har glædet sig til, at idetmindste hele Danmark skulde smelte hen i Taarer, da svarer jeg ham spodsk: jeg smiler ad din *indbildte* Magt og Seier over Nordens udødelige Helteaand, thi havde det været andet end en tom Indbildning, der fødte en latterlig

Indbildskhed hos dig og hos *Tyskerne*, da vilde det jo aabenbar været umuligt, at denne *Skjalde-Konge* kunde fødes, leve og virke, ja, øve uforglemmeligt Storværk i *Nordens Aand*, efterat der giennem mange Aarhundreder var groet Mos |A:88paa *Halfred Vanraadskjalds* og *Snorro Sagaspilders* Grave! Eller vil du kanskee indbilde mig, at nu er han forgaaet ved et Stjernes kud, den *Nordens Kæmpeaand*, der i *Oldtiden*, uden at blune derved, leed i det enkelte saamange Nederlag, som der var Sæder i Valhal og som der blev Kæmpehøie i Norden, han, der saa i *Mellemtiden*, hele sex Aarhundreder, laae i Dvale eller udhvilede sig med *Holger Danske* i "Vætteværn", men stod saa atter lyslevende op i og med *Skjalde-Kongen Adam Øhlenslæger*, kom hele sin Fortid med al dens Storværk saa levende ihu, som det var skeet *igaar*, og saa gladelig ihu, som det skulde gientages *imorgen*, han, der, som en fra de Døde opstanden Hedenolds-Drot, drak Arveøl efter sig selv og tømde *Brage-Bægeret* med det kongelige Løfte, at kunde han end i *Nytaarstiden* ei overgaae, saa skulde han dog aabenbar *ligne* sig selv, ei som et *Gienfærd*, men som en *Gienfødning*, luttret i Skærsilden og klog af Skade; vil du, usle Tyran, indbilde mig, at denne Kæmpeaand, som ogsaa har svævet og svæver endnu over min Isse og gjør mig stærk til at staae opreist og trodse dig ved Kongens Grav, at denne midt iblandt os livsalig gienfødte Aand enten skulde være kvalt i dette kongelige Svøb, hvorpaa du her udøser din ondskafulde Harm, eller skulde kvæles i noget af alle de Svøb, hvorigiennem han udvikler sine |A:89store, velgiørende Kræfter og lader sin Herlighed, som han behager, lyne eller skinne!

Ja, dette haandfaaede *Pant* paa den *nordiske Folkeaands* ægte *Udødelighed*, og dermed *Pant* paa en nordisk *Nytaarstid*, der svarer til vor herlige *Oldtid*, som *Dag* til *Dælling* sin Fader, som den høilyse *Dag* til sin gyldne Morgenrøde, en *Oplysnings-Tid*, der ikke, som den tyske, vil fordunkle, men, som den nordiske, maa forklare Aanden og alle dens Idrætter, dette i *Skjalde-Kongen* og hans Værker |US9:226haandfaaede *Pant*, det var, hvad jeg vilde, det er hvad jeg altid vil stille mine nordiske Læsere og Læserinder og mine danske Tilhørende for Øie, som den store, uskatterlige Vinding ved *Øhlenslægers Skjaldeliv*, som hverken hans eller nogen Enkeltmands Død kan berøve os, men som vi kun, hver for sin Part, kan forspilde, naar vi fattes Mod til at tilegne os den eller Hjertelag til at glæde os derved. Jeg er nemlig sikker paa, at ligesom *Asa-Dramet* ingenlunde slutter, men *begynder* med *Balders Død*, hvorved den Haarde-Knude slaaes, som opløser sig selv i en Straale-Krands ved *Balders* Opstandelse, saaledes vil alle Historiens *Sørgespil* hos os forvandle sig til *Seiers-Dramer*, naar man ikke længer i den græske Smag forstener, men i Nordens Aand afmaler *Helte-Livet* med sin store Døds-Kamp, der kun synes et Nederlag, |A:90naar man lader sig bedrage af Skinnet og ei kan see, at det

under de mangfoldige Skikkelser dog er den samme menneskelige *Helte-Aand*, der virker i dem alle, begynder, fremmer og fuldfører sit Størværk!

Endskiøndt jeg derfor har seet af *Aviserne*, at mit Par Ord ved Skjalde-Kongens Grav skal have udmærket sig ved en særdeles "Varme", saa kan jeg dog ikke troe det, thi vel er det intet Hexeri at tale rørende ved enhver Grav, end sige da ved Skjalde-Kongens i Norden, men efter min Følelse er Graven saa iiskold en Gienstand, at jeg aldrig med min gode Villie spilder enten min egen eller andres Varme paa den, og jeg husker desuden godt, at min Stemning ved *Øhlenslægers* aabne Grav var ingenlunde hvad man kalder "rørende", men rolig og høitidelig, saa dersom det lykkedes mig at meddele Tilhørerne noget i Ordet, maa det vist have været af samme Art. Det samme tænker jeg Læseren og Læserinden vil slutte, naar de faaer at vide, at jeg begyndte med den Bemærkning, at der er taust i Graven, saa Taushed er hvad den naturlig udbreder omkring sig, og lang Tale paa dens Bredd vil aldrig være paa rette Sted, og at jeg dernæst stræbde at fæste Tilhørernes Opmærksomhed paa det lille Ord "de begravede ham hos *Kongerne*, fordi han havde gjort vel imod *Folket*"!

Dette lille Ord, som findes brugt om en berømt **|A:91** *Ypperstepræst* i Oldtiden⁵, faldt mig nemlig paa Sinde ved *Øhlenslægers* Grav og det vist med Rette, skiøndt det stille Hvilested **|US9:227** paa Landsby-Kirkegaarden, som Skjalde-Kongen selv havde udvalgt, fordi han helst vilde blande sit Støv med deres, som havde ligget hans Hjerte næst, dette Gravsted var saa langt som vel mueligt fra at minde om hvad man sædvanlig kalder en kongelig Begravelse. Allerede udvortes havde jo Ligbegængelsen over denne *Folkeaaandens Ypperstepræst* i Norden en paafaldende Lighed med en "kongelig Begravelse" da vor *Hovedstad* gienlød af Klagesange ved hans Død, dens *Hovedkirke* bar Sorg, og alle *Rigets Ypperste* kappedes om at vise inderlig Deltagelse, og dog var al denne udvortes Æresbeviisning i mine Øine kun et Skygge-Billede af den kongelige Begravelse, som var blevet og vilde blive Hoved-Skialden iblandt os, *Adam Øhlenslæger*, til Deel; thi der er en Grav, hvori *Dannemænd* og *Dannekvinder* begrave deres livsalige *Konger*, som gjorde vel imod Folket, det er den høilovlige Ihukommelse og den kiærlige Admindelse, hvori det *Danske* Folk altid begrov ikke blot sine Konger og Helte, **|A:92** men ogsaa sine *Hoved-Skjalde* og alle dem, der kiendelig gjorde vel imod Folket. Ja, denne Hjertelighedens hellige Kongegrav, hvori det *Danske* Folk lægger sine store Hensovne, for at lade dem, saa vidt mueligt, leve med sig, mens det bærer dem, ei blot, som det lyder om *Frodes* Konge-Lig, tre hele Aar, men i hele Aarhundreder om Land, dette kongelige Hvilested hos *Dannemænd* og *Dannekvinder*, det er jeg vis paa aabner sig for ham, der med Rette kaldtes *Skjalde-Kongen*, fordi det

var *Folke-Aanden*, som salvede og kronede ham til at gjøre vel mod Folket, ja til at øve et Storværk til Folke-Gavn fra Slægt til Slægt, som vidt overgaaer alt hvad denne Verdens Konger og Keisere kan udrette! Om disse synger vi med Rette:

Gik alle Konger end paa Rad
I deres Magt og Vælde,
De mægted dog ei mindste Blad
At sætte paa en *Nelde*,

men vi veed, det gælder ei om Skjalde-Kongen, som er salvet af Folke-Aanden, thi vi har seet, at han mægter ikke blot at skabe enkelte yndige Blomster, men at bedække Marken med en Rosenflor, og vi kan sige det med jævne og tydelige Ord, at naar vort liflige, men længe foragtede *Modersmaal*, som Skjalde-Kongen har æret og forherliget, igien throner som en [|US9:228](#)Dronning paa Marken; naar det friske og kiække *Folkeliv*, som [|A:93](#)Aanden over ham vakde og nærede, opblomstrer i det *Fæderneland*, han saa inderlig elskede; og naar det yndige *Vennelag* i “deiligst Vang og Vænge, lukt med Bølgen blaa”, som han saa mesterlig afmalede, istemmer den forklarede *Folkesang*, hvis Grundtoner gienfødtes i ham; da reiser sig derved et levende Mindesmærke paa Kongegraven for ham, som gjorde vel imod Folket, langt mere end vi kan beskrive, men dog ei meer end der skal føles, mens Dannekvinden har Hjerte!

Jeg veed det jo nok, at alt hvad vi saaledes kan sige og skrive om de *folkelige* Skjaldes og da især om de *kongelige* Hoved-Skjaldes store Fortjenester af deres Folk, og om Hjertets “røde Guld”, hvormed de fra Arildstid lønnes i Norden, og om Hjertelighedens *Frodegrav*, hvori de i *Danmark* hvile kronede med Kong *Hjarne*, det er i mange Øren kun en tom Lyd, og vel endnu for de fleste Læseres Øine kun et Tegn paa den gamle Digter-Forfængelighed, som gjør, at selv den mindste Skjald, ved at løfte de Store til Skyerne, tænker selv at blive i det mindste en Tomme høiere; jeg veed det meget godt, fordi *Philisteren* hos mig selv boer under Tag med Skjalden og lader ham daglig høre alt hvad den opblæste Selv-Klogskab kan optænke til Nedsættelse og Forhaanelse af *Guderne* og deres *Tungemaal*; men jeg ændser det ikke videre, fordi den lille Lodd, jeg har i det store Arvegods, som *Nordens Kæmpeaand* har skiftet og deelt med alle sine Børn, det er saa godt og gjør mig saa rig, at jeg aldrig kan fristes til at sælge det enten for alle de Doctor-Hatte, der er gjort i det store *Tyskland*, eller for al den Viisdom, der har hvilet under dem i tydske Professor-Hoveder! Og netop fordi jeg, som nordisk Skjald, er saa lillebitte “ei større end en Myre”, derfor veed jeg, hvorlidt der i Norden hører til ikke blot at faae Øie for saadanne *Skjalde-Konger*, der, som *Villiam Shakspear* og *Adam*

Øhlenslæger, aabenbar er |A:94 Hovedet høiere end hele Folket, men ogsaa at faae Øie paa det *folkelige* Skjaldskabs høie Betydning og velgiørende Virkninger i Menneske-Livet, saa ethvert Folks egne Skjalde, der elske deres *Fæderneland* og har deres *Modersmaal* i deres *Magt*, til at sige alt hvad de vil og levende afmale alt hvad de seer med det skjulte Øie, de er *Folke-Aandens Præster*, og som de høres og elskes, æres og følges, saaledes blomstrer eller henvisner Folke-Livet, saaledes lykkes eller forsvinder Folke-Bedriften, saaledes stiger eller daler Folkets Ære og Lykke!

|US9:229 Og hviler nu dette mit Syn, som det gjør, ikke paa et flygtigt Øiekast i Ungdoms-Aarene, men paa Menneske-Livets stadige Betragtning henved et halvt Aarhundrede, med Øiet fæstet paa hele dette vidunderlige Liv i mit eget Inderste, i mit Folks og i hele Menneske-Slægtens aabenbare Levnetsløb, skulde jeg da ikke ved *Øhlenslægers* Grav have Ret og have Mod til at lykønske *Danmark* og *Norden* med det gienfødte *Skjaldeliv*, der i denne *Adam* kom syngende til Verden, og lærde snart, ligesom af sig selv, det vil sige: af *Aanden*, at stemme Tonen saa høit, at alle hvem der havde Øren at høre med, maatte høre, saa alt *fyrretive* Aar før jeg høitidelig paa Dannekvindens Vegne rakde Skjalde-Kongen Krandsen, da udraabde jeg ham, der “kvad om *Hakon* og *Vaulunder*” som Nordens største Skjald⁶.

Selv opvoxet i det *attende* Aarhundrede og, trods min Forkiærlighed til *Nordens Oldtid*, engang aldeles henrevet af Tidens Strøm til den mest *aandløse* Betragtning af Menneske-Livet under alle Himmel-Egne, regner jeg naturligviis slet ikke Sporene af samme Aarhundrede og dets Tankegang om *Folkelighed* og alle |A:95 *aandelige* Ting, der vistnok blev hyppigere og kiendeligere i *Øhlenslægers* Værker, jo længere han kom fra *Ild-Daaben* i Ungdoms-Alderen, thi da det paa ingen Maade formindskede Storheden af Skjalde-Kongens Aands-Gaver, men kun Værdien af hans Gavmildhed, saa maa det heller ikke formindske vor Glæde over den uskatterlige Vinding, hans Fødsel og Liv er for os og hele Norden, eller svække vor Taknemmelighed for et stort Skjaldeliv, der egenlig kun havde den meget tilgivelige Feil at ville behage *alle!* Det er nemlig en aldeles aandløs Betragtning af en saadan *Hoved-Skjalds* Værd og Virkning, naar man beregner dem enten efter *Tallet* paa de boglige Konstaværker, han har efterladt, eller efter den Fasted, Aands-Lyset vandt i hans daglige Færd og Tankegang, thi begge Dele vedkommer egenlig kun ham selv som Enkeltmand, ikke hans Skjalde-Værd og Skjalde-Virkning. Alt for tredive Aar siden skrev jeg “*Danmark* maa aldrig glemme, at var *Øhlenslæger* hensovet paa *Hakons* Bautasteen, da var den et Mindesmærke, hvis Mage selv ei pryder *Villiams* Grav i Westminster, da det er den første *levende* Bautasteen i Kæmpestørrelse, som er udhugget med Konstner-Haand af *Histo*|US9:230 *oriens Dovre*, og fortæller os ikke,

men viser os virkelig Kæmpens Liv og Aand i hans Idrætter.” Uagtet derfor alle *Skue-Spil* er mig imod, naar de betragtes ikke som *For-Spil* til et nyt Levnetsløb, men som *Efter-Spil*, der skal krone Værket, saa kan jeg dog ikke nægte, at naar der skulde holdes en *Skygge-Fest* til Ære for den store *Virkelighed*, da var det et godt Indfald at opføre “*Hakon Jarl*” som hidtil er mageløs, og kun, naar det saa maatte være, lidt af “*Sokrates*”, hvis Mage baade i og udenfor Norden var fundet længe før den blev til.

Slutningen bliver da, efter mine Tanker, at naar vi paa een Gang baade vil lade Skjalde-Kongens Minde skee Ret, og høste den størst muelige Nytte af hans |A:96|Skjaldeliv, da skal vi betragte ham som *Odin* i den nordiske Høisang (Havamaal), der, ved et stort Vidunder, til hele Nordens Lykke og til Danmarks dobbelte Glæde, slap ind i *Knudebjerget* og udtømde der alle Karrene med *Skjalde-Mjøden*, men aftappede den siden saa besynderlig, at kun en Deel deraf blev værdig til at bevares i *Asgaard* og skiænkes der ved Gæstebordet, medens Resten blev givet til Priis for dem, det kun er om *Rusen* at gjøre, saa de drikke sig den helst i en lille “Lystighed” hos *dem selv*, langt borte fra *Aser*, *Vaner* og alle høiere *Aander*, hvis Selskab altid for Sjæle med “honet Ambition” har noget ydmygende, og gierne derhos lidt uhyggeligt, som *Gienfærdet i Makbet!*”

Naar man derfor i Norden lærer ret at skionne paa *Skjalde-Kongens* Aabenbarelse i *Adam Øhlenslæger*, da, tænker jeg, vil Skjaldene og deres Velyndere holde en aarlig Høitid ved et livfuldt *Sommer-Møde*, til Minde om “*Skjaldskabets Gienfødsel i Norden*”, thi det vilde i mine Øine være det eneste *synlige* Mindes-Mærke, som, ved Siden ad hans *Mester-Værker*, var Nordens Aand og Skjalde-Kongen værdigt!

4

Med strængt Hensyn paa *Musiken* skulde der heller staaet:

“Saa skion en Bolig, som ei saaes tit,
Som den, vor Skjald har malt og til den beilet”.

5

Det var nemlig den i *Jødeland* berømte Ypperstepræst *Jojada*, der havde reddet *Davids* Kongehuus i Jerusalem, som af det taknemmelige Folk blev begravet hos *Kongerne!*

6

Ved Tilegnelsen af mine “Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord” til *Adam Øhlenslæger* 1809.

|A:97|

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 23. Februar. Nr. 7.

Danske Rigsdags-Breve.

I.

Du har erindret mig om, at jeg skal have lovet, hverken at glemme dig over Rigsdagen, eller glemme Rigsdagen over "Danskeren", og vel maa jeg strax til Giengiæld erindre dig om, at førend nogen af os blev født, heddet det i Danmark "Loven er ærlig, men Holden besværlig", men dog fornøier det mig at see en Maade, hvorpaa jeg i al Mag kan vise dig, jeg er igrunnen langt fra at være glemsom, selv naar Talen er om saadanne Løfter, som nærmest ligner paa den ene Side Løfterne til vore gode Venner om at "komme snart igien" og paa den anden Side *Haandværkernes* Løfter om, at man skal faae alt hvad man behager i rette Tid, og aldeles som man ønsker det, saa at, blandt andet, Støvlerne eller Skoene skal ikke blot være efter ens Fødder, men ogsaa efter ens Hoved. Naar jeg nemlig i Rigsdags-Tiden kan have syndes mine Venner at |A:98 glemme dem over Rigsdagen og atter have syndes "Danskerens" Læsere at glemme Rigsdagen over Danskheden, da var dog ingen af Delene Tilfældet, men jeg saa kun ingen Maade, hvorpaa jeg, uden at glemme hvad jeg især skulde huske, kunde *med Lyst* skrive Vennebreve saa at sige paa Rigsdagen og "Danskere" om Rigsdagen, og i det mindste vi To er jo enige om at lade "Lysten drive Værket", saa at hvor Talen er om at behage vore Venner og vore Læsere, skal vi helst lade være usagt og ugiort hvad vi ikke kan sige eller gjøre med Lyst. Saasnart det derimod faldt mig ind, at jeg ved at skrive Breve til dig om Rigsdagen og indrykke dem i "Danskeren" kunde slaae to Fluer med eet Smæk, da var jeg strax, som du seer, med Pennen ved Haanden og lod mig ikke engang forsinke ved den Betragtning, om det ogsaa gik an for en Rigsdagsmand offentlich at udtrykke sig saa uforbeholden om Rigsdags-Livet, som det maa skee i Vennebreve, naar de baade skal skrives og læses med Lyst. Nu, da jeg har begyndt, kan jeg vel ikke ganske afvise den ubeleilige Indvending, men naar man først har begyndt at gjøre noget med Lyst, da lader man sig ikke let afbryde, thi den samme Lyst, der driver Værket,

overvinder ogsaa gierne Hindringerne, især naar de endnu kun er til, som Tysken siger "i Ideen" der dog immer kun er en *Tanke*, som Tænkeren, indtil videre, paa eget Ansvar, kan gjøre med om|A:99|trent hvad han vil. Og hvad nu denne Tanke angaaer om Farligheden eller dog Usømmeligheden for en Rigsdagsmand ved aabenlydt at sige sin Mening om hvad der foregaaer eller "foreligger" eller indløber paa Rigsdagen, da tænker jeg, den lader sig vel, om ikke afvise, saa dog affærdige med det samme lille Ord, der allerede ved slige Leiligheder har gjort mig mangen en Tjeneste, med det lille Ord, at meget, der ikke vel lader sig gjøre andensteds, lader sig dog meget nemt gjøre i *Danmark*, naar man blot kan faae saamegen Lyst til at begynde, at man virkelig prøver paa det. Denne Forskiel mellem hvad der lader sig gjøre i *Danmark* og derudenfor (daraussen), har ogsaa en meget antagelig Grund deri, at Folk i Danmark har sædvanlig ikke saamegen Lyst til at gjøre noget, som til at lade være, saa naar man først har overvundet denne store Hindring for al Gierning og er kommet over sin egen Dørtærskel, da støder man sjelden paa saa store Hindringer, at de jo med lidt Uleilighed og lidt mere Læmpelighed lade sig, om ikke aldeles rydde af Veien, saa dog skubbe til Siden, mens man slipper igiennem! Saadan gik det mig da ogsaa ifjor paa den, efter Sigende, vel ikke lovgivende, men dog grundlovgivende Rigsdag; thi hvorvel jeg selv var nær ved at tvivle paa, det vilde gaaet an for mig i det noget fremmede og temmelig stive Selskab at bære mig ad, som jeg var hjemme, og havde |A:100|kun Huset fuldt af Fremmede, der indtil videre raadte for Huset og for Herren med, førde deres egne Kokke og Kiøkkentøi og Kiøkkenseddell med sig og tog kun tildeels tiltakke med hvad jeg kunde byde dem, see, saa gik det dog an i *Danmark*, hvad neppe nok var gaaet an i *Norge*, end sige da andensteds udenfor Danmark. Derfor tænker jeg, at ligesom jeg ifjor fik Lov til at staae paa mine egne Been og følge min egen Smag og sige omtrent hvad jeg vilde paa Rigsdagen, saaledes kan det ogsaa nok gaae an iaar, at jeg gjør ligesaa i "Danskeren", selv naar Talen er om Rigsdagen og hvad dertil hører, naar jeg blot her som hist afholder mig fra "Navns Nævnelser" og stræber at tage alt ved den Hank det lader sig bære i, og at tage alt saa muntert, som mueligt. *Rigsdagen* er nemlig forsaaavidt udmærket *Dansk*, at den er mageløs *godmodig*, og skiøndt det især kommer Ministrene tilgode, langt meer end man for Øieblikket skulde ønske, saa har vi andre dog ogsaa, blandt andet, det Gavn deraf, at man hverken vil have os hængt eller brændt, fordi vi har vore egne Tanker baade om Minister-Dygtighed og Minister-Ansvarlighed, om den *jydske* Krig og den *tyske* Herlighed, om det Pluddervælskes Forhold til godt Dansk, og i det hele om *Danskhed*, som det eneste hjemlige i *Danmark*, der i alle Maader kunde og skulde gjøre sin unægtelige *Indføds-Ret* gjældende!

|A:101Herved falder det mig naturligviis strax ind, at hvad der iaar som ifjor er det værste at komme tilrette med paa *Rigsdagen*, det er den Fordom, at man, ogsaa hvor det giælder Trætten mellem det *Indfødte* og det *Fremmede* og navnlig mellem *Dansk* og *Tysk*, skal være aldeles *upartisk*, saa at selv om “Manden i Maanen” kom ned og giæstede os, han dog kunde finde sig ligesaa meget hjemme i Danmark, som en af os, og naar han havde vant sig lidt til vor Udtale, ligesaa godt kunde forstaae vore Rigsdags-Forhandlinger, som vi selv, og at navnlig en *Tysker*, naar han blev *Rigsdagsmand*, maatte give os det Skudsmaal, at vi forstod *Tysk* ligesaa godt som *Dansk* og var ligesaa godt inde i den tyske Tankegang, som mange af de *mindre Begavede* paa den store Rigsdag i *Frankfurt*.

Denne overdrevne “Retfærdighed”, hvorom det virkelig giælder hvad de tyske Viismænd med megen Vigtighed og tit i en uforsvarlig Sammenhæng har sagt, at “de overdrevne Dyder” kan let slaae om og blive til “Laster”, den hænger paa det nærmeste sammen med det Vilderede, som endeel Rigsdagsmænd synes at befinde sig i, naar Talen er om “*Folket*” og “*Folkets Røst*”, hvad, blandt andet, klarlig viste sig forleden Dag, da vi trættedes om, enten det egenlige Overtals (den absolute Majoritets) Stemme skulde være nok for **|A:102**at en Adresse eller et andet Andragende fra *Folket* til *Folke-Thinget* kunde blive *oplæst*, eller om dertil hørde et *særdeles* Overtals (en kvalificeret Majoritets) Bestemmelse.

Der blev ved den Leilighed gjort den i sig selv meget rigtige Bemærkning, at der er stor Forskiel paa “*Folk*” og “*Folket*”, men, desværre blev den rigtige Bemærkning gjort i en meget urigtig Sammenhæng, og til en Slags Bestyrkelse for den Paastand, at *Rigsdagsmændene* udgjør *hele Folket*, medens alle Landets øvrige Indbyggere, i alt Fald paa Kongen og Ministrene og andre Embedsmænd nær, er kun “*Folk*”, hvis Penne ligesaalidt som deres Munde har det mindste paa *Rigsdagen* at giøre.

Dette i mine Øine meget farlige Kiætteri stødte jeg allerede ifjor, som en rettroende *Dansker*, noget ublidt sammen med paa *Rigsdagen*, og da det iaar (ved Forretnings-Ordenens § 27) synes at have faaet de fleste Stemmer, skulde jeg advare dig for det, dersom jeg troede, det havde nogen Nød at *andre* end Rigsdagsmænd lod sig smitte af det, men nu vil jeg blot hviske til dig, hvordan du, uden at være Rigsdagsmand kan hævde dig Deel i *Folke-Stemmen*, og du maa gierne beraabe dig paa, at det har en *Rigsdagsmand* sagt, uden at du, for visse Aarsagers Skyld, behøver at lægge mit Navn til.

|A:103Sagen er nemlig den, at ligesom vi alle veed, der er en himmelvid Forskiel mellem hvad man til daglig Brug kalder *danske Folk*, og hvad man med Rette kalder “*det danske Folk*”, saaledes er der i alle Lande Forskiel paa “*Folk*” og “*Folket*” men naturligviis *ikke samme* Forskiel som paa “*Folkethingsmænd*” og dem, der er det ikke, da man jo kan være meget *udansk sindet* og følgelig staae

udenfor det Danske Folk, skøndt man ved en Feiltagelse er i Danmark blevet valgt til Folkethingsmand, og at man kan være meget *dansk sindet* og følgelig høre til det Danske Folk, uden dog enten at have stillet sig eller være blevet valgt til Folkethinget.

Hvorvidt Godtfolk i Danmark hører til *det Danske Folk*, det maa man da see af deres Ord og Gierninger, enten de saa er Rigsdagsmænd eller ikke, og Folkethings-Mændene er jo kun en *Vælg*t, der som Nævninger og Sandemænd i alle Sager mellem Regieringen og Folket, saavelsom mellem Danskerne og andre Folk, skal afgive deres Skøn, der ei engang udvortes faaer Lovskraft, uden det billiges baade af *Landstthinget* og *Regieringen*, og har jo ikke mindste indvortes eller dansk Gyldighed, med mindre det billiges af *det danske Folk*, hvis Røst og Stemme det danske Folkethings Skøn aabenbar *skal være*.

|A:104 Dette mener jeg virkelig er saa soleklart, ret hvad vi kalder saa *haandgribeligt*, at dersom Folkethings-Mændene nogensinde i det hele fik den Grille at bære sig ad, som om *de selv* var *Folket* og deres Afstemning Folkets Stemme, uden Hensyn enten paa Folke-Aanden, Folke-Hjertet eller Folke-Meningen, da vilde deres Sæde og Stemme ikke blot være det latterligste og luftigste af alle Skue-Spil, men ogsaa nødvendig blive et borgerligt Sørge-Spil, hvis Opførelse faldt *Folket* saa bekosteligt, at den ventelig snart maatte ophøre.

Dette, at Folkethinget kun er til som en *Vælg*t eller et Udvalg af Folket, og følgelig tilintetgør sig selv, naar det fornægter Folket, af hvis Valg det ikke blot er udsprunget, men paa hvis Vegne “det skal sidde og stemme”, paa hvis Bekostning det i alle Maader lever, og hvis Vee og Vel baade Lovgivningen, Skatteligningen, Udskrivningen og hele Afgjørelsen kommer til at gælde, dette er aabenbar Sagens *virkelige Sammenhæng*, eller hvad man kalder dens praktiske Side, der slet ikke forandres, om man end skulde være saa fortvivlet, at man tvivlede baade om Folkets og om sin egen Tilværelse.

|A:105

Danmark og November-Ministeriet.

Da jeg i *Løverdags* fraraadte *Folkethinget* at indlade sig paa et Overslag for næste Aar, som, efter Finants-Ministerens egen Bekiendelse, “hverken passer til en *Freds-Tilstand* eller til en *Krigs-Tilstand*, men kun til en uhyggelig og ulykkelig *Mellem-Tilstand*, en *Vaabenstilstands-Tilstand*, som den, hvormed vi har begyndt Aaret

og som det synes, vi efter Ministeriets Forudsætning skal beholde hele Aaret ud”, og da jeg endte med det Ønske, at vort elskede men betrængte Fæderneland maatte faae “en ligesaa kiæk og bestemt og aaben Styrelse, som den nærværende Styrelse for mine Øine har viist sig raadvild, frygtsom og hemmelighedsfuld”, see, da tilføiede jeg vel selv, jeg vidste godt, at *mit Raad* havde ikke stort at betyde, men dog vilde jeg heller taale den Bebreidelse, at jeg følgelig skulde tiet med det frugtesløse Raad, end jeg vilde besvære Thinget med en lang Udvikling af de Grunde, der bestemte mig til at udtale hvad jeg dog forud kunde vide, hardtad Ingen vilde bifalde. Jeg lod det derfor være nok med at pege paa det store *Ansvar*, der paaligger en *Dansk Rigsdagsmand* under nærværende Omstændigheder⁷, men det kan derfor ikke være mig lige|A:106gyldigt, om min Adfærd skulde synes mine Vælgere og mine Landsmænd i det hele ubetænksom og uforsvarlig; thi om jeg end var nok saa vis paa ved min Mistillids-Stemme ei at berede den nærværende Styrelse mindste Forlegenhed, saa maatte jeg dog ligelidt uden Nødvendighed gribe Leiligheden til at sige den Ubehageligheder.

Vistnok tør jeg nu haabe, at “Danskerens” velvillige og opmærksomme Læsere vil have ventet det af mig, at jeg ikke i Folkethinget vilde lægge Dølgemaal paa den Overbeviisning, jeg alt længe paa Prænt har vedkiendt mig, den Overbeviisning at der under vort nærværende Ministerium ei er mindste Udsigt til Frelse for Danmarks Rige, men derfor kan de dog meget muelig dele den hos os meget sædvanlige Tankegang, at selv et saadant Ministerium maa man ikke gjøre hvad man kan, det være lidt eller meget, for at faae opløst, naar man ikke har Udsigt til at faae det afløst af et tjenligere, saa Folkethinget kunde gjerne være enigt med mig om den nærværende Styrelses beklagelige Slaphed og dog, efter et bekiendt Ordsprog, misbillige mit Forslag om at lade fare hvad ei kan gavne.

Herover skal jeg da stræbe at forklare mig saa aabent og tydeligt som det vil lykkes, da dette er en Tankegang, som paa den ene Side falder os danske |A:107Folk meget naturlig, men som paa den anden Side, under *nærværende* Omstændigheder, let kan gjøre *Danmarks* Stilling aldeles fortvivlet og al Redning umuelig.

Ligesom jeg nemlig i Løverdags udtrykkelig sagde, at jeg under *sædvanlige* Omstændigheder aldrig vilde raadt Folkethinget til at bryde med Ministeriet, hvormeget man end kunde have at beklage sig over dets uparlamentariske Fremgangsmaade, saaledes er jeg stadig af samme Mening, som jeg alt i 1848 vedkiendte mig, at vi under nærværende Omstændigheder skulde nøies med et i mange Henseender maadeligt Ministerium, naar det blot viste sig villigt, modigt og dygtigt til med hele Rigets Styrke at kæmpe for dets *Heelhed*, *Frihed* og *Selvstændighed*, da alt andet, hvor vigtigt og nødvendigt det end ellers maatte være, dog kunde taale Opsættelse,

og burde opsættes indtil videre mens Alt staaer paa Spil, naar man blot havde det velgrundede Haab, at der vilde blive gjort alt mueligt til det Heles Redning.

Kun da, *fordi* November-Ministeriet, langt fra at gjøre alt, hvad det havde Folk og Penge, havde alle udvortes Midler til, for at hævde *Danmark* den virkelige Besiddelse af *Sønder-Jylland*, som er Tvistens Æble, og er Danmark ligesaa uundværlig til sin Frihed og Selvstændighed, som Danmarks Krav derpaa er |A:108| retmæssigt, langt fra det, snarere har gjort alt hvad det kunde for at afskiære Haabet om denne Sønder-Jyllands virkelige Besiddelse; *kun derfor* ønsker jeg Danmark et *nyt* Ministerium saa snart som mueligt, hvad enten der saa er megen eller liden Udsigt til at det ny vilde være bedre end det gamle, thi det er dog meget *mueligt*, at et nyt Ministerium kunde have *Lyst og Mod* til at vove alt for *Danmarks* Ret og Tarv og Ære, medens det i mine Øine er aldeles umueligt, at det *gamle* Ministerium kan faae denne Lyst og dette Mod, som Det med Flid har fralagt sig, og det ret aabenbar, da Det fire Dage efter den dyrekøbte men ogsaa afgjørende Seier over Oprørerne ved *Frederis*, sluttede den ynkelige Vaabenstilstand, hvorved *Danehæren* udelukkedes fra hele *Slesvigs* Fastland, og en *Uting*, Slesvigs saakaldte Selvstændighed, erklæredes for Grundlag til en Fred, hvormed Danmark vilde nøies!

Der kan nemlig, efter dette og efter det nærværende Ministeriums egen Bekiendelse og forelagte Finantsplan, ei være mindste Tvivl om, at Det vil stræbe, om mueligt, hele Aaret at holde alt i den samme svævende Stilling som nu, og selv da, om *Preuserne* eller *Holsteen-Gottorperne* afnødte os nyt Sværds slag og leed det allerønskeligste Nederlag, saa kunde vi dog ikke have mindste grundet Haab om, at det *nærværende* Ministerium vilde og turde benytte Seieren, |A:109| men der var den høieste Rimelighed for, at Fienden blot behøvede at forlange eller tilbyde *Vaabenstilstand*, for at faae den omtrent paa samme Vilkaar som ifior.

Blev nu dette Følgen, vedblev *Danmark*, med eller uden Kamp og Seier, at være i den samme svævende Tilstand, saa der næste Aar ved denne Tid var ligesaa lidt som nu Udsigt til en *hæderlig* og *glædelig* Fred, som vi alle veed, at *Preusen* og *Tyskland* ligesaa lidt *skiænker* os iaar eller adaare, som i Fjor eller i Forfjor, da er vi vist alle enige om, at selv de *Danske* i *Nordslesvig* vilde opgive Haabet om Fred og Frelse under Danmarks Vinger, ja, at baade vor modige Hær og vort taalmodige Folk vilde være saa lede og kede ad en Vaabenstilstands-Tilstand, der har krævet saamegen Anstrængelse og Opoffrelse og kostet saamange Penge, Liv og Lemmer, som den heftigste Krig, men har selv med Lykke og Seier ei bragt den ringeste Udsigt til en billig Afgjørelse og hæderlig Fred, saa lede og kede derad, saa modfaldne og udmattede, at der slet ikke blev andet for end at lade Fienden foreskrive os alt hvad de andre Magter vilde

tillade eller dog see igiennem Fingre med, og det vilde da være store Ting, om *Danmark*, som i *Erik af Pommerns Tid*, beholdt *Als* og *Ærø* og *Hadersløv-Amt*!

|A:110| Da nu dette er den *bedste* Udsigt, jeg kan øine under November-Ministeriet, hvor gunstig saa end Omstændighederne ellers kunde stille sig, og da jeg maatte finde det endnu langt rimeligere, at dette Ministerium iaar eller adaare lod sig lokke eller true til at erkiende *Slesvig-Holsten* for en *selvstændig* Stat, der kun indtil videre skulde af *Navn* have sin Konge-Hertug i Kiøbenhavn, naar *Tronfølgen* ordnedes efter *Slesvig-Holstens* Hoved til Ophævelse af Kongerigets *Danskhed* og *Selvstændighed*, saa maa jeg nødvendig ønske et *nyt* Ministerium, hvorunder man dog indtil videre *tør haabe* en bedre Løsning af Haardekuden. Ja, jeg veed slet ikke, hvordan jeg skulde tænke og tale anderledes, naar jeg ikke enten var, hvad jeg umuelig kan være: *ligegyldig* ved Danmarks, Danskens og Danskhedens Frihed og Ære, eller jeg havde allerede, hvad jeg, Gud skee Lov! ikke har, *opgivet Haabet* om, at det lille *Danske Folk*, naar det kun faaer Lov dertil og styres derefter, med Guds Hjelp baade vil og kan hævde sine gamle Grændser, sin hardtad forældede Anseelse og sin nys gienfødte Ære blandt *Folkene*! Dette mit, som man siger, urimelige *Danske Haab* fristes jo vist nok daglig og synker tit til Jorden, som om det vilde krybe i Jorden, men det hæver sig dog strax paany, fordi saalænge der er *Liv*, er der *Haab*, og *Liv*, dansk *Folkeliv*, det |A:111| kan jeg ikke blot føle, der er endnu inden i mig, men kan ogsaa see, er udenfor mig og voxer og udbreder sig i den sidste Tid baade aarlig og daglig, om end kun saa smaat, at man vel, som jeg, lysvaagen maa have giennemlevet en frygtelig Dødstid og derved være blevet klarøiet selv for de svageste *Livstegn*, for ret at kunne mærke det.

Derfor seer man let, naar man har aabne Øine og vil bruge dem, at jeg med dette mit *Danske Haab*, som, efter min fulde Overbeviisning, det guddommelige Forsyn, det danske Folk og den danske Hær, under hele den jydsk Krig og ret aabenbar ved *Holgerdanske-Slaget* i Sommer, langt over Forventning har retfærdiggjort og beseglet, jeg staaer med dette mit Haab og mit Syn i et eget personligt Forhold til Efterslægten og Danmarks Historie, der maatte kalde mig en Kryster eller Landsforræder, hvis jeg, med Modersmaalet i min Magt, med Pennen til min Tjeneste og med Sæde og Stemme paa Folkethinget, ei gjorde alt hvad jeg kan, for at det endnu itide, om end i det sidste Øieblik, kan blive *prøvet tilgavns*, hvad det lille Danmark med den store Lykke, med sin vidunderlige Fortid og sine klare Anlæg til en yndig Fremtid, *hvad* dette lille, elskelige *Danmark veier* i Skaalen, som ingen *Zeus*, og endnu mindre nogen af de døde eller |A:112| levende tyske Konger og Keisere, men “*den himmelske Fader*” holder i Almagts-Haanden!

At nu "*Flyveposten*" ligefuldt vil forlyste sine Læsere med den fine Vittighed, at jeg, som ifjor skal have spillet "*Spasmager*" nok iaar vil lege "*Bussemand*" paa Rigsdagen, det tvivler jeg ingenlunde paa; men jeg skulde ikke engang nævnet det, dersom jeg ikke havde trængt til et Par Linier, som gjorde hverken fra eller til, at fylde denne Side med. Nu derimod var det mig ret behageligt at naae det for saa godt Kiøb, og med det samme faae Leilighed til at betale ondt med godt, thi jeg tør uden al Ubeskedenhed formode, at naar den Tid snart kommer, da "*Flyveposten*" med alle dens Vittigheder er glempt, vil man endnu læse "*Danskeren*" og deraf ikke blot lære, at "*Flyveposten*" engang har været til, men slutte, at der maa dog vel have været noget i den, siden jeg har gjort mig den Uleilighed at læse og gjort samme den Ære at nævne den.

7

At mit Ord om den Danske Rigsdagsmands store *Ansvar*, som jeg *veed* Hurtigskriverne rigtig havde opfattet, **[A:106]** alligevel ganske *fattes* i den tilsvarende Rigsdagstidende (Nr. 39), har jeg vel seet, men kan slet ikke begribe.

[A:113]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 2. Marts. Nr. 8.

[US9:231]

Guld-Alderen og Grotte-Sangen i Danmark.

"*Digterkongen er død!*" staaer der nu hver Dag at læse i Aviserne, vel ikke til sørgelig Efterretning for fraværende Slægt og Venner, nei, tværtimod til behagelig Efterretning for Boghandlerens nærværende Kunder, som nu kan vente hans Levnetsløb *fuldstændig* beskrevet, hvad naturligviis ei kunde naaes, saalænge han levede; men for mig har det dog noget sørgeligt daglig at see

Digterkongens Død anmeldt i Aviserne, thi jeg kommer derved til at tænke paa, at der ligger meget meer i de faa Ord end vist enten Boghandleren eller hans bedste Kunder tænker paa. Naar det nemlig falder os paa Sinde, at ligesaa velbehagelig som de Boghandler-Ord “Digterkongen er død!” staaer i Adresavisen, ligesaa velbehagelig ligger det tilsvarende Ord “*Poesien er forsvundet af Livet*” Bogormene og deres bedste Kunder paa Tungen og flyder daglig derfra, uden |A:114| at engang “Nord og Syd” leer ad dem og siger: det græder I nok for, Godtfolk! som *Tøk* for *Balder*, med tørre Øine.

Imidlertid, jeg betroede mine Læsere og Læserinder forleden, at jeg holder slet ikke ad “rørende Ligtaler” saa skiøndt der ved “Poesiens Grav” var endnu langt bedre Leilighed baade til at bade hele den følsomme Verden i Taarer og til at tordne mod Philisterne end ved *Skjaldekongens*, som vi talde om forleden, saa vælger jeg dog heller at trøste mig selv og alle gode Venner og Veninder med den tørre Bemærkning, at det er dog, Gud skee Lov! ikke sandt, hverken at Digterkongen er død eller at Poesien er forsvundet af Livet, det er kun sandt, at *Digterkongen*, ved at leve længe, er omsider bleven gammel, ligesom en af os Graahoveder, og at Poesiens og Livets |US9:23| *Guld-Alder* derfor ligger langt tilbage i Tiden, ligesom Oldingens Barndom altid i Levnetsløbet.

Den store *Digter-Konge* eller rettere *Seer-Konge* er nemlig slet ingen anden end *Menneske-Aanden*, hvis Barndom og Ungdom falder i den graa *Oldtid*, som Menneskens Børn derfor har kaldt Guld- og Sølv-Alderen, og skiøndt hans Alderdoms-Tid, som vi nu sidder midt i, med Rette kan kaldes hvilket man vil: *Jern-Alderen* eller *Papirs-Tiden*, saa er den samme Menneske-Aand dog ikke blot til endnu, men har |A:115| endogsaa kiendelig i de seneste Menneskealdere taget hvad man kalder “et nyt Opsving”, som i det mindste viser, at han har dog beholdt sine Vinger endnu, om end Tiden har stækket dem, og *hvor* han finder Templer og Dyrkelse, som huer ham, der tør jeg vædde, han endnu ikke blot skaber hvad man maa kalde “gyldne Bogstaver” paa Papiret, men sætter ægte Forgyldning paa *Jern-Alderen* i det hele, saa den med Rette kaldes et “*Gyldenaar*”.

Jeg veed det jo nok, at de Samme, som raaber paa, at Digterkongen er død og Poesien forsvundet af Livet, og synes at vise, at Digtriget uden Konge og Livet uden Poesi hører netop til deres “velbehagelige Tid”, de Samme siger ogsaa, at *Guld-Alderen* var kun en fjantet *Barnedrøm*, som de takker deres gode Fornuft og Forstand for, de ikke engang som Børn har troet paa eller mærket det mindste til, og tilføie med en vigtig Mine, at selv “*Guldets*” Ry, som den ædleste Malm, er kun en Røg, der henveires, saasnart de blæser ad den, da velconsoliderede *Stats-Papirer* alle Dage er ligesaa gode som det “rødeste Guld” og, naar de er noterede for

Eiermanden, saa meget bedre, som de er sikrede for Tyvehaand og mange andre Tilfældigheder. Ogsaa dette er imidlertid til al Lykke kun vedkommendes egen Sag og hvad jeg kalder deres egen Skade, thi ligesom det er ganske vist, at *Guldet* har tre store |A:116| Fortrin samlede, som *Papiret* fattes, nemlig *Glands* og *Klang* og *Varighed*, og at disse Fortrin gjør *Guldet* blandt andet til et mageløs godt *Billed-Ord* for et Liv og en Tid, der i høiere menneskelig Forstand har de samme Egenskaber, saaledes tør jeg nok sige, det er værst for dem selv, der hverken troer paa *Guldalderen* eller haaber paa dens Gienfødselse i et *Gyldenaar*; thi vel sandt, som Ordsproget melder, “de græder ikke for Guld, som aldrig Guld eiede”; men jeg tænker dog, ligesom de ikke blødsødne *Aser*, at ogsaa *Kæmper* har godt af at græde for *Balder*, da hans Gienkomst beroer derpaa!

|US9:233| Ved “*Aserne*” mindes vi nu om *Folke-Aanderne*, der vel er afhængige af *Menneske-Aanden*, ligesom *Folke-Begrebet* er af *Menneske-Begrebet*, saa de sidder, efter en nordisk Lignelse, ligesom smaa Fugle mellem Øinene paa den store Konge-Ørn eller Phønix-Fugl i *Asken Ygdrasils Top*, men de synger dog hver med sit Neb og er, inden visse Grændser, deres egne Herrer, saa de skabde ogsaa i deres Barndom og Ungdom *Guld-* og *Sølv-Aldere* efter en mindre *Maalestok* og efter det *Folks* og *Fædernelands Formue* og *Leilighed* som de havde at bestyre, og saalænge et Folk ikke er uddødt, men har endnu de tre Ting, der udgjør *Folke-Livet*, som er *Fæderneland*, *Modersmaal* og *Vennelag*, saa længe kan Det i sin egen og *Folke-*|A:117| *Aandens Alderdoms-Tid* godt vente et *Gyldenaar*, som svarer til dets egen *Guldalder*. Saavist derfor som her endnu i *Danmark* og vort *Norden* findes et virkeligt *Folk* med en kiendelig *Guldalder* i *Levnetsløbets* Begyndelse, saavist har der været og er der endnu i *Danmark* og hele vort *Norden* en *Folke-Aand*, som har skabt *Guldalderen* og har baade *Magt* og *Villie* til midt i *Papirs-Tiden* og *Jern-Alderen* at skabe et tilsvarende *Gyldenaar*, og den *nordiske Folke-Aand* er det, jeg kalder *Skjalde-Kongen*, der forholder sig til *Seer-Kongen* eller *Menneske-Aanden*, som *Skjaldskab* til *Aabenbaring* og som *Levnets-Løbet* til *Livs-Kraften*, hvad jeg pleier at udtrykke saaledes i *Konstsproget*, at *Nordens Aand* er *Historiens* (Eftermælets) *Aand!*

At nu vort *Norden* virkelig har havt en egen *Guldalder* og følgelig en egen *Folke-Aand*, en livskraftig *Aarsag* til den livfulde *Virkning*, det vil *Tyskerne* vist nok ikke troe førend de faaer *Troen* i *Hænderne*, men desuagtet er det dog ligesaa sikkert, som at *Norden* har hvad man kalder en egen *Mythologi*, har et *Asamaal*, som hverken *Tysken* eller noget *Folk* kan tyvte os for uden at faaer *Skam* paa sin *Mund*. Sætter man sig nemlig levende ind i *Asamaalets* Betragtning af *Balders Død* og *Opstandelse*, hvori *Nordens Folk* engang maa have været levende |A:118| inde, da seer man strax, at et *Folk* med denne *Livs-Anskuelse* i “*Kæmpers Fødeland*” maatte føle

sig anderledes lykkeligt end nu noget Folk i det hele, og maatte udmærke sig ved Stovværk, som det sømmer sig Kæmper med en *Guldalder* bag sig, og med et *Gyldenaar* for sig, som de haabe skal krone alle deres Forventninger, og græder kun de for Guld, som Guld eiede, da græd Nordens Kæmper sikkert heller ikke for *Balder*, uden at have kiendt hans Livsalighed.

|US9:234 Denne vort *Nordens Guldalder*, som speiler sig ikke blot i Balders-Borgen, det guldtakte *Breideblik* (Bredglands), men i hele *Asamaalet*, den havde, efter hele Nordens Sigende, et yndigt Efterskin og en liflig Efterklang i *Danmark*, hvorfor ogsaa *Skjaldene* kalde Guldet baade "*Frodes Meel*" og "*Rolv Krages Sæd*" og derfor er det aabenbar i *Nordens Aand*, naar jeg har spaaet og spaaer fremdeles *Danmark* et *Dagskiær*, der bebuder og begynder det *Nordiske Gyldenaar*, hvori alle *Aser* blive levende paa ny, med *Balder* midt iblandt sig, og leger atter Guldterning paa Ide-Sletten, og føre klare Venne-Taler med hverandre om *Ragnaroks* overstandne Gru og om hele det vidunderlig daadfulde *Levnetsløb*, de, under Styrelse af de høie *Norner*, har fuldendt til det ønskeligste Maal under Solen!

|A:119 Dette *Dagskiær* over Sletten i Norden, som nu alle nordiske og selv engelske Øine kan skimte i det *Frihedens* og *Daadens* Morgengry, der, trods alle mørke Skyer, dog er umiskiendeligt i *Frederik den Syvendes Tid*, som det uventede *Soelglimt* ved hans Thron-Bestigelse, dette *Dagskiær* har jeg længe ymtet om, som paa en Maade nærværende allerede i *Christian den Ottendes* og *Frederik den Sjettes Tid*, men da den fri og frugtbare Bevægelse af Livs-Kræfterne i alle Retninger aabenbar fattedes, saa maatte jeg nødvendig bekiende, at *Dagskiæret* til et *Gyldenaar* var kun billedlig og spaadomsviis nærværende, og sammenlignede derfor det *nordiske Skjaldeliv* hos os med stærke "Nordlys", hvis *Skin* for et Øieblik kan gjøre Folk tvivlraadige om, enten det igrunden er Nat eller Dag.

Det gik nu vel mig, ja, gaaer mig vel tildeels endnu, som det er gaaet alle sanddrue Propheter og Spaamænd, de smaa saavelsom de store, at jeg havde det ligesom man siger om "Spillemanden" bedst *ude*, altsaa værst *hjemme*, thi det er en Kiendsgierning, at jeg kunde meget bedre tale mig tilrette med de storagtige *Engelskmænd*, som dog ikke giver en halv Skilling for et heelt Pund Hjernesvind, end med mine beskedne Landsmænd, der vovede alt hvad de havde paa *tyske* Luftkasteller; men da jeg, langtfra at være en *Ulykkes-*|A:120 *Fugl*, immer spaaede *Danmark* og *Norden* en straalende Fremtid, saa kunde det dog ikke feile, at jo mangen en, som loe ad mine saakaldte "latterlige" Spaadomme, desuagtet, ligesom mangen lille Pige, der loe ad "gamle Gunilds" tossede Snak, at hun skulde komme til at kiøre med Sex og straale af Guld og *Ædelstene*, |US9:235 gad alligevel nok hørt det og skrev det bag Øret,

hvor ingen kunde see det.

Jeg tvivler derfor heller ingenlunde paa, at naar jeg kun først er død og borte, saa man kan faae mit aandelige Efterladenskab ordenlig registreret og vurderet og opraabt til Salg til den Høistbydende, uden at han behøver at tage saa meget som et Haar af *mig* med, da kommer min Betragtning af Danmarks og Nordens *Fortid og Fremtid*, Guldalder og Gyldenaar, nok i Priis, som noget, der paa een Gang kan for alle vedkommende være baade til “Nytte og Fornøielse”, og medens man kanskee nok, ligesom jeg er selv, kan være tvivlraadig om, *hvad* jeg, som nordisk Overgangs-Skjald, havde mythisk at betyde, eller svarede til paa *Asamaalet*, saa formoder jeg dog, Ingen vil aftrætte mig, at *Øhlenslæger* spillede ved denne Leilighed *Hermod*, kun med den glædelige Forskiel, at han ikke red til *Hel* paa *Sleipner* for at thinge op med den Ubarmhjertige, men for at melde *Balder*, at hans Forløsning stunder til. Hvad der imidlertid aldrig er [|A:121](#)faldet mig ind, før i dette Øieblik, er, at *Ingemanns* Skjaldskab paa vore Guders Tungemaal, altsaa paa *Asamaalet*, maa kaldes “*Balders Drømme*” men med ligesaa glædelig en Forskiel, da det ikke er hans Drømme paa Breideblik om Døden i Helhjem, men hans Drømme i Helhjem om Livet paa Breideblik, altsaa Balders “*Morgen-Drømme*”, som bebude *Gyldenaaret*; og skal da min lille Draabe af den brune Skjaldemiød have det mindste at betyde paa *Asamaalet*, da kommer jeg vist nok, hvor nødig jeg end vil være det bekiendt, til at spille *Loke*, men naturligtviis ogsaa med den mærkelige Forskiel, at det er ingen *Mistelteen*, jeg rækker den blinde *Høder* at skyde til *Balder*, men det er en lille *Ønskekvist*, jeg har fundet paa min lille Husmands-Lodd i det grønne Gudhjem, og som jeg har luret Fru *Hel* af, gjør *Balder* levende igjen, saasnart den rører ved ham.

Skulde jeg nu fortælle, hvordan det nærmere maa hænge sammen baade med min “Finger i Spillet” og med den *Ønskekvist*, der skal beskæmme det *tyske* Ordsprog, at “mod Døden voxer ingen Urt”, da behøver jeg ikke at sige Læseren, at det vilde blive en lang Historie, for naar man først kommer til at tale om sine egne Bedrifter, hvorved selv den ubetydeligste Omstændighed er en selv hardtad ligesaa mærkværdig, som hvad der slaer Hoved paa Sømmet, da bliver man ligesom [|A:122](#)*Tyskerne* aldrig færdig, og jeg vil derfor bryde kort af med den Bemærkning, at naar det blot har sin Rigtighed med de to [|US9:236](#)*Trediedele* af Gyldenaarets glimrende Forbud, som jeg ikke har havt andet med at gjøre end at see dem og pege paa dem, da vil det være ligegyldigt, om jeg af let forklarlige Grunde har taget reent fejl ad den ene Trediedeel, saa jeg, langt fra at have den hos mig, end ikke har seet et Glimt deraf, thi *Nordens Aand* tager aldrig halve Forholdsregler, saa hvor man seer de to Trediedele, kan man være sikker paa, at det Hele enten er der, eller kommer, før man veed det, af sig selv.

See, dette var nu om det *nordiske Gyldenaar* i det hele, som kiendeligst bebudet og udtrykkeligst omspaaet i *Danmark*, skiøndt vel klarest forberedt i *Norge*; men egenlig var det jo om “Guldalderen og Grottesangen i Danmark” denne “Dansker” skulde handlet, følgelig ogsaa om Julemærkerne for et i visse Maader eiendommeligt *Gyldenaar* paa “*Marken*”, og jeg havde virkelig isinde at fordanske *Grottesangen*, som den med sin Indledning findes paa islandsk i den saakaldte “*Skalda*” eller det eddiske Skjaldskabs-Maal, og kun at føie nogle oplysende Anmærkninger til denne oldnordiske Beskrivelse af Danmarks *Guldalder* eller *Fredegodstid*, som jeg saa tit har lovet mine unge Læsere og Læserinder en af Dagene at finde indskudt og |A:123|see forklaret i et dansk *Gyldenaar*. Men hvormeget man end har vidst at fortælle om den vilde, utæmmede Indbildningskraft, der beherskede, og den ildsprudende Følelse, der løb af med mig, saa faaer jeg dog bestandig selv at mærke, at det er en vis tør Forstandighed, der spiller mig det ene Puds efter det andet, saa jeg kommer gjerne seent og sommetider forsilde til hvad jeg egenlig vilde. Saaledes har jeg nu fyldt de to Trediedele af den “Dansker” jeg vilde skrevet om Guldalderen og Grottesangen i *Danmark*, med et langt Værgemaal for min Betragtning af Guldalder, Aand og Folkesang i Almindelighed, hvad vel tildeels maa kaldes en *Mis-Forstand*, men hører dog aabenbar til *Forstandighedens* og ei til Hjernespingens eller Hjertebrændingens Side, og er i alt Fald *ligesaa* klogt, som at sætte det, man skulde leve af for Øieblikket, ind i “Livsforsikringen” for “Kone og Børn”, hvis man ved sin Død skulde efterlade saadanne i trængende Omstændigheder.

Dog, jeg vil være ganske ærlig ved mine Læsere og Læserinder, om ikke af den allerbedste Grund, som unægtelig er den, ei for nogen Priis at ville slaae en Svinke, saa dog af den ægte nordiske Grund, at “Ærlighed varer længst”, og at alle gamle Folk, som ei er Giække, vælger det varige fremfor det |US9:237|vindige. Jeg vil derfor gaae til den Bekiendelse, at |A:124|naar jeg skal sige den rene Sandhed, da opdagede jeg snart, at *Grottesangens Fordanskning* vilde falde mig for besværlig i Rigsdagstiden, saa jeg fik at lade den Steen ligge, jeg ikke kunde lette, og halvveis paa sin Tysk skrive en “aandrig” *Indledning* til det bebudede Værk, som det maatte overlades Eftertiden at frembringe. Da jeg imidlertid virkelig havde det gode Forsæt at fordanske *Grottesangen* og det heller ikke vil være noget Hexeri, naar jeg faaer lidt bedre Stunder, saa betragter jeg det som en vitterlig Giæld til “Danskerens” Læsere, og vil strax til Pant derpaa udlevere den gamle Indledning i *Skalda*, der, som et Svar paa det Spørgsmaal: hvi Skjaldene kalde Guldet “*Frodes Meel*” lyder saalunde: “Fortællingen desangaende er denne, at *Odins Søn Skjold*, fra hvem *Skjoldungerne* nedstamme, han havde sit Aasæde og Raaderum i hvad der nu hedder *Danmark*, men da kaldtes

Gotland. Samme *Skjold* havde en Søn ved Navn *Fridlev*, som stod for Styret efter ham, og *Fridlevs* Søn hed *Frode*, som arvede sin Faders Høisæde, paa den Tid, da Keiser *August* lyste *Fred* over al Verden og da *Kristus* blev født, og eftersom *Frode* da var den vældigste af alle Konger i *Nørreleden*, saa blev Freden ham tilegnet paa det *Danske* Tungemaal, og kaldt *Frode-Freden* af alle Nordboer.

|A:125 Da gjorde ingen sin Næste Fortræd, selv om det var Faders eller Broders Banemand, han stødte paa, løs eller bundet, og der fandtes hverken Tyve eller Røvere, saa *Guldringen* laae længe urørt paa *Jelling-Hede*.

Samme Kong *Frode* pleiede Giæste-Venskab med Kong *Fjølner* i *Sverrig* og der købde han to Trælkvinder, som var baade store og stærke og hed *Fenja* og *Menja*, mens der i *Danmark* paa samme Tid blev fundet to *Kværn-Stene*, saa store at ingen var stærk nok til at magte dem, men *Kværnen* havde den Egenskab, at den malede *alt* hvad de gav Mæle, som den rørde. Samme *Kværn* kaldtes "*Grotte*", og han, som gav *Frode* *Kværnen* kaldtes *Gabflab* (Hængekiæft), og sine to Trælkvinder satte nu Kong *Frode* til *Kværnen* at male "*Guld, Fred og Lykke*" til ham, og han undte dem ei længer Søvn eller Hvile end *Giøgen* tier (mens han kukker) eller *Skjalden* (mens han kvæder)⁸.

Da, siger man, at de kvad den Vise, som kaldes "*Grotte* **|US9:238** *sang*", og at før *Visen* var ude, malede de *Frode* en Hær paa Halsen, saa i den samme Nat kom der en Søkonge til Land, som hed *Mysing*, dræbde **|A:126** *Frode* og gjorde umaadeligt Bytte, saa nu var det forbi med *Frode-Freden*.

Mysing tog ogsaa *Grotte* med sig, samt *Fenja* og *Menja*, og bød dem male Salt, og ved Midnatstid spurgde de *Mysing*, om ikke Saltet beed ham i Øinene, men han svarede, de skulde kun male videre, og saa havde de ikke malet ret længe før Skibet sank tilbunds, og hvor Strømmen gaaer igiennem *Kværnøiet*, der blev en *Mal-Strøm*, og da blev "*Søen salt*".

Saavidt *Skalda*, og man seer nok, at ved det *Grotte* bliver ved at gaae som en *Vand-Mølle* og bliver ved at male hvad sidst er *mælet* over den, derved bliver *Søen* (ventelig *Øster-Søen*), som før var færsk daglig saltere, hvad jo kan give Anledning til mange løierlige Tanker og megen vittig Skiemt, især da *Saxos* Krønike ogsaa fortæller om den Hjarne eller *Hjærne Skjald*, der blev Konge i *Danmark* for sit Ligvers over *Frode Fredegod*, at han styrtet fra Høisædet endte sine Dage som *Salt-Syder*, men hverken herved, eller ved *Guldringen* paa *Jelling-Hede*, som, efter *Saxo*, voldte "*Fredegods*" Død, er der nu Rum til at dvæle, da det fornemste i mine Øine dog er, hvad Tanker de *Danske* gjorde sig om *Guld-Alderen* og alle Nordboer følgelig ogsaa om den "*Danske Guldalder*".

|A:127 At nu dertil først og fremmerst maatte høre *Fred*, det

lærer vi ikke blot deraf, at den *Danske Guldalder* kaldtes Frode-Freden eller *Freds-Tiden*, og at "*Fredegod*" er Kongens Kiendings-Navn, som de forgudede, men det veed vi forud, naar vi kiender det mindste til det *Danske Folks Hjertelag*, saa det fulgde af sig selv, at "Fred" ogsaa maatte være Broderparten af det Guld, der flød fra *Grottekværnen*, naar den maledes som man mælde.

At der nu tilligemed *Fred* ogsaa hørte *Retfærdighed* til den *Danske Guldalder*, saa alle Tyve og *Røvere* fik Skam, det forstaaer sig selv, da i alle Lande hver vil beholde sit i Fred, men det er et eget hjerteligt Træk ved den *Danske Guldalders Retfærdighed*, at den var uden *Selvtægt* og *Hevn*, som ellers pleier at løbe med i Folke-Tankerne om den strænge Ret, thi Sagnet siger, at selv Drabsmanden, løs eller bundet, var sikker for Blodhævn.

Endelig hører vi, at "*Lykke*" tilligemed "Fred" var det, som *Fenja* og *Menja* skulde blive ved at male uden mere Ophold |US9:239 end der hører til at spytte i Haanden og tage fat igien, og det veed vi, ligner ogsaa *Danskerne*, hvis Hjertes Lyst unægtelig er at være *Lykkens Skiødebørn*, uden da at bryde sig synderlig om, hvad Verden kalder Ære og Vælde, Kløgt og Snilde, Beundring og Berømmelse.

|A:128 At nu *Danskerne*, om de end, som man siger, ei skal være meget kløgtige ad sig, dog er slumpet til at gjøre sig de rette Forestillinger om *fælles Bedste*, der vel ingenlunde er Hemmeligheden i det tyske *Stats-Begreb*, men bliver dog altid Kiærnen i det folkelige Begreb om Borger-Selskabet, som et stort *Vennelag*, det slutter jeg især deraf, at *Christendommen*, der i mine Øine er himmelsk Viisdom, beskriver Guds-Riget eller *Himmerig paa Jorden* som "Retfærdighed, Fred og Glæde", kun naturligtvis i en høiere Forening og i en bedre Smag end *Danskerne* eller noget Hedning-Folk har mægtet at skaffe sig dem. Jo mere jeg nu har tænkt over *Folkelivet* under alle Himmel-Egne, des klarere er det ogsaa blevet mig, at dette Liv stiger og daler, blomstrer og henvisner, eftersom de tre himmelske Fylgier, Retfærdighed, Fred og Glæde i *Forening* omsvæve eller forlade det; og at *Danskerne* har Ret, naar de regne *Glædens* Guld til *Lykkens* Gaver, derom kan hvert Menneske overbevise sig selv, da hverken Magt og Ære, Kløgt og Snilde, Sundhed og Skønhed, eller selv Retfærdighed og Fred kan gjøre nogen *sjæleglad* uden han har *Lykke* til at være det, hvorfor vi ogsaa under alle Omstændigheder kun prise den Glade, den altid Glade *lykkelig!*

Heraf vil man see, det er dog ikke hen i Veiret, jeg ønsker Danmark sin *Fredegods-Tid* tilbage, men at Danmark vil være *lykkelig*, naar det faaer et nyt *Gyldenaar*, som svarer til dets gamle *Guldalder!*

Anderledes kan jeg ikke faae Mening ud af de vredne Ord.

[A:129]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 9. Marts. Nr. 9.

Grotte-Sangen.

- 1 Komne vi ere
Til Kongehallen,
Systre med Fremsyn,
Fenja og Menja;
Magt har vi megen,
Maa dog med Skamme
Trælle hos *Frode*,
Fridlev-Sønnen!
- 2 Ledte til Kværnen,
Lod han os byde
Graasteen i Gænge
Tilgavns at holde,
Rist eller Lise
Loved han ikke,
Maatte dog høre
Møerne sjunge!
- 3 [A:130]Mund-Harpen maled
Møernes Kvide,
Haand-Kværnen standsed
Og Stenene tav;
Da raabde *Frode*,
Fridlev-Sønnen:
Maler, I Møer!
Maler paany!⁹
- 4 Sjungende snurred

Vi Stenen i Ring,
Dyssed med Kvadet
Kæmper i Søvn,
Mildt tog til Orde
Menja for Begge:

- 5 Til *Frode* livsalig,
Til Fredegod male
Vi Guld og Grønskove,
Paa Glædens Kværn!
Sidde han i Sælhed!
Sove han paa Dun!
Vaagne han med Vilje!
Vel er da malet.
- 6 |A:131| Her gjøre ingen
Hinanden Fortræd,
Svinge ei Sværdet
Og smede ei Rænker,
Om Broders Bane
End bundet han fandt!
- 7 *Frode* ei desmindre
End mæled som før:
Sover kun, Trælkvinder,
Som mellem Giøge-Kuk,
Og slet ikke længer
End Lyd jeg mon skifte!¹⁰
- 8 Er du end ordsnild,
Ei var du, Frode!
Klog nok ved Kiøbet
Af Kvinde-Trælle,
Saae kun paa Sener
Og Sundheds Blomme,
Spurgde slet ikke
Om Æt og Blod!
- 9 |A:132| Haard var *Hrungner*,
En haard Faders Søn;¹¹
Stod dog tilbage
I Styrke for *Thjasse*,
Eider og *Orne*,
Ætsuler vore,
Bjergtoldens Brødre,
Som Børn vi er af.¹²

- 10 Aldrig var *Grotte*
Fra Graasteens-Fjeldet,
Kværnen fra Dybet
Kommet for Dagen,
Og Bjergtrolde-Møen
Hun maled ei her,
Hvis nogen kiendte,
Hvad Kiøb der var i!
- 11 Vi Lege-Systre
I Vintre ni
Died os stærke
Dybt under Jorden,
|A:133Strækked os der
I Storværks-Lege,
Bold vi da spilled
Med Blokke graa!
- 12 Trille vi slog da
I Thurse-Gaarde,
Saa Jorden, forskrækket,
Hun skjalv derved,
Grotte vi snurred
Til Snoning glat,
Lod den saa falde
I Folke-Hænder!
- 13 Siden vi fore
I Folke-Hamme,
Sysled i *Sverrig*
Spaadomsvisse,
Bedede Bjørne
Og bugtede Skjolde,
Stævned paa Strid
Giennem staalklædte Troppe!
- 14 Drot vi da styrted,
Og Drot vi hæved,
Guttorm hin gæve
Godt vi da fulgde,
|A:134Sad ikke kvær,
Før *Knu*, han laae!¹³
- 15 Aar ud og Aar ind

Saa Idræt vi øved,
At mellem Kæmper
Kiendte vi blev,
Ærlig med Spyde
Vi aarelode,
Farved med Høirødt
Hjelme og Sværd!

- 16 Komne vi er nu
Til Kongehallen,
Tom for Naade,
Med Trællekaar,
Fryse maa Halsen,
Fodbladet værker,
Uvenne-Kværnen
Kvidefuld drages!
- 17 Hviles nu, Hænder!
Hvil dig kun, Graasteen!
|A:135 Bjergtrolde-Møen
Har malet sin Deel,
Seent skulde Haanden
Hviletid finde,
Om før ei, end *Frode*,
Han fandt, det var Nok.
- 18 Handles der skal nu
Med Haardstaals-Tryner,
Med Vaaben og Væрге,
Vaagn nu, Kong *Frode*!
Vaagn nu, Kong *Frode*!
Vil end du lytte
Til Sangene vore
Og Sagnene gamle!
- 19 Ild seer jeg brænde
I Østerlide,
Bavn seer jeg blusse
Med Bud om Feide,
Giæster paa Krigsfod
Kommer paa Timen,
Da gaaer i Lyset
Leire-Borgen!
- 20 Høisædet falder,
Frode! dig levnes

|A:136 Ei Gran af dit Guld,
Og kun Grus af din Borg.
Rap dig, min Syster!
Rask gaae nu Kværnen!
Blodbadet varmer
De valne Hænder.¹⁴

21 *Min* Faders Datter
Maler som en Karl,
Med Banesaar mange
Og Blodbad for Øie;
Staalhandsker stive
Strømme fra Kværnen,
Mø! lad os male
Meer dog endnu!¹⁵

22 Meer lad os male!
Morgenen gryer,
Frode skal hevnes
Af *Halvdans* Sæd,
Yrsa har Løfte
I Arvetallet
|A:137 Paa Søn og paa Broder,
Dog begge for een!¹⁶

23 Saa maled de Møer
Med Magt og Styrke,
I Ungdoms-Alder
Med Jetteharme,
Saa Kværnen hopped,
Og Hallen rysted,
Og midtad flakdes
De Møllestene!

24 Det Ord Troldkvinden
Da kvad tilsidst:
Frode! nu maled
Vi Meel tilbunds,
Nu er med Kværnen
Kvindehaand færdig!

Ogsaa her maa jeg giætte mig frem efter Sammenhængen.

11

Hrungner med Steenhjertet var en *Jette*, som *Thor* knuste, og som man har en lang Fortælling om.

12

Thjasse er bekjendt af "*Iduns Rov*" og af sin egen Ulykke, men hans kiære Brødre kiender vi kun som *Guldædere*.

13

Hvem der skulde tænkes paa ved disse Svenske Drotter *Guttorm* og *Knu* (Knud?) vides ikke, men deres Navne *her* klinge lidt mistænkelig.

14

De to sidste Linier er løst Giætteværk.

15

De sidste Linier er løs Giætning.

16

Man seer strax, det er *Rolv Krage* og hans underlige Fødsel af sin egen Syster *Yrsa*, her peges paa, men at *Gyldenaaret* altid har en lignende Fødsel, det falder mig først nu ind, og derom meer ved Leilighed.

|A:138

Danske Rigsdags-Breve.

II.

Du har nok seet af Aviserne, at vi med meget kort Mellemrum har havt to *hemmelige* Møder, det ene paa fire Minuter og det andet paa fire Timer, og du gad vel sagtens vidst, hvad os blev betroet i dem, men skøndt, saavidt jeg kan forstaae, den egenlige Hemmelighed skulde nok stikke i de "lukkede Dørre", saa vil jeg dog ikke sladdre af Skole; thi efter modent Overlæg har jeg fundet, der var meget mere Grund til Hemmeligholdelsen end jeg havde tænkt, saa Ministrene skulde nødig betroet andre end Rigets trofaste Venner og deres varme Beundrere hvad de i det lange Møde meddeelte os. Hvorledes dette er at forstaae, vil sagtens ogsaa være dig en Hemmelighed, men saameget desbedre, thi om hemmelige Møder skal man jo enten tie eller tale i Gaader.

Hvad nu de "*offenlige* Sager" angaaer, hvis Stilling de hemmelige Møder naturligiis ei i mindste Maade forandre, da er de forsaavidt i en Stilstands-Tilstand paa Rigsdagen, som man slet ikke mærker, hvad andre end jeg og et Par til, som agtes for aabenmundede, tænker om *Ministeriet*, om *Krig* eller *Fred*, med *Vaabenstilstand*, *Krigs-Fod* og *Krigs-*|A:139|*Skat*, *Stats-Laan*, *Heel-*

Stat eller *Halv-Stat*, halvt Huus eller heelt Helvede, enten saa denne haardnakkede Taushed kommer af, at Partierne derom ikke endnu har fattet nogen fast Mening, eller at de ikke vil ud med den, før de veed, om Majoriteten har den, eller *den* dog kan faae Majoriteten.

Ja “Majoriteten” det er ikke blot i *Paris*, som der staaer i Berlings-Avisen, det “*delikateste* af alle Spørgsmaal” baade i Huset og uden Huset, men det er “ligesaa hos os”, og maa nødvendig være saa allevegne, hvor man er kommet ud af den søde Drøm, at naar kun *Valgbrevene* er i *Orden*, da vil, baade ved Dannelsen af “*Bureauet*”, som man, mærkelig nok, ogsaa hos os kalder Thingets Embedsmænd, ved Skabelsen af en sund “*Forretnings-Orden*” og i alle Sager af Vigtighed, *Majoriteten* eller *Overtallet* ufravigelig være paa *Fornuftens*, paa *Rettens* og *Frihedens* Side, og maa nødvendig saa være, fordi alle *fire* er *eet* i det constitutionelle Sprog og i “den constitutionelle Aand”. See, af denne søde Drøm kom aabenbar “Kiøbenhavnerne” ud allerede ifjor, saa iaar er det den store Opgave, eftersom man dog umuelig kan opgive *Overtallet*, der er “*Gyldentallet*”, hvorefter hele den constitutionelle Almanak er beregnet, da med Konst at danne en Majoritet ∴ et Overtal, hvormed ens egen Fornuft, Ret |A:140| og Frihed kan være tjent, og det er, efter al Erfaring, saa vanskelig en Opgave, at det ikke skulde undre mig, om hele den ordenlige Rigsdagstid, som jo kun er “to Maaneder”, dertil turde medgaae, uden at den dog egenlig blev løst. Mig kan det ikke forundre, fordi jeg allerede for henved et halvt Aarhundrede siden, da Napoleon og Bonaparte, ligesom fordum Julius og Cæsar, var *Consuler*, kom ud af den samme søde Drøm, og har siden lige saa lidt kunnet omskabe den til en Virkelighed, som jeg igjen har kunnet komme ind i den, og naar derfor ikke hele *Danmarks* Vee og Vel tilsyneladende, og min egen Stilling baade i Huset og uden Huset virkelig, var kommet til at beroe paa Majoritetens, paa *Overtallets* Beskaffenhed, da vilde det være mig meget morsomt at see den hele Tragi-Komedie af min forrige Tankegang opført udenfor mig, altsaa blandt andre ogsaa opført for mig i det store og det klare, og vel har jeg nu, da saameget Kiært staaer paa Spil, baade ifjor og iaar tit været nær ved at fortvivle om Løsningen af Majoritetens Gaade, men jeg har dog immer begivet hvad der maa være det *sidste*, vi gjør, og trøstet mig med, at da Lykken er bedre end Forstanden og det lille Danmark bedre end hele den store Verden, saa tør selv Majoritetens tilsyneladende fortvivlede Gaade løse, opløse eller afløse, sig hos os langt bedre end nogen havde tænkt eller kunnet formode!

|A:141|— Nu “Huen under Armen!” jeg har faaet *Majoriteten* i Folkethinget, det var igaar, den fjerde Dag i Thormaaned, som jeg strax vil skrive op for at det ikke skal glemmes, men maa sees, at jeg kan virkelig spaae, vel kun et Øieblik i Forveien og kun hvad jeg

bestandig selv maa hielpe til at gaae i Opfyldelse, men hvad da! har man ikke saamegen Ære af Spaadomme paa kort som af dem paa lang Sigt, saa har man desmeer baade Nytte og Fornøielse af dem, for man trøstes ved dem i det værste Øieblik, som netop er det sidste, før Lykken kommer, og man faaer Glæden om Halsen, mens man endnu troer, den er langt borte.

Ja, du smiler sagtens lidt ad min Henrykkelse, thi før du læser dette, vil du have seet af “Berlingeren” at hele Herligheden bestaaer deri, at jeg *lige netop* fik Stemmer nok (og mellem os sagt: min egen Stemme *iberegnet*) til at blive Trediemand i et lille Udvalg om det ubetydelige Spørgsmaal, enten hele ti, eller maaskee kun sex, syv Stykker iaar skal faae “Dansk Indfødsret?”

Men smil kun Du! jeg holder meget ad alt det smilende, selv om der skulde være lidt Skielmeri under, naar det kun er ægte, og jeg smiler ikke sjelden ad mig selv, saavel som ad Andre, uden dermed at have mindste ondt isinde, og jeg veed meget godt, at naar man staaer mellem to omtrent lige stærke Partier, uden at ville **A:142** høre til eller danne noget tredie, man da meget let ved et saa at sige blot personligt Spørgsmaal kan faae et knebent Overtal, uden at dermed følger nogen Udsigt til Indflydelse enten paa Udvalgets Skøn eller paa Thingets Beslutning. Ja, jeg vil give dig endnu mere Anledning til at smile, ved selv at berette, at Thinget efter alle Mærker kun billigede meget faa af mine Ytringer netop ved denne Sags foreløbige Behandling, saa Det har ingenlunde berettiget mig til at haabe dets Bifald i det hele, men desuagtet glæder jeg mig ved dette mit *første* Valg af Overtallet og hilser det som et godt Varsel om, at min Thingfærd, forsaavidt den ei tager Hensyn til Partier og Personer, men stadigt Hensyn paa *Danmark, Dansken* og *Danskheden*, skal ikke blive aldeles frugtesløs eller ukiendelig.

Det faldt jo saaledes ifjor næsten latterligt, at af alle de Ændrings-Forslag, jeg med velberaad Hu stillede, af al Magt forsvarede og oftere, som det syndes, ei uden Held stræbde at lægge Forsamlingen paa Hjerte, fik kun to Overtallets Stemme, hvoraf det betydelige “om *Offenlighed* og *Mundlighed* i hele Retspleien” indtil videre synes at staae ørkesløs i Grundloven, og det andet, der fandt eenstemmigt Bifald, kun angik det pluddervælske Ord “*emanere*” som vel blev slaaet ihjel paa Stedet, men vedbliver dog endnu at spøge i Lovsproget. Selv i dette meget tarvelige Held saae jeg imidlertid godt Varsel nok til ikke at opgive Haabet, og det saameget mere, som efter alle Mærker langt flere af mine Forslag under *Grundlovens* Behandling vilde faaet Overtallets Stemme, hvis jeg enten havde været Medlem af *Udvalget* eller dog ei deri fundet en giennemgribende, næsten planmæssig giennemført Modstand, som *Rigsdags-Tidenden* klarlig beviser. Kun ved en eneste Leilighed, foruden den ovennævnte, gik Grundlovs-Udvalget halvveis ind paa mit Forslag, og det var Forslaget til § 54 i Grundloven, at vore

A:143*nordiske Grander*, naar de nedsatte sig i Riget, ei skulde betragtes som Udlændinger, men som *Indfødte*, et Forslag, der fandt saa høirøstet Gienlyd i Forsamlingen, at det kun faldt for *Ministeriets* Overmagt.

Da nu *Indfødsretten*, som hidtil kun har været en Skygge, til alle Tider burde være og under vore friere Forhold vil være en Hovedsag, paa hvis Ordning det for en stor Deel vil beroe, om det *Danske Modersmaal* skal tilbagevinde sit naturlige Herredømme i Hjemmet og det *Danske Folk* vinde en naturlig Udvikling og Dannelse, saa fandt jeg det overmaade sørgeligt, at mine Yttringer i den Anledning forleden Dag syndes slet ikke at tiltale *Folkethinget*, og sagtens maa jeg da finde det overmaade glædeligt, at jeg igaar aldeles uventet af Overtallet blev kaldet til Sæde og Stemme i det Udvalg, der skal give sit Skøn om den første folkelige Meddelelse af den danske Indfødsret og om de Hensyn, som derved med Rette bør gjøres gjældende.

Det er mueligt, at jeg faaer liden eller ingen Indflydelse paa dette Skøn, det er atter mueligt, at om jeg fik nogen, Udvalgets Skøn da ikke vilde bifaldes af Thingets Overtal, og endelig var det mueligt, at om end Udvalgets Skøn tækkedes baade Thinget og mig, det dog blev underkiendt enten i Landstthinget eller i Rigsraadet, saa der blev ingen tilsvarende Lov; men det modsatte er nu dog ogsaa mueligt, og i alle Tilfælde beviser hvad skeet er, at *Danskheden* meget muelig kan i det hele faae Folkethingets Overtal for sig, og naar det virkelig skeer, da anseer jeg den *gordiske Knude* for løst, thi da vil i det hele *Dansk Ret*, Fornuft og Frihed netop ved *Overtallets* Hjælp komme til at herske i *Danmark*, da har Folket hævet sin Stemme, og da vil Tiden vise, at den constitutionelle Aand i *Danmark* er *Folke-Aanden!*

Var nu ogsaa dette Haab kun en "sød Drøm", saa maatte og vilde jeg dog være Overtallet og Gaarsdagen **A:144**takskyldig for en sød Drøm, som jeg kan levende sætte mig ind i, glæde mig ved og opmuntres af til fremdeles at gjøre mit Bedste for *alt*, hvad der baade efter min Følelse og fulde Overbeviisning er *Dansk*, altsaa *folkeligt i Danmark*, uden at lade mig enten kyse, trætte eller tirre ved de mangfoldige dels virkelige og dels tilsyneladende Hindringer, en levende folkelig Betragtning og Bestræbelse nødvendig maa støde paa i et Land, hvor hele den offentlige Dannelse og Oplysning giennem *trehundrede* og igrunnen giennem hele *sexhundrede* Aar har været *vildfremmed* og har i det hele saaledes underkuet *Folkelivet*, at det sædvanlig, hvor det findes, enten tvivler om sin egen Tilværelse eller tør dog ikke komme for Lyset af Frygt for den yderste Mishandling og Forhaanelse. Det er under disse fortvivlede Omstændigheder allerede et halvt Vidunder, at den forhadede, forkuede og hardtad forkomne *Danskhed* i en enkelt skjaldskabt Bogorm har fundet en Ven og Talsmand, der skatter dens Dybde og

elsker dens Yndighed, har Mod til at løfte Skjold og Magt til at bære Blus for den, saa det vil være et heelt og stort Vidunder, naar *Danskheden* hos Folket bliver sig sit Liv bevidst, tør være sit Navn, sit Udspring og sit Øiemed bekiendt, og kan skyde den Hamm, der skjuler dens Ynde, som *Sigrids* hos Hexen, og det haaber jeg nu virkelig vil skee, ikke trods Folkethinget, men ved dets *Overtals* Stemme! Alle Dages Aften er ikke endnu!

[A:145]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 16. Marts. Nr. 10.

[VU5:356]

Udenlands-Reiserne og Udenads-Læsningen i Danmark.

“Han har reist *udenlands!*” det Ord har havt og har vist endnu mangansteds i “deiligst Vang og Vænge” en vis høitidelig Klang, som alle vore Hjemfødinge enten faaer “Bisselæder i Skoene” af, eller ogsaa andægtig lægger Hænderne sammen over, eller endelig med underlige Fagter gaber ved, og det sidste var Tilfældet med mig engang i min Barndom, da denne “høitidelige Klang” satte sig saa fast i mit Øre, at jeg endnu er nærved at gabe, hvergang jeg tænker derpaa, som er meget tit, da vi jo hvert Øieblik mindes om Ordsproget, at man kan føre en Tosse til *Rom* og tilbage igien, han bliver lige god Tosse for det.

Hvad derimod først i denne gode Morgenstund falder mig ind, er, at det hemmelighedsfulde Ord “han har reist *udenlands!*” finder sin Forklaring i det soleklare Ord med høist forskiellig eller tvetydig Klang, [A:146] som ogsaa fra Barndommen af har fæstet sig i min Hukommelse “han (eller hun) kan sin *Forklaring* (eller sin *Lærebog*) *udenad* paa sine Fingre”, og at det er høist mærkeligt, fordi *Udenads-Læsningen* virkelig hos os er det almindelige Begreb om [VU5:357] *Dannelse*, som *Udenlands-Reiserne* paa en vis fornem

Maade træder isteden for, som en Giensti til *Dannelse*, der vel, efter Ordsproget, tit bliver "Glipsti", men synes dog, som saa meget andet, ved sin *Kostbarhed* paa en Maade at opveie sin *Tomhed*.

Tager jeg nu ikke mærkelig Feil, da er denne Tanke om vor *Udenads-Læsning* og vore *Udenlands-Reiser*, ikke blot til den sande Christendoms men i det hele til almindelig, høiere og allerhøieste Dannelses Gavn og Fremme, saa *frugtbar* en Tanke, at der godt kunde blive ti meget morsomme og meget lærerige "Danskere" af den, naar blot Skriveren var, som han skulde være, baade morsom og dydefuld, men det bliver ligefuldt et Spørgsmaal, om der, som Skriveren nu engang er, imellem Rigsdags-Sæderne, kan krybe blot een taalelig god "Dansker" ud af det Æg, og det vil jeg, med samtlige mine Læses og Læserinders gunstige Tilladelse, nu søge at besvare i al den Korthed, som Rummet tillader.

Hvad der nu just idag bragde mig paa den Tanke at lade *Udenads-Læsningen*, der, som Moder til |A:147 alle vore berømte *Embeds-Examiner* eller *Levebrøds-Forhør*, er hos os kommet til den høieste Ære og Værdighed paa denne Side *China*, lade hende speile sig i vore *Udenlands-Reiser*, sædvanlig til *Berlin*, *Paris* og *Rom*, for at trække frisk Luft og holde Skridt med Tiden, og i alt Fald for at see og høre, hvad der er paa Moden og, om det vil lykkes, blive selv paa Moden, om ikke *derude*, saa dog *herinde*; hvad der bragde mig paa denne frugtbare Tanke, det tænker maaskee mine Læsere og især mine Læserinder, jeg kunde godt og skulde helst beholde hos mig selv, for desfør at lade dem see, hvad *Frugterne* blev, men uden her at ville trættes med nogen om det kildne Lov-Spørgsmaal, *hvad* man *skulde* helst, gaaer der jo Syn for Sagn, at jeg *kan ikke* beholde hos mig selv hvad der farer ud af mig, og uden at turde nægte, at den danskfødte *Doctor*, som har reist *udenlands* og skal være blevet en stor Mester i at "snakke *udenad*", kan have havt sin Deel deri, saa var det dog egenlig en meget ældre Udenlands-Reiser fra Danmark, som pludselig tiltrak sig min Opmærksomhed, en Kong *Gorm*, endnu ældre end "*Gorm den Gamle*", hvis Reise til *Geirrods-Gaard* i *Jette-Verden* findes vidtløftig beskrevet i *ottende* Bog af "*Danmarks Krønike*" fra Hedenold, og meget pudsigt |A:148 besunget i vor gamle "*Rimkrønike*". Ved Siden ad Rimets pudsige Begyndelse:

|VU5:358 Som andre Konger toge dem til Id
I Orlog og Krig at øve,
Saa tog jeg mig for udi min Tid
Behændelig Ting at prøve,

klinger det ganske høitidelig hos *Saxo*: i samme Kong *Gorm* brød den nedarvede Kæmpeaand sig en ny Bane til høilovlig Ihukommelse, saa han lod Sværdet hvile og søgte derimod at

udgranske Alverdens Kaar og Leilighed; han glødede ikke som de fremfarne Konger af Mod paa Kamp, men han brændte af Begiærlighed efter *Kundskab* om alle de forunderlige Ting, som der enten vidstes Rede til, eller som der dog gik Ry og Rygte af.

See, gjaldt det nu kun om at faae “Danskeren” fuld i en Hast, da behøvede jeg blot at skrive frisk væk om den samme Kong *Gorms* uforglemmelige Reise til Verdens Ende og endnu lidt videre, eller, hvad der var det allernemmeste, at rive de fire Blade i “Danmarks Krønike” som handler derom¹⁷, forsigtig ud og sende dem hen i Trykkeriet, og paa en saadan Maade, veed man nok, er mange ikke blot |A:149| Dagblade og Ugeblade og Maanedsskrifter, men hele selvstændige Bøger og Skrifter i en Ruf blevet fulde og færdige, og paa en *lignende* Maade: ved at skrive af eller rive af og putte i Munden, løst og fast, veed man nok ogsaa, de bliver alle i en Ruf fulde, fixe og færdige, som skal op til *Attestats*, det være sig juridisk, theologisk, medicinsk-chirurgisk, philologisk, statsvidenskabelig, polyteknisk eller hvilkensomhelst *dansk-chinesisk* Attestats, man vil nævne; men skjøndt det virkelig i Rigsdags-Tiden kniber med “Danskeren”, og jeg, saavel som andre studerte og examinerte Folk, gjør meget i en snever Vending, som vi ellers kun giver Skudsmaal paa “graat Papir”, saa er dog nærværende Materie “om *Udenads-Læsningen* og *Udenlands-Reiserne*” alt for frugtbar til at jeg skulde fristes til saa grov en Synd, som det i den lærde Verden saakaldte *Plagiat* (Tanke-Tyveri) dog igrunden er. Jeg skal derfor her hverken laane eller stjæle meer af den gammel-danske Reise-Beskrivelse til Jetteverden end den mærkelige Omstændighed, at hos Færgemanden ved Verdens Ende, den smidskende Jette med de tolv fortryllende *Døttre* og den deilige *Rosengaard*, lod fire *Danskere* |VU5:359| sig forføre og blev derved reent *ællevilde*, saa de aldeles tabde *Mindet* om de *forbigangne* Dage og kom aldrig mere rigtig til Samlingen, netop som der staaer i Kæmpevisen om den Ridder *Bismer* eller *Vismer*, som, da han drak |A:150| Fruens Skaal i *Ælvehjem*, glemde aldeles baade *Danmark*, sit *Fæderneland*, og sin *Fæstemø*, og sang ællevild:

I *Ælvehjem* er jeg født og baaret,
Og der er alle mine Klæder skaaret,
Og for mig stander min *Fæstemø*,
Med hende saa vil jeg leve og døe!

Det er nemlig min Mening, at en saadan *Ællevildhed*, *Glemsel* af det *Forbigangne* og *Mangel* paa rigtig *Samling*, desværre, hos Danskere i Tusindtal har været og er endnu Frugten tildeels af *ubetimelige Udenlands-Reiser*, men især af den længe almindelige og *altid aandsfortærende Udenads-Læsning!*

Dette, at Udenlands-Reiser, der til rette Tid og Sted kan være

meget gavnlige, dog er høist latterlige, naar man, som Berge-Fisken, reiser uden Hoved, og blive høist skadelige, naar man reiser, som Skik er hos os, *ubetimelig*, før man har lært at kiende og skatte det hjemlige, det vil vist ingen aftrætte mig; men jeg veed nok, det begynder allerede at minke med Bifaldet, naar jeg lægger til, at det er *ligesaadan* med Tilegnelsen og Dyrkningen af *udenlandsk Literatur*, som i rette Tid og med behørig Forberedelse kan være særdeles gavnlige, men er *sædvanlig* enten meget latterlige eller dog aldeles unyttige, trættende og tids|A:151spildende, og har giennem *tre Aarhundreder* været ligesaa livsfarlige for de Danske, som Reisen til *Geirrodsgaard* var for *Gorm* og hans Følgesvende, da det giælder om den *fremmede Læsning* ligesom om den "*fremmede Mad*", at den vel smager de fleste bedst, men bekommer dem meget ilde, saa *Folke-Aanden* vil altid giøre *Thorkel Adelfars* gode Raad paa den lange Reise til sit, som der staaer i *Rimkrøniken*:

Han os forbød at æde med dem,
Eller nogen deres Ting at røre,
Om vi vilde komme til *Danmark* hjem,
Og sige hvad vi der hør'e.

|VU5:360 Denne "*Udenoms-Læsning*" har nemlig hos os omtrent faldet sammen med "*Udenads-Læsningen*" eftersom vi boede tættop til de *skrivesalige Tyskere*, og var af os selv hverken meget kiære ad Hovedbrud eller meget oplagte til Penneslikning, saa naar vi ikke kunde læse *godt* Tysk, da tog vi tiltakke med hvad der kaldtes fordansket, men var sædvanlig kun *galt* Tysk, og lærde det udenad paa vore Fingre. Da nu dette pluddervælske Ruskumsnusk den Dag idag giælder hos de fleste for den eneste "*Dannelse*", der er muelig enten saa høit mod Nord, som vi boer, eller dog hos saa lille og tyndtbegavet et Folk og paa saa fattigt et Modersmaal, som det *Danske*, saa faaer jeg naturligviis de *Høilærde* med hele deres lange Hale paa Halsen, førend |A:152 jeg endnu kommer til at tale om *Udenads-Læsningen* i sig selv, som er *Udenads-Læsningen* af *hjemmegjorte* Bøger paa *Modersmaalet*.

Det faaer imidlertid ikke at hjælpe, thi *den* *Udenoms-Læsning*, der sædvanlig drives hos os til alle vore dansk-chinesiske Examinere, og som tillige er en *Udenads-Læsning* af *Stympere* i *Modersmaalet*, den ligner paa et Haar en *Udenlands-Reise*, ikke engang som den *Gormske* tilsøes, men som de gængse *Udenlands-Reiser* tillands, af dem, der hverken kan synderligt af deres *Modersmaal* eller af det *Lands Sprog*, de reiser til, og kiender endnu mindre til deres eget *Fæderneland* end til de *fremmede Lande*, de kommer igiennem, hvad jo efter al *Rimelighed* maa have til Følge, at de bliver ællevilde, glemmer det hjemlige over det fremmede og faaer aldrig rigtig *Samling* paa noget.

Men om nu ogsaa dette blev ganske anderledes, om vi *Danske*, efter saa længe at have efterabet de *Franske* i hvad der sædvanlig ikke duede, engang for Alvor gav os til at efterligne *dem* og de Gamle i hvad der er det eneste kloge til alle Tider og under alle Himmelegne: i alle Maader helst at blive hjemme og ei som *Vildtyskere* flakke Verden rundt, og til *Jævnshold* at nøies med den *Læsning*, man kan faae paa sit *eget Modersmaal*, og at gjøre denne Læsning |A:153| saa *folkelig* og *lystelig*, som det er mueligt, saa at hvem der ikke af en eller anden Grund vilde være hvad man kalder “Sprog-Mester”, nøiedes med *Dansk Læsning*, og de virkelige *Sprogmaster* gjorde deres bedste til at den Danske Læsning blev baade god og stor nok til hele Folket; see, da gik vi dog bag af Dandsen, naar vi blev ved med den fordærvelige og fordømte *Udenads-Læsning*, som gjør vore Børn til Oldinger og vore Oldinger til Børn, |VU5:36| vore Drengene til Piger og vore Piger til Drengene, tvertimod Naturens Orden, og derfor til ubodelig Skade for Folke-Livet og Menneske-Livet i alle muelige Maader.

Naar jeg saaledes bryder Staven over vor hovedløse *Udenads-Læsning*, da tager jeg vist nok Ordet i en dobbelt Mening, saa det tillige betyder *Udenads-Tænkning*, men da *Udenads-Læsningen* i *Skoletiden* enten er aldeles *tankeløs* eller bundet til en *fremmed* Tankegang, en Gaase-Gang i “fremmede Tanker”, saa skader det ikke her at tage begge Dele sammen, thi alle gode Læsere og Læserinder vil føle, at naar noget, som vi læser *indenad*, af sig selv falder os paa Sinde, saa vi enten ei kan glemme det, eller faaer Lyst til at læse det igien, til det bliver os uforglemmeligt, da er dette noget *ganske andet* end hvad man kalder “*Udenads-Læsning*” og noget ganske andet end hvad man gaaer op til Examen eller Overhøring med.

|A:154| Men, vil maaskee en af mine Læsere raabe eller, hvad jeg naturligviis langt heller ønsker, en af mine Læserinder hviske mig i Øret: har *du* ikke dog *selv* reist *udenlands* og synes ligesaalidt at kunne glemme din Reise fra Kiøbenhavn til London, som Gert Vestfaler sin “fra Hadersløv til Kiel”, og har *du* ikke *selv* lært en heel Hob *udenad*, og saavel førend du tog dine Examinere, som siden efter, havt meget travlt med hvad du kalder “*Udenoms-Læsning*”, og vil dog vist ikke tilstaae, at du er blevet *ællewild*, har *glemt* det *Hjemlige* eller er gaaet fra Samlingen!

Jo, maa jeg svare, meget rigtig, og, forudsat det var en skielmsk Læserinde, der gjorde den Bemærkning, da vilde jeg føie til: synes De maaskee, min Naadige! at jeg blev mere troværdig, dersom jeg *hverken* havde reist *udenlands*, *eller* lært noget *udenad*, *eller* læst noget *udenom*, og slog dog de samme Streger over eller under hvad jeg ikke af egen Erfaring kiendte? Det er for Resten gaaet med mig, som med mit Fæderneland i det hele, og som det gaaer med alle Skjalde, at *Lykken* har været bedre end *Forstanden*, saa *lykkeligviis*

kom jeg ikke til at lære synderligt *udenad*, førend jeg med Liv og Lyst havde lært at læse *indenad*, begyndte *lykkeligviis* heller ikke med Flid at læse *udenom*, før jeg havde læst *indenom* snart alt hvad jeg kunde finde, og kom endelig *lykkeligviis*, ikke til at reise **A:155***udenlands*, førend jeg længe havde reist *indenlands*, hardtad saa langt, jeg kunde komme, og det, kan jeg nu see, har gjort **VU5:362**den Forskiel, der er imellem mig og de fleste andre udenadslæsende og udenlandsreisende Bogorme. Hertil kommer, at Udenads-Læsningen har jeg til alle mine Overhøringer, uden at kiende Reglerne, drevet som en *Konst*, saa jeg havde i min Ungdom lige saa stor Færdighed i at lade Bøgerne gaae ind ad Øret og ud ad Munden, som nogen af de Skønne kan have til at lade gaae ind ad det ene Øre og ud ad det andet hvad de ikke har Lyst til at lægge paa Hjerte; men naturligviis er der dog immer hængt endeel ved, som jeg deels har at slaaes og deels at gjøre Vind eller gjøre Løier med, saalænge jeg lever.

Men dette er slet ikke *Hovedsagen*, thi det gjør igrunden hverken fra eller til, hvad enkelte Karle, som jeg og mine Lige kan taale, har godt eller ondt af i dette Stykke, da vi enten er saa stivnakkede, at vi paa ingen Maade lader os forgiøre, afrette eller indrette efter andres Hoved og fremmede Tanker, eller vi er saa letbevægelige (elastiske), at Udtrykket gaaer lige op mod Indtrykket, thi som "*Folk er flest*" maa alt det være, som til Gavn skal være fælles, og nu vil dog vel ingen paastaae, at Folk i Danmark, som de er flest, kan være vel tjent med en *Dannelse*, der har sin *Kiærne i Udenads-Læsning* og *Udenlands-Reiser* baade **A:156**med Sjæl og Krop. Det vil nemlig altid være høist ubetydeligt, hvormeget de *nitten Tyvendedele* af hele Befolkningen enten *kan* reise udenlands eller kan lære udenad, og af den ene Tyvendedeel hører saa igien Hælvten til *Kvinde-Kiønnet*, hvis Udenoms-Læsning og Udenlands-Reiser Mændene, selv de sværtbelæste og vidtbereiste, sjelden synes meget godt om, saa at, om man end vandt ligesaa meget i *reen menneskelig* Henseende ved Udenlands-Reiserne og Udenoms-Læsningen, som man i *folkelig* Henseende unægtelig taber, saa maatte den *Danske Folke-Stemme* dog altid sætte sig med Hænder og Fødder imod et saadant nogle tusinde *Enkeltmænds Privilegium*, en saadan ikke blot Forrettighed, men Enerettighed til *fremmed*, paa Stedet afhentet eller indforskrevet *Dannelse* paa *hele Folkets* Bekostning, der baade maatte betale Gildet med den "fremmede Mad" og sulte selv, baade bekoste den fremmede *Dannelse*, koste og lønne dem, der havde den, selv ingen faae og have daglig Plage under fremmed Herredømme!

Men endelig tør jeg dristig paastaae, at *den Dannelse*, der naaes under Ringeagt for det Hjemlige eller Glemsel deraf, ved Udenoms-Læsning og Udenlands-Reiser, det er kun en rædsom *Forgiørelse*, og at al den *Kundskab* og *Klogskab*, der kan vindes ved

Uden|VU5:363ads-Læsning, er kun Giøgleri og *Blændværk*, |A:157saa naar *Livet* virkelig er os meer end *Maden*, og *Legemet* end *Klæderne*, naar Virksomhed til Gavn er os kiærere end unyttige Konster, og *Virkelighed* er os mere værd end *Skin* og *Skygge*, da maatte selv de af os, der har reist *mest* udenlands, læst *mest* udenom og lært *mest* udenad, uden at gaae fra Samlingen og komme fremmed til sig selv, ønske os tilbage i vor Moders Skiød, for at begynde et nyt Levnets-Løb, hvori *Indenlands-Reiser*, *Indenoms-Læsning* og *Indenads-Lærdom* var de første og ypperste Dannelses-Midler, og benyttedes saavidt mueligt af alle, medens det Udenlandske og det Udenoms overlodes til Enkeltmands Lyst og Leilighed paa egen Fare og Bekostning, og Udenads-Tøiet blev saa latterligt, at det af sig selv maatte forsvinde.

Naar vi nemlig henved en Snees Aar har traadt vore Børnesko i det fremmede, reist udenlands i Tankerne og lært alskens især latinske og tyske Bøger udenad, da gaaer det sædvanlig os, ligesom det gik den første navnkundige Udenlands-Reiser fra *Danmark*, titnævnte Kong *Gorm*, da han endelig kom hjem fra sin lange Reise til Verdens Ende og saa videre, at da var han *træt*, bad andre harve hvad han havde pløiet, lod Hvile falde paa sig, giftede sig og gjorde siden aldrig noget, som var værdt at nævne, som han selv skrifter i Rimkrøniken:

|A:158 Da jeg kom hjem, da kedtes jeg ved
At fare saa længer om Lande,
Thi *gifted* jeg mig, og blev med Fred,
Det gik mig vel til Hande!

Ja, saadan har vi nu, den ene Slægt efter den anden, reist udenlands, slaaet os til Ro, giftet os og tygget Drøv i fire hundrede Aar, uden at komme et Skridt videre med vore egne Ting herhjemme, saa vi fører endnu den samme aabne Feide meest paa Papiret, under idelig Vaaben-Stilstand, med Greverne af *Holsten* om Hertugdømmet *Sønder-Jylland* eller *Slesvig*, som Dronning *Margrethes* Systerdatter-Søn, silde født og tidlig mød, og vi tygger endnu Drøv paa det samme: tolle me, mi, mu, mis, si *declinare domus* vis, og mens vi bryder vort Hoved med, hvad "Huus og Hjem" hedder paa Latin og paa Tysk og Fransk, og hvordan det gaaer ned ad Bakke (*declineres*) fra Fald til Fald (giennem alle *Casus*), da er *Huset* virkelig nær ved at falde ned over Hovedet paa os og begrave os, med hele det *Danske* Folk og |VU5:364Rige og selv det *Danske* Navn og Modersmaal, under sig, saa, skal det ikke skee, da maae vi aabenbar, i det mindste indtil videre, lade Udenlands-Reiserne paa alle muelige Manerer fare, og baade see os om og gjøre Gavn her hjemme.

|A:159 Men see, nu er det jo gaet mig i denne "Dansker"

ligesom det gik den gamle Kong *Gorm*, og har gaaet os alle kun alt for længe, at jeg har spildt Tiden og sat Kræfterne til paa Udenlands-Reisen til ingen Nytte, paa Recensjonen og Kritiken over mig selv og alle gode Dannemænd, saa nu, da jeg skulde begynde at gjøre Gavn, ved at gaae over fra hvad vi alle kan see, er splittergalt, til hvad vi alle føler, var det rette, men seer ikke ret, hvordan vi skal komme til og blive ved det, og taale *Latinernes* og *Tyskernes* Spydigheder og Spottegloser for det, og trods dem, høste Lykke og Velsignelse deraf, nu er “*Danskeren*” hardtad færdig og jeg er træt, og det er klart, at *Opsættelsen* indtræder, men det er et stort Spørgsmaal, om “*Fortsættelsen følger*”.

For imidlertid dog, uden at bebyrde enten Læseren eller mig selv, at gjøre noget i denne Retning, som jeg kan være bekiendt, og har Lov at sige om, at hvis det ikke nytter, da er det *Læserens egen Skyld*, see, saa vil jeg pege paa en berømt *Indenlands-Reise*, hvori Indenoms-Læsningen og Indenads-Lærdommen godt kan speile sig, fordi der omtrent er ligesaameget *Mythisk* altsaa ogsaa hjemmegjort Prophetisk i den, som i den gamle Kong *Gorms Udenlands-Reise*.

Det er nemlig den mærkværdige Reise langs med Stranden, som det grønne Gudhjems klarøiede Landeværns-Mand eller Land-Vætte, *Heimdal*, under Navn af “Rig” engang skal have gjort, som det paa islandske Vers endnu findes beskrevet i det saakaldte *Rigs-Maal* eller *Rigs-Thule*. Denne Reise, som Bifrost-Broens Vogter ventelig har gjort for at see, om Landet og Folket ogsaa var Umagen værd at forsvare, og for at vide, hvad Hjælp han kunde regne paa, om Jetterne bindegale brød ind idag eller imorgen, denne Indenlands-Reise skedte nu vel tilfods “ad Gangstier grønne” og gik kun fra Huus til Huus, der alle forsaavidt lignede |A:160|hinanden, som Døren stod paa Klem, Ilden laae paa Gulvet, og der sad et Par Folk, Mand og Kone, paa Bænken, men der var dog saa kiendelig Forskiel paa Indbyggerne, at Reisen blev meget lærerigere for det virkelige Liv end Kong *Gorms Udenlands-Reise* til Verdens Ende.

|VU5:365|Hvor morsomt det nemlig end kan være for hvem der har gode Stunder, Nok at tære paa, fri og rask Befordring, en enkelt Gang at besøge enten Manden i Maanen eller, som den gamle Kong *Gorm* med sin Hovmester, *Thorkel Adelfar*, og den endnu meget ældre *Age-Thor*, at giæste Jette-Kongen *Geirrod* og Trolde-Keiseren *Udgaards-Loke*, saa spinder man dog aldrig Silke derved, men derimod vil det altid være til *fælles Bedste*, naar man med *Heimdal*, som aabenbar var *Oplysnings-Minister* i *Asgaard*, eller dog i hans Fodspor “ad de grønne Gangstier” lige venskabelig besøger baade *Træl*, *Bonde* og *Jarl* i deres eget Hiem, og tager til Takke med hvad de har at byde, uden at bryde sig om, enten Brødet er sort eller hvidt, enten Dugen er grov eller fiin, enten Sengen er haard eller blød, naar kun det samme Lys skinner ind ad Vindvet, samme Slags

Ild brænder paa Arnen, og de aabne Arme, man modtages med, er lige sikkre, og *Folke-Aanden* følgelig er lige velkommen!

17

See “Danmarks Krønike af Saxo, fordansket ved N. F. S. Grundtvig. 1819”. II. 223-32.

[A:161]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 23. Marts. Nr. 11.

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark.

“*Intet Skrift maa trykkes her i Riget*” det er de mærkværdige Ord, hvormed Udkastet til en Lov om “Pressens rette Brug” i Danmark 1850 begynder, og skøndt man i *Landstinget*, hvis Navn altid minder mig om det, der gik op i “*Hof- og Stads- samt Lands-Over-Retten*”, har fundet, det klædte alt for stygt, saa var og er og bliver det dog min Følelse ved at læse og betænke dette Udkast, som egentlig er et “Udkast” af det forældede “Cancelli”, der gaaer igien som et “Indfald” hos det knap to Aar gamle “Justits-Ministerium”, at i dette Udkast og sammes “Drev” eller Motiver maa det have været Grund-Tanken, Tanke-Moderen eller “Ideen” hos den første Udkaster, at det var allerbedst, om Pressen, Bogtrykker-Pressen, aldrig meer blev brugt i Danmark paa fri Haand, men kun til at trykke, lige|A:162som man skriver med “paaholden Pen”, og ligesom man snakker “med Grød i Munden”, og da især til at trykke de aldeles uundværlige Lov-Udkast, Politi-Plakater, Schemaer og Tabel-Værker, som kun “*maa trykkes*” under Justits-Ministeriets som Overpolitiets specielle Opsyn.

Denne Grund-Tanke, at *Trykke-Frihed* naturligviis er en slem og farlig Sag og en saa frugtbar Moder til alle muelige store og smaa Forbrydelser, og er, desværre, tillige, som Pressens Gang i et driftigt Bogtrykkeri, en bestandig “Afbrydelse” af den Ro og Mag, som, i og udenfor ethvert Cancelli og Justits-Ministerium, er den største Lyksalighed, saa at, naar det blot lod sig gjøre, da burde Pressens fri

Brug aldeles afspærres med Jernlænker, ligesom Gaden udenfor Raadhuset i *Lybek*; denne Grundtanke er naturligviis langt fra at høre en gammel "*Friskytte*" paa *Aandens* Enemærker i *Ordets* Kreds og i *Pennens* og *Pressens* meget vanskelige Verden.

Ligesom jeg derfor nu henved et halvt Aarhundrede, under flittig Mundbrug og Pennestrøg i trange Tider, har gjort mit Bedste baade til at anprise Mundens, Pennens og Pressens uforstyrrede og saavidt mueligt uhindrede Brug, og har stræbt at vise baade Uundværligheden og Gavnigheden af denne Mundens og Pressens fri Brug, fornemmelig i *Danmark*, saaledes gjorde jeg **A:163**ret aabenlyst mit Bedste i denne Retning for *fem* Aar siden (1845), da det Foster først var kommet til Verden, under Navn af "Udkast til en *Trykkelov*", som nu, under Navn af "Udkast til en *Presselov*", ynkelig tilskaaret efter de nu bestaaende Former, frembæres paa Rigsdagen, for, om mueligt, i *Folke-Aandens* Navn at døbes og udraabes til Over-Criminal- og Politirets-Dommer over alle Bogtrykkere, Boghandlere, Bogmæglere, Bogrettere og Bogmagere, overhovedet over alle Talere og Snakkere, Skrivere og Tegnere, Munds og Pens og Blyants, Bogtrykker-Sværtes og *Bøgers* Brugere i hele Kongeriget *Danmark*, med eller uden Hertugdømmet *Slesvig*!

Ja, saavidt det lod sig gjøre ved Pennens og Pressens meget indskrænkede Brug, brød jeg virkelig 1845 en Landse med det Kongelig-Danske Cancelli, baade for *Trykkefrihedens* gode Navn og Rytte og især *mod* den *Trykkelov*, der aabenbar stiledede paa, at *intet Skrift* skulde kunne *trykkes* her i Riget uden *Cancelliets* og de andre Kongelige *Kollegiers Skrifter* og hvad dermed i eet og alt stemmede overeens¹⁸. Hvorvidt dette Landse-Brud hjalp lidt til at Cancelliet lagde sit "Udkast til en ny *Trykkelov*" paa **A:164**Hylden, det veed ikke jeg, men det kan ogsaa være mig det samme, da Udkastet dog lykkeligviis blev lagt paa Hylden, thi det var *Hovedsagen*, og jeg er vis paa, at den allergrovest misbrugte Presse hverken har gjort eller nogensinde kan gjøre saa store Ulykker i *Danmark*, som "Udkastet til en ny *Trykkelov*" maatte have gjort, hvis det virkelig var blevet Lov og var traadt i Kraft før Aar 1848, da alle de Kongelige *Kollegiers Førstefødte*, ligesom fordum de *Førstefødte* i *Ægypten*, døde paa een Nat, og da jeg tør mene baade Regiering og Folk blev noksom *overraskede*, skøndt det var intet imod hvad de maatte blevet, dersom det Kongelig Danske Cancelli 1845 havde faaet "sin Krig frem", saa alle fribaarne og fremsagte Talere og Skrivere ved Begyndelsen af 1848 enten havde siddet i *Fængsel* og *Tugthuus*, eller af Frygt for *Fængsel* og *Tugthuus*, havde siddet hver i sit *Lukaf* og *skaaret Tænder*, som ingen *Mundkurv* og ingen *Trykkelov* eller *Politi-Censur* kan enten forebygge eller beregne *Følgerne* af.

At det nu kan gaae hos os, som det gaaer 1850, efter den Sandsekage og den Oplysning, som Aaret 1848 gav os alle, baade ved paa den ene Side at vise, *hvad* en Regiering vinder ved, *saavidt*

mueligt, at forebygge og saa drillende som mueligt at stemple enhver ubehagelig Yttring af hvad Folk tænker om hinanden, om sin egen og andre Folks Regieringer, til “*grove* **A:165***Forbrydelser*”, Fængsel og Tugthuus og al muelig Vanære værd, og ved paa den anden Side at vise, hvor uskyldig baade Mundens og Pennens og Pressens allerfrie Brug, selv i den mest ophidsede og oprørte Tid, er i *Danmark*; at det derefter, ja strax efter saadanne Erfaringer, kunde falde enten det hele *ansvarlige* Ministerium, eller selv kun Justits-Ministeriet ind at forelægge *Folke-Thinget* i *Danmark* et saadant “Udkast til en Lov om Pressens Brug” som det der nu alt saa temmelig glat er gaaet giennem “Landstinget” og skal nu formodentlig snart prøve sine Been og sin Lykke paa *Folke-Thinget*, det har vist meget faa Rigsdagsmænd eller andre Dannemænd engang drømt om, thi hvergang jeg ifjor paa Rigsdagen udtalde min Frygt for noget lignende, da blev jeg aabenbar betragtet som en “*Drømmer*”, der midt i *Frihedens Paradis* ligesaalidt kunde glemme Pressens forrige Trældoms-Aag, som “Jeppe paa Bjerget” midt i sit Herremands-Liv kunde glemme “Nilles Krabask” eller blive de gamle Bondegriller kvit. Selv nu er jeg bange for at mangel troskyldig Dannemand ei tør troe sine egne Øine, naar han seer dette aabne Feide-Brev til *Trykke-Friheden* og alle dens ivrige Dyrkere, men lader, trods alle de trykkende Bestemmelser og truende Farer, som stilles os for Øie, sin Opmærksomhed henlede paa og fængsle ved *andre* trykkende Bestemmelser og truende Farer, som nu **A:166** skjult for vore Øine, skjøndt de enten staae afmaalede i Trykke-Forordningen af 1799, eller vilde kommet til at staae i Trykke-Loven af 1845, *hvis* det Kongelig Danske Cancellies Udkast fra 1844 var blevet til Lov.

See, derfor vil og maa jeg ikke blot paa Folke-Thinget gjøre den Smule, en enkelt og temmelig enestaaende Rigsdagsmand formaaer, til at henlede Opmærksomheden paa, hvad der virkelig i det urimelige Udkast foreligger, og hvad der, hvis det blev til Lov, vilde forestaae os, som Dannemænd og Rigsdagsmænd, men jeg vil og maa først og fremmest igiennem Pressen selv gjøre hvad jeg kan til Beskyttelse af dens fri Brug, og opmuntre alle Danske *Læsere* og *Læserinder* til at gjøre fælles Sag med mig i at bede godt for den fri Brug af Pennen og af Pressen, som ene kan skaffe dem danske Bøger og Blade, der er *værd at læse!*

Mens jeg derfor andensteds skal stræbe at gjøre giældende, hvor umuligt det er, at nogen borgerlig Yttrings-Frihed, selv Rigsdagsmændenes, kan sikkres og bestaae uden virkelig Trykkefrihed, saa man kan være vis paa, at hvem der er dens Fiende er slet ingen *menneskelig Friheds* Ven, da vil jeg her fornemmelig henlede Læserens Opmærksomhed paa de *Anstøds-Stene*, en saadan Trykkelov vilde vælte i Veien for al levende Rørelse i Læse-Verdenen, og paa de *Fælder* saadanne Trykkelove stiller paa alle

Forfatteres, Bogtrykkes og |A:167|Boghandleres Løbe-Baner, saa det halve kunde være nok til at berøve Danmark al Udsigt til en hiemmegiort Literatur, som kan gjøre Modersmaalet Ære og være Folket til Oplysning, Oplivelse og Glæde.

Uagtet man nu ligesaa lidt i Forslags-Grundene (Motiverne), som i Lov-Forslaget selv, kan spore mindste Hensyn paa en blomstrende og frugtbar Literatur, som et af de vigtigste Folke-Anliggender i vore Dage, eller paa Vilkaarene derfor, som Lovgivningen ret med Flid skal sikkre, saa maatte man dog vente en ganske ordenlig Trykkefrihed indrømmet, naar man mellem Forslags-Grundene læser Ord, som disse “det ligger i hele Tidens Retning, at den offentlige Yttrings-Frihed bør indskrænkes *saa lidt* som mueligt, da det aabenbar *ikke* er ved Mængden af *Straffe-Bestemmelser*, at de Udskeielser af Pressen, som blive begaaede, skal søges hemmede. Under en constitutionel Forfatning, hvor Ordet maa have en stor Frihed i alle offentlige Forhandlinger, *hverken kan eller bør* man afstikke snevre Grændser for Brugen af Pressen. Man maa finde sig i at Meget bliver *sagt, skrevet og trykt*, som i sig (selv) ikke er ganske tilbørligt, men som ikke kan forhindres ved positive Straffe-Bestemmelser, der, hvis de skulde ramme alle offentlige Menings-Yttringer, der i Formen ere usømmelige, maatte blive meget generende (hemmende) for Yttrings-Friheden, og som, hvis de |A:168|hyppig skulde bringes til (i) Anvendelse, vilde fremkalde forøget Bitterhed hos Forfatterne, og, under fortsatte Overtrædelser af Loven, dog vise sig *aldeles utilstrækkelige* til at standse dette Onde.” Ogsaa her betragtes vistnok *Yttrings-Friheden*, hvad enten den benyttes med *Mund* eller *Pen* eller *Bogtrykker-Presse*, i det hele som en *fiendlig Magt*, man maa indrømme saa lidt og indskrænke saa meget, *som mueligt*, men man sporer dog et vist Indtryk af det sande Ordsprog “der skal lange Arme til at lukke alle Munde”, og den deraf udspringende Erkiendelse, at man nuomstunder maa finde sig i en langt større Yttrings-Frihed end det Kongelig Danske Cancelli endnu 1844 drømde om, for ikke, ved at stampe mod Brodden, kun at gjøre Ondt værre; men man behøver kun at læse lidt videre, da seer man strax, det kan heller ikke hænge rigtig sammen med dette Indtryk og denne Erkiendelse, thi da læser man “Skulde det *imod Formodning* i Tidens Løb vise sig, at Loven efter dens nærværende Indhold *ikke* er *tilstrækkelig* til at hemme *Pressens Misbrug*, vil saadan *Mangel* altid senere ad *Lovgivningens* Vei kunne *afhjelpes*; men under en *begyndende* fri Forfatning maa man være *varsom* med, om det ogsaa iøvrigt lod sig *retfærdiggjøre*, at stemple en *Mængde* Yttringer som strafbare (strafværdige), da dette vil gjøre mange Forfattere betænkelige |A:169|ved med fuld Frimodighed at yttre sig om Landets offentlige Anliggender, hvilket dog er af største Vigtighed.”

Jeg vil derfor her ikke udbrede mig over det mærkelige Indblik, som denne pludselige Overgang aabner i Grundgiverens politiske Tankegang, men kun gjøre opmærksom paa, at han kommer i en soleklar Modsigelse med sig selv, ved først at indrømme Straffelovenes medfødte *Utilstrækkelighed* til at hemme Pressens Misbrug, og ligefuldt at paastaae, at hvis nærværende Udkast *mod Formodning* skulde findes *utilstrækkeligt* dertil, da vil den Mangel ad Lovgivningens Vei godt kunne afhjælpes. Det hele ligner derfor mest af alt en mislykket Undskyldning for den overdrevne Mildhed, som Cancelliet af 1844 maatte finde i Justits-Ministeriets Udkast af 1850, og Grundgiverens Spaadom, at hvis dette ikke er slemt nok, kan det godt blive værre, vil vi haabe, aldrig, saalænge *Danmark* har et *Folke-Thing*, vil gaae i Opfyldelse!

Men, vil de *Lowlærde* sagtens spørge: hvori bestaaer da egenlig det forskrækkelige ved et Udkast, der jo dog sætter Straffe for nogle Misbrug færre end Trykkeloven af 1799 og for langt færre end Udkastet af 1844, og som endelig i Regelen sætter mildere Straffe, udelukker det "foreløbige Giennemsyn" og erklærer "Censuren" for aldeles afskaffet?

A:170 De *Lowlærde* vil jeg ikke svare her, saameget mindre, som vist kun faa af dem læser "Danskeren", og som jeg sagtens med dem kommer til at skifte Ord nok om den Sag paa Rigsdagen, men mine danske *Læsere* og *Læserinder*, som har et godt Øie til de *danske* Bog-Smede, der arbeide i deres Smag og seer gierne at de har nemt ved at faae deres Værker godt trykt og flittig udbredte, og seer ligeledes gierne, at de hverken skal fortrykkes af Nærings-Sorger eller drilles og forbittes med Trudsler og Søgmaal, eller tiltales og omtales som Misdædere, eller dog som "Rakkere", see, dem vil jeg betroe, at hvad der især er mig frastødende og utaaleligt ved dette Udkast, ligesom ved det af 1844, det er den hadske og haanlige Tone, hvori de *danske* Bog-Smede, Bog-Trykkere, Bog-Handlere og alle som har med danske Bøger at gjøre, omtales og hundses, som om de drev et uærligt Haandværk, der ikke paa nogen Maade fortjende at æres og fremmes, ja, ei engang at skaanes, men vel at bebyrdes, forsinkes og forstyrres saameget, som Omstændighederne tillade, uden mindste Krav paa Opreisning eller Vederlag, hvor *uskylldige* end Domstolene maatte befinde os at være i de skammelige Beskyldninger, det kunde falde Justits-Ministeren ind at reise imod os, og i de bekostelige og fortrædelige Stævnamaal, vi derfor maatte døie. Hvad jeg derfor sagde om Trykke-Forordningen af 1799, i Sammenligning med **A:171** Udkastet af 1844, det siger jeg endnu om den i Sammenligning med Udkastet af 1850, at den, trods alt sit indædte Arrigskab og al sin slibrige Tvetydighed, dog er langt *taaleligere*, fordi den dog, baade først og sidst, indrømmer og indskærper, at den danske Literatur med alt hvad dertil hører har en saa skøn og vigtig Side at betragtes fra, at den forsaavidt ei blot

er berettiget til en “honet Omgang”, men til Roes og Hæder, og hvad end *Lovskriveren* dermed har meent, saa baade veed vi, at *Lovgiveren* dermed meende det ærligt, og vi føle, at det maa gjøre et formildende Indtryk baade paa danske Forfattere, paa danske Dommere og paa alle Dannemænd, som har med Trykkefriheds-Sagen at bestille. Med eet Ord: Trykke-Loven af 1799 bærer dog Spor af at komme fra et *Oplysnings-Ministerium*, der i det mindste vil lade, som det tog sig kiærlig og ivrig af Literaturen, for Oplysningens Skyld, men Udkastene fra 1844 og 1850 bære fra først til sidst et staaende *Politi-Mærke*, hvorved der ikke er mindste Spørgsmaal om, hvad *Oplysningen*, hvad *Læseverdenen*, hvad baade *Regieringen* og *Folket* kan og maa tabe ved den byrdefulde og uværdige Stilling, hvori Bogvæsenet med alt hvad dertil hører, sættes, men kun om hvordan man skal faae opdaget, *hvem* der har begaaet hvad man nu engang stempler til Misbrug og Forbrydelse, **|A:172** og hvordan man i alt Fald skal faae en Skyldig eller Uskyldig at udøse sin Harm og styre sin *Hevn* paa.

Jeg vil herved slet ikke lade Pennen enten fnyse eller flæbe over den Uretfærdighed, det er, og den Grovhed, det røber, mellem alle *Haandværker* og *Handelsgrene* netop at bebyrde og trykke, ja, aabenbar stræbe at undertrykke dem, der staaer i *Aandens* og *Ordets* Tieneste, og er aldeles uundværlige til *Frihedens* Haandhævelse, til *Oplysningens* Udbredelse og til almindelig Nydelse af det Slags *Opmuntring* og *Glæde*, som *Folk* har forud for Fæ, paa alt dette vil jeg her kun pege, som noget, der paa *Folke-Thinget* maa tages skarpt i Øiesyn, og her kun dvæle ved de nødvendige Følger i *Læse-Verdenen* af en saadan Ringeagt for og Haardhed og Uretfærdighed imod alle offentlige Talere og Penneførere i *Danmark*, og alle dem, der vitterlig eller uvitterlig bidrage til at det *danske Bogvæsen* kan “voxe og formere sig og opfylde Landet”. Man maa nemlig lægge vel Mærke til, at *Aviser*, *Blade* og *Bøger* paa *fremmede* Sprog er i det foreliggende Udkast til en Lov om Pressens rette Brug i Danmark, uden al Sammenligning stillet langt gunstigere end de *hjemmegjorte* paa Folkets Modersmaal, saa alt det *fremmede* Gods kunde man uden Told og Forsinkelse indføre og uden alt Ansvar **|A:173** og Fare handle med, selv om det var nok saa forgiftigt baade i menneskelig og folkelig Henseende, medens man derimod ved at befatte sig med *danske* Blade og Bøger, skulde fra først til sidst, som høist mistænkelige Personer, staae under “*Politiets specielle Opsyn*”, og maatte enten fortvivle eller stole paa samme Polities og Justits-Ministerens Naade og Barmhertighed.

Følgerne heraf maatte nødvendig i stedse høiere Grad blive, hvad de længe har været under lignende, men dog taaleligere Omstændigheder, at gode og dygtige *danske* Forfattere blev meget faa, fik Sulteføde og maatte endda vogte sig for at gribe ind i det

virkelige Liv, naar de ikke vilde reent ødelægges ved Processer, Mulκτη og Varetægts-Arrester; *Bogtrykkerierne i Danmark* maatte stedse mere nedsynke til kummerlige Værksteder for Forordninger, Plakater, Tabeller, Schemaer, Adres-Aviser, privilegerede Almanakker og autoriserede Skolebøger, medens *Boghandlerne* næsten udelukkende holdt sig til *Messe-Kataloget i Leipzig* og forsynede den saakaldte *danske* Læseverden med *fremmede* især *tyske* Bøger og Blade.

Det er paa disse bedrøvelige Følger for det *danske* Bog-Væsen, Oplysnings-Værk og folkelige Glædes-Væld, jeg *her* vil lægge hele Vægten, skjøndt jeg godt veed, at de Fleste i *Danmark*, der bryder dem synder|A:174|lig om *Læsning* med Lyst til egen Oplysning og Opmuntring, de har, som det hedder sig, "*Tysk og Dansk*" lige kiære, og anseer i Regelen enhver Sags, ja i Fredstid selv den "*Danske*" Sags, Behandling og Udvikling paa de skarpe Tænkeres og de 40 Millioners Skriftsprog for den grundigste, saa der igrunden intet er tabt ved at undvære Behandlingen og Udviklingen af samme Sag paa de svage Tænkeres og den *ene* fattige Millions Sprog. Jeg kan nemlig dog ikke andet troe, end at naar det bliver oplyst om Forslaget til en ny Lov om Pressens rette Brug i Danmark, hvor Trykkefriheden aldrig er blevet mere misbrugt end alle andre gode Gaver under Solen, og ei nær saameget misbrugt, som "Cancelliets" Frihed til at drille og plage alle Bogmagere, Bogtrykkere og Boghandlere med slemme Beskyldninger og værre Søgemaal; naar det bliver oplyst, at nærværende Lov-Udkast stiler paa at gjøre den *Danske* Pens og Presses Kamp med den *Tyske*, som alt er farlig nok, reent fortvivlet, saa Danske Folk, som de er flest, kom enten til at fattes al nyttig og fornøielig Læsning og al betimelig Dannelselse, eller maatte lære *Tysk* og inddrikke *Tyskernes* Foragt for deres Modersmaal og alt hvad *Dansk* er, at da vil de *Danske* dog findes baade *saa* mange, *saa* dristige og *saa* mægtige, at de, ved at løfte deres forenede Stemme mod en saadan *Presse-Lov*, gjør det umuligt, enten |A:175|at det *Danske Folke-Thing* kan antage den eller det ansvarlige Ministerium i Danmark sætte den i Kraft, og med dette Haab vil jeg, indtil videre, stræbe om ikke at berolige, saa dog at trøste mig selv og "Danskerens" Læser-Kreds!

Skulde nemlig blot de 6 første §§ af dette "Udkast" til en Lov for "Pressens rette Brug", disse sex Paragrapher, hvori der endnu ikke er et Ord om *hvad* der af et Skrifts *Indhold* er *strafværdigt*, virkelig træde i Kraft, da maatte enten den danske Literatur ophøre, eller alle danske Forfattere, Bogtrykkere, Boghandlere o. s. v. maatte finde sig i, som arme Syndere at overgive sig til Politiet og Justits-Ministeren paa Naade og Unaade, og hvilken dansk Literatur deraf vilde udspringe, indsees let. Efter denne smukke Indledning blot om *Formerne* skulde nemlig *Forfatter, Forlægger, Boghandler* og *Bogtrykker* saaledes staae Last og Brast med hverandre, at hvis

Bogtrykkeren, vitterlig eller uvitterlig, satte et *urigtigt* Navn paa Bogen eller glemde at anføre *Trykkestedet*, da kunde *Forfatteren*, under visse Omstændigheder, som ikke stod i hans Magt, komme til at hæfte og betale svære Bøder for *Bogtrykkeren*, og dersom en Forfatter skrev noget forbudt Ord eller blot gav sig et urigtigt Navn paa Titelbladet, da kunde *Bogtrykkeren*, ligeledes under visse Omstændigheder, som ikke stod i |A:176hans Magt, komme til at hæfte, betale eller vandre i Fængsel for *Forfatteren*, saa, skulde de være sikre, maatte de *arrestere hinanden* i sex Maaneder, som Justits-Ministeren, eller i *tre* Maaneder, som Landstinget vil. Man skulde jo vist nok ikke troe det mueligt, at der i Danmark 1850 kunde foreslaaes noget saadant, meget værre end der forordnedes 1799, og spørger man Justits-Ministeriet om *Grunden*, da faaer man det forbausende Svar “Gik man *saa vidt*, at Ansvaret for alle efterfølgende Ansvarhavende bortfaldt, naar de *blot* kunde tilveiebringe Oplysning om, at den foregaaende Ansvarhaver, og navnlig Forfatteren, havde hørt hjemme her i Riget *paa den Tid, Skriftet udkom*, vilde derved aabenbar opstaae en *Lacune* (et Hul), som maatte bevirke at en begaaet Lovovertrædelse ikke sjelden kunde hengaae ustraffet”. Altsaa, heller maatte der blive en *Lacune* (et Hul) hvor den danske Literatur skulde findes, end i Straffe-Værket, og det, skjøndt man skulde mene, at *Landflygtighed* var Straf nok for hvilken som helst *Skrivfeil* eller *Trykfeil*!

18

Udkastet til en ny Trykkelov fra Literaturens Side betragtet og fraraadt af N. F. S. Grundtvig, 1845.

|A:177]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Lørdagen d. 30. Marts. Nr. 12.

Gode Efterretninger fra Tyskland.

“*Danskerens*” Læsere og Læserinder bedes ikke at blive bange for *Overskriften*, der i dette Blad ikke blot er saa usædvanlig at den maa

være uventet, men kunde let tænkes at bebude meget “slemme Efterretninger” enten fra *Tyskland*, eller fra “Udgiveren” som nylig paa Rigsdagen har anbefalet tre “Tyskere” til Dansk Indfødsret og kan derfor let synes ikke længere at være aldeles paalidelig. Som sagt, denne Gang endnu behøver ingen at blive bange for den i “Danskeren” lidt mistænkelige Overskrift; thi det er virkelig efter min *danske* Samvittighed en *god* Efterretning fra Tyskland, jeg har at bringe i følgende mærkværdige Ord, som staaer i den “Hamborgske Korrespondent” af 21de dennes: “vi betragter det som en *tysk* Æresgiæld at vaske Ørene dygtig paa de *danske* Bladskrivere, som skulde *takke os til*, at vi vil give en Oversættelse eller et Udtog af *deres* Artikler, thi *hvem forstaaer vel Dansk!* |A:178 Hvad var der vel blevet af *Oehlschlägers, Ingemanns* og *Andersens* Berømmelse, hvis de ikke var blevet oversatte! Tænker man virkelig at *Nord-Slesvigerne* aldrig skulde blive saa kloge, heller at lære *Tysklands Sprog*, som fører *Dannelsen* med sig, end at lade sig gjøre til *Heel-Danskere* for at læse *usle Oversættelser*? Hvad bilder dette hersens “*Kiøbenhavn*” sig ind, som efterat have mæsket sig med “*Hertugdømmernes Penge*”, nu *understaaer sig* at nedværdige *Hamborg!*”

See, at dette er den *høityske* Tankegang om os, som nu selv *Plattyskerne* fuldelig har tilegnet sig, det er vist nok hverken noget nyt for mig eller noget godt i sig selv, men det turde dog være *nyt* at spørge og *godt* at see for mangan *dansk* Læser, som troskyldig meende, at jeg dog vist gjorde de vel barske og brydske, men dog igrunden “retfærdige og dydige” *Tyskere* Uret, især med den Paastand, at jo flere af deres Bøger vi oversætter, og jo dybere vi bøier os for dem, des dybere foragter og des bittre spotter de os, som uhelbredelige Tossier, der selv maa tilstaae, at vi har faaet al vor *Dannelse* og *Viisdom* af tyske Bøger, og vil dog heller læse *usle danske* Oversættelser end ved at blive, saa vidt mueligt, *Tyskere*, drikke af *Viisdoms-Kilden* selv, hvor den udspringer af Asenskiæften!

|A:179

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark.

II.

“Tillavningen er det værste” sagde Drengen, da han skulde have Riis, og saaledes maa vist nok ogsaa de *Danske* Forfattere sige, ved Betragtningen af det “Udkast til en Presselov”, som ved en

besynderlig Krebsgang (Anakronisme) er forelagt den danske Rigsdag 1850 istedenfor "Provindsial-Stænderne" 1840, thi naar den farlige, men dog endnu langt mere ærgerlige, drillende, haanlige, forsinkende, forstyrrende og kiedsommelige end livsfarlige "Tillavning" ikke var, saa Bogmagere, Bogtrykkere og Boghandlere kun var stillet paa lige Fod med Møllere, Skrædere og Vævere, og alle andre Haandværksfolk, om hvem det jo, efter Loven, giælder, at heller maa ti Skyldige gaae fri end at een Uskyldig skulde lide, og at naar man paa *ugrundet* Mistanke hemmer eller forstyrrer deres Næringsdrift, da skylder man dem Vederlag, see, da vilde de fleste af Paragraferne, især saaledes, som de er blevet beklippede og afpudsede i Landstinget, ikke være *livsfarlige* for det danske Bogvæsen; hvorimod det følger af sig selv, at naar alle de *Handteringer*, hvorved det *danske Bogvæsen* maa drives for at bestaae, igunden gøres |A:180 "*fredløse*", da maatte disse Handteringer være meget indbringende og *danske* Folk være meget brydske, naar det *danske Bogvæsen* desuagtet blot tilsyneladende skulde blomstre i *Danmark*. Nu veed vi imidlertid alle, at *de* danske Folk, som gider noget andet end netop "slaaes", de er langt fra at være meget brydske til daglig Brug, de er langt snarere endogsaa "skye for Skrald", saa de behøver sædvanlig ikke engang at smage Pidsken, der svinges over det *danske* Bogvæsen enten af et saakaldt Kongelig-Dansk Cancelli eller af et tilsvarende Justits-Ministerium, men blot at høre "Skraldet", før at det kipper og gyser i dem og de siger baade ved dem selv og til hinanden: nei, da skulde Pokker enten sætte Pen til Papir for at *skrive danske* Bøger, eller staae i Lære for at sætte dem, eller bruge "Knofedt" for at *trykke* dem, eller vove sine Par Skilling for at *handle* med dem, naar man aldrig kan vide, hvilken Dag "Politiet" kan faae snuset en af de "Skrivfeil" eller "Trykfeil" eller "Hukommelsesfeil" eller smaa "Skiødesløsheder" op, som Ingen kan undgaae, der har andet at bestille og tænke paa end netop det, og man da skal hundsnes som en Forbryder og Misdæder, stævnes, mulkteres, smides i Hullet, ærgres sort og "rungeres!" Selv derfor, om det smed ligesaameget af sig at skrive, trykke, forlægge og forhandle *danske* Bøger, som at gaae og smugle paa Grændsen eller at sidde i et "godt |A:181 Levebrød" enten i Toldfaget eller et af de andre, saa vilde dog til Jævnshold ingen andre danske Folk befatte sig med det *danske* Bogvæsen, end de, der slet ikke duede til andet og vilde derfor sædvanlig heller ikke due til nogetsomhelst. I saa Fald vilde det da upaatvivlelig blive *Fremmede*, og især *Tyskere*, enten af Fødsel eller dog af Byrd og Blod, der med nogen Lyst og Drift og Dygtighed vilde tage sig af det *danske* Bogvæsen blot for *Profitens* Skyld, og at det danske Bogvæsen og den danske Læse-Verden ei vilde baade derved, det giver Fornuften.

Jeg veed det jo nok, at naar jeg skildrer Udsigterne i den danske Læseverden saa mørke, under den Forudsætning, at "*Cancelliets*" i

Justits-Ministeriet omskaarne Udkast blev *Presse-Lov* eller *Presse-Tvang* i Danmark, da vil ikke blot de fleste latinske Jurister, men mange pæne, skikkelige og temmelig belæste Folk sige, at det er *Overdrivelse* i høieste Grad, hvori mit uchristenkærlige, ja, hardtad umenneskelige *Tysker-Had* som sædvanlig spiller Hoved-Rollen, saa jeg enten i min Hidsighed glemmer eller med Flid fordølger, at uagtet Forfatter-Virksomheden og Bogvæsenet hidtil, ved *Bogtrykker-Privilegiet* som en *Naades-Sag*, og i det hele ved Trykke-Forordningen af 1799 og alle didhørende “Reskripter og Plakater”, var stillet under langt ugunstigere Vilkaar end Tilfældet vilde være, naar |A:182|Udkastet fra 1850 blev den eneste Presselov i Danmark, saa har vi jo dog faaet en i Forhold til *Landets Størrelse*, til Folkets tarvelige Sjæle-Evner og det danske Skriftsprogs meget indskrænkede Virkekreds, ganske *agtværdig Literatur*, medens paa den anden Side al muelig *Frihed* hverken kunde gøre Landet større, Folket mere opvakt og begavet eller Læser-Kredsen synderlig videre, saa den *høiere Dannelse* og Skridt-Holdet med Tiden vilde dog altid beroe paa fortroligt Bekiendskab med de *fremmede* Literaturer og nærmest med den *mageløs* omfattende og grundvidenskabelige *Tyske Literatur!*

Ja, det vil mange sige og flere troe, og vel kun faa vil endnu herinde baade kunne giennemskue Tomheden deraf og vove at blæse derad, men mig hverken kyser det eller kan noget Øieblik gøre forlegen, da jeg baade veed og tør sige, at hvad man hidtil kaldte *dansk Literatur* er kun meget lidt, og dens *Virksomhed* endnu meget mindre, i Sammenligning med hvad de kunde og vilde have været, hvis vi havde været frie for den ulyksalige Trykke-Forordning af 1799, og for alle de Byrder og Baand som enten i Følge deraf eller dog samtidig dermed har hvilet tungt paa det danske Bogvæsen, medens det er mig soleklart, at naar Udkastet af 1850 blev gjort til Lov og sat i Kraft, da var det danske Bogvæsen endnu langt værre faren, og kunde endnu langt |A:183|mindre i *Danmark* hamle op med det *Tyske*, som det dog nødvendig maa, naar det *danske* Folk skal faae en *folkelig*, altsaa en *dansk* Udvikling og Dannelse, og naar den *Danske Literatur* skal hævde sig en selvstændig og hæderlig Plads i den store Læse-Verden og i Bogvæsenets almindelige Historie.

Man mener vist nok at have sagt noget meget klogt, naar man erindrer om, at *Danmark*, i Sammenligning ei blot med hele den dannede Verden, men allerede med *Tyskland* alene, er “som liden Landsby mod en stor og mægtig Stad” saa det ikke mindre i den aandelige Væddestrid end i den verdslige Kamp vilde være en Dumdristighed af os Danskere at ville maale os med Tyskerne; men jeg mener det er dog ligesaa *dumt*, som det aabenbar er *udansk*, baade tænkt og sagt; thi paa den ene Side beviser baade *Jødeland* og *Grækenland*, at et Land behøver slet ikke at være større end

Danmark for at dets Indbyggere kan naae en *folkelig* Udvikling og Dannelse, som ikke de største Lande kunne opvise Magen til, og paa den anden Side har Danmark, trods alle Hindringer, netop faaet *saa* mærkværdigt et Bogvæsen, at det er klart, der fattedes kun *Trykke-Frihed*, for at *Danmark* ei blot til Huusbehov kunde aandelig føde sig selv, men i Forening med de to andre *nordiske* Riger frembære en Literatur, der vidt overgik den *Tyske*, vist nok ikke ved Bøgenes **A:184**Utallighed, som er Tyskernes umisundelsesværdige Fortrin, men ved Bøgenes Udspring af en sund og dyb Livs-Anskuelse og i deres deraf flydende Gavnlighed til det *virkelige* Livs Oplysning, Opmuntring og Prydelse.

Ja, ligesom *Danmark*, trods den gamle *Universitets-Censur*, der, skiøndt ingen Ting mod den ny *Politi-Censur*, kunde være slem nok, frembragde i *Ludvig Holberg* den enestaaende Halvgud i den danske Læseverden, som hele det store Tyskland ei kan opvise Magen til, saaledes har Danmark ogsaa, deels i *Trykke-Frihedens* enestaaende Menneske-Alder (1770-1799) og dels, trods alle de Baand, der trykkede og alle de Farer, som truede baade Bogmagere og Bogtrykkere, i den følgende Trykke-Tvangs Menneske-Alder (1799-1834), bragt en Bogskat for Lyset, der ikke blot i poetisk Henseende er forbausende, men vidner høirøstet om en aandelig Rigdom og Frugtbarhed, stor nok til ikke blot at skienke Danmark tilstrækkelig Sjæleføde, men ogsaa til at gjøre det *danske* Bogvæsen berømt i hele *Norden* og i alle fire Verdens-Hjørner. Dette er en stor *Kiendsgjerning*, men naar man deraf slutter, at følgelig kan det aldrig skade at fornye den *Presse-Tvang*, der nu i en halv Menneske-Alder (1834-1850) smaalig aftog indtil den ved Jordskælvet 1848 bortskræmmedes og gav Plads for den halv indrømmede, halv selvtagne *Trykke-Frihed*, vi endnu, om end **A:185**ikke kan fryde os ved, saa dog benytte os af, da er denne Slutning netop lige saa falsk, som den man bygger paa en tilsvarende Kiendsgjerning, den Kiendsgjerning nemlig, at skiøndt man i Aarhundreder har arbeidet paa at udslette den *danske Folkelighed* i Følelse, Tankegang og Tungemaal, saa lever den dog endnu, og har i den sidste Tid givet store, mærkværdige *Livstegn*, thi naar man deraf slutter, at man trøstigt kan blive ved at arbeide paa den danske Folkeligheds Udryddelse, ved at spotte med Folke-Følelsen, ved at ophøie de fremmede og især de fiendlige Sprog over *Modersmaalet*, og ved i alle Skoler at indprænte en vildfremmed Tankegang, da er denne Slutning jo ikke blot en bitter Forhaanelse af *Danskheden*, men ogsaa en *Dødsdom* over den, som vilde og maatte træde i Kraft, hvis Fremgangs-Maaden virkelig blev derefter. Ligesom der nemlig blev fundet et Vaaben til at fælde ham, som Alt i den bekjendte Verden havde tilsvoret Tryghed, saa da *Aserne* i deres Overmod selv skiød til *Balder* for klart at bevise at han var "skudfri", da sank han brat for *Misteltenen*, saaledes maatte det

gaa selv med den *danske Folkelighed*, seilivet tilvisse, og elskværdig som *Balder* fremfor alle andre under Solen, hvis denne Folkelighed, nys vaagnet til Bevidsthed, vilde dumdrstig selv stille sig op til Skyde-Skive for Venner og Fiender.

|A:186Ja, hvergang Jettekløgten, som har luret os det af, at hvad vi mindst kan taale at kaldes, er "Fitter" i Siælland og "Kiællinger" i Jylland, smiler haanlig ad vore Betæneligheder ved fremdeles at aabne Port og Dør for de Fremmede, og især for *Tyskerne*, og ved at lade vore *Børn* lære fremmede Sprog, især Tysk, *før* de kan deres *Modersmaal* og har følt dets Liflighed, og siger til os: saa I føler jer saa afmægtige og modløse, at I er bange for det *Fremmede* midt i jeres eget Land; da skal vi tænke paa *Loke* og *Balder*, og enten vende Fristeren Ryggen eller sige ham i hans Øine, at vi kiender Skalken og kiøber ham ikke, og fordi vi een Gang mod al Forventning har overstaaet en *Helsot*, derfor er vi dog ikke saa gale at styrte os selv i Døden og lade det komme derpaa an om den vil flygte for os.

Et Folks *Bogvæsen* (Literatur) er nemlig hverken meer eller mindre end et *Speil* for Folke-Livet, hvori det vitterlig eller uvitterlig, for sine egne eller blot for Andres Øine, afbilder sig selv, lige saavel med sine Feil og Mangler som med sine Evner og Fortrin, og i ethvert Folks som i hver Enkeltmands Levnets-Løb kommer der et Øieblik, da *Fortiden* vaagner og spørger om sin *Fremtid*, saa Folket har kun Valget imellem at "*gaae i sig selv*" eller at "*gaae fra sig selv*", uden at det mere staaer til Redning, hvis Det vælger **|A:187**det sidste, thi da har Det opgivet og fordømt sig selv. Paa et saadant *Vendepunkt* staaer nu det Danske Folk, thi vor Fortid har aabnet sig for os, vi seer, hvad vi har været, vi seer at vi paa et hængende Haar har været nær ved at *tabe* os selv i alle Maader, vi seer, at der udkræves *Løvemod* og stor Anstrængelse, hvis vi skal reddes og værdig slutte den folkelige Løbebane, vi med *Æren* begyndte, men med Skamme afbrød; og nu giælder det, om vi desuagtet vil kiendes ved os selv under alle Omskiftelser, eller vi vil søge at glemme os selv i allehaande Adspredelser, thi det er naturligviis kun "*Fristeren*" der vil indbilde os, at vi behøver ingen af Delene, men kan gaae en *magelig* Middelvei, ved at lade staae til, og see, om ikke dog *Slumpe-Lykken* vil være os saa urimelig god, at vi paa en eller anden umuelig Maade undslipper den Afgrund, som vi vel med lukkede Øine, men dog igrunden *vitterlig* gaaer imøde.

Dette giælder om vort danske *Jordsmon*, om vor danske *Indfødsret*, om vort danske *Modersmaal*, om vort danske *Bogvæsen* og om hele vor *folkelige* Eiendommelighed, hele vor *Danskhed*, saa vi føler det meget godt, at kæmper vi nu ikke derfor af alle Kræfter, især mod *Tyskerne*, *Tysken* og *Tyskheden*, der nær havde ødelagt os før vi vidste det, da har vi tabt og opgivet os selv, saa alle de tænkelige Umueligheder, som **|A:188**vi kalde Mueligheder, og som vi

da vil trøste os med, de duer kun til, om mueligt, at dysse os selv i saa dyb en Søvn, at vi folkelig talt kan døe Døden uden at smage dens Bitterhed.

Ligesom vi nemlig alle føle, at lader vi nu *Tyskerne* tage *Sønder-Jylland* fra os, da drømmer vi kun forgiæves om engang ved Leilighed *maaskee* at tage det fra dem igien, eller dog *maaskee* at kunne forholde dem *Nørre-Jylland* og forhindre det *danske Riges* Indlemmelse i *Tyskland* eller *Sønderlemmelse*, saaledes føler vi ogsaa godt, at lader vi *Tyskerne* herefter som forhen vandre skareviis herind og med eller uden *Indfødsret* sætte sig i Besiddelse af vore største Eiendomme og bedste Næringsveie, da gjør vi os selv til deres Trælle, og drømmer kun forgiæves om, at *Tyskerne maaskee* lige saa snart enten kan forvandles til *Danskere* eller blive vore Trælle. Har vi derfor ikke tillige den Følelse, at blive vi ved herefter, som forhen at lokke eller true vore *umyndige* Børn til at *lære Tysk*, som det første Skridt til *Oplysning* og *Dannelse*, da smider vi dermed vort *danske Modersmaal* paa Mødingen og forbereder *Tyskens* udelukkende Brug i *Kirke, Skole* og *Rettergang*, saa det efterhaanden gaaer i hele *Danmark* ligesom i *Sønder-Jylland*, da er det kun fordi vor *Aands Følelse* er blevet sløv, vort Hierte blevet aandløst, saa vi |A:189|grundten har opgivet vort *Modersmaal* og bryder os ikke om, at det nedværdiges, forkvakles, udmarves, udpidskes og udryddes, og da, men ogsaa kun da er det i sin Orden, at vi giver os selv en *Presse-Lov*, der maa seipine det *danske Bogvæsen*, til det synker i Afmagt og opgiver Aanden, thi naar man grundten *heller læser Tysk* end *Dansk*, da seer man ogsaa *helst*, der *ikke* trykkes noget paa *Dansk*, som er værdt at læse, saa man er lovlig undskyldt, naar man holder sig til *Tysken*.

Naar man derfor allerede nu tit maa høre den smukke Tale: ja, jeg skulde med Fornøielse lade mine Børn saa godt som udelukkende læse *Dansk*, naar den *Danske* Literatur ikke i Sammenligning med den *Tyske* var saa yderlig fattig, og for Størstedelen kun en slet eller dog maadelig Oversættelse af *Tysk*; men nu kan jeg jo, med faderlig Omhu for mine Børns Fremtid og deres bedst muelige Oplysning og Dannelse, umuelig andet end lade dem øse af Floden istedenfor af Bækken; da er denne skrømtede Beklagelse af det danske Bogvæsens Armod og Usselhed ei blot som oftest Beviis paa grov Vankundighed, men den er altid Tegn til iiskold *Ligegyldighed* for Danskheden i Tankegang og Tungemaal, og ligner ei sjelden Beklagelsen af de Nøgne, vi selv har været med at afklæde, thi har vi *virkelig* Følelse for Danskhed og Modersmaal, og har vi nogen |A:190|sinde glædet os ved de ikke endda saa faa danske Bøger, der lede om deres Mage, da forundrer vi os høilig over, at de under det danske Bogvæsens fortrykte Tilstand nogensinde er kommet for Lyset, da beklage vi af Hjertet de ugunstige Omstændigheder, som nødvendig maa have kvalt usigelig

meget godt i Fødselen, og da gjøre vi os al muelig Umage for, at herefter alle Hindringer maa bortfalde og alle Hjelpemidler anvendes, saa *Danmark* kan faae et indfødt Bogvæsen, der fyldestgjør Folket og indgyder selv Fremmede Ærbødighed.

Tænker vi saaledes paa, at kun en *eneste* dansk Forfatter, *Holberg*, som var sin egen Forlægger, har skrevet sig rig, mens alle vi andre snarere har skrevet os fattige, og at der kun har været en *eneste* stor *Boghandling* med *danske* Bøger, den *Gyldendalske*, og neppe nok været et *eneste dansk Bogtrykkeri*, som udenfor Kiøbenhavn har gjort Opsigt; da maae vi vel finde alt dette ganske naturligt, med Hensyn paa *Bogtrykker-Privilegier*, *Politi-Censur* og *Trykke-Forordninger*, som vi har havt dem; men vi maae ogsaa finde, at enhver god dansk Bog under disse Omstændigheder er et lille *Vidunder*, som røber aandelig Rigdom igrunden og spaaer os en vidunderlig Frugtbarhed og gylden Høst, hvis Bladet vender sig og det danske Bogvæsen ved en virkelig *Trykke-Frihed* opmuntres og begunstiges i samme Grad, som det ved *Presse-|A:191|Tvang* har været forkyst og forkuet, og endelig skal vi lægge vel Mærke til, at hardtad alle de *danske* Forfattere, som i det *nittende* Aarhundrede har gjort sig navnkundige, de voxde op, ligesom den *Gyldendalske* *Boghandling*, under den *Trykke-Frihed*, hvormed det *attende* Aarhundredes sidste Menneske-Alder hos os var velsignet, saa naar vi nu *igien* indførde *Presse-Tvang*, da vilde vi kun forgiæves vente, at Fremtiden skulde bringe os endogsaa kun saa tarveligt et Udbytte af gode danske Bøger, som den nærmeste Fortid. Naar derfor *Justits-Ministeren* i Landstinget pegede paa vor *boglige Rigdom* efter fattig Leilighed midt under *Presse-Tvangen*, som et Beviis paa, at *Tvangen* skadede os ikke, da tog han i alle Maader feil, dels fordi vi vilde skrevet anderledes godt og gavnlig, naar vi kunde skrevet frit, og dels fordi saavel Driften som Modet til selv i Baand at skrive Dansk, der var værdt at læse, det var en *Eftervirkning* af *Friheden*, hvorunder vi opvoxde, en Frugt af den fri Luft, vi som Børn indaandede, saa jeg er meget bange for, at om vi nu endog beholder *Trykke-Friheden*, vil dog *Presse-Tvangens Eftervirkninger* i en heel Menneske-Alder spores hos dem, der opvoxde under den, thi *den Frihed*, de Trælbaarne tiltage sig, veed de sædvanlig ei at bruge stort bedre end de fleste Fanger, som brække ud af Taarnet og misbruge let deres *Frihed* til at putte andre derind og selv være Fangevogtere!

En saadan *Eftervirkning* eller paa godt Dansk, et saadant *Bagsmæk* af *Ufriheden* og Trællevanen i vor aandelige Tilstand, det er det da ogsaa, jeg igrunden tilskriver al den *Ligegyldighed*, hvormed de *unge* Forfattere og vor *Læseverden* i det hele synes at betragte det *forskrækkelige* Lov-Forslag til en ny *Bagbinding* af det *danske* Bogvæsen, med en stum Henviisning til at holde sig skadesløs ved det *fri tyske Kiørind*; thi at denne tilsyneladende *Ligegyldighed*, der |A:192|gaaer saa vidt, at vi *ikke* har seet et *eneste*

Andragende til *Folkethinget* om at kæmpe for *Trykkefriheden* og holde al fordævelig Presse-Tvang tre Skridt fra Livet, at denne rædsomme Ligealdighed dog *umuelig* kan reise sig af Overtro paa *Tyskens* Guddommelighed og en hemmelig Afsky for *Danskens* Oplysning og Forklaring, derfor borger mig ikke blot det *danske Folks* varme og dybe *Fædernelands-Kiærlighed* i grunden, men derfor borger mig allerede det *danske Folks* virkelige *Tilværelse*, som de sidste Aars Begivenheder har hævet over al Tvivl; thi hvordan det end ellers stod sig med dette Folks *Kiærlighed*, saa maatte Det dog nødvendig *hade* sin Arvefiende og Banemand, *hade Tysken* tilbunds, og forsaavidt Det endnu kan *elske* noget, *elske sig selv*, sit *eget Modersmaal* og *Bogvæsen*, saavel som sit *eget Land* og sin *egen Fordeel*.

Ligealdigheden for *Ordets*, *Pennens* og *Pressens* Frihed i *Danmark* kan da vel hos tyske eller fortyskede Folk i Danmark, men aldrig hos *det danske Folk* komme af andet end af det Bagsmæk et nys afrystet Trældoms-Aag altid giver, saa man ved Tanken om den *Overmagt*, der altid synes at maatte følge *Overtallet*, føler sig tryk og drømmer sig selv sikker, og har da intet imod, at *Undertallet*, hvortil man kun regner sine *Fiender*, faaer at føle hvor godt det smager at gaae med Mundkurv, og hvor let det falder at skrive med paaholden Pen og at trykke med Kniven paa Struben! Derfor, alle *Dannemænd!* lad os dog huske: *vi er selv i Undertallet!*

[A:193]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Lørdagen d. 6. April. Nr. 13.

Danske Rigsdags-Breve.

III.

Mit forrige Brev sluttede, som du nok husker, meget høitidelig med den stolte Efterretning, at jeg paa en Maade havde vundet Overtallet i Folkethinget, saa det er egenlig lidt flaut, at jeg ikke kan begynde

dette Brev med en Efterretning, der nogenlunde svarer til de store Forventninger, en saadan offentlig Meddelelse fra Rigsdagsmanden selv rimeligviis maatte vække hos hans gode Venner, men "saadanne Stød giver Verden" og det maa man vænne sig til. Vel kunde jeg her melde, at jeg baade blev Formand og Ordfører i Udvalget for Indfødsretten, men det leer "Nord og Syd" kun ad, da jeg derved kom til selv at anbefale tre *Tyskere* til dansk Indfødsret, uagtet "*Danskeren*" efter Vedkommendes Forsikkring, *ikke* skal unde en *eneste* af dette Folkefærd denne Ret, og skjøndt jeg kunde sige adskilligt til Oplysning og Forklaring heraf, saa vilde |A:194| det dog immer "halte" for Læserens Øine, og jeg skal ikke rose enten af den Ære, jeg vandt, eller det Bifald, jeg fik, eller den Snildhed, jeg viste, som første Gang optrædende beskikket Ordfører, jeg maa meget mere bekiende, at jeg fik et meget koldt Indtryk af den Varme, jeg jo dog maa forudsætte, findes hos hele det danske *Folkething* baade for *Danskernes Modersmaal* og for deres *Eiendoms-Ret* til det lille *Danmark*, saa jeg maa i denne Henseende trøste mig ved Ordsproget, at "det stille Vand har den dybe Grund" saa at de, der tav, samtykkede en god Deel mere med mig end de, der talde om det danske Sind i tyske Sjæle og det tyske i danske, og om tyske Ministre og Generaler, som Danmarks Stolthed!

Jeg kunde nu vel ogsaa rose mig af at have faaet Sæde og Stemme i Udvalget om "*Bagernæringen*" i Kiøbenhavn, thi netop fordi det er langt mere end jeg med mindste Beskedenhed kunde giøre Krav paa, netop derfor synes det at røbe en særdeles Gunst hos mine Vælgere, som vel kun udgjorde et meget knapt Overtal, i et ikke ganske fuldtalligt Huus, men maa dog, ligesom de, der satte mig i Udvalget for Indfødsretten, udgiøre *Halvdelen* af hele Huset, men det er, efter Omstændighederne dog kun en Gientagelse af hvad jeg talde om sidst, og du vil sagtens ved denne Leilighed kun spørge, om det ikke er "*Venstre*", der har puffet eller stukket |A:195| mig ind hvor jeg sidder, og om jeg ikke da maa ansees for at høre til "*Venstre*"?

Dette Spørgsmaal, paa hvis Besvarelse især nogle saakaldte "Vælgere" fra Præstø-Amts *Fjerde* i *Nestved-Avis* synes at lægge særdeles Vægt, skal jeg da ogsaa ganske aabenhjertig yttre mig om, vel ikke for hine saakaldte "Vælgeres" Skyld, som i alt Fald *neppe* er *mine* Vælgere, siden de er mine Modstandere, men dog for din og andre gode Venners og min egen Skyld.

Hvad nu for det første "*Høire og Venstre*" angaaer, da veed du nok, at disse Ord paa mit, saavelsom paa *Bibelens* og vel paa alle Folks undtagen *Ægypternes*, Billedsprog har en fast Betydning, hvori jeg maa frabede mig al Henregnelse til "*Venstre*", som Vranghedens, Løgnens og Falskhedens Side; men ogsaa naar man tager "*Høire og Venstre*" i det fremmede franske *Partisprogs* Mening, da passer det, efter mine Tanker, slet *ikke* paa det *danske*

Folkething, enten man saa tager det "paa Langs eller Tværs" og skiøndt derfor "*Bondevennerne*" rigtignok kalder sig selv "*Venstre*", saa er dette dog, da *ingen* paa Rigsdagen kalder sig "*Høire*", ligesaa orkesløst som upassende.

Skal man altsaa dele det danske Folkething i to *Hælfter*, som man jo, efter Afstemningerne at slutte, for Øieblikket maa, da veed jeg ingen anden passende |A:196 Benævnelse til dem end "*Bondevenner*" og "*Ubondevenner*", thi jeg har aldrig hørt at de, som Byen helst kalder "*Centrum*", har givet sig selv noget andet *Kiendemærke*, end at de er *imod* "*Bondevennerne*", og da jeg derfor dog hverken tør eller vil kalde dem *Bonde-Uvenner*, saa veed jeg ikke andet Raad end at smede et nyt Ord til den ny Stilling, og indtil videre, indtil de har viist, hvad andet *eiendommeligt* de i folkelig eller i parlamentarisk Henseende har, her kalde dem "*Ubondevennerne*".

Naar jeg nu skal sige, til hvilken af disse to Sider paa Folkethinget jeg snarest maa regnes, da er det aabenbar til "*Bondevennerne*", thi vel har jeg ikke blot tit sagt men troer daglig at vise, at jeg vil *ikke* høre til noget andet *politisk Parti*, af hvad Navn nævnes kan, end *det* politiske Parti, *det* borgerlige Selskab og Vennelag, som det *Danske Folk* fra gammel Tid har udgjort, og skal, haaber jeg, med Guds Hjælp, blive ved at udgiøre, saalænge der er kiendelig *adskilte Folkefærd*, Stammer og Tungemaal i denne Verden; men desuagtet er det dog rimeligt nok og tildeels en følgelig Sag, at en helst stemmer *med dem*, der stemmer *paa en*, og *Bondevennerne* har ikke blot i *Præstø* stemt paa mig til Rigsdagsmand, mens *Ubondevennerne* med een Mund stemde *imod* mig, men de har jo ogsaa i *Folkethinget* nu to Gange stemt |A:197 paa mig til Udvalgs-Medlem, mens neppe en eneste af *Ubondevennerne* gav mig sin Stemme, og det er da ikke meer end billigt, at jeg, saavidt min *danske Samvittighed* tillader, med største Fornøielse giver *Bondevennerne* min Stemme. Saalænge derfor *Ubondevennerne* ei har anden kiendelig Grundsætning end til Jævnshold at stemme *mod* *Bondevennerne*, og har derhos den Sædvane aldrig at stemme paa mig, *saalænge* maa det nødvendig være yderst sjelden, at jeg kan stemme med dem, saa naar jeg ikke heller kan stemme med *Bondevennerne*, hvad allerede tit er hændtes, da staaer jeg gierne om ikke ganske alene, saa dog kun meget svagt understøttet.

Dette var blandt andet Tilfældet igaar, da den lille Lov om Forlængelsen af et i mine og i manges Øine *urimeligt Monopol* ved tredie Læsning gik glat igiennem Folkethinget, og, husker jeg ret, dobbelt saa glat, som ved *første* Læsning. Det var, som du kan see af Berlings-Avisen, Bestyrelsen for det *Thorvaldsenske Museum*, som vilde have sit *Monopol* paa Afstøbninger af Thorvaldsens Billedværk forlænget paa ti Aar, og havde en veltalende Anbefaler i en af

Ministrene, som selv er Medlem af Bestyrelsen. Dette, saavelsom at Loven alt var gaaet glat giennem Landstthinget, gjorde det jo til hvad man kalder en “delikat” paa dansk en “killen” Sag at røre ved, saa at **A:198** naar det ikke havde været første Gang, Folkethinget skulde tage en Beslutning om Forlængelse af *Monopoler*, eller hvis man kunde viist, at her efter Sagens Beskaffenhed var vægtige Grunde til at giøre en enkelt Undtagelse, da skulde jeg enten som næsten alle Bondevennerne stemt for denne Undtagelse, eller dog ladt min Stemme hvile; men nu var det ikke blot første Gang, Spørgsmaalet om de mig og vist alle Frihedens, Ligelighedens og Driftighedens Venner *forhadte Monopoler* hos os kom for en Dag, men det blev ogsaa soleklart oplyst, at her *ikke i Sagen* selv var mindste Grund til Undtagelse, da vi derved ingenlunde blev sikkre paa at faae bedre, men kun paa at faae færre og dyrere Afstøbninger af *Thorvaldsens* Værker, hvis ikke de *tyske* Gipsere kom os til Hjelp og tog med et spodsk Smiil den lille Fordeel, man i *Danmark* nægtede de *danske*. Under disse Omstændigheder maatte jeg, som altid holder med de *Danske*, nødvendig baade tale og stemme hvad man kalder “*hensynsløst*”, og trøste mig med, at dette Ord ei blot er aldeles *udansk*, men ogsaa aldeles uanvendeligt paa hvem der vel ikke tog meget Hensyn til *Personer*, men desmeer til *Sagen selv* og til de rimelige Følger, Undtagelsen kan have, naar vi engang skal tale om *Monopolerne* paa *Almanakken*, *Adresavisen*, *Veiviseren*, *Statskalenderen*, *Psalmebogen* og *Bibelen*, der er lige **A:199**saamange *Beskatninger* for daarligt Arbeide til Skade for Driftigheden, for Næringen og for *Folket* i det hele, som maa kiøbe daarligt og dyrt, hvad de, uden *Monopolerne*, vilde faae godt og billigt. Da imidlertid Ministeren selv erklærede sig aldeles uforbeholden *mod alle Monopoler*, og søgde kun, naturligviis forgiæves, at vise, at “*Enesalget*” her var *intet “Monopol”*, og da, saavidt jeg kunde skiønne, hele Folkethinget, under det levende Ordskitte baade først og sidst, kom til den Oplysning, at der var slet intet uden alene *Hensynet* til *Ministeren* og *Landstthinget*, der kunde bevæge til at stemme for Monopolets Forlængelse, saa haaber jeg virkelig, at Ordskittet, skiøndt det ved denne Afstemning kun bar fattig Frugt, vil næste Gang bære des rigere, og derfor trøster jeg mig let over det uforskyldte Nederlag.

Dette Nederlag kunde jeg desuden saameget lettere bære, som jeg nys havde været med at vinde en Seier, der vel, ligesom den ved *Frederis*, var mere glimrende end frugtbar, men dog i flere Henseender en mærkelig og glædelig Seier, saameget mærkeligere, som den var uventet, og saameget glædeligere, som det var ingen Partikamp, der førde til den, men var en Seier, den danske Følelse og den sunde Menneske-Forstand vandt over den “*honette Ambition*” og den lærde Spidsfindighed.

A:200Sagen var nemlig den, at ved en foreløbig Lov var

allerede 1848 den Indretning ophævet, hvorefter *Politi-Sager* fra Landet, baade store og smaa, kunde indankes for *Amtmanden*, som ene gjaldt for en *Over-Politiret*, og denne Ophævelse havde sagtens sin Grund i den Yndlings-Sætning hos de fransk Frisindede, at den *dømmende Myndighed* skal, saavidt mueligt, skarpt adskilles fra den *udøvende Magt*. Vores nærværende Justits-Minister er nu vel langt fra at sværme for denne Skilsmisse, og det var maaskee Grunden, hvi denne foreløbige Forordning ikke allerede ifjor blev Rigsdagen forelagt til Stadfæstelse, i hvilket Tilfælde den vist var gaaet glat igiennem, men da nu *Grundloven* kræver ovennævnte Skilsmisse, saavidt mueligt, giennemført, maatte dette synes den uskyldigste Begyndelse, og der var vist ingen af alle de *Lovkyndige*, som drømde om, at herved vilde indløbe mindste Ubehagelighed. Ved *Politi-Sagernes* Henviisning til de almindelige Overretter var der nemlig i Forordningen omhyggelig bestemt, at herfra undtoges de *Politi-Sager*, der angik *mindre* end ti Rigsdaler, som i de latinske Juristers Sprog hedder summa appellabilis og er det mindste Beløb, *andre* Sager maae angaae, som skal kunne indankes til Overretterne. Vel meende nu en af de mest fremsagte *jydske Lægmænd*, der havde faaet Sæde mellem to latinske Jurister **A:201** *Udvalget* desangaaende, at *private* Politisager maatte kunne indankes til Overretten, hvor lille end *Pengesummen* var, de angik, da de tit kunde angaae noget andet, der var meer end Penge værd, men *Juristerne*, som her var To mod Een, ikke blot overstemte ham, men slog det hen som et urimeligt Indfald, man slet ikke kunde inlade sig paa. Til Lykke faldt det imidlertid en anden *Jyde* ind at stille et nyt Ændrings-Forslag til sin Landsmands, hvorefter alle, ligesaavel de *offenlige* som de *private* *Politi-Sager*, uden Hensyn paa Penge-Beløbet skulde kunne indankes for *Overretten*, og den *Jurist*, som var Udvalgets Ordfører, lod uforvarendes det Ord falde, at *skulde* man inlade sig paa noget, maatte det være paa det *sidste*. Dette var mig og flere Lægmænd strax indlysende; vi tænkte paa den store Fristelse, en *Underdommer* tit kunde have til at sætte *Politi-Bøder* lavt, naar der kunde være Tvivl om, hvad Overretten, hvis Sagen kom for den, vilde dømme, og nu udbrød da den levende Kamp, hvori de fleste af Husets Jurister tog Deel og nogle gjorde fortvivlet Modstand, men maatte dog omsider overlade de "stærke Jyder" og deres Hjelpere Valpladsen. En af de tappreste Jurister stræbde nu vel igaar ved Lovens tredie Læsning at fravriste os Seiren paa hele Lovens Bekostning, men maatte med et ringe Følge vende Ryg, og da *Justits-Ministeren* erklærede, ei at ville **A:202** opoffre hele Loven for den enkelte ei ganske slette Tilsætnings Skyld, vil *Landstinget* formodenlig ikke heller yppe Kiv for saa lidt, saa rimeligviis gaaer Loven igiennem, som den er. Naar nu herved vindes allermindst, saa vil der dog sikkert vindes mere Betænksomhed i mange Politirets-Domme og mere Tilfredshed med

dem, altsaa vindes noget *baade* for Dommerne og de Domfældte, og det er meer end der vindes ved de fleste nye Forordninger, men der er dog tillige vundet den Erfaring, som jeg sætter megen Priis paa, at danske og især jydsk Lægmand, naar de føler, de har Retten paa deres Side, ikke blot kan, men ogsaa *tør* overvinde Juristerne paa Rigsdagen.

Danmarks Fred med Preusen og Tab af Sønder-Jylland.

Efter Rygtet baade i og uden for Aviserne skal vi nu hver Dag kunne vente den "gode Efterretning" fra *Berlin*, at der er sluttet en for *Danmark* "hæderlig" Fred, som de saakaldte *Slesvig-Holstenere* maa fortvivle over, men hvad vi alt længe hver Dag har faaet sikre Efterretninger om, det er, at det *holsten-|A:203gottorpske* Statholderskab, skiondt det ikke har ladet sine Tropper rykke frem over *Eideren*, dog har *tiltraadt* *Regeringen* over hele *Syd-Slesvig*, saa man der nu slet ikke mere ændser den *Flensborgske* Bestyrelse, men sender glatvæk Forstærkning til Oprørs-Hæren, Skatter og Kasser til *Rendsborg*, uden at en Hund giør derad, med mindre man vil kalde "Dannevirkes" Stemme et Bjæf. See, heraf lærer man da, at hvis der virkelig er en hurtig Fred-Slutning igiære paa dette Grundlag mellem *Preusen* og *Danmark*, da er det enten et af de sædvanlige Giøglerier, eller det vil *koste Danmark Sønder-Jylland*, Broderparten strax og Resten med det allerførste. Der maa nemlig komme til at staae paa *Papiret* hvad der vil om Slesvigs *Adskillelse* fra *Holsten* og om "Urørligheden" af Slesvigs "politiske Forbindelse" med *Danmark*, saa ophæver, ja, saa berører det jo ei i mindste Maade den "*Kiendsgjerning*", at hele *Syd-Slesvig* har skilt sig fra *Danmark* og paa det nøieste forbundet sig med *Holsten*, saa hvis de to *virkelig* skal adskilles, og hele *Slesvig* virkelig, enten løst eller fast, *forbindes* med *Danmark*, da maa det skee med *Magt* og ved den *Magt-Anvendelse*, man vel nu ikke altid kalder "Krig", men stundom bevæbnet Mellekomst og stundom vel endogsaa "Beroligelse", men som dog ligner Krig og Blodbad paa et Haar. Enten maatte altsaa en *Krigs|A:204magt*, dansk eller preusisk, eller jeg veed ikke hvilken, tage *Syd-Slesvig* i Besiddelse paa *Danmarks* Vegne, eller man maa lade *Holsten-Gottorperne* beholde hvad de har, med den bedste Udsigt til Resten, og paa *dette Grundlag* begynde nye Underhandlinger om Hertugdømmerne *Holsten* og *Lauenburgs* fremtidige Stilling til *Konge-Hertugen*, og hvad Ende disse end fik, vilde Tabet af *Slesvig* for *Danmark* dog være en afgjort Sag.

At nu *Preusen*, hvad der saa end offenlig eller hemmelig blev

sat paa Papiret, skulde virkelig nøde *Holsten-Gottorperne* til at lade Slesvig fare og nøde *Syd-Slesvigerne* til at underkaste sig *dansk* Over-Herredømme, det kan man bilde Børn og Tosser ind, og den eneste muelige Redning var da, at den *danske* Regiering endelig gik kraftig tilværks og stillede hele sin Krigshær mellem *Slesvig* og *Holsten*, som et levende *Dannevirke*, der ikke blot spærrede Statholderskabets Sendebreve og de Slesvigske Kasser Veien over *Eideren*, men bevægede sig, om det behøvedes, lidt længere sydpaa for at berolige det holsten-gottorpske Statholderskab og den *moralsk* uovervindelige Krigshær, men at vort *nærværende* Ministerium, der klarlig har beviist, at Det mangler al Kraft, under nogensomhelst Omstændigheder skulde udvikle den hertil nødvendige Kraft, det er jo noget, man med den bedste Villie hverken kan |A:205| bilde sig selv eller andre ind. Naar altsaa den *danske Rigsdag* og det *danske Folk* ei vil bede Kongen om et *nyt Ministerium*, der har baade "Villie og Kraft" til at vove alt for *Sønder-Jyllands* virkelige Besiddelse, da maa den danske Rigsdag og det danske Folk være belavet paa *Tabet*, det ligesaa uigienkaldelige som uerstattelige Tab af *hele Sønder-Jylland*, thi om end Holsten-Gottorperne skulde nødes til for Øieblikket at nøies med Halvparten, maa Resten jo dog snart følge med, hvor der er ingen Grændse, ingen Fæstning, ingen Grund til Deling, og hvor Danmark jo dog ikke bestandig kan have en slagfærdig Hær staaende i Luften.

Dette synes da nu at skulle blive Enden paa *Toaars-Krigen*, med alle de Opofterelser, den har krævet, og alt det Heltemod, den har fundet paa *Danmarks Side*, og dersom det var Følgen af gientagne Nederlag, som gjorde Danmark det umuligt at fortsætte Kampen med mindste rimeligt Haab om endelig Seier, da var derom ikke andet at sige, end at Lykken, Danmarks gamle, berømte Lykke midt i Ulykker nu havde svigtet, Himlen havde dømt, omsider fordømt det lille, ældgamle danske Kongerige til Sønderlemmelse eller til Indlemmelse, til Fortabelse i det store, det vildfremmede, det fiendlige, det forhadte *Tydskland*, og dermed fordømt det lille, høitbegavede, mageløs elskværdige danske Folk til enten heelt eller dog halvt at trælle for sin ubarmhjertige Arvefiende og, aandelig talt, nøies med "Svineføde" og neppe nok faae den.

Men nu er ret, som vi allesammen veed, ingenlunde saa, nu har den *danske Krigshær*, uden at have udviklet nær hele sin Styrke, seiret glimrende og afgjørende baade *først* og *sidst*, først ved *Flensborg* og sidst ved *Frederis*, uden at Lykkens Foranderlighed derimellem enten har været stor eller kan her komme i mindste Betragtning, saa Danmarks *fortvivlede* Stilling i det nærværende Øieblik har ene og alene sin Grund i Mi|A:206|nisteriets *Udygtighed* og *Modløshed* og i den Loihed, Tvivlraadighed og Frygtsomhed, der synes at have bemægtiget sig Folket og Rigsdagen, saa de enten med

Flid lukke Øinene for hvad vi gaaer imøde, eller indbilder sig, at har vi end ikke hidtil lidt noget Nederlag, saa vilde vi dog vist komme til at lide det, hvis vi nu rørde os, og ei i *Stilhed* enten ventede paa Preusens Ædelmodighed og Stormagternes Gunst, eller fandt os i den "haarde Skæbne", mod hvilken vi "omsomst os stræbde at bevæbne".

Nu, herved er vist nok, for mig og de andre vel temmelig faa Dannemænd og Dannekvinder, som *seer* Ødelæggelsens Vederstyggelighed, *seer* Rednings-Midlet i Folkets Haand, og *sørger* dybt ved at see det ørkesløst, for os egenlig *intet* at *giøre*, ligesaa lidt noget at *giøre*, som om vi havde lidt afgjørende Nederlag, thi vi kan endnu mindre omskabe Rigsdagen og Folket end vi kan omskabe Ministeriet, saa alt hvad vi kan *giøre* er at *sige* reent ud hvad vi *seer* og *tænker*, og hvad Enden maa blive, hvis man lader alt gaae i den gamle Slendrian, og, hvis vi har en *Gud*, som hører Bønner og som duer noget, da at *bede* Ham *giøre* hvad der vidt overstiger vore Kræfter til een vidunderlig Redning mere af det lille *Danmarks* Rige, med *Dansken* og *Danskheden*, der fra Arilds-Tid har staaet i øiensynlig Fare for at opluges af det store *Tyskland*, *Tysken* og *Tyskheden*, med deres *grændseløse* Begiærlighed, opluges af dem som "et Lam af Ulven", men har dog i to Aartusinder ved deres gode Lykke og Himlens kiendelige Bistand undgaaet den haardeste og sørgeligste af alle Skæbner under Solen.

Velan! jeg, for min Part, har som Dannemand som dansk Rigsdagsmand og Pennefører og som dansk Christen gjort alt hvad der stod i min Magt for at aabne mine Landsmænds Øine, eller, hvis det ikke behøvedes, da at holde dem aabne, trods alle Jettekløgtens **A:207** og Trolddommens *søvndyssende* Bestræbelser, saa de hverken skulde tabe Maalet: *Sønder-Jyllands virkelige* og *fri* Besiddelse af Sigte, eller lade sig forblinde af alle de Giøglerier, som, naar man blot stirrer stivt paa dem, forsvinde.

Jeg har stræbt at *giøre* dem indlysende, hvor urimeligt og krysteragtigt det er, i et Land, der fra Arildstid har frembragt Redningsmænd af alle Slags i Farens Stund, og hvor en heltmodig, seierrig Krigshær nys for vore Øine ligesom voxde op af Jorden, her at fortvivle om et *Ministerium*, der *tør* bruge en saadan Krigshær til Danmarks Frelse, *tør* staae Last og Brast med Hæren, med Folket, med Riget og Modersmaalet, og jeg har endelig, det bedste jeg kunde, lagt Sagen, *Danmarks* grundgode Sag og det lille, hjertelige, elskværdige Folks med det bløde men liflige Modersmaals Sag i *den* Guds Haand, som *giør* i Himlen og paa Jorden alt hvad Han behager, som er *Fader* af Evighed og *seer* derfor paa *Hjertet*, og som har altid havt for Skik at fornedre hvad sig selv ophøier og at ophøie hvad sig selv fornedrer!

Nu, da ikke blot al min Tale og Skriven, men al Tysklands Splidagtighed og Seieren ved *Frederis* synes forgjæves, saa jeg slet

ikke mere veed hvad jeg skal ønske mit Folk uden Øie til at see, hvad Det har endnu, men staaer paa Nippet til at tabe, i sig selv, sit *Fæderneland* og sit *Modersmaal*; nu venter jeg vist nok intet *synligt* Underværk fra Himlen, thi da Folke-Skaden er *usynlig*, vilde det ikke hjælpe, men jeg troer endnu, at Han, som har alle Hjerter i sin Haand, Han nænner ikke at sønderknuse det danske Hjerter, og vil iløn gjøre hvilket Vidunder det skal være for at frelse det, hvad kun synes mueligt ved at gjøre en "*Blindfødt*" seende, thi *Hjerteligheden* er jo *blindfødt*, og da det dog hverken er dens egen eller dens Forældres Skyld, saa tænker jeg, det er, som med **[A:208]**den Blindfødte i Evangeliet, for at "Guds Værk skal prise sin Mester", og da vilde det slaae lige til med *Dansken* og *Tysken*, at Christendommen var kommet hid for ligesom sin Stifter at "giøre de Blinde seende og de Seende blinde".

Jeg veed ret godt, at et *saadant Haab* synes de fleste nuomstunder mere fortvivlet end selv den klareste Fortvivlelse, men jeg tilstaaer ligefuldt, jeg har nu slet intet andet Haab om *Danmark* end dette, thi alt hvad der paa menneskelig Viis kunde aabne et Folks Øine for sin Stilling og sin Fare, sine Hjelpeskilder, sit Kald, sin Lykke og sin glædelige Bestemmelse, det er, saavidt jeg kan skiønne, allerede skeet, og, som det synes, skeet forgiæves, og har, som det sees, i alt Fald været utilstrækkeligt, saa her er et Tilfælde, hvor i alle Maader *kun Gud* kan hjælpe, og jeg troer virkelig, at Han, som "kiender sin Skabning" og kommer i Naade "Støvet" ihu, Han vil meget heller gjøre en underlig Gierning end lade noget forgaae, der er skabt til saameget Godt, men er saa blindt for sin egen Skæbne og for sit eget Vel, som *det danske Folk!* Det vilde da ogsaa, hvis det danske Rige nu skulde opløses eller Riget fortylkes, saa det *danske Folk* forsvandt, være *første* Gang i Tidens Løb, at et *navnkundigt* Folk og Rige havde saa grændseløs ulykkelig en Skæbne, uden at deres *sidste Kræfter* først var opbudte og nedslagne, ja, før de aabenbar var lagt i den store Vægt-Skaal og fundet for lette!

[A:209]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Lørdagen d. 13. April. Nr. 14.

Danmarks Stjerne.

- 1 Danmark! lille Danmarks Rige,
Elskeligt i Fred og Krig!
Pløie Sø og Stjerner kige
Gierne vilde jeg for dig;
|VU8:321|Ei til Aareslag er Haanden,
I dens Kreds er Synet kort,
Fra min Isse Kæmpeaanden
End dog ei er svævet bort!

- 2 Kæmpeaanden med sin Finger
Fandt hos mig sin gamle Stræng,
Som paa gammel Viis end klinger:
Eddisk, høit og lavt iflæng,
Graad og Latter frem den kalder,
Taare dyb og Latter høi,
Vækker Graaden over *Balder*,
Over *Thursen* Latter drøi!

- 3 |A:210|Kæmpeaandens Pegefinger
Did henvender Øie mit,
Hvor paa Fødder, som paa Vinger,
Dyd til Daad sig rører frit;
Over Stor-Bedriftens Egne
Hvælver sig en Himmel ny,
Stjerner der kun *Folk* betegne,
Som mon tindre under Sky!

- 4 |PS7:256|Længe nok jeg brød min Hjerne
Med at samle Daners Iid
Under Høihedens *Nordstjerne*;
Spildt igrunden var min Flid,
Ei jeg fandt saa stor en Evne
Til at stige høit i Sky,
Den jo hued bedst det *Jævne*,
Den jo daled helst paany.

- 5 Immer hvisked Folke-Vætten,
Som Vindfang i Strengelæg:
Roes kun Bjerget, bliv paa Sletten!
For at dale Bølgen steg,

|VU8:322 Saa gjør alt hvad Bølgen ligner,
Saa gjør Luen af hvert Baal,
Saa gjør Sangen, som velsigner,
Saa gjør *Daners Modersmaal!*

6 |A:211 Saa gjør *Sælland*, saa gjør *Fyen*,
Tone høit til Sænkning sød,
Saa gjør alt hvad under Skyen
Har et kiærligt Moderskiød;
Immer beile Danmarks Helte
Blidt til *Fredegodes* Navn,
Løse helst det spændte Bælte,
Hvile helst i Yndets Favn!

7 Du, som glimter i det Fjerne
Over Karm til *Age-Thor*,
Du er ikke Danmarks Stjerne,
Skiøndt Høisædes-Lys i Nord;
Tindre maa for sødt at blegne
Lyset over Danmarks Kyst,
Stige maa for blidt at segne
Stjernen, som er *Daners Lyst!*

8 |PS7:257 Aften-Stjernen, som vil følge
Solen til sit Hvilested,
Morgen-Stjernen over Bølge,
Soel-Herold paa Lyshavs Bredd,
Det er Danmarks Lykke-Stjerne,
Thi som den i Kveld og Gry,
Dane-Folket tindrer gierne
Kun i Næde og i Ny!

9 |A:212 Saa, dengang i *Oldtids Næde*
Guldet kaldtes *Frodes* Meel,
Danmark paa sit Dronning-Sæde
Tindred som en Sky-Juveel,
|VU8:323 Kvadet over hele Norden
Kaldte *Danmark* Glædens Havn,
Frodes Navn gik vidt paa Jorden,
Over Hav i Gyldenstavn!

10 Atter tindred Danmarks Stjerne
Klart i *Mellemtidens Ny*,
I det Nære, i det Fjerne,
Gik af *Knud den Store* Ry;
Ham forguded *Islands* Skjalde,

Saa og *Londons* Oldermænd,
Og Guld-Regnen saae man falde
Ned fra ham ved *Tiberen!*

- 11 Sidst i *Mellemtidens Næde*
Tindred Aftenstjernen mat
Over Danmarks Kongesæde,
Sank i Soelbjergs-Havet brat,
Det var *Valdemarers* Dage,
Ridder-Tid paa Bølgen blaa,
Saga til Høstgildet Mage
Aldrig under Stjerner saae!
- 12 |A:213|PS7:258 Danmarks Stjerne! kan du tindre
End i *Nytaarstidens Ny!*
Skal din Glands nu være mindre
I det store Morgengry!
Sidst du tindred over Jorden,
Sank i Aftenrødens Favn,
Kaldtes "*Dagmar*" du i Norden,
Morgenstjerne blev dit Navn!
- 13 Svaret Danmark har til Navnet
Længe i Lysalfe-Sang,
Lys-Idræt endnu er Savnet
Vidt og bredt i "deiligst Vang",
|VU8:324 Saaet er dog ved Sund og Belte
Lyset i den gode Jord,
Voxer op i unge Helte,
Tindrer vist paany i Nord!
- 14 Frostens nu vel binder Jorden,
Helte-Børn har bange Kaar,
Saa det *sort* seer ud i Norden
Til en Vinter uden Vaar;
Lyset efter gammel Vane
Sprænger dog vist Mørkets Baand,
Tager paa sin Heltebane
Kæmpeskridt med Liv og Aand!
- 15 |A:214|Lysfrø-Sæd i Frostens Lænker!
Klyng dig til din Moders Barm,
Til kanskee dog, før man tænker,
Smelte-Dag gjør Solen varm!
Naar de kolde Brynjer smelte,

I de varme brat opstaae
Trindt paa Marken Lysets Helte,
Speile sig i Bølgen blaa!

16 |PS7:259| *Frihed* er den Himmel-Kierte,
Som nu ventes trindt paa Jord,
Frihed først for *Aand* og *Hjerte*,
Som har Odelsret i Nord,
Frihed og for Fod og Hænder,
Som ei haster til Udaad,
Frelse fra de grumme *Vender*,
Og fra *Tyskernes* Uraad!

17 For den *Friheds-Soel* i Norden,
Bær da Blus i Morgengry
Og bliv vidt berømt paa Jorden,
Danmarks Stjerne, født paany!
|VU8:325| Kort er Kampen, vis er Seiren,
Hvilen nu, som altid, sød,
Skryller atter Skygge-Leiren,
Hviler du i Havets Skjød!

18 |A:215| Vov det, Stjerne! vov at tindre!
Busk ei rødmer for sit Bær.
Ingen Trolddom dig forhindre
Fra at vise hvad du er!
Mørket kan ei du adsprede,
Kan det kun i Kveld undflye,
Og, som nu, paa Mark og Hede,
Melde Dag i Morgengry!

Halv-Tosserne og Heel-Staten paa Danmarks Bekostning.

At *halvkloge* Folk altid ere *halvtossede*, det er saa følgelig en Sag, at det aldrig skulde behøve meer end at siges for at indrømmes af alle fornuftige Folk, men da Halv-Tosserne altid udmærker sig ved den Indbildning, at de er de eneste fornuftige Folk, saa nytter det naturligviis aldrig hvad man siger til dem, og er det *Stats-Sager*, de er halvkloge paa, da vil de slet ikke høre andet end hvad der giver dem Ret, saa hvis de selv ere uindskrænkede Fyrster, eller kan, som vort gamle *Cancelli*, herske paa deres Kappe, da stræber de ved *Trykke-Forordninger*, som den af |A:216|1799 eller som det "utidige

Foster” af 1844, og ved allehaande *Censur-Instruxer* og *Politi-Plakater* at slaae Begplaster paa alle de *aabne* Munde, hvoraf der slipper andet ud, end hvad der klinger godt i deres Øren. Allerede derved beviser imidlertid de stats-halvkloge Folk soleklart, at de er halvtossede, saa de veed nok at Byen hedder *Snærpe*, men ikke *hvor* den *snærper hen*; de veed nok, det er baade mageligst og behageligst at herske, hvor ingen mukker, men de veed ikke, at naar man har Lyst til at mukke og ikke maa, da voxer Lysten og da smitter den forskrækkelig, saa *Cancelliet*, eller hvad det høie Herskab kalder sig, kan vippes før Det drømmer om det, medens *heelkloge* Herskere har altid *aabne* Øren og holder Hævd over de *aabne Munde*, for immer at vide, hvordan de sidder i det, hvad man aabenbar langt bedre faaer at vide af *offenlige Talere* og Skrivere, selv naar de er meget maadelige, end af det *hemmelige Politi*, selv naar det er allerbedst, som iblandt andet *Napoleons* Historie klarlig formelder.

Dog, hvad jeg her vilde henlede mine Læsers Opmærksomhed paa, det var *Halv-Tossernes* Mening om *Heel-Stat*en paa *Danmarks* Bekostning, og det er naturligviis den, at ligesom en *Heel-Gaard* er dobbelt saa stor som en *Halv-Gaard*, saa er en *Heel-Stat* ogsaa dobbelt saa god som en *Halv-Stat*, |A:217 og følgelig er ogsaa hvad de kalder den *danske Heel-Stat* meget bedre end hvad de vilde kalde en *Halv-Stat* eller maaskee endnu mindre end det.

At det nu halter med denne Sammenligning, allerede fordi, som Ordsproget siger, det er *ikke* alt *godt* hvad *stort* er, saa *Halv-Gaarden* kunde let være *bedre* end *Heel-Gaarden*, det vil vi nu lade løbe, da *Halv-Tosserne* altid forudsætter, at naar man kun har *meget* enten af *Jord* eller af *Læsning* eller af *Selvklogskab*, da kan man immer, om det behøves, *forbedre* det, saa *Beskaffenheden* svarer til *Størrelsen*, eller i *Halvtosse-Sproget* “*Qualiteten* bliver adæqvæt med *Quantiteten*”.

Hvad derimod den saakaldte “*Heel-Stat*” i sig selv angaaer, da maa vi lægge vel Mærke til, at det er et *halvtosset* Ord, da vi vel alle veed, hvad “*heel*” men ingen veed, hvad “*Stat*” skal være paa *Dansk*, saa man følgelig heller ingen velgrundet Mening kan have om, enten en *dansk Heel-Stat* er noget *Ondt* eller noget *Godt*, eller hvormange *Mile*, *Kroppe* eller *Plove*, der hører til en *heel Stat*, eller endelig om det blot er *Mile*, *Kroppe*, *Plove*, *Penge* og andre livløse Ting, der udgjør hele *Stat*en, eller om der ogsaa hører *levende “Mennesker”* til, og, i saa *Fald*, hvad man da bruger *dem* til, og hvordan de har det i den *Heel-Stat*, man priser.

|A:218 Uden nu at inlde os i lærde eller ulærde *Undersøgelser* om, hvad *Halv-Tosser* forstaaer ved en *Heel-Stat*, enten de nu mener, som *Ludvig* den *Fjortende*, *dem selv* og deres egen *Fordeel*, eller de mener saa store *Skatter*, at *Herskeren* kan leve flot og lønne alle sine *Tjenere* skikkelig, og holde saa stor en *Krigshær*, at han

dermed kan tænke at forsvare sin Magts Heelhed, om ikke mod de *Fremmede*, saa dog mod sine *Egne*, eller om de mener saa *ordenlig* en Indretning i en vis større Omkreds, som i det bedste *Tugthuus*, eller de mener noget af alt dette i et vist bestemt eller ubestemt Forhold, saa vil vi gaae lige til Meningen og spørge, om der kan tænkes nogen ønskelig *Heelhed* af Kongeriget *Danmark* og Hertugdømmerne *Slesvig*, *Holsten* og *Lauenburg*, thi hvad end Halv-Tosserne ellers mener med deres Heel-Stat, saa er det jo dog alle *disse Dele*, der efter deres Hoved hos os skulde gjøres til *noget Heelt*.

Halv-Tosserne paastaaer nu vel, at alle disse Dele lige til 1848 udgjorde en *Heel-Stat*, som de kun vil have oprettet paany, forsaavidt de rigtig nok forandrede Omstændigheder tillade, men dels er nu Omstændighederne aabenbar saaledes forandrede, at om en *Heelhed* af fornævnte Landstykker end før 1848 havde været muelig og ønskelig, saa er den det dog nu ikke længer, og dels faldt *Danmark* og *Hertugdømmerne* aabenbar **A:219** ogsaa før 1848 langt mere fra hinanden i tre, fire smaa Heelheder, end de i noget andet end *Hersker-Navnet* og *Skatte-Beløbet* udgjorde nogen sammenføiet *Heelhed*, saa hvis en *anderledes* Heelhed herefter skulde finde Sted, da maatte den skabes af ny under, hvad selv Halv-Tosserne tilstaae, de allerugunstigste Omstændigheder.

Først *hører* nemlig, som vi alle veed, Kongeriget *Danmark* sig selv til, om Det ellers har Magt og Villie til at forsvare sig. Dernæst *hører* Hertugdømmet *Slesvig*, som Sønder-Jylland, fra Arildstid til Kongeriget *Danmark*, medens Hertugdømmerne *Holsten* og *Lauenburg* ogsaa fra Arildstid har *hørt* til *Tyskland*. Endelig har vi nu i to Aar ført Krig med *Holsten* og det halve *Tyskland*, som haardnakket paastaaer, at hele Hertugdømmet *Slesvig* skal høre *dem til*, og at hvad de end kan findes villige til at indrømme den nærværende *Konge* i Danmark, som *Hertug* i Slesvig-Holsteen og Lauenburg, saa vil de dog aldrig tillade, at engang *Slesvig* skal *tilhøre Danmark*.

Naar nu Halv-Tosserne sige: vi holder ligefuldt paa *Heel-Staten*, og den er meget muelig, naar *bare Holsten* og *Lauenburg* skiller sig fra det *tyske Stats-Forbund* eller den tyske Forbunds-Stat og indgaaer *Fællesskab* med *Danmark*; da maatte man troe, de **A:220** var endnu meer end halvtossede, naar man ikke vidste, at de gjør i alle saadanne Ting slet ingen Forskiel mellem *Legemer* og *Skygger* eller mellem *Skin* og *Virkelighed*, saa naar de bare kunde faae Sort paa Hvidt for, at Danmark, Slesvig, Holsten og Lauenburg skulde kaldes en *Heel-Stat*, uden dog at have stort andet tilfælles end dette Navn og hans Navn, der skrev sig deres Fyrste, da vilde de ansee det for en *Bisag*, om selv dette fik anden *Virkelighed* end paa *Papiret*, og de regner slet ikke paa, om *Indbyggerne* i fornævnte Lande enten var *skikkede til* at virke sammen i een Retning, eller

om de kunde føle sig *lykkelige* ved at have *eens* Lov, Sprog og Indretninger og ved at styres paa *samme* Maade, eller om denne saakaldte *Heelhed* vilde være istand til at virke gavnligere for *Menneske-Livet* i det hele, end om de var aldeles adskilte. Derfor kalder jeg Snakken kun *halvtosset*, da det efter vedkommendes Betragtning af *Menneske-Livet*, hvorefter *Folkene* er til for *Staternes* og Staterne ikke for Folkenes, men for deres egen eller for *Herskernes* Skyld, vilde være klogt at sammenknytte løst eller fast saameget *skattepligtigt* Jordegods og saamange *værnepligtige* Kroppe, som mueligt, og er kun halvtosset, fordi det er klart, at ingen af Parterne vil finde sig i Sammenknytningen, og der ei engang her |A:221| er en Trediemand ved Haanden, som kan og vil tvinge dem til at lade den gaae for sig og bestaae.

Naar for Resten Halvtosserne ærlig mener at sige baade noget *meget klogt* og i Forbigaaende tillige *meget kristeligt* ved at paastaae, at fornuftig og reent menneskelig talt, er *Tysk* og *Dansk* igrunden Hip som Hap, undtagen at det ene er noget stort, og det andet er meget smaat, er en allerede i Sammenligning, end sige da i *Sammenføining* "forsvindende Størrelse"; og at da man efter *Christi* Bud skal elske sin *Næste* som sig selv, og da Vreden, efter Romersk Regning, kun er et kort "Galenskab"; og da al *Folke-Forskiel* baade strider mod *Ligheds-Grundsætningen* og mod den *Romerske*, klassiske Tankegang, hvorefter alle Folkefærd kan og skal sammensmedes til en eneste Verdens-Stat; saa kan *Tysk* og *Dansk* ypperlig forenes til en *christelig* Stat i Romerrigets vist nok uchristelige, ja, tildels ugudelige, men dog meget *ordenlige* altsaa fornuftige og lovlige Stil; see, da ligner alt dette Halv-Tosserne saa ypperlig, at naar det fortvivlede Forsøg, som derved anbefales, ikke gjaldt vort eget Skind, da burde vi lade det staae ved sit Værd, og beundre den Konstfærdighed, hvormed Halv-Tosserne saa træffende afmalede dem selv og den "høiere Eenhed", som al deres egen Splidagtighed og alle deres egne Lyder finder i deres alt omfattende *Hoved-Dyd*, som er *Egen*|A:222|*kjærlighed*, men nu maae vi dog lægge Mærke til, hvor splittergalt det vilde gaae alt hvad Dansk er, naar man med Flid stræbde at skabe en *Heel-Stat* af *Tysk* og *Dansk* efter *Halv-Tossernes* Hoved.

For det Første er et saadant Konststykke vel aldeles i *Høityskernes* Smag, der, som Hr. v. *Radovitz* nys har udviklet, ganske rigtig fra gammel Tid flittig (skøndt hidtil forgjæves) har stræbt at skabe en høiere Eenhed og Heelhed af meget stridige og stridbare Dele, hvori alle Delene, Heelheden uskadt, beholdt deres Uafhængighed, og al den indbyrdes Kiv og Splid skjuldes med Kiærlighedens Kaabe; men dette er nu aabenbar slet *ikke i Danskernes* Smag, der altid har foretrukket en meget lille Heelhed, der gjorde sig selv og var ægte, for den allerstørste og konstigste, der, som den *høityske*, kun var et Hjernespind, mens

Modsætningen, Kiven og Spliden var kun alt for virkelige.

Dernæst bedrager Skinnet aldrig værre, end naar man tænker, at *Dansk* og *Tysk*, fordi de støder sammen paa Grændsen, er hinandens *Næste*, enten i *christelig* eller i nogensomhelst *menneskelig* Forstand, da de i *Livet* ligger saa langt som mulig fra hinanden og kan derfor aldrig levende mødes uden at frastøde eller fortrykke eller forrykke hinanden.

Dette sees maaskee allerbedst ved at sammenligne en *Dansk* og en *Tysk* Talemaade, som Halv-Tosserne |A:223 idelig sammenblande, skjøndt de slet ikke lader sig forene, og det er “at slaae Hoved paa Sømmet” og “at ramme Sømmet paa Hovedet”, hvori Ordene jo vist nok omtrent er de samme, men Meningens saavelsom Ordføiningen aldeles omvendt.

At slaae Hoved paa Sømmet er nemlig at “*giøre Udslaget*” men at ramme Sømmet paa Hovedet er hverken meer eller mindre end at “*ramme paa en Prik*”, og det er netop den giennemgribende Modsætning mellem *Dansk* og *Tysk*, at “*Udslaget*”, ligemeget hvordan det er kommet, er det eneste, der igrunder ligger *Danskerne* paa Hjerte, medens “*Rammet paa en Prik*” hvad saa end Udslaget bliver, er hvad *Tyskerne* har sat sig i Hovedet, som det eneste Fornuftige. Høityskerne er nemlig af Natur et *Skyde-Folk* og Danskerne er et *Flyde-Folk*, og skjøndt *Plattyskerne* midt imellem er af Natur et *Dige-Folk*, der kunde og skulde skille dem ad, der ei kan sammen være, saa veed vi jo, at *vore* plattyske (holstenske) *Naboer* med Vold og Magt vil være *Høityskere* og giøre os til det samme, til hvad hverken de eller vi er, og at ramme *det Søm* paa Hovedet, behøver man da blot en lille Smule sund *Menneske-Forstand* for at indsee, er aldeles *ugjærligt*.

Selv Halv-Tosserne, som indbilder sig, de staaer *ovenover* alt hvad de, aandelig og hjertelig talt, er *udenfor*, følgelig baade *ovenover* den *tyske* og den *danske* Folkelighed, eller paa deres pluddervælske Maal “Nationalitet”, selv Halv-Tosserne kan ikke dølgge for sig selv, at deres *Heelstats-Plan* paa disse Landemærker kun vil lykkes, *forsaavidt* baade de *holstenske* og de *danske* Bestræbelser mislykkes, saa disse to modsatte Magter hverken overvælde eller undslippe, men *ophæve*, følgelig *som Magter tilintetgiøre* hinanden, men da de er *halvkloge*, saa trøster de dem selv og os med, at det meget godt lader sig *tænke* |A:224 og er netop *christeligt*, at to saadanne i deres Egenhed modsatte Magter ved en vis Grad af *Forsonlighed* og *Menneske-Kiærlighed* kan opnaae en *Ligevægt*, der er dem begge tjenligst, og i en *høiere Eenhed* udvikle langt større Kraft til fælles Bedste. Heri har nemlig Halv-Tosserne fuldkommen Ret, saa naar de kunde forvandle baade *Danskerne* og *Holstenerne* til saadanne rene Mennesker, som *Christus* var og alle *Christne* skulde være, da vilde *Foreningen* baade falde meget let og være meget velgiørende paa begge Sider, men Halv-Tosserne, som

selv er langt fra at være *saadanne christelige* Mennesker, og indbilder sig dog at kunne skabe *saadanne* christelige Mennesker i Hundredtusind-Viis blot ved et *Pennestrøg*, de havde intet at klage, om vi kaldte dem *Heel-Tosser*, da deres *Heel-Stat* af stridige Dele, naar den lykkedes bedst, efter de menneskelige Natur-Love maatte blive en *eensformig Afmagt*.

Dog, vore Halv-Tosser, som paa Høitysk fra deres Hjernespind i Luften seer fornemt ned paa den jordiske Virkelighed og kan fra deres luftige Høide slet ikke see Forskiel paa *Eenhed* og *Ensformighed*, som dog i Menneske-Livet altid udelukke hinanden, de leer naturligviis ad alle vore folkelige og menneskelige Indvendinger mod deres tyskdanske Heelstat, som lutter jordiske og kiødelige Fordomme, saa der er intet andet Raad end at vi seiler vor egen Sø og lader dem fare med deres *Heel-Stat*, lader dem flyve med *Vildgiæssene!*

[A:225]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 20. April. Nr. 15.

Trolden Grændel og hans Moder i Danmark.

I.

“Er det der nu ogsaa *altsammen?* ja, man skulde vel ikke tale om saadant noget, men jeg mener: ogsaa “det om *Troldene?*” Dette en *Sællandsk Bondes* Spørgsmaal til mig for mange Aar siden, om min Fordanskning af *Saxos Danmarks-Krønike*, det var Vand paa min Mølle, som den især dengang høit kunde trænge til, thi da var man endnu sædvanlig saa bange for *Over-Tro*, at man fandt det sikkrest slet ingen *Tro* at have, og var tillige saa slet oplyst, at man indbildte sig, “*det Trollede*” kunde være meget godt, naar det bare *ikke* kom fra *Troldene*, men fra *en selv*, alt efter Ordsproget: selvgjort er velgjort. Da nemlig fornævnte *Sællandsfar* var et lyst Hoved, saa trak jeg den Lærdom ud af hans mærkelige Ord, at de *sællandske*

Bønder, og i det hele den *danske* |A:226| Almue vilde være meget tilgængelige for den *Oplysning*, som *Tyskerne* og alle deres Forgudere kaldte *Formørkelse*, den *Oplysning*, at naar man bare selv kunde blive det Onde kvit, da skulde man hverken misunde Fanden eller hans Oldemoder eller nogen Trolde deres usle Tilværelse, saa det var reent Galenskab at ville løse dem af og selv træde i deres Sted. Denne "Djævelskabets Afløsning" til et Slags Selv-Eiendom af det Onde under Navn af "Oplysning" er nu, ligesom Rang-Forordningen og de tomme Titler, faldet i Prisen, saa alle Folk begynder nu at indsee, at naar man dog enten maa lade sig ride af Troldene eller slaaes med dem, da er det dog bedst at have dem *udenfor sig*, *ikke indeni sig*, og det allerbedste Tegn herpaa er i mine Øine de Bønner, der i Tusindtal strømmer ind til det *danske Folkething* om at Ingen uden hvem der har *Indfødsret* maa eie Jord eller vinde Borgerskab i Danmark.

Man seer jo nok, hvor jeg vil hen med dette Spring fra "Troldene" til "Indfødsretten", nemlig, at jeg vil i Haaret paa *Tysken herinde* som sædvanlig, men man seer kanskee ikke, at hvad der synes et halsbrækkende Spring, er igrunnen kun et Hanefjed, som det mindste Barn, der kan gaae ene, godt kan følge, og det vilde jeg gjerne aabne mine Læses og Læserinders Øine for, ved at pege paa Trolden *Grændel* og hans *Moder*, |A:227| som, efter et gammelt *angelsk* Heltedigt, engang plagede hele *Danmark* i mange Aar, til der kom en god Ven, Gothehelten *Bjovulf*, som ikke blot havde Mod til at drages med Troldene, men havde ogsaa Held til at lægge dem øde. Her seer man nemlig strax, at hvad saa end den gamle Skjald kan have enten drømt eller tænkt, saa er *Trolden Grændel* og hans *Moder* det mest træffende Billede, man kan ønske sig paa *Tysken i Danmark*, naar den bare kan faae Skam, ligesom *Grændel* og hans *Moder* fik.

At det nu ogsaa er paa den høie Tid, at vi tilegner os det gode Varsel, som det oldnordiske Heltedigt giver os om glimrende Seier over *Danmarks Arveffjende*, det kan man blandt andet see deraf, at en forsvoren *Holsten-Gottorper* allerede har gjort Forsøg paa at bemægtige sig fornævnte Heltedigt med alle dets gode Varsler, saa at hvad der i Kvadet kaldes *Danmark* skulde være *Schlesvig-Holstein*, og Trolden *Grændel* med hans *Moder* skulde være *Danmark* og den *danske* Propaganda. See, dette plattyske Krumspring er jo netop meget morsomt, naar bare alle *Danskere* veed Sagens rette Sammenhæng, og kan dyppe vedkommende i deres eget Fedt, men det er desværre langt fra, og det er meget ærgerligt, især for mig, som er baade *Fordansker* og *Forlægger* af Helte|A:228|digtet¹⁹, at samme med det deiligste danske Indhold, man kan ønske sig, og, om jeg selv skal sige det, paa meget lette og meget nette danske Rim, skal i *tredive* Aar have ligget paa Hylden midt iblandt os, uden at dog den danske Læseverden ret har

opdaget dets Tilværelse, saa, naar *Tyskerne* havde skyndt sig lidt og bragt en læselig *Fortyskning* af Bjovulfs-Drape med den slesvig-holstenske Forklaring til Markeds i *Leipzig*, da vilde det nu været en Troes-Artikel i den *danske* Læseverden, at *Nordens Aand* havde betragtet *Schlesvig-Holstein* som det *rette Danmark*, og betragtet alt det *egenlig Danske* som noget gammelt *Troldpak*, der ene levede af at æde "holstensk Kiød" og drikke "holstensk Blod".

Skiøndt jeg derfor hverken som Fordanser eller som Forlægger af "Bjovulfs-Drape" kan være tjent med at indrykke det bedste af den i "Danskeren", saa fremdeles Faa eller Ingen enten køber den eller læser den heel, saa er dog baade min *Kiærlighed* til *Dansken* og mit *Had* til *Tysken i Danmark* saa store, at hvad end Følgen maatte blive for det gamle Heltedigt og dets ny Fordanser, saa maa jeg dog engang fortælle "Danskerens" Læsere og Læserinder, hvor smukt man for *tusind* Aar siden i *Engeland* betragtede og |A:229| beskrev Tilstanden i *Danmark* fra Arildstid, og den haarde Skiærsild, som *Danskheden* efter *Guldalderens* Forløb maatte giennemgaae, men havde dog Lykke og vandt dog Held til at overstaae. Det eneste Hensyn, jeg ved denne Leilighed kan tage til Bjovulfs-Drapens Fordanser og Forlægger, vil da være ligesom i Forbigaaende at oplyse, at *kun Hælvten* af Heltedigtet spiller paa *Danmark*, og at den anden Hælvt, som spiller paa *Gothland*, og her bliver uberørt, er i poetisk Henseende ligesaa kiøn om ikke kiønnere end hvad her fortælles, og at hele *Bjovulfs-Drapen*, baade paa min *danske* og min *skjaldelige* Samvittighed sagt, er den *bedste Børne-Bog* paa Dansk, jeg kiender.

Altsaa, det oldnordiske Heltedigt begynder med vor ældgamle Kong *Skjold* og spiller paa det deilige Oldsagn, at da vore Stamfædre engang var kongeløse og raadvilde, da kom *Lykke-Skibet* af sig selv drivende i Havn med den lille *Dreng*, som havde en Bygning til Hovedgiærde, og en heel Ladning af gode Vaaben og gyldne Skatte i Tilgift, saa *Danskerne* tog ham naturligviis for en Søn af *Odin*, deres Skyts-Aand, kaldte ham derfor *Skjold*, satte ham paa Thronen og fik under ham i alle Maader en mageløs *Guldalder*, som han imidlertid tog med sig i Graven, da han døde; thi efter hans udtrykkelige Befaling lagde *Danskerne* |A:230| hans Lig paa hans Snekke, med hele *Lykke-Skibets* Ladning, og saae den fra Klinerne med Vemod gaae, som den kom, og forsvinde paa det vilde Hav.

Kiender vi noget til de danske Oldsagn, vi selv har giemt ved *Saxos* Haand, og til dem, *Islænderne* har giemt for os, da seer vi strax, at *Skjold-Sagnet* er den samme gamle Historie om *Danmarks Guldalder*, deilig at skue, glædelig at mindes, men sørgelig at savne, som vi her hjemme kalde *Fredegods-Dagene*, der endtes med, enten at *Troldungen* stjal *Guldringen* paa Jelling-Hede og *Troldhexen* selv i Skikkelse af en "Hav-Ko" stangede gamle Kong *Frode* ihjel, eller at *Sørøveren* overfaldt *Frode* ved Nattetid, slog ham ihjel og

ranede, skiøndt sig til liden Baade, *Grotte-Kværnen*, hvorpaa han ei forstod at male *Guld*, men kun *Salt*, hvormed han sank til Havsens Bund.

Dette om Kong *Skjold* og hans Ligbegængelse hører imidlertid, som sagt, til det nordiske Heltedigts Indledning, og det er først under en Sønnesøns-Søn af gamle Kong *Skjold* at Trolden *Grændel* raser og gør hele Danmark ulykkelig, saalænge til han endelig faaer sit Banesaar, og *Skjoldungen Hrodgar* i Heltedigtet er aabenbar *Saxos* Kong *Roe*, Halvdans Søn, og *Islændernes Hroar*, af hvem *Roskilde* skal have faaet sit Navn. Derfor finder vi ogsaa i **|A:231** Kong *Hrodgars* Gaard en nær Frænde ad ham ved Navn *Hrodulf*, som naturligviis er Kong *Roes* Brodersøn, den berømte *Rolf* eller *Hrolf Krage*, om hvem vi ikke blot læser i *Grotte-Sangen*, at han skulde blive *Frode Fredegods* Hævner, men hvis Navn, vi veed, blev ligesaa berømt i hele Norden, som *Frode Fredegods*, saa at ligesom *Guldet* af alle Skjaldene kaldtes *Frodes Meel*, saa kaldtes *Guldet* ogsaa *Rolf Krages Sæd*, hvad jo paa Billed-Sproget vil sige, at *Danmark*, som under *Frode* havde haft en gylden *Høst*, fik under *Rolf Krage* en gylden *Vaar*, og dette gyldne Løvspring, tilligemed den strænge Vinter, som laae mellem Høsten og Vaaren, det er da, hvad den gamle Skjald og Drape-Smed fremstiller *æventyrlig* i den første Halvdeel af det nordiske Heltedigt, som handler om Trolden *Grændels* Raseri i Kong *Hrodgars* Dage og hans Helsot, som han fik ved at brydes med *Gothe-Kæmpen Bjovulf*, der ene havde *tredive* Mands Styrke.

Kong *Hrodgar*, synger Skjalden, havde nemlig bygt sig en deilig Kongeborg, som han kaldte *Herte*²⁰, og som altid var fuld af Lyst og Gammen:

|A:232Der høit sig Harpens Toner svang
I Kor med Skjaldens klare Sang,
Og Arilds-Tidens Minde
Ved Skjaldens Ord
Om bredden Bord
Hver Kæmpe randt isinde!

Denne Sang og Klang var det, Trolden *Grændel*, som boede i et stort Uføre, ikke kunde taale at høre, og da han havde mærket, at Kæmperne deroppe paa Borgen keeg vel dybt i Kruset og sov hardt derefter, saa satte han sig for at hævne Skade, luskede ved Nattetid ind i Borgestuen, dyssede med sine sorte Konster alle Kæmperne endnu dybere i Søvn, og stjal i een Nat Livet af ikke mindre end tredive Kæmper, aad de femten med Hud og Haar til Kvelds-Nadre, og slæbde de andre femten med sig til Troldkiær i Djævlekrogen for at have dem til Davren.

Saa begyndt ved Midjenat
Var en Landeplage,
Thi det Brede, saae man brat,
Var endnu tilbage;
Gik en Nat og rolig hen,
Skam dog fik ei Færre,
Thi naar *Grændel* kom igien
Gjorde Ondt han værre;
|A:233 Myrde, naar han saae sit Snit,
Var hans gamle Vane,
Aldrig angred han et Skridt
Paa sin Nidings-Bane!

Til sidst maatte Kong *Hrodgar* med alle sine Kæmper rømme Borgen, saa den i hele *tolv* Aar stod tom og øde, og der gik trindt i Norden Ry af denne grusomme Spøgelse-Historie i *Danskernes Klagesang*, der i Kæmpevise-Stil lød saalunde:

- 1 *Grændel* han ypped med *Hrodgar* en Kiv,
Han rased med List og med Lue,
Mangen god Kæmpe da misted sit Liv,
Og *Dannemænd* maatte vel grue.
- 2 *Dannemænd* svor han et dødeligt *Had*,
Ei nytted om Liv det at thinge,
Trolden forgiæves om Naade man bad,
Han vraged de vægtigste Ringe!
- 3 Heller ei fandtes af Raadmænd her een,
Som fyndig sig kunde forfægte,
Trolden af Kæmper tog Arme og Been
Og bøded det ei med en Hægte!
- 4 *Sort* saae det ud da for *Store og Smaa*,
Hvad ligned vel Danemænds Vaande.
|A:234 Stene som Klipper paa *Hjerterne* laae,
Og gispende drog man kun Aande!
- 5 *Sort* saae det ud hvor sig Trolden befandt,
Paa Mørket man der kunde tage,
Hyllet i Taage han kom og forsvandt,
Hans Spor kunde ingen opdage!

Hvordan nu Helten *Bjovulf*, som i *Gothland* spurgde *Danmarks* Ulykke, og som svarer til *Stærk-Odder* i vore egne Oldsagn, ilede Danmark til Hjelp; hvordan han blev modtaget og maatte staae til

Munds med *Hunferd*, der førde det store Ord i Kongens Raad, turde selv ingen Ting giøre og kunde derfor heller ikke taale, at andre gjorde noget; det maa, hvem der har Lyst til at vide ret Besked, selv efterlæse i *Bjovulfs-Drapen*, og jeg vil her kun anføre de mærkelige Ord, hvormed *Helten* stoppede Munden paa den snakkesalige *Dødbider*, thi det var disse:

– Trolden har opdaget,
At han i Skjoldung-Hall
Var tryk for Torden-Slaget,
Ei sky er han for Skrald,
Og derfor hid han stævner
Alt som paa Fluejagt,
A:235Ham *alt* hvad *dansk* sig nævner
Er kun til dyb Foragt!
Saavidt han sig formaster,
Han kommer *vaabenløs*,
Kun *Søvn* han paa jer kaster,
Jer *Helsot* er en *Døs*!
Men lad kun nu ham komme
Igien i Kongens Gaard!
Da skal i dyre Domme
Han kiøbe hvad han faaer;
Han møde skal herinde
hvad han formoder ei:
I *Gothen* skal han finde
Et Giærde paa sin Vei.
Lad gange da til Mjøden
Med Gammen hvo som kan,
Naar atter Morgenrøden
Forgylder Himmelrand,
Naar over *Folke-Skarer*
Mod Søndens *Soel opgaaer*
Og straalende opklarer
De Dødeliges Kaar!

Gothe-Heltens paafølgende *Natte-Kamp* med Trolden, der tilsidst maatte fægte med Hælene, ligesom *Holstenerne* ved *Frederis*, og lade hele sin høire **A:236***Arm* i Stikken, og den deraf udspringende Seiers-Glæde for alle *Dannemænd*, de er saa udførlig beskrevne i *Bjovulfs-Drapen*, at det umulig kan indføres her, men tillige saa kiønt afmalede, at “Danskerens” Læsere og Læserinder ei skulde nægte dem selv den Fornøielse at faae Syn for Sagn, og dermed vinde en langt mere levende og glædelig Forestilling om *Nattekampen* og *Morgenglæden* ved *Frederis* end enten *Simonsens* eller *Sonnes* Maleri kan give. Her skal kun mindes de kiønne Ord,

hvormed den graahærede Skjoldung, der selv var Skjald, ved Seiers-Gildet hilste Gothe-Helten og kvad tilsidst:

- 1 Ei nu mindes jeg meer med Sorg
Mistrøstige Ord af de Bolde:
Ingen mægter vor Kæmpeborg
At væрге mod Gienfærd og Trolde!
Saa times og Vel efter Vaande.

- 2 Ene, Kæmpe! du overkom,
Udrustet med Kraft fra det Høie,
Hvad vi alle *mistvivled* om,
Og mægted end ikke med Møie.
Saa times og Vel efter Vaande.

- 3 Hvis end lever den ædle *Viv*,
Som Gud har til *Moder* dig kaaret,
A:237Glædes maa hun sit ganske Liv
For Byrde, som hun haver baaret.
Saa times og Vel efter Vaande.

- 4 Hør det, *Bjovulf!* du Kæmpe skøn,
Den bedste, mig undtes at kiende!
Hjertet siger: du est min Søn,
Vær sønlig til Døden min Frænde!
Saa times og Vel efter Vaande.

- 5 Mindre Kæmper jeg lønned tit
For mindre med Guld og med Ære,
Hvad dig lyster af mit er dit,
For godt skal det bedste ei være.
Saa times og Vel efter Vaande.

- 6 Ære haver du dig indlagt,
Som kiender ei Aar eller Ælde,
Gud dig lønne, som han har Magt,
For Godt, jeg kan ikke giengiælde!
Saa times og Vel efter Vaande.

Hermed kunde man nu tænke, Æventyret var ude, men *Bjovulfs-Drapen* lærer os, at det Brede var endnu tilbage, thi *Grændel* havde en *Moder*, som vilde hævne Skade, giæstede allerede næste Nat Konge**A:238**hallen, som de gode *Dannemænd* nu selv skulde bevogte, og kvalde en af den gamle Konges bedste Venner, hvorover han blev meget utrøstelig, indtil *Gothe-Helten* atter oplivede hans Mod, som der staaer at læse:

- 1 Det svared *Bjovulf* brat igien:
Sørg ei, min Drot, saa saare!
For Venner ei skal vise Mænd
Udøse mangen Taare,
Men svinge Sværd
I Herrefærd
Til Hevn og Hædersminde!

- 2 Det er saa dømt i *Norners Raad*,
At Døden vi skal lide,
Thi stræbe hver med ærlig Daad
At vinde Priis itide!
Kun Hvile sød
Har Gravens Skiød
For Støv fra Æresengen.

- 3 Sid op, o Drot! lad Fiendespor
Med Flid os brat forfølge!
Og tro mig paa mit Æresord,
Ei skal i bundløs Bølge,
I Jordens Skiød,
I Skov som Glød,
Uvætten mig undslippe!

- 4 **A:239**Nei, i den vide Verden ei
Et Smuthul den skal finde,
Hvortil jeg mig jo baner Vei,
For ærlig Priis at vinde;
Bær som en Mand,
Jeg troer, du kan,
Da kun i Dag end Sorgen!

Som sagt, saa gjort, *Gothe-Helten* gik tilbunds i *Troldkæret*, brødes med *Grændels Moder* i hendes Fruerbur af *Glar*, og kom vel derved i Livsfare, men fik dog omsider Død paa Hexen med et gammelt *Jettesværd*, som hang dernede, og med *Grændels Hoved* som Seirstegn kom han igien for Dagens Lys, da man i Kongehallen tænkte, han var død og borte. Hvad der ei før var Lyst og Gammen, saa blev der nu, som man vel kan tænke sig til, men skulde dog helst læse den gamle Beskrivelse over i *Bjovulfs-Drapen* selv, hvorved man blandt andet vilde faae et Billede af *Skjoldungen* paa *Danmarks Throne*, som man aldrig glemde. Her vil kun findes Rum til de sidste Vers af Konge-Skjaldens smukke *Læredigt* om, hvor stærke Been, der hører til at bære gode Dage, thi naar Lykken ret smiler til en Dødelig, siger den danske Konge-Skjald:

- 1 At evig er den Magt, den Lyst,
Da tænker manges Daare,
Da skyder, voxer ham i Bryst
Og *Hovmod's Træ* saa saare,
I Skyggen brat da sover ind
Den *Hyrde* god for Sands og Sind
Paa Vagt for Hu og Hjerte.
- 2 En *Banemand* der er saa fuul
For *Folke-Lyst* og Lykke,
A:240 Sin Bue Spænder han i Skjul
Og sigter paa de *Trygge*,
Er Sønnen dyb, med Trolde-smil
Han skyder ud sin hvasse Piil
Og saarer som han sigter.
- 3 Ak, paa det dybe Eddersaar
Kan Helten Bod ei raade,
Ei længer, tykkes ham, forslaaer
Hvad Gud ham gav i Naade,
Det røde Guld han nænner da
For ingen Priis at skilles fra,
Han *ene alt* vil eie.
- 4 For Guldets Glimmer Ærens Glands
Forsmaaer han og forglemmer,
Sin Herrestand, sin Hæderskrands
Han pletter og beskæmmer,
Foragter alt hvad Stort og Godt
Ham fordum skiænked Ærens Drot
At eie og udrette!
- 5 Det endes med, at fra sit Guld
Han døende maa daane,
Da faaer han Nok i Mund af Muld,
Naar kolde Læber blaane;
En Eier ny da uden Sorg
Til Høibords i den Faldnes Borg
Hans Arvegods udskifter!

Heraf kommer ventelig den tyske Snak om Gudinden “Herthe”, og Borgen er naturligviis den berømte “*Leiregaard*”.

[A:241]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 27. April. Nr. 16.

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark.

III.

“Nu maa det bære eller briste” er et Dansk Mundhæll, laant af Stillingen ved en tilfrossen Aa eller andet tillagt Vandsted, som man nødvendig maa over, naar man skal komme videre, men hvor man dog som betænksomme Folk maa huske, “der er ingen Bjelker under Isen”, men sagtens skjulte Vaager, der vil Lykke til at undgaae, og et saadant tillagt Vandsted kan *Trykkefriheds-Sagen* i Danmark ogsaa godt lignedes ved, da Broen fra 1848 er ikke stort mere at lide paa end natgammel Iis, saa nu, da Udkastet til en ny *Presse-Tvangslov* er sluppet giennem Landstinget og forelagt Folkethinget, nu maae derfor alle den danske *Trykkefriheds* sande Venner baade tænke og sige: nu maa det bære eller briste. Desuden har, som man veed, denne Sags *første* Behandling i Folkethinget: i Fredags, i [A:242]Løverdags og i Mandags (12-15 April) viist, at hvis *Trykke-Friheden* skal seire hos os, da bliver det ikke uden Kamp, men kun ved en *Storm* paa alle de modsatte Skandser, ei mindre dristig og utrættelig end vore *Løveungers* ifjor ved *Frederis*. Det er nemlig ved denne Leilighed blevet mig klart, at vor *Trykkefriheds* Modstandere, baade i og udenfor Ministeriet, de *troer* virkelig, ligesom Holsteen-Gottorperne, at de har *Ret*, og hvor utroligt dette end maa falde os, som betragte Sagen fra den modsatte Side, saa maae vi dog ikke vente, enten at Modstandernes Tro ved vore Tvivl bliver svagere eller at Kampen, fordi vi finder den urimelig, bliver lettere. *Justits-Ministeren* har saaledes ikke blot sagt os, at efter hans *Overbeviisning* maa enhver Lov om *Pressens Brug* være en “*Tvangs-Lov*”, men ogsaa forberedt os paa, at dersom vi vrager Udkastet af 1850, da kan den Time slaae, som vi ikke har ventet, da

kan Ministeriet komme i den Nødvendighed, uden at ændse *Folke-Meningen* (Opinionen) baade at *opløse Rigsdagen* og at sætte Trykke-Forordningen fra 1799 i Kraft efter hele sin Strængthed. *Ministeren* for Kirken og Skolen, altsaa for hele *Oplysnings-Væsenet* hos os, han har ligeledes sagt os, at efter hans *Overbeviisning* er baade *Trykke-Frihed* og *Oplysning* noget, man ved en *Presse-Lov* maatte *forudsætte*, og skulde ved Loven [|A:243](#)slet ikke tænke paa at befæste men kun at *indskrænke* efter høiere Hensyns Bydende. Endelig har vel ingen *andre* Folkethingsmænd enten vedkiendt sig denne Synsmaade eller engang prøvet paa at forsvare den forelagte Presselov enten fra *Frihedens* eller fra *Oplysningens* Side, men blot gjort os opmærksomme paa de forfærdelige Trudslers i “Danske Lov” og i Trykke-Forordningen fra 1799, som ingenlunde findes gientagne men udtrykkelig *formildede* i Udkastet af 1850, men Meningen var dog selv hos Mænd, man mindst skulde ventet det af, den, at *nærværende Presselov* var, efter Omstændighederne, *saa mild*, at vi maatte være Daarer, om vi ikke modtog den med Kyshaand og saaledes afvendte den truende Fare for paany at komme under det gamle Jernaag, der kun var lettet fra vore Skuldre, og kunde, saasnart det behagede Ministrene, knuse alle Ordets fribaarne Kæmper eller dog sætte dem i Knæ, saa det rystede efter.

Intet af alt dette er vist nok i mindste Maade skikket til enten at overbevise Trykkefrihedens Venner om Passetvangens Nødvendighed, eller til at dysse dens Kæmper i Søvn, som om der var Fred og ingen Fare, meget mere tjene begge Dele til at aabne vore Øine for Sagens rette Sammenhæng og befæste os i den Overbeviisning at nu maa det bære eller briste; men begge Dele maa dog forberede os paa hvad man kalder [|A:244](#)en “fortvivlet Kamp”, da Ministeriet synes opsat paa at lade det komme til Yderligheder og *Overtallets* Afgjørelse maa findes meget tvivlsom.

Efter denne Forpost-Fægtning, som varsler om et *Hoved-Slag*, er det da naturligt, at en gammel dansk *Bogmager*, som ikke blot alle sine Dage har sukket efter *Friheden*, men, saavidt mueligt, taget sig den og stridt for den, og som nu i *Udvalget* skal høre til Lederne paa *Frihedens* Side, ogsaa, naar han skriver “Danskere” maa være dybt inde i den forestaaende Kamp og tænke sig Mueligheden saavel af et sørgeligt *Nederlag*, som af en glædelig *Seier*, thi han er jo gammel nok til at vide, at Krigs-Lykkens Foranderlighed ei er mindre i *Aandens* end i *Haandens* Verden.

Vel har man nu paa Thinget ladet mig høre, at min Kamp mod Udkastet af 1850 skal kun være en Skygge og et Gienfærd af min Kamp mod Udkastet af 1844, hvorpaa jeg skal have anvendt “en knusende Kritik”, men saalænge man føler nogen Livs-Kraft, er Beskyldningen for “*Mathed*” til Lykke den Beskyldning, man lettest kan giendrive, og har jeg da virkelig knust Udkastet af 1844 blot ved

min Pen, da maa jeg dog vel baade med *Mund* og *Pen* ogsaa kunne knuse Udkastet af 1850, som unægtelig har det mellem to *onde Ting* store Fortrin at være det *mindste*, og som dog |A:245rimeligviis ei kan have nær saa lovfast en Støtte i vort *ansvarlige Ministerium*, som det forrige havde i det saakaldte "Danske Cancelli".

Dog, at selv den mindste *foragtede* Fiende let finder Leilighed til at hevne sig grusomt, det er en Erfarings-Sandhed, som jeg allermindst kan glemme, da "*Grændel* og hans *Moder*" saa nylig stod lyslevende for mig, som Danmarks gamle Plageaander, hvis Død er igrunden kun et Æventyr, da deres bandsatte Liv er en stedse tilbagevendende *historisk* Kiendsgjerning, saa de *skifter* kun æventyrlig *Hamm* efter de foranderlige Tiders Medfør. Saaledes sporer jeg da ogsaa grangivelig baade *Grændel* og hans *Moder* i vore *Trykkelove*, og for Løiers Skyld kan man godt sammenligne Udkastet af 1844 med *Trolden* selv, og Udkastet af 1850 med hans *Moder*, om hvem der staaer i *Bjovulfs-Drapen*:

Dog Maade der med det Ustyr
Var, som med Hexens Kræfter,
Hun et Slags *Kvindfolk* var af Byrd
Og vældig kun derefter;

men det maa ogsaa kun være for *Løier*, thi Udkastet af 1844 var jo *dødfødt* og blev af sine kiære Forældre begravet i Dølgemaal i *Cancelliets Arkiv*, og Udkastet af 1850 er jo kun en *Levning* deraf, der kun ved en Feiltagelse er kommet for Dagens Lys og lader |A:246sig umuelig bringe til Live, om saa end vedkommende i den Hensigt vilde blæse Veiret af sig. Min saakaldte Heltegierning med at knuse Udkastet af 1844 kunde jeg da i det høieste for Alvor sammenligne med *Bjovulfs* Ivrighed, da han i Hexens Glarhall opdagede *Grændels Lig* og mørbankede det, i den Tanke at *Trolden* levede endnu og laae paa Luur, som der staaer i *Bjovulfs-Drapen*:

— — — Helten barsk
Grændel giennemhærked,
Men alt som han paa ham tarsk,
Endelig han mærked,
At hvad nu der som en Bold
Banket sprang iveiret,
Var kun Liget af den Trold,
Fordum han beseired;
Banesaar ham *Bjovulf* gav,
Der han før ham stækked,
Hugged nu hans Hoved af,
Det var *Efter-Smækket!*

Skulde nemlig nogen *Trykkelov*, som jeg har slaaedes med, for *Alvor* lignes ved den levende *Grændel*, da maatte det *ingenlunde* være det *dødfødte* Udkast af 1844, men den alt for *seilivede* Forordning af 1799, hvormed man endnu vil true os til at blæse Liv i det steendøde Udkast af 1850, som har hverken |A:247|Hoved eller Hale. Selv denne Lignelse vilde imidlertid halte alt for meget, dels fordi vi aabenbar endnu ikke rigtig har faaet Død paa Trykke-Forordningen af 1799, og dels fordi den aldrig har været i *Kraft* til at lignes ved meer end Troldens *Moder*, som vilde hævne Skade, saa Lignelsen faaer først en fast Fod at staae paa, naar vi ligner den *gamle Censur* og *Loubogens* Dødsdom ved Trolden selv, Trykke-Forordningen af 1799 ved hans *Moder*, og *Nordens Kæmpeaand* ved Gothe-Helten *Bjovulf*, saa det var allerede 1770 at *Grændel* mistede sin høire Arm, og at det var 1799 hans *Moder* kom i hans Sted, saa det er egentlig kun *hende*, vi har havt at drages med og faaer aldrig Has paa, uden vi i *Nordens Aand* gaaer tilbunds og vover en Dyst med hende paa Liv og Død i hendes eget Bur.

For nu at komme dertil, maae vi først tænke os tilbage i vor egen Oldtid og navnlig i den *Nordiske Guldalder*, som den har afpræget sig i *Asamaalet*, thi ethvert Folks saakaldte *Mythologi* eller *Gudeleg* viser os med Nødvendighed de høieste Tanker, Folket har havt om *Menneske-Livet*, da det naturligviis var deres *eget Liv*, de i Tankerne om deres Guder stræbde at forædle og forgude. Jo mere vi nu kiender til det *Vennelag*, som *Aser* og *Vaner* udgjorde, des klarere seer vi, at de alle, selv Lurendreieren *Loke*, havde deres |A:248|*Frisprog*, saa *Ordet* var frit som *Fuglen i Luften*, og selv *Asernes Fiender*, selv *Jetterne* kunde *frit sige* hvad de vilde, med mindre de, som *Jetten Vafthrudner*, udæskede *Odin* til en *Ord-Strid* og satte derved selv deres *Hoved* paa Spil.

Jeg fristes nu vel ved denne Leilighed til at udbrede mig over de nordiske Guders *Vennelag* i det hele, som vort rette Forbillede paa en fri *Forfatning*, hvorunder alle, selv Kong *Odin*, havde *Grundloven* og *Nornedommen* over sig, men jeg vil dog her holde mig til *Ordets Frihed*, baade som det klareste Træk og som det, der maa gienfødes, før det gamle *Vennelag* fra Nordens Guldalder kan fornyes hos os, som jeg alt i den forrige Konges Tid tog mig den Frihed at synge:

Odin, Kongen i Valhalle,
Skiøndt for kiær ad Lykkespil,
Holdt dog *Thing* med *Aser* alle
Under *Asken Ygdrasil*,
Ei et Haar paa *Thor* han krummed,
Ihvor lydt endog han brummed,
Taalde, ihvorvidt det gik,
Alle *Lokes* Naalestik!

Denne oldnordiske Betragtning af *Menneske-Ordet*, som en *Fugl* i Luften, det kun er Daarskab med *Hænderne* at gribe efter og er *Mis|A:249*gjerning ved Skud at nedlægge eller bortskræmme, saa, naar *Ordet* er os farligt eller utaaleligt, maa det ærlig bekæmpes med et *modsat Ord*, saa Kampen bliver ærlig og Seiren virkelig, som naar to Fugle, der har “baade Neb og Kløer” afgjøre deres Mellemværende; denne Betragtning er, efter hele *Verdens-Historiens* Vidnesbyrd, saa velgrundet og ved *Christendommen* saa kraftig besejlet, at vi, om vi ellers har *Lyst til folkelig* at “leve og see gode Dage”, med Glæde maae tilegne os den, uden at lade os paa mindste Maade forvirre eller afskrække ved alle de Indvendinger, man i *Mellemtiden* har gjort og endnu gjør mod *Ordets* Frihed for *Haandens* Voldtægt. Alle disse Indvendinger støtte sig nemlig kun paa den *folkesky* og for det meste folkehadske, og umenneskelige Betragtning af det *borgerlige Selskab* som en *Tvangs-Anstalt* mere for *Menneskelivet* end for *Dyrelivet*, saa *Tankerne* vel, naar de *aldrig yttre* sig, er med Nødvendighed *toldfrie*, men skal, forsaavidt de ikke er efter den verdslige Øvrigheds Hoved, enten med *Haanden* for Munden hindres fra at yttre sig eller med den *verdslige* Arm straffes som store *Misgierninger*, strængere end *Tyveri* og ligesaa strængt som *Mord* og *Oprør*. Denne Betragtning, der vel har givet sig et ganske smukt, *dydigt* og *christeligt Skin*, ved at forsikkre, at *Mundkurven*, *Beg|A:250*plasteret og *Tunge-Afkortningen* tjende Mængden, tiende Folket bedst, baade med Hensyn paa *Evigheden* og *Livet efter Døden*, og i Henseende til den *Fred og Ro*, som *Nidingsord* og *Mundkaadhed* gruelig forstyrrer, saa var det *Skin* dog kun et usselt Blændværk, thi Meningen var, at de, som havde *Magten* i *Hænderne*, det være sig nu *Præsteskabet*, *Adelskabet* eller de *Kongelige Kollegier*, de vilde ikke blot have *Lov* til *uden Modstand* at gjøre, men ogsaa til *uden Modsigelse* at sige alt hvad dem behagede, om det end var nok saa bittert og ærekrænkende, nok saa udydigt, ublu, umenneskeligt og ugudeligt, og afstedkom den allerstørste *Uro* og *Ufred* i Landet, ja kostede bogstavelig Folk i Tusindtal *Ære*, *Liv* og *Gods*. Enhver *Tvangs-Lov* i det usynlige og uhaandgribelige *Ords*, altsaa i *Aandens* fri Verden er følgelig *tyrannisk*, hvor faa eller hvor mange det saa end er, der spiller *Tyran*, vil *selv* have *Frihed* til at sige alt hvad der falder dem ind, men ikke unde hele det borgerlige Selskab og folkelige Vennelag samme *Frihed*, og selv om de lovede at paalægge *deres egen* *Tunge* samme *Baand*, som de paalagde Folkets, var der jo ikke mindste *Sikkerhed* eller mindste *Rimelighed* for, at de enten vilde eller kunde holde *Ord*, hvor Ingen turde knye, naar de brød deres *Løfte*.

|A:251|Man siger nu vel, at det er en ganske anden *Sag* med *Trykke-Friheden* end med *Tale-Friheden*, dels fordi hvad man lader

trykke, kommer langt videre omkring, og dels fordi man med Ordet paa Prænt kan gaae anderledes lumsk tilværks end med Ordet paa Tungen, saa ingen veed, hvor de slemme Ord kommer fra, men for det første giælder det samme om *Skrive-Friheden*, hvormed man fører Ordet i Pennen, og dernæst maa aabenbar *Folkets Trykke-Frihed* være lige saa stor som *Øvrighedens*, naar Tvangen paa *Pressen* ikke skal blive ligesaa tyrannisk og utaalelig, som Tvangen paa *Tungen* og *Pennen*, saa naar *Øvrigheden* ikke vil have andet Ansvar for hvad den lader trykke, end at det ikke aabenbar strider mod *Grundloven*, saa maa den heller ikke paabyrde Folket noget videre Ansvar for hvad det lader trykke, ei heller maa *Øvrigheden* for trykte Anstød mod *Grundloven* sætte en strængere Straf end den selv vil underkaste sig, og endelig maa *Øvrigheden* ikke gjøre det vanskeligere for Nogen af Folket at faae sine Tanker trykt, end den har ved at faae sine trykt, altsaa heller ikke paalægge *Bogtrykkerne* større Ansvar for hvad Andre, end de har for hvad *Øvrigheden* lader trykke hos dem.

Dette Begreb om *Folke-Frihed*, som meget godt lader sig forene baade med *Øvrigheds-Magten* og med *Konge-Stillingen*, men hverken med *Præste-Herskabet*, |A:252| med *Herremands-Vælden* eller med det tysk-romerske *Keiser-Begreb* og *Mandstugten* under *Vaaben*, dette Begreb er aabenbar kun nedsunket i de *Dødes Rige* tilligemed den *fri Folke-Stemme*, og maa derfor ogsaa nødvendig opstaae fra de *Døde* med den, og ingensteds saa vist som paa vore nordiske *Folke-Thing*, hvorfra *Gienlyden* af den *fri Folke-Stemme* har giennemtonet hele *Mellemtiden*, og overdøvedes kun for et *Øieblik* selv ved *Skud* paa *Skud* af smaa og store *Bøsser*.

Paa det *danske Folke-Thing* maa det derfor i *Henseende* baade til *Mundens*, *Pennens* og *Pressens* Brug giøres giældende, at da deres *fri Brug* er for *Menneske-Livet* ligesaa uundværlig som *Regn* og *Soelskin* er for *Jorden*, og da deres *Misbrug* efter al *Erfaring* er langt grovere og farligere, hvor *Friheden* indskrænkes til nogle faa end hvor den udvides til alle, saa skal *Friheden* udvides til alle og være saa *uindskrænket*, som de *Bedste* behøve den, for med *Lyst* og *Lethed* at virke til deres *Tilhøreres* og *Læseres* *Oplivelse*, *Oplysning*, *Opmuntring* og *Rettelse*, *Formaning* og *Advarsel*.

Det var vist nok godt, om man kunde bringe alle Folk, som kan bruge *Mund*, føre *Pen* og benytte *Pressen*, til at tænke og føle saa godt og sundt, at det blev godt alt hvad de sagde, skrev og lod trykke, ligesom det var godt, hvis *Jorden* under *Regn* og *Soelskin* aldrig bar *Ukrudt* og giftige *Planter*, men da nu begge *Dele* i |A:253| denne *Verden* er lige umuelige, saa skal vi, for det uundværlige *Godes Skyld* taale det nødvendige *Onde*, ligesom vi jo, trods alt *Ukrudt* og alle giftige *Planter*, maa takke *Vorherre*, fordi Han lader sin *Soel* opgaae over *Onde* og *Gode* og lader regne over *Retfærdige* og *Uretfærdige*.

Det var jo vist nok ogsaa godt, om man, uden at gjøre ondt værre, kunde faae alle dem, der *skriver Breve* og alle dem, der lader *Blade* eller *Bøger trykke*, til ligesaavel at staae ved deres Ord, som de maae, der *mundlig* tiltaler eller omtaler os, ligesom det jo var godt, om man paa en god Maade kunde faae alle dem, der med "Tunger som Rageknive" vil bagtale os, eller som vil *stjæle, myrde* eller gjøre noget andet ondt, til *ikke* at gjøre det i *Mørke* eller i *Smug*, men ved høilys Dag i Vidners Overværelse, men da det første er ligesaa umuligt som det sidste, skal vi naturligviis opgive ethvert Forsøg paa nogen af Delene, og nøies med at sætte *dobbelt* Straf for dem der gjør Ondt i Smug, *naar* de *opdages*, og naar Ondskaben er af det Slags, som man kan skille grant fra alt andet og straffe uden at gjøre ondt værre.

Naar man derfor nu forelægger os en ny Tvangslov for Pressen, da skal Frihedens Venner paa *Folkethinget* slet ikke spørge om, enten den ny *Tvangs-Trøie* er snevrere eller videre, meer eller mindre utaalelig end **IA:254**nogen af de gamle, men de skal bede *Ministrene selv* tage den paa og passe den efter deres eget Legeme, da efter en *fri Forfatning* alle naturligviis maa være *lige for Loven*. Heraf følger nemlig, at vi først maae være paa det rene med Loven om *Ministrenes Ansvarlighed*, hvorvidt de skal være ansvarlige for deres *Ord* og *Skrift* saavel som for deres *Regjerings-Handlinger*, og hvorvidt *Bogtrykkeren* skal være ansvarlig for hvad han af deres *Skrift* trykker *uden Navn*, og hvorvidt *Ministrene*, naar de anklages af *Folkethinget*, skal miste deres Levebrød under Sagens Behandling og skal have eller ikke have Vederlag, hvis de frikiendes, om alt dette maae vi først være paa det rene, før vi kan indlade os paa nogen *Tvangslov* for Ordet og Pressen, forsaavidt de benyttes af *Folkethingsmænd* eller andre *Dannemænd*, og naar vi gaaer saaledes tilbunds i *Trykkefriheds-Sagen*, da, men ogsaa kun da tør vi haabe, indtil videre baade at faae Død paa Grændels Moder og at faae ham selv halshugget, saa han maa see sig om en anden Skikkelse, før han kan gaae igien og gjøre nye Ulykker i *Danmark*, hvor *Sovehjertet* er saa godt, at ingen Trolde er saa farlig, som *Valmu-Trolde*, der altid først dysser sine Offere i den sødeste Søvn for at kunne sluge dem i Mag mens Blodet er varmt.

IA:255Vil man nu spørge mig, om jeg troer, vi for nærværende Tid kan *naae* en saadan virkelig *Trykke-Frihed*, som jeg troer, *Folket* har *Krav* paa og den *danske* Læseverden *Trang* til, da maa jeg svare, at en *saadan* Trykke-Frihed har vi aabenbar allerede baade *naaet* 1848 og *nydt* siden den Tid, saa det er kun Spørgsmaalet, om vi kan *forsvare* den mod Trykke-Forordningen af 1799 og det nærværende Ministerium, og det bekiender jeg jo frit, er et meget indviklet Spørgsmaal, som kun *Tiden* kan besvare, saa jeg veed kun, at *nu* maa det bære eller briste, *nu* maa det afgjøres, om den *danske Trykke-Frihed*, som i Gierningen (faktisk) bestaaer og

har viist sig ikke blot taalelig, men langt mere gavnlig end skadelig, skal blive *lovfast* (legitim) eller beroe paa *Ministrenes*, som før paa *Cancelliets* Naade eller Unaade, Mildhed eller Strænghed, Forstand eller Uforstand paa deres egen Stilling, paa *Oplysningens* Værd og *Danskhedens* Trang!

|A:256

En lille Oplysning til Hr. Goldschmidt.

Udgiveren af “Nord og Syd” har i sit sidste Nr. skottet til hvad der stod i “Danskeren” Nr. 14 om “Halv-Tosserne og Heel-Statens paa Danmarks Bekostning”, men han har aabenbar, enten det saa var Øinenes eller Brillernes Skyld, seet feil, siden han troer, at Halv-Tosserne prægtig kunde gjøre Giengiæld ved at kalde dem “Heel-Tosser” som tænker paa “Halv-Statens”, thi deels vilde “Danskeren” med største Fornøielse give Halv-Tosserne Ret i, at de er *Heel-Tosser*, som vil have en *Halv-Stat* paa *Danmarks* Bekostning, og dels er *Danskerens* Hoved-Sætning i Nr. 14 aabenbar ingen anden end at de *halv-kloge* Folk altid med Nødvendighed er *halv-tossed*, saa at hvis Hr. G. paa Halv-Tossernes Vegne vil gjøre Giengiæld, maa han vove den Slutning, at de *heel-kloge* Folk er med Nødvendighed *heel-tossed*.

[[A:257]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 4. Mai. Nr. 17.

Fabelen, som vi paa Dansk kan kalde Dyre-Legen.

“Det er *kun* en *Fabel*” siger man hos os lidt haanlig om enhver Fortælling, som man ikke troer, enten man saa veed, om den er

digtet eller ikke, og enten den er *opdigtet* til at narre eller kun *digtet* til at more og oplyse Folk med, og det er en af Ulykkerne, vi har af de fremmede Ord i vort Sprog, at, naar vi ikke veed, hvad de egenlig betyder, bruger vi dem iflæng om alt hvad vi synes har nogen Lighed med den Betydning, hvori de er kommet os for Øren eller som vi fra først af har giættet os til. Egenlig betyder for Resten det latinske "fabula" det samme som "Snak" paa Dansk, men skøndt vi allesammen *snakker* med hverandre, saa er dog "Snak" sunket ned til noget endnu ubetydeligere end "Fabel", saa med ingen af disse Ord kan vi hos *Folket* gjøre os forstaaelige, naar vi taler om den Slags Digt og Paafund, som i Konst-Sproget kaldes **A:258***Fabel*, og som er en Lignelse, laant af *Dyre-Livet*, hvorved man vil oplyse, rette eller skiemte med visse Folks sædvanlige Adfærd. Jeg vil derfor prøve paa at kalde alt saadant en *Dyre-Leg*, og oplyse hvad jeg mener, ved at minde om den eneste *udarbeidede* danske Dyreleg, jeg har fundet i *Folkemunde*, som er den, at *Skovduen* vilde engang lære at bygge Rede af *Skaden*, men saasnart hun havde seet *Skaden* lægge de første Pinde paa langs og tværs, sagde hun: nu *kan* jeg det, og bygger derfor endnu saa daarlig, at hendes Æg dratter ned hvert Øieblik og gaaer istykker.

Allerede af denne lille Mundsmag vil danske Læsere, om de ikke vidste det før, kunne see, at saadanne Dyrelege, naar de var saa godt gjort, som den om *Skaden* og *Skovduen*, vilde baade være meget morsomme, lette at huske og lærerige for det daglige Liv, saa en lille Samling af dem vilde være en anderledes god *Børnebog* end dem, man sædvanlig lader de stakkels Unger tygge Drøv paa, saa de er spist før de er lært, og er nyttigst, naar de glemmes.

Det har derfor glædet mig at see af Aviserne, at der i den sidste Tid er udkommet flere saakaldte "Fabelbøger" paa *Dansk*, thi sagtens er de vel i det hele kun *maadelige*, men noget godt er der dog sikkert ved dem, og af det Gode er noget, om end nok saa lidt, altid meget bedre end intet, og desuden er det med **A:259**gode *Bøger* som med alle andre gode Markedsvarer, at naar man bare lærer at sætte Priis paa dem og kan betale dem, da faaer man dem nok, om ikke ad Jernbanen eller med første Post, saa dog ved Skibs-Leilighed.

At nu de danske Fabelbøger, vi har faaet, i det hele kun er maadelige, det er vel, som man seer, kun en *Giætning*, da de ikke er faldet mig i Hænderne og jeg ikke har havt Stunder til at søge dem, men at Giætningen dog hverken er meget dristig eller ubillig, har jeg mine gode Grunde til at troe, og dem vil jeg her forelægge mine danske Læsere og Læserinder, ikke blot for at de kan dømme os imellem, hvis "Fabelbøgerne" eller deres Udgivere skulde besvære sig over min Giætning, men især for at det kan sees, *hvad* jeg forstaaer ved en *bedre* end *maadelig*, ved en *temmelig god* dansk Samling af *Dyrelege*, som vel er alt hvad man enten for Øieblikket

kan faae eller vil behøve.

Den bekiendteste af alle saakaldte Fabelbøger er nemlig “*Phædri Fabler*”, der giennem Aarhundreder blev tyggede i “*Latin-Skolen*” og er af “*Latinerne*” blevet oversatte paa alle nyere Sprog, men hos os og ventelig allevegne saa stivt og keitet, som *Latinerne* sædvanlig tager paa alle levende Sprog og paa alt hvad der skal være morsomt og gribe ind i det virkelige Liv. Desuden er disse “*Phædri Fabler*”, som alt det |A:260 “*Classiske*” fra den gamle *Røverstat* ved *Tiberen*, som der findes noget lysteligt ved, et *Laan* eller et *Rov* fra *Grækenland*, og det er endnu sjelden, at vore *Bogmagere*, naar de vil oplyse og fornøie Børn, gaaer tilbage til de *græske* Kilder, saa jeg tvivler paa, at *Æsops* græske *Fabler*, den bedste hidtil bekiendte Samling af det Slags Digte, i vore *Danske Fabelbøger* er blevet synderlig benyttede, medens jeg paa den anden Side frygter for, at de “*tyske Fabler*” der naturligviis for det meste er baade vindige og kiedsommelige, vil findes at gaae slemt igien.

Ydermere maa jeg giøre mine *danske* Læsere og Læserinder opmærksomme paa hvad hidtil var lidt nok bekiendt midt i den sorte Skole, og mindre udenfor, at *Hinduerne* eller *Arildsfolket* i *Ostindien* havde i *Middelalderen* Ord for at eie de ypperste af alle *Dyrelege*, saa man endogsaa har tænkt, at de *æsofiske* *Fabler* tildeels derfra kunde have deres Oprindelse, og skjøndt det *gammelindiske* *Bogvæsen*, især for mig, der slet ikke kan noget af Sproget, det meget udraabte, men endnu kun lidet bekiendte *Sanskrit*, ligger indhyllet i megen *Dunkelhed*, saa maa man dog, naar man nu vil skaffe Danmark og danske Børn en temmelig god *Fabelbog*, ogsaa have Øie paa *Hinduernes Fabler*, som i den senere Tid har begyndt at dukke op, endog saa tæt ved os.

|A:261 En *Nordmand*, Professor *Holmboe* i *Christiania*, har nemlig alt for henvend tyve Aar siden (1832), under den sære Titel “*Kalila og Dimna*”, udgivet endeel *hindostanske Fabler*, som vel kun er oversatte fra *Arabisk* og hvad end er værre paa *Tysk*, men som ligefuldt maae komme i *Betragtning*, og hvad *Tysken* angaaer, som naturligviis fra *nordiske* Penne og *Bogtrykkerier* er daarlig og mig vederstyggelig, maa jeg ikke undlade at anføre *Nordmandens* *Undskyldning*, hvoraf man seer, at *Bogen* var skrevet paa “*Norsk*”, altsaa mere end halvveis ogsaa paa “*Dansk*”, men at han ingen *Forlægger* kunde finde til den, før den blev fortysket. Vel er nemlig denne *Undskyldning* ved en *Bog* paa en *halvsnees Ark* i mine *Øine* utilstrækkelig, men det glæder mig dog at *Nordmanden* ei praler af den *tyske Klædning*, men undseer sig ved den, og jeg maa ved denne *Leilighed* indskærpe alle de *Nordboer*, som er tilgængelige for min Pen, at de dog endelig maae lægge paa *Hjerte*, at et *nordisk Bogvæsen*, som det høit behøves, end sige da et, der, som det kan og skal, gør *Norden* udødelig *Ære*, det er umueligt, hvis ikke baade *Skrivere* og *Læsere* vil giøre endeel *Opoffrelser*, og at *Læsere*

endelig maae komme Skriversnes Skrøbelighed til Hjelp, da ikke blot en Arbejder er sin Løn værd, men da Bogskriverens Suk er langt fra at være Læseren gavnligt. Ligesom i |A:262|Forbigaaende, men dog med velberaad Hu, vil jeg endelig bemærke, at her seer man een af de gruelige Følger, det i *Danmark* vilde have, dersom *Pressetvangs-Loven* for *danske* Bøger gik igiennem, thi da vilde det naturligviis stedse blive vanskeligere for en dansk Forfatter at faae en Bog udgivet, med mindre han skrev den eller fik den oversat *paa Tysk!*

Jeg vil for Resten ikke her gaae nærmere ind paa de hindostanske Fabler, som denne Bog indeholder, da jeg først maa have dem sammenlignede med hvad andet af samme Slags jeg i vore Bogsamlinger kan finde paa Sprog, jeg kan læse, men jeg vil fordanske den Fortælling, der findes i Indledningen om den navnkundige hindostanske *Fabeldigter Bidpai* og den Samling af *Dyrelege*, som tilskrives ham, da den neppe er de fleste af "Danskerens" Læsere bekiendt og kaster Lys om ikke paa Fabeldigtningens Historie, saa dog paa Sagen selv og de østerlandske Tanker om den.

Naar jeg siger "*fordanske*" da mener jeg ikke at oversætte stivt og stramt, Ord for Ord, eller at give Fyldekalken med, men kun at give *hele Indholden* paa skikkelig godt Dansk.

Fortællingen begynder med *Alexander den Store*, som, efterat have undertvunget Kongerne i *Vesten*, vendte sine Vaaben mod *Østen*, og kom paa Veien til *China* ogsaa til *Indien*, hvor dengang Kong *Fur* |A:263|regierede og vilde paa ingen Maade underkaste sig²¹. Da nu *Alexander* mærkede, at det vilde blive ham en haard Nød at knække og han især var bange for de indiske *Elefanter*, saa tog han sin Tilflugt til et Krigspuds, som ogsaa prægtig lykkedes. Han lod nemlig støbe *Heste* og *Ryttere* af Malm, som var hule indeni og fyldt med Svovl og Naptha, hvori der blev stukket Ild, da Slaget begyndte, og saasart *Elefanterne*, som Kong *Fur* havde sat i Spidsen, med deres Snabler smækkede til de gloende Ryttere og brændte sig, da smed de deres egne Ryttere af og nedtrampede paa Flugten alt hvad de mødte, og under den deraf flydende almindelige Forvirring udæskede *Alexander* Kong *Fur* til en Tvekamp, som ogsaa strax fandt Sted og endtes med *Furs* Nederlag. Uagtet nu *Indierne* fremdeles satte sig til Modværge, blev de dog overvundne og maatte underkaste sig *Alexander*, som satte en af sine Høvdinger over dem, men saasart han selv var borte, gjorde *Indierne* Opstand, afkastede Aaget og satte en af deres gamle Kongeslæggt ved Navn *Dabselim* paa Thronen.

Saasart imidlertid *Dabselim* blev fast i Sadelen, gav han alle sine Begjærigheder Tøilen og var en slem |A:264|Tyran. Dette gjorde et dybt Indtryk paa *Braminen Bidpai*, som stod i saadant Ry for Viisdom, at alle søgte Raad hos ham, men han var dog selv noget raadvild om den bedste Maade at omvende den vildfarende Hersker

paa, og raadslog derfor med sine Læringer derom, og fortalte dem i den Anledning Fabelen om “*Frøerne*, som det ved *Fuglenes* Hjelp lykkedes at hevne sig paa *Elefanten*, der traadte dem under Fødder”. Hermed vilde han nemlig bemærke, at Svaghed understøttet af List kunde stundom udrette meer end Vold og Magt, men Læringerne undskyldte sig for at yttre nogen Mening om denne Sag og fraraadte ham at foretage noget, der vilde udsætte ham for den yderste Fare. *Bidpai* erklærede desuagtet at han vilde gaae til Kongen og gjøre ham Forestillinger, og bad kun sine Læringer, naar de hørde, han var vendt tilbage fra Hoffet, atter at forsamle sig hos ham.

Bidpai kom nu til Kongen, som tillod ham at tale frit, men lagde til, at hvis han blandede sig i noget, som Konger pleier at have sig selv forbeholdent, da vilde han komme til at bøde for sin Forvovenhed. *Bidpai* udviklede imidlertid ikke blot for Kongen, at Viisdom og Maadehold, Fornuft og Retfærdighed var de Egenskaber, der hævede Mennesket over de Umælende og over al Lykkens Foranderlighed, men han lastede ogsaa Kongen, fordi han ikke traadte i sine Fædres |A:265|priselige Fodspor, men lagde et Trældoms-Aag paa sine Undersaatter, og derover blev Kongen saa rasende forbittret, at han dømde *Bidpai* til at korsfæstes. Det fortrød nu vel Kongen snart og nøiedes med at lade ham sætte i Fængsel, men der maatte *Bidpai* ogsaa sidde i langsommelig Tid, uden at nogen engang vovede at nævne ham for Kongen, og hans Læringer blev saa bange at de tog Flugten til fremmede Lande.

Efter lang Tids Forløb var det imidlertid en Nat, at *Dabselim* ei kunde sove og laae og brød sit Hoved forgiæves med Himmelenes Løb og Verdensbygningen, hvorved han da kom i Tanker om *Bidpai* og angrede sin Uretfærdighed imod ham. Saa lod han da *Bidpai* kalde og gientage for sig alt hvad han forrige Gang havde sagt, hørde ham med spændt Opmærksomhed, lod Lænkerne tage af ham og betroede ham hele Rigets Styrelse. *Bidpai* fandt sig kun nødig i denne Ophøielse, men da den rygtedes, kom alle hans Læringer tilbage og stiftede en Høitid til Minde om Kongens Omvendelse.

Da nu *Dabselim* var blevet fast paa sin Throne og havde med sine Dyder beskæmmet sine Fiender, vilde han ligesom sine kongelige Fædre have sit Navn knyttet til et Værk af de Vise og Lærde, og ansaae ingen uden *Bidpai* for dygtig til at udføre det.

|A:266|Værket skulde nemlig kun see ud som en *Børnelærdom* for Menigmand, men dog være et Speil, hvori Konger kunde see, hvordan de maatte regiere for at være sikkre paa deres Undersaatters Troskab og Lydighed, og derhos vilde Kongen, at den ramme Alvor og de strænge Forskrifter skulde indklædes i Skiemt og morsomme Fortællinger. *Bidpai* fik nu et heelt Aar og de nødvendige Pengemidler til at udføre Værket, og han sammenkaldte strax sine Læringer og raadførde sig med dem om paa bedste

Maade at opfylde Kongens Ønske, men han indsaae dog snart, at han maatte selv tage sig en Tjeners Skikkelse paa og være ene om Arbeidet, uden forsaavidt han kunde bruge en af sine Lærlinger til Pennefører. Disse To lukkede sig nu inde i et heelt Aar, *Bidpai* sagde Lærlingen til, og han skrev op, til Værket blev færdigt som en Bog i fjorten Hovedstykker, med Spørgsmaal og Giensvar, og det er den Bog, som kaldes “Kalila og Dimna”.

I denne *Samtale-Bog* undgik nu *Bidpai* al den Snakkesalighed, som pleier at følge med saadanne Samtaler af lærde Folk om “Dyd og Viisdom”, idet han fandt paa at lade *Dyr* og *Fugle*, baade vilde og tamme, træde op som Skuespillere, saa Samtalerne blev baade morsomme og lystige, og gav dog Læserne god Anledning til alvorlig Eftertanke baade om Regierings-Sager og om alle menneskelige Sysler og Indretninger, |A:267 og om den rette Vei til Lyksalighed baade i dette Liv og det tilkommende.

Da Aaret var omme, lod Kongen *Bidpai* spørge om han var færdig, og da han havde læst Bogen og faaet den nødvendige Oplysning om dens rette Brug, blev han meget fornøiet og tilbød *Bidpai* hvad Belønning, han vilde forlange, men *Bidpai* vilde ingen anden Belønning have, end at Kongen skulde lade Bogen *afskrive* med Flid ligesom de Værker, de gamle Konger havde ladet forfatte, og derhos sørge for, at den *ikke* faldt i *Persernes* Hænder.

Hermed er Fortællingen ude, og man seer strax, at *Bidpai* har omtrent havt ligesaa godt et Øie til *Perserne*, som jeg har til *Tyskerne*, men skøndt der nu i *Araber-Bogen* findes en ny Fortælling om, hvordan *Perserne* dog omsider, i den berømte Kong *Nuschirvans* Dage, som var samtidig med *Mahomed*, fik Fingre paa “Kalila og Dimna”, saa vil jeg dog ikke fordanske denne Eftersnak, men bede mine Læsere og Læserinder skiænke *Sagen* selv lidt nærmere Opmærksomhed, thi *Sagen* selv er i mine Øine ingenlunde, enten om *Perserne* virkelig fik Fingre paa *Bidpais* ægte Værk, eller om dette virkelig svarede til Beskrivelsen, men *Sagen* er, at et saadant *Lære-Digt*, hvoraf *Frøerne* kunde lære ved Fuglenes Hjelp at væрге sig mod *Elefanterne*, og de *Smaa* ved Skjalde-|A:268 Konstens Hjelp blive klogere paa *Menneske-Livet* end de saakaldte *Store*, der vil træde dem paa Nakken, et saadant Værk vilde være mere end “Perler og Guld” værdt, og kunde i vore Dage magelig skrives paa et Aars Tid, naar *Mund og Pen* i godt Stalbroderskab dertil gjorde deres Bedste.

Fortællingen om, *hvorfor* og *hvordan* den hindostanske Fabelbog blev til, er derfor i mine Øine langt mere værd end alle *Bidpais* Fabler kunde være, om vi end havde dem i deres ægte første Opskrift, thi baade *Menneske-Livet* og *Dyre-Livet* er endnu de samme som i *Alexander* den *Stores* Tid, og vi kan have et langt klarere Blik over begge end de lærdeste og klogeste *Braminer* fra Verdens Skabelse til nu, men hvad vi hidtil fattedes, det var den

sunde *Menneske-Forstand*, at Menneske-Livet er det eneste, det for os lønner Umagen at ville *begribe* og *beskrive*, og at vi maa kunne det første, før vi kan det andet, medens *Tyskerne* tvertimod har indbildt os, at *Menneske-Livet* er noget dumt Tøi, som vi skal selv skabe om, naar vi har lært at begribe Gud og al Verden, og at dertil skal vi komme ved at give *Beskrivelser* af dem efter vort eget Hoved, den ene galere end den anden, og lære dem allesammen udenad. See, derfor fattedes vi ogsaa hidtil *den* sunde Menneske-Forstand, at den *ramme* Alvor og de *strænge* Forskrifter duer kun, |A:269 som Bogstaven, til at slaae ihjel, ingenlunde til at *oplive*, medens dog al ægte Livs-Oplysning er en Klarhed, der udspringer i og af Livet selv under dets glædelige Virksomhed, saa alt hvad der virkelig skal oplyse os om *menneskelige* Ting maa først oplive og opmuntre os, da det ligesaavel *indvortes* som *udvortes* er Munterhed og Glæde, der opklarer, Sorg og Kiedsommelighed, der formørker vort Øie.

Dog, for ikke igien ad en Omvei at falde i *Tyskernes* Garn og over *almindelige Betragtninger* og Giendrivelse af alle muelige Indvendinger at glemme hvad jeg egenlig vilde sige, og hvorpaa det for Øieblikket kommer an, vil jeg bryde kort af og sige min Mening om, hvordan vi *Danskere* kunde slippe nemt til en temmelig god Samling af *Dyrelege*, til Børnenes Morskab og til hele Efterslægtens gavnlige Oplysning om det *daglige* Menneske-Liv, thi det er naturligviis kun vort *daglige*, borgerlige og verdslige Liv, der speiler sig i *Dyrenes*, saa naar vi vil blive kloge paa vort høiere og inderligere, vort aandelige og hjertelige Menneske-Liv, da maae vi henvende os til os selv, vel ikke blot til hvad der i os selv altid, ligesom Kragen, raaber paa sit eget Navn, men dog til *Menneske-Livet*, som i sin udvortes Syssel og Bedrift aabenbarer sin indvortes Beskaffenhed, hvad imidlertid ogsaa er skedt og kan skee meget morsomt i hvad vi kalder |A:270 *Myther* og *Æventyr*, som saa igien forklares af hvad vi egenlig kalder *Historien*.

Man seer jo nok, at med en saadan Betragtning af *Oplysnings-Væsenet* vilde vi komme til en "*Dansk Skole*", der blev ligesaa morsom og levende, som *Latin-Skolen* har været død og kiedsommelig for *Danske Børn*, og jeg vil kun ligesom i Forbigaaende bemærke, at det dog ogsaa er *Fabler*, *Myther*, *Æventyr* og *Historie*, man har handlet med i *Latin-Skolen*, saa Hovedfeilen var den, at man forudsatte, at *Danske Børn* enten maatte være skabte og skikkede til alt det samme, som *Romer-Børn*, eller de maatte være *Fæ-Unger*, og at man, da de ikke var det første, behandlede dem, som om de var det andet, hvad naturligviis var en smuk Oplysning og gav en net Forklaring. Jeg vil nemlig heller ikke her udbrede mig over *Skolesagen*, enten fra det *folkelige* eller fra det *lærde* Stade, men kun pege paa Midlerne til en *Dansk Fabelbog*, som kunde slaae Sparto baade til *Phædri*, *Æsops* og *Bidpais* Samlinger, dels ved at plyndre *disse*, der, som alt Efterladenskab i

Aandens og Ordets Verden, er Gribsgods, og især ved at benytte de mange gode Løg til det Slags Blomster, som med vore gamle *Ordsprog* findes endnu i Folkemunde. Næsten af alle de Ordsprog, der har laant deres Klæder af *Dyr* og *Fugle*, |A:271| kan der nemlig springe en ganske god *Dyreleg* eller Fabel ud, som har det store Fortrin for enhver anden, at den har sin *Rod i Folket*, og til en Mundsmag herpaa skrev jeg den lille Fabel forleden om “*Ræven og de røde Hunde*” (som findes i “*Danskerens*” Nr. 49 for ifjor) der jo reent ud er *fundet* i det tilsvarende *Ordsprog*, og kan nu prægtig gaae i de Klæder, den har, fra Slægt til Slægt i Folkemunde, naar den blot bliver “*Lærdommen*” kvit, som er hængt paa den, vel for Øieblikket ikke uden Grund, men dog immer til Skæmmelse og Besvær, da dette Smaakram er ligesom de smaa *Gaard-Nisser*, der til dagligt Brug gjør Gavn paa alle Kanter, naar man lader dem gaae og skiøtte sig selv, men bliver arrige og onskabsfulde, saasnart man vil nøde dem til at bære andet end dem selv og deres røde Huer.

For at imidlertid mine danske Læsere og Læserinder ikke skal tænke, jeg gjør kun Vind med den ene lille Fabel om “*Skaden og Skovduen*”, som jeg har fundet fix og færdig i Folkemunden, og den anden lille om “*Ræven og de røde Hunde*”, som jeg har fundet indeklemt i et Ordsprog, saa den gjorde sig selv, saasnart den fik Lov til at *strække* sig, saa vil jeg regne en Deel danske Ordsprog op, der kan blive gode *Dyrelege* af, og det saameget hellere, som jeg med det samme i al Uskyldighed kan anbefale *min* lille Samling af |A:272| “*Danske Ordsprog og Mundheld*”, af hvis *første* Blade jeg skal tage Prøverne.

Een *Abe* kommer en anden til at gabe.

Ei er alle *Fugle Høge*.

Alle Baader hjælper, sagde *Soen*, hun greb en *Myg*.

Den ene *Ravn* hakker ikke Øiet ud paa den anden.

Anden Mands *Heste* og egen *Svøbe* kan taale meget.

Det har en *Art*, naar *Soen* toer sig.

Æselet bliver ikke lærd af mange *Bøger*, det bær.

Naar *Tranen* borger for *Vildgaasen*, flyver de begge af Land.

Naar *Katten* er borte, spiller *Musene* paa *Bænke*.

Alt hvad der bliver borte i *Kiøkkenet*, det har *Katten* taget.

Da *Bremsene* stormede *Klippen*, da tabde de *Brodden*.

Bien har vel *Brodd*, men ogsaa *Honning*.

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 11. Mai. Nr. 18.

Danske Rigsdags-Breve.

IV.

Det er sandt, mens jeg husker hvad let kan glemmes: læser Du “*Brevene om Rigsdagen*”, jeg mener ikke mine Breve, men dem med et x for et u af “Anders Axelsen”, som, efter § 14 i “Udkastet til en Lov om Pressens Brug” hvis den var i Kraft, kunde komme den stakkels *Bogtrykker* eller *Forlægger* dyrt at staae, da vel alle Folkethingsmænd, undtagen *David* og *Mourier*, kunde for Retten paastaae, ved disse Breve at være fremstillede som uværdige til deres Medborgeres Agtelse? Jeg spørger blot, om Du læser det Tøi, ikke hvad Du i saa Fald tænker om det, thi jeg vilde ikke engang nævnet det, hvis ikke “Udkastet til en Lov om Pressens Brug” aabenbar var Brevskriverens Kiæledægge, men under disse Omstændigheder har de “Breve om Rigsdagen” virkelig en vis Mærkværdighed, da man deraf maa slutte, at Brevskriveren vilde finde det meget [A:274]retfærdigt, om Forlæggeren eller Bogtrykkeren kom til at sidde i Fængsel paa Livstid eller kom til at udrede jeg veed ikke hvormange Gange 500 Rbdlr. for hans egne ubeføiede Beskyldninger mod hardtad alle Folkethingsmænd.

Hermed vil vi lade den Fugl flyve, som aabenbar ikke er værd at fange, men meget mere forsaavidt at undskylde, at enhver Fugl, ligesaavel i Børsteham som i Fjederham, maa have Lov til at synge eller skringe med sit Neb, saa hvad jeg laster hos ham, er, som sagt, kun at han, som nævner os meget haanlig ved Navn, ikke tør være sit eget Navn bekiendt, og at han lovpriser den Lov om Pressens Brug, hvorefter han vilde skyde Hr. *Iversen* eller Hr. *Bianco Luno* i hvad han selv har gjort.

For nu at komme til hvad vi tager os for i Folkethinget, da skulde jeg vel idag hardtad indskrænke mig til at feie for min egen Dør, thi dels er hvad man kaldte Partierne, som det synes, sprængte eller sprungne i Luften, og dels maa jeg vente, man udenfor Huset

siger allehaande om min Ringhed, da jeg selv derinde har maattet høre, at jeg skulde være *medskyldig* baade i Nederlaget ved *Ekernførde* fra ifjor, og i al den Ulykke, Krigen har bragt over vort Fæderneland. Denne Beskyldning, der omfatter hele mit Liv siden Marts 1848, følgelig ogsaa hele mit *Rigsdagsliv*, vil jeg imidlertid her lade |A:275| staae ved sit Værd, og i den Henseende kun gjøre den lille Bemærkning, at vor *forrige* Krigsminister, som sigtede mig saa svært, han kunde umulig ramme mig, fordi han selv, som vi veed, var en af dem, der *begyndte* paa Krigen og kun siden forelskede sig i Vaabenstilstanden, mens jeg var een af de faa, der *fraraadte* Krigen og stemmede kun siden for, at den skulde føres med Kraft og Dristighed, for, om mueligt, at redde det ellers forlorne Fæderneland. I denne Henseende har min Tankegang og Adfærd da været saa aldeles *danske*, at jeg er vis paa *Folke-Meningens* Medhold, og med den baade vil og skal jeg, som Folkethingsmand, baade staae og falde.

Vil Du ellers vide mine Tanker om den "*Forespørgsel*", der i Løverdags skedte til Søkrigs-Ministeren om Brevskaberne i den fortrædelige og forsmædelige *Ekernførde-Sag*, da finder jeg den ikke blot meget forsvarlig, men aldeles nødvendig, naar Ministrene vil gjøre *Stats-Hemmeligheder* af hvad de efter Grundloven skal være Folket og Rigsdagen ansvarlige for, og at dette i det mindste er Søkrigs-Ministerens Villie, det baade havde vi forud Grund til at slutte og det sagde han os selv udtrykkelig. Det var nemlig ingenlunde Tilfældet, som der staaer i "*Berlings-Avisen*", at Ministeren kun forlangde, at Thinget, naar det vilde have nærmere Besked om *Ekernførde-Sagen*, |A:276| maatte dertil nedsætte et hemmeligt Udvalg, som kunde modtage hans Meddelelser, nei, han nægtede reentud at give andre Oplysninger end "Dommen", med mindre Nogen vilde foreslaae ham sat under *Tiltale* og Thinget *saa* vilde nedsætte et *Udvalg* til at overveie et saadant Forslag. Og hvad Grund gav Ministeren nu for denne sin haardnakkede Vægning? ingen anden end at Brevskaberne i denne Sag, og især *hans* Forskrift til *Paludan*, kunde gjøre Land og Rige ubodelig Skade, hvis de kom til *Fiendens* Kundskab, og hvad enten man tager dette paa langs eller tværs, da er det jo enten meget løierligt eller meget ærgerligt eller begge Dele.

For det *første* er jo alle disse Brevskaber blevet *Krigsretten* meddeelte og næsten alle betroede til *Afskrivere*, saa hvis de ved at blive *Fienden* bekiendte, kunde gjøre *Danmark* ubodelig Skade, da er Danmark aabenbar allerede udsat for at lide den Skade, og naar hertil kommer, at Ministerens Forskrift til *Paludan*, som skal have været det allerfarligste Brevskab, allerede ifjor bogstavelig faldt i *Fiendens Hænder*, saa kan man ikke godt forstaae, *hvad* det er *for Fiender* og *hvad* det er *for* en ubodelig *Skade*, Ministeren tænkte paa.

For det *andet* hører der en meget stærk Tro paa Ministrenes Viisdom til, naar man skal antage, at |A:277| enten deres Plan til *Ekernførde-Toget*, eller deres *Krigsplan* for ifjor i det hele, skulde være saa dybt lagt og saa klart udtrykt i noget Brevskab, at *Tyskerne*, om de end fik hver Stump at læse, skulde derved blive det mindste klogere enten paa Vaaben-Stilstanden, paa Freds-Underhandlingerne eller paa det muelige Sammenstød med Holsten-Gottorperne i Sønder-Jylland, saa naar Ministeren er bange for at *Fienderne* skulde gjøre *Danmark* ubodelig Skade, hvis de fik den Snee at see, som faldt ifjor, da kan jeg slet ikke forstaae det anderledes, end at Ministeren tænker paa *sine egne* Modstandere midt iblandt os og paa den ubodelige Skade for *Danmark*, det maaskee i hans Øine vilde være, hvis han holdt op at være Minister.

Nu, dette er den gamle Historie, at alle Stats-Sager skal være en Hemmelighed paa offentlig Bekostning, og at Offenheden, hvor ønskelig den end fra alle Sider maa synes at være, dog *hemmelig* vilde komme Thronens Støtter og Rigets Pillere og dermed igrunden os alle dyrt at staae, og at Søkrigs-Ministeren, saavelsom Landkrigs-Ministeren, der begge høre til den *gamle Skole*, tænker saaledes, er jo intet Under, men det er for mine Øine lige klart, at paa den Maade kan den *ny* Tingenes Orden, hvori *Offenheden* netop er Sjælen, aldrig komme til Verden, og alle Spaadomme om de store Ulykker, som *Offenheden* af |A:278| alt hvad der angaaer det *Hele*, muelig kan gjøre, besvarer jeg kun med den jævne Bemærkning, at de store Ulykker, som *Hemmeligholdelsen* af alt hvad der angaaer det Hele baade i Krig og Fred, de Ulykker har vi faaet at føle og er hardtad forgaade ved, saa vi vover ikke det mindste ved at prøve *Offenheden* af alt hvad der angaaer det Hele, thi det kan jo ikke gaae værre end at vælte, og skal Væltningen undgaaes, maa det aabenbar skee ved en Tingenes Orden, som er den gamle, hemmelighedsfulde aldeles modsat, saa de Styrende virkelig maa gjøre offentlig Regnskab for deres Husholdning og hele Folket have Lov til offentlig at sige, hvad de synes derom.

Til denne Indsigt synes mig ogsaa alle *Dannemænd* maatte komme under Rigets nærværende Stilling, da baade dets Forsvar mod udvortes Fiender og den indvortes Indretning til fælles Bedste maae kræve de største Opoffrelser af os alle, som vi umuelig i Længden kan enten overkomme eller findes villige til, med mindre vi klarlig seer, baade at de er nødvendige og at de af Regieringen benyttes klogelig til at opnaae Øiemedet, som er det almindelige Bedste.

At dette ogsaa er det *danske Folks* Følelse, skjøndt denne Følelse endnu kun hos Faa har klaret sig til et altomfattende Begreb, det viser sig netop ogsaa i disse Dage paa *Folkethinget*, hvor man i An|A:279|ledning af *Finantsloven* gaaer alle Ministrene temmelig

stærkt paa Klingen for flere og bedre Oplysninger, end de ret har lyst til at give. Vel var jeg tilfældigviis ikke tilstæde igaar, da man skal have gjort Landkrigs-Ministeren det saa broget, at han tilsidst skal have sagt, han vilde lade en *anden* være Minister med slig en Ansvarlighed, men jeg har dog selv hørt, hvor nær man er gaaet baade Finants-Ministeren selv og Ministeren for Oplysnings-Væsenet, der dog meget bedre kan rede for sig, og stræbe langt bedre at sætte sig ind i en ny Tingenes Orden, end det er Tilfældet enten med Ministrene for Krigen, eller med dem for hvad man kalder Retfærdigheden, de udvortes og de indvortes Anliggender.

Jeg skal i denne Henseende med et Par Ord berøre Forhandlingerne om "*Rigsdags-Skatten*" og om *Sorø Academies* Bidrag til "*Latin-Skolerne*", hvori jeg selv tog Deel, og som førde til hardtad enstemmig *Forkastelse* af Ministrenes Tankegang.

Finants-Ministeren har nemlig oftere vedkiendt sig den gamle Rentemester-Tro, at ved nye Skatter kommer det *kun* an paa, at man ikke overskrider Skatte-Ydernes *yderste Skatte-Evne*, altsaa, kommer kun an paa at man virkelig kan faae Skatterne inddrevne, saa Skatte-Ydernes *Frivillighed* tager han, som det synes, ei stort mere i Betragtning end Krigs-Ministrene tage **A:280** *Frivilligheden* hos *Landets Forsvarere*, som de ventelig alle tre anseer for en *Umuelighed*, man ikke maa forlange, da man jo ventelig, efter deres Mening, maatte være gal om man *frivillig* enten gav Statskassen sine Penge eller satte Liv og Lemmer paa Spil efter Krigsministerens Godtbefindende. De høitærede Ministre har nu ogsaa virkelig *forsaavidt* Ret, at man maa være *enten* lidt gal *eller* meget troskyldig, for *godvillig* at betale Skatter og vove Liv og Blod i Krige, om hvis *Nødvendighed* til og Gavnlighed for det almindelige Bedste man ei har mindste Forestilling, men Ministrene har derfor ligefuldt Uret i at tænke, enten at Skatterne gjør samme Nytte eller at Krigen føres lige saa godt, naar Skatte-Yderne og Krigs-Folkene er *vranqvillige*, som naar de er *godvillige*, og de har soleklar Uret, *hvis* de tænker, at man kan *beskatte* eller udskrive og efter Krigstugten "*behandle*" et *frit Folk mod* deres *Villie*, saa enten maae vore ansvarlige Ministre betragte den *danske Folkefrihed* og den *danske Rigsdag* som et *Legetøi*, eller de maae altid, ved Siden ad det Spørgsmaal, *hvad* det *danske Folk kan*, alvorlig forelægge sig selv det Spørgsmaal, *hvad* det *danske Folk vil* udrede, vove og taale.

Dette kunde vist nok *Frederik den Sjettes* og *Christian den Ottendes* Ministre meget godt taget **A:281** i Betragtning, skjøndt de *ikke* var *juridisk* ansvarlige, og de kunde vist ogsaa kommet til en ligesaa rigtig Besvarelse af begge Spørgsmaal ved Hjælp af de "*raadgivende Stænder*", som *Frederik den Syvendes* Ministre ved Hjælp af de "*lovgivende Thing*", men de gjorde det ikke, de fandt Begreberne om et *frit Folk* og om *Minister-Ansvarlighed* uforenelige med *deres* Begreber om *Kongens Enevoldsmagt*, fordi

deres Begreber derom ikke var udsprungne af den *danske Forfatnings Aand* men af *Kongelovens Bogstav*, og derfor maatte det *danske Folk*, naar det ei skulde trædes ihjel af Giæts, have en *ny Grundlov* med juridisk ansvarlige Ministre og lovgivende Rigsdage, saa at om disse Ting endogsaa var et Onde, saa vilde de dog være et nødvendigt Onde for det uundværlige Godes Skyld, at Ministrene nødtes til baade at høre den *fri Folke-Stemme* og til Jævnshold at følge den.

Jeg har aldrig gjort og vil aldrig gjøre en Røverkule af mit Hjerter, saa jeg bekiender frit, at nu som før vilde jeg ønske Danmark en *Konge* med *Enevoldsmagt* og et *frit Folkeraad*, som hverken var *lovgivende* eller *lovskrivende* eller nær saa langtrukket og dyrekiøbt som det nærværende, men jeg kunde aldrig ønske det, uden paa det Vilkaar, at vores *ny Grundlov* endnu tilsikkrede Folket langt mere *virkelig Frihed* |A:282| i Aand og Sandhed, i Ord og Gierninger, end den nærværende, og under den Forudsætning, at vore nye Ministre vilde finde sig drevne til at tage *Folke-Stemmen*, *Folke-Friheden* og *Folke-Villigheden* langt meer i Betragtning, end vore Ministre selv med en lovgivende Rigsdag og med *juridisk* Ansvarlighed for den endnu har lært.

Altsaa, en *lovgivende Rigsdag* og et *Folkething*, der, naar det vil, kan sætte en Minister eller hele Ministeriet under Tiltale, de efter min fulde Overbeviisning, i det mindste for Øieblikket, *uundværlige*, og da de dog hidtil ikke nær har virket alt hvad Folket ventede, saa er de Folket vel hardtad ligegyldige og kunde meget let, som bekostelige og i deres Øine unyttige, blive Folket forhadte, hvad dog under nærværende Omstændigheder vilde være til Rigets og Folke-Frihedens ubodelige Skade.

Fra dette Stade talde og stemde jeg imod *Rigsdags-Skatten*, og Folkethinget gav mig Ret, om end maaskee de fleste blot stemde imod Skatten som et Beviis paa, at Ministeren saa længe som mueligt vilde følge den behagelige *Slendrian*, hvormed den gamle Regiering, naar den havde faaet alle de Skatter ind, som den turde forlange, føiede skiødesløs til: men see nu er der Almue-Skolevæsenet og Fattigvæsenet, Veivæsenet, Fængselsvæsenet og det nymodens Stænder|A:283|væsen, og alt det maa naturligviis bekostes af vedkommende *ovenikiøbet*, naar man faaer udregnet hvad det aarlig vil koste.

Det var nu *Rigsdags-Skatten*, som *Folkethinget* ikke blot for iaar men vist for bestandig har frelst os fra, og maatte det lige saameget for sin egen som for det Heles Skyld, og hvad nu Sorø Academies Bidrag til *Latin-Skolerne* angaaer, som *Folkethinget* ogsaa slog en tyk Streg over, saa kan det maaskee synes mange langt ubetydeligere, men efter Omstændighederne anseer jeg det for en Sag af yderste Vigtighed.

Mange vil maaskee herved tænke, at "Ravnen kan ligesaa godt

have det som Kragen, de er begge Vorherres Fugle”, og da Sorø Academies Midler for Øieblikket, næst *Pensjoner* o. s. v. kun anvendes til en *fuldstændig Latinskole* med Gymnasium, kan man let komme til at tænke, som de to Ministre, at hvad der gik fra Sorø Academie til *andre* Latinskoler, det faldt kun fra Næsen i Munden og var altsaa ikke spildt, men naar man betænker, at til det *Danske Tungemaal*s, det *Danske Bogvæsens* og den *Danske Folke-Oplysnings* hardtad ubodelige Skade er giennem Aarhundreder næsten alle de Pengemidler, der havdes til Oplysningens og Skolevæsenets Fremme, anvendte paa *Latin-Skolerne* og det af dem udsprungne *Kiøbenhavn*ske *Universitet*, medens *dansk og folkelig* Oplysning og Dannelse endnu aldeles savner en *høiere* Underviisnings-Anstalt og gaaer i det hele for Lud og koldt Vand, uagtet især den almindelige *Valgret* og *Valgbarhed* til *Folkethinget* maa gøre alle gode Dannemænd opmærksomme paa Nødvendigheden af en *almindelig Folke-Oplysning*, der omfatter Alt hvad Forhandlingerne paa Folkethinget enten angaaer eller, for at behandles godt, forudsætter; naar man betænker dette, da maa man vel finde, det er et vigtigt Spørgsmaal, om *Sorø Academies* Midler, som dog ikke har været givet til *Latin-Skolerne*, og som Kong *Christian* den *Ottende* høitidelig lovede det *danske Folk* skulde for en stor Deel blive anvendt til dansk, folkelig Oplysning og Dannelse, om de nu ogsaa skal gaae i *Latin-Skolerne*.

Du husker nok, at jeg i “*Danskeren*” oftere og alt ifjor paa Rigsdagen bragde denne Sag paa Bane, hvortil jeg saameget mere havde Kald, som Kong *Christian* den *Ottende* ei blot oftere velvillig hørde mig om en dansk, folkelig Høiskole i *Sorø*, men havde ogsaa udtrykkelig bestemt, at jeg ved den ny Indretning i *Sorø* skulde faae Lov til at gjøre alt hvad jeg vilde for en *dansk folkelig Oplysning* og *Dannelse*, som Kongen vel tilstod, Han ei havde nogen klar Forestilling om, men havde dog Følelse for og ønskede at *see*. Det gaaer nu aabenbar *Folkethinget* i det hele ligesom det gik Kongen, Det har ingen klar Forestilling om, hvad for mig er soleklart, at det *danske Folk*, uden at lære noget andet Sprog end sit *Modersmaal*, baade kan og maa, om det skal fare vel, lære at *kiende sig selv* og *alt sit eget*, for derefter at kunne bedømme, hvad der tjener det bedst og *hvorvidt* det *Fremmede* er *Danmark* og det *Danske Folk* gavnligt eller skadeligt, men Folkethinget viiste klarlig forleden Dag, at Det har Følelse for en saadan folkelig Dannelse og Oplysning paa Modersmaalet og ønskede at see den. Derfor var Rigsdagsmanden for *Holbeks* Andet her atter aldeles enig med ham for *Præstøes* Fjerde og var især alle *Bønderne* enige med os begge om, at *Latinskolerne* havde meer end nok, og at de Smuler, der selv efter den fuldstændige Latinskoles Oprettelse i *Sorø* endnu kunde falde af, havde det *Danske Folk* høilig behov til at fremme Oplysning og Dygtighed hos dem, der hverken kunde eller vilde lære

de saakaldte "classiske Sprog", men see til at hjælpe sig baade i høiere og lavere borgerlige Stillinger med deres danske Modersmaal.

Jeg har for mange Aar siden spaaet, at ligesom *Krebshuset* ligger tæt ved *Sorø* paa Kiøbenhavns-Veien, saaledes skulde *Latinen* ogsaa begynde sin *Krebsgang* fra *Sorø*, hvor den ret aabenbar har |A:286 stræbt at fortrænge *Dansken* og forgrebet sig paa det fattige danske Folks Sparebøsse, og det seer vel endnu ikke meget ud til at denne Spaadom skal gaae i Opfyldelse, mens mine Øine er aabne, men dels skal jeg ligefuldt, baade paa Rigsdagen og udenfor, gjøre dertil alt hvad jeg kan, og dels gjorde *Folkethingets* Stemning og Afstemning i Spørgsmaalet om *Sorø Academies* Forhold til *Latin-Skolerne* omtrent samme Indtryk paa mig, som Kong *Christian* den *Ottendes* alt for sildige, men dog ganske alvorlige Beslutning, at anvende en god Deel af *Sorø Academies* Midler til folkelig Dansk Oplysnings og Dannelses Fremme, saa nu venter jeg vist, at det snart, enten under den nærværende Minister eller under hans Eftermand, bliver Alvor med den *Prøve*, der, selv om den skulde mislykkes, nødvendig maa være gjort, før det *Danske Folk* selv mistvivler om sin og sit Modersmaals Dygtighed til at udvikle og klare sig ligesaa selvstændige som noget andet Folk og Tungemaal.

Det er jo vist nok meget begribeligt, at vor nærværende Minister for Oplysnings-Væsenet, netop fordi han er den stiveste *Latin*er i Landet og maaskee i alle tre nordiske Riger, har ondt ved at troe, der kan udrettes noget synderligt i Skolen *uden Latin*, eller dog *uden Tysk*, som af de nyere Sprog i mange Maader ligger *Latinen* nærmest, men han har dog selv i sine |A:287 unge Dage bekiendt, at *Dansk* og *Latin* var hinanden saa fremmede, at jo mere man befattede sig med det ene, des daarligere blev det andet, og han burde da heller ikke være utilgængelig for den Oplysning, at *Latinen* er et daarligt Dannelses-Middel saavel for de Dannemænd, der trænger til at være godt oplyste om alt Dansk, men kun om det, som ogsaa for *disse Dannemænds Læremestre*, og saadanne Dannemænd er jo aabenbar alle de *danske Ministre* og *Rigsdagsmænd* og igrunden alle *Vælgerne* og hele *Folket*.

Dog, skulde jeg ret komme ind i den for mine Øine ligesaa klare som vigtige, men dog ved vore unaturlige Forhold baade i Kirken og Skolen saare indviklede og hardtad fortvivlede Sag om det *Danske Folks* og ethvert virkelig Folks Ret og Trang til at afkaste de *Fremmedes* Aag og udvikle sig *frit* paa *Modersmaalet* efter sit eget Hoved og paa sin egen Viis, da vilde Brevet blive til en heel Bog, som det alt er godt eller slemt paa Veie til, og jeg vil derfor slutte med det *Haab*, som jeg allerede fattede ifjor og finder iaar bestyrket, at skiøndt vor Rigsdag endnu er langt fra at være *saa Dansk*, som jeg ønskede, saa vil den dog efterhaanden blive *fordansket*, dels af egen Drift og dels ved mange der sammenstødende særdeles gunstige

Omstændigheder, saa Ministeren for Oplysnings-**[A:288]**Væsenet kan endnu paa en Maade faae Ret i hvad han sagde ifjor, at *Rigsdagen* selv var den rette *Danske* og folkelige *Høiskole*. Allerede da Ministeren sagde det, gav jeg ham forsaavidt Ret, som det maatte see saaledes ud fra *hans Stade*, da Rigsdagen unægtelig er *den Høiskole*, hvorpaa *Ministrene* maa lære deres Danskhed, om de nogetid skal blive stærke deri, men jeg meende jo vist nok, at for os *Rigsdagsmænd*, som skal være Ministrenes Lærere i Dansken og Danskheden, var det baade vel seent og meget ubekvemt først paa Rigsdagen at erhverve den Dygtighed, vi burde føre med os, hvad desuden let kunde blive *Folket* og *Riget* alt for bekosteligt. Naar jeg imidlertid betænker, hvad Virkningen nødvendig maa være af at vi hidtil aldeles har savnet Indretninger til danskfolkelig Oplysning og Dannelse paa Modersmaalet, saa nødes jeg til at indrømme, at hvor ubekvemt, bekosteligt og i alle Maader farligt det end er, naar det Danske Folks Rigsdagsmænd først ved “indbyrdes Underviisning” skal *fordanske* hverandre, saa er der dog ikke andet for end at *Folkethinget* indtil videre i Mangel af en bedre Dansk Høiskole, selv maa være det.

[A:289]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 18. Mai. Nr. 19.

Den tappre Landsoldat, Asa-Thor og Uffe hin Spage i Frederis.

Naar jeg, i dette blandede Selskab af en gammel nordisk Gud, en gammel jydsk Kongesøn og en sællandsk Bondeknøs, nævner *Bondeknøsen* først, da er det hverken af Forkiærlighed til det “constitutionelle Monarki med demokratisk Grundlag”, som jeg selv i 1848 ei kunde bare mig for at smile ad, ikke heller en Foretrækning af *Bissens* tappre Landsoldat til at minde de kommende Slægter om hvad der skedte ifjor ved *Frederis* og hvad *det danske Folk* følte derved, men det er ene og alene, fordi jeg aldeles *eensidig* staaer paa

Livets Side imod Døden under alle Skikkelser, vedkiendende mig i alle Maader som mit Løsen, at “en *levende Hund*” er i *engelsk* Forstand *bedre*, altsaa *mere værd* end “en *død Løve*”. Hvormeget nemlig end *Skjalden* i sin Ungdom kan have sværmet for “Nordens Guder”, og hvor *meget* end den gamle |A:290|Eftertænkter, som det synes mange baade giennem egne Brillen og under Forstørrelses-Glas, seer i dem, saa har jeg dog aldrig sværmet for Guder i Steentryk, selv naar *Trykket* var af en Mesterhaand som *Phidias* eller *Thorvaldsens*, og hvor stivt jeg end stirrer paa *Haandens* Konstværker, saa kan jeg dog aldrig deri opdage noget høiere end Efterskinnet af Glandsen, hvormed *Aanden* i Forbigaaende røber sin Nærværelse. Derfor kan jeg, skiøndt selv en *Pennefører* under *Aandens* Vinger, heller *ikke* i nogen *Skrift finde* men kun *spore Aanden*, som den himmelske *Livs-Kraft*, der i Tidens Løb aldrig kan *staae stille* eller selv i Evigheden være ørkesløs, og naar jeg desuagtet i min Ungdom tit baade talde og skrev om *boglige* Mesterværker, baade i bunden og ubunden Stil, som *virkelige Aabenbarelser* af *Aanden*, da var det kun fordi det er med *Skjalden* som med *Barnet*, at for deres Øine sammensvæver og sammensmelter alle Væsener med deres Billeder, som alle Legemer med deres Skygger, og intet synes dem saa steendødt og nagelfast, at de jo, ved at blæse paa det, kan sætte det i levende Bevægelse og ved deres egen overstrømmende Livsfylde sætte det istand til at gjøre Tegn og underlige Gierninger. Den gamle Eftertænkter, som under *Levnets-Løbet* ei vendte *Aanden* Rygg, men ledte om det Paradis, hvor “*Aand og Sandhed*” som Brødre boe liflig |A:291|tilsammen, han slaaer ikke, som de lette Hoppere og de løse Tænkere, en høi Latter op ved at betragte *Barnets* og *Skjaldens* forvovne Indfald og urimelige Drømme, thi han finder netop deri levende Spor af den *guddommelige* Tankegang, som *Mennesket*, vidunderlig skabt i Guds-Billedet, kan tilegne sig, men han smiler dog halv veemodig ved Tanken om de Smaa, der “*lege Guder*” og løbe stor Fare for om et Øieblik at ligne Dyr, naar de seer, at Legen var en Leg og fristes derved til at tænke, at Guderne er ligesaa, og *Aand* kun deres eget *Hjernespind*, der skal rystes af Hovedet, som man ryster *Barnet* af Ærmet!

Dog, Alderdommens Snaksomhed gjør aldrig Sagen, man taler om, klar, men gjør den snarere enten kiedsommelig eller fører langt bort fra den, og det sidste vilde her blive Tilfældet, hvis jeg ikke brød overtvært, thi selv *Læserinden* har vel neppe mærket, at det var “*Uffe hin Spage*” og alle Danmarks og Nordens hensovne Kæmper, med deres korte eller lange Eftermæler og *Levnets-Beskrivelser*, jeg tænkte paa, og faldt saa i Staver over den Indbildning hos Børn og Skjalde, at *Villien*, som, efter Ordsproget, trækker de store Læs, den blotte *Villie* skulde sætte dem istand til enten selv at være hvilken som helst af de hensovne Helte, eller at opvække dem alle af

Døde, til at vise, det er ingen Løgn, man læser om dem.

A:292 Hvad jeg derfor egentlig her vilde sige, det var, at den “*tappre Landsoldat*”, som ifjor lyslevende holdt sit Indtog i *Frederis*, med Maikvisten i Haanden, istedenfor Laurbærkrands paa Hovedet, og som trampede seierrig paa “den sorte *Gryde*” istedenfor paa Løver eller Slinger, han er virkelig i mine Øine langt mere værd for os end alle de vældige Kæmper, som levede og døde i vore Fædres Dage og som vi kun læse om, og kan i det høieste med vore Lovtaler fremtrylle Skyggerne af; men at desuagtet er det kun de selvkloge *Halv-Tosser*, som tænker, enten at Bondeknøsene ved *Frederis* nu kunde findes andensteds end hvor *Thors-Kerren* rullede over Issen for alles Øren, hvor *Uffe* hin Spage, *Folke* og *Amler* og alle vore Kæmper har levet kraftig i deres Dage og længe i Folkets kiærlige Hukommelse, og endelig hvor man, selv under den ligesaa urimelige som bedrøvelige Glemsel af Folkets og Rigets herlige *Fortid*, dog aldrig holdt op at vente paa “*Holger Danske*”, naar det kneb, til at bringe Folket og Riget en *Fremtid*, som var den vel i det enkelte forglemte, men dog i det hele dunkelt forudsatte herlige og lykkelige *Fortid* værdig.

Hvad enten derfor Spørgsmaalet er om et Mindesmærke i *Frederis*, til, saa godt vi kan, at forevige Kampen og Seieren i Orme-Maaneden over *Danmarks* arrigste og overmodigste Fiender, eller Talen er **A:293** om, hvad vi *Danskere*, naar vi er rigtig kloge, maae tilskrive den glimrende og glandsfulde, men dyrekiøbte Seier ved *Frederis*, og hvad vi maae gjøre naar vi vil *blive ved* at være *Danskere*, med samme Solglands i Morgengryet og til samme for Kiød og Blod høie Priis, som kun Aand og Hjerte, begge for een, kan udrede, da er det *Livets* uskatterlige Fortrin for *Døden*, vi glædelig maae føle, og da er det “*Danskheden*” baade i det *hele* og i det *enkelte*, *Danskheden*, som en *egen* lille, men midt i Svagheden stærk, liflig og elskelig og glimtviis mageløs glandsfuld *Menneskelighed*, som vi inderlig maae ønske at *bevare* og *forplante*, og, om mueligt, virkelig gjøre *udødelig*.

Opstandelsen og Livet, anvendte paa *Danskheden*, som jeg føler den inden i mig, som jeg altid dristig har forudsat den hos det *Danske Folk*, og som jeg i de to sidste Aar har seet den opstaae af Graven med de samme Grundtræk og blusse op af Asken med det samme Blaalys-Skin, som jeg har sporet giennem det *Danske Folks* Oldsagn, Kæmpeviser, Opsange og hele *Levnetsløb*, det er, hvad der altid svæver mig for Øie, enten jeg saa skriver om Oprettelsen af et Mindesmærke for Juli-Seieren, eller jeg sammenligner den tappre *Landsoldat* med *Thor*, eller jeg taler paa Rigsdagen om det nærværende Ministeriums **A:294** Dygtighed og om den rette Brug af Midlerne ved *Sorø Academi*, og jeg smiler, skøndt tit vel alt for vemodig, naar man kalder denne *levende* Betragtning min *Kiephest* eller min nagelfaste Tanke (fixe Idee), thi jeg skulde dog virkelig

mene, at en *Hest*, der, som Asamaalets *Hofvarpner* (Slaabagop) farer afsted, som om han "fløi" eller "seilede" dog med Damp for vore Øine, han burde være fri for at kaldes en *Kiephest*, og at en *Grundtanke*, der med Lethed bevæger sig i hele den vide Kreds, som Folke-Livet og Menneske-Livet slaaer og danner, den er saa langt som vel muligt fra at være *nagelfast*, og kan jo ikke gjøre ved, at den, som alt hvad der hænger rigtig sammen, bestandig ligner sig selv.

Naar man derfor mod et *Mindesmærke* paa Kæmpehøien indvender, at det vilde *opirre* (irritere) *Fienden*, som dog baade Christendommen og Menneskeligheden og Statsklogskaben skal byde os paa det *forsonligste* at række Haand, da veed jeg ikke, om jeg helst skal kalde det latterligt, sørgeligt, eller blot udansk og ærgerligt, thi enhver Dannemand og Dannekvinde vil føle, det smager ad alt dette og *fordømmer Heltene*, som istedenfor at række den *kiære Fiende* Forsonlighedens Haand, ja, efter Ørefigenet ved *Kolding* taalmodig række ham den anden Kind ved *Frederis*, ikke blot bød ham Brodden, men gav ham Kniven til Skaftet. |A:295 Det er i alt Fald soleklart, at hvem der *nægger* at tænke og tale saaledes, han maa, om mueligt, være en Guds Engel eller en forklaret Sjæl, men *Dansker*, med Hjerte i Livet for *Danmarks* og Danskhedens *Bestandighed*, om Gud vil, til Verdens Ende, det kan eller det vil han *ikke være*.

Vilde man derimod indvende, at et *saadant* Mindesmærke af *Steen* eller *Malm*, om end nok saa godt betænkt eller konstig gjort, kun vilde udrette lidet eller intet til at bevare Heltedaaden i *levende* Minde og opmuntre til Efterligning, og at det meget let kunde gjøre Skade, dels ved at bortvende Tanken og Bestræbelsen fra det *levende Mindesmærke*, som vore Løveunger har ærlig fortjent og som vore Ungersvende høilig trænge til og maae smertelig savne, i en *dansk-folkelig Høiskole*, hvor Heltene fra *Frederis* i det *levende* Ord gik for deres Øine Haand i Haand med *Skjold* og *Frode* og *Rolf* og alle deres Kæmper, med *Valdemarerne* og *Tvilling-Brødrene* fra *Vaabenhuset* i *Fjenneslev*, og hvor det daglig bedre klarede sig for dem, *hvad* det var i "deiligst Vang og Vænge", de alle glødede og kæmpede og seirede for; *vilde* man sige det, som jeg troer, alle ægte Danskere vilde, naar de var skaaret for Tungebaand eller for Pip, da maatte jeg svare: *meget rigtig!* og deraf kommer det vist, at jeg hverken har skrevet en Linie for eller givet en |A:296 Skilling til Mindesmærket ved *Frederis*, skjøndt jeg ellers, hvor det gælder *Danmarks Ære* og danske Hertes Eftermæle, ei pleier at være knap paa nogen af Delene.

Vil man fremdeles sige, at vel baade kan og skal det ene gøres uden at det andet forsømmes, vel skal vi gierne sætte Heltene og Heltedaaden ved *Frederis* det bedste og skønneste Mindesmærke ogsaa af *Steen* eller *Malm*, som vi kan have Raad og Leilighed til,

men at det er endnu *for tidlig*, da det hverken kan behøves, saalænge Mindet er frisk og Øienvidnerne vandre midt iblandt os, ikke heller lettelig kan faae sin rette Betydning, før *Sagen*, der kæmpedes og seiredes for, øiensynlig har seiret, da er det ogsaa mine Tanker, og dem bestyrkes jeg i ved Tvisten om, hvad man helst skulde ønske paa Kæmpehøien: en *Thor* eller en *tapper Landsoldat*.

Naar det nemlig ikke blot er *Bissens* og *Jerichaus* Billedhugger-Arbeide, man sammenligner og bedømmer, som man har Tilbøielighed eller Forstand til, men er Billedstøtternes *Passelighed* til Hæderspladsen og Høistadet, som man overveier, da kan man i mine Tanker umuelig foretrække "*Landsoldaten*" for "*Asgaards Væрге*", uden fordi man sammenblander Billedstøtterne med Billedeierne, og tænker sig Landsoldaten paa Kæmpehøien som den "lyslevende tappr" *Landsoldat*, i Modsætning til den alt i mange Aar |A:297| hundreder, "steendøde og magtesløse" *Asathor*, og glemmer saaledes, at *som Billedstøtter* paa Kæmpehøien er de begge to lige steendøde og magtesløse, en Glemsel, der iaar og ad Aare vel kan falde naturlig, men i Tidens Længde dog er aldeles umuelig. Tænker vi os derfor blot en Menneske-Alder *fremad*, da en Søn spørger sin Fader, hvad det er for en Kæmpe, de der har stillet op? og Faderen da svarer: det er den "*tappr Landsoldat*", da vil den *opvakte* Dreng enten hænge med Næsen eller spørge: var der da ved *Frederis* ligesaadan en tapper Landsoldat, som den *Temme Sællandsfar*, der staaer om i Danmarks Krønike, at da de *Danske* i Engeland havde mistet deres Hovedbanner og var ifærd med at flygte, da brak han en *grøn Green* af det første, det bedste Træ, rakde den iveiret til Banner og førde Krigshæren til Seier? Nei, det var der rigtig nok ikke, maa jo Faderen svare, og om han saa fortæller sin Søn alt hvad han veed om de tappr Landsoldater i *Almindelighed* baade fra 1848 og 1849, saa vil Sønnen dog aldrig forstaae, *hvorfor* man da har sat en *enkelt* Landsoldat til *Mindesmærke*, og langt mindre vil *Landsoldat-Støtten* give ham en mere levende Forestilling om Juli-Slaget og Juli-Seiren end om der stod en *Thor-Støtte*. Saaledes forregner man sig nødvendig altid, naar man gjør det nærværende *Øieblik* |A:298| til Maalestok for hele *Fremtiden*, og her forseer man sig paa Billedstøtterne netop som man vilde forsee sig paa *Visetrykket* om den "*tappr Landsoldat*", naar man tænkte, at fordi Visen i *Folkemunde* har været med at gjøre Underværker, den da i *Fremtiden*, naar den *ikke* længer er paa en heel modig Krigshærs *Læber*, men *staaer* kun paa *Papiret*, vilde give *danske Læsere* en mere levende Forestilling om vor Kamp paa Liv og Død med Tyskerne, end om en af vore nulevende Skjalde havde efterladt en smuk *Thors-Drape*, hvori Kampen med *Hrungner* Jette var vittig anvendt baade paa *Frederis-Slaget* og paa den hele Krig!

Hermed vil jeg imidlertid kun sige, at, et af to, vilde *Thors-*

Støtten i mine Øine passe tusindgange bedre paa Kæmpehøien ved *Frederis* end *Landsoldat-Støtten*, thi jeg kan godt tænke mig en Støtte, der, uden al Sammenligning, vilde passe allerbedst, og det er, vel at mærke, en, som *Konstneren*, der dannede den kiønne Landsoldat, efter en paalidelig Kilde, *selv* vilde foretrukket, *naar* den *Danske Sag* havde *seiret* ligesaa afgjørende, som Danehæren seirede ved *Frederis*. Det var nemlig *Uffe* hin *Spage*, som alle mine Læsere og Læserinder og selv mange af vore tappre Landsoldater, især i de to sidste Aar, saa tit er blevet mindede om og saa gjerne har villet tænke paa, at jeg er vis paa, han staaer for dem som “*Holger Danske*” i sine **A:299** hjemmegjorte Klæder og i den Skikkelse under en af hans tidlige Aabenbareelser, hvori vi kan og bør holde fast paa ham. Nu vilde jeg vist nok ønsket, at *Konstneren* ikke havde ladt sig kyse af de mørke Skyer, der endnu leire sig over Danmarks Fremtid, men havde dristig *forudsat*, at Krigen vil ende ligesaa glædelig som Kampen, og at han, hvis han fandt det overmodigt at lade *Uffe* allerede som efter fuldendt Daad stikke “*Skræp*” i Balgen, da havde ladt ham staae, som han stod et Øieblik, fra det ringede *første* til det ringede *anden* Gang for *Sachsernes* Øren, det vilde jeg ønsket, men derom tør jeg ikke gaae irecte med *Konstneren*, der maa følge *sin* Følelse, naar han skal gjøre *sit* Bedste, og jeg drager kun den Lærdom deraf, at det er ogsaa i konstnerisk Henseende *for tidlig* at forlange en Billedstøtte, der rigtig kan passe paa Kæmpehøien ved *Frederis*, og bidrage til at give Efterslægten en ligesaa levende *Forestilling* om den *danske Heltedaa*d i vore Dage, som vi har om nogen fra den *forbigangne* Tid, hvad jo er alt hvad der ved saadanne Mindesmærker kan opnaaes.

I den Forudsætning nu, at det gaaer mine Læsere og Læserinder, ligesom det gik mig, at de behøver kun at høre “*Uffe* hin *Spages*” Navn for at føle, at en god Billedstøtte af ham vil passe vidunderlig godt paa den *gydske* Kæmpehøi, naar *Danmark*, som vi **A:300** haaber, Det vil, har overstaaet den truende Fare for at blive *tyisk*, mens den *gamle* Danskhed syndes forældet og den *unge* døvstum, ligesom fordem hos *Vermund* og *Uffe*, i denne Forudsætning vil jeg tilføie et Par Ord om Oldsagnet, som vel burde staaet i “*Danskeren*” for længe siden, men har dog kanske leget Skjul til rette Tid.

Man veed jo nok, at efter *Saxos Danske Krønike*, som her er vor egenlige Kilde, boede den gamle Kong *Vermund* paa *Jellinggaard* ved *Veile*, saa *der* var det *Sachser-Kongens* Sendebud forhaanede den Gamle, men var nær ved at tabe baade Næse og Mund, da den hidtil stumme *Uffe* tog til Orde og udæskede baade *Sachser-Kongens* Søn og den bedste Stalbroder, han havde, til at kæmpe med *sig alene* om *Danmarks* Rige. Man husker vel ogsaa, at *Tre-Kampen*, efter samme Kilde, stod paa *Eider-Holmen*, som derved

fik Navn af *Kongekamp* eller rettere *Kron-Kamp*; men at det maa være den samme Holm, hvorpaa en Deel af *Rensborg* med det saakaldte *Kronværk* ligger, det er først meget seent faldet mig ind og er dog morsomt nok at tænke sig.

At endelig Sagnet om *Vermund* og *Uffe* maa være ældgammelt, det seer man vel allerbedst deraf, at man ikke blot finder baade *Vermund* og *Uffe* og den samtidige Jarl i *Slesvig, Frovin* og hans Søn |A:301| *Vigge*, paa de *angelsachsiske* Slægtregistre mellem *Stamfædrene* til de Kæmper, der i det *femte* og *sjette* Aarhundrede opsvang sig til Konger og Fyrster i *Engeland*, men man har ogsaa i en *engelsk* Krønike fra Middelalderen en gammel *Fortælling* om *Vermund* og *Uffe* (Varmund og Offa), der aabenbar oprindelig er den samme, som vi kiender fra *Saxo*, og kun, tvertimod de gamle *Kongetavler*, forplantet til Engeland og forsat til Middelalderen²².

Fortællingen er kortelig denne: Kong *Vermund* var ældgammel og havde kun en eneste Søn ved Navn *Uffe*, som vel var baade stor og stærk og velskabt, men blind til sit *syvende* og stum til sit *tredivte* Aar. En af de Store i Riget: *Rigan* eller *Aliel* og hans Stalbroder *Mitun*, ærgierrige begge, den ene en Forfører, den anden en Forræder, gik da idelig omborde med den gamle Konge for at rive Riget til sig, og truede at tage det med Vold, hvis det ikke godvillig blev *Rigan* og hans Søn *Hildebrand* overladt. Kongen havde vel ogsaa gjort en Dyd af en Nødvendighed (*virtutem de necessitate*), dersom ikke *Rigan* engang i Rigsraadet havde været saa grov, at Kongen |A:302| maatte give ham over Næsen, hvad der saaledes opirrede *Rigan*, at han brød overtvært, samlede en umaadelig stor Krigshær og bød Kongen Spidsen. Istedensfor at gaae ham kiækt imøde, holdt nu den gamle Konge den ene Raadsforsamling efter den anden og maatte høre af sine Høvdinger, at Omstændighederne var reent *fortvivlede*, men den stumme *Uffe*, som engang var tilstæde og havde sine Øren med sig, mærkede da Uraad, brast i en heftig Graad og sukkede til Vorherre, som da ogsaa gav ham Mund og Mæle, og han skammede nu Raadsherrerne forskrækkelig ud som Krystere eller Forrædere. Raadsherrerne blev herover saa forbausede, at de løb over til Fienden, men alle Kongens *Frænder* og *Venner* flokkedes nu om ham og bad ham slaae sin Søn til Ridder og betroe ham Anførselen. Nu brød da Krigen for Alvor løs, *Rigan* med sine Sønner blev ved at trodse, og man enedes paa begge Sider om et Hovedslag ved *Grændse-Floden*, hvor, efter store Heltegierninger af *Uffe* og hans Følgesvende, begge *Rigans* Sønner faldt og han selv med sin Stalbroder *Mitun* druknede i Floden. Den gamle *Vermund*, som havde trukket sig tilbage til det Indre af Riget, kom nu kun igien tilsyne for at afstaae Thronen til *Uffe*, som blev en herlig Konge, og den store Valplads kom til at bære Navn af *Kvalmhul* og *Blodmark*!

|A:303| Det skulde ikke undre mig, om man engang fandt, at vor

nærværende Kamp speilede sig endog nok saa klart i det *angelske* som i det hjemmegjorte *Frasagn* om *Vermund* og *Uffe*; men det vil jeg her lade staae ved sit Værd, da det efter begge Sagn maa staae lige klart for alle aabne Øine, at *Tanken* om *Uffe*, odelsbaaren til hele Riget, som vidunderlig vaagnede af *Dvale* og *frelste* Riget, denne Tanke kan og vil i Danmark altid omfatte *Tanken* om alle de “tappre Landsoldater” ved *Frederis* og om *hele* den Kamp baade *Fædrene* førde og vi nu føre til Danmarks Redning, medens derimod *Tanken* om *en tapper Landsoldat* ved *Frederis* hverken kan eller vil omfatte *Tanken* om *hele* den nærværende Kamp, end sige om *hele* den *fortløbende* fra *Dans* og *Uffes* til *Danmarks* sidste Dage.

Derimod fristes jeg vel til at udbrede mig lidt over *Sniksnakken* om den statskloge, broderlige og *christelige Forsonlighed*, der ikke blot skulde forbyde os at reise et Mindesmærke om vore *Danske Brødres* heltemodige Kamp og glimrende Seier, men vilde og maatte forhindre os fra at fortsætte Kampen til afgjørende Seier og benytte Seieren til *Danmarks, Danskens* og *Danskhedens* virkelige Redning og udødelige Ære; men jeg vil dog her nøies med at minde om, hvad *Christus* har sagt: *var* mit Rige af *denne* **[A:304]** *Verden*, da skulde mine Tjenere *stridt* for mig, saa jeg *ikke* var faldet i *Jødernes* Hænder, thi deraf følger jo soleklart, at vil vi beholde vort lille *danske Rige* af *denne Verden*, da er det ligesaa *christeligt* som nødvendigt, at vi *stride for det*, saa det *ikke* skal falde i *Tyskernes* Hænder.

Følge nemlig ikke alle *sande* *Christne* og *virkelige* *Danskere* dette, da vilde selv de klareste Skrift-Beviser være unyttige, men føler de det, og er der et *guddommeligt Forsyn*, der vaager over *de* *Sovende*, som, naar de vaagner, vil gjøre *Jorden* *Gavn* og *Himlen* Ære, *da* vil det *Danske Folk*, hvor daarligt det end nu kan “læse, skrive og regne” efter sit *eget* *Hoved* og paa sit *eget* *Tungemaal*, dog forynges, opvaagne, trodse den blot tilsyneladende *Overmagt*, seire afgjørende og frelse *Fædernelandet*, ligesom den gamle *Vermund* foryngedes, opvaagnede, kæmpede, seirede og *frelste* *Riget* i *Skikkelsen* af den stumme, foragtede *Uffe* hin *Spage!*

Den findes hos *Mathæus Pariser*, fra det *trettende* Aarhundrede, i den saakaldte “*Uffe den Førstes*” Historie paa *Latin*.

[A:305]

Danskeren.

|PS7:260|US9:240|VU8:325

Danmarks Gyldenaar.

- 1 Bærer Mai paany til Huse,
Venner, trindt i Danevang!
Snart det suse skal og bruse
Skoven rundt af Fuglesang,
Vidt og bredt paa Marken vorde
Haver alle Rosengaaarde!
- 2 Synger, Fugle, hvor I kommer,
Dobbelt sødt i Gry og Kvæld!
Drikker af den søde Sommer
Som af Glædens Kildevæld!
Bygger Rede og udruger
Fugle smaa, som Aaret Uger!
- 3 Voxer, Blomster, hvor I yndes,
Frodig trindt i Daneland!
Dufter, Roser, hvor I findes,
Sødt endog paa Gravens Rand!
|A:306Perler under Taarepile
Som i Støvet Engle smile!
- 4 **|VU8:326**Thi nu dages *Gyldenaaret*,
Som en lang Midsommer skiøn,
Det har vintret, det har vaaret
Under Snee og Regn iløn,
Springer ud paa Vink fra Oven,
Som ved Sundet Bøgeskoven!
- 5 **|PS7:261|US9:241**Runen, som den Gamle rister,
Runen "Daners Liv og Lyst"
Tit kan vildes, aldrig brister,
Før den sidste Efterhøst,
Er i gamle Aar og unge
Nagelfast paa *Sleipners* Tunge!

- 6 *Odin* laande mig sin Ganger
I den *ørkesløse* Tid,
Mens om Valhal og Thrudvanger
Der kun førdes Pennestríd,
Odin selv da gad ei ride,
Bluned helst ved *Sagas* Side.
- 7 Ungdoms-Aar er ællevilde
Under alle Himmeltegn,
Helst jeg red til *Mimers Kilde*
Baglængs over alle Hegn,
|A:307Glemde tit ved Mjødens Kræfter
Hvad især jeg reiste efter.
- 8 Træt af Reiser, mæt af Ruse,
I den *ørkesløse* Tid,
Jeg med *Odins* Hest tilhuse
Læste længe med al Flid
Paa hans Tunge-Runer sære,
Vilde Riste-Konsten lære!
- 9 Lang er Konsten, kort er Livet
For Græshopperne paa Jord,
At forstaae mig dog blev givet
|VU8:327Binde-Runerne i Nord,
Som paa Tunge, saa paa Tænder,
Og paa *Normens* Finger-Ender!
- 10 **|PS7:262***Snekkelig* er Danmarks Rune,
Vimplen er et Bøgeblad,
Maien grøn og Lyng hin brune
Krandse den i Bunterad,
Som i Storm, saa og i Stille
Smulle Bølger om den spille.
- 11 **|US9:242**Snart den svømmer stolt paa Havet,
Snart den sees som "*Gefion*"
I en Ravnekrog begravet,
Lænket fast med Røverhaand;
|A:308Tiest dog imellem begge
Seiler frit den danske Snekke!
- 12 Hvor den staaer paa *Sleipners* Tunge,
Snekke-Runen danekiær,
Trindt om Toppen Fugle sjunge,

Slaae med Vinger fjern og nær,
Høit i Raa er Seilet vundet,
Farten opad *Øresundet!*

- 13 I dens Kiølvand sees en Lænke,
Stumpet kun, men favnetyk,
Saa man andet knap kan tænke
End den sprang ved Jetteryk,
Skjalden dog den Giætning vover,
Underlig den blæstes over.
- 14 Hjemme hører denne Snekke
Ei paa Jord, men over Sky,
Den til *Alfers* Kiæledægge,
|VU8:328 *Vana-Frey*, blev gjort af ny,
Har af hvide *Alfers* Aande
Altid Bør og Bod for Vaande.
- 15 **|PS7:263** Paa den Snekke over Havet
Danmarks Lykke kom med *Skjold*,
Blev i Bølgerne begravet
Med hans Lig i Hedenold,
|A:309 Men naar Dane-Marken sukker,
Den igien af Hav opdukker.
- 16 Derom alle Fugle sjunge,
Nu er Rune-Snekken flot,
Som den staaer paa *Sleipners* Tunge
Midt i Sundet himmelblaat,
Nu igien vil *Skjold* opbygge
Leiregaard i Bøgens Skygge!
- 17 **|US9:243** *Lykke-Skib!* saa vær velkommen
Atter til den danske Kyst!
Deilig over *Nornedommen*
Vorder nu paa Marken lyst,
Som en Skov i Gyldenaaret
Voxer ud paa *Sif* Guldhaaret.
- 18 *Heimdal*, som ved Landets Ender
Stilles skal igien paa Vagt,
Han faaer ogsaa snart Guldtænder,
Silde skal, som aarle sagt,
Han i *Gjallarhornet* støde,
Vække *Aser* op af Døde!

- 19 *Rolf*, han saaed Guld paa Slette,
(Krages *Sæd* var Frodes *Meel*)
Det ham lærde lumsk en Jette,
Armod da blev Danmarks Deel;
|A:310Armods Sæd i danske Vænger
Voxer op nu til Guldstænger.
- 20 **|PS7:264|VU8:329**Drenge smaa og Piger smækkre,
Som for mine Rim har Smag!
I det veed, at Retter lække
Ei de er den Dag idag,
Det er Levninger for silde,
Siger man, fra *Ægers Gilde*.
- 21 Smiler med mig, raske Drenge!
Kysser mig, I Piger smaa!
Nu det ei skal vare længe,
Før selv Tosser mig forstaae,
Da I selv kan Runer riste
Om langt meer end *Kragen* vidste.
- 22 *Seiers-Runerne* de sære,
Jeg saa længe staved paa,
Selv sig løse nu og lære,
Selv sig følgelig forstaae,
Livet selv i Morgenrøden
Klart har seiret over Døden!
- 23 **|US9:244**Forbigangen er til Lykke
Nu den *ørkesløse* Tid,
Med at rive ned og bygge
Gjør nu hver sin største Flid,
|A:311Selv jeg knap engang har Stunder
Til at see et stort Vidunder.
- 24 Først da Maien kom til Huse,
Med det favre Bøgeblad,
Kom, som en hellenisk Muse
Skjoldmøkiæk og barneglad,
Da først saae jeg, hvad beskikket
Er for meer end Øieblikket.
- 25 **|PS7:265***Sleipner*, som jeg havde bundet,
Da jeg sidst blev *Rigsdagsmand*,
Han var nu med eet forsvundet,

|VU8:330 Havde med sin sidste Tand
Dog i Krybben runeristet,
Hvem der fik hvad jeg har mistet!

- 26 Jeg nu seer, i disse Dage
Odin vaagned med en Fart,
Savned *Sleipner*, tog tilbage
Laanet paa en egen Art,
Saa et *Føl* jeg fik at føde
Med et *Gyldenaars* Afgrøde.
- 27 *Gyldenaaret* maa nu komme,
Hvis i Nord er Synet sandt,
Om end først i dyre Domme
Odin løse maa sit Pant:
|A:312 *Øiet*, som i *Mimers* Kilde
Længe dulgde Bølger milde.
- 28 *Nyt* vi derfor snart maae høre,
Nyt vel nærmest fra os selv,
Saa det klinger godt i Øre:
“*Danske Folk* med Liv og Sjæl,
Klogskab bedst af Spot og Skade,
Bøgemai for Laurbærblade!”
- 29 |US9:245 Da skal *Sleipner-Føllet Grane*
Atter voxe op hos os,
Til at bære *Fofners* Bane,
Til at byde Ilden Trods,
Bære Helten giennem Flammer
Frelst til *Brynhilds* Sovekammer!
- 30 |PS7:266 Da skal *Danmarks* Rune-Snekke,
Som *Skibbladner* bygdes til,
Bære mellem *Verdner begge*,
Med et sært Guldtærning-Spil,
Alle *Aser*, alle *Diser*,
Saa sin Mester Værket priser!
- 31 |VU8:331 Skjalde-Blik er nemt at spotte,
Storværk Nisser ei forstaae,
Selv naar som en Stænge-Rotte
Stirrende de gloe derpaa,
|A:313 Men hvor *Storværks* Øine tindre,
Ingen Spot gjør Daaden mindre!

Skolemester-Legen i Danmark.

De af mine Læsere og Læserinder, som er *Landsby-Børn*, kiender udentvivil den *saakaldte* Skolemester-Leg, hvormed det kort og godt gaaer saaledes til, at man stikker Ild paa et Stykke graat Papir, og naar det er heelt omspændt af Luen, blæser man den ud, hvorpaa den ene Gnist gaaer ud efter den anden, ligesom Børn løber af Skole, og den *sidste* Gnist kalder man *Skolemesteren*, som det giælder om at smække, førend den gaaer ud af sig selv.

Ved i en senere Alder at tænke paa denne Børneleg, har jeg tit været tvivlraadig om, enten man helst skulde lee eller græde over den, men jeg har dog omsider foretrukket det første, baade som det fornøieligste og tillige som det raadeligste, da der altid kommer noget bedre ud af at lee ad Daarligheder end af at græde over dem, eftersom alle Folk har bedre af at more end af at kiede sig, thi Erfaring lærer at selv de bedste Børn bliver uartige, naar de kieder dem.

|A:314 Hvad der fristede mig til at græde over denne Børneleg, var imidlertid ingenlunde Sorg over den Betragtning af Skolegangen og Skolemesteren, som Legen forudsætter, thi vore Skoler, især Landsbysko|VU5:366|erne, har aabenbar været saa dræbende kiedsommelige, at man ordenlig maa berømme Børnene for ethvert nok saa lille Morskab, de har vidst at afvinde dem, men det var Sorgen over, at vi har saadanne Skoler, og at de fleste Børn, naar de ikke vil gaae godvillig, trækkes ved Haarene ind i dem, hvad tilvisse er noget af det sørgeligste, man kan tænke sig, naar man er kommet til det Skøn, at *Menneske-Livet*, selv midt i denne syndige Verden, er en kostelig Gudsgave, saa det "*femte Bud*" giælder endnu langt bogstaveligere om det **|US9:247** Liv, *Mennesket* har *for sig selv* end om det, vi paa en Maade deler med alle Dyrene paa Marken.

At nemlig *Skolegangen*, som den sædvanlig drives, ingenlunde tjener til at vække, nære, styrke og glæde det *egenlige Menneskeliv*, som det "vingede Ord" medfører og udtrykker, men snarere til at forhindre, forkue og fortære det, er ikke blot en daglig Erfaring af det sørgeligste Slags, men følger med Nødvendighed af det sande Ordsprog, at "*Bogstaven ihjelslaaer*", thi hele vor *Skolegang* dreier sig jo hardtad udelukkende om *Bogstaver*, lige fra vi skal lære at kiende, sammenlægge og skrive Bogstaver, til vi **|A:315** paa Skole-Toppen eller Høi-Skolen, om det vil lykkes, skal lære af lutter Bogstaver at skabe udødelige Mesterværker, at *skrive* hele *Bøger*, som kan blive trykt i Tal af Tusinder og Titusinder og blive læst til

Verdens Ende.

Denne Daarlighed, seer man vel, vilde være stor nok, om man ogsaa kun saa hen til de udeblivelige Følger af en *saadan* almindelig Skolegang i Barndommen, Følgerne for hele det saakaldte daglige og borgerlige Liv, som det halvdyrisk og halvmenneskeligt maa fristes ved *Arbeide* for det *daglige Brød*, og maa, naar det ikke skal blive reent fortvivlet, føres og styres med en vis *Forstand* paa dets Vilkaar og en vis *Dygtighed* til at drive, oversee og ordne de daglige Sysler og borgerlige Handteringer, thi ved Forvænnelsen til at betragte *Bogstavers* kløgtige Udtydning og Behandling som den ypperste af alle daglige Sysler, derved føres ikke blot, saavidt mueligt, Tanken bort fra alle de Sysler og Forhold i det daglige Liv, hvorpaa sammes Opholdelse og Gavnlighed beroer, men derved bliver man rimeligviis daglig mere uvillig og uskikket til virksom Deeltagelse i disse gavnlige Sysler og kommer til at staae i et bagvendt Forhold til dem og til hele det virkelige Liv.

Om det nemlig end var ligesaa afgjort en Sag, som det er en latter|VU5:367lig Indbildning, hvad man naturlig|A:316viis i alle vore Bogstav-Skoler forudsætter og har udenfor dem antaget med en fast Kulsviertro, ja, om det end var saa, at de faa Lykkelige, der naaede Skole-Mesterskabet, derved blev et Slags høiere Væsener, saa vilde det dog være at købe Guld for dyrt, da man jo dog alle maa have "*Føden og Klæden*" hvor man saa faaer dem fra, og der dog, jo mere Bogstav-Skolen blomstrer, bliver desflere tærende og desfærre nærende Indbyggere i et Land, hvad nødvendig maa føre til Ødelæggelse. Det nytter ikke engang, om man vilde forudsætte, at naar hele Folket blev endnu |US9:248skolerettere dannet end Tyskerne, de da alle kunde leve dels af at skrive Bøger og dels af at giennemhegle dem, eller at et Folk, naar det blev alle Bøger mægtigt, kunde bogstavelig leve af Luften, eller lade sig baade føde som Fugle og klæde som Lilier af Luftens tjenstagtige Aander, thi begge Forudsætninger vilde jo være Luftkasteller, og Erfaring lærer desuden, at jo mindre et Folk behøver at arbejde med Hænderne, desmindre arbejder det ogsaa med Hovedet, saa hos dem, som hos *Spanierne* med deres Guldgruber, gaaer selv Bogstav-Skolen Krebsgang og alle Been gaae skiævere end andensteds.

Sagen er nemlig, som sagt, den, at "Bogstaven ihjelslaaer" *Mennesket*, og at døde Folk ikke engang duer til at drive Dødens Handværk som en boglig Kunst, og at *Dyrene* har endnu ikke kunnet afrettes dertil, |A:317saa for den sorte Skole selv seer det sort ud, naar *ikke Mængden* bliver *derudenfor*, troer paa den og offerer til den ikke blot Korn og Kvæg og rede Penge, men en god Deel livlige og letnemme Drengbørn, der vel ogsaa igrunder mister Livet, men faaer dog ved den sorte Kunst et Slags aandeligt Skinliv tryllet i sig, hvormed de gaaer igien som *Skolemestere* og holder Værket igang.

Her var altsaa meer end nok at græde over, naar det kunde

nytte, men, som sagt, man kieder kun Folk og især Børn ved at flæbe for dem over al Verdens Synd og Ugudelighed, og Kiedsommeligheden gjør dem, som sagt, uartige, og jo mere man sætter dem i Skammekrogen, des mindre skammer de sig, og jo meer man jager dem ad Helvede til, des længere kommer de fra Himmerig, saa et af to, maa man heller lee ad Bogstav-Skolen og faae alle Børnene til at lee med, thi enten skulker de da, eller bliver selv paa Skolebænkene ved at lee indvendig, og slipper da igiennem med Livet, om de end alle deres Dage maa paa en Maade gaae med Livet i Hænderne.

Skal der imidlertid raades Bod paa Uvæsenet, saa *Menneske-|VU5:368*Livet baade i sin *folkelige* og i sin *grundmenneskelige* eller *christelige* Skikkelse, istedenfor at pines enten i eller af Børnene, tvertimod kan vækkes og indpodes, næres og udvikles hos dem, da *A:318*maa man see til at lære dem en *bedre Skolemester-Leg* end den med det graa Papir, og en saadan vil for Børn og alle *levende* Folk være meget let at lære, uagtet den for alle Dødbidere seer fra Begyndelsen ud som det bare Fjas, og siden, naar den har gjort sin Virkning, som et Hexeri, man kan blive gal af at tænke paa.

Grunden til begge Dele, baade til Letnemheden paa alle *|US9:249*levende Folks og til Tungnemheden paa alle Dødbideres Side, er nemlig een og den samme og er som Fod i Hose, thi den rette Skolemester-Leg baade drives med og dreier sig om *Ordet*, som det *lever i Folkemunde*, nedstiger i lige Linie fra *Aanden* som Folkets *Livskraft*, og strømmer ud fra Hjertets Overflødighed, og dette *levende Ord*, som er Børnenes Liv og Lyst, det er til daglig Brug en Skovisk for alle dem, der forguder *Bogstaver*, og det bliver dem en Gru, naar der, trods alle deres Forbud og Forsværgelser, aabenbarer sig en *virkelig Aand* i det fribaarne, mundlige Ord, baade med en *Kraft*, der knuser dem, en *Varme*, der brænder dem og et *Lys*, der skiærer dem i Øinene.

De kan jo nok sige, og siger naturligviis strax: det er Giøgleri og Blændværk, Sværmeri og Fanatisme altsammen, men naar der virkelig er *Aand i Ordet*, saa bliver der ogsaa Liv og Mening i Legen, enten det *A:319*saa er Træer og Dyr, eller Mennesker og Guder, hvormed der ingenlunde spases, men for Alvor leges; thi *Lykken*, som Dødbiderne kalder *Ulykken*, er, at *Ordet i Folkemunde* staaer nødvendig i en nær og levende Forbindelse med hele *Folket*, dets Tanker og Følelser, dets Bopæle og daglige Sysler, dets *Fortid* og *Fremtid*, følgelig med alt hvad der for Folket er virkeligt, vigtigt og dyrebart. Heraf flyder nemlig med Nødvendighed, at Legen ligefra Begyndelsen er baade lystelig og lærerig for Børnene, i samme Grad som de har Livlighed med Lyst og Nemme, og *Legen* fører af sig selv til *alvorlig Eftertanke*, fordi hvert Skridt i Levnets-Løbet minder om den og svarer til den, som Opfyldelse til Forudsigelse. Da nu

Sandhedens ufeilbare Kiendemærke er dens fulde Overensstemmelse med *Virkeligheden*, ligesom det paa vort Modersmaal løber ud paa eet at sige “*Sandhed*” og at sige “*Tingen, som den er*”, saa kommer det ved den rette Skolemester-Leg nødvendig for en Dag, |VU5:369 at *Bogstav-Skolen* var *usand* tilbunds, eftersom den, langt fra at stemme overens med det *virkelige Liv*, bestred og ødelagde det, under Paaskud af at kunne enten forvandle det til et *splinternyt*, tusindgange bedre Liv, eller naar den gamle Adam var *opløst, afløse* ham med en guddommelig en, der havde skjult sig *mellem Linierne*, men kunde læses og manes frem med |A:320 *grammatikalske Regler* og *mathematiske* Formularer. Naar man nu derhos bliver opmærksom paa, at *Bogstav-Skriften*, som en *Opfindelse* af Folk, der *hverken* kunde *læse eller skrive*, umuelig kan være høiere paa Straa end |US9:250 sin *Opfinder*, og at *Bogstaverne*, som blotte *Lydtegn*, nødvendig forholde sig til det levende *lydelige* Ord, som *Skygger* til deres *Legemer*, see, da er det forbi med den haartrukne, kiedsommelige *Bogstav-Leg* (ludus literarius) og med den gamle, stive og barske Skolemester, som kun af *Navn* var en *Legemester* (ludimagister), og da falder Skolemester-Legen med det graa Papir bort af sig selv, fordi Børnene ei *løbe* af men *til Skole*, og fordi *Livsgnisterne* i dem udslukkes ikke, men oppustes og næres i Skolen, saa de gløde paa Tungen og skinne i Levnetsløbet.

En saadan “*Ordsprogs-Leg*” eller hvad man vil kalde den, hvori *Menneske-Livet*, som det er midt iblandt os, speiler sig for Barndom og Ungdom, tiltaler, vækker og nærer det Tilsvarende hos dem, og *forbereder* dem derved til det *virkelige Liv* i hvilken som helst Kreds, det er den *Skole for Livet* med *folkelig* Oplysning og Dannelse, som jeg ønsker alle Menneske-Lande, hele *Mandhjem*, og som jeg er vis paa, vil ikke lykkes nogensteds under Solen bedre end i vort lille, jævne, *danske Fæderneland!*

|A:321

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 1. Juni. Nr. 21.

Folke-Vindingen i Danmark ved Omsvinget 1848.

Naar man vil gjøre en rigtig Beregning over Folke-Vindingen 1848, enten i *Frankrig, Tyskland* eller *Danmark*, da maa man vist nok allerførst skielne skarpt imellem “Navne-Værdi” og |VU5:370 “Sølv-Værdi”, for ikke at tale om det “røde Guld” og det “rene Væsen”, der aldrig kan vindes ved blotte udvortes Vendinger enten af Blade eller af Forskrifter og Forretnings-Gange.

Med denne *Grund-Følelse*, som er anderledes baade fast og virksom end hvad man sædvanlig kalder “*Grund-Sætninger*”, har det vel ingen Nød, at jeg skulde sætte Vindingen i vort Fædermeland ved Omsvinget 1848 for høit, da meget, som hos vore gamle Stats-Sagers Giennemheglere gjaldt ikke blot for “gode Papirer” men for “det rene Væsen”, i mine Øine har nu som før kun en “Navne-Værdi”, der, hvis den ikke |A:322gjør Besidderne fattige, dog endnu mindre gjør dem rige. Paa den anden Side vil dog Læseren neppe finde, at jeg anslaaer Vindingen for lavt, da jeg virkelig tager Rente og Rentes Rente med i Beregningen og kommer derved til en Hovedsum, langt større end jeg for Øieblikket kan opvise, men vel maa jeg være belavet paa, at Regningen i manges Øine kan synes bagvendt (ligesom med Jagt-Udgifterne forleden, der var opført paa Indtægts-Siden), thi der vil sagtens være endeel af hvad jeg regner for Vinding, som de fleste vil regne for Tab eller dog for blotte Regnepenge, og omvendt være endeel som jeg fører til Udgift, skiøndt Læseren netop vilde have det taget til Indtægt.

Dette *uredne* Forhold mellem “Skriver” og “Læser”, som nu sædvanlig maa forudsættes ikke blot i hvad man kalder Politiken, er vist nok meget ubehageligt og til stor Skade for Oplysningen; men jeg tør dog ikke engang besvære mig derover, dels fordi jeg selv paastaer, at det maa til Jævnshold (i Regelen) finde Sted, saalænge man ikke ved “Mundens rette Brug” i en “Skole for Livet” har lært at forstaae hinanden, og dels fordi jeg tør haabe, at mine forholdsviis faa Læsere og Læserinder dog vil forstaae mig meget bedre end “*de Mange*” forstod “*den Ene*” i *Berlings-Avisen*, der raadte til at gjøre den *sjette Juli* til en Bods- og Bedrings-Dag for |A:323den “tappre Landsoldat” og at stifte et Selskab for total Afholdenhed fra al *dansk Historie* og *Poesi*, der kun opirrer Gemytterne mod de kiære *Holsteen-Gottorperne* og andre tyske Kiernefolk, uden hvis Favntag vi dog umuelig kan blive salige.

Ved det jeg nemlig i “*Danskeren*” lige fra første Færd har ikke blot erklæret *Tyskheden* Krig paa Liv og Død, men erklæret Krigen med *Holsten-Gottorperne*, og alle deres høie eller lave, indvortes eller udvortes Velyndere, for Hoved-Vindingen ved Omsvinget

1848, |VU5:371| derved har jeg vundet en vis Sikkerhed for, at de, som holder Øie med “Danskeren” endnu i tredie Aargang, de føler en vis Grund-Enighed med ham om det *Timelige*, som jo ene maa være Spørgsmaalet, hvor man taler om Rigerne i *denne Verden*, som vi alle veed, kan *ikke* vare *evindelig*.

Jeg begynder altsaa trøstigt med den *jydske Krig* som den første Post paa Indtægts-Siden, uagtet det er klart, at denne Krig alt har kostet Danmark mange Penge, meget Blod og mange Taarer, og vil sagtens koste meer endnu, om den skal føre til Maalet, som er Stadfæstelsen og Frigiørelsen af det *danske Riges* virkelige Tilværelse, som et vel lille, men dog frit Kongerige; thi jeg forudsætter, som givet, at en *saadan* Krig om *Sønder-Jyllands Danskhed*, som den nærværende, var vi aldrig kommet til at føre under den |A:324| gamle Forfatning, og jeg forudsætter som indrømmet, at skulde Tysken og Tyskheden *ikke* snart opluge Dansken og Danskheden i hele Jylland, da maatte vi i alle Maader komme paa Krigsfod imod dem.

Dybere vil jeg ikke her indlade mig i denne Krigssag, som er mit faste Omkvæd, men kun atter minde om, at jeg *ikke* personlig har det mindste *Udstaaende* med *Tysken* og *Tyskheden*, naar de blot vil holde dem paa deres *eget* og hverken fortrænge, forkue eller forvanske Dansken eller Danskheden paa sammes tarvelige Enemærker, og at videre kan *Forsonligheden* umuelig gaae uden at opgive Dansken og Danskheden, hvad kun de, der har bidt Hovedet af Skam, kan forlange af danske Folk. For Resten følger det af sig selv, at den *jydske Krig* kun er en varig Vinding, naar den er vel forbi, og har bidraget til, at vi løsriver os fra de tyske Professorers aandelige Formynderskab, der aabenbar vilde koste den lille “Holger Danske” Livet.

Den anden Vinding ved Omsvinget 1848 er “*Offenligheden*” af hvad der angaaer *Folket* og *Riget*, og hvormange Betæneligheder end mangan Dannemand og Dannekvinde kan føle ved Offenligheden af Listerne over alle *Pensjons-Kassernes* og *Naade-Secreteriatets* Kunder, saa vil de dog snart indsee Nødvendigheden saavel heraf, som af al anden Offenlighed i Rigets Anliggender, naar de blot aabner Øinene |A:325| for den jævne Sandhed, at hvad man kalder “*Staten*” er langt fra at være enten en Guds Engel, som kun ønsker Hemmelighed for at, efter Evangeliet, den venstre Haand ei skal vide hvad godt den Høire gjør, eller er en hovedrig Herre eller Frue, hvis store |VU5:372| Midler skimle paa Kistebunden, hvis de ikke ved nye Embeders Oprettelse, ved “Gager og Pensjoner” og ved Bønskrifter fra alle Rigets Hjørner flittig sættes i Omløb, men at de *Regierende*, hvad Navn de saa end føre, er skrøbelige Mennesker, som meget let kan vænne sig til at halte stygt, naar de troer, ingen seer det, og at den saakaldte “*Statskasse*” slet intet har i sig uden *Oppebørslen* af *Folkets Skatter* og *Afgifter*, og har saa mange

nødvendige Udgifter, at skal de bestrides, uden at Folket forarmes, da maa Regieringen blive lige saa sparsommelig, som den hidtil i mange Henseender har været ødsel, hvad uden Offenlighed vel ikke er utænkeligt, men dog vil findes ugiørligt.

Vist nok er der endnu Maade med *Offenligheden* hos os, saa hvad vi under den farlige *Krigs-Tilstand* helst ønskede og høiest trængde til at vide, det bevares i *Danmark* som en dyb Hemmelighed, selv naar det staaer i alle tyske og engelske Aviser, men naar vi tænker tilbage paa 1801 eller paa Syvaars-Krigen (1807-14), da er der jo dog selv i Henseende til vore udvortes Anliggender indtraadt en Grad af |A:326|Offenlighed, som i *Danmark* er til at undres over, og jo mere den almindelige Deltagelse i de offentlige Anliggender voxer, des mere vil ogsaa Offenligheden udvide sig, og Regieringen vil nødes til at følge den *danske* Tankegang, at hvor det gælder om *Folkets* Liv og Blod og om *Rigets Tilværelse*, maa der endnu finde langt mere *Aabenhed* og *Offenlighed* Sted, end hvor det dog kun gælder om Folkets Penge og Vedkommendes Husholdning dermed, thi som Engelskmanden siger, og som vi alle føler, *Skindet* er dog endnu nærmere end *Skjorten*.

At det vil holde haardt, inden *Offenligheden* af *alt* hvad der angaaer *alle* vil ret blive *Hverdags-Orden* i *Danmark*, det seer man jo nok, blandt andet deraf, at man har foreslaaet os en *hemmelig Rigs-Ret*, skøndt der dog staaer i *Grundloven*, at "*Offenlighed* og *Mundlighed* skal saa snart og saa vidt som mueligt *giennemføres* ved hele *Retspleien*" men blev selv Rom ikke bygt paa een Dag, hvorledes skulde da et nyt *Danmark* paa een Gang opstaae af Gruset, hvori det Gamle er begravet? Det gælder derfor i mine Tanker kun om, at vi *beholder* den *Trykkefrihed*, som af sig selv indtraadte 1848, og som Lovforslaget af 1850 om Pressens Brug virkelig har sat i Fare, thi beholder vi kun denne Frihed, da vil *Offenligheden* ogsaa voxe til den bliver fuld|A:327|voxen, men |VU5:373|mistede vi denne hardtad uindskrænkede Trykkefrihed, da vilde Offenligheden svinde ind som en Skifting, til den omsider reent forsvandt. Det gaar nemlig med al den Oplysning, en *Regiering* af sig selv giver et *Folkeraad*, ligesom med *Gas-Belysningen*, der for Øieblikket kan være blændende, men kan i næste Øieblik, naar det behager dem, der staaer for Skruerne, aldeles forsvinde, hvorimod *Trykkefriheden* skaber et *Vægtervæsen*, hvis Gade-Belysning ikke er den bedste og smager sædvanlig mere ad Tran end ad Olie, men som er langt fastere, og hindrer ingenlunde, men sikkrer Rigsdags-Salens Gas-Belysning.

Ved *Trykkefriheden* er det ogsaa først, at den saakaldte *Minister-Ansvarlighed* faaer meer end *Navne-Værdi*, thi, for ikke at tale om Ministrenes Ansvar for Domstolen, som knap er værd at nævne, saa bliver selv deres Overhøring paa Rigsdagen snart til Fjas, naar de ikke har "stadig Skolegang", som kun findes hvor

Ordet er frit. Vist nok er det en stor Ubehagelighed at tages i Skole af hveranden Skriver, især da de selvgjorte Skolemestere sjelden er de bedste, og mange daarlige Skolemestere er haarde Hunde og urimelige Krabater, men hvem der vil have alles Øine til at vogte paa sig, maa ogsaa taale at betragtes med onde Øine saavel som med gode, og i samme Grad, som man kan gjøre hvad man vil, kan og maa man ogsaa |A:328| taale at Folk siger derom hvad de vil, og intet Rige kan være tjent med andre Ministre end dem, der baade har Mod til at staae for Stød, Villie til at gjøre deres Bedste og Dygtighed til at gjøre forsvarligt Arbeide, saa det er just Dyden ved *Ordets Frihed* under alle Skikkelser, at den *kyser* mange fra at beile til Poster, som kun faa er voxne, medens det aldrig har nogen Nød, at man, for onde Ords og skiæve Dømmes Skyld, lader være hvad man har baade *Kald* og *Lyst* og *Leilighed* til at udrette. Ligesom det derfor er en daarlig Taler, der ikke kan taale sine Tilhøreres og en daarlig Forfatter, der ikke kan taale sine Læseres Anmærkninger, saaledes er det ogsaa en daarlig Regiering, der ikke kan taale Undersaaternes. Hertil kommer, at ingen offentlig Mand kan undgaae onde Ord og skiæve Domme, saalænge der er slette *Mennesker* og slemme *Munde* til, saa selv ved de allerstrængeste Forholdsregler mod *offenlige* Talere, Skrivere og Trykkere kan en Regiering kun til en Tid skjule for sig selv, at den daglig gjør ondt værre, aabner de *Slette* det allerfarligste Spillerum, og berøver sig selv de *Godes* Bistand, og man maa da vel høilig |VU5:374| forundre sig over, at det i vore oplyste Riger og Dage kan falde nogen Regiering ind at være prutten paa Trykkefrihed, og man tør dog vel haabe, at vore Ministre allerede har angret |A:329| den Synd, de i denne Henseende var ifærd med at begaae.

Men hvad siger jeg da om “Grundloven” og “Rigsdagen”, som man i 1848 ansaae for den store Gevinst i Lotteriet, man havde faaet Nummer paa, og som man i 1849 virkelig vandt, men som man allerede 1850 synes ikke at skatte synderlig høit?

Jeg siger, at en *Grundlov* og en *Rigsdag*, selv de bedste, der kan ventes, nødvendig maae skuffe alle dem, der betragter dem, som hvad de *umuelig kan være*: et værdigt *Øiemed* for et fribaarent Folks Bestræbelser, men at begge Dele vilde blevet meget bedre, hvis man havde betragtet dem for hvad de *kan* og i vore Dage skal *være*: *Midler* til at skaffe et fribaarent Folk al den *Offenlighed*, *Frihed* og *Ligelighed*, som er Vilkaarene for et *daadfuldt* og *lykkeligt* Levnetsløb, og jeg siger, at selv som vor Grundlov og Rigsdag er, *kan* de være *Midler* til at skaffe os hvad vi behøver, naar vi lærer, *hvad* de duer til, og bruger dem derefter. Grundfeilen, som vi alle føle, maa være begaaet, siden vi ikke blev fornøiede, da vi fik alt hvad vi forlangde, stikker da ingenlunde i Manglerne, Brøstene eller Lyderne ved Grundloven og Rigsdagen, thi dem er der jo altid Raad for, naar vi veed, hvad vi vil, men Feilen stikker i den

urimelige Fordring til dem, som en *lyksalig Tilstand* eller dog som **A:330** Tryllemidler til at skabe en saadan fix og færdig og uforanderlig.

Ja, en "*constitutionel Forfatning*" dette forgudede, men tvetydige, Folket fremmede, hule og tomme Udtryk var ogsaa hos os blevet Tvistens Æble, de saakaldte *Liberales* Løsen og de saakaldte *Conservatives* Gru, og alle tænkte derved paa en vis *Tilstand*, god eller slet, som vilde vare evindelig, og det er Ulykken med alle i lang Tid *stillesiddende Folk*, at selv naar de finder det nødvendigt at reise og røre sig, er det dog immer med den Tanke, snarest mueligt at sætte sig ned igien og blive siddende, medens Loven for *Folke-Livet*, som for ethvert *Liv*, er *uophørlig Bevægelse*. Det Danske Folk har imidlertid lært, at en Krigsførelse efter denne Regel, ved alle Bevægelser at hige efter *Stilstand* saa snart som mueligt, er meget bekostelig, meget besværlig og i Længden utaalelig, saa jeg vil haabe, de ogsaa snart lærer, at et Levnetsløb efter **VU5:375** denne Regel er ikke bedre, men at man, for at have Gavn og Glæde af Menneske-Livet, maa tage det, som det er, og bruge det mens man har det, saa alt hvad man maa kræve af en *Grundlov* og en *Rigsdag*, er at de give os *Lov* og *Leilighed* til at bruge og nyde Folkelivet, det *bedste*, vi kan, og sætter dem, saavidt mueligt, i Sikkerhed, der vil nøies **A:331** med hvad Lodd og Lykke, de, som fribaarne Dannemænd har eller paa en skikkelig Maade kan faae.

Naar vi derfor hverken venter af en *Grundlov* og en *Rigsdag*, at de skal skaffe os "visse Levebrød", eller Ophold uden Arbeide, eller Indflydelse uden Dygtighed, eller Indsigt uden Umage, eller paa anden Maade sætte os i en *lyksalig Tilstand*, hvori vi kan blive staaende, siddende eller liggende efter Behag, men vente kun, at de skal *hjemle* og saa vidt mueligt *sikkre* alle dem, der har Liv og Lyst, en *fri Bevægelse* i alle *menneskelige* Retninger, og en *ligelig* Adgang til alle de Stillinger og Virkekredse, de passer for, da baade vil man nemt kunne rette hvad større Feil, der kan være ved Grundloven og Rigsdagen, og hvad der er Hovedsagen, da vil man benytte hvad godt der er ved dem.

Hvad der nu er *godt* ved *vor* Grundlov og *vor* Rigsdag, det er alt hvad der i Grundloven hjemler os Borgerret til Bestyrelsens *Offenlighed* og *Ansvarlighed*, og Indfødsret til en *menneskelig Frihed* og *Ligelighed*, der altid behøves og derfor aldrig maa afskaffes, og det er alt det ved *Rigsdagen*, som bidrager til at gjøre den *folkelig* og til virkelig at skaffe og sikkre os den *offenlige Ansvarlighed*, den *Frihed* og *Ligelighed*, som Grundloven vel kan hjemle, men som et i **A:332** sig selv *dødt Bogstav* hverken kan skiænke eller sikkre os.

Hvad nu Grundloven har om *Minister-Ansvarlighed* og *Offenlighed*, om *Religjons-Frihed*, *Trykke-Frihed* og *Nærings-Frihed*, indskrænker sig vist nok omtrent til, at der skal være *noget*

saadant i en vis temmelig ubestemt Grad, men skøndt jeg troer, der kunde og burde været adskillige nøiere og tydeligere Bestemmelser om disse *uundværlige* Ting, saa vilde det dog omtrent ligefuldt beroet paa *Regieringen* og *Rigsdagen*, hvorvidt Bestemmelserne traadte i Kraft, saa Hovedsagen bliver altid, i hvad Forhold *Regiering* og *Rigsdag* staaer til *Folket* og til hinanden. Dette giælder endnu klarere om *Ligeligheden*, som Grundloven kun stræber at hævde ved Ophævelsen af alle de Begun|VU5:376stigelser, som har været knyttede til “Adel, Rang og Titel”, og som vi hidtil kun har følt Virkningen af i den saakaldte “almindelige Værnepligt”, som heller burde kaldes den “hensynsløse Krigstjeneste”, hvis ikke Hensynet til *rige Folks* naturlige Ønsker og Fortrin havde gjort sig giældende i *Stillings-Væsenet*, og her vil det da ret klarlig beroe paa *Regieringen* og *Rigsdagen*, om vi skal vinde den *sande Ligelighed*, der kun finder Sted, hvor alle *borgerlige* Begunstigelser, alle *Forrettigheder*, som *ikke* medføre tilsvarende *Forpligtelser* og *Opoffrelser*, uden |A:333*Erstatning* ophæves, og alle Borgere aabnes *lige Adgang* til enhver *Stilling* og *Virksomhed*, som de vise sig dygtige til.

Har vi nu et nogenlunde klart Overblik af alle de Hindringer, som Egenkiærligheden, Egennyttens og gammel Slendrian lægger iveien for ægte *borgerlig Frihed* og *Ligelighed*, da seer vi let, at *Godvillighed* og *Viisdom* maae i en temmelig høi Grad mødes baade hos *Regieringen* og paa *Rigsdagen*, naar disse Hindringer skal ryddes af Veien, og saaledes *Vilkaarene* for et sundt og frugtbart, gavnligt og glædeligt *Folkeliu* opfyldes, medens det saa endda kommer an paa *Folkets Art* og *Evner* og paa en *god Lykke*, som er Himlens Gave, om en *lyksalig Tilstand*, som den er muelig, skal blive virkelig og varig i *Danmark*.

Vi har nemlig en *Stats-Kirke*, et tvungent *Skolevæsen*, *Laugsvæsen* og *Fattigvæsen*, en meget for talrig og begunstiget *Embedsstand*, en i Længden utaalelig *Krigsstand*, og i det hele et tomt og dødt *Stats-Begreb*, der næsten har opslugt det levende *Folke-Begreb*, at bekæmpe og overvinde, førend en fri og ligelig, en folkelig, altsaa en *dansk* Tingenes Orden kan blive indført, og *Folke-Seieren* vindes aabenbar hverken ved *Valg-Kampene*, eller ved *Parti-Kampene* paa *Rigsdagen*, hverken ved den *alminde*|A:334*lige Stemmeret* eller ved de *allerordenligste* Ordskifter og Afstemninger i Thingene, eller ved de *allervidtløftigste* Skrivelser og *allernøiagtigste* Beregninger i “Departementerne”, saa naar vi *ikke* seer *andet* i Bevægelse for at frembringe den fri og lyksalige Tilstand, vi ønsker og savner, da maae vi nødvendig blive *modfaldne* og fristes let til at ønske den gamle Slendrian tilbage, som vel var *kiedsommelig*, men for svage Øine *sikker* nok, og paa en Maade *rolig*, medens vor nærværende Til|VU5:377stand er hardtad ligesaa *kiedsommelig* og aabenbar usikker, derfor ogsaa meget *uroelig*.

Har vi imidlertid virkelig Lyst til at “*leve og see gode Dage*”, mere Lyst dertil end til at *døe* og derved fries fra de onde Dage, see, da kommer vi let til den Indsigt, at den gamle Indenrigs-Slendrian ligesaa lidt som den gamle Udenrigs-Slendrian kunde varet længer uden at blive det *danske Folks Helsot*, saa Friheds- og Ligeligheds-Kampen kan aldrig være saa *farlig, forvirret og kiedsommelig*, at den jo, efter Omstændighederne, er ligesaa uundgaaelig nødvendig til *Folkets*, som den ligesaa *farlige, forvirrede og kiedsommelige* Krig med Holsten-Gottorperne var og er til *Rigets* Redning. Ligesom vi derfor har fundet det Umagen værd at opoffre den falske, fordærvelige Rolighed for en levende Deeltagelse i Kampen paa Liv |A:335 og Død for *Rigets* Frihed og Selvstændighed, saaledes maae vi, som gode *Dannemænd*, gjøre det samme ved Kampen paa Liv og Død for *Folkets* Frihed og Selvstændighed, uden at lade os kyse af den Muelighed, at al vor *Opoffrelse* kunde være forgiæves, thi ligesaa vel som Kampen med det saakaldte *Bureaukrati* (Skriverstue-Herskab) *ulykkeligviis* kunde blive afløst med et endnu værre *Anarki* (Gadedrenge-Herskab), saaledes kunde ogsaa meget let Krigen med Tyskerne *ulykkeligviis* blive afløst med en endnu farligere Krig med Russerne, men har man *Mod paa* at leve, da maa man ogsaa have *Mod til* at kæmpe for Livet idag, uden at ængstes ved, hvad Fare det muelig kan komme til at staae eller løbe imorgen.

Ligesom vi derfor kunde og skulde trøste os og virkelig tildeels har trøstet os over alle den *nydske* Krigs Farer og de store Opoffrelser, den krævede, med det *Liv*, den *Kraft* og den *Fædernelands-Kiærlighed* denne Krig baade vakde og viste hos det lille *danske Folk*, som derved tilbagevandt baade sin egen og de Fremmedes Agtelse, og ligesom “*Vaaben-Stilstandene*” uden Udsigt til en hæderlig Fred har været os det haardeste at døie, fordi de tærede paa *Livs-Kræfterne*, som skulde klare Sagen, saaledes kan og skal vi ogsaa trøste os over alle *Friheds-Kampens* Farer, naar vi seer, at den har vakt og viist en til |A:336 svarende *Livskraft* og *Frihedskiærlighed* hos det *danske Folk*, og vi vil da være langt mere bange for *Stilstanden* end for *Bevægelsen*, hvor uor |VU5:378 denlig og vildsom den end maatte findes. Er nemlig kun *Folke-Aanden* kommet i levende Bevægelse med *Friheds-Retning*, da er der ogsaa al Grund til at haabe, at naar kun *Bevægelsen* vedbliver, da vil den ogsaa, med Guds Hjælp, *lykkeligviis* føre til en virkelig *Borger-Frihed* og giennem den til langt mere godt og glædeligt end mange endnu tør vente.

Saalænge derfor *Talen* baade paa *Rigsdagen* og *udenfor* den er *fri*, og saalænge som alle *Tidender* nyde samme *Trykkefrihed* som *Rigsdags-Tidenden*, saalænge skal alle *Dannemænd* baade vide og bekiende, at vi ogsaa i indvendig Retning har vundet betydelig ved Omsvinget 1848, thi den offentlige *Tale-* og *Trykke-Frihed* uden noget *urimeligt* Ansvar, der altid bebyrder de Bedste, er ikke blot

den borgerlige Frihed, hvorpaa alle Folke-Aandens og enhver god Aands Redskaber sætte høiest Priis, men den er tillige Vilkaaret for den ægte *folkelige* og *borgerlige Oplysning*, der ene kan, men ogsaa sikkerlig vil skaffe det *danske Folk* al den borgerlige *Frihed* og *Ligelighed*, som dette Folk ønsker og behøver, skøndt det er langt meer end de fleste endnu veed med dem selv.

[A:337]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Lørdagen d. 8. Juni. Nr. 22.

Almeen-Pensjoneringen og Daarekisten i Danmark.

Ligesom jeg igaar vilde gaae op paa Rigsdagen, fik jeg med Fodposten et Brev fra "*Hr. Ingen*" saalydende: "Nei, nu kan jeg sku ikke holde længer paa dig. Din sidste Fægtning angaaende *Pensjoner* viser tilfulde, at du er splittergal og vel gjør bedst i snarest at age med Vognen til — *Bistrup*".

Denne venskabelige Paamindelse, der synes at komme fra en "*Doctor*" som enten har en god *Pensjon* eller længes efter den, slutter sig til et vidtløftigere Brev om samme Gienstand: min hurtige Befordring til *Bistrup*, især for "*Pensjonernes*" Skyld, som jeg i overgaars ogsaa modtog fra en "*Hr. Ingen*" som kaldte sig en *Christianshavner*, og syndes at have et stort Oplag af Grovheder, da han dermed var meget ødsel, og begge disse mærkværdige Breve har bragt mig til alvorlig at betænke, om der skulde være nogen nøiere Sammen|A:338|hæng mellem den almindelige Pensjonering og Daarekisten i Danmark.

Da man nu imidlertid altid først skal feie for sin egen Dør, saa vil jeg begynde med at indrykke min *Rigsdags-Tale* om *Pensjonerne* heel og holden, som jeg finder den beskrevet i Rigsdags-Tidenden, thi da det samme ventelig siges paa min Bag, som man bagvendt skriver mig til, saa maa jeg sætte mine Læsere og Læserinder istand til selv at bedømme, om de finder min Tankegang saa splittergal, at det er *den*, der har hjemme i Daarekisten.

Foreløbig maa jeg anmærke, at efter de trykte Pensjons-Lister, som er forelagt Rigsdagen, løber den Sum, der nu udredes til afgaaede Embedsmænd med Koner og Børn op til henved en heel *Million* Rbdlr. om Aaret, og at den ny *Pensjons-Lov* aabner Udsigt til en betydelig Forøgelse af hvad alle Munde paa Rigsdagen kalde en svar Byrde for “Statskassen”, idet man baade foreslaaer, at *alle* Embedsmænds *Enker* skal have Krav paa en god Deel af Mandens Løn i Pensjon, og at de *unge* Embedsmænd skulde have en uforholdsmæssig høi Pensjon, fordi *Ministrene* ellers let kunde faae isinde at afskedige dem i Skokketal.

Kunde jeg nu, som dansk Rigsdagsmand, forsvaret at tie hertil, da havde jeg gierne gjort det, især da jeg nylig, i Hartkorns-Sagen, havde mærket, hvor besynderlig man regner, naar Talen ikke aabenbar er om ens *egen Lomme* men kun om “*Statskassen*”, og jeg altsaa godt kunde vide, hvordan Embedsmænd i Regelen vilde regne, naar Talen var om det rette Forhold mellem Statskassen og deres egen Lomme. Da jeg imidlertid ikke kunde tie, stræbde jeg at tale saa tydelig, men dog saa kort og muntert som jeg kunde, og hvad det var, kan nu Læseren selv see.

“Jeg har før, blandt de faa Lyder, som jeg, i Forbindelse med mange Dyder, har fundet hos Dannekvinden, bemærket, at der var een, som de gode Dannemænd tit maatte sukke over, og det var den, at Dannekvinden, naar hun opgiør sit Budget, sjelden eller aldrig spørger om, *hvor* Pengene skal komme *fra*, men troer, at de vil nok findes, da hvad der skal til, jo skal til; men jeg vil idag tage min Bebreidelse tilbage, da jeg især ved *Pensjonslovens* Behandling har seet, at saaledes maae de gode Dannemænd dog nok i Regelen ville have *Overslaget*, saa at man *først* bestemmer, hvad der skal og bør være *Udgift*, og saa overlader det til Vedkommende, om ogsaa Midlerne dertil, om ogsaa *Indtægten* vil lade sig finde. Nu, naar man anvender dette paa den hele *Statshusholdning*, saa er det jo vist nok en meget alvorlig Sag, fordi det, i det ringeste efter de *gamle* Regnebøger, aldrig kan andet end omsider føre til en reen *Statsbankerot*, **A:340** men jeg troer rigtig nok at der ikke er noget Haab om for Øieblikket at gjøre en anden Tankegang giældende, end ikke, naar man viste, hvad der jo var meget let at vise, at selv længe før det fører til en saadan Statsbankerot, da maa det gjøre et trykkende Skatte-, Told- og Consumtions-System nødvendigt, som nødvendigviis baade udtømmer Formuen og forebygger Velstanden.

Jeg troer, som sagt, der er ikke noget Haab om, at i det hele Tankegangen *endnu* vil blive anderledes i dette Stykke, og jeg skal derfor ogsaa ved denne Leilighed tage mig det saa let som mueligt, og skal i Henseende til *Pensjoneringen* kun stræbe at vække en Tvivl om dens Nødvendighed og selv om dens Forenelighed med den ny Tingenes Orden, som jeg dog formoder, det *Danske Folk* vil kræve virkelig gennemført.

Ogsaa dette Lovforslag, tilstaaer den høitærede Finantsminister, har hjemme i den forrige *Stændertid*, og han anfører selv, at det i en vis Grad, i Henseende til *Enkerne*, stiller *Embedsstanden* endnu gunstigere end før, og skøndt det nu ikke er ubegribeligt, saa er det dog i mine Tanker meget beklageligt, om *Stændertiden* skal blive ved at spøge baade hos Ministrene og her paa Rigsdagen, saa at fordi *Embedsstanden* under Enevoldsmagten opslugde alle de andre Stænder og blev, ligesom Pharaos magre Køer, dog ved at være lige mager og at trænge ligefuldt til meer, at Embeds|A:341|standen ogsaa nu herefter, da dog Enevoldsmagten netop er blevet deelt for at redde Folket fra ogsaa at blive opslugt, at da *Embedsstanden* skal endnu fremdeles ligesaadan næres og om muligt mættes paa Folkets Bekostning. Den høitærede Finantsminister har desuden selv bemærket, at dette Pensjonerings-System, dette Mættelses-System i Danmark er *ikke* ganske *principmæssigt*, men at det endog er noget *inconsekvant*, det vil altsaa sige paa *Dansk*, at det med Sammenhængen *ikke hænger rigtig sammen*, og den høitærede Minister kunde gjerne have brugt meget stærkere og tillige meget tydeligere Udtryk, thi jeg veed virkelig ikke noget latterligere Træk i alle *Holbergs Komedier* end hvad Finantsministeren har anmærket som en *Inkonsekvens*, den umaadelige Urimelighed, at man i *Danmark* paa den *ene Side* forudsætter, at i Regelen har Embedsmændene *Sulteføde*, saa man maa trøste dem med et godt Naadsensbrød, *naar* de er *udtjente*, men at paa den *anden Side* skal *Embedsmændene* ikke blot af deres *Sulteføde* *skatte* til Staten, men de *skal* ogsaa sætte i Enkekassen eller Livsforsørgelsesanstalten for deres *Koner* og *Børn*, for det Tilfælde, at Manden skulde sulte ihjel *før* de. Den høitærede Finantsminister slog nu vel dette hen med den Talemaade, at det var et "*blandet System*", der skal hænge nøie sammen med "den for Danmark |A:342|eiendommelig jævne og humane Opfattelse af Livsforholdene, der saameget har bidraget til her at formindske Adskillelsen mellem de forskiellige Stænder"; men det gaaer virkelig ikke an at tage sig denne Sag saa let, og den smukke Talemaade vil, saavidt jeg kan forstaae, ikke sige andet, end at man i *Danmark* er for *dum* til at bære sig klogere ad.

Dette troer jeg nu virkelig dog *ikke* er Tilfældet, uagtet det er ganske sandt, at i dette Stykke, som i alt hvad der angaaer det *virkelige Liv*, trænger man vist nok høit til en *bedre* Oplysning, end de dertil beskikkede Embedsmænd hidtil har meddelt Folket, skøndt jeg gjerne troer, at de har meddelt den saa god, som de havde den selv, thi de har vist nok selv i Regelen manglet Oplysning om alt det Liv, der hverken staaer eller gaaer i deres Skolebøger.

Under denne sørgelige Mangel paa *Livs-Oplysning* og sand Leve-Klogskab, troer jeg gjerne, at *dersom* man kunde gjøre *hele* det danske Folks *Mandkiøn* til Embedsmænd med smaa men dog *visse*

Levebrød og med Udsigt til en *Pensjon* for dem og deres Koner og Børn, ja, da troer jeg rigtig nok, at i det nærværende Øieblik hardtad hele det danske Folk gik ind paa denne Tankegang, trods hele dens Latterlighed; men da det til Lykke *ikke* er *mueligt*, saa troer jeg virkelig, at hele det danske Folk, paa Embedsmændene **IA:343** og deres Koner og Børn nær, vil findes tilgængeligt for den jævne Oplysning, at man skal have saa *faa* Embedsmænd, som mueligt, og man skal lønne dem saa godt, som man kan, *mens* de gjør deres Tjeneste, og *hvis* de har tjent *godt og længe*, skal man give dem Naadsensbrød, men at iøvrigt skal man lade Vorherre og dem selv sørge baade for deres Alderdom og for deres Koner og Børn. See, dette vil være den *Ligelighed*, som baade efter den ny Tingenes Orden maa kræves i Livet, og som, saavidt jeg kan forstaae, al sund Menneske-Forstand tilraader; thi saaledes maa jo alle *Bønder og Borgere* slide for Føden og Klæden, mens de har Kræfter, og lade det komme derpaa an, hvordan det skal gaae, hvis de bliver *gamle* og hvad der skal blive af, naar de falder fra! Saaledes er det jo, og det er derhos aabenbart, at jo *mere de Andre* skal *lægge ud* for Embedsmændene i deres Alderdom og for deres Koner og Børn, des *mindre* kan *de Andre* selv *lægge op* for deres *egen* Alderdom og for deres egne Koner og Børn!

Det er ogsaa mærkeligt, at selv vort *Udvalg* har foreslaaet, at *endeel* Statsemployer og saamange som mueligt skulde besættes med Mænd, der omtrent sattes paa lige Fod med *andre Arbeidere*, saa de fik den Løn, deres Arbeide var værdt, men i Regelen intet Løfte, ingen Udsigt til *Pensjon*. Det er jo **IA:344** mærkeligt, og Grunden til, at *Udvalget* ikke har foreslaaet det samme om *alle Embedsmænd*, den Grund klinger jo *artig nok*, fordi der skal være en heel Deel *Statsemployer*, som enten udkræve “en vidtløftig og bekostelig Fordannelse” eller “en livsvarig Opoffrelse” fra Embedsmændenes Side “for det Fag, hvortil de indvie sig”, det klinger meget artig, men vel overveiet er det jo ogsaa blot *en Artighed*, som Udvalget derved siger alle vore *saakaldte* studerede eller “videnskabelig dannede” Embedsmænd. Det er kun en Artighed, der siges dem, thi den høitærede Finantsminister har allerede bemærket, at hvad *Pensjoneringen* angaaer, da holder denne Skilsmisse slet ikke Stik, han har nemlig udhævet, at naar man søger Embedsmænd *udenfor* disse med en vidtløftig og bekostelig Fordannelse Begavede, da gjør man det jo kun fordi man har noget Vigtigt, som man vil have udrettet, og som de med den vidtløftige og bekostelige Fordannelse enten ikke forstaaer eller dog ikke kan gjøre nær saa godt, og at det i begge Tilfælde vilde være forgiæves at tænke, at man skulde faae en *saadan Nødhjelp* for bedre Kiøb end man kan faae den sædvanlige Tjeneste.

Jeg skal derfor heller ikke her gaae nærmere ind paa den ligesaa *urimelige*, som vidtløftige og kostbare Fordannelse, der efter

den gamle Slendrian kræves af |A:345| en stor Deel Embedsmænd, uden mindste Hensyn til, om deres *Dygtighed* til at *være* og *gjøre* hvad de skal, derved enten fremmes eller forhindres, denne kostbare Fordannelse, som den gamle Regiering krævede og derved ganske rigtig paatog sig en *vis Forpligtelse* til at sørge for alle disse Folk med Koner og Børn; jeg skal ikke inklade mig herpaa, men jeg skal holde mig til det ganske *praktiske Spørgsmaal*, som dog allerede er besvaret, og som jeg derfor kun skal berøre, det Spørgsmaal: om der virkelig findes saa stor Trang paa Embedsmænd med den vidtløftige og kostbare Fordannelse og med den *saakaldte* livsvarige Opoftrelse for *Faget*, om der er saa stor Trang paa dem, at de maa *kiøbes* med Løfte om Pensjon baade for *dem* og for deres *Koner* og *Børn*, eller om man ikke kan faae dem for *bedre Kiøb*? Dette Spørgsmaal er, som sagt, allerede besvaret, og jeg skal derfor ikke opholde mig derved, men kun sige, at saa seer jeg heller ikke den mindste Grund, hvorfor *Folket* skulde udrede en endog *uberegnelig stor* Pensjon enten efter den ene Scala eller efter den anden.

Det er ogsaa mærkeligt, at Ingen har støttet Nødvendigheden af en saadan *Almeenpensjonering* paa *Vanskeligheden* i at faae *saa gode* Embedsmænd, som vi har havt dem hidtil, men at *Ordføreren* erklærede, hvad der synes mig ogsaa har fundet Gienlyd |A:346| fra flere Sider, at den *lovfaste Pensjonering* var nødvendig, fordi Embedsmændene *nu* er kommet i et *større* Afhængighedsforhold af Regieringen end de *hidtil* har været, saa det eneste Værn mod stor Vilkaarlighed vil være deres *Ret* til Pensjon, og Ret til en *skikkelig stor* Pensjon, selv om de kun i meget *kort Tid* har været Embedsmænd. Jeg skal lade det staae ved sit Værd, om det virkelig er sandt, at Embedsmændene ved Omsvinget i 1848 kom i større Afhængighedsforhold, det vil sige: om de *lavere* Embedsmænd blev *mere* afhængige af de høiere end de var før, og jeg skal ligeledes lade det være uomtalt, hvorvidt deres Berettigelse til *Pensjon* strax naar de var kommet i Embede, vilde sikkre dem mere Selvstændighed, men jeg vil sige, at *den Selvstændighed*, som man her taler om skulde findes hos Embedsmændene, den er for *Folket* af en saa uberegnelig Natur, at den vilde være meget for dyrekiøbt ved at give dem Ret til Pensjon endogsaa over alt det som hidtil er fulgt, saa det blev *Folket*, der skulde *betale* for al den Vilkaarlighed, som *Ministrene* i denne Henseende kunde udøve.

Jeg skal derfor, skøndt det ikke kan ventes at ville nytte videre, stemme fra først til sidst *mod* hele dette *Lovudkast*, thi vel kan det i denne Henseende, som i saa mange andre, være et meget slemt Chaos, hvori Sagen ligger; men da Loven selv, efter den høitærede |A:347| Finantsministers Tilstaaelse, kun hænger daarlig sammen, og da, efter alt hvad der kan skønnes, eller jeg har kunnet skønne, ei er synderligt Haab om, at *Folkets Udgifter* vilde blive *mindre* paa

nogen af de foreslaaede Maader, og da Pensjonerne, efter min Overbevisning, som baade Ministeriet og Thinget synes at dele, allerede har været hvad vi i Længden maa kalde *utaalelige*; saa kan jeg ikke see rettere end at man heller maa lade det gaae som det kan, indtil man bliver lidt klogere og lidt billigere mod *Folkets Pung*. Det maa heller gaae som det kan en kort Tid, end at vi nu skulde gjøre noget *loufast*, der dog vil findes at være fuldt saa utaaeligt som det nærværende, og som aabenbar vil være meget vanskeligere at forandre, end det nærværende Chaos kan være at ordne.”

Skulde nu mine Læsere være enige med mine selvgjorte Korrespondenter i, at dette var “Daarekiste-Snak”, da vilde ethvert Ord, jeg kunde tilføie, være meer end overflødig; men er der, som jeg tør troe, meget god Mening i den Tale, at *Embedsmændene* er til for *Folkets* og Folket ikke til for Embedsmændenes Skyld, og at man i Stats-Husholdningen ligesom i enhver Husholdning maa sætte “Tæring efter Næring”, naar man ikke vil gaae bag af Dandsen, saa maa den store *Forargelse*, min Rigsdags-Tale mod Almeen-Pensjoneringen i en vis Kreds aabenbar har vakt, og Henviisningen til [|A:348](#)*Bidstrup* have en skjult Grund, som jeg maa stræbe at oplyse.

Jeg har nemlig selv været en ung og er nu en gammel Embedsmand, Embedsmænds Søn i mange Ledd og Embedsmænds Frænde i mange Grader, og *deri* maa man vel søge og finde det forargelige og det vanvittige, da jeg jo forsaavidt taler *tværtimod* min *egen* personlige Fordeel og tværtimod mit *eget* Kiød og Blod. Sagde man nu dette reent ud, da maatte jeg indrømme, at der var ogsaa Mening i den Tale, og jeg vilde ingenlunde beraabe mig paa en stor Uegennyttighed og Ædelmodighed, som noget, der drev mig til at gjøre Opoffrelser paa Opoffrelser og kræve det samme af alle andre; thi alt saadant falder med Rette meget mistænkeligt, og jeg bekiender strax, at skulde jeg, hvad i min Alder let kunde skee, en af Dagene blive udygtig til at bestyre mit Embede, da ønskede ogsaa jeg en god Pensjon, og skulde jeg, hvad ogsaa en af Dagene let kunde skee, ved Døden efterlade min Kone i trængende Omstændigheder, da ønskede jeg ogsaa hende en god Pensjon; men jeg har *indseet*, at da *Pensjoneringen* af Embedsmænd med deres Koner og Børn, efterhaanden, som Embedsmændenes Tal forøgedes og deres Krav paa gode Levebrød forhøiedes, er blevet til en *utaalelig Byrde* for det Offenlige, altsaa for *Folket* i det hele, og da det er langt fra at Embedsmændenes Dygtighed, Flid [|A:349](#)og Folkelighed er voxet eller vil voxte med Sikkerheden paa og Størrelsen af Pensjonerne, saa vilde det være splittergalt baade for Folket og selv for Embedsmændene, om vi nu, *uden Hensyn* enten paa *Folkets Evne* til at udrede Pensjonerne eller paa vedkommende *Embedsmænds* Dygtighed, Flid og Trang, vilde fordybe os i et heelt

nyt Pensjonerings-System og yderligere befæste en Tankegang, som umuelig kan bestaae med Tidens Tarv og med Folkets retmæssige Krav.

Efterat nemlig *Embeds-Standen* i det hele, baade ved hvad den har kostet og især ved det stolte og studse Herredømme, den har udøvet, og ved den Maadelighed, den i *Embeds-Gierningen* sædvanlig har lagt for Dagen, er blevet ilde lidt hos *Folket* allevegne, da er der stor Fare for, at Uvillien kunde gaae over fra *Embeds-Standen* paa *Embeds-Stillingen*, saa denne blev utaalelig for alle gode og dygtige Dannemænd, og det paa en Tid, da *gode og dygtige Embedsmænd* er meer end nogensinde Samfundet nødvendige. Det eneste Raad for Uraad er da, efter min fulde Overbeviisning, at alle gode og dygtige Embedsmænd holde op at betragte sig som hørende til en *egen Stand*, der udenfor *Folket* har sine *egne* Pligter og Rettigheder, og at de derimod stræber at oplyse baade sig selv og *Folket* om, *hvad* det er, som gjør adskillige Slags Embedsmænd *nødvendige*, og *hvad* Embedsmændene maae vise sig baade villige og dygtige til, naar de, som gode *Arbeidere*, skal være deres Løn, og, hvis de behøve det, deres Naadsensbrød, deres Pensjon værd.

Her møder nu to store, men jeg vil haabe, i Danmark dog ikke uovervindelige Hindringer i de to herskende Fordomme angaaende "*Embederne*" som "*visse Levebrød*" og "*Staten*" som en for *Folket* aldeles *fremmed Personlighed*, i hvis Tjeneste Embedsmændene staaer, hvem de alene skylder Regnskab for deres Embedsgierning, og paa hvem de da igien har et retmæssigt Krav til god Forsørgelse baade for sig selv og deres Koner og Børn, *uden Spørgsmaal* om, *hvad* Følger det vil have enten for *Stats-Husholdningen* eller for *Folket* og *Riget*.

Den *første* af disse Fordomme har sin dybe Rod i *Middelalderen* og *Lehns-Forholdet*, i det de kongelige *Embedsmænd*, især hos os, ganske rigtig har arvet baade de geistlige og verdslige *Lehns mænd*, og denne Fordom har tillige hos hele *vort Folk* en mægtig Bundsforvant i *Mageligheden*, som higer efter hvad man kalder et sikkert og sorgfrit Liv, saa det er ingen Spas, men ramt Alvor, at denne Fordom vilde hos os findes *uovervindelig*, dersom det var mueligt at give hele det voxne Mandkøn "*vist Levebrød*" med Titel af kongelige Embedsmænd; men da *Umueligheden* heraf er indlysende, og da det Regnestykke er umaa|A:351|delig let, at jo flere og større "*visse Levebrød*" der bliver i et Land, des mindre og uvissere bliver alle *deres Næring*, som skal fortjene Brødet baade til sig selv og til dem med de "*visse Levebrød*"; see, nu maae vi dog snart allesammen indsee, at vil vi ikke ødelægge os selv og sætte hele *Riget* overstyr, da maae vi begynde at sætte *Tæring efter Næring*, og heller faae langt mindre Udsigt til saakaldte "*visse Levebrød*", naar det saa kan blive mere

rimeligt, at alle, hvem der kan og vil gjøre *godt Arbeide*, ogsaa kan have deres gode Udkomme uden store Skatter, Afgifter, Sportler o. s. v.

Den *anden* Fordom, angaaende *Staten*, som en for Folket *fremmed*, ubøielig stræng *Personlighed*, som hele *Folket* skal *opoffre sig* for, det er derimod *Tyran-Begrebet*, som aldrig har havt hjemme i *Danmark*, hvor selv den *uindskrænkede Enevoldsmagt* var en *Gave* af *Folket* til Kongen, for under hans faderlige Septer at finde Ly og Ligelighed, og efterat Kongen har tilbagegivet Folket hvad han, efter Omstændighederne, ei længer kunde bruge til det Heles Bedste, nu er jo hvad Embedsmændene kalde "*Staten*", slet intet andet end "*Embeds-Standen*" selv, der umuelig kan have Ret til det mindste, end sige til hvadsomhelst, paa *Folkets* Bekostning, men er, med al sin i det *enkelte* nødvendige Myndighed, dog i det *hele* kun *Folkets Tjenerskab*, hvis Stilling maa rette sig efter *Folkets velforstaaede Tarv*.

Naar vi saaledes see bort fra Lysten til de "visse Levebrød" og fra Æventyret om "*Staten*" som en guddommelig Tyran, man iblinde skal tilbede og opoffre sig for, da opdager vi lettelig *Sandheden*, som er, at mange *saakaldte Embeder* kun er skabt enten for at have saamange flere "visse Levebrød" at give bort til gode Venner, eller for at skaffe de Herskende forhadte Indtægter, eller for at befæste Ufrihed, eller for at giennemføre en vis *Eensformighed* eller andre Gril|A:352ler, og at alle disse kun saakaldte Embeder, men virkelige Levebrød, maae vi til *Folkets* Bedste i alle Maader *efterhaanden* afskaffe, og kun beholde *de Embeds-Stillinger*, som behøves for at *Retten* kan have sin Gænge, Alting besørgeres saa ordenlig og udføres saa læmpelig som mueligt; den *fri Virksomhed* opmuntres og lettes, *Folke-Oplysningen* stige og Folke-Dannelsen lykkes. Ligesom vi nu til disse nødvendige Embeds-Stillinger maae ønske og kræve *dygtige, flittige og redelige* Mænd, saaledes maae vi ogsaa *lønne* dem, saa de med *Lyst* kan opoffre deres Tid og Flid til at gjøre Embedet fyldest, og love dem, *hvis* de efter god og lang Tjeneste *trænger* dertil, en god Forsørgelse i Alderdommen; men det vil da aldrig falde os ind enten at *afknappe* deres Løn, *mens* de *arbejder*, for at give dem Naadsens-Brød naar de er *udtjente*, eller at love dem, der enten kun har tjent maadelig eller har selv Midler, et godt Naadsens-Brød, som vi veed, i grunden tages *dem* af Munden som *arbeide* for det.

Dette og kun dette har jeg sagt og har jeg meent, og tør sige, at hvem der *af den Grund* viser mig til *Daarekisten*, er modnere dertil end jeg, thi skal *Folket* og *Embedsmændene* komme til at betragte hinanden i det rette Lys og venlig sammenvirke til fælles Bedste, hvad vi dog vel alle maa ønske, da gives dertil ingen anden Vei, end den, jeg her har betegnet.

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 15. Juni. Nr. 23.

Grundlovens Aarsdag.

(Den 5. Juni 1850).

- 1 Det er hos os et gammelt Ord
“*Med Lov skal Landet bygges*”
Og under Loven fra ifjor
Vi haabe, det skal lykkes;
Det *Kongens* er og *Folkets* Lov,
Med Sandhed vi tør sige,
Og forsaavidt den bedste Lov
I noget Kongerige!
- 2 Kun første Gang, med Sort paa Hvidt,
Nu fylder Aar *Grundloven*,
Men første Gang, som *første Skridt*,
Er kostbart her i Skoven,
Det første Aar af Friheds Æt
Er kostbart allevegne,
Det giver Folket Lov og Ret
Til sig for frit at regne!
- 3 [A:354]Nu trøstig vi om bredden Bord
Tør synge: Seier vundet!
Et Tidsrum nyt er fra ifjor
For Dannemænd oprundet,
[VU8:332]Med Konge-Lov og Folke-Ret,
Med Friheds-Morgengryet,

Med Torden-Slag og Fjende-Slæt,
Med Danmarks Roes fornyet!

- 4 |PS7:269| Vidunder skee end hertillands,
I Have og paa Hede,
Thi i den visne Hæderskrands
Sangfuglen bygged Rede,
Og naar det ret er ruget ud,
Det Kuld, vi har ivente,
Da vorder Krandsen atter prud
Med Rosenduft i Rente!
- 5 Saa for de Smaa er Lykken stor,
Vi den har oppebiet,
Nu Skaal for Loven fra ifjor!
Med Blod den blev indviet,
Men det var Helteblod, som flød
For Danmarks gamle Rige,
Det gjorde Friheds Morgen rød,
Men straalende tillige!

|A:355|PS6:511|VU8:218

Skovhuset i Sælland.

(1844.)

- 1 *I Sællands* de yndige Skove,
Der ligger et Huus end i Læ,
Hvor liflig, mens *Folkene sove*,
Der synges i Busk og i Træ,
Hvor yndig, naar *Folkene vaage*,
Sig svinger selv Glente og Maage!
- 2 Det Huus er nu gammelt og kroget,
Ei længer der synges saa lydt,
Men Skjalden, før Ruden blev taaget,
Saae Huset, dengang det var nyt,
Da Fuglene sang over Syllen:
Vel mødt, vi er midt i Idyllen!
- 3 |VU8:219| Da gynged saa let i det Grønne,

Paa Gænger af Valnødetræ,
Min Vugge, som Ært og som Bønne,
De vippe i Abildgaards-Læ,
Og der mine Læber blev røde
Af Kys og af Kirsebær søde!

- 4 | **A:356**|**PS6:512**Der lærde jeg Foden at røre
I Ledtog med Giæslinger smaa,
Der lærde jeg Sangen at høre
Blandt Lærkerne giæslingegraa,
Der blev jeg fra Skyen og Havet
Med Skjaldskabets Syner begavet!
- 5 Der saae jeg først Roserne røde
Paa Busk og paa Jomfruens Kind,
Der lærde mit Hjerte at gløde,
At elske med Sjæl og med Sind,
Der lærde mit Øie at græde
Langt mindre af Sorg end af Glæde!
- 6 Der Skjalden i Drømmenes Dage
Har smilet i moderligt Skiød,
Der mødte, som Fugl, han sin Mage,
Der tog han sin Kiære paa Skiød,
Der kappedes Kysset om Rangen
Med Duften og Nattergal-Sangen!
- 7 Der gik han i Skoven bedrøvet,
Med Stenen paa Hjerte i Løn,
Sin Fred og sin Glæde berøvet,
Fandt Blomsten og Bøgen dog skiøn,
Som Duggen for Sol svandt og Taaren,
Og Glæden gienfødtes med Vaaren!
- 8 | **A:357**Nu Lokkerne gule blev hvide,
Og bleg er den furede Kind,
Og graalige Skyerne glide,
Og skarp er den nordlige Vind,
VU8:220Og vinterlig Bølgerne bruse
Om Iistag paa Hvalernes Huse!
- 9 | **PS6:513**Dog nys under Bøgeblads-Taget,
Omtonet af Nattergals-Kvad,
Omduftet i Skiærsommer-Laget
Af Roserne røde paa Rad,
Jeg fandt, under Blomster af Hyllen,

Endnu mig dog tæt ved Idyllen!

- 10 De deilige Bøgeløvs-Kroner,
Som Grønsværet bærer med Lyst,
De liflige Aftensangs-Toner,
Som har alle Roserne kyst,
Ved Haandtryk af *danske* Veninder
Opvakde min Ungdoms Kiærminder.
- 11 Af dem fletter Haanden nu Krandse,
Smaapigerne vrage dem ei,
Med dem de for Ynglinger dandse,
Med dem strøe de Oldingers Vei,
Med dem de i Krands og i Klynge
Om Skjalden sig smilende slynge!
- 12 **|A:358**Dog, ei blot Kiærminderne blaane,
Den Gamle fik Syner paany,
Han skuer ved Soel og ved Maane
Skovhuset i Bøgenes Ly;
Han leirer sig end paa det Grønne
Og leger med Blomst og med Bønne!
- 13 Kan meer ei paa Hærfaders Ganger
Jeg pløie det vildende Hav,
Saa hviler jeg mig i *Folkvanger*,
Paa Hyndet, skøn *Freia* mig gav,
Af Roser fra Paradis-Egne,
Som dufte end sødt, naar de blegne!
- 14 **|PS7:514|VU8:221**See, Kæmperne Bjerget udhuler,
Og Kunstnerne kappes med Flid!
Da hæve sig deilige Suler
Til Støtter i Alderdoms-Tid,
Saa Huset, om ogsaa det hælder,
Ei Stormen og Vandskyllet fælder!
- 15 Saa, Huus i de yndige Skove,
Ældgammelt ved Himmelens Gunst,
Selv naar de Ufødte hensove,
Hold Stand dog ved *Kiærligheds Konst*,
Som, hvad den ei meer kan gienføde
Opliver i Minderne søde!
- 16 **|A:359**Ja, Skovhuus paa Bøgenes Slette,

Hvis Bjerge er Bølgerne blaa,
Du mig er *Folkvanger* det rette,
Kun tækket med Rør som Guldstraa,
Thi her dog i Lønkamret inde
Skøn *Freia* er altid at finde!

|PS6:514

Havet.

(1844.)

- 1 Hav med de rullende Bølger!
Vugge for Svanerne graa!
Hvad mon i Dybet du dølger,
Under din Tillie blaa:
|PS6:515 Skyblaa i Hav-Blikket stille,
Snehvid, naar Vindene spille,
Græsgrøn, naar Stormene tude,
Beile til Afgrundens Brude,
Giøre ved Nat og ved Dag
Hundrede Snekker til Vrag!
- 2 Hvor under *Hellas* du gynger,
Hundrede Holme opstaae,
Dem du og alle omslynger,
Favner med Liv-Bælter blaa,
|A:360 Derfor i *Grækernes* Sange
Boltre sig Havfruer mange,
Alle *Poseidons* Veninder,
Alle han løser og binder,
Tumler sig vildt under Øe,
Svinger sin Trefork paa Sø!
- 3 Saa løste Grækerne Gaaden,
Ledte om *Hjertet* paa Hav,
Drømde, de skimted i Fraaden
Kiærligheds Vugge og Grav,
Der dandsed, hvid som en Lilje,
Sølvfodet *Thetis* paa Tilje,
Der *Aphrodite*, den Søde,
Fødtes med Roserne røde,

Derfra *Achilleus* saa gild
Svang sig med Grækernes Ild!

- 4 Saa kunde *Grækerne* giætte,
Digted med Aand og med Smag,
Ramde dog ikke det Rette,
Toned det Tyrkiske Flag;
Soleklar straalere i Ilden
Billed af Kiærligheds-Kilden,
|PS6:516Aldrig, saalænge der kriges,
Ilden med Vandet forliges,
|A:361Seent det kun dages i Kvæld,
Hjertet er Hovedets Væld!
- 5 *Nørrelands* Kæmper de stærke,
De vidste bedre Besked,
De kunde føle og mærke,
Jette-Blod Hav-Hesten red,
Det var den stolte *Guldmanke*,
Luftig og let som en Tanke,
Jette-Blod suser og bruser
Selv naar kun Havet sig kruser,
Jette-Folk, Kone og Mand,
Er derfor *Æger* og *Ran*!
- 6 Aldrig om Hjertet man leder,
Naar man det føler i Barm,
Hvor ei det gloende heder,
Men gjør kun Blod-Strømmen varm,
Men om *Forstanden* i Støvet,
Ægte kun, naar den er prøvet,
Drømde de, den laae begravet,
Skibbrudt paa Bunden af Havet,
Kantret af Stormenes Trold,
Sunket i Jetternes Vold!
- 7 **|A:362**Dybt laae det *Nordiske* Øie,
Vola det sagde for sandt,
Stolt rulled Bølgerne høie
Hen over Valfaders Pant;
Derfor med *Mimer* og *Æger*
Aserne tømde Guld-Bæger,
Derfor, paa Guldbryllups-Fest
Æger bød *Aser* til Giæst!
- 8 **|PS6:517**Nu dages Guldbryllups-Festen,

Nu holdes Gildet paa Hav,
Nu kom der Ild i Hav-Hesten,
Lys over Guldet i Grav,
Nu, under Loft af Krystallen,
Guld-Bordet skinner i Hallen,
Aserne alle paa Rad
Bænkes i *Havsgaardens* Stad!

- 9 Did er nu *Aserne* seilet
Rask paa *Skibbladner* i Løn,
Der vi dem see i Vand-Speilet,
Fulgte af Goddrenge*n* "*Røn*",
See det guldstukket paa Randen:
Havet betegner *Forstanden*,
Maadelig gift med *Fornuften*,
Netop som *Havet* med *Luften*,
|A:363Æger den taalige Mand,
Fanget i Garnet af *Ran*!
- 10 Saa vorder Mytherne klare,
Edda et Vand-Speil af *Rav*,
Saa dykker nu uden Fare
Aser til Bunden i Hav,
Saa kommer Guldet for Dagen
Atter ved *Lesø* og *Skagen*,
Saa stævne *Danskerne* dumme
Rask, om end Bølgerne brumme,
Rige paa Guld og paa *Rav*,
Giennem det *sortladne* Hav!
- 11 Herlig opfyldes nu ganske,
Hvad der blev sunget og sagt:
Sortladne Hav er for *Danske*
Veien til Roes og til Magt,
|PS6:518Thi hvor fra Hjertets Løn-Kammer
Tankerne stige som Flammer,
Der og ydmygelig *Haanden*
Rister for *Ordet* og *Aanden*,
Saa i det "Sorte paa Hvidt"
Selv de afpræge sig frit!
- 12 **|A:364**Hav, med de rullende Bølger!
Vugge for Svanerne graae!
Hvad sig i Dybet fordølger
Under din Tillie blaa:
Skyblaa i Havblikket stille,

Snehvid, naar Vindene spille,
Græsgrøn, naar Stormene tude,
Beile til Afgrundens Brude,
Det over *Danskernes* Vang
Toner i *Svanernes* Sang!

|PS6:534

Børsen.

(1844.)

- 1 Gamle, stive *Hermes*-Tempel,
Hvorpaa Nordens Kæmpeaand
Kiækt dog trykket har sit Stempel
Med Kong *Christjans* Kæmpehaand!
Er dit Timeglas udrundet,
Eller blev for dig og fundet
Udvei god fra Undergang?
- 2 |A:365Hele Verden blev forvandlet
I et sært Halvhundred-Aar,
Paa hvad før der blev forhandlet
Vrag den fine Verden slaaer,
Fint og net og tyndt og broget,
Det er nu selv Kræmmer-Sproget
I hver nyfødt Stads-Bazar!
- 3 Dog et *Ord* der er i Sproget
Under Nordens Himmelegn,
Som kan gjøre klart af broget,
Giøre *Lys* til "Tidens Tegn",
Naar det lyder ret fraoven,
Og gienlyder dybt fra Voven,
Hvor de bedste Snekker gaae.
- 4 *Frihed*, det er Stormagts-Ordet,
Som kan drive Tidens Hjul,
Raade Bod paa Velstands-Mordet,
Lege glad med Lykken Skjul,
|PS6:535Skabe snildt af *Skilpad-Skallen*
Strængeleg til *Hermes-Hallen*,

Frydesang i Øresund.

- 5 | **A:366** End, desværre, feil de giætte,
Murerne paa Babels Taarn;
Ingen Frihed er den rette,
Som ei var det alt tilforn,
Nyt er intet under Solen,
Allermindst i Bogstav-Skolen
Frihed for at gjøre Gavn.
- 6 | *Frihed* for hvad Daarer hade:
Tro og Lov og Øvrighed,
Giør kun Dyr og Djævle glade,
Maler kun i Afgrund ned;
Frihed til i Magtens Skygge
Rask med *Haand og Mund* at bygge,
Det er *Folkelivets* Sjæl.
- 7 | For den springe alle Bomme,
Som vil standse *Ord* og *Aand*,
For den briste alle Domme,
Som vil binde brødløs Haand,
Svinder hver en Posekiger,
Ved den blomstre alle Riger,
Som ei blot har Fæ, men Folk!
- 8 | **A:367** Gamle Børs fra *Christjans* Dage!
Glæd dig i det søde Haab,
Danskhed kommer snart tilbage,
Hilses høit med Fryderaab,
Har, som Lykke-Skib paa Bølge,
Altid *Frihed* i sit Følge,
Folke-Frihed mild og blid!
- 9 | **PS6:536** Som Fugl *Phoenix*, hvor han trækker,
Følges af et Fuglechor,
Danskhed saa af tusind Snekker
Med al Skovens Sang ombord,
Bud og Brev fra alle Lande,
Sølv og Guld fra alle Strande,
Jordens Frugt og Himlens Gunst!

Nordlyset.

- 1 Kæmpen og Skjalden
Kappes om Prisen,
Stifte dog gierne
Stalbroderskab;
Sangen og Daaden,
Deilige Systre,
Elske dem begge,
Ægte hver sin!
- 2 |PS7:270| Bedst var i Norden,
Nornen saa vilde,
Stalbroderskab og
Systerlighed;
|A:368| Vare og vinde,
Venner, den Lykke,
Alt medens Bølgen
Blaaner i Kvæld!
- 3 Vældige Kæmper,
Vittige Skjalde,
Ømme om Hjertet,
Ædle i Hu,
Rinde af Rode,
Roses og mindes,
Elskes og yndes,
Altid i Nord.
- 4 Sangen og Daaden,
Deilige Systre,
Elske de Ædle,
Ægte hver sin!
Sangen bekrandse
Seiersæl Kæmpe!
Daaden opflamme
Digterens Aand!
- 5 Da skal fra Norden
Nordlyset straale,
Som førend *Balders*
Breideblik sank,
Guldtakt som Gimle
Gloed i Norden

[A:369]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 22. Juni. Nr. 24.

Vor Tids Ungdom.

I.

Vil du rase eller har du raset? skal den gamle *Hollænder* immer have forelagt den *unge* Beiler til hans Datter som et Samvittigheds-Spørgsmaal, og om Ungdommens Raseri, eller som *vore* Fædre sædvanlig kaldte det "*Sværmeri*", har især de gamle *Pebersvende* altid havt meget at fortælle, skjøndt Udbrudene af Raseriet i deres Mund tit mindede danske Tilhørere om vor pudsige Sammensætning: *Ungdommen raser*, sagde Kiærlingen, hun sprang over et Halmstraa. Siden 1830 har det imidlertid, fornemmelig i *Frankrig, Italien og Tyskland*, tegnet til, at Ungdommen for ramme Alvor vilde begynde at rase, og soleklart bevise den gamle Paastand at "Verden er en Daarekiste", og dette har naturligviis sat Skræk ikke blot i alle de gamle Parykker, og i alle de med "Sathed" og "Adstadighed" privilegerede Træmænd, Stiv|A:370stikkere og Dødbidere, men selv i de fleste lyslevende, letnemme og rørige, men alvorlige og betænksomme Folk, da Erfaring har lært, at det gaaer med Riger og Stater og med hele Verden, ligesom med vore Huse, at hvor skiævt og daarlig de end staaer, bliver det dog splittergalt, naar man vil "sætte dem paa den anden Ende", fordi, naar det lykkes bedst, kommer de slet ikke til at staae, men falder i Stykker og synker i Gruus.

Ogsaa jeg faldt i Tanker over dette meget betænkelige "Tidens Tegn", og de af mine Læsere og Læserinder, som hørde min saakaldte "*Bragesnak*" for syv Aar siden, vil maaskee endnu huske, at jeg udbredte mig over den farlige Sag en heel Aften, med

Henviisning til *Zeus i Grækenland* og til *Tyr* i vort *Norden*, som to “unge Herrer”, paa hvem man kunde see, hvordan den blomstrende Ungdom kunde blande sig i de offentlige Anliggender, baade saa det gik galt og saa det gik godt, men allerede heraf vil man kunne giætte, at jeg betragtede vor Tids opvakte Ungdom ligesaa vel med *Haab*, som med *Frygt*, og i Henseende til vort *Norden* med langt mere *Haab* end *Frygt*, thi den *unge*, dristige *Tyr*, som for, det længste mueligt, at frelse *gamle Odin* fra *Fenris-Ulven*, stikker sin høire Arm i *Ulvsmund*, belavet paa at miste den, han er jo det herligste *Forbillede*, vi kan ønske vor *ærekiære*, *dristige* Ungdom! At nu ogsaa vor *nordiske Ungdom* vil svare til det store, som man siger: æventyrlige, men dog ligesaa *historisk* velgruede som *mythisk* glimrende *Haab*, jeg tidlig fattede om den, det har den i mine Øine allerede klarlig beviist ved sin ligesaa kiække og ærefulde, som levende og *frivillige* Deeltagelse i den “jydske Krig”, hvis fortvivlede Sneglegang vel nødvendig har kiedet og trættet men dog endnu ikke lammet eller afkræftet vore “Løveunger”; men Omstændighederne er dog aabenbar saa indviklede, og Ungdommens Fristelser til at vende op og ned paa alt saa store, i vore Dage, at *Menneske-Livet* trænger høilig til Belysning fra begge Sider, fra den naturlige saavel som fra den historiske, eller rettere sagt: fra den *naturhistoriske* saavel som fra den *folkehistoriske* Side, og derfor vil jeg her henvise til en Betragtning af “vor Tids Ungdom”, som, aldeles selvstændig, dog løber ud paa det samme, som min, at skøndt de Udskeielser og Misgreb i det *Store*, som Ungdommen i vore Dage baade indvortes og udvortes fristes til, er frygtelige nok, saa har vi dog i det hele en *haabefuld Ungdom*, og kan derfor “beskikke vort Huus” med langt bedre Udsigter i Fremtiden end vore Fædre i mange Ledd. Dette, veed jeg nok, de fleste af mine *Jævnaldrende* og selv de fleste gammelagtige neppe kan eller vil troe, skøndt det udraabes fra begge Sider ad *Øresund* med kiendelig adskilte Røster, men det er ingenlunde Ungdommens, *men* den gamle Vantroes Skyld, og den nordiske Ungdom, hvis farligste Fiende er den Tvivlraadighed og Selvklogskab, hvori den med Flid blev opfostret, vil derimod sikkert føle sig styrket i gode Forsætter ved Erfaringens Opmuntring fra begge Sider.

Herom føler jeg mig saa meget mere forsikkret, som det netop var en af vore opvakte “Ungersvende”, som nys gjorde mig opmærksom paa den *gamle Læge i Upsal (Hvasser)*, hvis Betragtning af “vor Tids Ungdom” jeg har fundet mærkværdig og vil her stræbe i et Slags Udtog at meddele mine Læsere.

Den *Gamle i Upsal* begynder med at gientage hvad han før har sagt (i en Afhandling om “Ægteskabet”, som ogsaa er meget mærkværdig), at netop den *nærværende* Ungdom, til Ære for *Kokopperne*, ei blot er talrigere men *raskere, modigere og stærkere*

end Ungdommen har været i et langt Tidsrum, og skjøndt jeg, som Historiker, umuelig kan indrømme, at dette *alene* maa tilskrives *Kokopperne*, som, iblandt saameget andet, hverken den Gamle i Upsal eller jeg skylder vor ungdommelige Livskraft, saa takker jeg dog *Lægen* for en Bemærkning, hvori der vist er meget sandt, saa *Kokopperne* hørde ogsaa med for at vi kunde faae en *saa* haabefuld Ungdom, som den, vi nu omgives og tildeels beherskes af. Nærmere skal jeg ikke gaae ind paa den klarøiede Læges Betragtning af **A:373** "*Børnekopperne*" som den store Lande-Plage, der i mange Aarhundreder ei blot tog Tiende af Barnelivet men vanhædede og lammede hos utallige ei mindre det indvortes end det udvortes; thi dels findes sagtens heri lidt Overdrivelse, og deels vilde det her føre alt for vidt at forfølge den iøvrigt velgrundede Sammenligning mellem de *legemlige* og de *aandelige Landfar-Soter* i Tidens Løb; men jeg kan dog ikke lade ubemærket, at naar vi forudsætter, at vor Tids Ungdom i det hele, ved Frihed for Børnekoppernes ødelæggende Indflydelse, har betydelig mere *Livskraft* og dermed følgende *Livslust* og *Driftighed* end det forbigangne Tidsrums, da kan vi deraf allernemtest forklare os det "unge Frankrigs", det "unge Italiens" og tildels det "unge Tysklands" senere Bevægelser, der unægtelig har været langt mere udvortes end indvortes, og langt stærkere i *Haandens* end i *Aandens* Verden.

Denne *fremmede* Ungdom er det nu vist nok langt meer end den *nordiske*, Forfatteren har havt for Øie, men han er forsaavidt undskyldt, at vor nordiske Ungdom syv Aar tilbage ei endnu havde brudt sig en ny Bane, og da den selv nu kun halvveis er blevet sig sin nordiske Eiendommelighed bevidst, saa passer det for Øieblikket kun alt for godt ogsaa hos os hvad han siger om den *Uro*, der driver afsted, man veed ikke selv hvorhen, og om *Øieblikkets* store *Opgave*: med **A:374** mageløs rige Hjælpemidler at skabe en herlig *Fremtid*, en *Opgave*, der er baade Ungdommen og alle dens Guder langt over Magten, fordi de opfatter den skiævt, og tænker, at naar de kun bryder ned alt hvad der for deres Øine staaer iveien, da skal tjenstagtige Aander af sig selv bygge det ny Palads paa en Nat, saa de kan vaagne om Morgenen med *Aladdins* Lykke.

Dette udvikler den *Gamle* fra *Upsal* paa sin Viis saaledes, at giennem det rigere Maal af Liv har Ungdommen vundet en Overvægt i Tids-Udviklingen, som den i de forrige Aldre ingenlunde havde, og at derfor kommer Fælles-Livet meer end nogensinde før under *Forvandling*, men da til enhver *Forvandling* hører *Udergangen* af det Gamle og *Opkomsten* af det Ny, saa maa *Forvandlingen* naturligviis mislykkes, naar Virksomheden er langt mere *nedbrydende* (negativ) end *opbyggende* (positiv), og det nyfødte bliver da et Misfoster. Naar derimod Udviklings-Kraften er stor nok til at frembringe en sand og betimelig *Forvandling* i Menneske-Livet, da forgaar vel det *Gamle*, men uden at man

egenlig seer Forstyrrelsen, da den ny Skikkelse i al Stilhed udvikler sig af den gamle, saa det Hele viser sig ikke som en *Undergang*, men som en *Overgang*, ikke som en *Opløsning*, men som en *Afløsning*.

IA:375I denne Betragtning af de store Omsving i Folkenes og Menneskeslægtens Levnetsløb, som foregaaende i al Stilhed, uden nogen kiendelig Forstyrrelse, er der nu vist nok lidt Misviisning, da *Verdens-Historien* aldrig har rettet sig derefter, men derfor har den *Gamle* ligefuldt Ret i, at en saadan *rolig* Overgang og Afløsning er den eneste ret *naturlige* Forvandling i Menneske-Livet, thi det er jo Maaden, hvorpaa en *Moder* forynges i sin *Datter*, og hvormange historiske Afvigelser fra de ægte menneskelige Natur-Love, der end for vore Synders Skyld kan være blevet nødvendige, saa maa dog i enhver Livs-Forvandling, der skal være en Gienfødelse, den saakaldte *positive* Kraft være stærkere og virksommere end den *negative*, thi det er jo paa Dansk, at *Livs-Kraften* maa være stærkere end *Døds-Kraften*, hvad der forstaaer sig selv, naar ikke Døden, men Livet skal seire.

Den *Gamle* har altsaa fuldkommen Ret i, at baade den franske, den italienske og den tyske Bevægelse, ved at være langt mere nedbrydende end opbyggende, langt mere forstyrrende end skabende, langt mere negativ end positiv, ingenlunde, som den paastod, aabenbarede *Ungdoms-Livets Styrke*, men netop dets *Svagthed* og *Sygelighed*.

Naar det nemlig synes mange anderledes, og syndes under *Gadekampene* i *Paris* og *Mailand*, **IA:376***Vien* og *Berlin* hardtad alle, at *Ungdoms-Livet* aabenbarede sig med *overordenlig* Styrke, da kommer det aabenbar kun af, at man alt længe *videnskabelig* har sat *Kroppen* over *Sjælen* og gjort det *Menneskelige* til en *Under-Afdeling* i det almindelig *Dyriske*, saa, naar *forvovne* *Kroppe* fare op, slaaer ned for Fode og ødelægger paa et Par Dage hvad der hørde Aarhundreder til at opbygge og befæste, da *synes* man, at *Ungdoms-Livet* klarlig aabenbarer sin *Overmagt*, skøndt alle *Mennesker*, som føle sig indvortes og udvortes uopløselig knyttede til en *menneskelig* Skikkelse af Livet, maae grue for de nødvendige Følger af en saadan *Ungdoms-Kraft* og *Overmagt*.

Dette er nu hvad den *Gamle* i *Upsal* ret med Flid og Held stræber at udvikle, saa det kan blive klart, at vor Tids *Ungdom*, ved at kæmpe for *Krop-Friheden* (Kødets Frigiørelse), og ved at sætte sin *Ære* i Forstyrrelsen af hele det *borgerlige* Selskab og hele den *menneskelige* Tankegang, ingenlunde følger den naturlige Drift af et kraftigt *Ungdoms-Liv*, men spilder sine Kræfter i *gamle* Vildfarelsers Tjeneste og i en ligesaa uværdig som ulyksalig Trældom.

“Det er ei Kæmpesæd sin Kraft paa Steen at spille,” sagde *vore* Fædre, og den i vort Norden fra Arildstid dybt følte Forskiel mellem

djærve Kæmper og |A:377| vilde Børsærker burde vel egentlig ikke have trængt til noget strængere Beviis, men baade trænger aabenbar i vore Dage mange Vildfarende dertil, og desuden ligger det hos os i Arten at efterhige den Klarhed, der kun kan udbrede sig over Menneske-Livet, naar Overensstemmelsen af *Natur* og *Historie* kommer for Lyset.

Dette kan imidlertid kun skee, naar man kommer til en *menneskelig* Betragtning baade af Naturen og Historien, saa man ikke bliver staaende ved de forvirrede Begreber om Natur som *alt værende* og Historie som *alt foregaaende*, men rømmer op i Begrebet, adskiller *Menneske-Livet*, som *vores* Deel, fra alt *andet*, og betragter saa dette Liv baade fra sin *naturlige* Side, som det givne, nærværende og *virkelige*, og fra den *historiske* Side, som det forbigangne eller vordende, *virksomme* og fremskridende. Det er nu vel min og var den oldnordiske Maade, at begynde med det *historiske Menneske-Liv*, som Udtrykket af den kraftige Virksomhed, og deraf slutte sig til Livets naturlige, virkelige Beskaffenhed, som fra *Virkning* til *Aarsag*, men det følger af sig selv, at man ogsaa kan begynde med det *naturlige Menneske-Liv*, som den virkelige Kilde til hele dets Virksomhed, og deraf slutte sig til det historiske, som en følgelig Udvikling af den menneskelige Livs-Kraft, der, som enhver *Virkning* maa svare til sin *Aarsag*, og denne Vei har den Gamle i Upsal |A:378| valgt, da den naturligviis laae "*Lægen*" nærmest og har det Fortrin, at Menneske-Naturen fører alle Mennesker med sig, medens Menneske-Historien er de Fleste temmelig ubekjendt.

Ligesom nemlig den *Gamle*, i sin lærerige Afhandling om *Ægteskabet*, gjør os opmærksomme paa, at *Kvinden*, som "de Levendes Moder", er det levende Udtryk for den *menneskelige Moder-Natur*, saaledes oplyser han her den sande og dybe Betydning af Udtrykket "den *blomstrende Ungdom*", som vel er paa Alles Læber, men forstaaes endnu kun af meget Faa. Han griber nemlig det *blomstrende* Ord i Flugten og siger: vel at mærke, Ungdommen er i høiere menneskelig Forstand *ikke Frugt* men *Blomst*, saa vel staaer Enkeltmanden i sin Ungdoms Blomster paa Høiden af sin Tilværelse som *Enkeltmand*, men derfor er Ungdommen ingenlunde Udbyttet af Menneske-Livet til at *nydes*, men Udtrykket af Kraften, som skal *bruges* i Livets Tjeneste, saa Blomsten opoffres for Frugtens Skyld paa det store Menneske-Livs, paa *Slægt-Livets* Alter!

Dette falder nu vel, som man seer, temmelig dunkelt, hardtad ligesaa dunkelt, som naar jeg paa mit nordiske *Kragemaal* beder Ungdommen speile sig i *Tyr*, hvor han for det almindelige Bedste stikker sin Arm i Ulvens Mund, skøndt han veed, han mister den, men dels er |A:379| det nu engang saa med Menneskens Børn, at enten maa de give Afkald paa *Dybet* hos dem selv, eller finde sig i at

Dybet er dunkelt som Verdens-Havet, og dels har vi til Lykke netop nu en Ungdoms-Idræt ved Haanden, som kaster Lys paa Lignelsen, ja, baade paa den mythisk glimrende og paa den naturhistorisk blomstrende Lignelse.

Dengang nemlig for to Aar siden Krigen brød løs mellem *Danmark* og *Tyskland*, og truede aabenbar hele det *danske Folkeliiv* i Fædernelandet, Modersmaalet og Vennelaget, altsaa *Slægt-Livet* i sin danske Folke-Skikkelse, med Undergang, da saae vi ikke blot den *danske* Ungdom med og uden saakaldt "Værnepligt" glemme sig selv og Øieblikkets Nydelse, for, som Udtrykket af *Folke-Kraften*, at vove Liv og Blod for *Heelheden*, for "Danmarks Bestandighed" med Ære, med Frihed og med sine gamle Enemærker; men vi saae ogsaa i denne Kamp en saare god og glædelig Begyndelse til et *ungdommeligt* Fostbroderskab, der udstrakke sig over *hele* vort *Norden* og stræbde med *Selv-Opoffrelse* at sikkre Nordens Riger, Folk og Tungemaal baade den Frihed, den Sikkerhed og Agtelse, de nødvendig behøve for at udvikle deres Eiendommeligheder og naae det høie Maal, som Nordens ædle Kæmpeaand fra Arildstid har efterstræbt. See, det er en urokkelig *Kiendsgierning*, som beviser, at vor Tids *nordiske* |A:380| *Ungdom* ei blot føler en langt større Livs-Kraft hos sig end der var i mange Ledd, og føler sin *aandelige* Forpligtelse til at opoffre Nydelsen og Egennytten for det almindelige Bedste, men at den ogsaa i det hele har *hjertelig* Drift, har Villie dertil, skøndt den *ældre* Slægt langt mere har stræbt at hindre den deri eller kyse den *derfra*, end at opmuntre den *dertil* og takke den *derfor*²³.

Denne store *Kiendsgierning*, der ikke blot stadfæster og oplyser Ungdommens Kald og Kraft til at opoffre Farven og Duften af sin Blomster-Flor for Dyden deri og Frugten deraf, men som tillige retfærdiggjør det dristigste og lyseste Haab om vort *Nordens* Ungdom og om den *Fremtid*, i hvis Skabnings-Værk Ungdommens Livskraft er Drivehjulet, denne *Kiendsgierning* turde selv jeg 1842 neppe have haabet at *opleve*, og det vilde da være ligesaa urimeligt som ubilligt at fordre af den *Gamle i Upsal*, at han skulde taget den |A:381| med i Beregningen, men han har gjort sit Bedste ved, om ikke meget klart, saa desmere dybsindig, at udvikle Grundene til den frygtelige Udskeielse hos vor Tids Ungdom, der ganske rigtig betegnes som en *rasende* Forkyndelse af *Kiødets* eller *Kroppens Evangelium*. Han udvikler nemlig ikke blot, at det for en stor Deel ligger i en gal Opdragelse, omtrent lige gal baade i sin *strænge* og i sin *milde* Skikkelse, men han udvikler tillige, hvad jeg længe har ønsket mere end haabet, skulde skee fra den *rette*, her den *naturvidenskabelige* Side, at Ungdommens Overmod, Forvildelse og Tøileløshed, hvor de herske, har deres *Hovedgrund* i det ligesaa *hjerteløse*, som *aandløse* Vilderede, der kun er alt for gammelt og har længe giældt for *videnskabelig* Oplysning om *Menneske-Livet*.

Kilden til hele den forstyrrede Tankegang om de forvovne *Kroppes* Tal og Maal og Vægt som *Hovedsagen* ved Menneske-Livet, der følger af sig selv og hytter sig nok, ja, staaer sig bedst ved et uendeligt *Virvar*, som man derfor kun dristig med alle Forstyrrelsens Kræfter skal frembringe; Kilden dertil finder den *Gamle* meget rigtig i den aandløse og hjerteløse Betragtning af den saakaldte *anorganiske* (umælende og døvstumme) *Natur*, ikke blot som *Menneske-Naturens* nødvendige Betingelse, men som dens virkelige Grund og Livsrod, og han har *Mod* til at sige det, skøndt han |A:382 har næsten hele Øieblikkets saakaldte Natur-Videnskab imod sig, og maa ganske anderledes føle Vægten deraf end Tilfældet er med en Saga-Skjald og Skjald-Sagamand, der lettelig trøster sig med det gamle Ord, at hvem der vil være alt for klog paa Himmels Løb, bliver let en Nar paa Jorden.

Dette *Syn* og dette *Mod* hos den *Gamle* i *Upsal* skatter jeg særdeles høit, dels fordi det vidner om en ungdommelig Livskraft under Graahaarene, der er den rette *Odins* Kiendemærke baade i *Leire* og *Upsal*, og dels fordi det spaaer om en *nordisk* Natur-Videnskab, der, langtfra at overse eller bestride *Historiens* Oplysning om Menneske-Aandens Høihed og Menneske-Hjertets Dybde, vil i Overensstemmelse dermed bidrage sit til at klare den dunkle men sikre, herlige og hellige Vexel-Virkning mellem *Aand* og *Støv* i det *mageløse* Menneske-Liv.

Den *Gamle* gjør her den velgrundede Bemærkning, at *Menneske-Naturens* Eiendommelighed ligger mindre i *Tilværelsen* end i *Tilblivelsen*, mindre i *Forplantelsen* end i *Udviklingen*, og at den derfor mistydes, beskæmmes og vanhelliges ved at udledes blot af de saakaldte Natur-Kræfters almindelige og uvilkaarlige, ligegyldige Virksomhed. Hvorvidt nemlig den *Gamle* har Ret i, at Planternes *Blomstring* efter den *Linneske* Betragtning er et Forvarsel om den eien|A:383 dommelige *Udvikling* i Menneske-Naturen, det maa andre bedømme, men at Menneske-Naturen ved den særegne *Udvikling*, der bliver kiendeligere, jo mere man betragter *Slægt-Følgen* i det store, og overskuer den fortløbende *Udvikling* fra Dunkelhed til Klarhed i et heelt *Folkeliv* og i hele Menneske-Slægtens Levnets-Løb, at Menneske-Naturen ved sin mageløse *Historie* væsenlig adskiller sig fra alt det *Umælende*, det er soleklart, og da Menneske-Naturen dog nødvendig er eensartet i alle sine Skikkelser, saa kan der ingen Tvivl være om, at jo en dybtgaaende Undersøgelse af Menneske-Naturens Virksomhed i *Enkeltmanden* maa bekræfte, hvad hele Menneske-Historien bevidner.

Den *Gamle* revser ved denne Leilighed en *theologisk* Vildfarelse, som har bidraget sit til at opelske og indfrede den vanhellige, aandløse og hjerteløse Betragtning af Menneske-Naturen, og heri giver jeg ham mit fuldeste Bifald, thi da den

saakaldte christelige Theologi, for at gjøre de guddommelige *Naade-Virkninger* ret bogstavelige og uforklarlige, og, som man indbildte sig, ret majestætiske, fraskrev Menneske-Naturen al *aandelig* Kraft og alt *hjerteligt* Værd, da gav man den i alle Maader Pokker i Vold og stræbde selv at trykke “Aabenbaringens” Seigl paa hele den aandløse og hjerteløse Natur-Betragtning, og indrømmede igrunden Materialisternes (Kropdyrkernes) Paastand, at **[A:384]** alt det aandelige og hjertelige var *fremmed* for Menneske-Naturen og havde kun ved besynderlige Sammenstød, ved et Slags Hexeri og Vanens Magt, klæbet sig dertil og som en Snyltevæxt slynget sig derom og længe fortæret dens bedste Safter.

Denne *theologiske Aandløshed* staaer imidlertid ingenlunde ene, thi aandelig Død og Magtesløshed var nødvendig Grundtrækket i hele den Tids Videnskabelighed, der vilde gribe *Aanden* af *Luften* og havde altsaa kun Valget imellem to Forklaringer af Tilværelsen: den *luftige* og den *haandfaste*, som kaldte dem selv den *ideale* og den *reelle*, og da den *luftige* Forklaring ved at have hele *Virkeligheden* imod sig, maatte falde af sig selv, saasart *Troen* derpaa blev beleet, saa maatte den *haandfaste* Betragtning nødvendig blevet seierrig, dersom ikke *Menneske-Hjertet* havde en uudslættelig Følelse af sit *Ungdoms-Ægteskab* med *Menneske-Aanden*, som en stormægtig *Livskraft*, der i *Ordet* paa alle Folkenes Modersmaal har sit levende Udtryk, og dersom ikke dette *Hjerte* blev *Moder* til en blomstrende *Ungdom*, der følte sig besjælet af *Slægtens* Livskraft med *folkelig* Retning, og fandt i *Ordet* paa sit *Modersmaal* “Aandens Sværd”, det nedgravede “Skræp”, der kun behøver at svinges to Gange for at blæse begge sine *saakaldte aandelige* Modstandere omkuld.

I Forbigaaende skal jeg bede *danske* Læsere af “*Berlings-Avisen*” at eftersee den korte, men sammentrængte Fremstilling af “*Krigsministeriet og de Frivillige*”, som findes i Nr. 127 (for 4de Juni) og som, hvad end Hensigten dermed var, giver en anskuelig Forestilling om, hvorledes den *frivillige* nordiske Ungdom har maattet tilkæmpe sig Kamppladsen og see sine store Opoffrelser og ædle Anstrængelser dels rent ud spottede som *Daarskab* og dels belønnede med *Utak!*

 Bilvis, Bolvis og Blækvis.

Iblandt alle de mange baade gode og gamle Fortællinger, som findes i Saxos *Danmarks Krønike*, er vel Fortællingen om *Habor* og *Signe*, eller, som jeg pleier at sige “*Signe* og *Habor*”, den *mindst* forglemte, thi baade er den blevet Moder til en *Kæmpevise*, der kun seent blev skrevet i Glemmebogen, og derhos er den blevet Oldemoder til et af Skjaldekongens *Sørgespil* under samme Navn, og endelig har den været et Tvistens *Æble* mellem de nordiske Riger, som alle *tre* har villet havt den *Ære* at bære *Signes* Bur, skøndt *Habors* Galge fulgde med. Det Sidste nævner jeg nu ingenlunde for at oprippe den gamle *Signe-Trætte* med *Granderne*, der egentlig maatte blive en *Trætte* om, hvem af os der har de kiønneste Piger og de sødeste Fruer, men i Forbigaaende maa jeg naturligviis dog bekiende, at, alle andre ufortalt, holder jeg med de *Danske*, om aldrig for andet, saa fordi de **A:386** ligger mig nærmest, og iøvrigt holder jeg for, at “*Signe*”, som alle de gamle Brude med mange heftige Beilere, er, som man siger i *Konstsproget*, mere *mythisk* end *historisk*, altsaa paa Dansk mere *indvendig* end *udvendig*, saa det er mere *Signes Hjerte* end *Signes Bur*, man derved skal tænke paa og lede om, og finder da sikkert overalt i *vort Norden*, om end med den *Lune-Forskiel*, som vi altid vil finde og nødig skulde savne hos vore *Rosens-Blommer* og *Lilie-Vaande*!

Som Overskriften viser, var det nemlig hverken *Signe* eller *Habor*, jeg her vilde henvende mine Læseres og Læserinders Opmærksomhed paa, men de to kloge Raadgivere i Kong *Sigers* Gaard, som vel var *kiødelige* Brødre men var *hjertelige* Modstandere, da den ene, *Bilvis*, raadte altid til det *Bedste*, og den anden, *Bolvis*, altid til det *Værste*, saa det var ogsaa hans Skyld, at *Habor* blev hængt og *Signe* brændt, skøndt de begge To gik i Døden med en god Villie, for at vise, at igrunden kan ingen skille dem ad, som gierne tilsammen ville være. At jeg imidlertid, ligesom i Forbigaaende, talde et Par Ord om *Signe*, det kom dog ikke blot deraf, at jeg og mine Lige ikke godt kan gaae forbi en kiøn Pige uden at see efter hende, og, naar det vil skikke sig, tale et Par Ord med hende, men det var her især for at pege paa, at det til vor store Lykke ikke nær saameget er en *enkelt* Kvinde **A:387** skikkelse som *Kvindearten* hos os i det hele, vi finder saa kiønt afmalet i *Signe*, thi deraf følger, at vi ogsaa hos de to kongelige Raadgivere, *Bilvis* og

Bolvis, skal see langt mere paa *Arten* end paa *Enkelthederne*, saa de kan være os et Speil, vi immer har ved Haanden til at holde for *vore* Raadgivere, ligesom vi holder *Signe-Speilet* for *vore* Kiærester! Ved at give Sagen denne Vending, tænker jeg nemlig, mine Læsere, og især *Læserinderne*, som jeg altid gjør Regning paa, vil skionne lidt bedre end hidindtil, *hvad* jeg egenlig mener med mit gamle Omkvæd, at *vore* gamle *Myther* og *Frasagn* er ikke blot fornøielige at høre paa, men er ogsaa gode at gjemme, saa hvem der fra Barnsbeen har levet og leget med dem, har alle sine livskabte Dage ikke blot et behageligt og uudslætteligt Indtryk deraf, men har ogsaa en Skat deri, en Skat af indfødte *Grundtanker*, der, ligesom *Konst*, er let at bære, og er til uberegnelig Nytte i det daglige Liv, saa man sjelden eller aldrig bliver ællevild, men er til Jævnshold ret vendt, efter Landets og Folkets Leilighed, hvor man kommer, og leer kun ad *Lygtemændene*, der vil lokke Folk ud til Manden i Mosen med de røde Hoser, eller op til Manden i Maanen med Kaal-Hovedet.

Naar man nu tager denne vor *egen Nytte* og *Gavn* af de gamle Fortællinger ret i Betragtning, da **A:388** seer man strax, det kan igrunden være os det samme, *hvad* de Gamle tænkte paa, som gjorde Fortællingerne, for det er dermed ligesom med Guldringe, Guldkiæder eller Guldsmykker, vi kan hitte i en Høi, at naar vi finder dem *brugelige*, da kan det igrunden være os det samme, *hvad* de egenlig fra først af var gjort til, og hvor de Gamle egenlig bar dem: paa *Hænderne*, paa *Brystet* eller paa *Hovedet*. Sandt nok, at den gamle Guldstads fra Kæmpehøiene, hvor fiin og ægte den saa er, pleier man at finde *ubrugelig* nuomstunder, dels fordi den ikke er paa Moden, dels fordi den ved at bruges kunde blive borte igien, og dels man veed ikke selv hvorfor, saa man bruger den kun til at vise de Nysgierrige paa Rundetaarn eller hvor man ellers samler paa gamle Sjeldenheder, og det er hidtil for det meste gaaet ligedan med *vore* gamle *Myther* og *Frasagn*, saa man har næsten kun brugt dem til at *stille* og *vise* frem, som gamle Sjeldenheder, dels fra Brand-Old og dels fra Høi-Old, eller, som man nu helst udtrykker sig, deels fra Steen-Tiden og deels fra Staal-Tiden, eller ogsaa fra Kobber-Tiden midt imellem begge, men det er jo tosset gjort, *naar* de gamle Mundheld og *Frasagn* kan baade "nytte og fornøie", ja, kan fornøie Børn langt bedre end alt det Legetøi man faaer fra *Nyrnberg*, og kan gavne baade Unge og Gamle ligesaameget, som de *Grundtanker*, man forskrev fra **A:389** fremmede Lande, har skadet dem. Sæt nemlig, at de, der i gamle Dage sammensatte Sagnet om *Signe* og *Habor*, saaledes som det findes hos *Saxo*, altsaa sammensatte det paa *Skjaldeviis* med *Vexel-Sange*, slet ikke havde tænkt noget ved at lade Kong *Siger i Sigersted* have de to uforligelige Brødre til Raadgivere og kalde dem *Bilvis* og *Bolvis*, saa skulde det jo dog aldrig kyse os fra at tænke derover, og naar vi nu derved finder, at dette Sagn lige indtil *Navnene* og især ved *Navnene* kort og godt

udtrykker den vigtige Sandhed, at der er *to Slags* Klogskab i denne Verden, hvoraf den ene kun duer til at gjøre *ondt* og den anden til at gjøre *godt*, da var det jo latterligt at vrage det korte og fyndige Udtryk, der i Sagnet forstaaer sig selv, vrage det, blot fordi han, der hittede paa Udtrykket, *maaskee* slet ikke *hørde* hvad han selv *sagde*.

Dog, det er sandt, jeg har jo glemt at sige *Læserinden*, hvad hun, som ikke har studeret, maaskee dog ikke har kunnet sige sig selv, at "*Bilvis*" beslægtet med "billig" betyder "*retviis*", og "*Bolvis*" mueligviis i Slægt med "Bolbider" betyder "*vrangviis*", og da jeg nu endelig kommer til at sige det, kan jeg ikke nægte mig selv, som *Bogorm*, den lille Fornøielse at tilføie, hvorlunde jeg har fundet Spor af den sællandske Kong *Sigers* Raadgivere ogsaa i *udenlandske* Bøger. Vel kommer dette egenlig slet ikke |A:390| *Sagen* ved, da *Bilvis* og *Bolvis* bliver hverken bedre eller værre derved, at man selv i *Tyskland* og *Engeland* har hørt tale om dem, saa jeg er vis paa, at *Læserinden* saae helst, jeg lod al min fremmede Lærdom ligge paa Hylden, mens jeg skrev for hende, men hun, som er vant til at bære over med alle vore Skrøbeligheder, hun vil dog vist ogsaa bære over med den uovervindelige Skrøbelighed hos belæste Skrivere, i det mindste engang imellem at gribe Leiligheden til at vise, de har læst en god Deel, og desuden, saa veed *Læserinden* nok, at de fleste *danske* Læsere har endnu den Skrøbelighed ikke at regne stort hvad der kun staaer noget skrevet om i *danske* Bøger, saa de vil strax lukke Øinene lidt høiere op for *Bilvis* og *Bolvis*, naar de hører, at der staaer skrevet om dem begge i den verdensberømte *Jakob Grims* tyske Mythologi, og om *Bolvis* i *Lægmands* (*Layamons*) gammelengelske *Rimkrønike*, som nys er udgivet med megen Stads, baade med gammel og ny Oversættelse, i tre Bind. Ligesom det da er min *Lyst*, saa kan jeg godt sige, det er min *Pligt*, at oplyse denne lille Mærkværdighed, og jeg gjør det saameget heller, med en vis Triumf, som *Tyskerne* vil kalde onskabsfuld Glæde, da hverken den sprænglærde *Tysker* eller den langsynede *Engelskmand*, der dog begge kan lidt *Dansk*, ei at tale om *Latin*, har lugtet Lunten.

|A:391| bemeldte "Tyske Mythologi" hvori man, som ogsaa i Tyskland selv, finder alle muelige Ting *undtagen* visse Grændser og indvortes Eenhed og Sammenhæng, der findes da ogsaa Dværgen "*Pilwiz*" beskrevet, og den sprænglærde Forfatter veed godt, at det er samme Navn som "*Bilvis*" og *Bilvit*, og betyder "*retviis*", ja, i *anden* Udgave har han endogsaa bemærket, at man hos *Saxo* finder baade en *Bilvis* og en *Bolvis*²⁴, men enten han nu slet ikke har øinet Sammenhængen, eller ikke villet ud med Sproget, saa beder han sine Læsere ikke at forfølge den Tanke, men at slaae den af Hovedet, og det uagtet han selv anfører et gammelt tysk Vers, hvori "*Bolvis*" kommer for en Dag, som en onskabsfuld Dværg, der boer i *Bolvis-Bjerg* med *Bolvisinden* og hele den bolvise Familie.

Den engelske Udgiver af den gammel-*angelske* udmærket *poetiske* Rimkrønike er, som Engelskmænd pleier, langt fra at være saa sprænglærd eller saa alvidende som *Tyskeren*, men er derfor ogsaa langt mindre vidtløftig og langt mere nøiagtig; han har aabenbar hverken kiendt *Bilvis* eller *Bolvis*, og derfor gjort Ordet "*Bolvis*" ukiendeligt i Texten, men |A:392| han har dog samvittighedsfuldt sat *underneden*, hvad der staaer i Haandskriftet, saa naar Læseren bruger sine Øine, seer han strax Feiltagelsen²⁵. Det er nemlig den berygtede *wælske* Spaamand *Merlin*, som engang, da han spørges tilraads, siger meget aabenhjertig: "*min Aand*, som boer i min Barm, er "*bolvis*," saa, naar jeg vil glimre i Selskab med Glædskab og Gammen og godmodig Tale, da bliver min Aand *vred* og tier bomstille, tager Forstanden fra mig og stopper for alle de kloge Ord, saa jeg kan ingen Ting sige". Dette er i mine Øine meget mærkværdigt, fordi, hvad enten man her tager "*bolvis*" for et *Navn* eller for et *Tillægsord*, saa seer man deraf, at de *Gamle* i *Norden* virkelig ved at nævne "*Bolvis*" tænkte mere paa *Aanden* end paa *Enkeltmanden*, mens det er os selv, der gjør det omvendte og skylder de Gamle for det.

Naar man nemlig i vore Dage stritter hardt imod enten i Signe-Sagnets "*Bilvis* og *Bolvis*" eller i to *Dværge* af samme Navn at see den samme *Klogskab* paa timelige Ting i sine to modsatte Retninger og Anvendelser, eller i det hele at see *Dybsindighed* i det gamle Nordens Paahit og Frasagn, skøndt man maa |A:393| tilstaae, at de passer vidunderlig til de dybsindige Tanker, man nu kan lægge deri, da kommer det aabenbar kun af, at man hverken i det gamle *Leire*, *Upsal* eller *Skiringshall* kan tænke sig saadanne *enkeltstaaende* Grublere som *Kant* og *Fichte*, *Schelling* og *Hegel*, end sige som deres muelige Overmænd, der kunde have udruget saadanne *Æg* i *ægyptiske* Ovne, men maatte forklare sig Dybsindigheden og alle dens Spor af en *virkelig* Nordens *Aand*, efter hvis Indskydelse især *Hoved-Skjaldene* udtrykte deres Tanker og Følelser i faure Ord, som ikke blot klang godt i Folkets Øre, men indsluttede en Tankefylde i sig, som Faa eller Ingen kunde gjøre sig tydelig, medens det fra Aande-Harpen giennemtonede Alle "hver nyde, som han nemmer!" Enhver Forgudelse af Enkeltheden og Selv-Klogskaben, der altid er parret med Fornægtelse af Aands-Fællesskabet og Grund-Viisdommen, den er imidlertid, som al Vildfarelse, igunden *selvmodsigende*, altsaa paa Aandens Sprog *selvmorderisk*, thi saasart man vender Tanken fra de enkelte Mundheld og Frasagn til hele *Tungemaal*et, med alle dets *dybe* Udtryk for menneskelige Tanker og Følelser og med hele dets *Bekvemhed* til levende at udtrykke *vore* høieste Tanker og dybeste Følelser, da nødes vi jo dog til deri at see et langt større *Underværk* end den dybsindigste *enkelte* Mythe kan være, uden dog deri at kunne |A:394| see et *Mesterværk* af nogen grublende *Enkeltmand*,

saa man tilsidst nødes til at udlede *hele* Tungemaaliet af den virkelige *Aand* eller *Ordlivs-Kraft*, som man ikke vilde unde *Æren* for det allermindste.

Dog, jeg veed det nok, det er til liden eller ingen Nytte at slaae saadanne Bomme for løbske Tanker paa Papiret, saa det er egenlig kun Pennen, der løber løbsk med en, naar den kommer i *Aande*, thi min Hensigt med at nævne "*Bilvis*" og "*Bolvis*" var, som Overskriften røber, fra først af kun at have noget gammelt at løbe ind paa, for at komme til noget nyt, som jeg kalder "*Blækvis*". Det faldt mig nemlig ind, at foruden de to gamle hver paa sin Viis *kloge* Raadgivere, som Kongen i *Sigersted* og Kongen i *Jerusalem* og mange andre, baade Konger og Stoddere, havde, saa finder man i *Nyaarstiden* allevegne, men især i *Tyskland*, en *tredie* Raadgiver, der stræber at gjøre baade *Bilvises* og *Bolvises*, baade *Husais* og *Achitophels*, Raad til Daarlighed, men er dog selv den latterligste Vindspiller, der kan dandse paa Linie, og som jeg foreslaaer at kalde "*Blækvis*," fordi *Blæk* og Bogtrykker-Sværte er Kilden til al hans Viisdom. Det er nemlig os alle vitterligt, at der i vore Dage er en egen Slags *Klogskab*, som især hos *Tyskerne* fører det store Ord, og følges sædvanlig baade af Konger og Dronninger, skøndt den altid fører |A:395| til det ene Vilderede værre end det andet, og tit til den klare *Ødelæggelse*, fordi den med *Næsen* i Sky overseer hvad der ligger lige for *Næsen* af alle dem, der blive ved *Jorden* og seer til deres Been, og denne *Selv-Klogskab* og *Skrift-Klogskab* eller *Bog-Kløgt* ligner selv under graa Haar slet ikke en erfaren, betænksom Olding, men en ung Spradebasse med et kløgtigt, spidsfindigt Hoved, saa naar man skal oprede, hvordan *Blækvis* dog er nær i Slægt baade med *Bilvis* og *Bolvis*, da maa man tænke sig, at deres Fader, *Dværge-Kongen*, har avlet ham i sin Alderdom, da han gik i Barndom, og at hans Moder var en næsvis, fiffig Sypige, en Jomfru *Naal*, der aldrig tænkte synderlig paa andet end hvordan hun kunde narre den gamle, hovedrige *Dværge-Konge* lige op i hans aabne *Øine*.

Dog, *Slægt-Registre*, som man før brød sig meget for meget om, dem bryder man sig nu meget for lidt om, og jeg vil derfor stræbe at gjøre *Blækvis* kiendeligere ved at sammenligne ham med "Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse," den verdensberømte *Donkisjot* (Don Quixote), som vel var langt anderledes morsom og godmodig, men havde dog den nagelfaste Tanke (fixe Idee) tilfælles med *Blækvis*, at han var skabt til at skabe Verden om, og at alt, hvad han havde læst og beundret i en gammel *Bog*, eller hvad han selv kunde |A:396| skrive en ny *Bog* om, som han selv maatte forundre sig over, det lod sig *enten* virkelig *gjøre* under alle Omstændigheder, eller det var dog det *fornuftigste*, man kunde prøve paa, og naar det slog fejl, trøste sig ved, man havde udødelig *Ære* af, hos alle videnskabelig dannede *Læsere*, og hos alle *fornuftige Væsner*, ikke

blot paa Jorden men især i *Maanen*, hvor man overseer alle de smaa jordiske Begivenheder, og selv i *Helvede*, hvor man *ikke* bedømmer Tanker, Ord og Gierninger efter *Udfaldet*, som er noget *tilfældigt*, eller efter *Lyksaligheden*, som er noget *sneverhjetet*, men ene efter den med fuld Selvstændighed og Uafhængighed tagne *Beslutning*, og efter den *strænge* Tankefølge (Conseqvens), hvormed man, saavidt mueligt, uden at bryde sig enten om *Himmerig* eller *Helvede*, har *giennemført* den.

Dog, her førde Pennen mig nok igien paa Vildspor, thi hvormange af mine Læsere kan jeg vel tænke, har læst det gamle Æventyr om *Donkisjot* og *Sankopansa*, og de maatte dog ikke blot have læst det, men ogsaa have seet dets Helte i det *samme* Lys og have trukket den *samme* Moral ud af det, som jeg, hvad vist er for meget at forudsætte, og jeg faaer da endnu at prøve en tredie Maade at gjøre min ny Viismand kiendelig paa, saa man kan skille ham baade fra *Bilvis* og *Bolvis*, som begge er *gamle* og tager alle Om|A:397stændigheder i Betragtning, og regner efter Forholdet mellem *Aarsag* og *Virkning*, som *Erfaringen* hidtil har viist, medens *Blækvis* altid kun tager *sig selv* i *Betragtning* og regner for Resten efter Næsen.

Lad os derfor nu engang see, om vi kan glemme alt hvad vi ellers meer eller mindre flygtig har tænkt paa, læst eller skrevet om, indtil videre glemme det altsammen over den store Leiervold, hvori gamle *Danmark*, vort kiære Fæderneland giennem mange Ledd, er kommet og *befinder* sig, og har *Raadgiverne* fuldtop, men var derfor hidtil kun desmere *raadvild!* Vi veed allesammen, at det er *Holsten-Gottorp* ude fra *Tyskland*, som gamle *Danmark* er kommet i en stødt Ulykke med, som det synes, der hverken med det gode eller med det onde kan raades Bod paa, da det synes lige galt, enten de bliver *sammen* eller de *skilles ad*.

Sæt nu, hvad især *efter sjetten* Juli 1849 ingenlunde var urimeligt, at *Lykken* forsaavidt spillede for gamle *Danmark*, at det fik Hals og Haand over *Holsten-Gottorp*, ligesom vi havde over Fangerne i Tusindtal ved *Frederis*, og havde igrunden da over hele den holstengottorpske Styrke, og sæt saa, hvad kun er alt for rimeligt, især *efter tiende* Juli 1849, at gamle *Danmark* var lige raadvild, og sæt endelig, hvad vel ikke i mine egne Øine, men dog sikkert i mange |A:398andres vilde synes ganske rimeligt, at jeg raadte *Danmark* til at spille den *Ædelmodige* i allerhøieste Grad, ved at overlade *Holsten-Gottorp* hele *Sønderjylland* til fuld *Forsoning* og godt *Forlig*, og at jeg gav dette Raad Skin af *mageløs Klogskab*, dels ved smukke Talemaader om den ægte Klogskab, der hæver sig over alle *Lidenskaber*, selv over *Fædernelands-Kiærligheden* og andre til en vis Grad smukke og nyttige Lidenskaber, og dels ved at regne op hvad jeg har læst i al Verdens *Bøger* om de bedste Raad, der ei blev fulgte, og om de onde Raad,

som til Skam og Skade tit blev fulgte, og da allernærmest om *Bolvises* onde Raad, hvorved ikke blot Habor blev *hængt* og *Signe brændt*, men hele Danmarks Krigshær ødelagt og Riget opløst; see, da raadte jeg hverken som *Bilvis* eller som *Bolvis*, men som *Blækvis*, og burde ligesaa aabenhjertig som *Merlin* selv sige “min Aand er *Blækvis*,” der over sin egen Lærdom og Viisdom, Ære og Værdighed, ganske overseer eller glemmer den virkelige Beskaffenhed af Livet i denne Verden, de *nærværende* Omstændigheder, hvorunder der skal handles, og de *rimelige* Følger af den Fremgangs-Maade, han tilraader.

Det er saaledes i sig selv meget *klogt* baade tænkt og sagt, at Mennesket kun med *Taalmodighed* og *Ædelmodighed* kan *tilbunds* (i Aand og Sandhed |A:399 og *for evig*) overvinde sine Fiender, men *Anvendelsen* paa de *verdslige* og *timelige* Eiendoms-Forhold og Folke-Trætter er derfor lige latterlig, og det kunde vel være ganske *klogtigt* at sammenligne *Holsten-Gottorp* med *Habor* og *Slesvig* med *Signe*, *Danmark* med gamle Kong *Siger* og *Blækvis* med *Bilvis*, men det blev derfor lige *tosset*, naar man havde Valget, da istedetfor at *hænge* *Holsten-Gottorp*, hvor det, indtil videre, ingen Skade gjorde *Danmark*, at lade det løbe af med *Sønderjylland*, som er Danmark umisteligt og maatte, efter al *Rimelighed*, trække *Nørrejylland* efter sig, og saa at stole paa *Arvefiendens* Høimodighed, eller trøste sig ved sin egen vel forlorne men dog i alle Tossers Øine paa Papiret glimrende *Dyd*, der, efter alle *Tyske* Professorers *Dom*, havde *fortjent* en bedre *Skæbne*!

For imidlertid at vise, at ikke blot var Danmark (med et godt Dansk Ord) *tossegod*, naar det fulgde *Blækvises* Raad, enten han saa beraabde sig paa *Bibelen* eller paa *Bilvis*, men at ogsaa *Blækvis*, naar han beraabde sig paa Sagnet om *Habor* og *Signe*, snakkede hen i Veiret, vil jeg dog til Slutning bemærke, at hos virkelig *kloge* Folk gjør *Omstændighederne* Udslaget, saa det er kun *Halvtosserne*, der mener, at hvad der under *visse* Omstændigheder er *klogt*, det maa være *klogt* under *alle*.

|A:400 Under hele Trætten om, *hvor* *Signe* og *hvor* *Habor* havde hjemme, var nemlig alle enige om, at de begge havde hjemme i *vort Norden*, saa det var kun *Habors* Medbeiler *Hildegisel* eller *Donnerwetter*, som var ude fra *Tyskland*, og hvad end vore verdenskrigelige og verdensborgerlige og blækvise Skolemestere siger og skriver, saa gjør det i alle verdenskloge, baade bilvise og bolvise, Folks Øine en mærkelig *Forskiel*, thi kun *Halvtosser* kan tænke, det er *klogt* ingen *Forskiel* at gjøre mellem *Venner* og *Fiender*, eller mellem sine nærmeste *Frænder* og *Vildfremmede*, fordi man *skulde* jo dog, naar man *kunde*, elske dem *alle*. Hvis nemlig *Hildegisel* havde gjort det samme som *Habor*, da vilde det *bedste* Raad været at hænge ham, medens man derimod skulde hængt *Bolvis* længe førend han raadte til at hænge *Habor*, hængt

ham strax, da han begyndte at sætte *Splid* mellem *Nordens* Kongesønner og Fostbrødre.

Naar man derfor efter *Omstændighederne* vilde *klogelig* anvende Signe-Sagnet paa Danmarks *Goderaad*, da kunde man aldrig sammenligne *Sønderjylland*, men vel *Skaane* med den Danske Kongedatter, som man meget heller maatte ladt den forvovne Elsker beholdt i Fred, end yppet en Kiv i *Norden*, der kun glædede *Tyskerne*, og havde, ligesom *Bolvises Raad*, paa et hængende Haar forarsaget hele *Danmarks* Opløsning og Undergang.

24

Grims "Tyske Mythologi" anden "stærk forøgede og forbedrede" Udgave S. 347 441-46.

25

Layamons Brut (London 1847) II. 294, hvor Udgiveren har forandret Haandskriftets "bæli wis" til "bæl iwis," som neppe engang vilde været nogen Ting.

[A:401]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 6. Juli. Nr. 26.

Vor Tids Ungdom.

II.

Den *Gamle i Upsal*, paa hvis Betragtning af Ungdommen jeg nys stræbde at gjøre "Danskerens" Læserkreds opmærksom, har af en rig Erfaring, som Læge og Læremester ved en Høiskole, udkastet en meget livlig og mærkelig Tegning af Ungdoms-Livet, som han mødte og iagttog det hos sig selv og mange andre, men derved kan jeg her ikke dvæle, især fordi Opmærksomheden derved vilde drages bort fra *Ungdommen* og vor Tids Ungdom i det *hele* til *Ungersvendene* paa en *Høiskole*, hvis Retning, Udvikling og Udskeielse vel, efter Høiskolernes nærværende Stilling og

Indflydelse, kræver særdeles Opmærksomhed, men som dog ingenlunde udgør enten *hele* Ungdommen eller engang *Hovedstyrken* af *den* Ungdom, der i vore Dage har gjort og vil fremdeles gøre sig gjældende til uberegnelig Gavn eller Skade for det borgerlige og |A:402|menneskelige Selskab. Naar saaledes den Gamle gør *Sandselighed*, *Balstyrighed* og *Høimodighed* til Ungdommens Særkiender, da er det vist nok rigtigt med udelukkende Hensyn paa den saakaldte “akademiske Ungdom” ved de bedste *tyske* Universiteter, følgelig ogsaa mere eller mindre ved Efterligningerne af dem i *Upsal*, *Christiania* og *Kjøbenhavn*, men det slaar ingenlunde til, naar vi betragter vor Ungdom i det hele, og gjør os fremfor alt slet ikke klogere enten paa Ungdommens Kald, dens Savn eller dens rette Behandling.

Den Ungdom, man i Henseende til det borgerlige Selskabs og hele Menneskelivets voldsomme Forstyrrelse kan have at *frygte*, det er ingenlunde den *akademiske*, der, til Jævnshold deelt imellem Svir og Sværm og Dødbideri, sædvanlig snart tilsætter sin Smule Livlighed og gaaer i Staa, saa det er kun *Enkelte*, der, især naar Høiskolen ligger i Hovedstaden, blander sig med den egenlig *balstyrige Ungdom*, som voxer op paa Gaderne, i Værkstæderne, i Kramboderne og tildeels paa Skriverstuerne, og *den* Ungdom, vi egenlig har noget at *haabe* af, det er *den*, der voxer op i Dunkelhed, i *Land-Almuens* Hytter, eller dog under Straatagene i det menneskelige Landlivs og Huslivs Moderskiød, og at *denne* Ungdom til Jævnshold er indskrænket, magelig og ligegyldig ved det |A:403|Offenlige og Almindelige, det alene gjør *Øieblikket* farligere end det har længe været, thi hos *denne* Ungdom sover eller slumrer *den Livskraft* og *Ædelmodighed*, der, i kiærlig Forbindelse med det “andet Kiøn” som Moder, Syster og Kiæreste, i Ledtog med *Erfarings-Viisdommen*, og i Tillid til det guddommelige *Forsyn*, som stiler paa det Bedste og raader for *Lykken*, ene kan forvandle det sammenkludrede og brøstfældige *Stats-Maskineri* til et frit og naturligt *Vennelag* og *Borger-Selskab* med *folkelig* Fylde, Præg og Retning.

At dette er vor Tids Opgave og at “Timen er kommet”, da den enten maa løses eller blive til en uopløselig Haardeknude, det føler man allevegne, kun flakkere eller dybere, derom vidner den hele Bevægelse ikke blot 1830 og 1848, men lige siden vort *Aarhundredes Begyndelse*, thi en saadan urolig *Folke-Bevægelse*, der igrunnen strækker sig til alle Verdens Hjørner, hvor der, under de forskjelligste Vilkaar, Forfatninger og Omstændigheder, endnu findes Spor af *Menneske-Livet* og det Borgerlige Selskab, en saadan Bevægelse har vel tusinde Anledninger, men kun *een Grund*, der ei lader sig finde i nogen af alle disse Anledninger, men kun i en for hele Menneske-Slægten *fælles* Trang, Drift og Bestemmelse, og i *Forsynets* almindelige Styrelse, saa alle Forsøg paa |A:404|med Magt

at standse eller dæmpe denne almindelige *Folke-Uro* og Misfornøielse maae være meer end forgiæves, maae, naar det lykkes for en Tid at undertrykke dens iøinefaldende Yttringer og derved skjule den for de Kortsynede, kun forberede voldsomme Udbrud i den fordærveligste Retning.

Det har sig derfor med vor "haabefulde Ungdom" i det hele, ligesom med "den tappre Landsoldat", saa det giælder om, at dens *Fædernelands-Kiærlighed* kan vaagne, dens Synskreds derved udvides fra det *Huslige* til det *Folkelige*, og at den kan finde taalelig gode *Ledere* i Kampen for det *Folkelige* til Seiervinding for det *almindelige* Bedste. Ogsaa i denne Henseende staaer da i mine Øine *Striden*, efter Holger Danskes Vise, "under *Nørre-Jylland*", thi bliver den *saakaldte* "tappre Landsoldat" det vil sige: Kiernen af den danske Land-Ungdom ved, som han har begyndt, at kæmpe med *Løvemod* for "Danmarks Bestandighed", ledes han taalelig godt til afgjørende Seier, og benyttes Seieren til Folkelighedens, altsaa *her* til *Danskhedens* almindelige Hylding og Giennemførelse, saa *Dannebrog* ei blot i en Lignelse, som ved Indtoget ifjor, men *virkelig* kommer til at vaie fra *alle Huse*, da "vandt de Danske" ved den fornyede og velanvendte Livskraft hos *vor Tids Ungdom*, og da er den danske Ungdom blevet et Speil for Ungdommen |A:405| i hele Norden og allevegne, hvor den *statsmæssige Trældom* skal forvandles til *folkelig Frihed*, og den dræbende *Ensformighed* afløses med en oplivende *Grundenighed*, der frit bryder sig som Solstraaler i en farverig Mangfoldighed.

Dette er vel endnu "*ebraisk*" for de fleste Læsere, og min Bestræbelse for at giøre det til "*dansk*" vil naturligviis ikke nytte andre end dem, der enten kan "Dansk" eller kan og vil dog lære det, men dette forudsætter jeg jo ogsaa med Rette i "Danskerens" Læserkreds, og skal derfor med godt Haab stræbe at giøre det tydeligt for alle "Danskindede", hvad jeg mener om det store *Livs-Spørgsmaal*, der nu saa paatrængende kræver en virkelig Besvarelse.

Vi er jo alle tilsyneladende enige om, at "*Menneskelighed*" i højere Forstand, altsaa hverken Dyriskhed eller Djævelskab, skal være hvad vor Ungdoms Livskraft gløder og kæmper for, og hvad hele vort *Levnetsløb*, følgelig ogsaa alle vore Indretninger til at indfrede og frigjøre, lede og styre, oplyse og danne vort *Levnetsløb*, skal bære virkeligt Præg af; men denne tilsyneladende Enighed er kun et Blændværk, saalænge vi *ikke søger Menneskeligheden* hos os selv, som Guds og vort *eget*, men farer vild om den som noget *fremmed*, der skal *forskrives* enten fra *Tyskland* og *Frankerig*, fra *Rom* og *Grækenland*, eller selv fra *Jøde*|A:406| *land* og *Himmerig*, thi havde vi ikke Menneskeligheden hos os selv, da kunde vi aabenbar heller aldrig lære at *kiende* og *elske* den hos Andre, og har vi den vel hos os selv, men overseer og ringeagter den dog i sin

hjemlige Skikkelse, da staaer vi ikke blot Fare for at miskiende den under alle andre Skikkelser og at lade os bedrage af Skinnet, men selv, naar vi er allerheldigst, kan vi dog *ikke* levende *tilegne* os Menneskeligheden under de *fremmede* Skikkelser, førend vi kan afklæde den sin fremmede Dragt og iføre den en hjemmegjort, eller med andre Ord, førend det Menneskelige hos os selv kommer i levende Bevægelse og sammensmeltes med det Beslægtede udenfra.

Ligesaa lidt derfor, som vi nogensinde kunde blive *sande Christne* eller vinde levende Lighed med den "*Menneskens Søn*" som tillige er "Guds Søn", med mindre vi *forud* har en levende Følelse af *hvad* det er at være et "*Menneske-Barn*" med Lyst til at blive et "Guds-Barn", ligesaa lidt kan vi blive et *menneskeligt Folk*, om vi end nok saa stadigt havde det menneskeligste af alle Folk for Øie, med mindre vi *forud* har en levende Følelse af, *hvad* det er at være et *menneskeligt Folk*, og selv naar vi har denne *Forudfølelse* af Menneskelighed baade i det enkelte og i det samlede, selv da er det *fremmede* os koldt og dødt, til der aabner sig en levende Forbindelse mellem |A:407| det og vort eget, saa vor egen Menneskelighed enten, om den er større end den fremmede, *optager* den i sig, *eller*, om den er mindre, *optages* deri.

Det er da *Grundfeilen* i hele vor saakaldte *Dannelse*, og da især i den borgerlige og *skolemæssige* Deel deraf, at man næsten ganske har forsømt at aabne denne *levende Forbindelse*, mellem det *menneskelige* i og hos os selv og hvad man opstillede for os som høist menneskeligt (humant) igiennem *fremmede*, det være sig christelige eller classiske eller franske og tyske Mønstre, hvoraf Følgen ei blot maatte blive mangfoldige Misgreb, hvorved man tog for *menneskeligt* i høieste Grad hvad neppe var det i allerringeste, men at man, selv naar *Mønsteret* var det *rette*, tog *Skyggen* for *Legemet*, Beskrivelsen for Virkeligheden, lærde den fremmede Menneskelighed *udenad* og slikkede Farven deraf, istedenfor indvendig at *tilegne sig* dens Kraft og lade den yttre sig under vor eiendommelige Farve. Ja, denne Bestræbelse for at faae os til at gaae ud af vort eget gode Skind og krybe ind i et fremmed, det er *Grundfeilen* i al vor *saakaldte* kirkelige, borgerlige og videnskabelige *Oplysning* og ved alle vore tilsvarende Dannelses-Anstalter, saa naar denne *Grundfeil* ikke blev rettet, da vilde Tilstanden være fortvivlet, og ved hvert Omsving kun blive mere *dyrisk*, thi naar det *menneske*|A:408| *lige* ikke faaer Lov til at udvikle sig frit i sin for hvert Folk eiendommelige, naturlige og derfor eneste *levende* Retning, da gjør Dyriskheden nu nødvendig Oprør imod det, som en død Form og et unaturligt Baand, og finder det i alle borgerlige og videnskabelige Forhold saa dødt og magtesløst, at Seieren er let.

See, dette er Betydningen af den *folkelige Grunddrift* til at løsrive sig fra alt *fremmed*, som i dette Aarhundrede bevæger alle

Folkefærd, og da især deres *Ungdom*, og maa yttre sig ligesaa forskiellig, som Graden er af *Folkenes* oprindelige Delagtighed i *Menneske-Arten*, men yttre sig allevegne i Kamp med det "*Bestaaende*", fordi det Bestaaende allevegne har en fremmed Oprindelse og hviler derfor som et *Trældoms-Aag* lidt mere eller mindre tungt paa *Folket* og alt det *Folkelige*.

Træder vi nu ind i hvad man kalder "*Skolen*" eller Oplysnings-Anstalten for vor *Barndom* og *Ungdom*, da staaer vi der ret egenlig paa *Kors-Veien*, hvor det maa afgjøres, til hvilken Side Levnets-Løbet skal vende sig, og følgelig, hvilket *Maal* man vil stræbe at naae, og her bliver det ret indlysende, at det er langt mere "*Viisdommens*" end "*Ungdommens*" Skyld, at de nuomstunder sjelden eller aldrig *følges ad*. Naar jeg siger dette, da mener jeg naturligviis *ikke*, at den *sande* Viisdom, hvor den findes *lyslevende*, har nogen |A:409|Skyld, men at enten er det *ikke* den *sande* Viisdom, der træder Ungdommen imøde, eller den møder de Unge under saa *død* og modbydelig en Skikkelse, at de umuelig kan tilegne sig den.

Vort hele *Skolevæsen*, hvor det er andet end en Indretning til *Afretning* af det underlige *Dyr* i vor Herres Have, som kaldes "*Menneske*", hvor det selv er bygt i den ædleste Stil, der hviler det dog paa to *falske Grundsætninger*, hvoraf den ene kunde være nok til at give hele Levnetsløbet en falsk Retning.

Den *ene* falske Skole-Grundsætning er nemlig den, at *Menneskelighed* (Humanitet) er noget, man i en vis *almindelig Skikkelse* kan indpode *eens* i alle Enkeltmænd, uden at ændse, af hvad *Folkefærd* de er eller hvilke naturlige Anlæg de har, da de enten maa være aldeles uduelige til menneskelig Dannelse, eller vil, i Forhold til deres Kræfter og deres Flid, høste velsignede Frugter af hvad andre har saaet eller rettere indpodet i dem. Dette er hvad der i alt Fald gjør vor saakaldte Dannelse ufrugtbar for det *borgerlige Menneske-Liv* og, hvor der er nogen Kraft, som træder i dens Tjeneste, ødelæggende for *Menneske-Livet*, der slet *ikke* er *borgerlig* til i denne *almindelige Skikkelse*, men kun i *eiendommelige*, til Slægt og Folk bundne Skikkelser, som istedenfor at styrkes og oplyses af den saakaldte almindelige Menneske-|A:410|Dannelse, meget mere derved bestrides, undertrykkes og undergraves, saa at naar der ikke længer var *jødiske, græske, danske* og *nordiske* Mennesker til, da var der slet *ingen levende* Mennesker *borgerlig* til, men i det høieste kun et dødt Anstrøg af *Menneskelighed* paa en Hob *Abekatte*, som kun forgiæves søgte at efterligne et dem *fremmed* Menneske-Liv, der enten aldrig var *borgerlig* ført i Verden eller dog kun af dem, for hvem det i denne Skikkelse var eiendommeligt.

Det er saaledes ikke blot *Fædernelands-Kiærligheden* og alle Betingelserne for et kraftigt *Folkeliv*, som vort almindelige *Skolevæsen* undergraver, men det er et sandt *Menneskeliv* under

hvilken som helst *virkelig* Skikkelse, det iblinde bestrider, kæmpende for et *Skyggebillede*, som enten aldrig har havt noget menneskeligt Legeme, eller faaer det dog aldrig meer.

Ligesom nu denne falske Grundsætning ligger paa *Trods* mod *Folke-Historien*, som aabenbarer en kiendelig Forskiel mellem *Stammer*, *Folk* og *Tungemaal*, der alle i en vis Grad og under en vis Skikkelse kan udtrykke og udvikle Menneskeligheden, men kan slet ikke skifte Kaar eller træde i hinandens Sted, saaledes er vort almindelige Skolevæsens *anden* falske Grundsætning en *Trods* mod de *menneskelige Naturløve*, thi det er den, at man uden at ændse de menneskelige Aarstiders: Barndommens, Ungdommens, Mand|A:411dommens og Alderdommens særegne Beskaffenhed, skal, saavidt mueligt, *sammenblande* det ene med det andet, og især see til i *Barndommen* at sammentrænge og giennemføre al den *Oplysning* og *Dannelse*, et Menneske for hele sit Liv kan behøve.

I Følge heraf er det, at man i alle vore Skoler tager sig paa at lære *Børnene alt* hvad man behøver at vide for at føre et dydigt og lykkeligt og selv et gudeligt Menneske-Liv, og i de *lærde* Skoler tillige at lære *Børnene alt* hvad der behøves for at føre et *videnskabeligt* Liv og forklare alle Hemmeligheder, hvorved det da tillige forudsættes, at de, saaledes forberedte, selv i Ungdommen kan gjøre sig udmærket dygtige til allehaande *borgerlige* Bestillinger, som de maatte fatte Lyst eller finde Anledning til at befatte sig med.

Selv naar man ellers fulgde den Indsigt, at den eneste *levende* Vei til det *Menneskelige* gaaer for os alle giennem det *Huuslige* og det *Folkelige*, og selv naar man indskrænkede den saakaldte *videnskabelige* Forberedelse til nogle saa særdeles opvakde Hoveder, saa vilde det dog være Daarskab med en *Børne-Lærdom*, der vil gjøre *Barndommen lærd*, eller rettere: vil ved sorte Konster forvandle *Barndommen* til hjertelig og aandelig *Alderdom*, med Overspring baade af Ungdom og Manddom. Ja, det at ville gjøre |A:412Børnene *kloge* paa hele *Menneske-Livet*, som de nys ubevidst har begyndt at leve, ei engang begyndt at *føre*, at drive dem til *Eftersyn* af hvad de aldrig har seet og til *Eftertanke* om hvad de aldrig har enten tænkt eller gjort, det er i sig selv saa bagvendt, at om man end ikke derved arbeidede paa at *forebygge* baade den *blomstrende* Ungdom og den *frugtbare* Manddom, saa arbeidede man dog altid paa at *fremtrylle* en ligesaa *øde* som *uægte* *Alderdom*, der enten maatte kyse Livet af Barne-Sjælen eller friste den til at forgabe sig i sin egen tomme Høihed, som en almægtig Drot i *Skyggeriget*. Men noget saa tilbunds Bagvendt kan umuelig staae ene, saa det maa i en saadan Drengeskole blive den bagvendte Verden, man i alle Maader stræber at sætte i den virkelige Sted, saa man begynder *ikke* med at oplyse en enkelt Gienstand, der ligger *nærmest* og styrker Øiet til at see videre og see vist, men man

begynder med at kaste et Glimmerlys paa en heel Mængde Gienstande, jo fiernere, jo bedre, og vænner Øiet til aldrig at søge Hvile, men idelig Forandring; man begynder fremdeles i Sprogkundskaben *ikke* med at faae *Modersmaalet* i sin Magt, som det eneste Middel til levende Meddelelse i den fælles Virkekreds, og som den levende *Maalestok* for alle andre menneskelige Tungemaal, men man *forudsætter* det mere som en Feil end som en Fordeel, man, saavidt |A:413| mueligt, maa stræbe at glemme, for ikke dermed at *forkvakle* de *fremmede* Sprog, hvori Viisdommen skal ligge begravet; og endelig begynder man ikke Sprog-Undervisningen paa den eneste naturlige Maade giennem Øret med sammenhængende Tale, men giennem Øiet med usammenhængende Ord og Stav-Ændringer, kort sagt med "*Grammatiken*", som er Sprog-Opløsningens Værkstæd, der aldrig burde og aldrig til Gavn kan betrædes uden af *Sprog-Granskeren*, og maa være et Pinested for alle *Menneske-Børn* i samme Grad, som de svarer til Navnet.

Saalænge man nu anseer dette sprænglærde Uvæsen for *Høiden* af *menneskelig* Oplysning og Dannelse, der møisommelig maa efterstræbes fra *Barnsbeen* for at naaes i den *studerende Ungdom*, da er ikke blot Følgen, at den store *Mængde* af "smaa Latinere" overvældes og sløves alt i Ungdommen og henslæber eller bortfjaser sin Manddoms-Alder, med eller uden "vist Levebrød", i eller udenfor Embedskredsen, men Følgen er tillige, at *hele* den *øvrige Ungdom* bliver enten aldeles forsømt eller aabenbar forkvaklet ved en saakaldt *Almeen-Oplysning* og *Dannelse*, der, efter de *Lærdes* egen Mening, kun kan og skal være et *mat Gienskin* af Lærdommens videnskabelige *Glands*, og maa, forsaavidt den udretter noget, gjøre den *øvrige Ungdom* baade i Kjøbstæderne og paa Landet |A:414| *treven* og udygtig til sin *daglige Syssel* og misfornøiet med sin Stilling i Samfundet.

Lægger man nu hertil, at under saadanne Omstændigheder maa den *kvindelige* Oplysning og Dannelse, der ei engang i en vis Kreds, ei engang hos *Hovmesterinderne* (Guvernanterne) kan saae Skin af *Lærdom* og *Videnskabelighed*, enten, som hos den store Mængde, aldeles forsømmes eller blive aldeles unaturlig, frugtesløs eller fordærvelig, da kan man ikke forundre sig over, at Ungdommen raser, hvor den har nogen Livskraft, og stræber iblinde at forstyrre hele det *borgerlige Selskab*, hvorom den ikke har noget andet Begreb, end at det lægger Baand paa Friheden, og begunstiger nogle Faa paa Mængdens Bekostning, thi alt hvad vi *igrunden* slet ikke kiender, det bedømmer vi altid efter *den* Skikkelse, hvori det staaer os nærmest, og vi støder det bort, om vi kan, naar det staaer os iveien. Derimod kan man, naar man faaer Øiet op for Kilden til vor Tids Elendighed, let *mistvivle* om Redning for Menneske-Livet og det borgerlige Selskab, der synes hardtad kun at have Dødbideri

til deres Forsvar mod al den *Dyriskhed*, der bestormer, og alt det Djævelskab, der undergraver dem. Tænker vi imidlertid alvorlig paa *Danmarks* Stilling til *Holsteen-Gottorp* og til *Tyskland* for et Par Aar siden, og paa hvad *vor Ungdom*, baade den |A:415 mandlige og kvindelige, siden har vovet og opoffret for at frelse *Fæderlandet*, som her er Skuepladsen for *Menneske-Livet* og Grundvolden for det *borgerlige Selskab*, da maae vi vel fatte Mod og betragte *vor Tids Ungdom* i *vort Land* med et til store Forventninger daglig opvoxende *Haab*, thi hvad enten vi fra dette Stade betragte *vor studerende* eller *ustuderede*, *vor forkvaklede* eller *vor forsømte Ungdom*, da maae vi høilig forundre os over den høie Grad af menneskelig *Livskraft* og *Ædelmodighed*, der i sin *folkelige*, i sin *danske* Skikkelse, udviklede sig hos dem og yttrede sig baade i husligt og offentligt Storværk, som maae gjøre *vor Tids Ungdom* udødelig i *Danmarks Historie*. *Kiærligheden*, den sande, opoffrende Kiærlighed til et *Fæderland*, saa lille og uanseeligt og saa ringe agtet i *Verdens Øine*, som *Danmark*, det er nemlig den af alle *menneskelige* Følelser, der bliver frygteligst bekæmpet ved den baade *vildfremmede* og i alle Maader unaturlige *Misdannelse*, man gav *vor studerende Ungdom*, og det er tillige den af alle menneskelige Følelser, der syndes meest død og magtesløs hos *vor forsømte Ungdom*, der var opvoxet i en saadan Ligealdighed for og Vankundighed om *Fæderlandets Fortid*, at man hos den ei kunde vente mindste levende Hensyn paa *Fæderlandets Fremtid*, og dog har vi seet Kiernen |A:416 baade af *vor studerende* og af *vor forsømte Ungdom* ikke blot blusse op ved *Danmarks* Fare og Forhaanelse, saa *Pigerne* kappedes med *Ungersvendene* om, hvem der skulde findes villigst til at *opoffre* hvad de ellers havde kiærest for det høitelskede *Fæderland*, men vi har seet *vor mandlige Ungdom* gaae i Ilden for gamle *Danmark* og bade sig i sit eget Blod, som i *Skiærsommers* milde Bølger, og vi seer den endnu, trods alt hvad der har kiølet, kiedet og sløvet den, rede til at vove og taale til det yderste, naar det kun kan nytte, naar det kun kan *frelse gamle Danmark!*

Ligesom gamle Hovedsmænd, ved at betragte *Juli-Daaden*, den store "Danske Davrebed" ifjor, udraabde: med en *saadan Hær* er alting mueligt, saaledes siger jeg, ved at betragte begge de svundne Aar: med en *saadan Ungdom* er alting mueligt, som kun forudsætter en *livskraftig Folkelighed*, og andet behøves der jo ikke til baade indvortes og udvortes at giennemføre det *Menneskelige* paa en naturlig og betimelig Maade, saa det var Feighed med saadan en *Ungdom* for Øie at mistvivle derom.

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 13. Juli. Nr. 27.

|PS7:271|US9:251|VU8:332

Nu eller aldrig.

- 1 *Nu eller aldrig, du danske Mand!*
Har du ei hørt, hvor det lyder
Høit over Marken og over Strand?
Veed du ei hvad det betyder?
Mærker du ei,
At paa *Fuglens Vei*
Dannemarks Lykke tvivlraadig staaer,
Tidernes Tegn tvetydig spaaer!
- 2 |VU5:333| *Nu eller aldrig Svanhvides Aand*
Leirer igien sig paa Sletten,
Nu eller aldrig vor Ungdoms Haand
Driver af Vange Uvætten;
Mærker du ei,
At paa *Hvalens Vei*
Lystrer vor Snekke ei meer sit Roer,
Truer at synke med Alt ombord!
- 3 |A:418| *Nu eller aldrig ved Thyras Vold*
Ledet maa hænges ilave,
Nu eller aldrig med Æren Skjold
Skydes for Heltenes Grave;
Mærker du ei,
At paa *Tyskens Vei*
Visner Kiærminden i Danevang,
Glemmer Lyngfuglen sin Vuggesang!
- 4 |PS7:272|US9:252| *Nu eller aldrig vort Modersmaal*
Vinder end Bod for sin Vaande,
Luttret som Guldet paa *Balders Baal*,

Klaret i Kiærligheds Aande;
Mærker du ei,
At paa *Danskens Vei*
Findes en Klippe, som faldt fra Sky,
Flyttelig kun i et *Nytaarsny!*

5 Nu eller aldrig vort *Vennelag*
Vorder igien at misunde,
Kronet med Sangen ved Nat og Dag,
Lystigt som Fuglens i Lunde;
Mærker du ei,
At paa *Fredens Vei*
Kiækt imod Avind maa holdes Stik
Nu i det heldige Øieblik!

6 |A:419 Nu eller aldrig er *Danskens Tid*,
Hjertelighed er vor Perle,
Brat der skal ledes om den med Flid,
Blod grædes brat under Ferle;
|VU5:334 Mærker du ei,
At paa *Lysets Vei*
Vinteren staaer som en Jette mørk,
Fældes han ei, bliver Mark til Ørk!

7 Nu eller aldrig! det Ord er hvast
Alt som en tveegget Klinge;
Nu eller aldrig! det Ord staaer fast,
Tosser kun med det vil thinge;
Mærker du ei,
At paa *Storværks Vei*
Lidt vi kun har af det Løvemod,
Hading inddrak med sit Hjerteblod!

8 |PS7:273 *Nu eller aldrig*, saa næste Aar,
Seired ei Livet det unge,
Aldrig fik Dannemarks Folk en Vaar
Liflig paa Skjaldenes Tunge;
Mærker du ei,
At paa *Skjaldens Vei*
Ligger Lindormen saa lang og bred,
Briste han maa, før han selv det veed!

Holsteen med Neldebladet.

“*Nelden* brænder baade Fiender og Venner”. Det er et gammelt og et sandt Ord, og da det ikke blot er de to sidste Aars, men tusind Aars Erfaring, der har ladt *Danskerne* fornemme, at *Holsteen* fører ikke for intet *Neldebladet* i sit Skjold, saa skulde man vel tænke, at vi, som har brændt os paa *Holsteen* baade saa tit og saa længe, maatte nu vel vide at tage os iagt, da det ogsaa er et sandt og gammelt Ord, at “brændt Barn skyer Ilden”; men paa den anden Side er det ogsaa et sandt Gammeltord, at “*kloge* Høns gjør og i Nelder”, saa da hverken “*Kiøge-Høns*” eller de danske Høns i det hele hidindtil har hørt til de klogeste, saa er det heller intet Under, at vi endnu kan fristes til at gjøre Æg i de samme Nelder, som vi saa tit har brændt os paa. Ilden i Nelderne er nemlig, som vi nok veed, *usynlig*, og om alt det *usynlige* fristes man let til, trods al Erfaring, at gjøre sig de alleræventyrligste og allergaleste Tanker, naar ens Ønsker gaee den Vei, saa naar vi endnu ønsker hvad vi kalder at “*beholde*” *Holsteen*, saa bilder vi os let ind, at hvor tit vi end har brændt os paa Sammes Neldeblad, og skjøndt al Erfaring lærer, at skal man tage paa Nelder uden at brænde sig, da maa man tage *fast*, **|A:421**saa kunde vi dog nu maaskee slippe godt derfra ved at tage saa *løst* og læmpeligt paa Nelderne, som det er mueligt.

Da det nu endelig ogsaa er et sandt Gammelt-Ord, at “*ingen* er saa blind, som den, der *ikke vil see*”, saa nytter det vel ikke stort at advare *Danskerne* for Lysten til at “*beholde*” *Holsteen*, og at raade dem til, herefter saa lidt som mueligt at befatte sig med *Holsteen*, men helst lade det staae ved sit Værd; men desuagtet vil og maa jeg dog ikke undlade at give mit danske Fæderneland den nødtørftige Advarsel og det gode Raad, thi nytter det end ikke stort, saa kan det dog maaskee hjælpe lidt til, at man selv faaer Øinene op, om ikke strax, saa dog naar man har brændt sig paany, og “den Prosit, som kom seent, er bedre end aldeles ingen”, og af jo mere Skade man bliver klog, des mindre bliver man vel riig deraf, men des mindre glemmer man dog ogsaa, hvad man af en dyrekiøbt Erfaring har lært.

Altsaa, vi har i gamle Dage, og klarlig i *Valdemar Seiers* Tid, taget saa *haardt* paa *Holsteen*, som det var os, med vore bløde Hænder, mueligt, og vi brændte os desuagtet saa hedt, at vort Skrig gjenlyder endnu i den latinske Kæmpeviser fra Middelalderen, hvoraf Meningen er paa Dansk i et kort Begreb:

|A:422Suk og græd, du Danmarks Rose,
Slaae dig for dit Skjoldmø-Bryst!
For dig brændte Holsteens Nelder,
Saa dig brister Raad og Trøst!²⁶

Vi har siden i firehundrede Aar, og klarlig i Christian den *Ottendes* Tid, taget saa *løst* og læmpeligt paa Holsteen, som det vel var mueligt, selv for os med de blødeste af alle Hænder, som sad i Staalhandsker, og vi brændte os dog, saa det svider til Marv og Been.

Nu synes det da at være paa den høie Tid for os at blive kloge af Skade paa denne Kant, ligesom vi dog nok er blevet det paa den anden Side, og hvad enten vi betragter det "aabne Brev" af 1848 eller det saakaldte "Freds-Grundlag" fra 1849, da lyder de virkelig begge paa, at naar *Danmark* kan komme i sin rette Forbindelse med *Slesvig*, da vil det lade Holsteen staae ved sit Værd, som en Deel af det hellige Romerske Rige, eller dog en Lem paa det saakaldte "*Tyske Forbunds*" Legem, der ei maa lemlæstes; men man maatte være meget blind, om man ikke saae, at den danske Regiering desuagtet bestandig har pønset paa at beholde Holsteen, eller dog beholde Haand i Hanke **IA:423** med det, og har derfor undladt at gribe flere Leiligheder til at opnaae og sikkre sig *Slesvigs* Besiddelse.

Det er heller ingenlunde blot Regieringen, der har krympet sig ved, hvad man kalder at "give Slip" paa *Holsteen*, thi *forsaavidt* det danske *Folk* er blevet sig bevidst, da ømmer ogsaa det sig ved at "give Slip" og troer heller end gierne de Stadsmænd, som paastaaer, at Regieringen kan og skal holde *saavel* paa Holsteen, *som* paa Slesvig, om end Forbindelsen efter Omstændighederne maa blive endeel løsere med det første end med det sidste, og under al den Splid og Spænding, der nu hersker i *Tyskland*, falder det jo ikke saameget urimeligt, at *Holsteen*, halv med og halv mod sin Villie, kunde bringes i en vel løs, men dog langtrukken Forbindelse med *Danmark*.

Jeg har tit nok sagt, at alle disse Tanker og Begiæringer er meget daarlige, og jeg har kun havt alt for gyldige Grunde at anføre for denne min Paastand, thi naar man ikke paa sin Tysk bygger Kasteller i Luften, men tager Verden, *som* den *er*, og finder det over Magten at skabe den om, da seer man let, at ved en ny Forbindelse med *Holsteen*, hvor fast eller hvor løs man end vil tænke sig den, maatte Danmark ikke blot tabe meget mere end det vandt, men tabe meer end det kan taale.

IA:424Sæt nemlig, at Forbindelsen paa Papiret blev saa inderlig og saa evig, som nogen Heelstatsmand kan beskrive den, blev i politisk Forstand ret et *Fornuft-Giftermaal* mellem de ni gyldne *Hjerter* og *Brændenelden*, saa Hjerterne undertrykte deres Fædernelands-Kiærlighed og alle deres saakaldte Lidenskaber, for mueligviis at spinde Silke ved en evig Forbindelse med Brændenelden, kan da noget Menneske, som seer paa det *virkelige* Liv i denne Verden, tænke, at det blev et lykkeligere Giftermaal end

noget af dem, de ømhjertede Pigebørn lod sig narre eller true til, for *Pragtens* og *Pengenes* Skyld, at indgaae med gamle eller unge Herrer, der var dem *modbydelige*, og som ovenikøbet ogsaa kun beilede til dem for *Familiens* og *Formuens* Skyld? Kan man ikke dog see med et halvt Øie, at i en saadan inderlig Forbindelse vilde *Danmark* og *Holsteen*, Dansken og Plattysken, som vil spille Høitysk, leve sammen som “Hunde og Katte” eller som to sammenkoblede Hunde, der hver vil til sin Side, saa enten maa de bides om det, til de ligger begge, eller den ene maa lade sig slæbe af den anden, og hvem af os tvivler paa, at skulde der blive en Slags fredelig Tilstand, da maatte Danmark lade sig trække eller slæbe af Holsteen ad Tyskland, altsaa ad Helvede til!

Eller sæt, at Forbindelsen paa Papiret blev saa løs og saa uskyldig, som mueligt, saa *Holsteen* havde |A:425| sin egen Regiering, sine egne Finantser, sin egen Krigshær og alle sine egne Indretninger for sig selv, og kun paa en Maade *Landsherre* og *udenlandske* Forhold tilfælles med *Danmark*; troer man da virkelig, at en saadan *Skygge-Forbindelse* enten kunde vindes eller vare uden ved en *virkelig Skilsmisse* mellem *Danmark* og *Slesvig*, saa vi købde Skyggen af Vinding med et ikke blot føleligt men uerstatteligt Tab! Vilde ikke en Tilstand, hvori Slesvig vel skulde være virkelig forbundet med Danmark, men dog kun sin uopløselige Forbindelse med Holsteen uskadt, være ligesaa utaalelig, som Giftermaalet med en *vægelsindet* Mand, hvis herskesyge Broder skulde boe i Huset og leve af sine egne Midler, skøndt han dybt foragtede og daglig forhaanede den stakkels Broderkone, som han ønskede Pokker i Vold!

I mine Øine er det da soleklart, at vil ikke *Danmark* aldeles *fortykses*, uden dog at kunne blive tysk, altsaa trædes paa Nakken af Tyskerne og ødelægges i deres uendelige Kiv og Splid, hvori Danmark dog aldrig kan tage hjertelig Deel, da maa Danmark nu een Gang for alle opgive sin forfængelige Lyst til Skinnet af Herredømme over Holsteen, da det ellers nu derved gjør sig grændseløs ulykkeligt, og hvem der ikke, efter alt hvad den sidste Tid har aabenbaret, kan eller vil see det, eller hvem der, efterat have seet det, |A:426| vil, af saakaldte politiske Grunde, opoffre Danmarks Frihed og Lykke, det danske Tungemaal og hele Danskhedens Udvikling i Vennelag med alle *nordiske* Stammer, med dem har jeg om den *danske Sag* ei et Ord mere at skifte.

Men, siger man, saa maae vi jo nødvendig *dele* Slesvig med Holsteen, nøies med den *danske Deel* og lade den tyske Deel fare med *Holsteen*, og kan vi det uden at lemlæste vort lille Rige og indvikles i uendelig Kiv og Splid om de rette Grændser?

Jeg mener vist nok *nei*, vi skal *ikke dele* Slesvig, fordi vi *ikke kan* det, uden at hele Riget derved kom i en *Giæring*, som snart maatte føre til *Opløsning*; men sæt, at vi kunde dele halvt uden at

miste det Hele, da vilde det dog *aldrig* være, *saalænge* Holsteen trodsig gjør Krav paa *hele Slesvig*, og vilde, om vi afstod det *Halve*, kun med Knur modtage det som et foreløbigt *Afdrag* paa sit Tilgodehavende, saa vi maatte først være i fuld og fast Besiddelse af hele Slesvig, og Holsteen maatte først være saa dybt ydmyget, at det havde opgivet alt Haab om at kunne aftvinge os eller tiltrodse sig det mindste, førend der kunde være mindste fornuftige Tale om, at *Danmark* for Freds Skyld, til mindeligt Forlig heller maatte afstaae en Deel af Slesvigs Jordbund, hvis Beboere dog ventelig aldrig mere blive Danmark hengivne. Og kommer det først **A:427**dertil, at vi føler os i fuld og fast Besiddelse af hele Slesvig, uden at Holstenerne kan gjøre os det stridigt, da har det vist ingen Nød, at enten *Forsonligheden* eller *Ædelmodigheden* skulde gaae saa vidt, at vi deelde halvt med Holstenerne, saa jeg lader det trøstigt komme derpaa an, om Kiærligheds-Erklæringen har været Skrømt eller Alvor.

Men, siger man endelig: *naar* vi nu ogsaa var i Besiddelse af *hele Slesvig*, og vidste hvad vi skulde gjøre med det, og vilde opgive al *Forbindelse* med *Holsteen*, hvordan skulde vi saa endda blive Holsteen kvit, saa det hverken blev til en "rød Republik", eller faldt i vore arrigste Fienders Hænder, og saa vi ikke ved første gunstige Leilighed maatte see os angrebne og kanske meget ubetimelig overraskede, voldsomt overvældede, fra denne farlige Side?

Dette Spørgsmaal er vist nok *forsaavidt* ubesvarligt, som ingen kan have Fred længer end hans Nabo vil, saa enten maa man prøve paa at slaae alle sine Naboer ihjel, eller man maa udsætte sig for den Fare *muelig* at overfaldes af dem, naar man mindst venter det, og er derfor snarest overvældet, men da Erfaringen har lært os, at den *allerstørste* Fare for Danmark opstod i *Holsteen*, mens det ikke blot kaldtes en Deel af den danske Stat, men havde *Krigshær* tilfælles med *Danmark* under *dansk* Kommando, og **A:428**da vi kan see for vore Øine, at Holsteen nu er i vore arrigste Fienders Hænder; saa er det dog latterligt at tale om Faren for at see *Holsteen* i *Fiendehaand* og at angribes derfra ubetimelig; thi det kan jo dog ikke gaae værre end at vælte, og et saadant *Oprør*, som det holsteenske i 1848, var jo aabenbar saa farligt, som det allerfiendtligste Angreb fra den *holsteenske* Side nogensinde kan tænkes.

Selv derfor, om vi *enten* maatte sætte Holsteen i *samme* Forbindelse med os, som det var Nytaarsdag 1848, eller overlade det heelt og holdent til *Preusen*, saa maatte det sidste dog af to onde Ting kaldes den mindste, thi saa vidste vi dog, at vi i Holsteen havde med den erobringssyge berlinske Krigsstat at gjøre, saa den kunde aldrig overraske os saa uventet, ubetimelig og frygtelig som 1848 ved *Dannevirke*. Naar vi derfor har *Slesvig* i vor Magt, og uden det er al Tale om Danmarks Fremtid hen i Veiret, da er Spørgsmaalet om *Holsteen* mest et *Penge-Spørgsmaal*, og de preusiske Penge kan

være ligesaa gode som de holsteenske, naar vi kun faaer dem, eller med andre Ord: det kan være os hardtad det samme, paa hvis Regning en god Deel af vor *Stats-Giæld* bliver overført, naar vi kun virkelig bliver den kvit.

Hermed skal det ikke nægtes, at vi bør gjøre alt hvad vi kan, for, om mueligt, at spille Holsteen ud af *Preusens* Hænder, men vi skal kun huske, at Holsteen *er* nu i Preusens Hænder, og kunde aldrig sidde fastere deri, end naar vi lod os narre til en ny Forbindelse med *Holsteen* under *preusisk* Varetægt i Lys eller Løn, saa dermed narrede vi os selv op i vore aabne Øine.

Havde vi virkelig noget *diplomatisk* Anlæg, da har vistnok Tilstanden i Tyskland længe været meget indbydende, og er netop nu særdeles fristende til at spille *Preusen* et Puds, der umuelig kunde gjøre det enten fiendtligere mod os eller farligere for os, end det er og har tilstrækkelig viist sig at være, men som dog maaskee kunde frelse os enstund fra dets farlige Naboskab og nøde det til at holde, om ikke sin Næse, saa dog sine Næver fra *Holsteen*.

Mine Læsere veed imidlertid, at jeg *ikke* har mindste Tro til den "*danske Diplomati*", saa det var sagtens det klogeste, at vi overlod det til *Preusen* og *Holsteen* selv at enes eller dog forliges med hinanden om Holsteens fremtidige Stilling, kun paa det Vilkaar, at *Slesvig* blev aldeles *udenfor*, som det altid har været udenfor det hellige Romerske Rige, og at *Rensborg* blev enten *sprængt* i Luften eller *deelt*.

Da det imidlertid aldrig kan nytte Danmarks Fiender at vide, hvad jeg vilde gjøre, naar jeg raadte, hvor jeg nu ei har og ventelig aldrig faaer det mindste at sige, saa vil jeg dog give min udenlandske Stats-Klogskab til Priis for "Danskerens" Læsere og Læserinder og haabe, de vil sige, det var endda ikke saa dumt, naar det bare lod sig gjøre, hvad jeg selv maa bekiende, det efter vore danske Omstændigheder sagtens aldrig gjorde.

Naar jeg maatte raadt, skulde man nemlig have sagt til "Tillidsmændene": vil *Holsteen* opgive alt Krav paa *Slesvig* og overtage saa og saa meget af Stats-Giælden, da maa *Holsteen*, saavidt Stormagterne vil tillade, selv raade baade for sin *Forfatning* og for sine *Forbindelser*, uden at *Danmark* paa nogen Maade vil blande sig deri. Følgen heraf kunde *mueligviis* blevet den, at *Holsteen* havde bidt i det sure Æble og kastet sig i *Preusens* Arme, men *rimeligviis* havde *Holsteen* med sædvanlig Stortalenhed forkastet Tilbudet, som uforeneligt med *Schleswig-Holsteins* Tilværelse, og da vilde jeg raadt til at underhandle med *Hannover*, *Engeland* og *Østerrig* om den fremtidige Stilling af *Holsteen*, der *ikke kunde* være længer forbundet med *Danmark*, *ikke vilde* staae ene, *ikke maatte* løsrives fra et tysk Forbund, og *burde neppe* overlades til den Magt, der stræber at udbrede sig over hele *Nord-Tyskland* paa alle Nabo-Fyrsters Bekostning, til uberegnelig Skade

for *Engelands* Handel og Konstflid, og til øjensynlig Fare for Verdens-Freden. Hvad Udfaldet vilde blive paa en saadan Underhandling, kan vistnok ingen forud|A:431sige og det vilde maaskee nærmest beroe paa, om Lord *Palmerston* eller Lord *Aberdeen* stod for Styret i *Downing-Stræde*, men *umueligt* var det *ikke*, at *Hannover* med *Holsteen* og *Hansestæderne* kunde blive en Modvægt til Preusen og en Formur for Danmark, som hele Europa, og *Engeland* *ikke mindst*, vilde være overmaade vel tjent med, og det paa en Maade, hvorved Danmark kunde virkelig vise baade *Forsonlighed* og *Ædelmodighed*, istedenfor at alle de Offere, Danmark kunde bringe *Holsten-Gottorp* for at have det i sin Selvstændighed til et Slags Medborger eller Fostbroder, vilde være aldeles spildte og, hvor smukke Navne man end gav Bevæggrundene, altid i *Holsteen* udledes af Dumhed, Feighed og Afmagt.

Men, hører jeg endelig en Stemme sige, er ikke Tærningen kastet? har ikke Stormagterne besluttet, at der skal være en *dansk* Heelstat med *tysk* Regiering, saa man paa begge Sider kan trøste sig med, at *Ingen* vandt! Dertil maa jeg svare, at hvad Stormagterne har besluttet, veed ikke jeg, men det veed jeg, at uden den *danske Rigsdags* Samtykke kan Arvefølgen ikke lovlig forandres og at hvis Rigsdagen gik ind paa en ny *Fortyskning*, da var den *ikke* længer *dansk*, og endelig, at jeg ikke blot troer, der er en Stormagt i Himlen, som alle Jordens Stormagter maae bøie sig for, men at jeg ogsaa har langt bedre Tro til den |A:432himmelske Stormagt, end de, der tænker, at *Forsynet* saa ganske vilde slaae Haanden af *Danmark*, *Dansken*, og *Danskheden*, at disse tre Kiære, ved Heltekampen og Opoffrelserne for dem, der lede om deres Mage, skulde komme af Asken i Ilden. Derfor, naar kun Folke-Stemningen bliver afgjort for *Eider-Grændsen*, da frygter jeg ligesaa lidt for *Stormagterne* som for *Holsteen-Gottorperne*, thi Gud og den gode Sag er i mine Øine uadskillelige, og Danmark skal vist aldrig komme til at fortryde den Tro, at *Gud* er i Sandhed *almægtig!*

Kan nu denne Betragtning ei gjøre anden Nytte, saa skal den dog vise, at jeg ikke blot har tænkt endeel over Danmarks mislige Stilling, men at jeg har vovet at tænke Tanken ud og at see Stillingen under Øine, ei som man kan drømme sig den, men som den virkelig er. Raske er Uraad sædvanlig, men Goderaad sjelden, *derfor* lykkes Uraad saa tit.

Jeg tænker naturligviis paa den gamle Vise:

Geme, plange, mæsto more,

Dole rosa, Dacia!

[A:433]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 20. Juli. Nr. 28.

Den Frisiske Gudruns-Kvide.

Skjøndt jeg endnu ikke veed, om jeg efter *Berlings-Avisen* tør “troe Freden” med *Tyskland*, eller om det kun er Fred med *Preusen*, vi paa en Maade har sluttet, saa *Preusen* skal have “Fred for os”, hvad saa end vi faaer for *Preusen*, saa synes der mig dog nu at være *Fred i Luften*, siden jeg har følt mig bevæget, ja, ordenlig drevet til et par hele Dage, lange Sommerdage, at læse *Tysk*, hvad i adskillige Aar, saavidt jeg veed, ikke er gaaet mig over. Rigtig nok var det *ikke nyt*, men temmelig *gammelt* Tysk, jeg fik en sær Flyvelyst til at læse, hvor ubevant det end faldt mig, men Tysk hedder det jo dog, og at jeg nu agter at skrive en heel “Dansker” om min tyske Læsning, det falder mig selv saa mistænkeligt, at jeg paa en Maade, ligesom *Jeppe*, maa knibe mig selv i Øret, for at blive vis paa, at jeg lever og er endnu den Gamle.

[A:434] Efter nøie at have undersøgt og overveiet Sagen, troer jeg imidlertid dog, den lader sig baade forklare og forsvare, thi Sagen er, det faldt mig ind, at jeg for en Snees Aar siden, eller lidt mere, havde i *Tyskernes* saakaldte “*Heltebog*” læst et Æventyr om en vis *Gudrun* (malebarisk stavet *Chautrun*), hvori der forekom endeel baade om *Holsteen* og *Stormarn* og selv om *Danmark* med sine Høvdinger *Frode* (Frute) og *Hjarne* (Horrant), men jeg havde kun læst det meget flygtig, da det var slet trykt og slet ikke oplyst, var noget stortalende, noget langtrukket og meget forvirret, som sædvanlig fra den Side²⁷, og nu slog det mig: baade du og “*Danskerens*” Læsere skulde dog vide, *hvad* det var, Tyskerne i *Middelalderen* havde hørt eller drømt og digtet om *Frode* og *Hjarne* og om Forbindelsen mellem *Danmark* og *Holsteen*, for det kan jo ikke være galere end hvad de drømmer og digter nu, og det har for danske Folk altid været morsomt, at hvor langt Æblet end triller, smager det dog ad Roden.

Altsaa, jeg læste i Førstningen lidt treven og ikke med saa faa spydige Bemærkninger, dels om *Udgiverne*, som skulde havt over *Fingrene*, og dels om den gamle *Rimsmed*, som skulde havt over *Næsen*, |A:435 men efterhaanden forligde jeg mig dog, vel ikke med de nye Udgivere, der aabenbar slet ikke brød sig om Læserne, men dog med den gamle *Rimsmed*, der, med al sin Vidtløftighed og vindige Troskyldighed, dog var ganske levende inde i sin Fortælling, og lod sine Dukker, saavidt muelig, leve med sig og bære sig ganske menneskelig ad, ja, tilsidst blev jeg ordenlig opsat paa at see hvad Enden blev, om jeg saa skulde læse til Midnat.

Det var nu godt nok, men da jeg saa tænkte paa at skrive en "Dansker" om det gammeltyske Rim, da var det nær blevet galt igien, for da jeg altid har været hælvtten Skjald og hælvtten Bogorm, og duer paa mine gamle Dage kun lidt til det første, saa fristes jeg naturligviis immer til heel og holden at blive det sidste, og det er netop en af Grundene til at jeg hegler saameget paa Bogormene og stikker til dem med *Pennen*, skiøndt jeg godt seer, de kan lee ad alle saadanne Stød og sige: tag dig selv om Næsen! Jeg maatte nemlig vist en heel Time brydes med *Bogormen*, som endelig vilde havt, at førend jeg skrev en Linie om det gammeltyske Rim, skulde jeg gaae op paa "Kongens Bibliothek" og spørge mig for, om der dog ikke i den sidste Snes Aar, da jeg, som tysk Læser, havde snorksovet, var kommet en bedre Udgave af "Heltebogen" med Ordsamling, Navnetal og saa videre, som vi herinde pleier at udstyre saadanne gamle Sager med, enten det, eller jeg |A:436 skulde dog ikke blot giennemblade *Grims Tyske Mythologi* og *Haupts Tidsskrift*, som jeg havde selv, men ordenlig giennempløie hele "Heltebogen" og de saakaldte "Middelaldersdigtninger", som jeg ogsaa havde, for selv at see, hvad der kunde tjene til Oplysning om alle de gale Navne og alt det Vilderede, jeg havde stødt paa i hvad jeg kalder den *frisiske Gudruns-Kvide*.

Dette kommer nu vist nok ikke Læseren og endnu mindre Læserinden ved, men de kan være glade, de slipper med det, ligesom de nok kan see, jeg er glad, jeg slap med Skrækken, thi vel reiste Haarene sig paa mit Hoved ved Tanken om, at jeg skulde baade rive og binde et heel Læs Tysk for at faae Lov til at skrive een lille "Dansker", men hvad var det imod virkelig at skulle have gjort det, og vel kan det være kiedeligt nok at læse hele to Blade baade om min Læsen og min Ikkelæsen Tysk, men hvad er dog det imod at skulle have læst en heel "Dansker" og kanskee et Dobbelt-Ark enten med al den Visdom, jeg havde samlet af tyve tyske Bøger, eller med al den Ærgrelse, jeg havde havt af *Ælfrik* (Alberich) *Dværg* og alle hans Spillopper! Sandt nok, at al den Kiedsommelighed kunde baade Læseren og Læserinden undgaaet ved *ikke* at læse "Danskeren", men saa havde de jo holdt op at være "Danskerens" Læsere, og det forudsatte jeg naturligviis, de ikke vilde og de nænde

ikke, og derved fik jeg Mod til |A:437 at smide Bogormen paa Døren med de Ord: gaae du nu op paa Bibliotheket, eller om i Vimmelskafte, hvor mine Bøger staaer endnu, og læs *Tysk*, til du revner, men kom ikke her og bild mig ind, at naar jeg vil skrive en "Dansker" om den *frisiske* Gudruns-Kvide, at jeg da, fordi Tyskerne har jasket den af, skal lægge mit Hoved i Blød og fylde "Danskeren" med kritiske Bemærkninger om "Haandskrifter" og "Læsemaalder", om Skrivfeil og Trykfeil, om poetiske, historiske, geographiske og alle andre giørlige Synder, som *Tyskerne*, naar de kommer paa Tale om *Danmark* og allehaande *Nordiske* Høvdinger og Lande, umuelig kan undgaae, med mindre de enten, hvad de aldrig vilde, skulde lære at kiende hvad de ikke kan lide, eller de vilde, hvad de aldrig kunde, lade være at kagle om hvad de ikke kiender.

See, saaledes skaffede jeg mig da endelig Luft, og det, uroest, ligesaa meget for Læserens, som for Skriverens Skyld, og jeg trøstede mig over alle de *Bommerter*, jeg, ved at skrive om det gammeltyske Rim, nøgent, som det ligger for mig, mueligviis og rimeligviis kan komme til at begaae, med den Tanke, at enten seer ingen dem, førend jeg er død og borte, eller vil enten en Udtysker eller en Hjemtysker straffe mig for dem, da maa han nødes til at *oplyse* dem, og saa faaer baade jeg og "Danskerens" Læsere de Oplysninger for intet, som vi ellers skulde svedt eller frosset for.

|A:438 Den gamle Rimsmed begynder da med et storladent men temmelig grovt Æventyr om en *Grif*, der nappede en halvvoxen Kongesøn, ved Navn *Hagen*, til at kræse op for sine Unger med, men blev slemt narret, da *Hagen*, ingen veed hvordan, slap fra ham og gjorde ham siden til Hakkemad med hele hans kiære Familie. Alt dette kunde vi nu vel fristes til at springe over, saameget mere, som det, efter de ramtyske Udgiveres Mening, skal være skeet i *Irland*, men der er dog meer end een Hage ved, thi dels er det dog ganske morsomt endnu i *Middelalderen* at see et Glimt af de *Griffer*, som, efter gamle *Herodots* Sigende, vogtede *Guldet* i det høie *Norden*, og dels viser det Navn, der ligesaa tit skrives "*Eirich*" som "*Eirlandt*" langt vissere til "*Øriget*" (*Eysysla*) i Østersøen end til *Irland* i Vesterhavet, og det har selv piint de tyske Udgivere, at da *Hagens* Fader fik sin Brud fra *Norge*, da kom hun med *Vestenvind*, hvad Udgiverne vel foreslaae at ændre til "*Østenvind*", men det er jo dog kun som at svare i Vester, naar man spørger i Øster.

Desuden befandt *Hagen* sig ikke *alene i Griffelandet*, men stødte der uformodenlig paa tre ædelige Kongebørn, tre Prindsesser, den ene fra *Indien*, den anden fra *Portugal* og den tredie fra *Island*, som Griffen ogsaa havde nappet, men ogsaa havde mistet, |A:439 ingen veed hvordan, og som nu sad og kukelurede i en Klippehule, hvor de tog sig af den lille *Hagen*, til han blev stor og stærk, ødelagde alle *Griffene* og frelste baade sig og sine tre Veninder.

Dog, førend vi gaaer videre, maatte jeg vel ikke have glemmt at fortælle, at *Hagen* havde fundet sig baade Sværd og Bue mellem Vraget af et strandet Skib og at han, ved at drikke Blodet af et underligt Dyr, han skiød²⁸, havde faaet i det mindste “tolv Mands Styrke”, som vi her i vort Norden pleier at sige, Bjørnen har, og i denne sin Styrke var det, han en Dag raabde et Skib an, som vilde seilet forbi, og havde hjemme i *Garadi*, tæt ved *Ørige*, altsaa, efter min Regning, i *Garderige*, som var det nordiske Navn paa *Rusland* ved *Finske-Bugten*. Vel maatte *Hagen* smide halvanden Snes Russer overbord, førend han kunde faae den Gamle fra *Garderige* til at styre den rette Kaas, men det gjorde han med Fornøielse og kom saa lykkelig hjem til stor Glæde for sine kiære Forældre. Dem har vi imidlertid ikke mere med at bestille, men kun med den “vilde *Hagen*”, som han nu blev kaldt, og med Prindsesse *Hilde* fra *Indialand*, som blev hans Dronning og blev, vel ikke Moder, men dog **A:440***Mormoder* til den “*Gudrun*”, der skal være Heltinden i Stykket.

Skjøndt denne Indledning alt er lang nok, maa det dog i Forbigaaende meldes, at den *anden* Prindsesse, som *Griffen* havde nappet fra *Island*, og som vi fattes Navn paa, blev godt gift op til *Norge*, og at den tredie, som hed *Hildeborg*, maa vi ikke glemme, for hun bliver ogsaa mærkelig godt gift, skjøndt det kommer meget seent.

Den vilde *Hagens* Datter i *Ørige*, altsaa paa *Øsel*, *Gulland* eller *Øland*, der hed *Hilde* efter sin Moder, gik der nu snart Ry af over hele *Norden*, og den første Beiler, som bød sig til var fra *Valays* (det maa vel være *Als*) ved *Dannemark*, men han fik Kurren paa Timen og den vilde *Hagen* lod hænge Sendebudene fra vel en Snes fyrstelige Beilere, som ikke var ham stærke og mægtige nok.

Der var imidlertid en mægtig Herre ved Navn Kong *Hetel* (ventelig *Ædel* eller *Adils*) som raadte over *Friserne* baade til Lands og Vands, og eiede baade *Ditmarsken* og *Als*²⁹, og ham raadte en af hans Høvdinger at beile til den vilde *Hagens* Datter ved Hjælp af *Hjarne* (Horant) fra *Dannemark*, som **A:441**vidste god Besked. Der blev da strax stikket Bud baade efter *Hjarne* og *Frode*, og de *To* stillede sig ogsaa i Spidsen for Toget til *Ørige* og hjemførde den vilde *Hagens* Datter, vel ikke mod hendes, men dog meget imod hans Villie. Hvordan dette gik til, er imidlertid noget af det, der falder bedst i *danske* Øren, saa det maa ikke glemmes, at det var *Hjarnes* mageløse *Sang*, der slog Hoved paa *Sømmet*, thi efterat de Fremmede, der gav sig ud for *Kiøbmænd*, ved rige Foræringar havde sat sig i Gunst hos Kongen, gav *Hjarne* sig en Aften til at synge saa liflig, at det fortryllede ikke blot alle Folk i Kongens Gaard, men ogsaa alle Fuglene i Kongens Have og alle Fiskene i Kongens Damme, og Prindsessen havde ingen Ro, før hun i al Hemmelighed fik *Hjarne* ind at synge for sig en heel Aften. Da brugde *Skjelmen*

sig, som man nok kan tænke, og sang alle sine kiønneste Kæmpeviser, blandt andet den om *Amlæt*³⁰, saa det stakkels Barn blev reent hentaget og vidste ikke hvad hun vilde give til og vove sig til, naar hun kunde høre saadan en Sang baade Morgen og Aften. Den danske *Hjarne* var nu, efter *Æventyret*, saa stor en Skielm, at han ikke blot sagde, |A:442| hvad der kunde være Rimelighed i, at han vilde gierne synge for hende alle Dage, naar hun vilde følges med ham, men han forsikkrede, hvad vist aldrig kom inden for hans Tænder, at Kong *Hetel* eller *Ædel*, hvad han nu hedde, havde hele tolv *Skjalde*, der sang sødt trods ham, Dag ud og Dag ind, men at Kongen selv dog sang allersødest³¹.

Efter hemmelig Aftale bad nu Prindsesse *Hilde* sin Fader om Forlov til at gaae ombord hos de fremmede Kiøbmænd for at syne deres Varer, ligesom gamle *Herodot* fortæller om den græske Prindsesse, der gik ombord paa *Tyriernes* Skibe, og her som hist, satte Ulkene alle Seil til, da de fik Perlen ombord, og var snart af Syne. Den vilde *Hagen* fulgte nu vel i deres Kiølvand, saasnart han kunde, men naaede dem ikke før de var iland, og efter en blodig Strid i aaben Mark, lod han sig forlige med Kong *Hetel* og saae med Lyst paa sin Datters Lykke.

Nu hører vi ikke mere til den vilde *Hagen*, og nu fødes da endelig den skønne *Gudrun*, som i mange Aar var et Tvistens Æble mellem *Hærvig* i *Sælland* og *Hardmod* i *Normandiet*, som begge beilede til |A:443| hende af Hjertens Grund, og maatte begge sande, at Lykken vender sig ofte om.

Først hører vi, at skiondt *Friser-Kongen* var meget rig paa raske Helte, saa at foruden *Hjarne* og *Frode* fra det jydsk *Dannemark*, havde han *Morung* fra *Frisland*, *Irold* fra *Ortrich*, som jeg kalder *Ærø*, og fremfor alt *Vade Bærsærk* fra *Holsteen* og *Stormarn*³², saa bragde dog *Hærvig* fra *Sælland* ham saaledes i Knibe, at han gik paa Forlig og fæstede ham *Gudrun* til Brud med hendes eget gode Minde. Der blev imidlertid intet Bryllup af den Gang, thi mens de lavede til, fik *Hærvig* et slemt Besøg af Kong *Sigfrid* fra *Morland*, der foer frem med Ild og Sværd, saa *Hærvig* nødtes til at søge Hjelp hos sin tilkommende Svigerfader, og mens saa Kong *Ædel* med alle sine Kæmper var i *Sælland* og sloges med *Morerne*, saa kom *Hardmod* ganske uventet fra *Normandiet* og bortførte *Gudrun* med alle hendes Jomfruer og med alle Kong *Ædels* Skatte. Vel gik der Røg af den Brand, saa Kong *Ædel* mærkede Uraad, mens *Hardmod* endnu laae paa Holmen *Ulvesand* og hvilede sig, og i en Hast blev *Friser-|A:444|Kongen* baade forligt med *Morerne* og kom i Kast med *Sørøverne*, men Lykken stod ham denne Gang ikke bi, saa han faldt selv og hans Krigshær led et saadant Nederlag, at Dronning *Hilde* ei turde tænke paa at hævne Skade, før der blev *Karle* af *Smaadregene*.

Nu gik der altsaa tolv, fjorten lange Aar, mens *Hetels* unge Søn

Ortvin voxde til med sine Jævnauldrende, og i al den Tid blev *Gudrun* fristet paa alle Maader til at svigte *Hærvig* og give *Hardmod* sin Haand, men hun var dog ikke dertil at formaae, enten med det gode eller med det onde. Dette er i mine Øine det smukkeste i hele Æventyret, thi vel er det tungt at høre alt hvad *Gudrun* maatte døie, og den gamle Rimsmed vil ordenlig bilde os ind, at vi skal græde over hende endnu, men vi lader os ikke narre, vi morer os kun over, at han saa snildt lader *Hardmod* immer befale, at man skal tage *Gudrun* med det gode, men lader ham dog taale, at hans Moder *Gerlinde* eller *Gotlinde*, da *Gudrun* staaer fast, tager hende med det onde, gjør hende til *Feiepige* og omsider til *Vaskerpige*, uden dog derved at komme et Skridt videre.

Dog, alting maa have en Ende, og skiøndt tyske Bøger altid har havt ondt ved at faae en, saa har dog dette Æventyr faaet en meget god Ende, thi da *Ortvin* er blevet stor, lever alle de gamle Helte endnu, saa han |A:445| faaer et stolt Følgeskab til *Normandiet*, baade af *Hjarne* og *Frode*, *Morung*, *Irolu* og den ældgamle *Vade*, saavelsom af *Gudruns* trofaste Fæstemand, *Hærvig* fra *Sælland*, de vinder en glimrende Seier og det hele slutter med et *firkantet* Bryllup, saa da *Hærvig* ægter sin *Gudrun*, ægter Morer-Kongen *Sigfrid*, som har holdt ærlig Trop og er blevet til eet med Kongen af *Garderige*, *Hærvigs* Syster; *Ortvin* faaer *Hardmods* Syster, den lille venlige *Odrun*, og den fangne *Hardmod* faaer tilligemed sin Frihed den ædle *Hildeborg*, Kongens Datter af *Portugal*.

Da dette nu er den samme *Hildeborg*, som var i *Griffens* Klør tilligemed *Gudruns* *Mormoder* og den *vilde Hagen*, saa synes hun jo nok at være vel gammel til *Gudruns* forsmaaede *Beiler*, men for *Tyskerne* er "Tid" kun en "Sandseform", saa det maa den unge Fyrste i *Normandiet* finde sig i, og naar man tænker paa, hvad den ungdomsfriske *Normanner-Stamme* tog til Takke med i *Fransken*, saa tør man ikke engang gaae irecte med den gamle Rimsmed.

Dog, hvad jeg tænkte paa, da jeg sagde, at *Enden* var god, det var ikke egenlig noget af alt dette, som man finder Mage til i saamange Romaner, men det |A:446| er *Maaden*, hvorpaa *Gudruns* Fornedrelse endes og *Maaden*, hvorpaa hun nyder sin Ophøielse.

Det var nemlig en Dag i *Marts*, at *Normanner-Dronningen*, den steenhaarde *Gerlinde* jog *Gudrun* sidste Gang ned til Søen at skylle og banke Klæder, og det barbenet, men alt som hun stod der med sin tro Veninde *Hildeborg*, saae de en Baad komme over Søen, og deri sad *Hærvig* og *Ortvin*, som selv, trods alle Indvendinger, vilde udspeide, om den skønne *Gudrun*, den enes Kiæreste og den andens Syster, levede endnu og var dem tro, og da de endelig kiendes ved hinanden, vil Heltene dog ikke stjæle deres dyrebare Skat ud af Røverkulen, men giver kun *Gudrun* hver et Kys og skynder sig tilbage til deres Leir for næste Morgen at giæste *Hardmod* paa ærlig Kæmpeviis. See, da kommer Nordens

Kæmpeaand over *Guðrun*, thi da *Hildeborg* minder hende om, at det lakker ad Aften, og hun staaer endnu midt i Vasken, da svarer *Guðrun*:

To Konger mig kyste og tog i Favn,
Ei vasker jeg meer for *Gerlinde*,

og dermed tog hun Lintøiet og smed det saa langt, hun kunde, ud i Søen med de Ord til hvert Stykke: seil du nu kun frit din egen Sø! du det ogsaa skal nyde, at jeg ligner en *Dronning*!

|A:447| Skjøndt jeg nu ogsaa fandt det meget morsomt, hvordan *Guðrun*, da hun kom tomhændet tilbage til *Gerlinde*, snildelig undgik al Ulæmpe, ved at lade, som om hun nok vilde være Dronning i *Normandiet*, naar man vilde behandle hende derefter, og skjøndt især *Vades* Bærsærkegang i Slaget den følgende Dag er mesterlig beskrevet, saa maa jeg dog her bryde af, da det er paa Fældenden med Dansker-Arket, og jeg dog maa sige mine Læsere, *hvorfor* jeg kalder dette gammeltyske Rim “den *frisiske* *Guðruns-Kvide*”.

Læseren kunde nemlig meget let faae isinde at sige, eller komme til at høre, at det var naturligviis blot fordi jeg godt kunde lide det gamle Rim og misundte *Tyskerne* Æren for det, og det vilde jeg nødig have, ikke fordi jeg tænker paa at slutte Fred og Forbund med *Tysken*, eller at ydmyge *Holsteen* med Ædelmodighed, men fordi jeg virkelig finder, at “*Røsten* er *Jakobs*” skjøndt “*Hænderne* er *Esaus*”, saa den gamle Skjald, skjøndt han lader *Friser-Kongen* have “Herligheden” over *Nørre-Jylland*, som han kalder *Dannemark*, dog er *venlig* sindet mod alt *Dansk*, og derfor meget *leed* ad alt det *Høityske*, hvad kun passer paa en *Friser*, men paa ham passer udmærket godt.

Det første: Venligheden mod det *Danske* viser sig, som vi har hørt, i hele Æventyret, og udtrykke |A:448| deri, at Skjalden lader sin Heltinde “*Guðrun*” opfostres i *Dannemark*, og Ærgerligheden over det *Tyske* viser sig allerede noksom deri, at skjøndt det Hele spiller paa *Grændsen*, seer det dog ud, som om der slet intet *Tyskland* var til, men jeg maa med Flid gjøre opmærksom paa, at Ærgerligheden, vel meget kort, men derfor ikke mindre kiendelig, bryder ud, hvor *Vade Bærsærk* paa *Skrømt* lader sig undervise i Fægtekunsten af den “*vilde Hagen*”, thi da lægger *Skjalden* til: han betalde ham siden saa godt som man betaler en *Vildtysker*³³. Uden derfor at dvæle ved et andet Udbrud af samme Slags, tør jeg godt paastaae, at *denne Guðruns-Kvide* er *ikke af tysk*, men af *frisisk* Rod, og at denne Forskiel er langt fra at være saa ubetydelig, som den let i dette Øieblik kan synes *danske* Læsere.

Verdslig talt synes det nemlig vel nu, som *Plattysk* og *Høitysk* løb ud paa eet, men derfor har det ligefuldt aandelig og historisk

Vigtighed, at en stor Deel af det saakaldte *nedertyske* Folk og Sprog er af *frisisk*, altsaa en mod *Dansken* og *Nordens Aand* ikke fiendlig men *venlig* Oprindelse, og “inden om vorder legt” turde det selv i vor *verdslige* Grændse-Strid have mærkelige Følger.

Dog, dette være, som det vil, saa haaber jeg dog, at Læseren og Læserinden ligesaa lidt vil fortryde paa at have læst denne “Dansker” som jeg fortryder paa at have skrevet den, og det er *her*, trods alt hvad Bogormene derimod kan indvende, *Hovedsagen*.

27

Der Heldenbuch in der Ursprache. Berlin 1820-25.

28

Dyret lignes (v. 401) ved en “Gabilune”, som, hvis det ikke er en Kronhjort (paa Tysk: *Gabler*) veed jeg ikke, hvad er.

29

Er was ze *Friesen* herre, im diente wasser und lanndt, *Diethmers* und *Walais* was in seiner hanndt. v. 831-32.

30

Da hüb er ane Weyse, die was von *Amilee*, Die gelernte nie Cristen mensche, seit noch ee, wann daz er sy horte auf dem wilden flüte. v. 1587-89.

31

Mein herre tegliche hat in dem hofe sein Zwelff,
die ze preyse für mich singent verre;
wie süsse sey ir weyse, doch singet allerpeste min herre. v. 1628-30.

32

Jeg finder naturligviis Stormarn i “Sturme” og Sturmland, og at det egenlige saakaldte *Holsteen* ei er glemmt, det seer man v. 4355 paa “*Holzanelanndt*” og v. 5499 “*Holzässen*” das sind ziere Helde.

33

V. 1466. Er lonet im seyt so hohe sam einem *wilden Sachsen* oder *Francken*.

[A:449]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 27. Juli. Nr. 29.

Liden Gudruns Vise.

- 1 Og det var liden *Gudrun*,
Hun stod i fremmed Land,
Hun græd de salte Taarer
Alt ved det færske Vand.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 2 Hun var en Kongedatter
En Rosensblomme rød;
Hun tvætted og hun trælled
Dog for den sorte Død.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 3 |VU8:335| *Sællands* grønne Lunde,
Paa Kiærlighedens Øe,
Der sad en Drot med Sorgen,
Hun var hans Fæstemø.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 4 |A:450|PS7:274 Hun ranet var og røvet,
Da han var ikke nær,
Forgiæves vred kun Hænder
Da hendes Moder kiær.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 5 Hun deilig var som Dagen,
Naar den gaaer op i Øst,
Saa sød som Nattergalens
Og klar var hendes Røst.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 6 Og det var Vikingdrotten,
Han sagde: Rose prud!
Sørg længer ei saa saare,
For du var Kongebrud!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 7 Jeg byder dig Guldkrone,
Jeg selv er kongefødt,
Ei brast det Baand i Verden,
Som jo med Guld er bødt.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 8 |A:451| Det var for døve Øren;

Hun sukked: jeg dog veed,
At ikke for al Verden
Kan sælges Kiærlighed.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

9 Det var den Vikingmoder,
Hun var som Steen saa haard,
Fuldspodsk hun loe og sagde:
Hør til det Klokkefaar!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

10 |PS7:275|VU8:336Lad mig for Sippen raade,
Og bi saa bare lidt!
Jeg skal slaae Vand i Blodet,
Saa bli'r det ei saa hedt.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

11 Og det var liden *Gudrun*,
Hun fik saa bange Kaar,
Hun trælled som en Terne
I fulde tretten Aar.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

12 |A:452Hun blev dog ved det samme,
Hun sukked: jeg dog veed,
At ikke for al Verden
Kan sælges Kiærlighed.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

13 Hun stod ved Tvættestedet,
I Kuld og Regn og Slud,
Gud naade mig, hun sukked,
Som jeg blev Kongebrud!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

14 Da kom en Baad paa Søen,
Deri sad Kæmper to,
Den ene hun gav aarle
Sit Hjerte og sin Tro.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

15 Og det var *Gudruns* Broder,
Og hendes Fæstemand,
De ledte om den Kiære
Med Flid i fremmed Land.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

- 16 |A:453|PS7:276 De kiendtes ved hinanden
Paa Ringe og paa Røst,
De klappedes, de kystes
Derpaa med Liv og Lyst.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 17 |VU8:337 De kom og svandt, de Kiære,
Hun ene stod paany,
Men dages skulde Hjelpen
Med næste Morgengry.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 18 Imorgen, det var Trøsten,
Naar Soel staaer op igien,
I vore blanke Skjolde
Sig klarlig speiler den.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 19 Med tyvetusind Skjolde,
Og ligemange Sværd,
Vi stævned over Havet,
For du er os saa kiær.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 20 |A:454 Vi har de gamle Kæmper
I Ledtog godt ombord,
Med *Hjarne* og med *Frode*,
De Gæveste i Nord.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 21 Det lakked hardt ad Aften,
Arbeidet var forsømt,
Ei sovet havde *Gudrun*,
Men sødt hun havde drømt.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 22 |PS7:277 Hun vaagned som af Dvale,
Hun mærked, hvor hun var,
Med Øinene hun maalde
Det store Vaske-Kar.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!
- 23 Da tog hun saa til Orde:
To Konger mig har kyst,

Til andet end at trælle
Har nu jeg Mod og Lyst.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

24 |A:455|VU8:338 Hun tog de brede Lagen,
Hun tog de Duge smaae,
Hun smed dem ud i Søen,
Saalangt hun kunde naae.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

25 Hun sagde til hvert Lagen,
Hun sagde til hvert Liin:
Flyd frit! ei meer du trælle!
Flyd efter Villje din!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

26 I skal det alle mærke,
En Dronning jeg er lig,
I skal det alle nyde,
At fri jeg føler mig.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

27 Med Frihed jeg vil kaare
At leve eller døe,
Gud unde mig at hvile
Paa Kiærlighedens Øe!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

28 |A:456|PS7:278 I Sællands grønne Lunde
For mig er Gladhjems Øe,
Hvor Bøgen staaer i Blomster,
Og Fuglen ei skal døe.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

29 Og det var Gud i Himlen,
Han hørde hendes Bøn,
Ham tækkes Kiærligheden
I Lys og saa i Løn.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

30 Han jævuede den Trætte
Om Nordens Skjoldmø prud,
Saa Hjertet fik sin Villje
Hos Beiler som hos Brud.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

31 |VU8:339|Og det var liden *Gudrun*,
Hun blev en Dronning fiin,
Ved *Issefjord* i *Leire*
Hun skiænked Mjød og Viin.
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

32 |A:457|Hun trofast havde seilet
Med Sorg den høie Sø,
Med Glæden sødt hun hviled
Paa Kiærlighedens Øe!
O, hvem kan dog forglemme sin kiæreste Ven!

Den lille Hornblæser.

Det er en meget skarp Maalestok, man nuomstunder sædvanlig bruger til Bøger saavel som til Folk, der er kommet for Orde, thi Maalestokken er, som man nok veed, sædvanlig "*en Hegle*", og da det nu er Dyden ved Hegler, de fine saavel som de grove, at de har gode Tænder, saa bliver der sædvanlig ikke heelt igien af de stakkels Folk og Bøger, som man gjør sig det til Pligt at maale med den rette Alen, det er: at giennemhegle. Saa ubehageligt som dette nu er for vedkommende Folk og Bøger, saa maa man jo vist nok ikke glemme, at Heglingen har ogsaa sine Behageligheder, altid for Heglekræmmerne og Heglemesterne selv, og naar Heglerne ere gode og det gaaer glat, ogsaa for Tilskuerne, og derfor maa man *ikke* være saa *eensidig* at fordømme al Hegling, fordi den paa den ene Side altid gjør ondt, |A:458|thi naar den paa den anden Side gjør mere eller dog ligesaameget godt, da er Heglingen alle Dage ligesaa god, som nogen af os, naar vi er allerbedst; men for ikke her at roe os længere ud end vi kan komme iland, saa vil jeg holde mig til den Slutning, at naar man har med Folk og Bøger at gjøre, som enten er nyttige eller fornøielige eller begge Dele, da skal man, ligesaavel for sin egen som for Næstens Skyld, helst anvende en anden Maalestok end Heglen, og, som man siger, lade meget gaae igiennem det grove Sold, som man ikke lader gaae igiennem det fine. For saaledes her at blive ved Bøger, som er kommet for Orde, da skal man nødvendig sætte sig hen og undersøge, om de er *fuldkomne* i deres Slags, eller om man kan "finde *Feil*" hos dem, thi man veed jo forud, at alt Menneskeligt er ufuldkomment, saa der vil, om ikke idag saa imorgen, findes Feil ved alle vore Dydsmønstre, Ledere og Fløimænd, og ved alle vore Mesterværker og Heltegierninger, og hvem der sætter sin Ære i at bevise det, han bør have det Øgenavn, Engelskmanden har givet ham: en *Feilfinder* (findfault) eller ogsaa

det hjemmegjorte, nok saa udtryksfulde: et *Heglehoved*. Man skal derimod, naar man har læst en fornøielig Bog, som allerede har fornøiet mange Læsere, først og fremmest og allerhelst *glæde* sig derover, baade paa sine egne Vegne og paa alle deres, som enten har havt eller vil faae den samme |A:459Fornøielse, og man skal ønske Forfatteren til Lykke med Bogen som en *god Gierning*, da det er ikke mere end billigt, at hvem der glæder Andre, ogsaa selv faaer Glæde deraf; og vil man da derhos bemærke, hvad man har savnet eller stødt sig over i Bogen, da maa man ingenlunde gjøre det saaledes, at man derved forbittre Læserens Glæde, thi derved gjør man ikke blot Næsten Uret, men man gjør ogsaa *sig selv* Skade, i det man forbittre sin egen Glæde.

Herimod kan jo vel med en vis Grund indvendes, at det kommer dog an paa, om *Fornøielsen* var *uskyldig*, da der jo gives Bøger, som mange finder Fornøielse i at læse, skøndt de ikke var værd at tage op paa en Vei uden for at smide dem i Kakkelovnen, men deraf skal vi kun lære at holde Bog med *os selv* om *hvad* vi finder *Fornøielse* i, og det bliver altid kun Skin-Hellighed, naar vi river en Forfatter og hans Læsere ned, fordi de har moret dem ved at skrive og læse en Bog, som vi *selv* har *moret* os ved, saa hvis Bogen alligevel var slet, skal vi helst tie med, hvad vi og mange andre har fundet fornøieligt og ønske det alle slette og slemme Bøgers velfortjente Løn: *at glemmes*.

Med disse Tanker lukkede jeg forleden Bogen "Den lille Hornblæser", som jeg førstegang læste i sin "*fferde*, uforandrede *Udgave*", thi jeg kunde jo deraf regne mig til, at den Bog maatte have fornøiet Læsere i |A:460Tusindtal førend Raden kom til mig, og jeg ønsker mine Landsmænd og deres Mager al den Fornøielse, de kan faae, og ønsker dem især tit under Tugt- og Tvangs-*Læsningen* den *Fornøielse*, de bittert maa savne og *aldrig* kan *undvære*, naar Læsning virkelig skal være dem til *Nytte* og *Gavn*, og jeg maatte følgelig ønske Forfatteren til Lykke med det her endnu meget sjeldne Held, at skrive en Bog, som Læsere i Tusindtal finder fornøielig før Aaret er omme!

Hvor stygt det nu imidlertid er at misunde en fornøielig Bogs Gierningsmand, eller med Villie forbittre hans og hans Læseres Glæde, saa menneskeligt er det dog i alle Maader ved Betragtningen af Andres Held at ønske sig selv noget lignende, og naar det ikke vil lykkes med en heel Bog, da at prøve Lykken med nogle faa Linier om den lykkelige Bog, og det er, om ikke den eneste, saa dog den bedste Bevæggrund til at skrive saadanne Anmeldelser og Betragtninger som denne.

Det var jo saaledes tænkeligt, at man havde læst en saadan lykkelig Morskabsbog bedre end de fleste Læsere, og derved havt bedre af Læsningen, saa naar man med et Par Linier kunde gjøre sine Medlæsere opmærksomme paa, hvad de maatte læse to Gange,

og hvad de i Tankerne maatte lægge til eller tage fra, for at have al den Glæde de kunde have af Læsningen, da slap man derved for temmelig godt Kjøb til at gøre en |A:461god Gierning, som kunde forhøje eller forædle mange Læseres Glæde.

Jeg forudsætter altsaa, at denne “Danskere” Læsere og Læserinder enten alt har læst “den lille Hornblæser” med Fornøielse, eller gjør det dog en af Dagene, men at det gaaer dem omtrent ligesom mig, at de befinder dem ikke nær saa godt i *Nyboder* ved Slutningen som ved Begyndelsen, og finder sig ikke tilfredsstillende ved at tænke, det kommer vel af, at *Nyboder* er fornøieligere at gaae ud fra end at vende tilbage til, og disse Læsere vil jeg meddele det *Huusraad*, som jeg selv har brugt, som er brugeligt ved mange Leiligheder, og som kan gøre Læseren meget Gavn, uden at gøre enten Morskabsbogen eller Forfatteren mindste Skade.

Jeg flækker nemlig i Tankerne, i en Lignelse, som ikke gjør ham mindste Skade, *Forfatteren* midtad, saa paa den ene Side betragter jeg ham som et Redskab for den Aand og det Hjerte, den Livs-Kraft og Følsomhed, vi alle kan dele med ham, og paa den anden Side er han mig en egen Person, med sit eget Hoved og sine egne Luner, som immer staaer *udenfor os* og vil trække os med sig og have os til at betragte hvad han gjør og hvad han viser os fra *hans* Stade og med *hans* Øine, skøndt det slet ikke behøves, saa deri kan vi godt beholde *vor Frihed*, og den bør Forfatteren lade os beholde, ligesom han vil have *sin Frihed*.

|A:462Anvender vi nu dette paa “den lille Hornblæser”, da seer vi let, at Skildringen af det *Livs-Røre*, der kom i Danske Folk 1848, da Store og Smaa kappedes om at lægge deres Kiærlighed til gamle *Danmark* for Dagen, og Skildringen af *Krigs-Livet* i Marken under aaben Himmel, med dets Vildskab og Alvor, Lystighed og Smerte, Kraft-Udvikling og Bedrift, *det er Hovedsagen* for Aand og Hjerte, og det er Fællesskabet derom, der gjør Bogen fornøielig, medens “den lille Hornblæser” *selv* kun er *Forfatterens Kiæledægge*, som han hvirvler ind i Begivenheden, og lader gaae med i Krigen, ikke egentlig for at udrette noget med ham, men for at der med Tiden *maaskee* kan *blive noget af ham*, og det har Forfatteren ikke blot Lov til, men en saadan lille vims Krabat kan meget let ogsaa blive *Læserens Kiæledægge*, saa hans lille Levnetsløb bliver en smuk Ramme omkring Maleriet, men hermed, som med alt Kiælenskab, maa Læseren tage sig iagt, naar han ikke vil blive narret, thi bliver nu Forfatteren, hvad let kan skee, kied ad sin Kiæledægge, enten fordi han ikke kan faae Skik paa ham, eller af andre Grunde, da staaer Læseren Fare for at tabe lidt eller meget af sin Fornøielse, og saaledes er det aabenbar gaaet med den lille Krabat fra *Nyboder*, som bliver skikket hjem for at *gaae i Skole*, mens Krigen gaaer sin Gang og de slaaes ved *Frederits. Kiæledæggen*, som vi tænkte,

skulde fulgt os og voxet med Krigen til i det mindste lidt af en Helt, gamle Danmark værdig, han er allerede i det *første* Feldtog blevet *gammel* og *aflægs*, saa selv da han hører Rygtet om *Holgerdanske-Slaget* ved *Frederits*, bærer han sig ynkelig ad, som der staaer at læse:

- 1 Hvor finkle *Drengens* kiække Blik!
Han Bogen fra sig slænger.
De *gamle* Minder vaagne stærkt,
Han styrer sig ei længer.

- 2 |A:463 Han styrter hen til Hornet; ned
Fra Væggen han det river —
Da falder Blikket paa hans *Moer*,
Af *Skræk* til *Iis* han bliver!

- 3 Han *skammer sig*. Sit Horn igien
Han hænger op paa Krogen,
Saa gaaer han hen og sætter sig
Taalmodig, taus til *Bogen*.

See, det er utaaleligt, ikke for *Drengens* Skyld, thi det følger af sig selv, at mangen vild Krabat løb med hen i Taaget 1848, og havde 1849 faaet sin Fornøielse af Krigen, saa han krøb helst i et Musehul og gnavede paa Osteskorpen, eller vendte tilbage til 1847 med sammes Betragtning af Krigen og Freden, og af Krigshæren paa Fredsfod, af Livet og Levebrødet, af Bogstaverne og Dannelsen; men det er utaaleligt for *Sagens*, for den menneskelige og folkelige Sags Skyld, at Forfatteren holder med den *Dødbider* af en Dreng, der ordenlig skammer sig, ikke over sin Feighed og Forsigtighed alt i Drengearene, men *ved* den blotte *Tanke* om at gribe Hornet igjen og tage Deel i *Bedriften*. For, om muligt, at nøde os til det samme, søger Forfatteren ovenikiøbet at vække vor *Medlidenhed* med *Drengens Moder*, som er *Enke* og kan ikke undvære ham, og det er saameget uforsvarligere, som Forfatteren jo selv har bragt os den Moder paa Halsen og slaaet hendes Mand ihjel, saa han skulde ogsaa smukt ernære hende selv, uden at skille Danmarks lille Hær ved den mindste Kraft og Frivillighed, som den ellers vilde havt.

Vi skal nu være billige nok til at tænke, det var kun af *Vanvare*, at Forfatteren til Slutning bød os en Betragtning af Menneskets Liv og Levnet, Forhold og Udvikling, hvorefter hele *Livs-Røret* fra 1848 vilde være en vel smuk og morsom, men dog altfor kostbar og igrunden uforsvarlig *Feiltagelse*, da det |A:464 skildte mangen skikkelig Kone baade ved Mand og Søn, hendes eneste Forsørgere, og lokkede mange baade studerte og ustuderte Ungersvende, ja selv *Skoledrenge*, bort fra *Bøgerne*, saa de gik og glemde alt hvad de

havde læst og kunde let tabe Lysten til at læse om igien og lære “noget rigtigt”, det vil sige: *saamange Bøger*, som der maa læres udenad for at “gøre en god *Examen*”, og faae et større eller mindre “*vist Levebrød*”. Men vi skal paa den anden Side være dristige nok til i Tankerne at skiære hele den bedrøvelige Ende, det tog med Kiæledæggen fra Nyboder, bort fra det smukke Maleri, saa vi lader “den lille Hornblæser” enten blive liggende hvor han dratter ved Slesvig, eller blive stikkende i Fangenskabet, eller blive borte ved Mønstringen paa *Leerbæk* Mark, medens vi bliver ved at deltage i Kampen og overleve med Danehæren alle Vaaben-Stilstandene, til en afgjørende Seier har frelst gamle *Danmark*, uden at nogen *Dannemand* eller *Dannekvinde*, hvad det saa end kostede dem, kan finde *Fædernelandets Frelse* for dyrekiøbt, fordi det *gienfødte Kæmpeliv* ingenglunde taber sig i den gamle Slendrian med Skolefuxeriet, men giver alle *Fredens Sysler* og de *borgerlige Forhold* et levende Præg af den Frihed, Selvstændighed og Livslyst, som Danehæren har tilkæmpet baade sig selv og Fædernelandets øvrige *Indbyggere*. Kun saaledes bliver Glæden ved den lille smukke og morsomme Bog forhøiet og forædlet til *Folke-Gammen!*

[A:465]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 3. August. Nr. 30.

[PS7:279]

Danskerne og Romer-Trolden.

- 1 Det er et Sagn fra gammel Tid:
“De *Danske* boe paa *Havet*”,
Paa Havets Bund, i Dybets Favn,
Er deres Skat begravet;
De *Danskes* Maal med Bølgeklang
Hensmelter i en Havfrusang,
En Graad som Guld og Ravet!

- 2 Det er et Sagn fra Østerland:
De *Danske* drog mod *Norden*,
At søge Ly paa Havsens Bund,
Var ei der *Fred* paa Jorden,
De flygted for den lede Trold,
Som hader *Fred* og elsker *Vold*,
Og ryster ei for *Torden*!
- 3 |A:466Og det var *Romerrigets* Trold,
Han foer i *Ørne-Hammen*,
Men da han kom til *Elbens* Bredd,
Han fandt ei *Dane-Stammen*,
Den flygted brat til Kyst og Øe.
Ved Belt og Sund og Østersø,
Der sidder end den sammen.
- 4 Vel Trolden leed i Høgeham
Udsendte mangen Speider,
Og mange, alt som Danmarks Aar,
Blev Romer-Troldens Feider,
|PS7:280Men ihvor kry han end drog frem,
Slukøret kom han altid hjem,
Naar han gik *over Eider*!
- 5 Den første Gang han over fløi,
Sin Lykke der at prøve,
Da gierne ham imøde brat
Der kom en *vinget Løve*,
Som stækkede hans Vinger saa,
At aldrig meer han prøved paa
Sin Flyvekonst at øve.
- 6 |A:467Hvortit end siden Trolden drog
I Strid for *Romer-Rige*
Til *Kolding-Aa* og *Otte-Sund*,
Han immer, vil man sige,
Et Rygte hørde søndenfra,
At *Løven* havde viist sig da
Ved gamle *Holgers* Dige.
- 7 Endnu ifjor ved *Frederis*,
Da Trolden var i Aande,
Da *Løven* kom ved Nattetid
Med Brøl til Vee og Vaande,
Man siger, i en Løbegrav

Han da beed Troldens Næse af,
Og knuste allehaande!

- 8 Men kommer der engang den Dag,
Hvorpaa vi er belavet,
At *Dannevirkes Løve* bold
I *Slien* er begravet,
Da lære skal den lede Trold,
Endnu dog, som i Hedenold,
De *Danske* boe paa *Havet!*
- 9 |A:468|PS7:281 Før synke ned til Havsens Bund,
Fra Sorrig og fra Glæde,
End lade sig af Troldens Giæs
Ihjel paa Landet træde;
Det er den *danske* Tankegang,
Det er med Guldgraads Bølgeklang
Vort gamle Havfru-Kvæde!
- 10 Dog *synker ei* hvad *flyde* kan,
Det har man seet saa længe
Paa Snekke og paa Tungemaal,
Som havde hos os Gænge;
Vi tidlig kom, det saaes da,
Det sees, naar seent vi gaae herfra,
Fra “deiligst Vang og Vænge!”
- 11 Hvor end vi staae paa Danmarks Kyst,
Med Havet for vort Øie,
Sig løfter altid der med os
De gamle Kæmpehøie,
De vidne om, de pege paa,
Vort Hjerte er hos “*Bølgen blaa*”,
Naar vi vort Hoved bøie!
- 12 |A:469| Ja, derfor “lukt med *Bølgen blaa*”
Er i vort Øre *Galder*,
Og paa sin Snekke foer herfra
Ifavn med *Nanna Balder!*
At vi har andet *Marke-Skiel*
End “*Bølgen blaa*”, det veed man vel,
Er Sukket i hver Alder.
- 13 “Det er et Sagn fra *Østerland*,
De *Danske* drog mod *Norden*,
At søge Ly paa Havsens Bund,

Var ei der Fred paa Jorden”;
|PS7:282| Det klarer sig engang i Høst,
Naar *Danskerne fra Nord* til Øst
Gjør klart i *Issefjorden!*

- 14 Med Asken da af Fædres Been,
Som “*Fenix-Fugl*” den anden,
Med *Dannebrog* den danske Ark
Sig løfter over Stranden,
Hensvæver over Bølgen blaa,
For “*Solens Stad*” i Øst at naae,
Endnu paa Afgrunds-Randen!
- 15 |A:470| Saa længe dog man *Løven* seer
I Syd ved *Holgers Dige*,
Saa længe staaer i Bølgelæ
Det gamle *Danmarks Rige*,
Og trodser kiækt den *Ørne-Trold*,
Som hader Fred og elsker Vold,
Maa dog for *Løven* vige!
- 16 Saa kommer nu, I Piger smaa,
Med Roserne paa Kinder!
Vor *Løve* har fortjent en Krands
Af Roser og Kiærminder;
Det stiller Blod, det svaler Hu,
Det lindrer Dødens Kamp endnu,
Hvad I med Ømhed binder!
- 17 Vor *Løve* har ei Vinger meer,
Og skiør er Huggetanden,
Dødsyg han laae paa Gravens Bredd,
Med Øiet vendt mod Stranden,
Han reiste kun med Nød sig op,
Da en forhexet Æsels-Trop
Ham sparkede for Panden.
- 18 |A:471| |PS7:283| For eders Skyld, I Piger smaa!
Dog meer end for sin egen,
Han reiste sig, thi eders Sang,
Som Hjertestrænge-Legen,
Den rørde dybt hans ædle Bryst,
Derfor han reiste sig med Lyst,
Opsat paa *Hildurs-Legen!*

En Æsels-Trop er ingen Ting,
Men *Trolden* selv kom efter,
Vor *Løve* holdt sig mod ham kiæk
Som med de sidste Kræfter;
Fra *Frederis* til *Idsted-Kro*,
Saalænge end *Kiærminder* groe,
Ved hver af dem det hefter.

- 20 Vor *Løve* vandt, deraf gaaer Ord
Saa vidt, som Snekker skride,
Men har sig *Løven* ei forblødt,
Han fik dog Saar, som svide,
Om baade han for Sot og Saar
Kan læges i et Hvileaar,
Endnu kun Gud mon vide.
- 21 |A:472| Saa græd da Taarer, Danediis,
Som Guldets og som Ravets!
Den varme Graad, som brænder ei,
Gjør kiærligt Savn af Tabet,
Og i de Taarer speiler sig
Langt mere yndig Himmerig
End Himmellys i Havet.
- 22 I Graad og Krands af Piger smaa,
Og Kys af Dannekvinder,
Naar Gud det vil, dog Lægedom
For Sot og Saar man finder,
|PS7:284| Og *Gud* var altid *Danmark* god,
Saa *Løven* nok til *Danebod*
Endnu sit Knæk forvinder!
- 23 Om *Løven* i sin *Alderdom*
Vi har det Ord paa Tunge:
Ei hamle op de andre Dyr
Med den, skøndt de er *unge*;
Om *Løven* i vort *Hjerteskjold*
Skal nu i Kor fra Old til Old
Det Skovens Fugle sjunge.
- 24 |A:473| Ja, selv naar vi for *Trolden* flye
Fra “deiligst Vang og Vænge,”
Som, med Guds Hjelp, for *Dansken* dog
Endnu skal maies længe,
Til *Løvens* Priis med Manke graa,
I Bølgeklang paa Bølgen blaa

Forsonlighed, Fredelighed og Taalmodighed i Danmark.

Efter alt hvad her siges og skrives om *Forsonlighed*, *Fredelighed* og *Taalmodighed*, da skulde man troe, vi havde saameget deraf, at alle *Tysklands* Skrivere kunde dyppe deres Penne deri til Dommedag, ja, at vi kunde drukne deri allesammen, hvad Dag, det skulde være. Nu, jeg vil ogsaa meget gjerne troe, at vi er bedre forsynede med disse gode Varer, end de fleste andre, men deels seer man det dog skorte mangen Gang, og deels er det aabenbar en *uægte* Fredelighed, Forsonlighed og Taalmodighed, som kun duer til at dyppe Penne og at drukne i, og uægttere kan Fredelighed og Forsonlighed aldrig være, end naar de vise sig |A:474| i deres Glands ved at tilstaae, at *Krindsen* er *hverken* rund eller firkantet, men bør, for at holde Middelveien mellem de modsatte Yderligheder, kaldes *trekantet*, da de stridende Parter kun kan forliges ved hvad der ingen af dem fyldestgjør, og et Sidestykke hertil er det dog i mine Øine, naar man af *saakaldt* Fredelighed og Forsonlighed vil have indrømmet, at *Sønder-Jylland* hører *hverken* til *Danmark* eller til *Tyskland*, men kun til dem, der vil skiære det midt over.

See, derfor kan jeg heller ikke rose *Kiøbenhavn* og *Helsingør*, fordi Juli-Slaget *Aarsdag* gik der saa stille af, som om de med begge Been var gaaet ind paa Berling-Giæstens skielmske Forslag at gjøre *sjette Juli* til en almindelig Bods og Bedrings, *Graads* og *Klages* Dag, fordi paa den vore kiære *Fostbrødre* og elskelige *Medborgere* fra *Rensborg*, *Kiel* og *Altona*, de fik, ei uden Grund, den gruelige Tanke om os alle, og især om os *Sællændere*, at vi har “slet *ingen Samvittighed*”.

Somme vil nu vist sige, at det er meget overflødigt af mig at fralægge mig al Lodd og Deel i den kiøbenhavnsk-helsingørske Forsonlighed og Fredelighed, midt under den bedrøvelige Splid mellem *Tyskland* og *Danmark*, om hvem af dem der har *mest* eller *mindst* Ret til *Sønder-Jylland*, thi man har jo |A:475| længe vidst, at ingen *Sællandsfar* og ingen *Kulsvier* kunde gjøre sig mindre Samvittighed, end jeg, over at spidde *Tyskere*, blot fordi de, om ikke ganske saa dog tildels af *Vanvare*, var kommet over Grændsen, og havde nu engang den faste Tro, at hvorsomhelst en *Tysker* fik *Fodfæste*, der stod han ogsaa paa *tysk Grund*. Ja, det vil Somme sige, men Sagen er den, at jeg hverken som *Dannemand* eller som *Præstemand* kan lade det sidde paa mig, at der skulde være mindste *Rimelighed* i den Forsonlighed og Fredelighed, som jeg, langt fra at indpræke Folk, altid har stræbt og vil stræbe at faae indespærret i

“Komedie-Huset”, hvorfra den, efter min Overbeviisning, kun giennem Kirken har listet sig ud i Landet, paa den Tid, da man indbildte sig, at Kirken og Komediehuset var igrunden hip som hap, da det begge Steder kom an paa “Illusionen”, kom an paa at glemme det *virkelige Liv* over det *blot forestillede*, altsaa *forstilte Liv*.

Twisten mellem Danmark og Tyskland om *Sønder-Jylland* er jo nemlig aabenbar *ikke* af kirkelig og *christelig*, men af *hedensk* og folkelig, slet ikke af *gudelig*, men aldeles af *verdslig* Art, om “*mit og dit*”, og den Tvist er saa langtfra at kunne afgjøres ved “*Evangeliet*”, der altid svarer “hvem har sat mig til *Dommer* og *Deler* mellem jer?” at **A:476** den ei engang kan afgjøres ved nogen anden “Lov og Ret” end den “*Stærkeres Ret*”, og naar man derfor raader *Danmark* til at opgive sit retmæssige Krav af *anden Grund* end Mangel paa Kraft til at gjøre det giældende, da enten vil man narre Danmark, eller man vil lære Danmark at lyve og skjule sin Afmagt eller Feighed med en Flig af den Kiærligheds-Kaabe, som man spiller *christelige Komedier* med, eller ogsaa man har aldeles glemt det *virkelige Liv*, som det føres og maa føres i *denne Verden*, enten det saa blot føres af *Enkeltmænd* eller tillige af *hele Folk*, Stammer og Tungemaal.

Naar saaledes en gammel **Engelskmand** har sagt, at det er kun *Tosser*, der vil *taale* meer end de kan bære, og at man endogsaa maatte gjøre *Ondt*, naar der ellers vilde gjøres noget *værre*, da kan der vist nok mod alle saadanne Udtryk, paa Christendommens og den *evige* Sandheds Vegne, gjøres meget grundige Indvendinger, men de rammer dog slet *ikke Mening*, naar *Meningen* slet ikke er at anvende det paa noget *evigt* eller paa Menneskets Forhold til det Evige, men kun paa det *Timelige* og vort Forhold *dertil*, og Engelskmandens Ordsprog er endnu langt uskyldigere, naar de anvendes paa *hele Folks* og *Rigers* end paa blotte *Enkeltmænds* indbyrdes Forhold og Sammenstød; thi hvor det giælder “*een for alle* og *alle for* **A:477***een*”, der er det aabenbar ikke længer Spørgsmaalet, hvad *enhver* af os kunde og vilde taale, eller maatte og skulde gjøre for sin *egen Deel* alene, men om, hvad *det Hele* kan *taale* og hvad der maa gjøres mod *Enkelte* for det *Heles*, og mod vore *Fiender* for vore *Venners* Skyld. Selv naar Talen er om *Enkeltmænd* ligeover for hinanden, da maa man jo sande, at skiøndt *enhver* af os gjorde vel i, som skrevet staaer, naar man slog os paa det ene Øre, da at vende det andet til, og naar man tog Kjolen fra os, da at give Vesten med, og naar man tvang os til at gaae een Miil af vor Vei, da at gaae to; saa vilde det dog være *en tosset Lougiver* i et Rige af “*denne Verden*”, der gav saadanne Forskrifter til Skræk for de gode og til Opmuntring for de slette Borgere, ja, vil man være en Smule *billig*, maa man tillige indrømme, at ei engang af *dem*, der *vil* være *Christne*, end sige dem, der *ikke vil* det, maa man i det daglige Liv enten kræve eller vente en *saa fuldkommen* Taalmodighed, som

vor *Folkemund* beskriver ligesaa træffende som pudsigt ved at sige: hvem der lader sig træde i Hælene og naar han vender sig, lader sig spytte i Øinene, det er en *taalmodig* Mand.

Selv altsaa, naar vi vil giælde for alvorlige *Christne*, hvis Borgerskab, som *Christne*, er i den *anden* Verden, *hvoraf* Vorherres Rige er, selv da siger vi med Rette til dem, der vil laste vort "Nødværge" naar vi overfaldes og vor Udøvelse af "Giengjældelsens Ret", naar vi pinlig forhaanes og fornærmes: "hvem der er reen, kaste den første Steen"; og man maatte være meget blind, hvis man ikke saae, eller meget ubillig, hvis man ikke indrømmede, at naar Talen er om hele *Folk* og *Riger*, da maa man endnu langt mindre kræve eller vente en *grændseløs Taalmodighed* af dem, om de end vilde giælde for de *allerchristeligste*, da dette hos dem dog altid maatte forstaaes *forholdsviis* og være betinget ved *Gien|A:478sidighed*, saa *Tyrken*, naar han bar sig *tyrkisk* ad mod et *christeligt* Folk og Rige, umuelig kunde forlange at behandles *christelig*, eller paa Grund af *Evangeliets* Forskrifter lades frit Spil i christelige Lande. Naar derfor i vore Dage, da enhver kan see for Øine, hvor lidt Christendom der er mellem Mand og Mand, enten *Statsmænd* eller *Byskrivere* vil have "Folke-Retten" afgjort efter den "christelige Moral", da er det enten topmaalt Daarskab eller det er Lurendreieri, ligesom naar en *Tyran* paastaaer, at han i *Christendommens Navn* har *Ret* til at kræve ubetinget *Lydighed* mod sine Befalinger, hvor *uchristelige* og *umenneskelige* de saa end maatte være.

Hvad derfor selv giælder i det snævraste *Huusliv* inden fire Vægge, det giælder endnu langt klarere om det udvidede *Folkeliv* paa den store Skueplads, saa at hvem der paa *egne Vegne* vil gjøre *christelige* Fordringer til andre, maa *først selv* have *opfyldt* dem og saa endda tillige have *Vedkommendes* egen *christelige* Bekiendelse at beraabe sig paa, thi det er kun paa vore *Medchristne* vi har *christeligt* Krav, og det er i mange Henseender endogsaa kun *dem*, vi kan og maae behandle *christelig*, og endelig er det i *christelig* Forstand kun *Skin-Hellighed* og Hykleri, naar man *udvendig* vil lade dydigere end man er *indvendig*, saa en *saakaldt* christelig Fredelighed, Forsonlighed og Taalmodighed, hvorunder man skjuler Fiendlighed, Nag og Harme, den er i alt Fald *uchristelig*, og den er aabenbar aldeles *falsk* og *uægte*, kun et Foster af Egennytte, Feighed og Trældoms-Frygt, saa den kan jeg hverken som Præstemand eller som Dannemand anbefale.

Dette burde vel være nok sagt om *den* Fredelighed og Forsonlighed, man kræver af *Danskere* ligeover for *de* Holstenere og andre Tyskere, der klarlig har viist og siger det høit, at kunde de bare, saa vilde de med største *|A:479Fornøielse* ikke blot tage hele *Sønder-Jylland* fra os, men *udslette Danmark* af Rigernes, *Danskerne* af Folkenes og *Dansken* af Tungemaalenes, af *de levende*

Sprogs Tal, ja, det burde være meer end nok, men det er dog neppe tilstrækkeligt, fordi der saalænge, baade indvendig og udvendig, har været arbeidet paa at fordrive den *Aand* og udlette den *Følelse*, som ene sætter *Liv* i *Folke-Bevidstheden*, især hos et lille, forkuet Folk, hvis *Navn*, *Fæderneland* og *Modersmaal* er længe regnet for ingen Ting i den store Verden. Det kan derfor godt behøves fra alle Sider at oplyse *Falskheden* af den *Fredelighed*, *Forsonlighed* og *Taalmodighed* ligeover for Folkets og Rigets og Modersmaalets arrige, uforsonlige Fiender, hvormed man tuder os Ørene fulde, og allerklarest beviser denne Præk sin Falskhed ved *ikke* at kræve den *samme* Fredelighed, Forsonlighed og Taalmodighed af vore *Fiender* som af *os*, og ved *ikke* at indskærpe os Fredeligheden, Forsonligheden og Taalmodigheden endnu langt mere mod *hverandre* indbyrdes end imod *Fienderne*, thi begge Dele viser klarlig, at det er ingenlunde for Guds eller for Dydens Skyld, ingenlunde paa Sandhedens eller Kiærlighedens Vegne, at man kræver christelig Fuldkommenhed eller dog dens Skin af os, men at det enten er den pure Feighed eller Forkiærlighed for Danmarks Fiender, eller en Blanding af begge Dele, der driver Værket. Eller er det ikke dog soleklart, at skulde *Danskerne*, som et menneskeligt og christeligt Folk, betragte sine arrigste *Fiender* som *Brødre* og *Medborgere*, glemme alle Fornærmelser og Forhaanelser og sukke over deres *Fienders* Nederlag, opoffre alt for deres Tilgivelse, da skulde jo *Tyskerne*, som et menneskeligt og christeligt Folk, gøre *ligesaa* mod os, og hvem der nægter det, eller kræver dog med Heftighed af os, hvad han slet ikke kræver af vore *Fiender*, han er aabenbar ikke Vorherres eller Sandhedens eller Kiærlighedens, men *Fiendens* Tolk, thi netop **A:48o** saaledes taler *Tyskerne* og kun i deres Mund har det Mening.

Endelig gjør det vel ikke den falske Freds- og Forsonligheds-Præken i sig selv klarere, men oplyser dog den sande, at lægge Mærke til, at, efter den *menneskelige* Følelse, og selv efter *Christendommens* Forskrifter, skal man være meget *fredeligere*, forsonligere og taalmodigere mod sine gode *Venner* end mod sine *Fiender*, thi dog seer vi, at de, som præker Fred og Forsonlighed med *Tyskerne*, de er enten ligegyldige ved den *indvortes* Splid og Tvist i *Danmark* selv, eller den stræber de snarere at nære, for ikke at tale om *Enigheden* mellem *Granderne* i *Norden*, der sædvanlig er dem en Brand i Næsen, og jeg vil derfor i klar Modsætning forsikkre mine *danske* Landsmænd, at kan de blot overvinde sig selv til i *Sandhed* at holde *Fred* med *hinanden* og vise sig taalmodige og forsonlige mod deres *nordiske* Grander, da har de bragt det videre i Lighed med det mageløse Folk, Herrens Folk, som *ikke* er af *denne* Verden, end noget andet Folk paa hele Jordens Kreds, og bragt det i *Fredelighed* og *Forsonlighed* ei blot langt videre end *Tyskerne* nogensinde vil bringe det, men *saa vidt*, som noget *Folk* kan bringe

det, thi at opoffre sit *Liv* og sin *Tilværelse* for at føie sine *Fiender*,
det *kan intet* Folk, ikke engang Christen-Folket, og det maa ikke
engang nogen *Enkeltmand*, saa den allerchristeligste Martyr,
Christus selv, opoffrede ingenglunde sit *Liv* for at føie sine *Fiender*,
men kun for at føie sin bedste *Ven*, sin *himmelske Fader!*

[A:481]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 10. August. Nr. 31.

[PS7:284|VU8:339]

Idsted-Slaget.

- 1 O, var det *Aften* i *Daneland*,
Var det nu *Skyggernes Tid* i *Norden*,
O, var det *Maanen* i *Vester-Rand*,
Som nu saa *blodrød* gik ned i *Havet*,
O, da var aldrig i *Sommerlag*
Mørkere for os en *Julidag*,
End med sin *Kamp* og sin *Seier* dyr
Torsdagen nyfødt af *Purpurbyrd!*
- 2 [PS7:285] Seer du hist *Røgen* af *Øvre-Stolk*,
Røg af en *Brand*, som gaaer seent ad *Glemme!*
Mindes den maa, til den *Danske Ild*
Reent er *udslukket*, *udbrændt* til *Aske*.
Veed du, at der man har *viist* til *Hell*
Kranold og *Læssøe* og *Sleppegrell*,
Og at med disse et *Følge* stort
Strømmede ind giennem *Valhalls Port?*
- 3 [A:482] Hørde du *Navne* i *Hobetal*,
Ægte *Guld-Navne* med *Heltepræget*:
Homann og *Lundal* og *Blom* og *Kall*,

Med alle andre af Malm det samme!
|VU8:340| Veed du det alt, du det veed dermed,
Høimodet her fik et Leiested,
Seiren i Blodbad sig selv har døbt,
Navnet, den fik, det er “dyrekiøbt!”

- 4 O, var det *Aften* i *Daneland*,
Var det nu Skyggernes Tid i *Norden*;
O, hvilken Midnat med Lavabrand
Var ikke da til vor Gru ivente!
Spøgelser alle fra Syd og Nord
Giæste os vilde med Hyl i Kor,
Kiøs vel og Livet af Piger smaa,
Saa ingen Helt kunde Moder faae.
- 5 Men det er *Morgen* i *Daneland*,
Nu er det Straalernes Tid i *Norden*,
Thi det er Solen i Øster-Rand,
Som nu det høirøde Skiær os melder;
Derfor med Hulken vi ei Farvel
Byde til *Læssøe* og *Sleppegrell*,
Som med en Klynge af Stjerner smaa
Blussed og blegned, som Lys udgaae!
- 6 |A:483|PS7:286| Seer du den modige *Landsby-Knøs*,
Som end i Stjernernes Bog ei nævnes,
Men som er vaagnet af Søvn og Døs,
Gnider nu klare de store Øine!
Bjørnen har tolv Mands Styrke blot,
Det for en Kæmpe er ogsaa godt,
Helten, som fødtes nu hertillands,
Nøies dog ikke med tusind Mands!
- 7 Ham skal vi kalde en *Morgen-Sky*,
Hvoraf nu Solen gjør Straale-Pile,
Med ham begyndes en Himmel ny,
Daglysets Himmel, som Jorden fryder;
|VU8:341| Blaalyset blegner for Skyen hvid,
Stjernerne dale i Gryets Tid,
Maanen gaaer ned nu med Sølvhaar,
Dagen staaer op nu til Gyldenaar!
- 8 See dog engang paa de *Juli-Slag*,
Tvende for eet, som en *Tvilling-Morgen*!
Er den dog ikke som “*Nat mod Dag*”,

Tyskernes Kamp med de Danske Løver!
Skandser og Grave med Nat i Pagt,
Dæmninger mørke mod Lysets Magt!
Lured ei Helved i *Øvre-Stolk!*
Lysner ei Himlen for Danmarks Folk!

- 9 |A:484| Derfor, I Kiære, som græd ifjor
Taarerne tunge og graa som Blyet!
Græder nu Guld som i gamle Nord!
Ikke forgæves var *Juli-Slaget*,
Tysken fortvivlet nu foer til Hell,
Marken paany fik sit gamle *Skiel*,
Jylland paany gaaer fra *Skagens Rev*
Ned til det *holstenske* Overdrev!
- 10 |PS7:287| Kampen var blodig og Seiren dyr,
Taarerne rinde som Blod i Strømme;
Natten er omme og Dagen gryer,
Graaden skal svinde som Dugg for Solen.
Danskheden er jo vor Moder dog,
Og hendes Røst er det *danske* Sprog,
Hun os jo føder ved Nat og Dag
Brødre og Systre til Vennelag!
- 11 Hun var en Dronning paa Bølgen blaa,
Havde sit Bur i de grønne Lunde,
Havde sin Kraft under Kaabe graa,
Havde sin Kure ved *Dannevirke*,
|VU8:342| Havde et Hjerte saa tro som Guld,
Havde en Stemme saa yndefuld,
Havde om Lande det gode Lov:
Fred er hos hende i Mark og Skov!
- 12 |A:485| Hun blev en Træl i sin egen Gaard,
Fremmede ruttet med hendes Midler,
Tysken var Herre, og han var haard,
Børnene hendes han slog og sulted,
De skulde lære hans Tussesprog,
De skulde læse hans Hexebog,
De skulde tage alt ondt for godt,
De skulde drive med *Moder* Spot!
- 13 *Tysken*, han gjorde i Luften Spring,
Praledede af, han var *Danskens* Fader,
Øerne, sa'e han, er ingen Ting,
Jylland, *min Halvø*, er "*havomslynget*";

Her vil jeg bygge min Flaade stor,
Brede mit Flag over Syd og Nord,
Seile engang i mit lange Liv
Luktop i Maanen til Tidsfordriv!

14 |PS7:288| *Danskeren* er et taalmodigt *Skrog*,
Vant til at seile, hvor andre styre,
Lærer til Nød han mit Hverdags-Sprog,
Faaer jeg en Søhund i ham fuldægte,
Han skal da være min *Fløi-Matros*,
Kat skal han ha'e, men dog og lidt Roes,
Jeg er som Katten, vil nødig kun
Væde for Fisken min Fod i Sund!

15 |A:486| Derfor nu i en livsalig Stund
Dansker! til *Eider* og *Dannevirke*
Slaae kun paa *Tysken* af Hjertens-Grund!
Læg ikke Fingeren derimellem!
|VU8:343| Alt hvad ei rammer, kun det er spildt,
Saa er paa *Tysken* alt ømt og mildt,
Haardt imod haardt er hans Yndlings-Lyd,
Dommedags-Slag er hans Hoved-Dyd!

16 Tænk, ved hvert Slag, som du slog det sidst,
Briker et Ledd af din *Moders Lænke!*
Gjør, naar du slaaer, til dit Løsen "*brist!*"
Da staaer hun fri som den *Danske Dronning*,
Axler sin Kaabe af Purpur rød,
Synger den Vise med Stemme sød,
Som for din Vugge hun sang iløn:
"*Dands du paa Roser, min Kongesøn!*"

17 Frygt du kun ikke for Æventyr
Om alle Spøgelse ravneseorte,
Som dig skal gjøre din Seier dyr,
Plage dit Hjerte paa *Tyskens* Vegne,
Sprudende Ild over *Øvre-Stolk*,
Raabende Vee over Danmarks Folk,
Byde dig ind i en Beenrad-Hall,
Drikke dig til af en Hjerneskal!

18 |A:487|PS7:289| *Tysken*, du veed, er al *vor* Fortræd,
Med sine Spøgelse ravneseorte,
Men kun om *Natten* han gjør os ræd,
Høilys er *Dagen* med Soel hin klare,

Da er hans Spøgelse Folk til Spot,
Danskeren leer kun ad dem saa smaat,
Byder i Lys og i Løn: Guds Fred!
Som alle Spøgelse gyse ved.

19 Bryd da nu, Soel, giennem Purpur-Sky!
Stig da nu, Daglys, paa Nordens Himmel!
Klipperne gløde som Guld paany!
Rødme som Guld det grønne Skove!
|VU8:344Lad, medens end over *Juli-Val*
Slaaer *Fredericias* Nattergal,
Alle Smaafugle i *Idsted-Skov*
Kviddre: godmorgen og Gudskeelov!

20 Skin, Gyldensoel, over Danevang!
Skin over *Skjaldenes Dannevirke!*
Lad det nu sees, at sandt de sang
Om *Vermund Vittre* og *Holger Danske!*
Lad det nu kiendes, de kunde spaae,
Heltemod sad under Kofte graa,
Skatten var skjult under sorten Muld,
Voxer dog op nu som Ax af Guld!

21 **|A:488**Lad det nu dages, det dybe Væld,
Hjerteblod-Springet i *Modersmaalet!*
Lad dem nu klares, de dunkle Skiel
Mellem Staal-Stater og Folke-Riger!
Lad det nu sees i Tid og Rum,
Hvad der var Mosten og hvad kun Skum,
Hvad der var Skud og hvad kun var Skrald,
Hvad der var Kierne og hvad kun Skal!

22 **|PS7:290***Daglysets* Daad er jo *Livets* Dyd,
Kiærligheds Ild er jo *Klarheds* Moder,
Daglysets Glands være *Livets* Fryd!
Deilighed døbes som Hjertets Datter!
Mørket og Døden med Hæslighed
Synke nu atter i Helhjem ned!
Lydelig synges til *Lysets* Priis:
Gladhjem i *Norden* er *Paradis!*

Danmarks Stilling efter Idsted-Slaget.

Det var en dyrekiøbt Seier, vi vandt ved *Stendrup* og *Idsted*, den vilde være for dyrekiøbt, hvis den ikke havde været nødvendig til *Sønder-Jyllands Gienløsning* af Tyskens Kløer, fra det holsteen-gottorpske Herredømme, |A:489 og til det *Danske Riges* Bestandighed, men det var den aabenbar, og idet vi takke Himlen og de danske Løveunger for den, da tør vi haabe, at om der end skulde behøves Mage til denne Seier, da vilde ogsaa den falde i vor Lodd. Paa den anden Side maae vi imidlertid bede den *danske Regiering* at betænke, at saadanne Kampe er meget for blodige til at voves og saadanne Seire er alt for dyrekjøbte til at vindes for noget *mindre* end Rigets Bestandighed og Hævdelsen af dets gamle, uundværlige Grændse, Ære og Selvstændighed, saa at, hvormegen Lyst man end kunde have til at tugte Holstenerne, og hvormeget man end kunde fristes til, ligesom *Valdemar Seier*, at tvinge *Elbens Løb*, saa dens Munding blev i vor Magt; saa er det *danske Blod* dog alt for kostbart til at kunne opveies med *Elbens* og alle tyske Floders Vande, alt for ægte til at sælges for *Holsteens* eller al Verdens Skatte, og alt for godt til at flyde enten for Hevngierrighed, Ærgierrighed eller nogen anden Begiærlighed. Kun derfor, *naar Tyskerne* ei vilde lade os beholde *Sønder-Jylland* i Fred, og *naar* vi ei paa anden Maade kan faae *Holstenerne* saavidt tæmmede, at vi kan taale dem, kun da maae vi gaae over *Eideren* og lade Sværdet skifte Trætten, og selv da kun med det faste Forsæt, ei at ville undertvinge Holsteen men kun aftvinge det *Freden*.

|A:490 Dette stemmer nu ogsaa ganske med hvad vi nys har sat paa Papiret om *Tysklands* og det tyske Forbunds Ret og Rettighed i *Holsten*, men jeg skal ikke nægte, jeg er bange for, at ligesom vore Ministre blev ved at underhandle om Fred, da de, efter min Overbeviisning, skulde ført Krig, at saaledes vil de ogsaa, om de kan, blive ved at føre Krig, naar de, efter min Overbeviisning, skulde gjøre alle muelige *Opoffrelser* for at faae *Fred*.

Jeg har vist nok selv ønsket, at vor dyrekiøbte Seier havde været endnu langt fuldstændigere, saa hele den holsten-gottorpske Hær var blevet adspredt som Avner for Vinden, men det er nu ikke skedt, og det er stort Vidunder nok, at *Danehæren*, efter saa tidlig at have tabt baade *Læssøe* og *Sleppegrell*, der maatte betragtes som dens Suler, dog ikke blot holdt Stand, men overvandt haardnakket Modstand og indtog paa een Dag hele *Sønder-Jylland*, det er stort Vidunder nok, og vilde man misbrugt en fuldstændig Seier til at *undertvinge Holsten*, da er jeg glad, man fik den ikke, og vil man nu fiske efter den i *Sorg* og *Eider*, da er jeg vis paa, man faaer den ikke, og vil man med *fremmed* Hjelp undertrykke det *saakaldte* slesvig-holstenske Oprør, da kan Udfaldet aldrig blive saa heldigt, det jo maatte have ulykkelige Følger for *Danmarks Fred* og for det *danske Folks Frihed* og *Selvstændig*|A:491|*hed*. Det er nemlig, som hele Verdens-Historien viser, saa langt fra, at man ved at undertrykke

sine nærmeste *Naboer* faaer Fred, at man derved faaer baade *indvortes* og *udvortes* Krig, og langt fra at voxe i Styrke ved at forbinde sig med ueensartede Dele, svække alle Folk sig derved, og *Smaa-Folk*, der bide Stumper af de Store, maa nødvendig kvæles deraf, saa *Danskerne* maatte ved at ville bemægtige sig en Stump af *Tyskland* nødvendig kvæles af *Tyskheden*.

Naar derfor vort offentlige Sprog, som *før* Idsted-Slaget flød over af Fredelighed og Forsonlighed, nu meget *krigerisk* forbereder *Danehæren* og os paa endnu *større* Kampe og Anstrængelser, da er det i mine Øine meget sørgeligt, og naar jeg i Slutningen af den "foreløbige Rapport" læser, at Idsted-Slaget var en Kamp mellem *to Armeer*, der "af *Naturen* og Forholdenes Udvikling *ere bestemte* til at virke i *Forening*", da maa jeg slaae mine Hænder sammen og spørge: er det mueligt? venter man virkelig endnu en *Forening* af den *danske* og den *holsten-gottorpske Krigshær*, og tænker man, at den kan vindes ved *saadanne* Kampe som Idsted-Slaget, og, om den *tilsyneladende* kunde, venter man da *bedre* Frugter deraf for *Danmark* end den forrige *Hær-Forening* bragde os i *Rensborg-Forræderiet*?

|A:492Maa det ikke dog synes, som om vort Ministerium endnu var aldeles enigt med *Holsten-Gottorperne* i, at et "*Slesvig-Holsten*" maa der nødvendig være, hvordan det saa end gaaer med *Kongeriget Danmark*, det *danske Folk* og *Modersmaalet*, og tænker kun paa, *hvormange* Specier og vaabenføre Mænd (Kombatanter) man kunde faae, naar man lagde Danmarks og Slesvig-Holstens *Folketal* og *Penge* sammen, skøndt baade "Naturen og de udviklede Forhold" gjør en *Forening* mellem de *modsatte* Stammer og Tungemaal og Krigshære aldeles umuelig! Sæt nemlig, at ved russisk, fransk og engelsk Mægling og ved endnu større Blods-Udgydelse end den ved *Frederis* og *Idsted-Skov*, der kunde laves et *saakaldt* Dansk Monarki af *Danmark*, *Slesvig-Holsten* og *Lauenborg*, med eller uden *Oldenborg*, hvad vilde og hvad maatte da Følgen blive for *Danmark*, *Dansken* og *Danskheden*? Dog vel *ikke*, at Slesvig-Holsten som et *Paahæng* fulgde Danmark og lod sig efterhaanden *fordanske* eller dog drage ind i et *nordisk* Forbund til Deltagelse i *Nordens* Udvikling og naturlige Bestræbelser, men dog vel nødvendig, *enten* at *Danmark* som et *Paahæng* kom til at følge *Slesvig-Holsten* og efterhaanden lade sig, om ikke heelt *fortyske*, saa dog trække ind i et *tysk* Forbund til Undergang i *Tysklands* Splid, Indvikling **|A:493**og Udsvævelser, *enten* det, *eller* en *uendelig* indbyrdes Kiv og Splid, hvori *Danmark* udtømde sine *sidste* Kræfter, uden dog enten at kunne forhindre *Sønder-Jyllands* fulde *Fortyskning* eller røre sig indvortes og udvortes i sin naturlige *danske* og *nordiske* Retning!

Saalænge vi, efter den gamle Slendrian, tænkte, at *Danmark* uden Hertugdømmerne Slesvig og Holsten under eet, endnu mindre

end *Hertugdømmerne* uden Danmark kunde enten føre Krig eller bestaae i Fred, eller i nogen Henseende være *en Magt*, da er det begribeligt, at alle Betæneligheder ved den farlige Forbindelse afvistes med det Magtsprog, at ethvert *Folk* og *Rige* maa nøies med den *eneste* muelige Tilværelse; men nu, da Krigstiden har lært ikke blot os, men hele *Europa*, at der endnu er et *dansk Folk* og *Rige* til, der vel er en *lille Magt*, men dog en *Magt*, som det er ikke let at overvinde og er meget betænkeligt at overse, nu kan vi dog ikke længer tænke, at det *kun* er ved *Holstens Hjelp* vi kan være til, kun i *Forening* med *Holstenerne*, vi kan føre Krig!

Saalænge imidlertid *Sønder-Jylland* var i Fiendens Vold og vi mistvivlede om med *Magt* at kunne udvryste det af Ulvsmund, da var det endnu forklarligt, om vi ansaae begge Hertugdømmernes Besiddelse for |A:494|uundværlig i Længden, fordi vi følte, at *Sønder-Jyllands* Besiddelse er det, men *efter* Idsted-Slaget, hvori vi blot ved den *Danske Magt* ikke blot overvandt den *Holsten-Gottorpske* men nødte den til at rømme baade *Gottorp* og *Sønder-Jylland*, og det uagtet den *holsten-gottorpske* Hær igrunden var *Preusens* og det halve *Tysklands* Kiernetrop, nu er det soleklart, at den *Danske Magt*, som endogsaa var stærk nok til at udvryste *Sønder-Jylland* af Fiendens Hænder, har med *Sønder-Jyllands* Besiddelse sin *fulde Styrke*, og trænger kun til *Fred* for at lægge de dybe Saar, den store Døds-Kamp har efterladt, og for at bruge de sidste Kræfter til bedre Ting end Blodbad og Ødelæggelse, saa kun, naar *Sønder-Jyllands fredelige* Besiddelse nødvendig krævede det, kun da kunde det *danske Folk* uden topmaalt Daarskab atter sætte sin og det danske Riges Tilværelse paa Spil i Vaabenleg.

Om nu *Sønder-Jyllands fredelige* Besiddelse kan opnaaes uden nyt Blodbad, det er vistnok et Spørgsmaal, kun Tiden kan besvare, men det er aabenbar umueligt, *med mindre* vi aldeles vil opgive baade *Holstens* virkelige Besiddelse og selv *Skinnet* deraf, og saa kjær som det *danske Folk* har *Sønder-Jylland* og sin fri og *fredelige Tilværelse*, saa villigt maa det danske Folk være til aldeles at opgive *Holsten*, |A:495|selv, hvis det er nødvendigt, paa meget *ufordelagtige* Vilkaar. Jeg er ogsaa aldeles vis paa, at det *danske Folk* vilde findes villigt dertil og ytre sin Villighed i de allerstærkeste Udtryk naar Folket var sig Stillingen klart bevidst, saa, naar Regieringen er klog og *folkelig*, maa den have og vise *Villigheden* til at *opgive* hvad *aldrig* har været en Deel af *Danmarks* Rige, hvad kun i meget gamle Dage har været en *dansk Erobring*, der paa et hængende Haar havde kostet Danmark sin Tilværelse, og hvad der i de sidste *firehundrede* Aar kun har været et *Twistens Æble* mellem *Prindserne* af det Oldenborgske Huus, i hvis uendelige Kiv og fordærvelige Strid *Danmark* kun ved sine Kongers *personlige* Følelser og Krav er blevet indviklet.

Naar derfor vort ansvarlige Ministerium ikke glemmer, at det

fremfor alt er det *danske Folk* ansvarligt for hvad der aabenbar gjælder Rigets Fred og Bestandighed, Folkets Frihed og naturlige Udvikling, da kan Ministeriet vist nok ikke indvikle os i en Krig enten med det hele eller det halve *Tyskland* eller selv blot med *Holstenerne*, blot for den *kongelige Mandslinies* Krav paa Hertugdømmet *Holsten*, thi hvor gjerne end det *danske Folk* vilde hielpe sin *Konge* til at forfægte sin Ret mod *hans* oprørske *holstenske* Undersaatter, saa vil dog hverken vor folkelige *Konge* forlange, **[A:496]** ikke heller kan vort kongelige Folk samtykke i, at hele *Kongerigets* Tilværelse skulde længer sættes paa Spil for en *personlig* Fordeel. Kun da, fordi Tankegangen endnu ved alle Hoffer og i de fleste Statsraad slet *ikke* er *folkelig*, men paa en eller anden Maade blot *personlig*, saa man bestandig betragter *Rigerne* som store *Jordegodser*, hvis Folketal og Indtægter lader sig lige godt beregne og sammenlægge, enten de er eensartede eller ikke, tvungne eller frivillige, og enten det gaaer *Folkene* ilde eller vel, og enten de snakker *tysk* eller *dansk*, enten det ene eller det andet Element bliver undertrykt, kun derfor trues *Danmark* endnu af den Undergang, som Riget ellers ved det *danske Folks* forbausende Kiækhed og vel mageløse Opoffrelse, under Himlens og Forsynets kiendelige Bistand, vilde nu lykkelig være undgaaet.

Det nytter sagtens ikke stort, at sætte dette paa Papiret, men man skal dog gjøre hvad man kan til sit *Fædernelands* Fred og Frelse, og vi tør godt haabe, at det samme kiærlige og almægtige *Forsyn*, som, *trods* Vaabenstilstanden af *tiende Juli*, førde os ad en Omvei til det seierrige *Holgerdanske-Slag* af *fem og tyvende Juli*, det samme kiærlige og almægtige *Forsyn* vil ogsaa, *trods* Krigsraabet i Utide og Stormagts-Protocollen, føre os, om end ad en Omvei, til den *livsalige Fred* uden al *Holstenskhed*, som Danmark høilig trænger til, og som det *danske Folk* af sit inderste Hjerte begiærer!

[A:497]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Lørdagen d. 17. August. Nr. 32.

Danske Juli-Sange.

|PS7:290|US9:253|VU8:345

Seiers-Torsdagen.

- 1 “Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre
Fuglesang, som Hjertet kunde røre,
I de dybe Dale,
Mellem Nattergale,
Og de andre Fugle smaa, som tale”.
- 2 Men der var ingen Fuglesang at høre,
Tordenskrald kun dundred i mit Øre,
Under Lyn og Torden
Blussed, bæved Jordan,
Det var som en Dommedag i Norden.
- 3 Og overalt der var kun Ynk at skue,
Blomster smaa, de stod og græd paa Tue,
Taarer flød i Strømme,
Danske Hjerter ømme
Kunde ei i Graad den Ynk udtømme.
- 4 |A:498|PS7:291Jeg gik mig ind med Sorgen i mit Kammer,
Sukked dybt til Gud for al den Jammer,
For de blege Kinder,
For de Danske Kvinder,
For de Liljer, Roser og Kjærminder.
- 5 |US9:254Da kom en Engle-Røst der til mit Øre:
Gak kun ud! saa faaer du Sang at høre
I de grønne Sale,
Mellem Nattergale,
Og de andre Fugle smaa, som tale.
- 6 |VU8:346Jeg gik mig ud i Sommer-Aftenstunden,
Alt var klart, og tonefuld var Lunden;
I de grønne Sale,
Mellem Nattergale,
Sad en lille Fugl, som kunde tale.
- 7 Den lille Fugl, han kom fra *Stendrup-Skoven*,
Lydt han sang: jeg fløi mig over Voven,

Høirød er min Vinge,
Nyt jeg har at bringe,
Sødt det skal i *Danske Øren* klinge.

8 |A:499| Det er forbi med Bulderet og Braget,
Nat og Dag stod *Holger-Danske-Slaget*;
Trolden, han er bundet,
Sønder-Jylland vundet,
Danmark har sin gamle *Grændse* fundet!

9 Det *Danske Folk* til *Eideren* skal høre
Fuglesang, som Hjerterne kan røre,
I de dybe Dale,
Mellem Nattergale,
Og de andre Fugle smaa, som tale!

|PS7:292|US9:255

Holger-Danske-Slaget for Sønder-Jylland.

Mel. Danmark, deiligst Vang og Vænge.

1 *Sønder-Jyllands Jomfru Hæde!*
*Jomfru Gloriant!*³⁴
Du maa ikke længer græde,
Holger Danske vandt;
|A:500| *Burmand Trold*, som holdt herude,
Lad ham fæste Jettebrude!
Lad ham nu bag Helhjems Porte
Beile til de Sorte!

2 *Burmand Trold* fra Bloksbjerg-Skoven,
Han i Bøgelæ
Som en Børsærk gik forvoven
Mellem Bark og Træ;
Danmarks Skjoldmø under Staalet
Er dog blød som Modersmaalet,
Datteren af Dronning *Thyre*
Giøs for det Uhyre!

3 *Holger laae* i Baand og Lænker,
Som i Bolt og Jern,

Helteaanden, som man tænker,
Sad i Vætte-Værn;
|PS7:293| Men, skøn Jomfru, da du kaldte,
Og da Graad din Stemme kvalte,
Alt hvad Heltemod kan binde,
Brast som Traad og Tvinde!

4 |A:501| Burmand Trolde og Holger Danske,
Det var haardt mod haardt,
Burmands Hals dog holdt ei ganske,
Lidt den kom tilkort,
|US9:256| Ilde han derved sig skabde,
Hoved sit tilsidst han tabde,
Hovedkulds han foer da heden,
Hjem til Trolde-Reden!

5 Dybt er ogsaa Holger saaret,
Haard er Trolde-Haand,
Meget Kjød er af ham skaaret,
Men ei mindste Aand;
Lige kjæk og lige spydig,
Ei til Spot med Trolde for dydig,
Jeg dog, siger han med Gammen,
Lovlig godt "*holdt sammen!*"

6 Stakkels Burmand gik det værre!
Fik han Hovdet med?
Knap vel faaer den stramme Herre
Meer det paa sit Sted,
Muelig dog det lykkes kunde,
Hvad kan *Tysken* ei udgrunde!
Alt han har jo i Fornuften,
Limer godt med Luften!

7 |A:502| Plei nu *Holger*, Jomfru *Hæde!*
Jomfru *Gloriant!*
Salv hans Saar og gjør ham Glæde,
For han Seier vandt!
|PS7:294| I, som Heltemod og Ære,
Altid har hinanden kjære,
I paany skal vies sammen
Ret med Fryd og Gammen!

Jomfru *Hæde* (Hætha) er hos *Saxo* Navnet paa den *hertugelige* Skjoldmø fra *Slesvig* (Hædeby ☉: Haddeby) som trofast fulgte *Harald Hildetan* i Braavalla-|A:500Slaget, og Jomfru *Gloriant* er, i Kæmpevisen om *Holger Danske* og *Burmand*, Navnet paa den Prindsesse, som *Helten* vandt fra *Trolden*. Begge Navne (Hæde og *Gloriant*) betyde “Hæder og Ære.”

|PS7:294|US9:257

Kiærminde-Sang.

Mel. Det var en Søndag-Morgen.

- 1 Det var en Sommer-Morgen,
Endnu før det blev Dag,
Da yppedes paa Heden
Et Holger-Danske-Slag,
Da Soel stod op i Øster,
Den neppe var at see,
Og alle Fugle-Røster,
I Struben kvaldes de.
- 2 |A:503|Det var paa *Idsted-Hede*,
Og saa i *Øvre-Stolk*,
For gamle *Danmarks Ære*
Da stred det *danske Folk*,
Ja, for den danske *Tunge*,
Og for det danske *Land*,
Stred Heltene de unge
Som gamle *Hildetan!*
- 3 Der faldt den gamle *Nordmand*,
Den djærve *Sleppegrell*,
Han regned meer ei Kugler,
End Hagl det haarde Fjeld!
|PS7:295|Der faldt den bolde *Læssøe*,
I Heltemanddoms-Aar,
Og for den *danske Løve*
Det var et Hjertesaar!
- 4 Der faldt i Ungdoms Blomster
Saamangen modig Svend,
At Tysken troer det neppe,
Vi mange har igien;
Dog synger danske Dreng,

De slaaer i Vænget Top:
Som Blomsterne i Enge
Hvert Aar de voxer op!

- 5 | **A:504** Tak være *danske* Piger,
Som græde nu iløn
For Broder og for Beiler,
Som Moder for en Søn!
US9:258 De holdt dem ei tilbage
Med bange Suk og Graad,
De sang for dem med *Brage*:
Vaagn op til Heltedaad!
- 6 Guds Fred med vore Døde
I Danmarks Rosengaard!
Guds Fred med dem, som bløde
Af dybe Hjertesaar!
Vor Kiærlighed med alle,
De Store og de Smaa,
Som vilde staae og falde
Med Løven askegraa!
- 7 Gud gav en herlig Seier
Den lange Sommerdag,
Fra Morgengry til Middag
Det tordned Slag i Slag,
PS7:296 Men da i Middags-Stædet
Man saae den gyldne Soel,
Da vundet var Guld-Sædet
Til Danmarks Dronning-Stol!
- 8 | **A:505** Fra *Als* til *Dannevirke*,
Fra *Sli* til *Ægers Dør*³⁵,
Skal Danmarks Løver springe
Paa Gyldengrund som før;
Hos *Angler* og hos *Friser*,
I gienfødt Vennelag,
Skal synges Kæmpeviser
Om Seirens *Julidag*!
- 9 Og hvergang Danmark græder
Guldaarer med Guldklang,
Og hvergang Øiet perler
Ved liflig Vemods-Sang,
Da hvælte Rosen-Telte
Dem selv ved Havets Bredd,

Hvor *Danmarks Julihelte*
Fik deres Leiested!

35

Ægers Dør (Hav-Munding) skal, efter gammelt Sigende, være
Kilden til "*Eider*-Navnet".

|A:506|PS7:299|US9:259

Papirs-Helte-Sang.

Mel. Vi Sømænd gjør ei mange Ord.

- 1 Der var engang en *tysk* Skribent
Om *Krigen* i det hele,
Han ridsede den af paa Prænt
I alle sine Dele,
Og saa, med Bogen i sin Haand,
Han raabde: mærker dette!
Her seer I en *Napoleon*,
Og det den regelrette.

- 2 Det var Hr. *Bisselær i Kiel*,
Han læste og han hørde,
Til Gru og Graad, til Smidsk og Smil,
Det Mesterværk ham rørde;
O, raabde han: høityske Aand!
Jeg dig tilhører ganske,
Med din Papirs-Napoleon
Kom hid og slaae de Danske!

- 3 Han kom, han saae, han overvandt
Statholderskabets Nuller,
Og stive Stikkere han fandt
Til Listens tomme Huller;
|A:507|PS7:251 Saa lærde han den tappre Hær
Galant at debusjere,
Men hvad han lærde den især,
Det var at "*retirere*".

- 4 Giv Agt! han raabde, godt at slaaes
Forstaaer selv danske *Peere*,
Men hvad de lære skal af os,

Det er at *retirere*;
Man saae det godt ved *Oversø*,
I *Flensborg* endnu bedre,
Det kan de ei paa deres *Øe*,
Saa lidt som deres *Fædre*.

5 Saa drog han op i Herrefærd,
Alt som det stod beskrevet,
Han stillede op sin stolte Hær
Paa Idsted-Overdrevet;
|US9:260 Da løftede han sig paa sin Taa,
Høitidelig han meldte:
Ihvor vi staae og hvor vi gaae,
Vi er *høityske Helte!*

6 Han løb derfra i Hui og Hast,
Jeg vil det ikke dølge,
Selv de, som hængde ved ham fast,
De knap ham kunde følge,
|A:508 Thi som han Mester var i alt
Hvad Krigsfolk sidst behøve,
Saa var han ogsaa, da det gjaldt,
En Mester i at løbe!

7 “Det altid er hvad man gjør *sidst*,
(Saa hørdes han at tale)
Og Flugten prøver Konst og List
Paa Bjerge og i Dale,
|PS7:301 Gjør man det slet, er man til Spot,
Men stolt er vores Rygte;
De præled og de prøised godt,
De *bedst* forstod at flygte!

8 Der vistnok er begaaet Feil,
Vi ellers maatte seiret,
Thi alle Hære til et Speil
Vi havde stolt os leiret,
Men Seier dog er *Lykke* blot,
Berygtet for sin Venden,
Er Enden god, er alting godt,
Og *Flugten* det var *Enden!*”

9 Det var Hr. *Bisselær i Kiel*,
Han rømmed sig og bukked,
Han slog saa ynkeligt et Smil,
Han præked og han sukked:

|A:509|Saasandt jeg hedder *Bisselær*,
Og Konsten alt opveier,
Den Springdands er al Ære værd,
Moralsk er det en *Seier!*

|PS7:297|US9:261

Hurra-Vise om Hr. Villesen.

(Synges paa sin egen behagelige Melodi.)

- 1 Hr. *Villesen* var en tysk Hugaf,
Han kunde skvadronere,
Han raabde: seer *mig* den danske Hær,
Da maa den reent krepere.
Kiender du de Danske!
- 2 Han staaer som en Helt den Dag idag,
At sige paa *Papiret*,
Og der findes ei en Tøddel om,
Han har for *Dansken* firet.
Kiender du de Danske!
- 3 Hr. *Villesen* skrev til Øst og Vest:
Vil I see nye Mirakler,
Saa skynd jer og kom til *Idsted-Kro!*
Jeg flaaer de danske Stakler.
Kiender du de Danske!
- 4 |A:510|De Danske, de saae slet ikke ham,
Men han saae dem tilvisse,
De holdt ham saa varm, han blev saa heed,
At brat han maatte bisse.
Kiender du de Danske!
- 5 Han raabde: det er slet ingen Konst,
Kun grov Konfekt og Drilling,
Jeg løber kun for det Barbari
At bankes ud af sin Stilling.
Kiender du de Danske!
- 6 |PS7:298|Han bissed paa sine bare Been

Til *Sli* og *Gottorp-Borgen*,
Han stædtes slet ikke der endda,
Han bissed over "*Sorgen*".
Kiender du de Danske!

7 |US9:262| Men da han saa kom til *Rensborgs* Port,
Han tordned: holdt, I Kiække!
Og Skam faae hver den, som kryber nu
I Skjul for Odd og Egge!
Kiender du de Danske!

8 |A:511| Et Slag har vi tabt, den Sag er klar,
Og *Slesvig* er nu fløiten,
Men det var kun Lykkens Skyld, den Mær,
Nu blæser vi ad Tøiten.
Kiender du de Danske!

9 Man siger jo nok i *Dannemark*,
At Hugg er holdne Vare,
Men det er kun Snak, naar vi blot kan
For Tro derpaa os bare.
Kiender du de Danske!

10 Saa ryst nu kun af dig, stolte Hær,
De danske Bank, som stinker!
Gak frem paa den Vei, du har betraadt,
Hvor jeg og *Tyskland* hinker!
Kiender du de Danske!

11 Saa synger vi nu et *tyisk* Hurra
For Helten paa Papiret:
Gid længe han leve i *Berlin*,
Saa daadfuld og dydsiret!
Kiender du de Danske!

12 |PS7:299| Vi synger dog helst et *dansk* Hurra
For Kongen og hans *Ka'le*,
Som bankede ud Hr. *Villisen*
Fra Hoved indtil Hale!
Kiender du de Danske!

Hekla og Fonder-Tann.

Hekla og Fonder-Tann

Mødtes paa det salte Vand;
“Fonder-Tann”
Er “gjort af Gran”,
“Hekla foruden Vild
Er et Bjerg, som spruder Ild;
Derfor Fonder-Tann
Gik naturligviis ibrand,
Ja, det gi'er Fornuften,
Gik i Lyset, sprang i Luften,
Varsled godt om hvad paa Landet,
Fondertannet,
Kom for Skade, kom ifærd
Med den Danske Bavnilds-Hær!
Heraf lære *Tysken* da:
Bliv herfra!
Kom nu aldrig meer for nær
Hekla og den Danske Hær!
Husk det nu, at, naar det giælder,
Ild dog brænder meer end “*Nelder*”,
At tilsøes den og tillands
Brænder ogsaa “*Fonder-Tanns*”.

[A:513]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 24. August. Nr. 33.

Insurgenterne i Holsten og Oprørerne i Slesvig.

En af mine Venner spurgde forleden Dag en Skildvagt (Skjoldmand) om det var “*Oprørere*”, der sad hist oppe? men fik til Svar: *nei*, det er “*Insurgenter*”, og derved kom jeg igien til at tænke paa al den

Forvirring og selv Ulykke, man kommer afsted med de “pæne” Ord, man i det saakaldte *dannede* Sprog bruger om alle *stygge* Ting, og da især, naar Ordene ovenikiøbet er *vildfremmede*, saa jævne *danske* Folk slet ikke veed andet om dem, end at alle pæne Folk bruger dem. Naar man saaledes indprænter vore *Bønderkarle*, at *Holsten-Gottorperne*, som vi slaaes med paa Liv og Død, de maa *ikke* kaldes *Oprørere*, men skal kaldes *Insurgenter*, da er det endnu meget værre end naar man fortæller dem, at de Samme maae ikke kaldes, hvad de er: vore *arrigste Fiender*, men skal kaldes vore feilende *Brødre* og **A:514** misledte *Venner*, thi vel frister man ogsaa hermed *jævne* danske Folk til enten at *tænke*, det er stor *Synd*, vi gjør med vort *Blodbad* paa *Brødre* og *Venner*, eller at tænke, det *skader ikke* at slaae *Brødre* og *Venner* ihjel for en Feils Skyld, men “*Brødre* og *Venner*” er dog Ord, som danske Folk kiender, saa de kan see, det er Pokker til Broderskab og Venskab, deres, som, naar de kunde drukne os i *een* Skeefuld Vand, tog ikke to til det; men “*Insurgenter*” veed danske Folk *ikke hvad* er, og alle de pæne Intelligenser, som idelig fører det Ord i Munden og bansætter *ikke Oprørerne*, men alle hvem der kalder dem med deres rette Navn, de frister *jævne* danske Folk til at tænke, at “*Insurgenter*” er dog maaskee *Holsten-Gottorpernes rette Navn*, som enten i kloge Folks Øine giver dem Ret til hvad de gjør, eller beviser dog, at vi gjør Uret i at hade og afskye, lemlæste og knuse dem. At man nemlig godt kan gjøre det *sidste* uden det *første*, det hører de vel ogsaa *Intelligenserne* forsikkre, da det nu engang skal høre til “*Soldatens*” Haandværk, som hverken maa tænke eller føle, men skal kun slaae ihjel eller lade sig slaae ihjel paa Kommando, uden at mukke eller engang at spørge om, *hvad* man dog egenlig *slaaes om*, og *hvad* det er, de skal myrde andre og selv lade Liv og Blod for; **A:515** men det faaer *jævne Danskere* aldrig i deres *Hoved*, dertil er det alt for langt fra deres *Hjerte*.

Hermed staaer en Bekiendgiørelse fra vort *Krigs-Ministerium* i en besynderlig Forbindelse, thi vel er den paa *tysk*, men staaer dog i *danske* Aviser, og synes virkelig at ville indskærpe, at “*Insurgenterne*” selv er ganske skikkelige Folk, men at de, der *uden* at *være* *Insurgenter*, vil prøve Styrke med os, de er rene Afskum. Det hedder nemlig i denne, saavidt jeg veed, aldeles *mageløse* Bekiendgiørelse³⁶, at alle de, der tager Tjeneste ved “*Insurgent-Armeen*” *uden* at være fødte *enten* i Slesvig *eller* i Holsten, de maae ikke vente, hvis de falder i vore Hænder, at behandles som andre *Krigsfanger*, men som udenfor Folkeretten, altsaa som *fredløse*, og det er netop det *modsatte* af hvad man maatte vente, naar *Insurgenterne* i Krigsministerens Øine er *Oprørere*, thi *værre* end man vil behandle *Oprørerne selv* pleier man dog ikke at behandle deres fremmede Hielpere, men vel har man pleiet at true *Oprørerne selv*, saamange, som er *født* i Riget, med at behandle dem som

Misdædere, og kun indrømmet *Undtagelse* for *fremmede Krigsmænd*, der af forskellige Grunde kæmpede under Oprørernes Fane. Det ligger altsaa |A:516 meget nær for *jævne* danske Folk at *tænke*, at denne besynderlige Afvigelse maa have sin Grund i en *væsenlig Forskiel* mellem “Oprørere” og “Insurgenter”, saa at hvis *Holsten-Gottorperne* var *Oprørere*, da maatte de vel, naar man fik Fingre paa dem, straffes som *Misdædere*, om man end vilde behandle de *Fremmede*, der, uden at have gjort Oprør, kun sværmede for det “stortyske Fædreland”, som andre Krigsfanger, men at fordi *Holsten-Gottorperne* *ikke* er *Oprørere*, men *Insurgenter*, saa maa der i denne for danske Øine skjulte Forskiel skjule sig en gyldig Grund til, at de, der er født *under Kongen* af Danmarks Scepter og har *brudt* deres *Troskabs-Eed* til ham, de skal behandles ordenlig, som man pleier at behandle *fremmede* Modstandere, men de *Fremmede*, som *ikke* er født i Kongen af Danmarks *Rige* og *ikke* har svoret ham *Troskabs-Eed*, de skal behandles *som Oprørere*. Jeg troer nu vist nok ikke, at *Krigsministeren* vilde vedkiende sig en *saadan* Forskiel mellem “Oprørere” og “Insurgenter”, der vist nok heller ikke paa nogen muelig Maade lod sig forsvare, men jeg kan ikke nægte at den *synes* forudsat, og at naar man lader *denne* Forskiel fare, da bliver *den* Skilsmisse, Krigsministeren til Insurgenternes *Fordeel* gjør mellem *Insurgenterne* selv og deres fremmede *Hjelpere* mig aldeles *uforklarlig*.

|A:517 Man kan nemlig vel tænke sig, at Krigsministeren, saavel som vi andre, *ønskede*, at *Holsten-Gottorperne* var indskrænkede til deres egne *Hjelpkilder*, saa vi des lettere kunde faae Bugt med dem, men Krigsministeren er vist alt for klog til at tænke, at han med fire tyske Linier kunde kyse enten General *Villisen* eller nogen anden tysk Krigsmand ud af *Holsten-Gottorpernes* Tjeneste, og han veed vist meget godt, at alle *saadanne* Trusler igrunden er intetsigende, med mindre man i det hele *hverken* tager *eller* giver *Pardon*, saa det maa vel være for *Grundsætningens* Skyld Ministeren har gjort denne aldeles usædvanlige Skilsmisse, og denne hans Grundsætning, hvorefter *Insurgenterne* skal behandles *bedre* end deres *fremmede Hjelpere*, synes mig rigtig nok uudgrundelig, da det hos *ham* jo umuelig kan være den splinterny Grundsætning, at *Indføds-Retten* indslutter Opstands-Retten ∴ *Insurections-Retten* i sig.

Man kunde vel giætte paa, at Krigsministeren ved den besynderlige Skilsmisse kun vilde gennemføre sin bekiendte Anskuelse, at kun de ordenlig *Udskrevne*, ikke de “*Frivillige*” er *rigtige Soldater*, som kan forlange at behandles efter *Folkeretten*, men deels maatte han da have udstrakt sin Trusel til *alle* “*Frivillige*” i den holsten-gottorpske Hær, selv om de var født i *Slesvig* eller *Holsten*, og deels kan jeg ikke |A:518 rime det med Ministerens

bekjendte Anskuelse, at de "*Frivillige*", selv naar de er allermest opflammede (Ministeren kalder det gjerne "*fanatiserede*") er i Regelen en Krigshær mere til *Skade* end til *Gavn*, thi vel kan jeg forstaae, at Ministeren med denne Anskuelse maa være glad ved, at den *danske* Krigshær er blevet de norske og svenske *Frivillige* kvit, men efter den samme Anskuelse maatte han jo ønske den holstengottorpske Hær oversvømmet af *tyske Frivillige*, saa den ret kunde blive hvad man kalder "*demoraliseret*" og altsaa ikke engang vinde *moralske* Seire.

Dog, hvad man ikke forstaaer, skal man helst lade staae ved sit Værd, og det kan jeg saameget bedre her, da General *Villisen* jo allerede har svaret, som Ministeren maatte vente, og Bekiendgiørelsen altsaa allerede har tabt sin Brodd, uden forsaavidt den kan tjene til at bestyrke *jævne* danske Folk i den Tanke, at Regieringen *ikke* anseer Holsten-Gottorperne for *Oprørere*, men kun for "*Insurgenter*", som ingen ret veed hvad er, og som pæne Folk finder, det er *ingen Skam* at kaldes, altsaa vel heller ingen Synd at være.

Da nu imidlertid gjort Gierning ei staaer til Ændring, og da det vel ikke nytter stort at bede baade *Krigsministeriet* og alle *pæne* danske Folk indstændig, dog i det mindste hvor det gælder *Danmarks* Forhold til sine arrige Fiender, til *Oprørere* og *For|A:519rædere*, at tale og skrive reent ud af Posen, saa de, der skal *stride* og *lide* for *Danmark*, kan forstaae dem, saa er alt hvad jeg kan gjøre til at formilde de sørgelige Følger af den forvirrede Talebrug, nærmere at oplyse, *hvad* Holsten-Gottorperne i Forhold til *Danmarks* Rige og det *danske Folk* virkelig er og har forskyldt af os, enten man saa kalder dem *Oprørere* eller *Insurgenter*.

Først maa jeg dog oplyse, at efter den *store Verdens* Talebrug kalder man dem, der sætter sig op mod deres Herrer, uden Spørgsmaal om Ret eller Uret, *Oprørere*, naar de *ikke* kan *slaae dem*, men *Insurgenter*, naar de *seirer* og synes at have Lykken med dem, saa efter *denne* Talebrug er det latterligt at kalde Holsten-Gottorperne, som tre Gange er slaaet af Marken og aldrig har seiret, for "*Insurgenter*", men at egenlig skal Ordet "*Insurgenter*" efter sin *latinske* Oprindelse betyde *undertrykte* Folk, som *reiser sig* og *staaer op* mod Magthavere, hvis *Ret* kun sad i *Spydstagen*, og som da ogsaa skeer *deres Ret*, naar man byder dem *Spidsen*. Saaledes kaldte *Tyrken* vel *Grækerne* *Oprørere*, da de for tredive Aar siden reiste sig og stod op imod ham, men da Tyrken slet *ikke* havde *anden* Ret til *Grækenland* end *Krigs-Retten* eller *Spydstage-Retten* og havde ikke engang forlangt *Troskabs-Eed* af Grækerne, saa **|A:520**er det soleklart, at deres *Opstand* var retmæssig og burde, hvor man talde og skrev Latin, kaldes *ikke* "*seditio*" *Oprør*, men, forsaavidt det er Latin "*insurrectio*" *Opstand*, enten saa Opreisningen lykkedes eller ikke. Noget anderledes forholder det sig med det

Opstyr, som *Ungarerne* eller *Magyarerne* gjorde 1848 mod den *Østerrigske Keiser*, thi vel har Ungarn fra Arildstid været et eget Kongerige, som havde sin egen Krone, Forfatning og Lovgivning, men Ungarerne havde dog i det hele *fredelig* hyldet de *Østerrigske* Herrer, som altsaa i det mindste med et godt *Skin* kunde kalde dem *Oprørere*, og med *Russernes* Hjelp tage en blodig og grusom Hevn over det kiække, men selv vilde og splidagtige, og derfor især ulykkelige Folk.

Kommer vi nu til det *holsten-gottorpske* Opstyr, som kun ved Understøttelse af *Preusen* og hardtad hele *Tyskland* er blevet vanskeligt at undertrykke, da ligner det forsaavidt det *magyariske*, at *Holsten*, paa *Ditmarsken* nær, *fredelig* har underkastet sig *Kongen* af Danmark, men dog forbeholdt sig sin egen Lovgivning og Forfatning, som et frit Fyrstendømme i det saakaldte hellige Romerske Rige eller nu det "Tyske Forbund", saa dette Opstyr kan ved første Øiekast synes *hverken* meer *eller* mindre *oprørsk* end det *Ungarske*, og det er klart, at Holsten-Gottorperne, *naar* de blot **A:521** havde reist *sig selv* imod Konge-Hertugen, ligesaalidt havde gjort Oprør mod *Danmark*, som Ungarerne, ved at reise *sig mod* Keiser-Kongen, gjorde Oprør mod *Østerrig* eller *Tyskland*, hvortil de slet *ikke hørde*. Jeg vil heller ikke lægge Vægt paa den for Resten vigtige Forskiel, at de danske Konger *ingenlunde* havde givet *Holstenerne* saadan Anledning til Misfornøielse og Klage, som de østerrigske Keisere havde givet Ungarerne, men jeg vil kun paastaae, at hvor pænt et Navn man end vil give Holsten-Gottorperne i *Holsten* og under deres Opreisning for at tiltvinge sig en klar Skilsmisse fra Danmark og Sammensmeltning med det store "enige" Tyskland, saa i *Slesvig* og under deres *forræderske* Kamp for, ved Hjelp af *oprørske Slesvigere* og indkaldte Fremmede, med Vold og List at berøve *Danmark Sønder-Jylland* og slæbe det med sig til *Tyskland*, der er de mellem de værste og frækkeste *Oprørere*, som Verdens-Historien kiender.

Men nu er denne Opvækkelse af et *Oprør* mod *Danmark* i *Sønder-Jylland* og Indlemmelsen af dette *danske* Landskab i *Tyskland*, aabenbar Sjælen i hele det *holsten-gottorpske* Opstyr og Ustyr, thi hvad Grund end *Holstenerne* ellers kunde havt til at klage over det *Fællesskab*, deres Hertug paa den *Danske* Throne havde stræbt at indføre mellem *Danmark* og *Holsteen*, saa tilstod Konge-Hertugen dem **A:522** før Krigens Udbrud en saa *fuldstændig* Skilsmisse fra Danmark og Sammensmeltning med det store enige Tyskland, som de kunde forlange, saa de greb aabenbar kun til Vaaben og indkaldte kun fremmede Tropper for at *fravryste* det *danske Folk* og *Kongerige Sønder-Jylland*, som de selv maatte tilstaae *aldrig* havde hørt til *Tyskland*, altsaa heller *ikke* til *Holsteen*, hvilke *fyrstelige Personer* det saa end i Tidens Løb havde været udleiet eller forlenet til. See, *derfor* er *Holsten-Gottorpernes*

Krig med os den klareste *Oprørs-Krig*, der nogensinde er ført i Verden, og alt hvad *Holsten-Gottorperne* anføre for at besmykke den, blotter kun endnu mere deres Uretfærdighed og Troløshed.

Naar saaledes *Holsten-Gottorperne* paastaae, at for 400 Aar siden skal en *dansk Konge* have lovet dem, at *Slesvig* og *Holsteen* skulde *altid* blive sammen, da lader vi det her allerbedst staae ved sit Værd, om det er sandt eller ikke, thi er det sandt, da var det jo et *Fællesskab* mellem *Danmark* og *Holsteen*, som den danske Konge derved vilde indføre, en blot *Personal-Forbindelse*, han vilde gjøre *reel*, uden dertil at have enten *Danmarks* eller *Tysklands* Tilladelse, og det er jo da ligesaa oprørende som latterligt og selvmodsigende, naar *Holsten-Gottorperne* i *samme Aandedræt*, som de høitidelig protestere mod |A:523| en *hvilken som helst* virkelig (*reel*) *Forbindelse* med *Danmark*, og paastaaer, at *ethvert Fællesskab*, som deres Hertuger paa *Danmarks Throne* har stræbt at indføre mellem *dansk* og *holstensk* var et uretmæssigt Overgreb og en *Forbrydelse* mod *Holsteen* og det store *Tyskland*, naar de dog i *samme Aandedræt* ligesaa høitidelig paastaaer, at herfra skal *det Fællesskab*, som Hertugerne har stræbt at indføre mellem *Holsteen* og *Sønder-Jylland* være en *saadan Undtagelse*, at *Ophævelsen* deraf, selv naar *Holsteen* vælger sig en ganske anden Hertug langt fra *Danmarks Throne*, er en *Forbrydelse* over alle *Forbrydelser* mod *Holsteen* og det store enige eller uenige *Tyskland*. Dette er jo saa aldeles *Daarekiste-Snak*, at ligesaa lidt *Holstenerne* som andre *Mennesker* kan rime det sammen, og Sandheden er jo da aabenbar, at *Holstenerne*, tvertimod al *Ret* og *Skiel*, vil, om de kan, bemægtige sig et *dansk Landskab*, fordi de finder, at det er dem, ved deres *Løsrivelse* fra al *Forbindelse* med *Danmark*, uundværligt og kan være hele *Tyskland* fordeelagtigt.

Naar endelig *Holsten-Gottorperne* paastaaer, at *Sønder-Jylland* er *ikke* hvad de kalder et *dansk*, men er *igrunden* et *tysk Landskab*, fordi det er kun endeel af *Almuen*, der snakker et *Kragemaal* mellem sig selv, som ligner det *Danske* lidt, medens alle *pæne* og |A:524| *dannede Folk* og selv den største *Deel* af *Almuen* taler det allerdeiligste *Tysk*, da vil vi ogsaa her gjøre *Pinen* kort, ved at lade det staae aldeles ved sit Værd, hvor slet *Dansk* og hvor godt *Tysk* de taler i *Sønder-Jylland* og hvordan *Sprog-Kortet* skal tegnes, da det jo slet ikke kommer den *Krig* og *Trætte* ved, som *Holsten-Gottorperne* fører med det danske Folk om *Herredømmet* over *Sønder-Jylland*. Om der nemlig af alle med een *Mund* taltes det allerdeiligste *Tysk* ligesaa *Eider* til *Kongeaalen*, saa kunde det dog vel ikke give *Holsten-Gottorperne* mindste *Ret* til enten at give *Love*, kræve *Skat* og udskrive *Krigsfolk*, eller at skyde paa *danske Krigsfolk* i deres eget Land og paa *danske Krigsskibe* i deres eget *Farvand*, og dette er jo dog hvad *Holsten-Gottorperne* har gjort og hvad de har kaldt *Preuser* og *alskens Tyskere* til *Hjelp* for at kunne

have gjort ustraffet og for herefter at gjøre uforhindret. Vilde kanskee *Holsten-Gottorperne* paastaae at have *Ret* til at give *Love*, kræve *Skat*, udskrive *Krigsfolk* og straffe al Modstand i *ethvert* Land, hvor man taler *tysk*, selv i *Nord-Amerika* eller *Australien*, eller troer de virkelig, man har mere *Ret* til at rane fra Næsten hvad man kan naae, end hvad man ikke kan, eller maae de dog ikke finde, at havde *Statholderskabet i Kiel* *Ret* til at bemægtige sig *Søn|A:525der-Jylland*, fordi der taldes *Tysk*, da havde Kongen af *Hannover* aabenbar *samme Ret* til at bemægtige sig baade *Lauenburg* og *Holsteen*, og Kongen af *Preusen* *samme Ret* til at være *Lougiver* og *Skattekræver* og *Soldatpresser* i hele det store *Tyskland!*

Naar man altsaa indrømmede *Holsten-Gottorperne* *alt* hvad de har paastaaet *baade* om *Sønder-Jyllands sproglige* *Tyskhed* og om det *Løfte* eller den *Trusel* af *Konge-Hertugerne* at ville forvandle *Personal-Unionen* mellem *Slesvig* og *Holsteen* til en *reel*, ja, evig og uopløselig *Forbindelse*, saa fik de aabenbar dog *ikke* mindste *Skygge* af *Ret* til at bemægtige sig *Slesvig*, give *Love*, kræve *Skat* og udskrive *Krigsfolk* deri, løsrive det fra *Danmark* og lime eller lodde eller lænke det til *Holsteen*, saa det er ene og alene *Magten*, de kan vente *Lykke* af, og da deres egen *Magt* nu tre Gange er veiet og fundet for let, maae de prise deres *Lykke*, om de kan beholde deres eget Land paa langt ufordelagtigere *Vilkaar* end de har havt det under *Danmarks Krone*, thi hvem der skal have en *fremmed Magt* at takke for sin *Lykke*, faaer den sædvanlig kun meget tynd. Een stor *Synd* har Kongerne af *Danmark* vist nok begaaet mod *Holstenerne*, men som dog paa ingen Maade undskylder det afskyelige *Oprør* og den blodige for *Danmarks Rige* og for Fol|A:526kenes gode *Sag* i alle Maader farlige *Krig*, thi de har kun *forkiælet* og *forvænt* *Holstenerne*, saa de fristedes til ikke blot at tiltage sig *Hals* og *Haand* over *Sønder-Jylland*, men at betragte sig som det *danske Riges Grund-Støtter*, hvormed det maatte staae og falde, og at nu *Erfaringen* ikke blot har viist, at det gamle danske *Kongerige* endnu godt kan staae paa sine egne *Been*, baade *uden Holsteen* og *trods Holsteen*, men ogsaa viist, at *Holsten-Gottorpernes Herredømme* i *Sønder-Jylland* var ikke "Eie" men "Leie", der nødvendig ophører naar *Leieren* vil *tilegne* sig *Leiejorden*, det tilgiver vist nok aldrig *Holsten-Gottorperne* enten det danske *Folk* eller *Lykken* og *Vorherre*, men saalænge disse *Tre* holder sammen, staaer de sig dog nok, og saalænge skal *Holsten-Gottorperne* staae i *Danmarks* og *Nordens Historie* som *Hovedmænd* for det *Slesvigske Oprør*, afskyelig *Ihukommelse*.

Dette *Oprør* speiler sig nemlig klart i den bekiendte *Fabel* om *Tæven*, der laande *Huus* for at lægge sine *Hvalpe* og fik *Lov* til ogsaa at opføde dem derinde, men *tilegnede* sig saa *Huset* og sagde til *Eieren*: du faaer det aldrig meer, uden du kan bides med mig og alle

mine Hvalpe, saa der fattes kun til fuldkommen Lighed, at *Tæven i Dyrelegen* skulde kaldt alle sine gode Venner af Han-Hundene til Hjælp, og beraabt sig paa [|A:527](#) at *Hvalpene* havde *Indfødsret* og at hun havde Løfte om aldrig at skilles fra sine Hvalpe!

Samler vi nu alt dette, da seer vi, at de *pæne* Folk hos os snakker i alle muelige Maader ved Siden ad Munden, den danske Mund, naar de kalder Holsten-Gottorperne *Insurgenter*, som om de var et Folk, der tænkte, de blev undertrykt af de Danske og reiste sig for at hævde deres *Frihed*, thi kun naar *Holstenerne* vil nøies med *Holsteen* og *ei*, som "*Slesvig-Holstenerne*", opkaste sig til Herrer paa *Gottorp* over *Sønder-Jylland*, vække og nære et afskyeligt *Oprør* i Slesvig, Husum og Ekernførde, *ei* at tale om Tønder, Aabenraa og Hadersløv, kun da kan *billige* og *oplyste* danske Folk skaane dem for Oprørets Brændemærke, og kalde dem "*Insurgenter*", Opstandere, Luftspringere, Selvkaagere, eller hvilket andet pænt og nænsomt Udtryk, man kan bruge om sine Fiender og Modstandere, som betragter vort Mellemværende fra den modsatte Side.

Og ligesom jeg nu fra Begyndelsen har raadet mine Landsmænd til at skielne skarpt mellem det *danske* Land *Slesvig* eller *Sønder-Jylland* og det *tyske* Land *Holsteen*, saaledes skal jeg, selv *efter* Slagene ved *Frederis* og *Idsted*, og om vi, som Gud forbyde, skulde for *Sønder-Jyllands* og gamle Danmarks Skyld nødes til at vinde endnu mere blodige og glimrende [|A:528](#) Seire, selv *efter dem*, bede mine Landsmænd, baade for Guds, for Næstens og for deres egen Skyld, *ei* at befatte sig med *Holstenerne*, naar de vil holde dem paa *deres eget*, men lade dem være *frie* for al *borgerlig* Forbindelse med *Danmark*, og gierne tilgive dem al den Uret, de har gjort, al den Foragt, de har viist, og al den Opoffrelse, de har aftvunget os. Dette kalder jeg *sand* Fredelighed og Forsonlighed, der altid vil være til det Folks egen største Gavn og Glæde, der viser den, medens jeg kalder al Nænsomhed og Sødtalenhed mod dem, der vil løsrive *Sønder-Jylland* fra *Danmark* og lægge det til *Holsteen*, hos *danske* Folk *Fjolleri* eller *Falskhed* og hos *andre* et Krigspuds, hvormed de vil franarre det *danske Folk* enten Modet til at forsvare sin Odel, Arv og Eie, eller Frugten af dets Kamp og Seier, som, med Guds Hjælp, skal være *Danmarks Bestandighed* og *livsalige Fred!*

 Hvad skal vi nu gjøre med Slesvig?

Det har, som vi veed, alt paa tredie Aar været et staaende Spørgsmaal i Danmark, *hvad* vi skulde gjøre med Hertugdømmet Slesvig, *naar vi maatte raade?* enten vi da skulde indlemme det heelt og holdent i Kongeriget Danmark, eller vi skulde dele det med Holsten-Gottorperne, eller vi skulde overlade det ganske til sig selv? For mine historiske Øren ringer det nu altid: sælg ikke Skindet, før du har skudt Bjørnen, og roes ikke af Vindingen før Spillet er ude! saa jeg har altid raadt til *først* at *tage* Slesvig og *saa* tale om, hvad vi helst skulde gjøre med det, og naar jeg alligevel i Forbigaaende har rørt ved det sidste Spørgsmaal, da har det kun været for at vise, at de ovennævnte tre Kaar (paa pluddervælsk: Alternativer) var ingenlunde de eneste, saa man kunde godt forkaste dem alle, og dog have meget at gjøre med Slesvig. Endnu er det jo *vel* tidlig at gaae nærmere ind paa Spørgsmaalet, da |A:530| der endnu er en holsten-gottorpsk Krigshær paa Benene med *Brudstykkerne* af hele det store uenige *Tyskland* i Ryggen; men deels tør man vel slaae saamegen Lid til *Danehæren*, at den, med Guds Hjelp, baade kan og vil holde *fast* paa hvad den har taget med Staalhandsker, saa den lader sig ikke bedre imorgen end igaar feie ud med de "*tyske Jernkoste*", hvoraf Hr. *Villisen* sidst kun beholdt "*Kosteskafte*" at ride til Bloksbjerg paa; og deels gjælder det nu om, at ogsaa vor Regiering *holder fast* paa hvad *Danehæren* med stor Opoffrelse, men endnu langt større Ære har udvristet af Tyskernes Kløer, da vi ellers slet *intet* faaer med Slesvig at gjøre, uden daglig at djævles med Tyskerne om det, hvad vist nok var det værste, vi kunde gjøre.

Heller ikke idag vil jeg for Resten indlade mig dybere paa Besvarelsen af det *fristende* Spørgsmaal end de nærværende Omstændigheder kræve, saa jeg vil ikke fordybe mig i det vanskelige Spørgsmaal, *hvad* eller *hvormeget* vi i Fremtiden *kan* gjøre med Hertugdømmet *Slesvig*, for at vi rigtig kan have Gavn af det og det af os som *Sønder-Jylland*, men jeg vil indskrænke mig til det Spørgsmaal: hvad vi *nu*, idag og imorgen og altid, saalænge vi som *Danskere* vil leve og see gode Dage, *skal* og maae gjøre med *Slesvig*, og dette Spørgsmaal besvares allerbedst med |A:531| de faa men fyndige Ord: vi skal af al vor Magt og Styrke *holde fast* paa hele

Hertugdømmet, og ei sælge en Fodsbred af Landet, eller en Fingersbred af Herredømmet, *for* hele *Holsten*, eller for hele *Tyskland*, eller for *hele Verden*, som vi ikke kan gjøre noget med uden at kvæles eller drukne deri. Vi skal altsaa have døde Øren for al den Snak, man kan og vil komme med, at *Holstens* Venskab og varige om end løse Forbindelse med Danmark kunde dog sagtens være en lille Opoffrelse værd, enten af det sydlige Slesvig over *Tønder* og til *Flensborg*, eller dog over *Ekernførde* og til *Dannevirke*, eller dog over Eidersted og til Sorgfloden, eller dog en Skaansel af alle de strængt talt *ikkepolitiske* (upolitiske) Baand, der har sammenknyttet *Slesvig* og *Holsten*; thi gaaer vi ind paa noget af alt dette, da opgiver vi derved Hertugdømmets *rolige* Besiddelse og binder Hænderne paa os selv, saa vi ingen Ting kan gjøre med det Hele, men kun trækkes om det med *Holsten* og *Tyskland*, til vi snart blive trætte.

Men er det ikke dog meget tvivlsomt, om vi *saaledes* kan beholde hele Hertugdømmet til *Eideren*? Jo, naturligviis, ligesom det førend Slagene ved *Bau*, *Frederis* og *Idsted*, og tildels midt under dem, var meget tvivlsomt, *om* vi kunde seire, og *om* vor Seier vilde blive fuldstændig, men her som hist maae vi først **A:532**ret *ville* noget og prøve paa det, før det kan vise sig, *hvad* vi *kan*, saa naar vi vil vide, om vi kan beholde Hertugdømmet Slesvig som et *dansk hjemfaldent* Lehn, da maae vi først fatte det Forsæt at beholde og behandle det *saaledes*, og lade det komme an paa en Prøve, ligesom ved *Bau*, *Frederis* og *Idsted*, *hvad* vi *kan*.

Altsaa, det første vi, efter at have fordrevet *Holsten-Gottorperne* fra Slesvig, skal gjøre med det, er at erklære det for et alt længe *til Danmark hjemfaldent* Lehn, som vore Konger, der *tillige* var Hertuger i *Holsten*, meget utilbørlig og uforsvarlig har sammenknyttet med dette vildfremmede tyske Land, saa vi nu med væbnet Haand og stor Opoffrelse har maattet udrive det danske Hertugdømme *Sønder-Jylland* af *Holstenernes* og deres *Hjelperes* Vold, som aabenbar vilde løsrevet det fra *Danmark* og indlemmet det i *Tyskland*. Uagtet vi nu, hverken for Kongerigets eller Hertugdømmets Skyld, under nærværende Omstændigheder, kan eller vil indlemme det *saaledes* i Kongeriget, *som* *Nørre-Jylland*, eller *som* det forrige Hertugdømme *Langeland*, saa kan vi dog hverken indrømme *Holsten*, *Tyskland* eller nogen anden Magt *Ret* til at blande sig i Kongerigets og Hertugdømmets *indbyrdes* Forhold, eller gjøre mindste Skaar i det Herredømme, den *danske Regiering* nødvendig maa udøve over et Landskab, **A:533**hvis *danske* Befolkning hidtil ved *Holstenernes* Hjelp har været aldeles undertrykt af indvandrede Tyskere, og hvis halve Deel har været i fuldt *Oprør* mod Danmark, saa det kun med Vaabenmagt kan bestyres og beroliges.

Førend vi har gjort dette, med det faste Forsæt, om vi kan, at

sætte denne vor jævne, danske og velgrundede Paastand igiennem, før nytter det jo slet ikke at tale om, *hvad* vi skal gjøre med Slesvig, thi før har vi ikke *kongelig* og *folkelig* taget det i Besiddelse, som vor Odel, Arv og Eie, vi, paa Ansvar for Gud og Mennesker, har Lov til at gjøre med hvad vi finder at være bedst for *Danmark* og for det *Norden*, vi i det mindste ligger lige saa nær, som *Holsten* ligger *Tyskland*, og skylder det lige saa meget Hensyn.

Jeg veed det jo meget godt, at hvor nødvendigt end dette foreløbige Skridt er, naar *Danmark* skal have andet end Ulykker af Slesvig, og ei skal have udgivet sine for største Delen laante Millioner og udgydt de dyrebare Strømme af sit Hjerteblod, og vundet de udødelige Seire forgiæves, saa er det dog, efter Omstændighederne, et *Kæmpe-Skridt*, som alle Krystere gyse ved at tænke paa, og som det slet ikke synes, vore ansvarlige Ministre har isinde at gjøre, skøndt de jo godt maae kunne see, at Kongen af *Danmark* har, især *efter* Idsted-Slaget, den soleklarest Ret og For|A:534|pligtelse til at *overtage Regieringen* over Sønder-Jylland, *ei* som Hertug i Slesvig, end sige som Hertug i Holsten og Lauenburg, eller som Medlem af et tysk Forbund, men *som Konge af Danmark*, der med Danehæren har taget sit eget igien, som Oprørerne og deres fremmede, tyske Hjelpere haardnakket gjorde ham stridig.

Imidlertid, Sagen er baade saa vigtig og saa soleklar, at her kan ingen Halten taales, thi vi maae nu aabenbar enten *virkelig opgive* eller *virkelig tilegne* os Hertugdømmet Sønder-Jylland, enten forraade *Dansken* eller gjøre den *herskende* i Sønder-Jylland, og har Danmarks Konge og Folk, for at hævde sig Besiddelsen af Slesvig og *Dansken* sin Ret paa sine gamle Enemærker, vovet og vundet hvad hele Europa har forundret sig over, saa maae de dog vel sagtens vove at høste Frugten af deres Løvemod og Seier, sagtens vove hvad hele Europa, paa *Tyskland* nær, maa finde aldeles ligefrem i sin Orden, slet ingen Ting imod hvad *Frankrig* har gjort i *Elsas* eller hvad *Østerrig* nylig har gjort i *Ungarn* og *Preusen* i *Posen*!

At den danske Regiering ved en saadan Leilighed vilde baade *love* og *holde* at tage alle velerhvervede Rettigheder og selv al Billighed i Betragtning, og ingenlunde berøve *Tyskerne* i *Slesvig*, naar de vil holde sig *rolige*, nogen af alle de Borger-Rettigheder og |A:535|Friheder, som kan nydes under *dansk Herredømme*, det følger af sig selv, og turde vi alligevel intet afgiøre, da turde vi aabenbar heller ikke, hvad dog Treaars-Krigen synes at have beviist, vi tør: paa egen Fare være et *frit* lille *dansk Folk* i den store Verden.

Ja, det er klart, turde vi, selv *efter* Idsted-Slaget, der til al vor anden Ret har givet os *Krigs-Retten*, endnu *ikke tilegne* os Hertugdømmet Sønder-Jylland som Guds og vort eget, da gjorde vi det *danske* Navn og Folk til et Ordsprog i Verden, naar man vilde betegne det *Naragtigste*, man kiendte, paa een Gang den største

Vovehals og den største *Kryster* og Kiælling, der vel turde slaes med al Verden for sin halvveis forførte Kiæreste, men turde saa dog ikke omfavne og *hjemføre* hende, af Frygt for onde Øine og for onde Tunger, men lod hende staa midt imellem sig og sin Medbeiler, med en i hver Haand, saa hverken hun eller de kunde gjøre andet end gabe paa hinanden til Dommedag, med mindre Beilerne kunde enes om at flække hende midtad, eller til en Forandring slaes igien, og naar Helten atter vandt, da atter sætte hende i den levende Gabestok, midt imellem sig!

Eller troer man virkelig endnu i Danmark, at det var klogere og værdigere, mindre kiællingagtigt og latterligt, *efter* den *Krig*, vi har ført om Sønder-Jylland og Eidergrændsen, *efter* de *Offere*, vi har bragt, de **A:536** *Slag*, vi har slaet, og de *Seire*, vi har vundet, om vi nu, under hvilketsomhelst Paaskud, *opgav* Eider-Grændsen og spændte Sønder-Jylland lidt meer eller mindre stramt i samme Kobbelt med *Holsten*, som før! Tænker man virkelig endnu derved at kunne "*vinde Holsten*"? troer man, at Holstenerne, der ikke endnu har glemt os af hvad vi gjorde ved dem for sexhundrede Aar siden under *Valdemar* den Anden *Seier*, dog ad Aare vil have glemt os af, hvad vi gjorde ved dem under *Frederik* den Syvende *Seier*! Troer noget skønssomt Menneske vel, at Holsten, om det ogsaa nu lod sig true eller tvinge til i en vis egen Forbindelse med Slesvig at kaldes en *integrerende* (uadskillelig) Deel af det "danske Monarki", ved første gunstige Leilighed vilde gjøre sig mere Samvittighed over at rive sig løs og trække Slesvig med sig end det gjorde 1848, eller troer man det mueligt at bilde nogen ind, at det vilde være af reen *Ædelmodighed* og *Fiendekiærlighed*, naar vi lod os narre op i vore aabne Øine og forberedte med Flid et endnu farligere slesvig-holstensk Oprør og stortysk Korstog end det fra 1848.

Jeg veed det jo nok, der er i Danmark baade noget gammelt og noget nyt, der har bragt os til baade at gjøre og at taale forskrækkelige Ting i den slesvig-holstenske Sag, saa man skal ikke let kunne sige, *hvor forskrækkelige* Ting vi endnu kunde taale og gjøre i **A:537** den samme Sag. Det *gamle* er nemlig Begiærligheden *efter Holsteen*, som, under sin Selvstændighed med Tyskland i Ryggen, har drillet os saa meget og gjort os Sønder-Jyllands Besiddelse saa stridig, at vi synes lovlige undskyldt, naar vi, for at *sikre* vor sydlige *Grændse*, *overskred* den en Smule, og havde i alt Fald gjort den Uret forgiæves, naar vi opgav Frugten deraf, hvor bitter den saa end igrunnen har været. Det er det gamle, og det *ny* er Gruen for Tyskland, ikke nær saameget for Tysklands Næver, Krud og Kugler, som for *Tysklands* store *Mund* og skarpe *Pen*, der, saasnart vi, for at kunne staa paa vore egne Been, vil tage Sønder-Jylland i virkelig Besiddelse, truer med at forvandle os enten til Fæ eller til Basilisker, eller idet mindste at bansætte os som værre end Tyrker og Hedninger, evig fordømte til det hedeste Helvede. Men

hvad den gamle, syndige Begiærlighed efter Næstens Gods angaaer, da er den, hvor lille den end forholdsviis var, kommet os dyrere at staae end den allerstørste hos andre Folk, saa den maae vi dog vel nu paa vore gamle Dage være kloge nok til at tæmme, og den ny Gru for vort Rygtes tyske Skarprettere, den maa dog vel i de sidste tre Aar have sat sig, da vort Rygte aabenbar midt under den tyske Henrettelse er blevet baade større og bedre i hele Europa, og da man maa kiende |A:538|Vorherre meget slet, naar man troer, at det skulde mere staae til Tyskerne at smide Danskere i Helvede end det, efter Ordsproget “staaer til *Hunde* at *Hors* døer”.

|PS7:303|US9:263

Den danske Menigmand.

- 1 Midt under *Idsted-Slaget*,
Ei langt fra *Langesø*,
Der laae i Vaaben-Braget
En Dansk, som skulde døe;
Hans Kiendings-Navn vel ingen nævne kan,
For han var kun en menig Mand.
- 2 Ham rulled to Kanoner
Forbi med Seiers-Sang,
Han i de danske Toner
Opstemde sidste Gang:
“O Herre Gud! saa skulde jeg endda
I dette Liv den Glæde ha’!”
- 3 Saa skønt et Eftermæle
Faaer ei *Stridshøvding* hver;
O, hvilke høie Sjæle
Boer i det Lave her!
Her paa det Jævne er selv Bjørnen tam,
Og *Løve-Ungen* som et Lam!
- 4 |A:539|I, med de store Kræfter
Og med det stolte Navn!
O, siger tit herefter:
Gid vi i Dødens Favn
Maae takke Gud, at Glæden vi endda
Med Seier føre skal herfra!

- 5 |PS7:304|US9:264O, priser, Dane-Skjalde,
De danske Helte smaa!
I Hundredviis de falde,
I Tusindtal opstaae,
Og seirer *Danmark*, deres Heltedød
Dem hardtad synes alt for sød!
- 6 Lad Skjalde-Snekken bære
Det Budskab over Strand
Om Adel, Dyd og Ære
Hos *Danmarks Menigmand!*
Thi Heltene ved *Idsted* og ved *Stolk*
Det var det lille *danske Folk!*
- 7 Og I, som Lys vil tænde
I Borgestuen her,
O, lader Lyset brænde,
Saa det er Ilden værd,
Saa *Danmarks Engel* seer med Smil og Graad
I Lys sit Hjerte og sin Daad!

|A:540|PS7:304

Vilhelm Blom.

(Falden blandt de Forreste i Morgenstunden paa Seiersdagen.)

- 1 Søn af Vennen fra de unge Dage!
Mine Sønners fuldtro Ungdoms-Ven!
Intet Suk dig kalder meer tilbage
Til din Plads blandt ægte Dannemænd;
Fremmerst gik du i vor Kamp for *Norden*,
“*Fremad*” var dit sidste Ord paa Jorden!
- 2 |PS7:305Djærve Yngling med den mørke Pande,
Med det klare, milde Øienpar!
Kun en deilig Blomst i fjerne Lande
For din svage Tro Livs-Lykken var,
Derfor vel dig! Seier du har vundet,
Tidlig i det Fjerne Blomsten fundet!
- 3 *Moder-Hjertet*, som du længdes efter,
Som med Vemod dyb du savned her,

Moder-Hjertet med de milde Kræfter,
Som opliver alt hvad det har kiær,
Det er *der*, hvor dig med Toner milde
Fuglen lokker nu til Livets Kilde.

4 Ogsaa her i Mindet du skal hvile
Som en Søn ved kiærlig Moders Bryst:
Ømmere kan ingen Moder smile,
Sødere har ingen Moder kyst,
|A:541End *vor* Moder, som ved Sund og Belte
Favnetager alle *danske* Helte!

5 Og forgiæves *ei* er sammenrundet
Danmarks ædle Sønners Hjerteblood,
Aldrig før en større Seier vundet
Har den gamle Dronning *Danebod*:
Dannisheden, trindt omkring beleiret,
Den har *sex Aarhundreder* beseiret!

6 Og naar Fuglen over *Idsted-Skoven*
Svinger sig med Danmarks Seiers-Sang,
Priser dem, som *over* Kæmpeloven
Sig til *Uffes* Heltefjed opsvang,
Over dem, der sank *i Morgenstunden*
Tone skal det liflig: "*Soel oprunden!*"

7 **|PS7:306**Trøste maa sig mangan Helte-Moder
Dermed i det store Seiers-Aar;
Heltens Fader, Syster, Ven og Broder
Tie maae med deres Hjertesaar,
Føle maae, at intet Saar opveier
Helte-Mindets Guld og *Danmarks Seier!*

|A:542|PS7:306

Danmarks Guld og grønne Skove.

1 Da sidst jeg var i *Engeland*,
Guldfiske saae jeg svømme i det blaalige Vand,
Det alle saae ved Hampton-Slot,
Det jeg saae der ei blot,
Men trindt i det rige, det fattige Land.

- 2 Da sidst jeg var i *Vaneland*,
Sølvfiske saae jeg svømme i den guldrøde Strand,
Det mange saae ved Fjord og Sund,
Det jeg saae der ei kun,
Men trindt i det glade, livsalige Land.
- 3 Og *Vaneland* er *Danevang*,
Naar Aftenrøden gløder under Havfruers Sang,
Det seer altid de Piger smaa,
Det seer og Gubben graa,
Og derfor hans Kvædling har Strængelegs-Klang.
- 4 |PS7:307| Du grønne Skov! dit røde Guld
Det kom ei op af Gruber, det ei synker i Muld,
Det giver dig den gyldne Soel,
Naar Morgenhanen goel,
Og giver i Giem dig sit Aftenrøds-Guld!
- 5 |A:543| Det gjør den Soel, som alle seer,
Ved Verdens varme Lande paa Blankhimmel meer,
Men *Ordets* Gylden-Soel i Løn
Udøser, paa din Bøn,
Sit Guld i dit Skiød, som det regner og sneer!

|PS7:307

Det Sællandske Hurra.

- 1 Det var den sidste Dag,
Det var den sidste Dag
Foran det store Slag,
Ja, foran det store Slag,
Da blev ved Stendrup-Skov
En Trop af vores vov,
Slukøret kom den skulkende en anden Trop forbi,
Som der var meget levende og meget sællandsk i,
Den meldte: vil I vide det, hvorfor at I “trak a”
Det var for det, I kan ei raabe ret endda
Hurra! Hurra! Hurra!
- 2 Hurra! det er et Ord,
Hurra! det er et Ord,

Langt meer end mange troer,
Ja, langt meer end mange troer,
Naar det gaaer rask afsted,
Og Næven følger med;

[PS7:308] Det er en bedre "Salve" da end Tysken skyde kan,
Og derfor holder Tysken nu "nimmermer" ei Stand;
Saa vil I aldrig mere ha' den Skam at trække a',
Da raaber kun som vi, det er tidsnok endda:
Hurra! Hurra! Hurra!

3 **[A:544]** Det var den næste Dag,
Det var den næste Dag,
Midt i det store Slag,
Ja, midt i det store Slag,
Hvor Kuglerne de peeb,
Hvor det for Alvor kneb,
Da trak den frem for Skandserne tæt foran *Idsted-Skov*,
Den samme Trop, som sørgelig igaar var blevet vov,
Men nu gik den paa Tyskerne som Karle gaaer til Dands,
Det kom sig af, den sang som Fugle hertillands:
Hurra! Hurra! Hurra!

4 Det sællandske Hurra,
Det sællandske Hurra,
Det skal nu Æren ha',
Ja, det skal nu Æren ha',
For det er i godt Lag
Just efter Tyskens Smag;
Saasnart der stemmes op med det, og Røsten hun er reen,
Tro mig! da tager Tyskeren til sine lange Been,
Da springer han i Luften op, lukt over Stok og Steen
Og dandser dog saa kiønt som nogen Bjørn, ja, ja.
Hurra! Hurra! Hurra!

[A:545]

Danskeren.

1850.

Er det virkelig Danmark, som holder paa Slesvig-Holsten?

Efter alt hvad *Danmark* i mange Maader og i mange Aarhundreder har lidt for det rigtignok *danskfødte Blændværk* "Slesvig-Holsten" med den "søde Kløe", hvorpaa altid følger det tyske *Ildværk* "Holsten-Gottorp" med den "sure Svie", og *efter Holgerdanske-Slagene* for det svælgende Dyb mellem Danmark Fredens og Tyskland Splidens Hjem, synes der vist nok ikke at kunne gøres et mere tosset Spørgsmaal end det: om *Danmark* virkelig holder paa *Slesvig-Holsten*? men desuagtet nødes vi dog baade til at opkaste det urimelige Spørgsmaal og til paa en vis *Maade* at besvare det med Ja.

Forstaaer vi nemlig ved "*Danmark*", som vi vist nok skal, hvad der hedder saa fra Arildstid, altsaa det levende og virkelige Indbegreb af *alt* ægte *Dansk*, da kan dette Danmarks Rige vist nok intet Øieblik |A:546| længer holde paa Luftkastellet Slesvig-Holsten, som nu igjen har kostet Danmark saamegen Pine, saamange Taarer og saameget Hjerteblood, at det seent eller aldrig forvindes, og siger Holsten-Gottorp, som det gjør: heller i Helvede med Tyskland end i Himmerig med Danmark, da maa Danmark sagtens sige, hvad der ikke blot er meget kiønnere, men ogsaa meget bedre: heller i Himmerig *uden* Holsten end i Helvede med det og med hele Tyskland.

"Danmark" derimod, *som* hvad det nu betyder i manges Mund, og hvad vi derfor tit nødes til at forstaae derved, *som* det steendøde *Stats-Begreb* om et saakaldt "*dansk Monarki*", der dog ligesaa godt kunde hedde et "*nordalbingisk*", eller, naar Navnet ikke var saa langt, et "*slesvig-holsten-lauenburg-dansk*" Monarki, og fik at være saa *uenigt* og *ueensartet*, som det vilde, naar det kun var nogenlunde *eensformigt* og *eensbeskatteligt*, see, dette "Monarki", for hvilket dansk og tysk er hip som hap, men som dog for Klangens og "den tappre Landsoldats" Skyld ogsaa tit kaldes "Danmark" og heiser "Dannebrog", det holder tilvisse endnu *efter* Idsted-Slaget saa fast paa "Slesvig-Holsten", som man kan holde paa hvad der kun er en Skygge, altsaa griber endnu, de utallige Misgreb uagtet, efter den storladne Skygge, der dog, som jeg tidligere har bemærket, *kun* er *Skyggen* af "*Sønder-Jyl|A:547|land*", som man ikke kan gribe efter uden at slippe det tilsyneladende meget mindre, men eneste virkelige, ret som Hunden i Fabelen, der slipper Kiødet af Munden, for at gribe efter det samme Kiøds storladne Skygge i Vandspeilet.

Daarskaben heri, Daarskaben for Danmark i at sammenkoble sig, eller noget stort eller lille Stykke af sit, som det ikke kan eller vil

miste, enten med det store eller med det lille Tyskland, enten med hele det tyske Forbund, som “baade er og er ikke”, eller med et Holsten-Lauenborg, som heller ikke er, men kunde maaskee blive til, eller med det Holsten-Gottorp, som kun desværre alt for virkelig er til, har altid truet og bestrider nu aabenbar Danmarks Tilværelse; Daarskaben i at hænge efter alle saadanne luftige Griller og for deres Skyld baade spille den *kostbare* Tid, spille Penge og Blod og forspilde Frugten af det danske Folks kæmpemæssige Anstrængelser og glimrende Seire, *Daarskaben* heraf er saa soleklar og saa indlysende, at man fristes til at forudsætte, at den er *alle vitterlig*, og dernæst til enten at fortvivle om den *danske Sag*, som uigienkaldelig tabt, eller at gaae skarpt irette med “*Stats-Raadet*”, som om det vitterlig foretrak den yderligste Daarskab for den jævne Klogskab at nøies med det nødvendige og nyttige, naar man ikke uden at op|A:548offre dette, kan faae det overflødige og farlige. Det Første gjør desværre alt for mange, fordi de ingen Tillid har til *Forsynet* og ingen levende Oplysning om hvad der i Tidernes Løb har varslet Folk og Riger Ulykke og Undergang, og hvad der har bebudet dem Held til Opreisning, saa de betragter Danmarks heltedige Kamp og glimrende Seire kun som sære, urimelige “*Tilfælde*”, der vel maae forbause os, men kan dog ikke forandre “*Natur-Lovene*” og Tingenes nødvendige Gang, der, efter deres Tanker, medfører, at ligesom de store Fiske altid sluger de smaa, naar de mødes, saaledes maa ogsaa det *store Tyskland*, da det nu engang er stødt sammen med det *lille Danmark* og har sat sin Ære i Pant paa at sluge det, ogsaa nødvendig gjøre det, om aldrig for andet, saa for ikke at plette sin Retfærdighed og blive *meensvoren*. Nu, jeg skal aldrig nægte, at Tyskland “har *meget af Munden*” i alle Maader, men Tyskland “har ogsaa meget i Munden” som neppe gaaer glat giennem Halsen, men som det let kan bide alle sine Tænder istykker paa, og selv da, om det lille Danmark ikke havde anden Udsigt end *omsider* at sluges af det store Tyskland, saa maatte man jo dog see at hytte Livet saalænge man kunde, og det vil være “meget længe”, naar vi kun kan formaae Tyskland til at lade *Danmark* være det *Sidste*, der sluges, ligesom *Kyklopen* forstum giemde |A:549*Odysseus* til sidst som en “Paradis-Mundfuld”. Dette naaes imidlertid ingenlunde med *Tysken* som med *Kyklopen*, ved at give ham godt at drikke, for saa bliver *Tysken* splittergal ligesom *Rungner Graasteen*, men vel ved at slaae ham lige i Planeten, for da lærer Erfaringen, at han trækker sig tilbage for i Stilhed at udgrunde, *hvormange* saadanne Slag hans Pande kan taale, og *hvorvidt* den *uendelige* Glæde af Maalets delvise Opnaelse kan opveie den *uendelige* Smerte af Hjernens delvise Forstyrrelse, og mens han grubler over det, kan vi mange Gange døe og staae op igien, som er det lille *danske Folks* gamle Vane til stor Forundring for alle hundekloge Jetter.

Det andet nu, at gaae skarpt irette med "Stats-Raadet" om dets *Valg* mellem Daarskab og Klogskab, det har, skøndt vi har et "ansvarligt" Ministerium, sine store Ubekvemmeligheder, og, hvad der er det værste, det fører, som Erfaring lærer, hos os til ingen Ting, som er værd at nævne, vel især fordi man endnu hos os troer paa den "Stats-Hemmelighed" at hvad der *udenfor* Stats-Raadet er det allergaleste kan *midt i det* være det allerklogeste, og fordi man med Rette finder det ukiærligt at forudsætte om "Stats-Raaderne" at de valgde hvad de selv saae var Daarskab.

Der er altsaa for "Danskeren" ikke andet at gjøre end at vælte Rulle-Stenen op ad Skrænten, skøndt |A:550 den hundrede Gange er rullet ned, før den kom til Toppen, og vil ventelig ogsaa næste Gang rulle ned, og skøndt dette maa synes det mest fortvivlede Arbeide, næst det at bære Vand i et Sold, saa har det dog det nyttige ved sig, at det nærer Haabet og øver Kræfterne, thi den Steen, man ikke nødes til at lade ligge, fordi man kan løfte den, men som man kan rulle et godt Stykke opad, og som kun ruller ned igien, fordi man fattes et vist *Fodfæste* eller en lille *Haandsrækning*, den kan dog mueligt enten derved eller ved et Lykketræf omsider komme til at staae paa Kant, hvor man vil have den og hvor den kan gjøre sin Nytte.

Altsaa, jeg begynder igien, hvor jeg begyndte saa tit, med det Hoved-Spørgsmaal: er der maaskee igrunden *intet Danmarks Rige* og *intet dansk Folk* til, men kun nogle *usammenhængende* Øer og Landskaber, som man snart har kaldt Kongeriget og Hertugdømmerne, snart det *danske Monarki* eller *Heelstaten*, uden mindste Hensyn paa, *hvem* der boede der, *hvordan Indbyggerne* fælde, tænkte og talde, *hvad* de kaldte *Lykke* og *om* de kom til at nyde den Lykke eller ikke, kun med skarpt Hensyn paa, *hvormange* Kvadrat-Mile Jordbunden, sammenlagt, kunde udgiøre, *hvormange* Tønder Korn, der avledes derpaa eller kunde avles, *hvormange* Føl og Kalve, Kyllinger og Grise der aarlig lagdes til eller kunde lægges til, *hvor* |A:551 *høie Priser* det Afhændelige heraf kunde udbringes til, *hvor høie Skatter* og *hvor høi Told* paa fremmede Vare deraf kunde udredes, og *hvormange* Embedsmænd man med den Skat og Told kunde lønne og pensjonere, og *hvormange Soldater* man tillige derfor kunde holde, naar man dertil, uden alle andre Hensyn, udskrev paa Slump efter Toogtyveaars-Alderen og gav dem Sulteføde.

Hvem der nemlig troer at maatte besvare mit Hoved-Spørgsmaal med en *Benægtelse* af Rigets og Folkets Tilværelse i *dansk* Forstand, de gaaer naturligviis i hele deres Tankegang om den nærværende Krig og om et ønskeligt Udfald paa den og paa hele Trætten mellem os og Holsten-Gottorperne, ud fra en ganske anden Forudsætning end vi, det *danske* Folks og Riges Bekiendere, Venner og Forsvarere, og jo strængere, jo mere regelret de slutte fra deres

Forudsætning, des nødvendigere komme de til Slutninger, som er vores aldeles modsatte; thi det er jo soleklart, at man skal ikke værne om hvad ei er til, end sige sætte alt paa Spil for hvad ingen Ting er værdt, saa at dersom det *danske* Folk og Rige, ligesom *Slesvig-Holsten*, kun var til i enkelte Sværmeres Indbildning og i de Lurendreieres Beregninger, som paa et *selvgjort* Folks og Riges Vegne vilde spille deres Mand og mele deres egen Kage, see, da var Krigen fra *begge* Sider kun Galskab, og da |A:552|maatte alle fornuftige Folk og Freds-Venner ønske den endt jo før, jo heller, ligemeget omtrent paa hvad for Vilkaar, da blotte *Navne* ei er værd at trættes om, da alle Folk til daglig Brug under alle Omstændigheder vil faae Lov til at snakke, som de kan, og da det mest udbredte og dannede Sprog under alle Omstændigheder maa blive det herskende, saa den eneste Fare, man maatte stræbe at forebygge, var, at begge de *saakaldte* Fædernelande, det danske og det slesvigholstenske, skulde blive *for smaa*, eller dog et af dem blive *for lille* til at udrede de *Omkostninger*, som en statsmæssig og civiliseret Tilstand, med en standsmæssig Troppestyrke, Jernbaners Anlæg o. s. v. aarlig kræver, foruden Renterne af den ogsaa ved Krigen forøgede Statsgjæld.

Naar man derimod, som jeg, besvarer det samme Hoved-Spørgsmaal med en *Bejaelse* af det *danske Folks og Riges* virkelige, lyslevende Tilværelse, og finder et slaaende Beviis derpaa i den Maade, hvorpaa den nærværende Krig fra *dansk* Side baade er betragtet og udbrudt, ført og bekostet, besunget og beskrevet, see, da maa Tankegangen blive den, at for et levende *Folk og Rige* er, som hos alt Levende, *Livet* Hoved-Sagen, og *Kampen* mod dets Fiender *Nødværge*, og at en *Udsoning* med disse Fiender, som giver dem Leilighed til at udpine os og selv til paa forrædersk |A:553|Maade at stjæle Livet af os, det vilde være saa klar en *Daarskab*, at den maatte agtes omtrent ligemed et *Selv mord* i Afsindighed, der vel kaldes utilregneligt, men er dog lige ubodelig Skade.

Nu angaaende min første Paastand om det *danske Folks og Riges* virkelige *Tilværelse*, da har den ikke blot Formodningen for sig, da der unægtelig *norden for Eideren* i mange Aarhundreder har været et *Kongerige Danmark*, hvis Folk talde *dansk*, havde sine *egne* Love, Skæbner og Skjalde, og forsvarede sig mod alle Angreb, men denne min Paastand indrømmes ogsaa i hele Europa, selv midt i *Tyskland*, saa man tilstaaer, at om der end til en Tid, til 1848, kunde været grundet Tvivl om et egenlig *dansk* Folks og Riges Tilværelse, saa er den Tvivl dog nu aldeles hævet, da netop i Krigen om Rigets og Folkets Tilværelse, hvad der kaldte sig *dansk* paa Danskens gamle, velbekjendte Enemærker har med sine *egne Hjæpekilder* udholdt Krigen og med sine *egne Kræfter* slaaet sine Fiender og jaget dem ud af Landet, lige til *Eideren*, medens det

danske Folks og Riges Fiender, som udgav sig for et *slesvigholstensk* Folk og Rige, kun ved Understøttelse af *Preusen* og hele *Tyskland* har kunnet spille Folke-Rollen, og har desuagtet i tre Somre lidt tre afgjorte Nederlag, saa at, overladte til |A:554dem selv, vilde de for længe siden have tabt det tomme Skin af Folk og Rige, hvorpaa de endnu trodser.

Staaer det nu indtil videre urokkelig fast, at her er et *dansk* Folk og Rige, som, ved at opoffre alt andet for deres Liv og Bestandighed, nys med stor Ære har forsvaret sig mod Oprør, Forræderi og hvad man kalder stor Overmagt, da synes vist nok min følgende Paastand at kunne forsvare sig selv, saa det *danske* Folk og Rige, om de end føle sig nødte eller stemte til at spare deres arrige Fiender, dog endelig maa vogte sig for en *Udsoning* med dem, der maa være *falsk* paa en af Siderne, om ei paa begge, og især vogte sig for at give *Holsten-Gottorperne* Leilighed til at gientage deres haardnakkede Forsøg paa, ved Rænkespind, Forræderi, Oprør og fremmed Krigsmagt, at lemlæste det *danske* Rige for at oprette et saakaldt "*slesvigholstensk*".

Ogsaa denne min Paastand skal jeg imidlertid stræbe nærmere at oplyse, saameget mere som *Stormagterne*, medens de rose os fordi vi har værget os saa godt, dog give os Raad, der, naar de fulgdes, maatte bringe os af Asken i Ilden, og de give os disse Raad vist ikke, fordi de vil os ilde, men vel især, fordi *store Folk* sjelden veed hvordan *Smaafolk* egenlig har det, og bryder sig sædvanlig heller ikke stort derom, naar de kun kan nyde deres Storhed i Fred. Stormagterne |A:555ønsker nemlig, eftersom man læser i Aviserne, at hvad de kalder det "*danske* Monarkies Integritet" (*Heelhed*), det er: den hos os saakaldte *Heelstat*, maa vedligeholdes og herefter have eens Arvefølge, og med denne *Heelhed* menes da ligesaavel *Holsten* og *Lauenborg*, som *Danmark* og *Slesvig*, uden at man dog kan see, *hvad* de ønskede, alt dette skulde have *tilfælles* meer end samme *Fyrste* og *Arvefølge*. Dette Ønske, hedder det fremdeles, er ogsaa den *danske* *Regierings*, eller vel endog oprindelig *dens* *Ønske*, og vi er selv saa vant til at have urimelige, tit hinanden igrunder modsatte *Ønsker*, at vi ikke skulde gaae irecte med Regieringen om dens *Ønsker*, naar de kun ikke, mens de næres, maatte hindre det *danske Folks* ligesaa rimelige, som nødvendige *Ønske* fra at gaae i Opfyldelse, men det er, desværre, Tilfældet, saa, uagtet Stormagterne har lykønsket vor Regiering med Udsigten til et *Slesvig-Holsten-Lauenborg* med samme *Fyrste* og *Arvefølge* som *Danmark*, saa maa vor Regiering dog vende denne Udsigt Ryggen, før *Danmark* kan faae en *Fred*, som virkelig kroner det *danske Folks* Kamp og Seier.

Somme vil nok sige: det kunde jo dog *hænde sig*, enten at *Holsten-Gottorperne* med Hensyn paa de "*materielle Interesser*" ærlig rakde Haand til Forsoning, eller at det store *Tyskland* slog

Haanden af dem, eller **IA:556** at de *tyske Stormagter* lod sig kyse af de *andre* Stormagter, men deels vil det kun sige, at *naar* Himlen falder ned, *saa* falder Fuglene med, og deels kan det *aldrig hænde sig*, at *Dansken* skulde blive *lykkelig* ved at falde i *Tyskens Hænder*, eller at uendelig Kiv og Splid skulde blive en livsalig Fred, og dog er det soleklart, at skal *Sønder-Jylland*, som Danmark nu atter har indløst med en Strøm af sit Hjerteblod, herefter staae bundet til *Holsten*, eller, hvad der igrunnen vilde være det samme, staae i Luften paa sine *forlorne* tyske Been, da maa Danmark enten opgive *Sønder-Jylland* og forraade *Dansken* deri, eller ligge i bestandig Kiv og Splid med *Holsten* paa det store Tysklands og dets egne Vegne derom, uden at dog Bestandigheden af et "*slesvig-holsten-lauenborg-dansk*" Monarki kunde blive sikkrere end Bestandigheden af det *hollandsk-belgiske* Monarki, som Stormagterne skabde 1815 og Sværdet overhuggede 1830.

Man siger os *Danskere* ellers tit nok, at vi er et *lille* og igrunnen *svagt* Folk, og man har indskærpet os det i det allerubetimgste Øieblik, da vi enten maatte opgive vor folkelige Tilværelse eller byde det store Tyskland Spidsen, men nu, da det *lille* igrunnen *svage* Folk, ved en hardtad utrolig Anstrængelse og Opoffrelse, under Himlens kiendelige Bistand, kraftig har beviist og hævdet sin Tilværelse, nu byder man os en Tilstand, **IA:557** som vilde være farlig nok for et *stort* og *stærkt* Folk, og maatte for et *lille* og blødmundet, derfor til *Hverdagsbrug* svagt, Folk blive den visse Undergang! Selv *Engeland*, hvis det var *landfast* med *Tyskland*, vilde i Længden have ondt ved at være forbundet med *Hannover* uden at drages ind i den tyske *Malstrøm*, og det *lille Danmark*, der alt var grebet af Malstrømmen, og kun ved det store Vidunder, som er begyndt at skee, muelig kan udrides af den, det lille, svage Danmark skulde rolig kunne forbinde sig med *Holsten-Lauenborg*, og det under en *tysk Fyrste*, og det *efter* Kampen paa Liv og Død med *Holsten-Gottorperne* og *Stor-Tyskland*!

Er det ikke dog indlysende, at Stormagterne og hvem der ellers raader Danmark til dette, hvor godt de end paa deres Viis kan mene det med os, de har enten aldrig sat sig i det *danske Folks* Sted, der til Hjerteblodet har kæmpet og glimrende seiret for at beholde sit *Fæderneland*, sit *Modersmaal* og sit *Vennelag* i *Fred*, eller de bryder dem ikke om, at det *danske Folk* taber sig selv og alt hvad det i mange Aarhundreder har lidt og stridt for, naar der blot *nordenfor Elben* bliver en *saakaldt* uafhængig Stat med saa og saa mange Kvadratmile, Kroppe og aarlige Indtægter.

IA:558 Husker vi nemlig, *hvordan* vi havde det med *Hertugdømmerne* Slesvig og *Holsten* fra 1830 til 1848, under *danskfødte* Konger med uindskrænket Enevoldsmagt saavel i Hertugdømmerne som i Kongeriget, husker vi, at selv da maatte vi ikke blot høre, at *tysk* og *dansk* var vore Konger *lige kiært*, men vi

maatte see, at i det *danske* Landskab Sønder-Jylland var *Tysken Hoved-Sproget*, var det Kirke-Sprog og Skole-Sprog selv mangelsted, hvor hele *Befolkningen* talde *dansk*, vi maatte see, at *Sønder-Jylland* daglig knyttedes fastere til *Holsten* og indlemmedes aandelig i det store *Tyskland*, ved den fælles *tyske* Høiskole i Kiel, ved fælles *tysk* Bestyrelse, Retspleie o. s. v. og naar vi blot jamrede os lidt over det, da tyssede man paa os som urolige Hoveder, der vilde forstyrre den *gode Forstaaelse* med de *holstenske Brødre*, og da vi ved *Høiskolen i Rødding* stræbde at reise en Dæmning mod *Sønder-Jyllands* planmæssige *Fortyskning*, da ansaae man det for et *halvt Oprør*, og da en *dansk* Slesviger vovede at tale *dansk* i det slesvigske Folkeraad, og, skiondt truet med Haand og Mund, “*blev ved at tale dansk*”, da syndes vor Regiering, der var skeet en stor Ulykke, og gjorde kun meget nødig den Indrømmelse, at *naar* en *dansk* Slesviger turde bande paa, han *ikke kunde* |A:559*Tysk*, da, men ogsaa *kun da*, skulde han have Lov til at tale *Dansk*.

Ja, ikke det alene, men vi maatte selv i *Danmarks Hovedstad* og trindt i Riget see *Tysken* løftet til Skyerne og begunstiget fremfor *Dansken*, saa at tilsidst kunde man næsten ikke engang blive *Skovfoged* eller *Landsby-Skolelærer* i Danmark *uden* at kunne *Tysk*, medens man ikke blot i *Sønder-Jylland* kunde beherske, dømme og undervise *Danskere*, men kunde ogsaa være *dansk* Minister, *uden* at kunne *Dansk*.

See, det var under *danskfødte, dansktalende* og temmelig *dansksindede* Enevolds-Konger, og hvordan maatte det da blive under en *tyskfødt, tysktalende* og i det mindste *temmelig* tysksindet Fyrste, som i Slesvig og Holsten var *afhængig* af en heel *høitysk*, ramtysk, holsten-gottorpsk *Landsforsamling*, eller af to halve i samme Stil! Hvordan *maatte* det da gaae med *Dansken i Sønder-Jylland*, om den end havde nok saa klart Brev paa *Lige-Berettigelse* med *Tysken*! Vilde ikke selv Ordet “*Dansk*” og Navnet “*Sønder-Jylland*” blive fredløse i Slesvig-Holsten? Og hvordan maatte det ikke gaae *Dansken* midt i *Danmark*, naar Danmark under en tysk Fyrste kun blev en *Provinds* i dette *nordalbingiske*, kun indtil videre for Spøg eller til Spot saakaldte “*danske*” *Monarki*! Hvordan vilde der ikke blive *tyssed* paa os, naar vi blot jamrede os lidt over, at *Dansken* var kommet af Dynen i Halmen, saa at nu gik det *Dansken* i hele *Danmark*, som før i *Sønder-Jylland*! Hvornær vilde det ikke blive betragtet som et heelt *Oprør*, naar vi mindede Regieringen og hverandre om, hvorledes det *danske Folk* reiste sig mod *Fortyskningen* 1848, hvor modigt det kæmpede og hvor glimrende det seirede under *Dannebrog*, ved *Bau*, ved *Dyppel*, ved *Frederis* og *Idsted*! Og |A:560vilde der endelig da være nogen muelig Frelse for det *danske Folk*, som sit *Fædernelands virkelige Besidder*, for det *danske Tungemaal* og *Vennelag*, uden ved en aaben, folkelig *Opstand*, som jo da vilde kaldes og i alle tyske eller fortyskede Øine

virkelig synes det afskyeligste *Oprør* mod Gud, Fornuften og det *store Fædreland!*

Mens det derfor endnu er Tid, ja, i denne “velbehagelige Tid” da Himlen saa kiendelig har velsignet det lille *danske Folks* heltmodige Kamp for “sine Sjæle og sine Rette”, og sat os i Besiddelse af det gyldne “*Twistens Æble*”, af *Sønder-Jylland*, da aabne Vorherre ogsaa det *danske Folks* Øine til at see, hvad der “tjener til dets *Fred*” og aabne *Folke-Munden* til at sige eenstemmig: Gud skee Lov! det lykkedes, skøndt det holdt haardt! vi staaer nu igien ved *Dannevirke*, og har ikke listet men kæmpet os dertil, og med Guds Hjælp skal ingen drive os derfra, og hvem der nu igien vil enten liste *Sønder-Jylland* fra os, eller undergrave vor *Danskhed* ved at koble os til *Tyskland*, de skal, ligesom *Tyskerne*, faae med os at gjøre, *alle som een Mand!* Skeer det, da, men ogsaa kun da er *Danmark frelst*, og da skal *Tysken* nok blive nødt til at bekiende, at ved *Eideren* har hans “*Romerske*” Rige ligesaavel paa *Dansk* som paa *Latin* (terminus og finis) en *Grændse* og en *Ende!*

[A:561]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 14. Septb. Nr. 36.

[PS7:309|US9:265|VU8:348]

Danmark om hundrede Aar.

- ¹ I *Seierens Aar efter Idsted-Slaget*,
Jeg drømmende sad i en Morgenstund,
Ei Sjælen sig selv havde ret opdaget,
Men fulgde med Strømmen, som Sild i Sund,
Og Tankerne bølged saa smaat og tæt,
Som Vandet, naar Vinden det kruser let.
- ² Da drømde jeg om, hvad i Danevangen
Om hundrede Aar skulde kaldes nyt,

Hvad da var paa Tungen og hvad i Sangen,
Og hvortil der da skulde siges Pyt?
Om da var forglemt eller lagt for Had
Hvad *Danskeren* skrev og hvad *Skjalden* kvad?

- 3 |A:562| Da hørde igien jeg de Toner vilde,
Som altid har gjort mig vemodig stemt,
Selv naar de kun lød ved et Drikke-Gilde:
Om hundrede Aar, da er alting glemt,
Om hundrede Aar er, som nys du sang,
En Vanelands-Skygge dit *Danevang*.
- 4 Da selv til *Examen* ei meer det kræves
At vide, hvor "*Danmark*" paa Kortet laae,
Ei leder man længer derom forgiæves,
Hvad *Klangen* betød i den "*Bølge blaa*";
Thi da som Kattun klinger al den Sang,
Der før lød i Sky over *Danevang*!
- 5 |PS7:310|US9:266| Da er "*Nordalbingien*", havomslynget,
En Kreds i det hellige *Tyskerland*,
Med Vinger den romerske Ørn, forynget,
Da slaaer over Øster- og Vester-Strand;
Selv *Maagen*, som fløi over Belt og Sund,
Da skrigger paa *tysk* hver en Morgenstund.
- 6 |VU8:349| See, da *Kiøbing-Havn* hedder "*Kopenhagen*"
Endog i den *sællandske* Bondes Mund,
Da brækker paa *Tysk* man der hele Dagen,
I Mørket om *Dansken* der mumles kun,
Og i *Kopenhagen* paa Flensborgdansk
Selv *Prøisen* og *Bairen* er indenlandsk.
- 7 |A:563| I hvad nu paa *dansk* kaldes *Hovedstaden*
Det være skal da, som i *Flensborg* nu,
Saa ondt man har ved at opdage Gaden,
Hvor *Halvdanske-Præsten*, han boer i Smu'
Og præker, som *tyske* Høipræsters Tut,
Lidt *dansk*, der for Resten er reent forbudt.
- 8 Han boer da vel sagtens i *Løngangs-Stræde*,
Som *Kiællinge-Præsten* til *Vartous* Trøst,
Og der har han Lov til saa smaat at græde
For *Danskens Guldalder* med Liv og Lyst,
Men *tysk* skal der *synges*, om nok saa plat,
For lavt er til Rimet det *danske Pjat*.

- 9 I *Skolerne* høie og selv de lave
Der tales da *Tysk* kun, naturligviis,
Hvis en snakker *dansk*, han da paa sin Mave
Til Spot og til Spee faaer en malet Griis,
Og Tamp faaer enhver, som har læst en Bog
Paa *Danskernes* pjattede *Almusprog*.
- 10 |PS7:311|Din "*Dansker*" med alt hvad for Dansk har kæmpet,
Fra *Uffe* hin Spage til *Sleppegrell*,
Da er, som man kalder det, "*sanft*" neddæmpet,
Som Støvbækkens Oprør mod sin "*Urquell*",
Som Skjoldmøens Kamp for sit *Pigenavn*,
Der tabe jo skal sig i Kæmpens Favn.
- 11 |A:564|US9:267|Din Trøst maa det være, at om dit Minde
Vil *Tyskerne* værne med Værker nye,
Bevise, du som en Titan *iblinde*
Optaarnede Bjerge mod Zeus i Sky,
|VU8:350|Man vil have hørt af din Klokkers Dreng,
Du *skriftede tysk* paa din Sotteseng!
- 12 "Hold Kæft med din Skumlen, du Varulvs-Vætte!
Ti kvær med din Skvaldren, Ulykkesfugl!
Saa skifted i Marken ei Sværdet Trætte,
Det farved ei *Dannebrog sortrødgul!*"
Den Røst var at høre som Skrald fra Sky,
Og brat jeg foer op ved det høie Gny.
- 13 Jeg saae mig omkring da til alle Sider,
Jeg gned mine Øine, til jeg blev øm,
Jeg tænkte: hvad er det i vore Tider,
Hvad kan det dog være nu meer end Drøm
Med *Lammet* som *Ulven* kan ei faae slugt,
Med *Duen*, som driver den *Høg* paa Flugt!
- 14 Jeg mærked, jeg kunde det ei udgrunde,
Men ikke des mindre det blev dog *sandt*,
At *Tyskeren* *bissed*, som bedst han kunde,
Og skrev i Avisen "*de Danske vandt*",
Og var det kun Blæsten, de slog ved *Bau*,
"*Ideen*" de fældte ved *Idsted-Skov!*
- 15 |A:565|PS7:312|Ja der, i det fyndige "*Donnerwetter*",
Der havde *Ideen* sin ægte Fiim,

Saa hvad kan det gjøre, at end den sprætter
I *Dahlmann, Gervinus og Fon-Arnim?*
Tultre Professorer og fillefem,
Hvad regner vel *Dannemarks Løver* dem!

- 16 Tør *Tysken* selv *Gottorp* ei meer forsvare,
Og vover sin Næse til *Flensborg* ei,
Da skal for at seire han vel sig bare
Paa *Danskernes* ældgamle Orlogsvei
Paa blaanende Bølge til *Øresund*,
Med Sangen, som bølger af *Hjertensgrund*!
- 17 |US9:268|VU8:351 Du Gamle i Norden, som altid svarer,
Naar Skjaldene spørge med sønlig Hu!
Hvad Tidernes Varsler dig aabenbarer
I Tidernes Følge udfolder du;
Saa siig mig nu, Gubbe, hvad forestaaer
I *Dannemarks Rige* om hundred Aar?
- 18 “Om hundrede Aar æventyrlig klinge
Det skal, naar af Heltenes Børnebørn
Det meldes i Marken, hvor *vidt* sin Vinge
Engang han udstrakde, den *tyske* Ørn,
Hvor bange man blev midt i *Axelstad*,
Naar han med sin *Klo* havde rørt et *Blad*!
- 19 |A:566 Om hundrede Aar man forgiæves leder
Ei blot om *tysk* Kirke paa *Christjanshavn*,
Ei blot om *tysk* Prædiken hos *Sanct Peder*,
Ei blot om *tysk* Skole til Danmarks Gavn;
I *Flensborg* da leder, som han kan bedst,
Om “Hjorden” forgiæves den *tyske Præst*!
- 20 |PS7:313 Om hundrede Aar findes *ei* ved *Slien*
Et *Slesvig* der meer, men kun *Hædeby*,
Paa *dansk* synger Fuglen og surrer *Bien*
Om *Old-Dannevirke* opbyggt paany,
Om *Danebods* Alter, hvor uden *Bram*
Staaer “*Løven for Slesvig, et Paaskelam!*”
- 21 Om hundrede Aar er den *danske Tunge*
Langt mere berømt end det *danske Sværd*;
Om hundrede Aar er den *danske Konge*
Den eneste Drot, som er Navnet værd,
Om hundrede Aar er den *danske Skrift*
Et *Aandens* Vidunder af *Hjertets* Drift!

- 22 Om hundrede Aar er den *danske Bonde*
Langt bedre oplyst om de *bedste* Ting,
End nu Professorerne om det *Onde*,
Og om alle *Tyskeres* Bukkespring;
|VU8:352 Han kiender vor Jord i sin bedste Dragt,
Han kiender den himmelske Godheds Magt.
- 23 |A:567|US9:269 Om hundrede Aar er et Lys der oppe,
Som kaldes "det danske" af Læg og Lærd,
Det skinner ei op over Bøge-Toppe,
Men dreier sig ene om *Livets* Værd,
Og alle dets Aarer her indenlands,
Hvor Freden er Fylde og Glæden Glands!
- 24 Om hundrede Aar der et stort *Høstgilde*,
Omtrent i den *engelske Havmands* Stil,
Skal holdes paa Marken med Aasyn milde,
Mens lutter Suurmuler man seer i *Kiel*,
Da bliver Brøndsalen af Guder fuld,
Da skinner som Solen det røde Guld!
- 25 |PS7:314 Ja, Festen, som holdtes i disse Dage,
Den var kun et Glimt giennem Skyer graa,
En lille Hornblæser for *Asa-Brage*,
Et Billed i Regnvand af "*Bølgen blaa*",
Som da pløie *Aser* og *Vaner* med
Til Gilde ved Heltenes Hvilested!
- 26 Da tømmes det liflige *Brage-Bæger*,
Udpresset af Druer fra Syd og Nord,
Som ikke beruser, men vederkvæger,
Opliver til Fremskridt i *Helte-Spor*,
Det *levende* mindes, at sidst fra *Bau*
Gik underlig om de til *Idsted-Skov*!
- 27 |A:568 Med tusinde Tunger ved *det* Høstgilde,
I *Sanger-Forening* fra Syd og Nord,
Det meldes, at "*Hjertet* er *Livets Kilde*",
Er Moder i Løn til hvert *Kraftens* Ord,
Saa Aand *uden Hjerte*, det er kun Vind,
Og Liv *uden Hjerte*, det er kun Skin!
- 28 |VU8:353 Fra *Hjertet* ei blot strømmer Liv til Hænder,
Og rører i dem sig da kiønt og frit,

Det strømmer end ud giennem Finger-Ender
I Marmor og Farver og “Sort paa Hvidt”,
Og skaber for Hjerttet et Gaade-Speil,
Med Yndigheds Slør over Flid og Feil!

- 29 | **US9:270** Og Hjerternes *Klang* er i *Moders-Maalet*,
Dets Tab uden Bod som vor Moders Røst,
Dets Lys er som Luens af Arne-Baalet,
Dets Lyd er som Sangens ved Moder-Bryst,
Dets Kraft er som Mælkens af Moder sød,
Dets Varme som Leiets i Moder-Skiød!
- 30 | **PS7:315** Og *Danskernes* Maal er som *Dannekvinden*,
Vidunderlig øm og dog stærk i Løn,
Med Roser ei ene paa Ungdoms-Kinden,
Med Ild ei alene i Kys og Bøn:
Med Skjoldmøens Rødme i ædel Harm,
Med Heltemods-Ild i sin Skjoldmø-Barm!”
- 31 | **A:569** See, da er til Latter den tyske Viisdom,
Som veed ikke Forskiel paa “Liv og Død”,
De danske Guldhjerter har sprængt den Iisbom,
Som *Aand* vil forbyde at boe hos *Kiød*,
Og dermed fordømt er den kolde Trods
Mod Kiærligheds-Ilden, som Gud med os!
- 32 Og dermed det bedste, som Jorden eier,
Opstiger forklaret i Aandens Glands,
Og dermed er kronet de *Danskes* Seier:
De blye gik til Kampen, som Mø til Dands;
De kæmpede kun for hvad *dem* var *kiært*,
De seirede dog for hvad *alt* er værdt!
- 33 De kæmped for *Landet*, som Arilds-Fædre
Med Sværdet kun værged, med Sværd ei vandt,
VU8:354 De kæmped for *Tungen*, som ingen bedre
Med Kys af sin Moder den tidlig fandt,
De kæmped for *Danskernes Vennelag*,
Det mildeste Møde ved Nat og Dag!
- 34 De kæmped og seired som *Hjertets Helte*,
Med Kiærligheds-Modet for Kiærlighed,
Og derfor de straale ved Sund og Belte,
Til Kiærligheds Soel gaaer i Iishav ned,
Og derfor de leve i Skjaldens Sang,
Til Hjerttet i Røsten har tabt sin Klang!

35 |A:570|PS7:316|US9:271 *Totusinde Aar* har det danske Hjerte
I Skjaldenes Øre gienfødt sin Klang,
Om hundrede Aar med forvundet Smerte
Det føder den klarest til Svanesang,
Saalænge *den* lyder med Bølgeslag,
Saalænge og seirer "*den danske Sag!*"

|PS7:316

Nydansk Fællessang.

- 1 Har vi Klokker, som kan kime,
Sangværk, som kan gaae,
Har vi Skjalde, som kan rime,
Fugle, som kan slaae,
Har vi Kvinder, som kan kvæde
Sorgen bort med Lyst og Glæde,
Alle Toner smelte sammen
Til et Hav af Gammen!
- 2 Synger alle da med Gammen:
Mange Bække smaa,
Naar paa Dansk de flyde sammen,
Gjør en vældig Aa;
Skærve gjør ei blot en Daler,
De gjør store Kapitaler,
Drengene ved Sund og Belte
Gjør en Sum af Helte!
- 3 |A:571| Danmark, deiligst Vang og Vænge,
Lukt med Bølgen blaa!
Roes dig nu af dine Dreng,
Som i Ild tør gaae!
|PS7:317| Ledet for din Blomster-Have,
Som var længe reent af Lave,
Hængt har de nu med Staalhandske,
Som en *Holger-Danske!*
- 4 *Holger-Danske* har vi faaet
Udaf Dreng smaa,
Langbeen Rise har han slaaet

Flad fra Top til Taa,
Hængt en Laas for *Dannevirke*,
Som kan trodse tyske Dirke;
Holgers Blæsebælg og Esse
Kiender ingen *Hesse*!

5 Nu det giælder kun at finde
Frode Fredegod,
Som bestemt endnu herinde
Har sin *danske* Rod;
Piger smaa! de danske Dreng
Drillet har jer nu saa længe,
Slaaer jer sammen, fredegode,
Alle til en *Frode*!

6 |A:572 Da skal atter Guld paa Hede
Ligge Aar for Aar,
Som man lægger Byg og Hvede
Bugnende paa Skaar,
Hvor af gyldne Ax og Vipper
Danske Piger gyldne Knipper
Tit med Sangen rosenmundet
Har paa Sletten bundet!

7 Da har gamle Danmark faaet
Først sit Gyldenaar,
Da, som det var længe spaaet,
Læges alle Saar,
|PS7:318 Males under Soel og Stjerne
Frodes Meel paa faure Kværne,
Alt af *Fredegods* Veninder
Med guldrøde Kinder!

|PS7:318

Vildtyskens Fædreland.

(Efterklang til den tyske Forsang.)

1 “Hvor er Vildtyskens Fædreland?
Er det fra Rhinens Viin og Vand
Op til det lille Belt i Nord,
Hvor Maagen fanged Fisk ifjor?”

O nei, o nei!
Stort nok er det til Tysken ei.

- 2 |A:573 Høityskens store Fædreland
Sig strække maa fra Strand til Strand,
Saavidt som Tyskens Hovedkaal,
Saavidt som Tyskens Tungemaal!
O ja, o ja!
Og snevert nok det er endda!”
- 3 Saa sang omtrent Vildtysken nys,
Og alle Tyske raabde: tys!
Alt som han synger, skaber han
Det store *Tyske Fædreland!*
Bliv ved! bliv ved!
Vor Lyst er *Overvættshed!*
- 4 |PS7:319 Han havde Ret, den Spillemand,
I Luften var hans Tyskerland,
Som Krybe-Skytter holde paa,
“Saavidt som Himmelen er blaa”.
O ja, o ja!
For Luftens Aand for lidt endda!
- 5 Men saa var det den *tyske Krop*,
Den vilde med i Luften op,
Og da den faldt i *Frankfurt* ned,
Den sloges om sin *Enighed*,
Og slaaes endnu,
Saa det er klart, den gik itu!
- 6 |A:574 Fra Luften ned en Røst da kom:
Den Enighed, I strides om,
Den sidder mellem Træ og Bark,
Den findes kun i *Dannemark*,
Derop I maae,
For *Holsterland* har Brev derpaa!
- 7 Ja, Holsterland har Brev og Seigl
Af Danmarks Drot, som slaaer ei feil,
Paa slesvig-holstensk Enighed,
Som en “*Tilsammens-Evighed*”;
Faaer den I fat,
Da med al Tid og Splid godnat!
- 8 At *Enighed* i Dannemark

Sad lunt, som mellem Træ og Bark,
Den tyske Krop at føle fik,
Men Holsten-Gottorp holdt ei Stik,
Derfor endnu
Gaaer Kroppen meer og meer itu!

- 9 |PS7:320| Du slipper ei, du tyske Krop,
Du atter maa i Luften op,
Hvor tit du saa end falder ned,
Kun *der* er *Tyskens Enighed*,
Kun der har Plads
Den tyske Eenheds "*Derdiedas*".

|A:575|PS7:320

Den tyske Folkeaaands Efterlysning.

Mel. Was ist des Deutschen Vaterland.

- 1 Hvor er den *Tyske Folkeaaand*,
Med Mande-Hov'det i sin Haand,
Som med Guldbaand af bare Sand
Forbinder konstig Ild og Vand?
O vee! o vee!
Af Kløgt han sprak og sank i *Spree!*³⁷
- 2 Han paa sit Luftskib længe foer
I Øst og Vest, i Syd og Nord,
Men aldrig kom han dog i Havn,
Ei Rede har den vilde Ravn,
Og nu, o vee!
Af Kløgt han sprak og sank i *Spree!*
- 3 Han stoled paa sit Ugle-Speil,
Som viiste ham ved alting Feil,
Undtagen ved hans egen Luft,
Hans *uafhængige* Fornuft;
Derfor, o vee!
Af Kløgt han sprak og sank i *Spree!*
- 4 |PS7:321| Fortvivlet raaber Tyskland nu:
See, her er jeg, men hvor er du,

Min mageløse *Keiser-Aand*,
Med Mande-Hov'det i din Haand?
O vee! o vee!
Dit Gienfærd kun jeg seer ved *Spree!*

5 |A:576 Omsonst anraabes han med Brag
Ved *Dannevirke* og i *Prag*,
Og selv, hvor han dog var engang,
I Luften, naar *Valravnen* sang!
O vee, o vee!
Af Kløgt han sprak og sank i *Spree!*

6 Forgiæves kun paa Staaltraad fiin
Der sættes Mading i *Berlin*,
For Aanden, hvor man saae, han sank,
At fiske op som "*Theuerdank*".³⁸
O vee, o vee!
Han bider ei, som sank i *Spree!*

7 O vee den Tyske Folkeaand
Med *Dødning-Hov'det* i sin Haand!
Han hedde "Uting", hans Værk "Ustyr",
Gid ude var hans Æventyr!
Men vee, o vee!
Hans Gienfærd spøger end ved *Spree!*

37

I *Spreen* speiler sig naturligviis hele den "*berlinske*" Viisdom og Vidskab.

38

"*Theuerdank*" er den *Tyske Keisers* poetiske Navn som *Æventyrs-Helt*.

|A:577|

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 21. Septb. Nr. 37.

De danske Stridsmænd paa den ene Side, og Berlings-Avisen paa den anden.

Det har længe groet i mig, at *Berlings-Avisen* burde *tiltales* for de Ord hvormed, og den Maade hvorpaa den sædvanlig omtaler vore heltmodige *Krigsfolk*, deres Kamp og hvad de strider og lider for, men ved *Tiltale* forstaaer jeg, som en afgjort Ven ad *Ordets Frihed*, begribelig nok kun *Ord mod Ord*, Pen mod Pen og “Tryk mod Tryk”, saa *Berlings-Avisen* skal ikke være bange for, at jeg vil have den brændt, anderledes end det kan hændes det alleruskyldigste og dydigste Dagblad, naar dets Kunder ei har noget nærmere ved Haanden at tænde deres Pibe ved.

Dog, førend jeg ypper Tiltalen, maa jeg afskiære den Udflugt, at maaskee hvad jeg strængest vilde paatale egenlig ikke burde falde *Berlings-Avisen* til Last, men Nogen oppe i Krigsministeriet eller i dets Nærhed, som meer eller mindre i Skjul benyttede det uskyldige [|A:578](#)Blad til allehaande, og jeg indrømmer, at i det gamle Cancellies og Generalitets Tid, da man med de høityske Mestere betragtede selv Sort paa Hvidt fra “den rene Villies” og den “rene Dyds” Side, da lod den Indvending sig høre, men nu, i det ny Rigsraads og den ny Rigsdags Tid, der maa tage Verden *som den er*, til de tyske Tusindkonstnere bliver enige om og færdige med at gjøre den om, see, nu har Piben en anden Lyd, og hardtad det eneste, vi i Forslaget til en ny “Trykkelov” ret blev enige om, var, at, uden Hensyn paa *hvem* der har *tænkt* eller *skrevet* hvad man beklager sig over, skal man holde sig til *den*, der har *kundgjort* det.

Selv derfor det om vore danske Krigsfolk i *Berlings-Avisen* Nr. 185, som stødte mig ganske forskrækkelig, skylder jeg *Berlings-Avisen* for, skjøndt der rigtig nok stod, det skulde være Krigsministeriet selv, der vilde have alle gjort vitterligt, at “for at forskaffe Armeen *en Deel Straa*”, blev der den 8de August foretaget en “Fouragering” med to danske *Brigader*, “hvorved et betydeligt Quantum *Hø og Halm* tilveiebragtes”, medens Armeen ved denne “Affaire” havde een *død* og tre saarede Officerer, een *død* og *tre og fyrretyve saarede* Menige. Det var jo vist nok meget sørgeligt, hvis Krigsministeriet saa ligegyldig, som disse Ord lyde, opveiede danske Krigsfolks Liv og Lemmer selv med et [|A:579](#)meget betydeligt Quantum *Hø og Halm*, men det blev en Sag mellem Vedkommende og deres egen Samvittighed, medens *Kundgiørelsen* af en saadan Betragtning-Maade netop falder *Berlings-Avisen* mere til Last, fordi den deri *tilskrives* Krigsministeriet, saa at om der var kommet ti Bud, efter Sigende, *derfra*, med en saadan Opskrift, burde *Berlings-Avisen* jo aldrig indrykket en Kundgiørelse, der ene var stikket til at vække en *Mistanke* hos den danske Hær og hos det danske Folk, som vist ingen af dem ellers havde drømt om, den

gruelige Mistanke, at Heltene fra *Idsted* førdes i Ilden, lagdes i Graven eller paa Sottesengen, *for* Halm og Hø.

Hvad jeg imidlertid idag nærmest vil tiltale *Berlings-Avisen* for, det er hvad jeg læste iaftes (i Nr. 208) med Overskrift "Et Par Ord til Publicum om Bidrag til Soldatens Fornødenheder", og med Underskrift K. M., saa herom maa man baade efter gammel og ny Stil ene tiltale *Avisen*, naar man har noget at klage, og jeg har, synes mig, paa den *danske* Krigshærs, det *danske* Folks og Tungemaals Vegne meget at klage, og da især over Øgenavnet "*Soldaten*", som her i det mindste *fireogtyve* Gange gives ham, der dog, skiøndt kun en *eneste* Gang, med Rette kaldes "vor brave Kriger".

|A:580Jeg veed jo nok, at Navnet "*Soldat*" til vor meer end brave, til vor fædernelandskiærlige, heltemodige danske Stridsmand, lader sig *juridisk* forsvare, og lader sig for ingen *saadan* Ret, efter vore *Krigs-Artikler*, enten vrage eller undgaae, men jeg paastaaer ligefuldt, at hverken *Berlings-Avisen* eller nogen af os Skrivere paa *fri* Haand maa bruge det om *Menigmand* i Danehæren, men kun om de enkelte Befalingsmænd, som *selv* maaskee endnu kunde sætte en Ære i hvad man har kaldt "*Soldatens Haandværk*" saavelsom i det tyske "*Fon*", thi Ordet "*Soldat*" er ikke blot udansk, men betyder noget ganske andet, end hvad Danehærens Menigmand nu er, og forrykker derved Synspunktet for ham baade i *Marken* og paa *Sygehuset*.

"*Soldat*" betyder nemlig ikke blot efter sin sproglige Oprindelse en som tjener *for* Sold, men tillige efter sin historiske Oprindelse og den almindelige Talebrug, en, der gaaer i Krig for *Penge*, og er han en *god* Soldat, virkelig *sælger sit Liv for Penge*, og har, naar han har faaet sine Haandpenge, og faaer sin Daghyre, enten han lever eller dør, enten han mister en eller flere Lemmer, intet videre Krav, med mindre der staaer i Krigs-Artiklerne, som i de *engelske*, hvor meget han skal have for hver Arm eller Been, han mister.

|A:581*Danehæren* derimod maae vi betragte som vort eget Kiød og Blod, som det *danske Folks* Ungdoms-Blod, Ungdoms-Kraft og Blomst, der strider og lider *for Danmark*, og som Danmark derfor skylder inderlig *Kiærlighed* og al den *Omhyggelighed*, som denne Kiærlighed nødvendig føder af sig, og naar det nu staaer os levende for Øie, at det er denne Danehær i sine stridende og lidende Medlemmer, der menes med "*Soldaten*" i *Berlings-Avisen*, da maae vi *Danskere* dog vel harmes over at see Publicum, her det *danske Folk*, paa det skarpeste *advaret* imod at vise mindste *Omhyggelighed* for "*Soldatens*" Befindende enten paa *Vindeby-Hede* i Kuld og Regn og Slud, eller i et af *Sygehusene* paa Sottesengen og paa Krykkerne. Skal vi maaskee lade os kuse eller kyse af *Berlings-Avisens* (med eller uden K. M.) "*vi paastaae*, at hvad de giældende *Reglementer* tilstaae *Soldaten* som *sund eller syg*, er *tilstrækkeligt*, og *vi paastaae* fremdeles, at det

Reglementerede i de *allerfleste* Tilfælde stemmer bedst ikke blot med *Tjenestens*, men og med *Soldatens* personlige Tarv; thi det er afpasset efter *begge* disse Hensyn!" Eller skulde vi maaskee lade os søvndysse eller bestikke af de *pæne Ting*, der siges *Soldaten* for hans "altopoffrende Fædrelandskierlighed" og "heltemodige Færd" |A:582 og siges "*Publicum*, eller det danske Folk, for sin "høihjertede Patriotisme"!

Nei, *blotte Paastande* af Berlings-Avisen, dem blæser vi kun ad, og Snak har man nok af, saa vi holder os til Sagen, og lægger særdeles Vægt paa, at selv *Berlings-Avisen*, som *fraraader* Folket al Omsorg for sine Stridsmænd i Marken og paa Sygehuset, *tør ikke* paastaae, at der jo gives Tilfælde (*hvor mange*, veed ingen) da baade vore sunde og vore syge Stridsmænd *kunde trænge* til mere eller bedre Omsorg, end der bliver dem til Deel, og jeg paastaaer, at det *alene* var nok til at fælde Berlings-Avisen, baade for Hærens og Folkets *danske* Ret. Hvordan kan man nemlig i eet Aandedræt baade *indrømme*, at *endeel* af Folkets Ungdoms-Blod og Ungdoms-Kraft i Marken og paa Sygehuset kan være udsat for Mangel, unødvendig Lidelse og ubetimelig Svækkelse, og dog tillige *paastaae*, at *Folket*, til Ære for *Reglementet*, skal være aldeles *ligegyldigt* derved, og det, skøndt der med det samme siges, at *Reglementet* for sunde og syge er afpasset *baade* efter *Tjenestens* og *Soldatens* Tarv, hvad især paa *Sygehuset* kan være meget slemt!

Men lad os, uden at regne Berlings-Avisens *blotte og bare* Paastande, gaae lidt nærmere ind paa Sagen!

|A:583 Først maa jeg da bemærke, at dersom det var godt gjort af *Krigsministeren* at anskaffe de *ureglementerede* Færøiske Trøier, saa var det heller ikke ilde gjort af Etatsraad *Schrader*, som ikke kunde forudsee de færøiske Trøier, at han bad om nogle *danske* Trøier til vore Ungersvende, som maa være vore Øiestene, og ligger paa den vaade Jord eller i kolde, fugtige Hytter paa Vagt for *Danmark*.

Dernæst synes det mig indlysende, hvad ogsaa *forleden* stod i Berlings-Avisen, at de *Ravndugs-Beenklæder* kunde godt trænge til lykkeligere Medbeilere eller Afløsere, naar gode Dannemænd og Dannekvinder gierne vilde hjælpe til.

Fremdeles kunde det dog vist aldrig skade, om vore Ungersvende i Hytterne fik *Sengedækkenerne* eller Sengetepperne, som Krigsministeren lyser om, lidt tidligere, maaskee ogsaa lidt bedre end han kan skaffe dem.

Ydermere var jo hele Ulykken, naar endeel af Danehæren fik *Strømper* o. s. v. forærede af det *danske Folk*, og fandt dem bedre end dem, Vedkommende holdt fal, at Vedkommende ikke fik saa stærkt Aftræk, og at endeel af vore unge Karle sparede et Par Skilling af deres Undermunderings-Penge.

Og endelig, saa har jo Vedkommende selv tilstaaet, at i "*nogle*"

Dage paa et vist Sted fattedes der rigtig nok hvad Krigsfolket efter Reglementet skulde altid |A:584 kunne faae, og vi er da undskyldt, naar vi troer, at det tør have været Tilfældet paa mere end eet Sted, og at de “nogle” Dage maaskee ikke har været saa ganske faa.

Det var nu om Danmarks kiække Ungdom i Marken, som Forældre, Slægt og Venner og Landsmænd, efter Berlings-Avisen, gjorde bedst i at lade skiotte dem selv og lægge *Reglementet* over sig, naar de var nær ved at fryse fordærvet paa Nattevagten, og nu Danmarks kiække, men syge og saarede Ungdom paa *Sygehusene*, skulde det være upassende eller vel endog skadeligt, om gode Dannemænd og Dannekvinder stræbde at skaffe dem lidt mere Bekvemmelighed eller Opmuntring end der staaer i Reglementet eller ydes derefter.

Der staaer jo nok i *Berlings-Avisen*, at “*Soldaten*” paa vel forsynede Lazarether *forpleies* og behandles med al Omhyggelighed og *Liberalitet*, men uden at tale om, at alle Lazarether ingenlunde er *lige* vel forsynede, saa staaer der jo f. Ex. intet “*Theevand*” i Reglementet, og naar man veed, hvad selv Bønderkarle er vant til, og hvormange andre der nu er menige, saa skulde man dog vel mene, at her var et lille Hul at stoppe, saa man skulde ikke slaae dem over Fingrene, der vilde række en hjælpsom Haand.

Hvad for Resten “*Liberaliteten*” angaaer, da er saadanne pluddervælske Ord ikke at bygge paa, men |A:585 efter dets sædvanlige Betydning speiler den sig dog ingenlunde i den *Eneste-Skilling*, der, maaskee endogsaa udenfor Reglementet, daglig gives de Menige paa Sygehusene i Lommepenge, saa de, der kan være oven Senge, behøvede hverken at være ødsle eller begiærlige, for at føle Trang til et lille Tilskud fra deeltagende Landsmænd.

Naar der omsider staaer i Berlings-Avisen, at “*Soldaten*” ønsker selv, at man skal glemme ham over hans “Efterladte”, da er ædelmodige og uegennyttige Følelser vist nok i vor heltmodige Ungdoms Smag, men den forudsætter naturligviis, at *vi* tænker *ligesaa ædelmodig* og vil dobbelt ivrig sørge for den, netop fordi den ikke sørger for sig selv, og jeg kan derfor ikke beskrive det *modbydelige Indtryk*, hele Berlings-Avisens *Advarsel* mod folkelig Omsorg for vor ædle Ungdom i Marken og paa Sygehuset, har gjort paa mig, saa jeg maatte i det mindste sige *Avisen* det i sine Øine og frabede alle os danske Læsere Fortsættelsen.

For nu at lette paa Hukommelsen, hvor det kan behøves, har jeg stræbt at samle Hoved-Indholdet i jævne danske Rim, saalydende:

- 1 |PS7:322 Saalænge har vi nu ført Krig,
Og end det kiendes ei paa dig,
At du forstaaer det *danske Sprog*
Og Kampen under *Dannebrog*,

|A:586 Men kun “*Soldater*”, som vil døe
Af Disciplin for Halm og Hø.

2 “*Soldaten*” er en Leiesvend,
Og det er ikke Dannemænd,
De sælge ei en Draabe Blod
For Sold og Rov i Overflod;
For *Danmark*, ei for Halm og Hø,
Vil Danmarks kiække Stridsmænd døe.

3 Saa lær engang dog at forstaae
Det ædle Folk ved “Bølgen blaa”,
Som under Vaaben og i Mag
Gjør eet, gjør alt for Danmarks Sag!
Som Træ og Bark hinanden nær
Er Danmarks Folk og Danmarks Hær!

4 Betænk, at Danmarks Hjerteblood,
Den Guldstøv-Aa saa iegod,
Kun flyde maa for Fred og Ro,
Hvor Jordens bedste Roser groe!
Betænk, at hvor det gaaer til Spild,
Det brænder som den “*Græske Ild!*”

|A:587

Hjemtyskeriet, som “*Svampen*” i Danmark.

“Noget er raadent i den *danske Stat*” staaer der i *Foersoms* Oversættelse af det berømte engelske Sørgeespil “*Hamlet, Prinds af Danmark*”, og turde vi bygge paa denne Oversættelse, da kunde vi lee ad alle de Skoser, *Tyskerne* har givet os med Ordet af gamle *Villum Skjaldekonge*, som om det var et Orakelsprog til evig Skam og Skiændsel for os stakkels *Danskere*; thi da kunde vi sige: ja, det var, desværre, sandt nok, for *Holsten* hørde jo til den saakaldte “*danske Stat*”, og var derved ikke andet raadent, saa var dog aabenbar *Baandet* mellem os og *Holstenerne* det, efter Ordsproget: raadent er *snart* braadent. Jeg tør imidlertid ikke bruge den Udflugt, da baade den engelske Mesterskjald og Engelskmændene i det hele veed meget bedre end vi, hvad de kalder “*Stat*”, og Meningen af de forslidte Ord “*Something is rotten in the state of Denmark*” er ganske vist, at der er hvad vi kalder “*Svamp*” men Engelskmanden kalder “*tørt Raadd*” i det Huus eller det Skib, som

man kalder Danmarks Rige. Var der nu alligevel intet saadant, da kunde vi ogsaa godt lee ad Skosen, og det saameget bedre, som det ikke blot er halvtredie Aarhundrede siden disse nærgaaende Ord kom paa Prænt, i *Christian den Fjerdes Tid*, men er tillige en Skjoldvagt fra *Horvendels* og *Amlets* mosgroede Dage, de Ord lægges i Munden, og kan da aldrig med Rette komme os *Nydanskere* til mindste Skade paa vort gode Navn og Rygte, om vi har noget; men det forstaaer sig, at har vi en ond Samvittighed, da nytter alle vore lærde Indvendinger os ikke, thi da klæber Ordet ved os, om det saa var ældre end Syndfloden, og om vi gjorde os saa vrede som en *Tysker*.

Altsaa: *er der Svamp* i Huset her hjemme, ogsaa naar vi, som nu dog vel med Guds Hjælp vil skee, bliver *Holsten* og den *nytyske* Arvefølge kvit? det er et Spørgsmaal, vi for vor egen Skyld maae ønske at faae rigtig oplyst og sandfærdig besvaret, thi er der ikke, da er det godt at vide det, saa man ikke skal bryde sig om, hvad de Fremmede siger, og er det galt fat, da er det ogsaa godt, vi faaer det at vide, thi der er ogsaa “Raad for Uraad” naar de tages itide, og Lykken pleier jo at spille for *Danmark*, saa at, om det end tit var paa den høie Tid, i det alleryderste Øieblik, der maatte gøres noget kiækt og kraftigt, naar Danmarks Rige skulde reddes, saa skedte det dog ogsaa altid netop *tidsnok*, som Tyven kom, der blev hængt *ved Lys!*

|A:589 See, naar vi nu tænder Lys og gaaer Hjemstavnen rundt for at see, om der virkelig er *Svamp*, da maae vi først rigtig besinde os paa, hvad det er, vi kalder *Svamp*, saa vi ikke skal tage enhver mørk Plet, som der kan og efter Omstændighederne maa være mange af, for det slemme, og skøndt *Molbech* har sprunget den slemme Bemærkelse af “*Svamp*” over i sin danske Ordbog, saa veed vi dog nok, det er en Slags Spedalskhed, der æder om sig, saa, naar man ikke selv vil raadne op med Huset, eller, er det et Skib, gaae nedenum med det første, da maa man itide foretage hvad man kalder en Kalfatring eller Hoved-Reparation.

Naar man nu i en Lignelse vil betragte et Rige fra en *huuslig* Side, da deler det sig ligesom i tre sammenbyggede Huse, hvoraf det ene kaldes *Raadstuen*, det andet *Kirken* og det tredie *Skolen*, og at der var Svamp i vor gamle *Raadstue*, eller saakaldte *Stats-Forfatning*, det maae vi vel i det mindste selv have troet, siden vi fra 1848 har bygget den reent om, men det vil i alt Fald ikke nytte, hvis der ogsaa skulde være “*Svamp*” i *Kirken* eller *Skolen*, som gaaer i eet med *Raadstuen* til begge Sider, eller rettere sagt gjør eet med den, fordi ethvert Rige, der ikke er Forraadnelsen hjemfaldet, ligner langt mere et *Orlogs-Skib* end en Række *Huse*.

|A:590 Uden nu at slaae flere Svinker, hvor stor end Fristelsen dertil kan være, vil jeg gaae lige til Meningens, og sige reent ud, at, seer jeg ret, da baade har der længe været og er endnu “*Svamp*” i

Danmarks Rige, og det er i mine Øine hvad man i *Sønder-Jylland* eller *Idsted-Syssel*, som det nu *igien* bør hedde, med et eget Ord kalder "*Hjemtyskeriet*", saa det Ord vil jeg nu optage og bruge om vor Skade, istedenfor alle andre, der let kan misforstaaes, og endnu lettere mistydes og fordreies, som om jeg var en *Fiende ad alt Fremmed*, da jeg dog kun er en *Fiende ad alt* hvad der er *fiendtligt* mod *Danmark*, *Dansken* og *Danskheden*, enten det saa har *Indfødsret* eller ikke.

Ved en "*Hjemtysker*" forstaaer man nemlig i *Sønder-Jylland* netop en, som har *dansk* Indfødsret, men som, selv om han snakker dansk, dog tænker tysk og har lutter *tyske* Tilbøieligheder og Modbydeligheder (paa pluddervælsk: *Sympathier* og *Antipathier*), følgelig da især en uovervindelig *Modbydelighed* for alt hvad der er *rigtig Dansk* og vil blive ved at være det, og det Slags Folk findes desværre ikke blot i *Sønder-Jylland*, men ogsaa i *Nørre-Jylland* og sagtens paa alle vore Øer, *Sprogø* maaskee undtagen, og findes desværre meget hyppig midt i hvad dog ligesaavel skulde være *Danskens* og *Danskhedens* som det er *Danmarks Hovedstad*. Erfaringen, især de sidste to Vinteres og tre Sommeres Erfaring, har nemlig lært enhver, som kunde lære noget, at det er ikke nær saa meget *Tyskland*, *Tysken* og *Tyskheden udenfor* (daraussen), som det er *Hjemtyskerne* og *Hjemtyskeriet*, *Danmark*, *Dansken* og *Danskheden* har at frygte; thi vel ønskede den tyske "*Millionær*" aabenbar at sluge den danske *Stodder*, og troer virkelig, det var den største Lykke, der kunde times *Stodderen*, saaledes paa en Maade at blive *Kiød* af hans (*Millionærens*) **A:591** *Kiød* og *Been* af hans *Been*, men det har viist sig *igien*, ligesom forðum i Kong *Ingels* Gaard, at der stak en "*Stærk-Odder*" i den *danske Stodder*, som snarere bed *Struben* over paa den tyske *Millionær* end han lod sig sluge af ham, og følgelig er vor værste *Fortræd* aabenbar "*hjemtysk*", ligesom det i Kong *Ingels* Gaard egenlig var den *tyske Dronning* med hendes *Spillemand* og hele *Slæng*, altsaa *Hjemtyskeriet*, der gjorde *Danmarks Ulykke*.

"*Svampen*" er altsaa nem at finde, thi at et *Hjemtyskeri udenfor* *Tyskland*, midt i *Danmark*, som har sit eget *danske Folk*, med et langt, eiendommeligt og i mange Maader priseligt *Levnetsløb*, og med sit eget, ligesaa eiendommelige og priselige *Tungemaal*, at dette *Hjemtyskeri*, man kalde det nu "*Svamp*" eller "*tørt Raadd*" (*dry rot*), eller hvad man vil, er en *Skade*, som griber om sig og fortærer, saavidt den naaer, alt det *danske*, som fra *Arildstid* har hjemme i *Danmark*, det er indlysende, og har, under den aabne *Feide* med *Tyskerne*, klarlig viist sig. Spørgsmaalet er da kun, om det endnu er *tidsnok* at modarbeide *Hjemtyskeriet*, og hvilke *Midler* man da, med *Haab* om heldigt *Udfald*, kan anvende, og af disse to Spørgsmaal maae vi overlade det Førstes *Besvarelse* til *Fremtiden*, da vi, ved at ville besvare det forud, kun spille *Nutidens* det

kostbare Øieblik, der netop maa kiækt og kraftig benyttes, hvis det skal kunne være tidsnok. Det andet Spørgsmaal derimod om Midlerne maae vi nødvendig have besvaret, før vi kan begynde med et velgrundet Haab om heldigt Udfald, men til Lykke er det ogsaa let at besvare, thi det følger af sig selv, at hvor udbredt end Hjemtyskeriet er til alle Sider, saa er det dog *fra Skolen*, det udbreder sig, saa *der* maa det angribes og, om mueligt, *udryddes*, hvis vi nogensinde skal blive det kvit.

[A:592] Da det nu ikke blot er den "*tyske Stil*", men alt det "*tyske Uvæsen*", alt det Avede, Bagvendte og Keitede, man paa sin *Tysk* har indført i Skolen og derfra udbredt, som maa bort, altsaa hele vort Skole-Væsen, der maa omdannes, eller rettere afløses med et *dansk* Oplysnings-Værksted, saa vil der jo opløfte sig et høit Skrig over den saakaldte *danske Grusomhed*, men naar man husker, at det er *kun* Tyskeriet *udenfor sit Hjem*, som *Danskerne* stræber at udrydde af *deres Hjem*, da veed man ogsaa, det er *kun Hjemtyskerne*, der opløfte det Skrig, og mens de paastaaer at stride for "*Alter og Arne*", er det jo aabenbar *kun*, ligesom *Holstenerne* har stridt for *deres tyske* Fæderneland ved *Dannevirke*, saa det Skrig kan dog vel ligesaa lidt skræmme os, som *Holstenerne* har skræmmet *Danehæren* fra at tage vort eget igien, og, uden at spørge Fienden om Forlov, see til, hvad vi kan gjøre med det.

Altsaa, vil vi ikke have alt Dansk til at raadne op, maae vi gjøre ved *Hjemtyskeriet* i Skolen, som *Stærk-Odder* gjorde ved Tyskerne i *Leiregaard*, om hvem han sang:

Ei Baal skal man tænde, ei Gravsted berede,
Ei følge til Jorde med Æren de Lede;
Kun Ravne og Krager skal hilse med Skrig
Som Aadsler paa Marken de raadnende Lig,
Og kun mens de stinke, de skal ihukømmes!

[A:593]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 28. Septb. Nr. 38.

Danskeren Niels Jørgensen, rømt fra Rensborgs Fæstning til Kiøbenhavns Raspehuus.

Kiender jeg det *danske Hjerte* ret, saa har det følt sig rørt hos langt flere end mig ved den iskolde Fortælling i *Berlings-Avisen*³⁹ om en vis "berygter" *Niels Jørgensen*, som ved Høiesterets-Dom 1838, da 24 Aar gammel, for *tredie* Gang begaaet Tyveri blev "anseet" (en *sød* Tyskhed) med *Fæstnings-Arbeide* paa *Livstid*, 1839 blev for Undvigelse og Trusler hensat (indmuret) i "Citadellets Arrester" (et af Kastels-Taarnene), 1840 blev (der staaer *ikke hvorfor*) "afgivet" til *Rensborg Fæstning*, hvor han senere (skal være: *siden*) har arbeidet til 1849 (altsaa fulde *ni* af sine bedste Manddoms-Aar), da han, "kied af den *Tort* og de *Drillerier*, han med flere |A:594 andre *danskfødte Slaver daglig* maatte udholde", deserterede (rømde) op til *Kolding* og *angav sig selv* (meldte sig til Tjeneste i det danske Rasphuus), og *afleveredes* til Kiøbenhavns Stokhuus.

Fortællingen er endnu ikke ude, men jeg er vis paa, at mine *danske* Læsere og Læserinder her, ligesom jeg, har maattet lægge Avisen eller dog tage sig lidt Pusterum, da *danske* Hjerter altid ved slige Leiligheder har ondt ved at trække Veiret.

Foruden Medlidenheden, som vi altid føler med de stakkels unge Mennesker, som sædvanlig har været forsømte fra Barnsbeen, bliver mere *fordærvede* jo tiere de kommer i *Forbedrings-Huset*, og dømmes, uden alle andre Hensyn, efter Forgribelsernes *Antal*, paa *Livstid* ikke blot fra *Friheden*, men fra "*Haabet*", altsaa menneskelig talt: *fra Livet*, thi kun saalænge der hos *Mennesket* er *Haab*, er der *Liv*; foruden dette kommer der hos *Niels Jørgensen* endnu det andet til, at han har været, vel ikke solgt, men dog "afgivet" til *Tyskerne* i *Rensborg*, hvor han i *ni* Aar neppe har hørt et venligt *dansk* Ord, endnu mindre paa *dansk* et christeligt Opvækkelsens og Trøstens Ord, men sagtens lidt endeel blot fordi han ikke ret forstod *Tyskerne* eller de ham, og desuagtet har han beholdt en vidunderlig Kiærlighed til det *Fæderneland*, der udstødte ham, og det *Modersmaal*, der neppe siden |A:595 Barndommen har rørt og glædet ham, saa *dem* vilde han *ikke fornægte*, da han jo ellers ved at stemme i med *Tyskerne* kunde undgaet al den "Tort og alle de *Drillerier*" som "*danskfødte Slaver*" maatte lide i *Rensborg*. Han er vel ingen *fuldkommen* Martyr for *Fæderneland* og *Modersmaal*, thi han *rømde* fra *Pinen*, da den blev ham for svær, men han tog dog hverken Tjeneste i den holsten-gottorpske Hær, hvad han vist godt kunde naaet, ikke heller benyttede han sig af *Sønder-Jyllands* forvirrede Tilstand, hvor han rimeligviis med Held kunde drevet sit gamle Handværk, hvis *Tyveri* virkelig havde været ham et kiært *Handværk*, nei, han stædtes ikke før han kom til *Kolding* og meldte sig da selv til at lide sin Straf i *Danmark*!

Naar man ikke er Jurist, eller blot naar ens Tankegang er *mere* dansk end juridisk, skulde man jo dog tænke, at et *danskfødt Menneske*, der har været *afgivet* til Danmarks og *Danskhedens Fiender*, maatte ogsaa være *overgivet* til dem, saa at naar de ikke holdt fast paa ham, og han, af gammel Kiærlighed til det *Danske*, smuttede fra dem, og, uden at gjøre noget ondt, gav sig selv i den *danske Øvrigheds Vold*, at da denne Øvrighed hverken vilde følt sig forpligtet eller kaldet til, efter en gammel Høiesterets-Dom, at smide en af Holsten-Gottorpernes Taarn undvegen Slave i Hullet paany, men heller gjøre hvad den kunde for at |A:596hjælpe den "forlorne Søn", der var vendt tilbage til *Fæderne-Huset*, men vi læser koldt og tørt: han blev *afleveret* til "*Kiøbenhavns Stokhuus*".

Dette havde *Niels Jørgensen* vel just ikke ventet, det vilde vel ingen af os have ventet i hans Sted, thi naar vi føler det *danske Hjerter indeni* os, da venter vi ogsaa, naar vi kommer til *Danmark*, at møde det *udenfor* os, saa da han ogsaa i Danmark blev behandlet efter *Romer-Retten*, er det intet Under, at han fik Lyst til at undvige, og da han nu, efter *Avisen*, ikke er af Hængetræerne, men af de *raske Karle*, brugelige til Godt og Ondt, som, "naar de faaer noget i Hovedet, *udfører* det strax", om de end tit siden maae fortryde det, saa undveg han, *forgreb sig* i sin Nød paa en *Oxesteg* og en *Flaske Ratafia* i Kommandantens *Spisekammer*, og blev saa dømt for *fjerde Gang* begaaet Tyveri til "*Rasphusarbeide for Livstid*", og har, efter *Avisen*, nu *berøvet sig al Udsigt* til Benaadelse!

See, det er en lille "*dansk Martyr-Legende*" fra den allernyeste Tid, om en virkelig Begivenhed, uddraget af "Criminal- og Politirettens" Protokol, og indrykket i *Berlings-Avisen* under den Hoved-Titel "*fjerde Gang* begaaet *Tyveri*", saa stakkels *Niels Jørgensen* synes *ikke* at have gjort *andet* Indtryk paa dem ved Retten og dem ved *Avisen* end *enhver* |A:597anden *Tyv* i det *fjerde*, synes slet ikke at have tildraget sig enten *Avis-Skriverens* eller *Rettens* eller *Justits-Ministerens* Opmærksomhed, saa man havde fundet det nødvendigt eller dog høist billigt, skøndt Stakkelen "acqviescerede" det kan her ikke sige "beroligede sig" men "*fortviølede*" ved Dommen til "*Rasphusarbeide for Livstid*", at indanke Sagen for *Høieste-Ret*, hvor dog maaskee de ganske *særegne*, høist *mærkelige* Omstændigheder muelig enten ad *Rettens* eller ad *Naadens Vei* kunde skilt *Niels Jørgensen* fra *Hverdags-Tyvne* i *fjerde* Grad, som han aabenbar ikke hører til, uden efter *Bogstaven*, som ihjelslaaer, om ikke uden *Persons*, saa dog uden *Aands* eller *Hjertes* Anseelse! Sandelig, efter dette maa *Niels Jørgensen* med sin *danske* Følelse vel endda prise sin Lykke, at man ikke fra *Rensborg* sendte Stikbrev efter ham som "undvigt *dansk* Slave", da han formodenlig af stræng juridisk *Retfærdighed* vilde blevet udleveret til *Oprøererne* som *Rettens* Haandhævere, uden Hensyn paa den ulidelige tyske "Tort", han som "*danskfødt* Slave" var flygtet fra hjem til det *danske*

Slaveri, og som han netop af *den Grund* vilde, naar han igien var faldet i Fiendens Kløer, *dobbelt* kommet til at døie.

Juristerne, som altid pleier at beskyldte mig for Glemsomhed, skiøndt jeg dog ikke let glemmer *dem* og |A:598| hvad de gjør, de vil vel sige, at jeg her reent glemmer, at *Niels Jørgensen*, efter Avisen, var en "*berygtet*" Person, men det har jeg slet ikke glemt, men blot ladt det staae ved sit Værd, til jeg hører, *hvad* han er berygtet *for*, medens derimod *Juristerne* synes ganske at have overseet, at *Niels Jørgensen*, fra det Øieblik, han selv meldte sig i *Kolding* for at ombytte det ham utaalelige *tyske Slaveri* med det *danske*, er en "*berømt*" Person i *Danmarks Historie*, og vil, hvis han nu skal ende sine Dage i det *danske Rasphuus*, til meget liden Berømmelse for den danske Rettergang og Benaadnings-Ret, nævnes i *Danmarks Historie* som en af *Danskhedens Martyrer* ei blot i *Rensborg*, men især i *Kiøbenhavn*.

Det er nemlig vel, desværre! meget mueligt, at hvis man, istedenfor at aflevere Danmarks "forlorne Søn", der vendte om til Fæderne-Huset, til "*Stokhuset i Kjøbenhavn*", havde, efter det *danske* Hjertes Rets-Følelse og efter de ikke blot for ham talende, men for ham dybt rørende Omstændigheder, sat *Niels Jørgensen* paa *fri Fod* og understøttet ham til at "vandre i et nyt Levnet", at han dog igien var kommet paa gale Veie og havde mistet baade sin *Frihed* og sin *Berømmelse*; men nu, da man med *Stokhuset* fristede ham til *Fortviulelse* og uden |A:599| al Barmhjertighed dømde ham til *Rasphusarbeide* paa *Livstid*, fordi han i en fortvivlet Stilling ei sparede Kommandantens *Oxesteg* og *Ratafia*, nu tør jeg spaae *Juristerne*, at hans Navn vil i Danmarks Historie fordunkle deres, da den *danske Efterslægt* eenstemmig vil forudsætte, at havde man behandlet *ham* paa *dansk*, der selv efter ni Aars tysk Slaveri havde saamegen *ægte dansk Følelse*, som Retten selv indrømmer, da vilde han sikkert viist sig *Friheden værd* og maaskee endnu paa en eller anden Maade gjort sit Fæderneland Ære! Jeg husker nemlig godt, at ifjor paa *Rigsdagen*, da Talen var om at erklære alle dem, der havde været i *Tugthuset* o. s. v. for *uværdige* til at tjene i den *danske Krigshær*, da indvendte jeg iblandt andet, at *hvis* det var sandt, at adskillige *danskfødte Slaver* var brudt ud fra *Rensborg* og havde meldt sig selv her hjemme for at udstaae deres Straf i Fædernelandet, da viiste det, at de var *langt fra* at være *æreløse* og burde heller ingenslunde stemples dertil, da indrømmede man Slutningens Rigtighed, men *betvivlede Kiendsgierningen*, som jeg ikke kunde bevise, saa at her, hvor *Kiendsgierningen* er sikker, maa jeg troe, at selv den *nærværende danske Rigsdag* vilde løfte sin Stemme for den "*danskfødte Slave*" der fandt "*Torten*", han for sin *Danskhed* maatte døie af *Tyskerne* utaaleligere end *Slaveriet* selv.

|A:600| Dog dette faaer vi vel at vide, naar *Rigsdagen* atter samles, thi hvis *Niels Jørgensens* Sag ikke forinden optages paany

med *danskere* Hænder end hidtil, da maa jeg føle mig skyldig til paa *Rigsdagen*, om jeg kan, at faae den baade stillet og seet i sit rette danske Lys, saa Efterslægten dog ikke skal sige om os alle, at vi enten var blinde for Fædernelandskiærlighedens Ild, hvor den vel maatte tænkes aldeles udslukt, men ulmede dog kiendelig under Asken, eller at vi var haardhjertede nok til at knuse det knækkede Rør og udslukke den rygende Tande.

Man veed vel, og i det mindste veed jeg det selv, at jeg er slet ingen Ven ad den Øllebrøds-Medlidenhed, som vi har meer end nok af i Dannemark, og Juristerne har tit kaldt mig haardhjertet, fordi jeg finder, at man beviser meget bedre sin *Menneske-Kiærlighed* og sin Følelse af *Menneske-Livets* Dyrebarhed ved at *henrette Mordere* end ved at benaade dem, men med al min Agtelse for *Eiendoms-Retten*, kan jeg dog umuelig uden videre sætte *alle Tyve* i Klasse med *Røvere* og *Mordere*, da der er stor Forskiel paa Tyve, og *denne Forskiel*, efter min Overbeviisning, burde have en ganske anden Indflydelse paa Lovgivningen og Rettergangen end den for Øieblikket har, da man ordenlig af *Grundsætning* synes mig at hænge de smaa Tyve og lade de store gaae. De store Tyve er **A:60** nemlig i mine Øine de *frække* og *falske*, og de slipper aabenbar nu hos os tiest og bedst, medens de *ærlige* og *blødhjertede*, som strax gaae til *Bekiendelse*, straffes baade tiest og haardest, da det ikke engang, som Ordet lyder, giælder om *hvortit* man har *begaaget*, men *hvortit* man har *bekiendt* Tyveriet og *faaet Straf*.

Dog, det vilde blive for vidtløftigt her at gaae nærmere ind paa denne ellers for hele Folket høist vigtige Sag, og jeg vil slutte med den Bøn til hvem der kan, nøiere at oplyse *hvad* Niels Jørgensen tidligere er straffet og *hvad* han har været *berygnet* for, da hans Levnetsløb nu tilhører *Fædernelands-Historien!*

Odin Langskiæg og Rungner Graasteen.

- ¹ Der stod i gamle Dage, det er nu hardtad glemt,
En farlig Kamp i Norden imellem As og *Thurs*.
Den var alvorlig meent, skiøndt den var fuld af Skiemt
Med alle dem, der sælge for Viisdom Hovedkiød.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!

-
- 2 | **A:602** Og det var *Odin Langskiæg*, han var saa høit paa Straa,
Og mens der er en *Onsdag*, han tit har Navnedag,
Han havde sig en Ganger med otte Fødder paa,
Hardtad som Fugl paa Vinger, den Ganger med ham fløi.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 3 Og *Sleipner* hedde den Ganger, vidtud gik Ry deraf,
Hvor listelig han traved henover Stok og Steen,
Ja, skred som Snekken skrider end paa det vilde Hav,
Og kiendte Vei i Mørke alt som ved høilys Dag.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 4 Og det var Odin Langskiæg, han var saa skiemtefuld,
Naar ikke han det hvide af Øiet vendte ud,
Og skiød med *Gungner-Spydet*, gjort af det røde Guld,
Det straaled som en Lue, det ramde som en Glød!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 5 Og det var Odin Langskiæg, for Løiers Skyld engang
Han red til Jettelandet, som kaldes *Tussehjem*,
Det mored ham at høre, hvor huult Tusmaalet klang,
Og see, hvordan til Konster de retted Hunde af.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 6 | **A:603|PS7:324** Og det var *Rungner Graasteen*, en Drot i Jetteland,
Han sad og snoed Guldbaand til kloge Hundes Pryd,
Hans Datter stod og kæmmed *Guldfaxes* Løvemann,
Det var hans bedste Traver, langstrækkende tilgavns.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 7 Han skotted op til *Odin*, alt som han red forbi,
Han brummed: det var Pokkers, det er et Fuldblods-Dyr,
I Luften som paa Landet gjør han sig Vei og Sti,
Og saae jeg ret, paa Vandet han farer som en Vind.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 8 Og det var *Odin Langskiæg*, saa smøret loe da han,
Og sagde med en Stemme alt som et Klokkespil:
Jeg vædde tør mit Hoved, til *Sleipner* Runetand
Der findes ikke Mage i hele *Tussehjem*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 9 Da grined *Rungner* ilde, da løfted han sin Røst,
Det var, som femten Vogne de rumled paa en Bro:

Det skal vi prøve, skreg han, saalænge du har Lyst,
Jeg vover min *Guldfaxe*, tag Hovedet iagt!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!

- 10 |A:604| I Sadlen sprang da *Rungner* og sporede sin Hest,
Og *Odin* vendte *Sleipner*, som Lykken vender Blad,
Saa red de *Væddeløbet*, alt som de kunde bedst,
Det var et Syn, men ikke at fæste *Øine* paa.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 11 Det kneb paa begge Sider, men hvordan det saa gik,
Et Forspring havde *Odin*, og Forspring han beholdt,
Kom ind ad *Asgaards* Porte, skiøndt kun et *Øieblik*,
Før *Jetten* i hans *Hæle* ham fulgde med et *Brøl*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 12 |PS7:325| Saa, langt fra sine Tanker, blev *Rungner* *Odins* Giæst,
For naar han kom i Hede, gik han fra *Vid* og *Sands*,
Men *Odin*, han var giæstmild, han roste *Jettens* Hest,
Og bød ham ind i Hallen til *Bænk* og saa til *Skiænk*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 13 For *Tussedrot* i *Asgaard* da *Freia* skiænked *Viin*,
Og *Thors* den store *Kande* med *Mjød* og gammelt *Øl*
Den stak han ud forvoven, alt i en *Slurk*, det *Svin*,
Da fik han lidt paa *Skallen*, da blev han *splittergal*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 14 |A:605| Han trumfede i Bordet, saa *Knoen* sees endnu,
Han brøled: jeg skal drikke jer lens, I pæne Folk!
Og som man slaaer med *Næven* et raaddent *Æg* itu,
Saa skal jeg knuse *Asgaard* med alt *Persille*-Stads.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 15 Saa stak han ud en *Kande*, saa blev han *leversød*:
See ikke surt, skiøn *Freia!* dig holder jeg nok ad,
Du kysse skal og klappe og skiænke *Viin* og *Mjød*
For os i *Jettegaarde*, og *Sif* skal holde *Huus*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 16 Skiøn *Freia* blev da bister, alt som hun pleier van
Ved slige *Fugles* *Kvidder*, som *Hoved* bed af *Skam*,
Saa svulmede da *Barmen*, hun holdt for *Tunge* *Tand*,
At *Brysingmons* *Guldkiæde* den brast med eet itu.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!

- 17 Og det var *Odin Langskiæg*, da kaldte han paa *Thor*,
Han var i Østerleden dengang paa Troldejagt,
Men altid *Odin Langskiæg* det koster kun et Ord,
Saa dages *Thor* og svinger til Slag *Thrudhammer* sin.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 18 |A:606|PS7:326Hvad! tordned *Asgaards Væрге*, hvad gjør en *Jette* her?
Hvem skikked ham til *Sæde* i *Asers Vennelag*?
Og hvorfor skiænker *Freia*, som kun til *Høitidsfærd*,
Idag for *Tussedrotten*? Har nu vi *Ragnarok*?
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 19 Og det var *Rungner Graasteen*, han ædru blev derved,
Han brummede halv sagte, at han var *Odins* *Giæst*,
Men aabenlydt var Svaret: jeg gav dig ingen *Fred*,
Den uforskyldte *Ære* dig komme dyrt at staae!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 20 Da mærked *Tussedrotten*, det hængde i et *Haar*,
Han *Ørene* holdt stive og meldte: det var dumt,
At uden *Skjold* og *Dunser* jeg kom til *Asers Gaard*,
Men *Skam* faaer *Thor* ei mindre, slaer han mig værgeløs.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 21 Har *Ære Thor* i *Livet*, som dog man skulde troe,
Da møder han mig heller, som jeg ham stævner til,
Om *Aar* og *Dag* med *Vaaben*, som vi har begge *To*,
Ved *Aaen* og *Steenskoven*, det klare *Markeskiel*.
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 22 |A:607Da fik man nyt at spørge, det var den første *Gang*,
Til *Tvekamp* nogen æsked den stærke *Asa-Thor*,
Han slog et *Smil* og sagde: gjør *Snakken* ei for lang!
Hils hjemme fra min *Hammer* og mød mig, om du tør!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 23 Da foer han ud ad *Døren*, den fule *Tussedrot*,
Da fløi han ud ad *Porten*, der tabde han sin *Hat*;
Og det var *Odin Langskiæg*, han loe derved saa smaat,
Han sagde: see, nu rider han med sig selv omkap!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!
- 24 |PS7:327Han sagde til skøn *Freia*: saae du, han tog dig ei,
Og jeg beholdt mit *Hoved*, endskiøndt det stod paa *Spil*!
Nu grønnes *Asgaards Volde*, for *Rungner*, han er fei,

Han løber nu med Panden mod *Mjølners* Klippevæg!
Alvor og Gammen, de kan saa deilig sammen!

[A:608]

Missunde.

Ved Sammenstødet den tolvte i Maaneden, som de holstengottorpske Blade kalde “en seierkronet Maneuvre”, hvorved dog Hr. *Willisen* gik bag af Dandsen, blev jeg mere opmærksom paa dette Færgested ved *Slien*, og da tillige paa dets Navn, der skrives saa forskiellig, at hvad her, efter “Danmarks Geographi” kaldes “*Missunde*”, kaldtes i alle Aviser “*Midsund*”, og kaldes i Thyre Dannebods Vise “*Møsund*”. Sagen er nu vist nok ikke farlig, men da det just var der, det gamle *Dannevirke*, efter Visen, endte imod Øst, og der, Holsten-Gottorperne sidst lærde Dansk, saa faldt jeg dog i Tanker om, hvad vel Oprindelsen til Navnet kunde være. Jeg fandt nu, at enten kunde man tænke, Navnet kom af det islandske “*miór*” smal, og da blev den rigtige Skrivemaade “*Mjøsund*”, eller man kunde tænke, det havde faaet Navn efter en af de fæle *Oprørere* i Uffe hin Spages Tid, som hedd *Mite* eller *Mitun*, og druknede deri⁴⁰, og saa er Læsemaaden “*Missunde*” at foretrække. Dog, hvorom alting er, saa er Hr. *Villisens* Seier ved *Missunde* ham ei at *misunde*.

40

Danskeren for 1850. Nr. 19.

[A:609]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 5. Octb. Nr. 39.

[PS7:327]

Ernesto Dalgas.

(Italiensk født, men af en dansk Moder, kæmpede *E. Dalgas frivillig* og *gladelig* for Danmark, og udmærkede sig baade ved *Frederis* og ved *Idsted*, men fik dog først ved *Missunde* Banesaaret med Heltegladsen.)

- 1 Barnefødt i Laurbærlunden,
Med Guldæblerne i Skiød,
Med et Seiers-Smil om Munden
Her du fandt din Heltedød;
Blev det ei for Vuggen sunget,
Synges det ved Graven dog:
Gladere har ingen svunget
Sværdet under Dannebrog!

- 2 Til din Barndoms gyldne Dage,
Under Sydens klare Sky,
Tit du ønsked dig tilbage
Fra den kolde Taages By,
|A:610Savned Konsten paa sin Throne,
Savned Himlen i sin Glands,
Savned Sydens varme Tone
I hver Sang og i hver Krands.

- 3 **|PS7:328**Men da trindt i Danevangen
Høit sig hæved *Dannebrog*,
Lurens Drøn og Folkesangen
Skabde brat et Kæmpesprog,
Danmark raabde tusindtunget:
Sønner! Seier eller Død!
Ogsaa du dig fandt udsprunget
Af vor søde Moders Skiød!

- 4 *Dannekvinden* i det Fjerne,
Under Sydens klare Sky,
Aldrig glemde Danmarks Stjerne,
Klar i Kveld og Morgengry,
Glemde aldrig Bøgeskoven
Lysegrøn ved Bølgen blaa,
Sendte til den over Voven
Kys med Kiærligheds-Attraa!

- 5 Derfor hun i Laurbærlunden,
Med Guldæblerne i Skiød,

Fødte danske Børn igrunden,
Om end fremmed Røsten lød;
|A:611 Derfor under Vaaben-Gnyet
Vaagned *Dansken* i din Barm,
Fandt og under Nytaars-Nyet
Danmarks Tone deilig varm!

6 Hvil dig sødt nu laurbærkrandset
I vor søde Moders Favn!
Helte-Ilden, tidlig standset,
Blusse skal dog som en Bavn;
Dine Brødre, dine Frænder,
Danmarks faure Heltekuld,
Hos dem alle Bavnen brænder,
Asken synker kun i Muld.

7 **|PS7:329** *Danmark!* en lyksalig Moder
Skal tilgavns du kaldes nu,
Heltebørn af dine *Froder*
Kommers hundredviis ihu,
De fra Norden og fra Syden
Mødes under *Dannebrog*,
Vise, *Kiærlighed* er Dyden
Over alle Dyder dog!

|A:612

Er Gefion gift eller er hun ugift?

Saasnart *Læseren* seer denne Overskrift, kan jeg nok vide, han lægger denne "Dansker" paa Hylden til engang, han er i megen Trang for noget at læse, men jeg vilde nødig, at *Læserinden* skulde gjøre det samme, da det er hende, jeg egenlig har for Øie, og derfor vil jeg strax bede hende have lidt Taalmodighed og ikke lade sig kyse af Overskriften, som jeg godt veed, klinger tosset, men nænner dog ikke at forandre, da alt hvad jeg idag vil sige faldt mig ind igaar paa Volden netop med de *samme Ord*.

Da det imidlertid let kan hænde sig, at *Læserinden* aldrig har hørt "*Gefion*" nævne uden i Anledning af, hvad det er ærgerligt at tænke paa, den Svinelykke, hvormed *Tyskerne* tog vor deilige ny Fregat, *Gefion* kaldt, fra os, som de endnu ligger og ruger over, saa maa jeg begynde med at sige omtrent alt hvad jeg har læst om *Gefion* i de gamle Skindbøger, som dog til Lykke er kun lidt.

Det eneste Sted, jeg egenlig kan sige, jeg har seet *Gefion*, var ved det store Gilde, Læserinden nok veed, den gamle Havmand *Æger* engang i gamle Dage gjorde for alle Nordens Guder, baade *Aser* og *Vaner*, paa *Age-Thor* nær, som var paa Troldejagt i Østerleden, og der kunde jeg ikke see, om *Gefion* var gift eller **A:613**ugift, thi vel var hun meget kion i mine Øine, men det kan gifte Gudinder jo ogsaa godt være, og hvad Skiænde-Giæsten *Loke* siger til hende, at hun vexlede Gaver med de smukke Herrer, det vilde han jo sagt, enten hun var gift eller ikke. Vidste man derimod, hvem af de Smukke, enten de gifte eller de ugifte, det er *farligst* at gjøre vred, da vilde *Odins* Ord gjøre Sagen klar, for han siger til *Loke*:

Gal est du, *Loke*,
Og reent vanvittig,
At du gjør dig *Gefion* gram!

Men skiøndt jeg har gjort mange af det smukke Kion, baade gifte og ugifte, vrede, og maattet bøde for det, saa veed jeg dog endnu ikke, hvilket der er værst, for de, jeg har brudt mig noget om, er allesammen blevet blide igien, og saa kunde man maaskee nok af Blidheden giætte sig til, *hvis* Vrede der havde været *farligst*, men hvem gider det? Desuden har jeg aldrig tænkt paa, det gjorde nogen *Forskiel*, enten *Gefion* var gift eller ugift, førend det, som sagt, igaar faldt mig ind, og faldt mig saaledes paa Sinde, at jeg ikke kunde glemme det igien, førend jeg i det mindste havde skrevet en "Dansker" om det, som den danske Læserinde kaldte Pølsesnak, men det vilde jeg meget nødig, hun skulde, og derfor vil jeg skynde mig med at oplyse, at Spørgsmaalet er dog ingenlunde grebet af **A:614**Luften, for i *Gylfelegen* staaer der med rene Ord, at *Gefion* er en *Mø*, men i *Heimskringle* staaer der ogsaa med rene Ord, at *Gefion*, som pløiede *Sælland* fra Sverrig, hun blev i *Sælland* og *giftede sig* med *Odins* Søn *Skjold* og blev Dronning i *Leire*. Nu kunde man jo nok sige, at det maatte være en *anden* *Gefion*, men det har ingensteds hjemme, for der staaer udtrykkelig i *Gylfelegen* selv, at *den* *Gefion*, der pløiede *Sælland* fra Sverrig, hun var en Kvinde af *Asa-Æt*, altsaa en *Asynie*, og mindre kunde hun jo heller ikke være, som pløiede den deiligste Fure i hele Verden, som *Øresund* vist nok er, hvad enten man seer fra *Sælland* paa Sundet eller fra Sundet paa *Sælland*. Jeg veed derfor ikke bedre Raad end at sige, det er vel gaaet *Gefion*, som det endnu gaer alle Dannekvinder, at hun var *først* *ugift*, men *siden*, da hun fandt ham, hun vilde have, saa *giftede* hun sig, og at, eftersom hun bragde ham *Sælland* i Medgift, maa hun baade have holdt meget ad ham og han holdt meget ad hende, saa de er vist gift og det godt gift endnu, begge to.

See, det sidste smiler sagtens *Læserinden* lidt ad, for hvordan det end har sig med *Asyniers* Levetid, saa var jo dog vel *Skjold*, som hun fornedrede sig til, en *Dødelig*, da hans Hedenfærd findes udførlig beskrevet i *Bjovulfs-Drapen*, og hans Navn selv midt |A:615| i *Sælland* vel nu vilde været ligesaa forglemt, som *Gefions*, dersom ikke "*Skjoldungerne*" paa en Maade havde holdt det ilive.

Læserinden veed imidlertid nok, at jeg har saa mine egne Tanker om *Skjold*, saavel som om alle *Aser* og *Asynier*, om *Stærk-Odder* og alle de gamle nordiske Helte, der ligesaa godt kunde være og kaldes *Halvguder*, som enten *Herakles* (Herkules), *Romulus* eller *Teut*, men da *Læserinden* maaskee dog ikke saa lige veed, *hvad* det egentlig er for Tanker, jeg gjør mig om de gamle Stikkere, og jeg dog slet ikke sætter nogen Ære i at beholde de Tanker for mig selv, men deler dem især hjertensgierne med den *danske Læserinde*, som jeg tit har mærket, har en ganske egen deilig Maade at tage og fatte saadant noget paa, som i det hele til at tage og fatte, saa vil jeg gribe denne gode Leilighed til at gjøre mig saa tydelig som Sagen selv og alle Omstændigheder tillader.

See, jeg tænker mig det virkelig som en Slags *Sjæle-Vandring*, men dog hverken som *Ægypter* eller *Hinduer*, hos hvem, saavidt jeg har kunnet forstaae, *Sjæle-Vandringen* skulde være en Straf, saa hvem der har været Helt idag, kunde blive Tiger imorgen, men jeg tænker mig det tvertimod som en Ære og Fornøielse, de ældgamle *Sjæle* har af at vandre fra Slægt til Slægt, *saalænge* de har nogen *Slægt* |A:616| et Land og et Folk, for, skøndt de, ligesom *Heimdal*, hos gode Venner tit maae tage til Takke med fattig Leilighed og smal Kost, saa gjør de sig dog aldrig gemene med de *Umælende*, men holder sig udelukkende til dem, Arten stikker i. Det er altsaa omtrent ligesom de gamle *Græker* tænkte sig deres første Forældre fra den gyldne *Kronos-Alder*, som ikke døde, men sov kun ind og omsvævede i Drømme deres Afkom som *Skyts-Aander*, men jeg tænker mig det dog lidt anderledes, lidt mere historisk, som man kalder det, eller mere jævnt og fatteligt, som man i vort Norden altid helst har villet have det. Jeg mener nemlig, vel især om *Aser* og *Vaner*, men dog ogsaa om *Skjold* og de andre *Odins-Sønner* og om *Stærk-Odder Odins-Fostre*, at de har i gamle Dage slet ikke været mere men snarere lidt mindre *haandgribelige* end de er nu, saa at naar man da saae flere og kiendeligere Spor af dem, da kom det blot af at Folk holdt mere ad dem, talde og sang mere for dem, og blev derved fortroligere med dem. Det vil da sige paa reent *Dansk*, at jeg tager dem for et Slags "*Hjernespind*", men underlig *lyslevende* *Hjernespind* fra den Tid, da vore Stamfædre spandt Silke paa Guld-Tene, og deri bestyrkes jeg baade af *Hjarne* og *Brage*, som begge to betyder "*Hjerne*", og saa synes mig det er let at forstaae, at hvad Nordens *Hoved-Skjælde* fra Arilds |A:617| tid har spundet ud af *Folke-Hjernen* i sin bedste Skikkelse, det baade bliver ved at ligge Folket

nært og være Folket kiært til alle Tider, og at det har en forunderlig Lighed med hvad der saa at sige udspinder sig selv i *Folkets Levnets-Løb*, thi saaledes vidner jo vor Tids Skjalde-Konge i sine "Erindringer", at han paa hele sin lange Bane ikke havde nogen stor og mærkelig *Tanke*, som han jo i sin Barndom havde *drømt om*.

Dog, alt hvad den *danske Læserinde* kan og vil forstaae, det forstaaer hun som en "*halvkvæden Vise*" og hvad hun enten ikke kan eller ikke vil forstaae, det gjør alle *Tyskens* klare og grundige Udviklinger og Beviser hende kun leed og kied ad, saa jeg vil i en Hast vende tilbage til *Gefion* med den Bemærkning, at hvor, som hos alle Aser og Asynier, *Navnene* er Hovedsagen, der maa man ogsaa forudsætte, de svarer til deres Navn, og svarer *Gefion* til sit, da er hun "*Glæden*" selv i sin danske og nordiske Skikkelse, har, saavidt jeg veed, endnu aldrig reent forladt sit Folk, som ogsaa er vores, og kan da nok fortjene at betragtes lidt nøiere end det længe er skedt, da selv jeg har behandlet hende temmelig skiødesløst. Saaledes har jeg nemlig vel baade i min saakaldte store "*Nordiske Mythologi*" og i min lille, høist kun af *Læserinden* omtalte "*Brage-|A:618Snak*", baade anmærket, at *Gefion* betyder "*Glæden*" og ymtet om, at det giver hendes Giftermaal med Kong *Skjold i Danmark* og hendes Dronning-Stol i Leire en ganske egen og især for *Sællandsfarer* mærkelig og smuk Betydning, men jeg har dog aabenbar løbet det hele over med en Harefod, og meget skiødesløst i Forbigaaende yttret, at det vel kunde være os ligegyldigt, *enten* *Gefion* var gift *eller* ikke.

Langt fra at undskylde mig hos den *danske Læserinde*, fordi jeg nu tager mine Ord tilbage og kalder det et meget vigtigt Spørgsmaal for os allesammen, maa jeg da bede hende og dermed tillige *Gefion* meget om Forladelse, fordi jeg hidtil enten oversaae Spørgsmaalets Vigtighed, eller dog efter den slemme Herre-Vane, vilde lade, som jeg ikke satte synderlig Priis paa *den* Glæde, man enten skal gifte sig for at faae, eller dog have det *andet* Kiøn langt mere end sig selv at takke for.

Deri er nemlig, som jeg allerede i *Brage-Snakken* har ymtet om, *Grækeren* og *Nordboen* enige, at naar "*Glæden*" ikke skal betragtes som en Bajas og Spøgedoctor eller som en Sviregast, men som noget deilig "*himmelsk*" Noget, der paa Jorden ikke lader sig beskrive, men kun føle og elske, da maa den betragtes som en deilig blomstrende ung Skjønhed, der svæver meer end hun gaaer og trækker alle Øine og |A:619Hjertes til sig, uden at dog nogen ret kan fæste Øine paa hende, eller, naar han er allerlykkeligst, faae mere af hende ad Gangen end et flygtigt Øiekast, og et endnu langt flygtigere Favntag, saa flygtigt, at man ikke veed, om det var andet end Indbildning, skiøndt man nok veed, det var lifligere end alt hvad der ellers kaldes virkeligt. Denne *himmelsk pigeklædte* Glæde var det, de gamle Græker kaldte *Io* (egenlig Glædesskrig) og de gamle

Nordboer *Gefion* (Glæden selv) og var meget *tvivlraadige* om, enten hun indlod sig i Ægteskab med nogen, eller ikke.

Læserinden har maaskee hørt, eller, har hun læst min Bragesnak, da har hun læst det, at *Here* havde *Zeus* mistænkt for *Io*, som derfor blev forvandlet til en hvid Ko, men som *Here* satte Bræmsen paa, saa hun bisede Verden rundt ligeop til det høie *Norden*, hvor hun egenlig forsvandt for det græske Øie, saa det kun var en løs Giætning, at hun skulde tilsidst være kommet til *Ægypten*, der faaet Stadighed paa sig og *giftet* sig med *Kongen*.

Dette fandt jeg med Rette, da jeg førde Bragesnakken, ganske mærkeligt, da *Nordboen* virkelig synes at have taget *Io* op, hvor *Grækeren* tabde hende af Syne, og at have kaldt hende *Gefion* paa sit Maal, thi baade er saadanne naturlige eller oprindelige Rosensblommer i Disdragt langt mere i den græske end i den **A:620**nordiske Aand, og derhos forestilles *Gefion* som en *fremmed* Gudinde, der kommer reisende til Kong *Gylfe* og gjør ham saa *glad*, at han skiænker hende det Dags-Pløieland, som bliver til *Sælland*, og endelig hedder det, at de fire *Tyre*, hvormed *Gefion* pløiede *Sælland* fra Sverrig, var paa en Maade hendes egne Kalve, hvorved vi udtrykkelig mindes om den "hvide Ko".

Hvad jeg derimod oversaae eller værdigede kun et meget skiødesløst Sideblik, det var netop *Hovedsagen*, at medens man i *Norden* sædvanlig betragtede *Gefion* som en himmelsk Mø, deres Dise, som blev i Jomfrustanden, løb der dog ved Siden det Rygte, at hun havde *giftet* sig med Odins-Sønnen *Skjold* og blev Dronning i *Leire*, som hun med hele *Sælland* havde bragt ham i Medgift.

Det kan nemlig ikke være den *danske Læserinde* ubekendt, at der endnu hersker den samme Betragtning af den "himmelske Glæde" blandt de Høilærde, forsaavidt de tager den i Betragtning, saa naar *Glæden*, som en *Gudinde*, skal have et vist høiere Sving og en vis overjordisk Rosen-Farve og Rosen-Duft, da maa det være *hos* og *omkring* den rosenkindede, letbevægelige, letsøgende, immer kun forbisvævende, uskyldige Glut, hvorfor det ogsaa, blandt meget andet hidhørende hedder i Visen "dine femten Aar igjen faaer du aldrig **A:621**mere." Denne sørgelige Lærdom er nemlig ingenlunde, som *Tysken* tænker, saa dyb, at det var hans mageløse Skarpsindighed forbeholden at opdage den, det er tvertimod en Lærdom, der, ved den mest overfladelige Betragtning af Menneske-Livet hos saa lyse og opvakte Hoveder, som *Grækenlands* og *Nordens*, sprang frem af sig selv, saasnart de lukkede deres Øine op, men de fandt, det var alt for sørgelig en Tanke, at det skulde være en Regel uden Undtagelse, og derfor prøvede de paa at faae den himmelske Glæde til at tage fast Bopæl hos sig, mens de dog vedblev at være tvivlraadige om, hvorvidt det lykkedes at faae *Io* og *Gefion* gift.

Dog, jeg veed det nok, at den *danske Læserinde* pleier at kalde

alle saadanne nøiere Forklaringer af det Slags Ting “Udtværing”, og der er noget i det, “det kan nok være”, som Jyden siger, derfor vil jeg ikke sætte hendes Taalmodighed paa den yderste Prøve, men med et lille Spring vende tilbage til *Gefions* Giftermaal med Kong *Skjold i Leire*, som jeg anseer for en afgjort Sag, enten saa Oldgranskerne paa Gylfelegens, eller de tyske Professorer paa Videnskabens Vegne vil tillade det eller ikke, for de er hverken *Gefions* “eget Hjertelag” eller hendes “Slægt og Venner”, som hun skulde raadføre sig med, saa naar hun troede, det ikke vilde gjøre noget Skaar i hendes *Glæde*, men gjøre *Skjold* endnu langt gladere **A:622** end *Gylfe* var, da han gav hende Lov til at pløie den deilige Fure, saa raadte hun selv for at give *Skjold* sin Haand og hele *Sælland* med.

Hvordan det nemlig gaaer til med Glæden og Giftermaalet andensteds i Verden, det veed jeg ikke saa lige, da jeg er en *Sællandsfar* og har næsten i al den Tid, jeg tænkte paa saadanne Ting, levet i *Sælland*, om end for en stor Deel kun i Udkanten, halvveis paa *Amager*, og her har jeg fundet, at naar Rosens-Blommen kun, ligesom *Gefion*, har en god *Medgift*, der er hendes *Eiendom*, og hun bliver ordenlig *Dronning*, og naar Kiæreste-Folkene, som *Skjold* og *Gefion*, er “begge af Slægten”, begge af *Asa-Æt*, da er Giftermaalet i *Sælland* langt fra at gjøre noget Skaar i Glæden, eller at forgjøre den paa nogen af Siderne, men fordobler den netop, saa det bliver en glædelig Sandhed, at fire Øine seer meer end to, fordi der er meer at see i de fire Øine end i de to.

See, nu tænker jeg, den *danske Læserinde* kan see, det var *hende*, jeg kom til at tænke paa, da Spørgsmaalet om *Gefions* Giftermaal faldt med Dørren ind i Huset hos mig, fordi det faldt mig paa Sinde, at hvor den “*Hjertens-Glæde*”, man i det mindste i *Sælland* tit kan see tindre ud af de unge Pigers Øine, virkelig har hjemme, der er det kun Mangel paa ægte *Odins-Sønner*, med andre Ord, **A:623** kun *Aandløshed*, der gjør lykkelige Giftermaal sjeldne, da denne *Hjertens-Glæde* altid har et lille *Sælland* (Lyksaligheds-Land) til *Medgift*, som kun gaaer tabt eller forvandles til en Ørk, naar det ikke skattes efter sit Værd, og ei betragtes som *hendes* *Eiendom*, der bragde det med sig! Det var altsaa *Lærdommen*, jeg, ikke som en *Tysker* trak ud ved Haarene af *Gefions-Sagnet*, men som en *Dansker* kiærlig favnede i den yndige *Skikkelse* deraf, at naar vi i *Sælland*, Danmark og hele vort Norden, kun igien i Nordens Aand lade *Hjertet* og *Hjerteligheden*, altsaa først og sidst *Kvinden*, skee sin Ret, da vil ogsaa *Hjertens-Glæden*, som den yndigste af alle *Dronninger*, throne midt iblandt os!

Hvad siger “Nord og Syd” nu om Danskheden?

Hvad Ræven sagde om Rønnebærrene, det veed “Danskerens” Læsere og Læserinder nok, og vil de vide, hvad “Nord og Syd” *nu* siger om Danskheden, som det urimelige Blad *før*, tvertimod Naturens Orden, har villet true sig til, da kan de læse det i sidste Nr. 3 |A:624(S. 464-66), og vil deraf see, at dette forrige “Tvistens Æble” imellem os, nu i hans Øine er ligesaa *surt*, som Rønnebærrene var i Rævens, saa nu er “Nord og Syd” kun saa vred paa os som en *Tysker*, fordi vi ikke vil smide vor *Danskhed* Pokker i Vold. See, den Slags Vrede er vi nu vel vant til at bære, men ved øiensynlig at korse sig for “Danskheden” eller rettere “korsare” imod den, holder jo “Nord og Syd” op, som *særskilt* Gienstand for “Danskerens” Opmærksomhed, thi derved falder den sammen med “Hjemtyskeriet” i det hele, der maa bekæmpes under eet paa en egen Maade, da det rimeligviis staaer og falder med det “danske Folks” Tro derpaa og Tanke derom. Dermed lader vi da den Fugl flyve!

Rettelse.

I “Danskeren” Nr. 36 (S. 572 L. 6) skal jeg istedenfor “*Knipper*” bede læst “*Klipper*”, som jeg med Flid havde skrevet, thi hvorsomhelst end dette Ord, i Bemærkelsen af “Bind”, ellers kan fattes, saa findes det dog i V. S. O. og, hvad mere er, i *Sællandsfarens* Mund, i det mindste lige fra Vordingborg til Roskilde. Grunden til Ordets *dobbelte* Betydning spores for Resten i det islandske “*klippi*”, en Klump.

|A:625]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 12. Octb. Nr. 40.

|PS7:329

Dannebrog og Dannevirke.

Mel. Kongehaand og Folkestemme.

- 1 **Holgers Dige, Dannevirke:**
Daners Værk og Markens Hegn!
Korsets Mærke, *Dannebroge:*
Danskens Banner, Frelsens Tegn!
Seiers-Dagens Aftenrøde
Øste Glands paa eders Møde⁴¹,
Danmarks Engel, Sangens Magt
Er med eder Danmarks Vagt.

- 2 Danskens Vei til Dannevirke
Gik igiennem Kugleregnet,
Gik igiennem Birtings-Badet,
Giennem Helhjems Hede-Egn,
IA:626|PS7:330 Bleg var Kinden, rød var Stien,
Tyst gik Toget ned til *Slien*,
Kraget kun og Ravne skreg
Hurra vildt for Hildurs Leg!

- 3 Sagte bølged Seirens Banner
Mod den trætte Kæmpes Barm,
Som det lod paa Valen vaie,
Løftet af sin stærke Arm,
Rødt og blegt i Kamp med Døden,
Nu i Seiers-Aftenrøden,
Med sin blaa Kiærminde-Krands,
Lued op det i sin Glands!

- 4 Fæstet dybt i *Dannevirke*,
Rod deri at slaae paany,
Folded ud sig *Dannebroge*,
Skiød sin Krone under Sky;
Danmarks Løve rysted Manken,
Danmarks gyldne Hjertebanken
Hæved Barmen, spaaed Sang,
Aanded Fred i Danevang!

- 5 Alle Trommer og Basuner
Faldt da ind, som Bølger gaae:
"Danmark deiligst Vang og Vænge"

Lukt i Fred med Bølgen blaa!
|A:627 Ud da brød i Folkesangen,
Brused lydt med Bølgeklagen,
Danmarks Roes og Danmarks Dyd,
Danskens Lyst og Hjertensfryd!

6 *Dannebrog og Dannevirke,*
Ægtepar i Skjaldekvad!
Kiærlighed jer vied sammen,
Aldrig meer I skilles ad!
|PS7:331 Hjertesproget, Hjerteklagen
Giennemtoner Bryllupssangen,
Løvemodet i sin Glands,
Det er eders Brudekrands!

7 Slaae nu Rødder, *Dannebroge,*
Dybt i en livsalig Stund!
Over Danmarks Heltegrave
Bred dig ud paa Odelsgrund!
Lad paa Splidens golde Agre
Avinds gustne Banner flagre!
Kun hvad favnes kan i Fred
Kiærligheden frydes ved!

41

At *Dannebrog*, Aftenen efter *Idsted-Slaget*, plantedes paa *Dannevirke*, under Klagen i Sky af *Thyre Dannebods* Vise, det er *Kiendsgierningen*, som haves for Øie.

|A:628

Folket og Staten i Danmark.

Det *mesopotamiske* Sprog er et underligt Sprog, staaer der i en af *Holbergs* Komedier, og dermed menes det samme, som jeg kalder "*Pluddervælsk*", nemlig et *selvgjort* Tungemaal, som kan betyde allehaande, men har derfor slet ingen fast Betydning og duer egenlig kun til at gjøre Vind og til at narre Folk med, saa at naar jeg i "*Danskeren*" saavelsom paa "*Rigsdagen*" bestrider det pluddervælske Sprog med det *Danske*, som er vort *Modersmaal*, da har jeg unægtelig baade gyldig Grund og aabenbar Ret dertil, men om man vil give mig Ret deri, og om jeg skal see Frugt deraf, det er et ganske andet Spørgsmaal, som kun Fremtiden kan besvare, thi hidtil gaar det med Pluddervælsken som med Holsten-

Gottorperne, at hvortit det *Pemaal* end bliver slaaet af Marken, kommer det dog igien og brouter af, at det har vundet en større “moralsk Seier”, hvad enten det nu kommer af, at jeg, ligesom Danehæren, ikke ret har benyttet Seieren, eller blot deraf, at Ukrud forgaaer ikke saa let. Saaledes var der nu det pluddervælske Ord “*emanere*”, som det gamle Cancelli var forskrækkelig stolt af at have opfundet og brugde hvergang, der enten *udkom* en ny Forordning eller skulde i Cancelli-Stil meldes om *Ud|A:629givelsen*, paa Pluddervælsk: *Emanationen*, og det var hvert Øieblik, for ligesom “*emanere*” paa Latin, som det Ord er lavet af, betyder at *udstrømme*, saa strømede der i Cancelliets gyldne Dage Forordninger og Plakater ud og oversvømmede Rettens Enemærker, saa de blev reent ukiendelige. Dette pluddervælske Kilde-Udtryk havde jeg derfor et gammelt Horn i Siden paa, og jeg greb den første Leilighed, der tilbød sig paa den *grundlovgivende* Rigsdag, til at faae det dømt fra Livet og udslettet af de Levendes Tal, og det lykkedes saa udmærket, at Dødsdommen maatte kaldes *eenstemmig* og Udslettelsen foregik meget høitidelig, men hvad skeer! paa sidste Rigsdag havde jeg den Sorg at høre, at Ministrene og Juristerne havde paa deres egen Haand benaadet det fordømte Ord, og, saavidtsom mueligt, opvakt det fra de Døde, saa det under deres Vinger, i deres Mund, *gik igien* udenom Forordningerne, som andre Giengangere udenom deres gamle Huse, for i et ubevogtet Øieblik at smutte ind og gjøre nye Optøier. See, det er jo et sørgeligt Varsel, thi kan jeg ikke engang faae “*emanere*” rigtig fordrevet, skjøndt det baade er slaaet ordenlig ihjel, og passer nu, da Lovene, langt fra at *strømme ud*, knap kan *komme ud*, som en knyt Næve til et blaat Øie, hvad tør man da haabe om alt det andet Pluddervælsk, som endnu kan pukke *A:630* paa offenkjæret Medhold, paa Uskyldighed, lovlig Hævd og saa videre?

Jeg tænker herved især paa Pluddervælskens egenlige Kilde-Spring i borgerlig Henseende, som er Udtrykket “*Stat*”, et Ord, der har gjort og daglig gjør saa mange Ulykker, at det ikke burde leve en Dag længer, men som vi sagtens endnu faaer at drages med i mange Aar og paa mange Rigsdage, inden vi, seent eller aldrig, kan blive det kvit. Imidlertid, Kampen imod det kan jeg umuelig opgive, da dette pluddervælske Ord er saa herskesygt, at det ikke blot vil raade over hele *Modersmaalet*, men over hele *Riget* og over hele *Folket*, saa det skal altsammen opoffres, naar “*Staten*” kræver det, uden at nogen af os engang veed, *hvad* “*Staten*” egenlig *er*, andet end et pluddervælsk Ord, som man kan give hvad Betydning, man vil, og som de, der har *Magten*, efter *Ludvig den Fjortendes* Viis, sædvanlig mener *dem selv*, eller dog deres egen Magt og Ære, Indflydelse og Tankegang med. Naar man nu paa Liv og Død vil bestride et “*Ord*”, da synes det altid rimeligst at gaae det lige ind paa Livet og bevise, at det betyder enten slet ingen Ting eller noget

meget galt, og bør derfor slet ikke bruges, hvor det gjælder om noget vigtigt, som skulde rette sig derefter, eller om noget kiært og dyrebart, som enten skulde sikkres derved eller opoffres derfor, og saaledes har jeg |A:631| da tit bemærket og indskærpet, at naar “Stat” skulde betyde noget *vist*, da maatte det være noget vist “*Staaende* eller *Bestaaende*”, og at da ingenlunde *alt* Staaende kan hindres fra at falde, eller alt *Bestaaende* fortjener at blive *bestandigt*, saa er det splittergalt at rette alting efter hvad der staaer idag, men falder kanskee imorgen, og at opoffre alt for noget *Bestaaende*, som man kanskee maatte ønske var *forgaaet* for lang Tid siden, og det gjør man dog, naar man lader “*Staten*” gjælde for det *ypperste* af *alt*, uden dog at vide, *hvad* Staten egenlig er, om den er noget godt eller noget ondt, noget gavnligt eller noget skadeligt.

Alt dette er vist nok *uimodsigeligt*, saa Seieren er let og glimrende i aaben Mark, men den er endnu mere frugtesløs end Seieren over “*emanere*” inden fire Vægge, og Ordet “Stat” sidder desuden saa fast i Sadlen, som en *Tysker*, der ikke blot har faaet *Indfødsret* som ingen Ting, men har giftet sig ind i en fornem Slægt, avlet Børn og Børnebørn, arvet Godser og anlagt Fabriker, og kan derfor, hvor *tysk* han end tænker og hvor skadelig han end virker, dog ikke drives ud, men kun lovlig indskrænkes og sees nøie paa Fingrene.

Uagtet derfor det oprindeligt pluddervælske Ord “Stat” ei blot er meget misbrugt, men meget galt og |A:632| meget farligt, saa, da det dog har vundet *Indfødsret* og *Borgerret*, har i “*Stats-Raad* og *Stats-Klogskab*, *Stats-Mænd* og *Stats-Sager*”, forbundet sig med ægte danske Ord og har vist alle Ministrenes og Juristernes Medhold, saa vil jeg vel ikke slutte Fred men dog holde en Slags Vaaben-Stilstand med det, ligesom det holsten-gottorpske Statholderskab i Vinters holdt med Bestyrelses-Commissionen for Slesvig, og jeg vil da kun stræbe paa alle muelige Maader at undergrave den “*uindskrænkede Enevoldsmagt*” som den saakaldte “Stat” har tiltaget sig i alle mundlige og skriftlige Forhandlinger saavel om *Rigets* og *Folkets* og det *borgerlige Selskabs*, som om *Enkeltmands Vee* og *Vel*, *Tarv* og *Trang*, *Pligter* og *Rettigheder*.

Saameget er nemlig klart, at dersom den saakaldte *Stat* skulde have Ret til den *uindskrænkede Enevolds-Magt*, som vore Konger hidtil besad, men har nu til Folke-Frihedens *Tarv* frivillig opgivet, da var vi kommet af Dynen i Halmen, thi mens vor Konge havde den *uindskrænkede Enevolds-Magt*, da baade vidste vi og han bekiendte det selv, at denne *Enevolds-Magt* var Kongen overdraget af *Folket*, og maatte følgelig aldrig bruges til *Folkets* Skade, men skulde altid bruges til *Folkets Gavn*, og det var klart, at Kongens og *Folkets sande Gavn* stod og faldt med hinanden, da |A:633| Kongen af *Danmark* jo baade havde *Skam* og *Skade* af, at det gik det *danske Folk* ilde, men naar nu den saakaldte *Stat* skulde have

Enevoldsmagten, da var den ingen Gave af Folket, da vidste Folket ikke engang hvem det beherskedes af, men føle godt, det var Noget, der ikke brød sig om, enten *Danmark* hedde *Danmark* eller *Nordalbingien*, enten der var et *dansk* Folk og Tungemaal til eller ikke, da "Stat", hvad det saa end ellers er, langt fra at være *dansk*, er hvad man kalder et "almindeligt Begreb", der passer lige godt alle vegne, hvor der er et "Stade" til "Stillingen" og Midler til at "bestaae"; saa naar *Folk* ikke passer paa med *Staten*, kan de meget let gaae bag af Dandsen, uden at *Staten* bryder sig det mindste derom, da det for den kun gælder om at *bestaae*, ligemeget *hvor* og paa *hvis* Bekostning: paa det *danske Folks* eller paa den *tyrkiske Sultans* eller paa den *chinesiske Keisers* Bekostning.

Jeg veed jo nok, at *Stats-Begrebets* (den lille *Dianas*) Forgudere vil paastaae, at det kun er skammelig Bagtalelse, naar man udraaber "Staten" for noget hemmelighedsfuldt (mystisk) noget, meget mistænkeligt, meget herskesygt, og aldeles ligegyldigt ved, enten *hvad* man kalder det hidtil saakaldte *Danmark*, *hvem* der beboer og dyrker Halvøen *Jylland* og Øerne *Sælland*, *Fyen* og *Smaalandene*, *hvilket* Tungemaal, **IA:634** der tales, og *hvordan* Indbyggerne igrunder har det, naar kun alle *Navne* og *Tal* er ført *ordenlig* tilbogs, alle nyttige Handteringer drives *ordenlig*, alle *ordenlige* og *overordenlige* Skatter og Paalæg kommer *ordenlig* ind, ingen høirøstet Modsigelse paa noget Sprog forvirrer *Sagernes ordenlige* Gang, og alle de, der forstyrre den borgerlige Orden, drages *ordenlig* til Ansvar. Jeg veed det godt, men jeg vil bede "Danskerens" Læsere og Læserinder lægge vel Mærke til, at naar man saa, til *Stats-Ordets* og *Stats-Begrebets* Æres-Redning, giver sig til at opregne alle "Statens" Dyder og Fuldkommenheder, da bliver det enten ved tomme, høitrvædende Ord, eller man siger lidt forblommet netop det *samme* om *Staten*, som jeg siger reentud! Det hedder nemlig paa det pluddervælske eller mesopotamiske Sprog, at *Staten*, langt fra at være skadelig for nogen berettiget *Interesse*, er høist gavnlig, ja uundværlig for Folket og Riget og alle gode Borgere, er vel *ikke* noget *nationalt* (folkeligt) eller eensidigt Begreb, men i sin høie upartiske (ligegyldige) *Almindelighed* lige velgiørende *alle vegne* og for alle Folk, Stammer og Tungemaal, som Sjælen i den almindelige Sikkerheds- og *Rets-Tilstand*, og som den store Bærer af borgerlig *Orden*, *Civilisation* og *Kultur* (Afrettelse og Slebenhed) saa at *Staten* har sin opadvendte, himmelske Rod i *Intelligensen* **IA:635**(Kløgtigheden), og har, som *Intelligensens* *Statholder* paa Jorden, baade Ret og Forpligtelse til at *beherske* hele Jordens Kreds, med dens Fyrster, Folk og Tungemaal, uden andet Hensyn end til hvorvidt *Omstændighederne* tillade Giennemførelsen af den guddommelige, planetariske, *fuldkomne Orden*, og *Realisationen* (die Verwirckligung) af alle de himmelske Rets- og Rettergangs- og Rettelses-Ideer, som udvikle sig i *Stats-Fornuften*.

Hermed indrømmes nemlig alt hvad jeg paastaaer om *Stats-Begrebets* Ufolkelighed og Umenneskelighed, som kræver, at baade Folkelivet og Menneskelivet skal opoffre sig selv for en vis *Orden* og *Afretning*, men der paastaaes kun, at *saaledes* bør det være, fordi “*Stat*” er et ufeilbart, guddommeligt Begreb, som baade har Ret og Forpligtelse til, saavidt mueligt, at gøre sig giældende paa alt andets Bekostning. Dette nu, at hvad *Magthaverne* og deres Skrivere kalde *Staten* ikke er til for Menneskets og Folkenes Skyld, men at Mennesket og Folkene er til for *Statens* Skyld, for at lade sig *ordenlig* beherske, beskatte, afrette og afslibe efter *deres* Hoved, som kalde sig den guddommelige Stats Statholdere og Embedsmænd paa Jorden, det seer man jo strax er en *Overtro* af samme Slags, som den *papistiske*, hvorefter det som Paverne og deres Præster kaldte “*Kirken*” ikke var til for [A:636](#)Menneskets og Folkenes Skyld, men Mennesket og Folkene var til for *Kirkens* Skyld: for at lade sig *ordenlig* beherske, beskatte, afrette og afslibe efter *deres* Hoved, som kaldte sig Kirkens Statholdere og Embedsmænd paa Jorden! Dette er nu heller ingenlunde noget nyt, thi det er netop hvad de gamle *Romere* med deres *Skrivere*, Borgemestere og Keisere paastod om hvad de kaldte *Staten* (*Respublica*), saa den “*Stat*”, i hvis Navn man paastaaer Ret til at beherske alle *Folk* og alt *Menneskeligt*, er slet ikke andet end et *Gienfærd* af det *Romerske Verdens-Rige*, som paastaaer at have en uomtvistelig og utabelig Ret til al Verden, skøndt det ikke har Magt til det mindste, men maa nøies med den *Ære* og *Dyrkelse* det faaer af dem, som i *Tyskland* og *Norden* vil herske paa dets Vegne under “*Statens*” Navn.

Da nu imidlertid til Lykke den almindelige “*Stats*” Profeter ikke som den almindelige (katholske) “*Kirkes*” Præster kan love enten Danskerne eller noget Folk *Syndernes Forladelse* og den *evige Salighed* for deres blinde Lydighed og tunge Selvopoffrelse, men maae paastaae, enten at *Statens* Velgaaende indslutter det danske Folks og Riges Velgaaende i sig, eller at “*Staten*” er et nødvendigt Onde, som man maa taale for at undgaae *Anarkiet* (Tøileløsheden), der er meget værre, saa vil jeg herefter paa det jævne, folke[A:637](#)lige Stade møde alle dem, der i “*Statens*” Navn kræve Underkastelse, blind Lydighed og Selv-Opoffrelse af det *danske Folk*, med det foreløbige Spørgsmaal: *hvad* eller *hvem* er den “*Stat*”, som det *danske Folk* skal adlyde og opoffre sig for? Er nemlig hvad I kalder “*Stat*” kun et fremmed *Navn* paa vort *fælles Bedste* og vort *almindelige Velgaaende*, som alle Enkeltmænd maae underordne sig, og, naar det behøves, opoffre sig for, da skulde I helst bruge disse gode og jævne danske Ord, og vil I endelig bruge det fremmede dunkle Ord, saa maae I dog ligefuldt vise os, at hvad I kræver i *Statens* Navn er virkelig til det *danske Folks* og *Riges* sande Bedste og Velgaaende. Kan eller vil I derimod ingen af Delene, og

vide derved, at I med det fremmede Navn ogsaa mener et *fremmed Væsen*, da maae I vide, at vi Danskere vil ikke "tage fremmede Guder", der, som eders *Stats-Mø*, vil herske med *Tvang* og tjenes med *Hænder*, saa hvad de *Fremmede* vil have af os, maae de enten tage med *Vold* og *Magt*, eller de maae smukt bede os om det og finde sig i at faae rundt Afslag, naar de er ublue nok til at forlange, at vi skulde opoffre *os selv*, vor folkelige *danske* Tilværelse, Frihed, Selvstændighed, Eiendom, Tænkemaade, Talebrug, Lyst og Glæde, for at rette os efter dem!

A:638Sagen er nemlig klarlig den, at *Stats-Forguderne* bør have Lov til at rose deres *Gudinde* saameget de vil og at udbrede hendes Dyrkelse med Mund og Pen saa vidt, de kan, men de maae *ikke* forlange, at vi *mod vor Villie* og til vor egen Ulykke skal troe paa *Staten*, og gjøre hvad de, der kalde sig hendes Fortrolige eller hendes Fuldmægtiger, vil kræve af os, saa enten man kalder det en Heel-Stat, en Halv-Stat eller en Dobbelt-Stat, en christelig, en romersk eller en almeenfornuftig (høitysk) Stat, i hvis *Navn* man kræver *tvungen* Ærbødighed, Lydighed og Opoffrelse af det *danske Folk*, da er det aabenbar enten et saakaldt "*almindeligt Begreb*", der i den virkelige Verden har ingensteds hjemme og maa som en "Løsgænger" enten sættes paa Vand og Brød eller henvises til det aandelige Fattigvæsen, eller ogsaa maa man jo med denne *herskende Stat* mene en *vis bydende Stilling*, som Folket, Riget og vort borgerlige Selskab efter *Omstændighederne* er nødt til at underkaste sig, og da maa det jo undersøges og overveies, om denne Stilling, udad og indad, lader sig forlige med det *danske Folks* Tarv, som Fædernelandets virkelige Besidder og fri Indbygger, og som et eget Slags Mennesker, der vil leve *lykkelig* paa *deres Viis*, thi *derefter* skal aabenbar *Stillingen* rette sig, enten man kalder den *Stat* eller ikke, saalænge til **A:639**en *fremmed* og *fiendlig* Magt *haandgribelig* har indtaget *Danmark* og gjort det *danske Folk* til *Trælle*.

Alt dette, og alt hvad der endnu langt fyndigere og klarere kunde siges og skrives om den store Forraadelse, det er for ethvert *Folk* at opgive *sig selv*, sin eiendommelige Maade at tænke og tale, at være og virke, styres og ledes paa, for at være en *Prøveklud* i deres Haand, der paastaaer, de har en hemmelig Aabenbaring om, hvordan alt Menneskeligt og Borgerligt skal behandles for at nærme sig *Fuldkommenheden* og fortjene Navn af dydigt, fornuftigt og oplyst paa *Høitysk* og *Latin*; det vilde altsammen ikke hjælpe noget Folk, og allermindst det lille *danske Folk*, der ikke kan taale meget *Hovedbrud*, dersom man ikke turde regne paa, at der hos *Folket* selv var en dyb *Følelse* baade af sin *Trang* og sin Ret til at betragtes for *hvad det er*, stort eller lidt, og til at omgaaes og behandles *derefter*, tiltales og oplyses paa sit *Modersmaal*, ikke blot som det eneste Tungemaal, Folket forstaaer, men ogsaa som det eneste, der

for Folket er *Liv* i, og kan af Folket lægges paa Hjerte, fordi det er menneskelig baaret under Folkets Hjerte. Denne dybe *Selv-Følelse* tør jeg imidlertid godt regne paa hos det *danske Folk*, netop fordi det er saa lille, saa bøieligt, føieligt og tilsyneladende svagt, **[A:640]**thi et saadant Folk kunde, efter al Erfaring, umuelig blevet halvt saa *gammelt*, som vi veed, det *danske Folk* er blevet, uden en vidunderlig stærk, *uovervindelig* *Selv-Følelse*, og *Treaars-Kampen* med det store, ubarmhjertige Tyskland, for *gamle Danmark*, for *Dansken* og *Danskheden*, denne forbausende, vidunderlige Heltekamp kan ikke blot have *beviist* det danske Folks kiærlige *Selv-Følelse*, men maa ogsaa have bidraget uberegnelig til at *klare* den, maa have aabnet det danske Folks Øie for den indlysende Sandhed, at hvis herefter, som hidindtil kun alt for længe, *Regieringen*, *Lovgivningen* og *Oplysnings-Væsenet* skulde drives paa en *udansk* og næsten udelukkende *tysk* Maade og Maneer, da vilde hele den heltemodige, seierrige, i alle Maader *dyrebare* Kamp for *Fædernelandet* være forgjæves, da maatte enten det *danske Kongerige* ligefuldt snart forsvinde af Rigeres Tal, eller det lille *danske Folk* maatte dog blive *grændseløs ulykkeligt* til Løn for al sin mageløse Troskab og Kiærlighed, *det Gud* i Naade *forbyde!*

[A:641]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 19. Octb. Nr. 41.

[PS7:331]

Det danske Birtings-Bad og Brage-Bæger⁴².

- ¹ *Birtings-Bad* i Nørreleden
Ved det *danske* Markeskiel!
Om ved dig end vindes Freden,
Vindes da og Folkehæld?
Isner ei det ædle Blod,
Visner ei den friske Rod,

Saa kun Liig og tørre Blade
Sig i Fredens Soelskin bade?

- 2 |PS7:332| Eller, om det Ravne-Gilde
Levner Liv hos os endnu,
Vorde Kræfterne ei vilde,
Aande Splid og skabe Gru?
|A:642| Voxer ikke Hevn og Had
Høit i Sky ved Birtingsbad,
Tørste hedt med Hjerter kolde
Efter Blod som arge Trolde!
- 3 Ikke saa i Nørreleden
Ved det *danske* Markeskiel,
Hvor der strides kun for *Freden*,
Sukkes dybt for den i Kveld,
Hvor i *Daners Paaske-Slag*,
Paa den store *Offer-Dag*,
Klart det blev, at Daner bløde
For en gylden Morgenrøde!
- 4 Hvorsomhelst sig Daner leire
Paa den gamle *Odelsgrund*,
Naar de tabe, naar de seire,
Vidner baade Haand og Mund:
Ei for Hevn og ei for Had,
Ei for Rov og Ravnebrad,
Men paa *Kiærlighedens* Vegne
Seire vil de eller segne.
- 5 Dybt de føle, naar de bløde,
At af deres Hjerter-Saar
Springe ud de Roser røde,
Som skal dufte tusind Aar,
|A:643| Og af deres Blod paany
Dukker op den Purpur-Sky,
Som skal Dagens Dronning føde,
Avle *Hjertets Morgenrøde!*
- 6 |PS7:333| Derfor gaaer i Kamp de glade,
Skiøndt med Barmen trang og øm,
Derfor de med Smil sig bade
I den varme Rosen-Strøm,
Vinke med den valne Haand,
Vise, de har *Tungebaand*,
Men har Haabet til det sidste,

Baandet skal ved Badet briste!

- 7 Paa de *blide* Helte-Baner
Var fra Arildstid det saa,
Som hos *Græker*, saa hos *Daner*:
Helte-Folk ved "Bølgen blaa";
Deres Kamp var aldrig vild,
Deres Heltedød var mild,
Blomsten med sit Blik paa Vaaren
Smiled end paa Vinter-Baaren!
- 8 Nu i *Fimbul-Vintertiden*
Har de gamle Folkefærd
Kun i *Ragnaroke-Striden*
Valhals Lys: det blanke Sværd,
|A:644Vei til Liv kun giennem Død,
Kun bag Valen Morgen rød,
Hvor med Soelglimt Gienbyrds-Vætten
Vinker dem til *Ida-Sletten*⁴³!
- 9 Det er Blaalys i det Dunkle
Over Klarheds gyldne Skat,
Der som viltre Nordlys funkle
I den mørke Vinternat;
|PS7:334Klar er Heltelivets Strøm
End kun i en *Foraars-Drøm*,
Hvor, som Blomsten under Sneen,
Ud den sprang i *Odysseen*⁴⁴!
- 10 *Der* i Drømme Græker-Skjalden
Foer til *Hades* som til *Hel*,
Fandt og der hver Kæmpe falden,
Men, trods klare Markeskiel,
|A:645Alle var de *Skygger* kun,
Havde ogsaa Blad for Mund,
Til af *Offerblod* i Strømme
Drikke han dem saae i Drømme!
- 11 Som ved Blod fik atter Mæle
Agamemnon og *Akil*,
Med de andre Heltesjæle
I det græske Sørgepil,
Saa det er med Folk om Land
Nu i deres Skyggestand,
Men *tilgavns* det frugter ikke

Fremmed Blod paa Val at drikke.

- 12 Kun som Skygger nu omvanke
Folkene af Heltebyrd,
Har ei Ord til deres Tanke,
Har kun Kløgt som kloge Dyr,
Til engang med opvakt Mod
Kiækt de vove Liv og Blod
For det Land, hvor de har leget,
Som for *Guds og deres eget!*
- 13 |PS7:335| Som *Tiresias* i Hades⁴⁵,
Vel en Skjald i Folkets Aand,
|A:646| Naar han i Livs-Strømmen bades,
Læges kan for Tungebaand,
Og med Folkets egen Røst
Røbe alles Liv og Lyst,
Men er end de sært lydhøre,
Tungen dog de kan ei røre!
- 14 Det er seet i *Danevangen*,
Klares der nu Dag for Dag:
Vakt blev der ved *Skjaldesangen*
Kampen for den *danske Sag*,
Men kun under Vaabengny
Folket faaer sin Røst paany,
Aanden, stum paa Modersmaalet,
Lyner kun igiennem Staalet!
- 15 Kun som Hjerteblodet rinder
I den gyldne Offerskaal,
Dansker-Folket atter finder
Paa dens Bund sit Tungemaal,
Taler ud med Tone varm
Hvad Det føler i sin Barm,
Hvad af Roser og Kiærminder
Folke-Hjernen selv udspinder!
- 16 |A:647| Af sit *eget* Blod at drikke
Vorder ingen vild og grum,
Og dets Kraft bortdamper ikke,
Som i *hint* Elysium,
|PS7:336| Hvor, trods al den græske Ild,
Livet dog kun var et Spil,
Skygge kun af Lyst og Evne,
Neppe værd med Ord at nævne.

- 17 Ikke saa i *Valhals-Dalen*,
Hvor med evigt Heltemod
Odins Giæster drak paa Valen
Daglig deres eget Blod,
Stod saa op i Kraft paany,
Kvad med *Brage* høit i Sky,
Sad i Vennelag fredsælle,
Stikled kun paa *Helhjems* Trælle!
- 18 Med den samme Lyst og Evne,
Med det samme Heltemod,
Danmarks Sønner paa det *Jævne*
Drikke deres eget Blod,
I den Ragnaroke-Strid,
Forudseet fra Arildstid,
Hvor af Blodbad skal opstige
Gladhjems grønne Kongerige!
- 19 |A:648| Alt i gamle *Vermunds* Dage
Sang en lille Fugl derom,
Sang kun lavt mod *Asa-Brage*,
Sødt dog efter Hjertets Dom:
Med Guldbægeret i Haand,
Folke sang med Liv og Aand:
“Før idag jeg Marken rømmer,
Af mit Blod jeg Skaalen tømmer!”
- 20 Gjort som sagt, os Sagnet melder,
Kongen saae, hvor Slaget stod,
Vinen af sin egen Kielder
Folke drak: sit Hjerteblood,
|PS7:337| Fik, saa vidt deraf gik Ry,
Røst med Fynd og Klem paany,
Leved herlig Vinter mangan
Som en Helt i *Folke-Sangen*⁴⁶!
- 21 Da, som nu, stod *Folke-Slaget*
Mellem *Sli* og *Koldingaa*,
Da, som nu, var Vaabenbraget
For vor Mark ved Bølgen blaa;
|A:649| Ingen Rust paa Sværdet beed,
For den gamle Kiærlighed,
Og mens der for Danmark blødes,
Dansker-Folkets Liv gienfødes!

- 22 Drik da ud dit *Brage-Bæger*,
Dansker-Folk med Heltemod!
Føl og viis, det vederkvæger
Fast som *Edens* Drueblod!
Det gaaer ind til Been og Marv,
Hjemler dig din Mark i Arv,
Gløder op den *danske Tunge*
Til i Liv og Død at sjunge!
- 23 Saa hos *Bjarker* og hos *Hjalter*
Fordum sang den Tunge god,
Naar paa Kiærlighedens Alter
Offred sig det danske Blod,
Og idag er som igaar
Blod af Danmarks Hjertesaar,
“Sammen vil det altid være,
Bobblerne hinanden bære!”
- 24 |PS7:338| Derfor, ænds kun ingen Skvalder
Om din Grumhed, *Danehær!*
Frygt kun ei, at nogen Galder
Døve skal det danske Sværd!
|A:650| Hvor du staaer paa *Odelsgrund*,
Slaae kun til med Haand og Mund!
Thi alt som det knager efter,
Daglig voxer Danmarks Kræfter!
- 25 Ja, naar værst den “*vilde Jæger*”
Raser mod det danske Blod⁴⁷,
Folket af sit *Brage-Bæger*
Drikker Kraft og Løvemod,
Fæster Arv og lover Daad,
Trøster sig med *Freias* Graad:
Med den dryppende Guld-Terning
Af hver *Hjertets* Heltegierning!
- 26 *Guld* i Nord betyder Glæde,
Avles, naar paa *Freias* Viis
Dannekvinder Visen kvæde
Grædende til Heltens Priis,
Som for Bølgen himmelblaa
Vilde glad i Ilden gaae:
Bølgen blid i *Hjertets* Aarer,
Brusende i *Freias* Taarer!

27 |A:651 Sees det skal paa *Dane-Sletten*,
Naar den staaer i Hegn og Fred,
Os ei skuffed Gienbyrds-Vætten
Med hans Kvad om *Kiærlighed*,
|PS7:339 Fare skal det da paany
Som vor *Folkesang* i Sky,
Hvor *fribaarne* og *fredsælle*
Os misunde *Helhjems* Trælle!

42

Birtings-Bad var i Norden det gamle Navn paa et stort og glimrende Blodbad, og *Brage-Bæger* var Navnet paa Skaalen, som Kæmperne drak ved Arvegang og Storværks-Løfter.

43

Herved menes, at ethvert *Heltefolk* har paa sine *gamle* Dage en Kamp paa Liv og Død at bestaae med sine Arvefjender, lig den, som *Nordens Guder*, efter Spaadommen, skulde kæmpe med *Rimthusserne* i Ragnarok, men saa atter samles glade paa *Idasletten*.

44

I det græske Heltedigt om *Ulysses* (Odysseen) finder man nemlig i det hele et klart *Efterskin* af det Helteliv, som besynges i *Iliaden*, og en sød Drøm om dets Gienfødelse.

45

Tiresias var nemlig Navnet paa den gamle græske "Seer", som beholdt sin Røst midt i Hades eller *Skygge Riget*, mens de andre Dødningskun ved at drikke *Offerblod* fik atter Mæle for et *Øieblik*.

46

Sagnet findes i den fjerde Bog af Saxos *Danmarks-Krønike* og i den ny Vise om "Folke" Sønderjyde, som jeg gjorde til Samlingen paa *Skamlings-Banke* 1844.

47

Tyskerne, som er gamle *Krybe-Skytter*, kalder selv i Aviserne deres Indbrud i Slesvig "*Dansker-Jagten*".

Danehærens Priis paa Folkethinget.

Da man for hened to Aar siden vilde havt Rigsdagen til *eenstemmig* at prise hele *Ledingen* (det saakaldte *Felttog*) til Lands og Vands, som kun havde ført til den gruelige Vaaben-Stilstand, myntet i *Malmø*, da satte jeg mig derimod med Hænder og Fødder, og skiøndt jeg paa det udtrykkeligste bevidnede, hvad desuden maatte været alle vitterligt, at ingen høiligere end jeg beundrede den

Maade, hvorpaa den kun “tre Dage gamle” Danehær baade ved *Bau*, ved *Dannevirke* og ved *Dybbel* fortjende sine Sporer, saa maatte jeg dog høre ilde for min velgrundede Modsigelse.

I *Mandags* derimod, da det i begge Kamrene blev foreslaaet at bevidne vor heltemodige og seierrige Krigs|A:652|hær *Folkets* Paaskiønnelse, Beundring og Tak, da understøttede jeg af Hjertensgrund dette Forslag som godt og betimeligt, og skøndt jeg iaftes med Forbauselse har seet hele min Tale indført i *Berlings-Avisen*, som noget, der var godt sagt, saa kan jeg dog ikke nægte mig selv den Fornøielse, saavidt “Danskeren” rækker, selv at udbrede hvad hele *Folkethinget* fandt, var godt sagt, og hvad *Danehæren* vist vil føle, var velmeent og er den vel undt.

Allerede i *Løverdags*, da jeg, som Alders-Formand, havde den Glæde at byde Folke-Thinget velkommen i dette “glædelig mærkværdige Aar”, da ønskede jeg, at Bedriften i *Kamrene* (baade Regieringens og Rigsdagens) maatte “svare til Bedriften i Marken” med den “heltemodige Kamp” og de “glimrende Seire”, og i *Mandags* faldt mine Ord, efter Rigsdags-Tidenden, med Rettelse af en slem Trykfeil og nogle fortvivlede Skieltegn, som følger:

“Jeg vil ikke sige, at det *danske* Folk er *stolt* af sin Hær, thi det maae vi helst overlade til dem, hvis Hære blive mere seierkronede, jo tiere de gaar bag af Dandsen; men jeg vil sige, at det *danske* Folk er *glad* ved sin heltemodige, seierrige Hær og vil gierne paa alle Maader vise den sin Beundring og Taknemmelighed. Nu er vist nok den bedste Maade at vise det paa, *den*, som det *danske* Folk altid først vælger, |A:653|nemlig *den* at vise inderlig og kiærlig Deltagelse i Kampen og i alle de mange Lidelser, som Krigen fører med sig, men ved Siden derad er det dog ogsaa en for Hæren hæderlig og tækkelig Maade at vise Taknemmeligheden paa, naar det store “*Udvalg*”, som Folket selv har nedsat til at bære og være “*Folkets Røst*”, *eenstemmig* udtaler, at “Danehæren har gjort sig høilig og glædelig fortjent af Fædernelandet, det *gamle Danmark!*”

Det er jo vist nok ikke først *nu*, ikke først ved det blodige, men straalende *Idsted-Slag*, at Danehæren har gjort sig *høilig* fortjent af Fædernelandet, nei, det har den gjort, ikke blot til *Danmarks*, men til hele *Europas* Forundring, ligefra det første Øieblik, ja, gjort det, baade naar den vandt og naar den veeg, gjort det, baade naar den fik *Lov* til at røre sin Ungdomskraft, og naar den *var nødt* til at hvile og *tære paa Kraften*; men *glædelig* kunde *Folke-Røsten* dog ikke kalde denne blodige, farlige, haardnakkede Kamp, ikke kalde den *glædelig* for det danske *Folk* som et *Heelt*, saalænge en *Deel* af det *danske Folk* sukkede og trællede under Fiendens Aag! Nei, først *nu* er det, da Seiren er vundet *der*, hvor Slaget *maatte* staae: midt i *Sønder-Jylland*, nu, da vor seierrige Hær har plantet *Dannebrog* paa *Dannevirke* til at staae der, med Guds Hjelp, ikke blot urokket, men |A:654|ogsaa skyggefuld og grødefuld, med *Fredens* Frugt

udspringende af *Seirens Blomst!*

Nu er det ikke blot beviist, at *Nordens Helteaand* svæver ligesaa tæt over Isserne paa Nordens *Slette* som paa Nordens *Bjerger*, men nu har det ogsaa viist sig, at "*Danmarks Lykke*", som Himlens Gave, smiler til os, tilsmiler *Folket* og *Hæren*, deres Kamp og deres Opoffrelser, sin Velsignelse. Nu kan det siges med *Sandhed*, at det er *baade* høilig og glædelig, *Danehæren* har gjort sig fortjent af Fædernelandet, og jeg tør lægge til, det er sjelden, der har været saa *giennemgribende* Sandhed i en *Folke-Røst*, der takkede Hæren for Seirvindinger, sjelden, at der har været *saa* gennemgribende Sandhed deri, som der er i vores; thi vi veed det jo, og hele *Europa* veed det jo, at hos os er ingen af de saakaldte "*store Soldater*", hvis Fierbuske stikke i Sky, her er ingen af de verdensberømte Krigsmænd, som synes at kunne lænke Hære, Lykke og Seier til deres Triumf-Vogn, nei, her er det Hæren i det *hele* med Store og Smaa, her er det *Folke-Kraften*, der kiærlig opoffrende og heltmodig har kæmpet for *Fædernelandet* og *Modersmaalet*, har kæmpet for *gamle Danmarks* Heelhed, Ret og Ære! Der kan ikke være nogen Kamp og Seier mere *folkelig*, og det skal vi jo vide, og det er jo vist, at kun i samme Grad, som *Bedriften* er *folkelig*, kun i samme Grad er den *baade gavnlig og glædelig* for hele *Folket!*"

I det jeg saaledes fremviser den Skærv, jeg lagde til Danehærens Priis paa *Folkethinget*, falder det mig imidlertid paa Sinde, om Danehæren ogsaa sætter nogen synderlig Priis paa *Folkethingets Roes*, og det gjør mig meget ondt at maatte sige, jeg troer det neppe, men jeg haaber dog, det vil skee herefter. Vel har jeg kun forgiæves lige fra Begyndelsen, især her i "*Danskeren*" mindet om, at *Rigsdagen* ogsaa for sin egen **A:655**Skyld maatte tage ganske anderledes Hensyn paa *Krigshæren* end det er skedt enten i *Valg-Loven* eller i *Værnepligts-Loven*, hvor *Danehæren* aabenbar er betragtet med det gamle *Generalitets* Briller, som en *Soldater-Trop*, med mangfoldige særegne, altid tunge og i Krigstid *farlige* Pligter, men slet *ingen Rettigheder*, undtagen *Krigsretten*. Hvorledes seierrige Hære pleier at optage og giengjælde Rigsdagene en saadan Forseelse, behøver jeg ikke at sige, men jeg er vis paa, at naar *Danehæren* saae og hørde, at *Rigsdagen*, skjøndt den ikke turde eller ikke forstod at nedmane det gamle *Generalitets Gienfærd*, dog i det hele viste den samme opoffrende Kiærlighed til *Fædernelandet*, det gamle *Danmark*, som *Danehæren* nu paa tredie Aar har viist, hvor det aabenbar gjaldt Liv og Blod, kostede i Tusindtal Liv og Lemmer, da vilde *Danehæren* ikke blot tilgive Rigsdagen al sin *tilsyneladende* Ligegyldighed, men sætte en høi Priis paa dens *eenstemmige*, høirøstede *Bifald* og *Taksigelse*.

Men tør jeg nu sige, at Rigsdagen i det hele har viist samme opoffrende Fædernelands-Kiærlighed som Hæren, eller har jeg dog noget *velgrundet* Haab om, at Rigsdagen herefter vil vise det?

Jeg vil tale reent ud af Posen, som det er min gamle Vane, og svare: det kan ikke forundre mig, at vor heltemodige og seierrige Hær misbilliger Rigsdagens Færd i det hele, thi dens Færd har hidtil *hverken* været *heltemodig* eller *seierrig*, og det forundrer mig ikke heller, om Danehæren *miskiender* den opoffrende *Fædernelands-Kiærlighed*, som Rigsdagen tilsyneladende mere har stræbt at *skjule* end at *lægge for Dagen*, men det forundrer mig lige saa lidt, at man lige til 1848 ringeagtede den saakaldte "*Landsoldat*" og hele vor saakaldte "*Landarmee*", og miskiendte deres opoffrende Fædernelands-Kiærlighed, **[A:656]** som de ogsaa tilsyneladende stræbde mere at skiule end at lægge for Dagen, indtil endelig det *holsten-gottorpske Oprør* og det *tyske Korstog* mod *Danmark* nødte dem til at vise, at de dog igrunden var og vilde, med Guds Hjælp, blive ved at være *ægte Dannemænd*, det maatte saa koste hvad det skulde være.

Og ligesom det nu altid har været min *faste Tro*, at *Danehæren*, naar den *grangivelig* eller paa Sællandsk "*rivelig*" saae, at det galdt, om der længer skulde være et *Danmark* og *danske Folk* til i Verden, som Vorherre havde skabt dem og som de selv havde Lyst til at være, eller om *Tyskerne* skulde sluge det Hele og gjøre med os hvad de vilde, at da vilde *Danehæren* med Guds Hjælp gjøre, hvad den har gjort: slaae *Tyskerne* saa det knagede i dem og plante *Dannebrog* paa *Dannevirke* ligesaa godt som *Stærk-Odder* og *Holger-Danske*; saaledes er det ogsaa mit *lyse Haab*, at naar vor Rigsdag ret faaer sine Øine op, og *seer grangivelig* og *rivelig*, at den, *paa sin Maade*, maa kæmpe den samme Kamp paa Liv og Død med *Hjemtyskeriet*, hvis ikke *Tyskerne* skal faae med *List*, hvad *Danehæren* har viist dem, de *ikke* kan tage med *Magt*; da vil *Rigsdagen* ogsaa kæmpe som en *Løve* for gamle *Danmark*, for *Dansken* og *Danskheden* i alle Maader, og derfor vil jeg bede alle *Danskere*, baade i Huset og i Marken, hverken at overile sig i deres Dom over Rigsdagen, eller at *overile Rigsdagen*, hvad de selv maa vide, det *Danske* ei kan taale!

[A:657]

Danskeren.

1850.

Det oprørske Frederiksstad og det medlidende Kjøbenhavn.

I *Berlings-Avisen* (af 10. Octb.) læses en rørende Indbydelse til, efter vore heltemodige Stridsmænds ædle Storværk ved *Frederiksstad*, ikke først at betænke dem af vore Brødre og *Venner*, som derved mistede Sundhed, Lemmer eller Forsørgere, men *først* at betænke dem af vore *Fiender*, som *deres* egne gode *Venner* gjorde brandlidte og husvilde, og dersom nu denne Indbydelse havde været undertegnet af sædvanlige Samlere til allehaande, da vilde jeg strax vidst, hvordan den var at betragte og behandle, men nu er den undertegnet af bekjendte *Hædersmænd*, og ligesom dette giver den *Vigtighed*, saaledes sætter det mig i stor Forlegenhed, da jeg kun meget nødig af al Magt vil bestride hvad saadanne Hædersmænd har ladet sig overtale eller overile til at undertegne, og jeg dog paa den anden Side, netop fordi saadanne *Hædersmænd* har |A:658stillet sig i Spidsen, af al Magt maa bekæmpe et Foretagende, der ikke blot i mine Øine er saa urimeligt som mueligt, men hænger sammen med en Tankegang, der, hvis den seirede i Danmark, vilde være *Rigets og Folkets Undergang*.

Den foreliggende *Kiendsgierning* er nemlig den, at *Fienden*, for, om mueligt, at drive os fra en vigtig Stilling i *vort eget Land*, har skudt en By i Brand, som var ham og *Oprøret* mod Danmark aabenbar hengiven, og at nu opfordres vi af vore Egne, af *kiøbenhavnske Hædersmænd*, til, “uden alt videre *Hensyn*”, uden *Hensyn* paa hvad der gavner *Fienden* og hvad der skader Danmark, kun at tænke paa den “smukke lille By”, der er brændt, og paa de mange Stakler, der med Kone og Børn er blevet husvilde.

Nu er det jo soleklart, at dersom *Helgesen* og hans Vaabenbrødre havde tænkt og handlet, som man vil have os til at tænke og handle, saa de, *uden* alt videre *Hensyn* paa *Danmark* og det danske Folk, kun havde seet paa *Ildebranden* og de stakkels Folk, der blev *brandlidte* og *husvilde*, da havde de trukket sig ud af *Byen*, for at *Ildebranden* kunde slukkes itide, og derved vilde mange tillige have sparet sig selv tunge Offere af Liv og Blod og sparet deres Slægt og *Venner* megen Sorg og Nød, som “*Central-Committeen*” umuelig kan afhjælpe. Man vil nok sige: nei: |A:659med “*Soldaten*” er det en anden Sag, han skal “uden alt videre *Hensyn*” saalænge som mueligt forsvare sin Post, og det er *let sagt*, men dels har vi slet *ingen Soldater* i den Forstand, som Slagtoffere og Bulbidere, der har solgt sig med Hud og Haar til den Høistbydende, og dels er det jo i det virkelige Liv slet *ikke* Hoved-Spørgsmaalet, hvad man “*skal*” men hvad man “*kan*” og hvad man “*vil*”, thi kan

eller vil man ikke hvad der kræves, saa *skeer* det *ikke* heller, hvad man saa end *skulde* have gjort og hvad saa end Følgerne af Undladelsen kan blive.

Naar man derfor ikke kan taale at see *Fienden lide*, da skal man *aldrig* føre *Krig*, eller dog paa hvilkesomhelst Vilkaar slutte Fred heller idag end imorgen, men vil man føre Krig og vente derved at faae Lov til at nyde sit eget i Fred, da skal man virkelig gjøre *Fienden* alt det Afbræk, man kan, og vel vogte sig for enten at ynke ham, at lindre hans Tab eller paa nogen Maade fremme hans Hensigter, thi ellers fører man jo Vaaben mod sig selv og styrker Fienden i hans Ondskab.

Naar vi saaledes ret med Flid og med Bram skyder Penge sammen til de brandlidte *Oprørere* fra *Fredrikstad*, som ovenikiøbet ikke vi, men Oprørs-Hæren, deres egne gode *Venner*, hvis Arm de af al Magt styrkede og for hvis Vaabens Held de bad, paa hvis Seier de stode, har *gjort brandlidte og hus*^{A:660}*vilde*, da maae vi dermed have hvad Tanker og Hensigter, vi vil, og udsmykke vor Gavnildhed til en mageløs Samling af “gloende Kul” paa vor Fiendes Hoved, ja, til en større Kjærligheds-Gierning end alle Vorherres; Følgerne for den *danske Sag* baade i det hele og nærmest i *Sønder-Jylland* bliver dog de samme.

For det første er det nemlig klart, at alt hvad vi *giver* vore *Fiender*, det *tager* vi igrunder *fra* vore *Venner*, thi vi er dog vel ikke indbildske nok til at paastaae, at det lille danske Folk *ikke blot* er rigt og gavmildt nok til at læge *alle* de *Saar* og afhjælpe al den *Nød*, Krigen har bragt vore gode *Venner*, i Regelen vore *bedste Venner*, dem, der mest opoffrede sig for Danmark og den danske Sag, men at det lille danske Folk er ogsaa rigt og gavmildt nok til *ovenikiøbet* at læge *Fiendens*, *Oprørernes* *Saar* og afhjælpe deres *Nød*, og det maatte være en egen Følelse at være en af vore *egne* haardt *saarede* ved *Fredrikstad*, som havde ligget paa Vagt i Kuld og Regn og Slud, og maaskee ogsaa ved Ildebranden havde mistet det lidet han havde, og nu paa Sygehuset hørde, at man med Bram samlede Penge til de *brandlidte* og *husvilde Oprørere*, ja, spurgde maaskee selv ham, om han ikke, da han dog paa en Maade var *medskyldig* i deres ^{A:661}*Ulykke*, vilde bidrage sin Skærv til at erstatte dem deres Tab!

Dog, man vil vel sige, at saa dybt gaaer danske Folk sjelden i Eftertanken enten paa Sygehuset eller derudenfor, men følger sædvanlig, med at gjøre godt, deres Hjertes øiebliklige Indskydelse, og det er sædvanlig sandt, men med Gaver til *Oprørerne*, til sine, Folkets og Fædernelandets arrigste *Fiender*, er det ikke sandt, thi følger *Danskere* her det første Indtryk, da giver de dem bestemt intet, uden som Folket siger drøit “Døden og Djævelen”, saa her er det ene *Eftertanken*, der skal gjøre os gavmilde, og denne Eftertanke, siger jeg, maa enten være meget flygtig eller rædsom

udansk, om den bringer os dertil.

Ja, indbød man os til at gjøre et Sammenskud for at *afkiøbe* de Brandlidte og Husvilde fra *Fredrikstad* deres Grunde og ødelagte Boliger, paa det Vilkaar, at de gik *over Eideren* og kom aldrig igien, det vilde være *klogt*, og, med Hensyn til den danske Sag, i det hele velbetænkt, men skjøndt de Brandlidte ogsaa kunde være tjent dermed, saa var det dog *ingen Gavmildhed*, men kun en klog og ædelmodig Benyttelse af Omstændighederne til at skaffe os en bedre Befolkning i den *Eiderstedske* Plantestad.

Naar vi derimod skyder sammen til de *brandlidte Oprørere* for at beholde dem hos os og hjælpe dem |A:662| til at bygge deres smukke lille By op igien, da nærer vi aabenbar Slangen i Barmen, ja, optøer, som i Fabelen, den forfrosne Slange i vor Barm og maae da være belavede paa at faae Løn som forskyldt.

Men *Oprørs-Hæren, Holstenerne, Hamborgerne, Tyskerne*, det igrunnen dog høitoplyste, humane, ædle, retfærdige *Tyske Folk*, de vil dog vel beundre denne vor hensynsløse, mageløs ædle og christelige Godgiørenhed, denne vor *kiærlige Hevn*, vi tage over vore Fiender, og maaskee vil de gaae i dem selv, kaste Vaabnene, falde paa deres Knæ og bekiende, de har syndet, ja, har formastelig kæmpet med *Guderne*, der er blevet *Mennesker* lige!

Det er *Overdrivelse*, vil man sige, og det er vist nok saa i høieste Grad, men *stort mindre* kan man jo dog *ikke* vente af et saa mageløst, for det første Indtryk saa modbydeligt Skridt, som *forlods Gavmildhed* mod *Oprørere*, der ei engang har *bedt* os om Hjelp, vil maaskee endog haanlig forskyde den, thi kun naar den Hjelp i det hele var skikket til at gjøre den *danske Sag* en mageløs stor Tjeneste, kun da var den i *danske* Øine forsvarlig.

Nu, *Berlings-Avisen* har allerede bragt det sørgelige Budskab, at de *hamborgske Aviser* neppe har villet ændse det *Kiærlighedens Underværk*, som den har aabenbaret, og da de endelig nødtes dertil, |A:663| har foragtelig kaldt det en "*Demonstration*", paa Dansk "*en Finte*", og kunde vi vente andet, kan *Oprørerne*, kan vore *Fiender* betragte det anderledes end som en *Finte* til at fiske i rørte Vand? vilde vi selv betragte det anderledes, om *Holstenerne* med meget Bram havde samlet Bidrag til de Brandlidte i *Frederis*, som de dog selv havde gjort brandlidte? Eller, naar vi havde været allerbilligst, vilde vi da ikke sagt om dem, som vi sagde om *Engelskmændene* 1807, da de i London skiød sammen til de Brandlidte i *Kiøbenhavn*: de har maaskee faaet et lille Anstød af Anger, saa de vil gaae paa Forlig med deres onde Samvittighed, og vil Oprørerne og deres tyske Hjelpere sige det om os, sige: de Danske føler dog maaskee, at det egenlig er *dem*, der har brændt *Fredrikstad*, da de ved deres Erobrings-Syge voldte Branden, og vil nu ved en Almisse til de Brandlidte neddysses deres onde Samvittighed, vil Tyskerne gjøre os *den Ære*, da maa vi ikke vente mere for en i Fiende-Øine altid høist

mistænkelig Gavmildhed.

O, hvilken Ukiærlighed og Mistænkelighed! de igrunden ædle, dydige, retfærdige, broderlige Tyskere og Slesvig-Holstenere, som kun af en sørgelig Lidenskabelighed og Omstændighedernes Malstrøm har ladet sig henrive til saamegen Uret og nu til den *Udaad*, som overgaaer alt andet, at *brænde Fredrikstad*, den smukke |A:664| lille By, deres egen kiære By, der havde givet 1000 Mk. til de Kanonbaade, der nu bombarderede Byen, disse kiære, vildledte Brødre og Venner skulde aldrig komme videre i Retfærdighed mod os og igrunden mod sig selv, end at ville vælte Skylden for deres gruelige Udaad paa os, og fordreie vor rene christelige Dyd til en papistisk Bodsøvelse!

Men saaledes vilde *vi* jo *selv* tænke om Oprørerne og deres Hjelpere, hvis vi havde brændt *Flensborg* af, og de i *Rensborg* og *Altona* med meget Bram skiød sammen til alle *Flensborgs* Brandlidte og Husvilde, og hvor beskedent det end kan være at tænke os *Oprørerne* langt dydigere og kiærligere end vi er, saa kan det dog ikke forbause os, at see, de er det ikke, de dømmer ikke billigere og kiærligere om os end vi under lige Omstændigheder vilde dømme om dem!

Dog ikke nok hermed, ikke nok, at vi aldeles maa forfeile vor Hensigt, om vi tænker at kunne glimre med vor saakaldte Ædelmodighed i Oprørernes og Fiendernes Øine, eller vel endog at *omvende* dem dermed, men de vil naturligviis snildt *benytte* sig deraf, hvis de en anden Gang finder det nødvendigt at skyde *Slesvig* eller *Ekernførde* eller *Husum* i Brand, for, om mueligt, at ryge “de danske Ræve” ud, thi da vil de jo sige til deres *Redskaber*: bryd jer kun ikke om, at det tillige gaaer ud over vore gode *Venner*! |A:665| thi naar vi endelig vinder Seier, bygger vi dem jo deres By op igien, og *imidlertid* sørger de *Danske* for dem meget bedre end for deres egne, for de *Danske* har altid den Orm at ville *glimre* med deres Dyder i *Tysklands* Øine, og de bilde sig i deres Dumhed ind at fange Tyskere med det samme!

Tænker vi os endelig *vore egne* trofaste og kiærlige *Krigsmænd* atter i og foran en brændende slesvigsk By, da kan det jo nok være, de vil for gamle *Danmarks* Skyld gjøre det samme som ved *Fredrikstad*, men vi skal dog betænke, at det vil være et *dobbelt Vidunder*, naar det skeer *efterat* vi har udraabt vore “*vemodige*” Følelser, ikke ved det store Offer af Liv og Blod, vore bedste *Venner* maatte bringe for at afslaae det rasende Angreb, men ved den Skade, vore stakkels *Fiender* kom til at gjøre sig *selv*, og *efterat* vi med Bram har skudt rigelig sammen til *Oprørsbyens* Brandlidte og Husvilde.

Tænkte vi, at igrunden har *Holsten-Gottorperne* mere Ret til *Slesvig* end vi, og havde vi lidet eller intet imod, at de tilsidst gaaer af med Seiren, naar der kun *ikke* brændes Byer af, *især søndenfor*

Kolding og Frederis, ja, da var det begribeligt, at vi vaklede frem og tilbage, sloges med Fienden idag og kyssedes med ham imorgen, ja, bød selv Munden til, efterat han ti Gange have spyttet os i **A:666**Øinene, thi da betragtede vi os igrunden *selv* som *Oprørere* mod *Tyskland* og de slesvigholstenske Rettigheder; men er vi *Danske* og vil blive ved at være det, og stræbe med Vaabenmagt at hævde os *Sønder-Jylland*, som Guds og vort eget, da lad os dog lukke Øinene op, og see hvad *Krigen* kræver, naar ikke selv de mest glimrende Seire skal være unyttige! Lad os ikke engang skrige over *Frederikstads* Brand som en i sig *selv* forskrækkelig Udaad, thi Oprørernes *Udaad* er deres *Oprør*, men at de, som Oprørere og Danmarks arrige Fiender, brændte *Fredrikstad*, naar de derved kunde vente enten at drive os fra *Eidersted*, eller at faae Luft til at omgaae vor Stilling ved *Dannevirke*, det var en *Klogskab*, som vi trænger til at lære af dem, da vi meget let selv kan komme i den Nødvendighed at brænde *Kiel* eller *Altona* af, naar vi vil have en god Ende paa *Krigen*. Alt hvad man gjør for at forsvare og giennemføre en stor *Udaad*, det er vist nok ogsaa en *Udaad*, men alt hvad man *maa gjøre*, for tilgavns at forsvare sit eget og giennemføre sin retfærdige Sag, det er *Nødværge*, og for saavidt det er nødvendigt ogsaa retfærdigt.

Vi kan, og, er vi kiærlige Folk, da vil vi ogsaa vise baade Skaansel og Godgiørenhed mod Folk, der høre til Fiendens Leir, naar de er os *uskadelige* og *bønfalde* os derom, men ubedt at skyde sammen til **A:667**de Brandlidte fra *Fredrikstad*, eller paa nogen Maade at kiæle for Fienden, det kan vi ikke uden at skade, og, bliver vi ret længe ved, ei uden at fordærve og forspilde den *danske Sag* og falde med Skam for vore egne Vaaben.

Jeg veed det godt, at saadan Tale er ikke blot alle vore "*Hiemtyiskere*" en Brand i Næsen, men at den ogsaa forarger mange, som jeg meget nødig vilde støde, fordi de enten troer paa store *Navne* eller er saa inddrukne af den *tyske* Skoles Nektar at det ægte *Danske* slet ikke kan smage dem, men jeg maa i en for *Danmark* saa vigtig Sag ikke ændse det, og for at man kan see, at min Tankegang i dette Stykke falder *dansksindede* Folk, som betragter Kampen i Nærheden, meget naturlig, vil jeg til Slutning optage hvad *Berlings-Avisen* naturligviis græder over, skulde nogensinde komme paa Prænt, og først en Udtalelse i "*Dannevirke*" af en *dansksindet* Brevskriver i *Syd-Slesvig*.

"Ligesom *Fredericias* Indvaanere paa deres Flugt fandt venlig Modtagelse i *Fyen*, saaledes finde jo *Fredrikstads* oprørske Mænd og Familier øiebliklig Hjelp og Giæstfrihed hos deres *tysksindede* Brødre trindt omkring, og Flere er, som man hører, allerede reist ind til *Flensborg*, til deres derværende rige *tyske* Brødre. Her skal flere af disse Ankomne i deres **A:668**ubøielige, frække Holdning allerede have yttret: vi er tilfredse, naar vi blot kan redde vore Børn

og daglige Klæder, alt det øvrige maa gierne gaae tilgrunde, *Sagen* skal jo *vindes*, og er dette skedt, saa bygger *Slesvig-Holsten* os Staden op paany. Tager vi saadanne Kiendsgierninger under Overveielse, saa forekommer mig de Bestræbelser, som de *troe* Slesvigere drevne af Medlidenhed, staae i Begreb med at udføre, navnlig uden Forskiel at yde hin ulykkelige Byes Indvaanere al muelig Hjelp, *uden Hensyn* til deres politiske Tænkemaade, *ikke* at ville stemme overeens med den *sunde Fornuft*. Det forekommer mig, at man vil bære sig ad, som naar man skulde *opveie* en *tung Gienstand*, da ikke alene at lægge Vægt i den modsatte Skaal, men afvexlende ogsaa i den, hvori Gienstanden (som skulde opveies) laae.”

“Lader os derfor sende vore Gaver blot til de *Velsindede* af hin ulykkelige By, thi de *Opsætsige* vilde kalde vor Godhed *dum* og *latterlig*, eller udtyde den som et Tegn paa, at de *Danksindede*, der (efter deres Mening) er *Skyld* i hele Ulykken, søge nu at gjøre den god igjen og *berolige deres slette Samvittighed*.”

En anden *slesvigsk* Stemme (ogsaa i Dannevirke) lyder saaledes:

|A:669 “Vistnok er det smukt at være medlidende og godgjørende, kun skal det ikke have Anstrøg af Romantik og Forrykthed. Indvaanerne i *Fredrikstad* skiænkede 1000 Mk. Curant til de Kanonbaade, som Insurgenterne bygde, og det er de *samme* Kanonbaade, som har lagt deres By i Aske. Da den danske Kommandant advarede Stadens Indvaanere om itide at redde Liv og Bohave, loe de overmodig og svarede, det er kun *vore Brødre*, der komme, de gjør os intet Ondt. Imidlertid kom ikke deres Brødre, men deres Ulykke, og nu skulde vi bidrage til atter at gjøre dem velhavende! Har vi været saa raske ved Haanden og er endnu ved Haanden til at læge Landets øvrige Saar? Hvor ofte saae ikke mangel *trosindet Slesviger* sin Ruin for Øine, *bad* ofte sine Medborgere om *Hjelp*, forgiæves, han sank. Nu synes det saa *ridderligt*, saa *glimrende* at ile den *glimrende Elendighed* til Hjelp, at mange lade sig henrive til at yde deres Gave. Men hvi vil man yde Gaver, der ere *spildte Almisser*? Mener man maaskee, at hine *Slesvig-Holstenere* vil modtage vore Gaver med et *taknemmeligt* Hjerte? Langtfra, de kiende ingen “danske Brødre”, men nok “danske Hunde”.

Jeg vil ingenlunde fortie, at “*Dannevirke selv*”, skjøndt følende Sandheden heraf, tilføier, at fra et *christeligt* Stade seer det meste dog noget anderledes ud, **|A:670** men dette Tillæg, der ei engang har kunnet trøste “Berlings-Avisen”, har endnu langt mindre kunnet omvende mig, thi jeg kiender intet latterligere end at betragte og anvende “*Christi Evangelium*” som en “*Moral for Folk og Stater*”, hvortil det aabenbar er ligesaa lidt skikket som skabt. De der, som *Paven i Rom*, søger at give “Evangeliet” denne latterlige, *verdslige*

Stilling og Anvendelse, de er sædvanlig saa langt fra selv at *troe* Evangeliet, at de ingen Oplysning ændser om dets sande Beskaffenhed, men ligesom man ved at give dem, der "*ikke bede*" aabenbar stræber at fordunkle selv Evangeliets Gavnildhed, saaledes har *Christus* dog virkelig frasagt sig alt Kald til at være "*Dommer og Deler*" mellem Folk om "mit og dit", altsaa ogsaa om "dansk og tysk" hernelen, og han har udtrykkelig forsikkert, at *dersom* han havde et "*verdsligt*" Rige hernelen, saa vilde han med sine Tjenere ogsaa stride for at beholde det, saa naar man under vor Kamp paa Liv og Død med *Holsten-Gottorp* vil beraabe sig paa Skikken i *Christi uverdslige* Rige, da maa man ogsaa *opgive* Danmarks *verdslige* Rige, opgive hele Rigets Forsvar med *verdslige* Vaaben og sige til alle *Danskere*: I maae ikke betale ondt med ondt, men skal taalmodig lide alt det onde, Fienden, til sin egen Skam og Skade, vil overvælde jer med, I skal *ikke* være *Helte* men *Martyrer*, og ei tænke at det |A:671|*synlige Danmark* er jeres rette Fæderneland, saa lad *Tyskerne* kun tage det, naar de vil være saa uretfærdige! Danmark i *Ideen*, det *fredelige* Land med det *uskyldige, gavmilde* Folk, der ikke blot elskede sine Venner, men især sine Fiender, velsignede dem, som forbandede, og gjorde dem godt, som gjorde dem Skade, dette *danske Land i Aanden* kan Tyskerne umuelig indtage med Krig, dette *uskyldige*, hellige danske Folk i *Tankerne* kan aldrig udryddes, frygter ikke for den, der kun kan slaae *Legemer* ihjel, *ikke Sjæle!*

Vil eller tør man ikke dette, og Latterligheden er saa iøinefaldende, at selv en *Tysker* neppe vovede det, da skulde man dog ogsaa skaane *Christi Evangelium* og det *danske Folk* for *saadanne* evangeliske Betragtninger, der kun har hjemme i en ganske *anden Verden*, hvor der er en *Aand*, som kan trøste over Tabet af *alt i denne Verden!*

"At være eller ikke at være", det er aabenbar nu Spørgsmaalet for *Danmarks Rige* og det *danske Folk*, og det vil være et stort *Vidunder*, om dette lille *Verdens-Folk*, med alt sit Heltmod, alle sine Opoffrelser, kan hævde sig *Fædernelandets* virkelige Besiddelse, og kan læge alle de dybe Saar, som *Oprøret* og dets tyske Venner har slaaet og endnu vil slaae; men det er aldeles vist, at vil vi ikke engang |A:672|nøies dermed, men tillige læge *Fiendens* Saar, stille ham tilfreds og vinde hans Bifald og Venskab, da kan selv Danehærens vidunderlige Anstrængelser og den lige saa vidunderlige Lykke, der har fulgt dem, ikke frelse *Danmark*, thi da river vi bestandig ned med den ene Haand hvad vi bygger op med den anden, da svækker vi os selv dobbelt ved enhver Seier og styrker Fjenden, saa i denne *Selv-Bestridelse* maatte et langt større, stærkere og rigere Folk nødvendig udtømme sine Kræfter og falde igrunnen for egen Haand, for sin egen Daarskab!

Altsaa: *Danmark* og de, der med Opoffrelse kæmper *for* den

danske Sag, de har *udelukkende* Krav paa alle de Offere, vi kan bringe *Krigen*, og hver Skilling, vi giver Oprørerne, hver Taare, vi fælder over *deres* Uheld, og al den Roes, vi lægger paa *Fiendens* Dyder, det tager vi fra vore Venner og Hjelpere, styrker og opmuntrer dermed Fienden, svækker og nedslaaer os selv og vore Venner! Vorherre lade dog snart alle *danske* Folk see det og rette sig derefter!

[A:673]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 2. Novb. Nr. 43.

[PS7:339]

De norske Graner i Danmark.

1 *Danmarks* Eg og *Norges* Gran

Længe seiled sammen,
Deelde paa den aabne Strand
Ærlig Sorg og Gammen,
Skiltes ad paa Stormens Dag,
Som det syndes, kun til Vrag
I de vrede Bølger.

2 Dybe dog er *Norners* Raad,

Og igrunden gode,
Livet voxer op til Daad,
Som det randt af Rode,
Kiærlighed saavelsom Had
Voxer ved at skilles ad,
Er saasandt den *ægte!*

3 [A:674] Graner tre paa Dovrefjeld

Lyst fik til at vandre,
Viiste og, man kan med Held

Stade sit forandre,
Naar fra “Kæmpers Fødeland”
Did man gaaer, hvor Heltestand
Storværk har at øve.

4 |PS7:340| Graner tre fra Dovrefjeld,
Ædlinger af Ætten,
De udvandrede med Held
Hid til Bøge-Sletten,
Og hvor Rosen staaer i Ly,
De fik Navn med Roes og Ry,
De slog Rødder dybe.

5 Bøg og Løn i grønne Lund
Alle Kræfter sanke,
Kappes kiønt paa egen Bund
Med de Graner ranke,
Selv det mindste Bøge-Krat
Sig paa Taaen løfter brat,
Seer sig op til Kronen.

6 |A:675| Graner to alt fæsted Rod,
Saa de kan ei rokkes,
Om end Storme, dem imod,
Alle vilde flokkes;
Fra ifjor og fra iaar
En ved *Fredriks-Odde* staaer
Og ved *Stolk* den anden!

7 *Rye* hedd og *Sleppegrell*
Her de Graner tvende,
Klinge skal de Navne vel
Kiønt til Verdens Ende,
Thi saalænge liflig Klang
Har vel Nordens Heltesang
I de Danske Lunde.

8 Godt i Væxt, med Naal for Blad,
Staaer og Dovre-Granden,
Sjelden som ved *Fredrikstad*
Glimrer Heltestanden,
|PS7:341| Granen hedder *Helgesøn*,
Tysken deraf “napped Røn”,
Kaldte spidst ham “Naalen”!

|A:676| Graner tre, som fulgdes ad,
Kom til os fra Oven,
Stade tog i Birtingsbad
Stolt for Bøgeskoven,
Immergrønne i vor Lund,
Paa den faure Blomsterbund
De skal staae som *Dovre!*

10 Naar, gid snart, i Fredens Skiød,
Vi med "Seier vundet"
Prise dem, som Heltedød
Har i Danmark fundet,
Takke dem, som Helteliv
Voved i den store Kiv
Mellem Lys og Mørke;

11 Gid da nær ved *Dovreffeld*
Findes danske Bøge,
Som udvandrede med Held,
Klippely at søge,
For i Fred at folde ud,
Som en deilig Kongebrud,
Deres lyse Kroner!

12 |A:677| Og gid saa til Lykke stor
Alt med Bladet vendes,
Af det Varslede i Nord
Alt det Bedste hændes:
Heimdal klarlig staae paa Vagt!
Nordens Folk i Vennepagt
Lege ret Guldterning!

13 |PS7:342| Fyr og Gran og Eg og Bøg
Fare skal da sammen,
Rosenknop og Blomsterløg
Lege Tit med Gammen,
Mens i Hytte og i Hall
Fælles "*Æren*" kaldes skal
Feirest Træ i Skoven!

|A:678| |PS7:342|

Det jydsk "Tøv lidt!"

- 1 Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Han hørde: nu kommer de *Tyske*
Med grove Kanoner og stor Overmagt,
Gjør lyst og gjør Kaal paa de *Jydske*!
Tøv lidt! sagde *Jyden*, lad komme!

- 2 Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Syv Dage, de gjør jo en Uge,
Som Trolde saa sprudede *Tyskerne* Ild,
Og Staden gik op i lys Lue!
Tøv lidt! sagde *Jyden*, det lysner.

- 3 Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Det er saa hans daglige Vane,
Det hørde den *Tysker*, som vilde hos ham
Ha' plantet den *holstenske* Fane.
Tøv lidt! sagde *Jyden*, du drømmer.

- 4 **PS7:343** Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Og tog saa den *Tysker* i *Bring*,
Og smak ham i Gulvet og meldte derhos
Du kom mig for nær, det var *Tingen*.
Tøv lidt! sagde *Jyden*, det kniber.

- 5 **A:679** Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Endnu dengang Ugen var ude,
Da *Tyskerne* laae der som *Slagtesvin*⁴⁸,
Ei længer de Ild kunde sprude.
Tøv lidt! sagde *Jyden*, det frugter.

- 6 Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*
Til *Tyskeren*, saa det skal mindes,
I Seihed fra *Eider* til *Donau* og *Rhin*
Ei Mage til *Kron-Jyden* findes!
Tøv lidt, sagde *Jyden*, hils hjemme!⁴⁹

- 7 Tøv lidt! sagde *Jyden* ved *Fredrikstad*,
Bie lidt! siger *Danskere* alle!
Bie lidt, til ei længer os *Himlen* staaer bi,
Til *Jyden* bli'r sky for en *Skralle*!
Roes, *Tysker*, dig ikke for tidlig!

Støder nogen, som vil synge Visen, sig over “Slagtesvin”, da kan de gjerne synge “Sild i Salt”, der klinger nok saa godt og betyder “bunkeviis”.

Maaskee vilde Omkvædet *heelt igiennem* lyde bedre: “Tøv lidt! sagde Jyden, A tinker”.

|A:680

Opraab til alle Dydens Venner i Danmark om kraftigere at understøtte det betrængte Slesvig-Holsteen.

(En sød Drøm.)

Vi veed det vel, hvilke hadefulde Domme vi udsætte os for af de *ultra-danske*, sneverhjertede Patrioter, ved at lade denne Opfordring udgaae fra Danmarks Hovedstad, men i Dydens og Menneskelighedens, i “*Humanitetens*” Navn trodse vi alle Fordomme og netop især de ældste Fordomme, som forældede, og vi er visse paa, at enhver, som med uhildet Blik overskuer de høiere Forhold, maa finde med os, at *Nationalitets-Fordommen*, som en af de *allerældste*, ogsaa er den mest *forældede*, og som en af de mest uheldsvangre, tillige den mest uværdige for oplyste Fornuft-Væsner og Dyds-Venner paa den nærværende Standpunkt.

Vi overseer det paa ingen Maade, at *Nationalitets-Fordommen* ligesaa vel paa *Tysklands*, som paa *Danmarks* Side er med i Spillet, og vi beklage dobbelt, at et saa *stort*, saa filosofisk dannet, saa *oplyst* og *retfærdigt* Folk, som det *Tyske*, har kunnet lade sig et Øieblik forblinde af den ulyksalige Fordom og henrive til samme Fanatisme, som det lille saakaldte *danske Folk*, der desværre endnu staaer paa et |A:681|langt lavere Udviklings-Trin, hvor det saakaldte “Hjerte” endnu af al Magt holder fast paa sine nedarvede Fordomme og er nødvendig et Rov for de frygtelige Lidenskaber, som den nationale Fanatisme sætter i vulkanisk Bevægelse, vi overseer det ingenlunde og *undskylder* derfor gjerne, saavidt mueligt, baade *Marts-Ministeriet*, som tændte Krigens Fakkell og drog Sværdet ved *Bau*, og den blodige Børsærke-Gang ved *Frederis*, ved *Idsted* og *Fredrikstad*, men vi kan dog ikke lade ubemærket, at et saa stort og oplyst Folk, som det *Tyske*, med deres umiskendelige Kald til i *Aanden* at indtage og oplyse hele Verden og nærmest det endnu temmelig raa og mørke *Norden*, let kan fristes til ogsaa

ubetimelig med *verdslige Vaaben* at bane Aanden Vei og borttrydde Hindringerne for *tysk* Oplysnings og Videnskabeligheds Herredom i Norden.

Dog, lad os, for at være aldeles *upartiske*, sætte, at den *nationale Fanatisme* har været lige stor og lige skyldig, saa har den dog hidtil ingenlunde været lige *skadelig* paa begge Sider, og det maatte den dog blive, for at man paa begge Sider kunde fatte lige stor Afsky for den, og, til Trods for den, slutte en sand og varig Fred, der udslettede alle Spor af Striden mellem Tysk og Dansk, ja Sporene af al Strid undtagen den i Tidens Løb nødvendige mellem Fornuft og Ufornuft, *Videnskab* og *Raahed*.

A:682 Men skal dette lykkelige Øieblik komme i vore Dage, da maae ikke blot *Tyskerne*, men fremfor alt Dydens, den rene Dyds Venner i *Danmark* og hele *Norden* komme *Slesvig-Holstenerne* til Hjælp, thi deres Fanatisme er aabenbar, som *Berlings-Avisen* allerede har anmærket, en "*vildledt*" Fanatisme, der ikke rigtig har beregnet enten sine egne Hjelpekilder eller Fiendens Haardnakkenhed, og staaer nu Fare for i *Utide* at bukke under og give den nationale Fanatisme i *Danmark* vundet Spil, hvad der ikke blot for *Slesvig-Holsten*, men for hele Nordens, ja, vel for hele Verdens videnskabelige Udvikling vilde være den største af alle Ulykker i det nittende Aarhundrede.

Det er da vist nødvendigt, men ingenlunde nok, at vi fremdeles, som hidindtil, understøtte *Slesvig-Holsten* med Mund og Pen, og stræbe, især ved enhver blodig Seier, de *Danske* vinde, at skærpe deres *Samvittighed*, saa de føler, det er *Broder-Blod*, der besmitter deres Hænder og hviler tungt paa deres Hoved, og indskærpe dem, hvad den *Beskedenhed*, *Nænsomhed* og *Forsonlighed*, de selv pleier at rose sig af, ret aabenbar kræver, naar den lunefulde Lykke begunstiger deres kun alt for grove Vaaben. Dette er nødvendigt og maa ingenlunde undlades, fordi man bebreider os at vi ikke præker ligedan for *Slesvig-Holstenerne*, da selv om *Slesvig-Holstenerne* var **A:683** ligesaa seierrige i denne Kamp, som de har været det modsatte, de, som delagtige i det *Tyske* Folks store Kald til at være al Verdens Lærere og de Ufornuftiges *Tugtemestere*, ikke kan eller maae lægge en saadan *Beskedenhed*, *Nænsomhed* og *Forsonlighed* for Dagen, som det saakaldte *danske Folk*, der, naar de er bedst, kun endnu er som "*Børn*" og skal, til deres eget Bedste, taale meget for at have den Lykke at være "*Skole-Børn*" under den største Læremester, Solen endnu har beskinnet, som unægtelig er den "*Tyske Fornuft*". Men dette er ingenlunde nok, thi den nærværende, rædsom haardnakkede Kamp er jo *ikke* nær saa meget af *aandelig*, som af grov *materiel* Natur, og de materielle Kræfter, som hidtil, trods *Tysklands* ædle Deltagelse, ved et hardtad uforklarligt Tilfælde eller Sammenstød af Omstændigheder, igrunden har været paa *Danmarks* Side, de maae dele sig, saa *Slesvig-Holsten* faaer sin

Part til *Ligevægt*. Stod det i vor Magt, da skulde vi derfor strax skille alle *Slesvigere* fra den danske Hær, og skikke dem til *Slesvig-Holsten*, hvor *Navnet* selv lærer, de hører hen, men det lader sig endnu ikke gjøre, og fra det store *Tyskland* vil der vel ogsaa komme saavel Krop som Sjæl i Overflødighed.

Men "*Penge*" det er Hovedsagen, paa dem har det lige fra Begyndelsen skortet *Slesvig-Holsten*, |A:684 paa dem er "Dydens Venner" sjelden rige, og det Tyske Folk, der, med sine høiere Anskuelse af Livet, arbejder selv mere for Arbeidsomhedens og Arbeidets egen Skyld, end for Vinding, miskiender endogsaa let Pengenes Nødvendighed og store Indflydelse paa de Punkter, hvor de "materielle" og "moralske" Kræfter komme i saa nær Berørelse som under en lang, haardnakket Krig. Gik det an, da aabnede vi derfor gierne midt i *Danmark* et, naturligviis *ikke tvungent*, men frivilligt *Laan* til *Slesvig-Holsten*, og vi kunde med en god Samvittighed, efter den foregaaende Udvikling om Kræfternes til et ønskeligt Udfald nødvendige Ligevægt, tilstaae, det var især til *Krigens* kraftige *Fortsættelse*; men de rædsom *eensidige* danske Patriotere vilde jo opløfte et saa forfærdeligt Skrig, at *Regieringen*, selv om den vilde, ei kunde tie dertil.

Men, idet Vinket vil være nok for alle den rene Dyds Venner, til, efter Evne, baade at yde og samle Bidrag i dette storartede Øiemed, og især til at raade de *Brandlidte* fra *Fredrikstad* *høimodig* at skiænke "den danske Almisser" til *Krigens* *Fortsættelse*, saa er der en anden Maade, hvorpaa det var mueligt at lede endeel *danske Penge* ind i samme Kanal, til, vi tør troe, langt mere Styrkelse af den *Slesvig-Holstenske* Sag, end det maaskee ved første Øiekast kan synes.

|A:685 De *Danske* har nemlig selv, ved S sammenskuddet til det *trofaste* *slesvig-holstenske* *Fredrikstads* *Brandlidte*, viist os *Veien*, og det er i denne Henseende et stort Held, at denne ellers saa beklagelige Ulykke har fundet Sted, og at der mellem Indbyderne til S sammenskuddet findes Navne af den bedste Klang hos det dansk-nationale Parti, thi naar vi nu indbyder alle medlidende Hjerter, veltænkende og gavmilde Sjæle til at betænke de mangfoldige *slesvig-holstenske* Brødre, som baade ved *Fredrikstad*, ved *Idsted* og ved *Frederis* i den fordærlige *Borgerkrig* har mistet Lemmer og Førlighed, da er det let at vise, at alt hvad herimod fra det *eensidige nationale* Standpunkt lod sig indvende, det gjaldt *ligesaa fuldt*, om ikke endnu fuldere, mod S sammenskuddet til *Fredrikstads* Indbyggere, som ovenikiøbet *Slesvig-Holstenerne* selv havde gjort *brandlidte*, medens det unægtelig er de *Danske*, der har *lemlæstet* og *mishandlet* deres kiække Modstandere. Skulde der desuagtet findes for stærke Fordomme imod *umiddelbar* at bidrage til et Fond for *slesvig-holstenske Invalidere*, saa vil det samme, eller vel endnu mere kunne vindes, ved at udbrede den Anskuelse, at saavel

Menneskeligheden i det hele, som *Forsonligheden* i Særdeleshed, kræver den *ligelige* Bestemmelse, at alt hvad der i *Danmark* er indsamlet til de *Saarede*, skal, saasnart *Freden* indtræder, være **A:686** *Fælles-Gods* for alle de i *denne Krig* saarede, hvor de saa end hørde hjemme og paa hvilken Side de end bar de ulyksalige skarpe Vaaben.

Det er nemlig vor Overbeviisning, at den raa og vilde Grumhed og Dødsforagt, der bestandig mere rædsom udmærker de "*fanatiserede*" danske Soldater, for største Delen har sin Grund i det virkelig tilsyneladende storartede Sammenskud til de Saarede og til de Faldnes Efterladte, hvormed man uophørlig har stræbt at nære og forøge Fanatismen, og vel tør vi haabe, at den uheldsvangre Virkning af en saadan "Livs-Forsikkrings-Anstalt" har kulmineret ved *Fredrikstad*, saa Sammenskuddet til *Fredrikstads* Brandlidte, hvori vi med Glæde seer, at hele den *danske Armee* selv skal tage Deel, vil virke som et iskoldt Bad paa den glohede Fanatisme, men skal der blive *Ligevægt*, da maa Heden og Dødsforagten paa *slesvig-holstensk* Side *tiltage* i samme Grad, som den *aftager* paa *dansk* Side, og det kan neppe skee paa anden Maade, end derved at de tappre Slesvig-Holstenere faaer Udsigt til "*Broderparten*" af det storartede danske Sammenskud til Saarede og Faldnes Efterladte. Vi indrømme det gjerne, ja, vi forudsætte det, at disse grove, materielle Interesser ei vil have nær den uhyre Indflydelse paa Slesvig-Holstenerne med den høiere Dannelse og stortyske Bevidsthed, som de har havt paa de raa, van**A:687**kundige og aandløse sællandske og jyske Slagsbrødre, men *nogen* Indflydelse vil og maa det materielle dog, hvor alt det Sandselige voves, udøve selv paa de *Fornuftigste* og bedst Oplyste, og da vi selv ønsker Fanatismens Ophør ogsaa paa den slesvig-holstenske Side i *rette* Tid, saa kan vi kun ønske den styrket saameget, at den kan *døe seirende!*

Til Slutning maae vi gjøre alle Dydens Venner i Danmark opmærksomme paa et obskurt Ugeblad ved Navn "*Danskeren*", fuldt af den nationale Fanatismes Edder og Forgift. Det være langt fra os at opfordre nogen til at læse eller giendrive dets Galimatias, som "*Berlings-Avisen*" vist af en meget rigtig Takt *aldrig* har *nævnet*, men *naar* det nævnes selv med mindste Grad af Deltagelse, da maa det brændemærkes af alle Dydens Venner, og det skeer bedst ved den *flygtige* Bemærkning at det Blad jo selv fører Krig med alle "*visse Levebrød*" og alle "*Pensjoner*", og ved det fyndige Tillæg, at selv det aabenbar *menneskekiærlige, ædelmodige* og *christelige* Sammenskud til *ulykkelige* Fjender, til *Fredrikstads* uskyldige Krigs-Offere, selv det skammer "*Danskeren*" sig ikke ved at sværte og fordømme!

Efterskrift.

Dersom nogen af Dydens og vore prøvede Venner har eller kan faae nogen Indflydelse paa Rigsdagen, og *Invalide-Loven* atter skulde komme til Forhandling, da maae de endelig stræbe paa alle Maader, selv giennem *Bondevennerne*, som dog maae bruges med Forsigtighed, at virke til, at de andre Dele af det saakaldte danske Monarki, ved en eventuel Opgiørelse, forbeholdes *deres Ret*, helst i Forhold ikke til Folketallet i det hele, men til Antallet af de *Saarede* og de Faldnes Efterladte, som her afgiver den eneste fornuftige, men ogsaa den for Slesvig-Holsten tjenligste Maalestok, og det bør derved gøres giældende, at hvad der gjør "*Soldaten*" respectabel jo ene og alene er "*Kampdygtighed* og *Disciplin*", da den nationale Fanatisme og alt hvad Soldaten ellers sætter sig i Hovedet at stride for, er *demoraliserende*, og bør paa ingen Maade opmuntres eller belønnes.

Først og sidst maa det utrættelig gientages og indskærpes, at det langt *mere* fra *dansk* end fra *tysk* Side er en "*Borger-Krig*" og "*Broder-Krig*", der føres, fordi det jo unægtelig *ene* er ved *Tyskerne*, de Danske er kommet i Berørelse med "*Civilisationen*" og kan indtages af den, saa de kun ved at være *Tyskernes Medborgere* kan blive Borgere i høiere Forstand, og fordi alle Mennesker, som rette, frie *Fornuft-Væsener* er Børn af den tyske Videnskab, saa, for at tale i den dybe Urmythes Stil, de *Danske* kun kan blive *Mennesker*, naar de faaer *Tyskernes* Forlov til, og sætter en Ære i at nedstamme fra den guddommelige *Teut* og hans Søn *Mannus*: der Mann, wie er seyn sollte!

Danskeren.

1850.

Dronningbien og Fuglekongen.

- 1 Bien, hun er kun en lille Fugl
Til ene med Ørn at strides,
Bier dog gjerne gjør alle eet,
Mens Ørne de rives og bides.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 2 Bien, hun lever af Blomsterdugg,
Hun virker saa Vox og Honning,
Ørnen, han lever af Rov og Ran
Og brasker som Fugle-Konning!
De Smaa skal man ikke foragte.
- 3 Ørnen forleden lod Bud udgaae,
Han havde nok Svin paa Skoven:
Hele Bikuben skal væltes om,
Saa faaer den sit Lys fra Oven!
De Smaa skal man ikke foragte.
- 4 |A:690 Bien, hun bad da saa mindelig:
Det ikke os gaae saa ilde!
Kuben kan ikke paa Hov'det staae,
Og alle vi blev husvilde.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 5 Ørnen, han vil dog sin Krig ha' frem,
Han ændser ei hvad de bede,
Skrige han gjør kun: maaskee jeg selv
Vil bygge deri min Rede.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 6 |PS7:345 Bien gienmæler i Ydmyghed:
I Luften du est jo Konning,
Kan ikke bygge saa lavt ved Jord,
Og virker ei Vox og Honning.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 7 Ørnen, han blev da, som han var gal,
Slog ned med Skarpretter-Mine,
Ørnen, han har baade Næb og Kløer,
Og Bi har kun Braad hin fine.

De Smaa skal man ikke foragte.

- 8 |A:691|Ørnen, han drikker ei Dugg, men Blod,
Han regner det ei at bløde;
Bien i Krig har saa bange Kaar,
Hun stikker sig selv tildøde.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 9 Ørnen, han basker med Vingen kry,
Han glemmer og ei at hugge;
Under hans Bug hænger Bi ved Bi,
Hans Øine de og tillukke.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 10 Alle smaa Fugle i Mark og Skov,
Og alle Smaablomster i Enge,
Ryste som Æspe og undres paa,
At Krigen kan vare saa længe.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 11 Blodet dog rinder som Gud, Han vil,
Sig vender og Bladet derefter;
Stort er og fældet i Verden før
Af smaa velforene Kræfter.
De Smaa skal man ikke foragte.
- 12 |A:692|PS7:346|*Danmark!* jeg ligner dig ved en Bi,
Bi-Dronning med Konge-Lykke,
Alle Smaablomster de bede med mig:
Gud give, du *Ørnen* maa trykke!
De Smaa skal man ikke foragte.

Papirs-Freden og den aabne Feide mellem Norden og Tyskland.

“Danskerens” Læsere og Læserinder vil uidentvill have lagt Mærke til, at jeg strax *efter Idsted-Slaget* indskærpede, at nu, *først* nu, var det Tid for ramme Alvor at arbeide paa *Fred*, men at jeg tillige yttrede Frygt for, at det Ministerium, der underhandlede om *Fred*, da jeg vilde havt det til at føre *Krig*, nu vilde føre *Krig*, da jeg vilde havt det til at slutte *Fred*, og denne Formodning har kun alt for klarlig stadfæstet sig; thi et heelt *Fjerdingaar* er nu forløbet siden *Idsted-Slaget*, meget dyrebart dansk Blod er flydt, senest ved

Missunde og ved *Fredrikstad*, Vinteren er forhaanden, med Fare for, at Danehæren under Kuld og Kamp kan fortære sine Kræfter og hensmelte, ingen kan sige hvortil, og saavidt jeg kan skionne, er der dog ikke |A:693|gjort et eneste alvorligt Skridt til at faae Fred i *Virkeligheden*, men kun til at faae Fred paa *Papiret*, medens selv de, vi paa *Papiret* slutte Fred med, i *Virkeligheden* føre Krig med os under den *Holsten-Gottorpske* Fane! Vistnok synes Ministeriet ubekymret og tillidsfuldt, da det kun har forelagt Rigsdagen Overslag over de aarlige Udgifter i *Fredstid*, og en af Krigsministrene sagde forleden to Gange i Træk, at vi fik vist *snart Fred*, men hvad kan det nytte, naar saadanne *Kiendsgierninger*, som Toget til *Fredrikstad* og det store Blodbad, soleklart viser os, hvor langt vi er fra at have Fred for *Holsten-Gottorperne* og deres paa en Maade *usynlige*, men dog virkelige Hjelpere, og ligesaa soleklart viser, at der vil *andet* end londonske *Protokoller* og frankfurtske *Formaninger* til at afvæbne Oprørs-Hæren, som hele Tyskland igrunder understøtter, saa enhver *Fredslutning*, hvortil *Holsten-Gottorperne* ei selv give deres Stemme, er det tommeste Giøgleri, hvormed man kan spille Tiden medens Blodet strømmer og Hjelpeskilderne udtørres!

Ja, vil man vel sige, *Fred* med *Slesvig-Holstenerne*! hvordan skulde vi vel faae den, uden naar enten *Stormagterne* eller det *tyske Forbund* vil hvad de neppe gjør, tage Kastanierne af Ilden for os, eller naar vi heelt eller halvt vil opgive *Slesvig* og erkiende Staten *Slesvig-Holsten*!

|A:694|Velan! troer virkelig den danske Regiering og det danske Folk, det er saa, da skulde de rigtig for længe siden stillet *Holsten-Gottorp* tilfreds med hvad det forlangde, thi vi kan jo dog ikke blive ved saaledes at føre Krig til evig Tid, og skulde vi blot holde vor Krigshær paa Benene og være udsatte for *Holsten-Gottorpernes* Angreb saalænge, som *Stormagterne* og det *tyske Forbund* vil taale det, da troer jeg selv, det blev meget længere, end vi, end *Danmark* kan taale; men jeg troer ingenlunde, at den eneste Maade, hvorpaa vi, med Guds Hjelp, kan hjelpe os selv, skulde være den, hvorpaa vi aabenbar kun hjalp os selv af Asken i Ilden, ved at afstaae til *Danmarks* arrigste og farligste Fiende enten *Slesvig* eller *Retten* dertil.

Skulde vi da kanske bryde ind i *Holsten* og lade det komme derpaa an, om det var *Oprørshæren* eller *Danehæren*, *der* blev afvæbnet?

Det har jeg endogsaa strax efter *Idsted-Slaget* fraraadt, naar *Holsten-Gottorperne* paa anden Maade kunde bevæges til at lade os beholde *Sønder-Jylland* i Fred, og sagtens maa jeg da fraraade det nu, da *Øieblikket* aabenbar er ligesaa afskrækkende, som det *strax* efter *Idsted-Slaget* var tillokkende, men jeg fraraader det dog kun paa *samme* Vilkaar, som før: naar *Holsten-Gottorperne* paa *anden*

Maade kan bevæges til at lade os beholde Sønder-Jylland i Fred.

A:695 Om nu *Holsten-Gottorperne* vil lade sig bevæge hertil, uden med Magt at være afvæbnede, det er vistnok et stort Spørgsmaal, men som ingen kan besvare, førend der er *prøvet Forlig*, thi selv *Holsten-Gottorperne* veed vist ikke, hvad de vilde svare, naar vi gjorde dem et *antageligt Tilbud*.

Altsaa, jeg vilde, at vi, at den danske Regiering skulde underhandle med *Oprørerne*, med det uretmæssige, statsretlig slet ikke tilværende *Statholderskab*?

Ja, jeg vil have Fred, naar den kan faaes paa ærefulde og taalelige Vilkaar, og jeg vil heller have Fred *nu*, end efter to eller ti blodige Seire, som den ved *Idsted*, og jeg vil have underhandlet om Fred paa den eneste Vei, som kan føre til en *virkelig* Fred, og det er Underhandling med dem, vi virkelig fører Krigen med, og hvis man blot virkelig har et lille Gran, saameget som et Sennepskorn, af al den Menneskelighed, *Kiærlighed* og *Forsonlighed*, man ellers synes at have hele Torvelæs af, da vil man vist ikke finde det sin Ære for nær at prøve Forlig med dem, man selv kalder *Brødre* og *Medborgere*, vildledte, men igrunnen veltænkende Modstandere. Selv *Spanierne*, som dog satte en Ære i heller at føre en saakaldt Firsindstyveaars-Krig med *Holland* end at slutte ordenlig *Fred*, selv *Spanierne* nedlod sig dog til en *tredivaarig Vaaben-Stilstand* med Hollænderne, **A:696** ligesom man i Christenheden pleiede at slutte den med *Tyrkerne*, og jeg, som hverken bryder mig om tomme Navne, eller venter mere Venskab og Kiærlighed af *Holstenerne* end de har viist os fra Kong *Dans* og Kong *Vermunds* til Kong *Christian* den *Ottendes* og Kong *Frederik* den *Syvendes* Dage, jeg bryder mig ikke det mindste om, at man paa begge Sider kalder det en blot *Vaabens-Stilstand*, som, hvis man kaldte det en "evig Fred", dog slet ikke vilde være andet end en *Vaabens-Stilstand* indtil videre, jeg ønsker tvertimod, at man vilde kalde Barnet ved sit rette Navn, og jeg ønsker Danmark meget heller en *Vaabens-Stilstand* paa *trediv* eller paa *ti* Aar, end en saakaldt "evig Fred" paa ubestemt Tid. En saadan Fred eller *Vaabens-Stilstand* er det nu, jeg vilde, at den *danske* Regiering, helst strax efter *Idsted-Slaget* skulde tilbudt, men ogsaa nu, jo før, jo heller, skulde *tilbyde Holsten-Gottorperne*, blot paa de Vilkaar, at de indtil videre og til Udløbet af en bestemt Opsigelses-Tid, holdt Fred med os og forrentede en vis Deel af den fælles Stats-Giæld, medens Spørgsmaalene om Arvefølgen i *Holsten* og i det hele om *Holstens* Stilling til Danmark forbeholdtes deres Afgjørelse med Forbunds-Dagen eller hvilken Central-Magt, Tyskland maatte faae.

En saadan Overenskomst, hvorved Danmark beholdt Sønder-Jylland i Fred, fik Lettelse i Giældsbyrden, **A:697** kunde sætte sig paa Fredsfod og vinde Tid til at læge Krigens dybe Saar og grundforbedre meer end sine Landeveie, det kalder jeg ikke blot den

bedste Fred, Danmark for Øieblikket kan have Udsigt til, men ogsaa en Fred, som, naar den benyttedes godt, vilde findes ærlig var alle de Anstrængelser og Opoffrelser værd, som Krigen har krævet, og derfor skulde vi gjøre vores til at faae den, og lade det komme an paa en Prøve, om ikke Holsten-Gottorp skulde findes villig til at ende Blodbadet paa saa billige Vilkaar. Men naturligviis skulde vi selv strax efter Idsted-Slaget krævet bestemt Svar, snarest mueligt, og maatte nu kræve det med meget kort Frist, da hvert Øieblik er kostbart, naar Danmark med taalelig Udsigt skal fortsætte Krigen.

Dette er, som man let seer, den eneste Maade, hvorpaa vi kan faae at vide, om *Holsten-Gottorperne* virkelig heller vil føre en Undergangs-Krig med fortvivlede Udsigter, end finde sig i Billighed og haabe paa Fremtiden, og nu hører jeg vist nok ikke til dem, der enten troer, eller lader dog, som de troede, at *Holstenerne*, naar de har sovet Rusen ud, vil være "ewig tosamen" med Danmark, men de, der smigrer os med det Haab, skulde allermindst yttre Tvivl om Holstenernes Villighed til at gaae ind paa en Fred eller Vaabenstilstand, der for Øieblikket sætter dem i den allerfrieste Stilling og aabner dem ret behagelige Udsigter |A:698i Fremtiden, og jeg troer virkelig, at *Holstenerne* er kommet ud af den Drøm, at de kunde tage Slesvig som en Svedske, og, hvis de behagede, udslette Danmark af Rigernes Tal, og jeg troer fremdeles, de føler, at deres Stilling for Øieblikket, med den seierrige Danehær ved Eideren og de virkelige *Stormagter* imod sig, er temmelig fortvivlet, saa jeg anseer det ingenlunde for urimeligt, at de kunde finde det nødvendigt at *opsætte* baade Slesvigs Erobring og Danmarks Ydmygelse til en *beleiligere* Tid, og naar de blot finder det, da gaaer de ind paa de Vilkaar, jeg vilde byde. Det vilde jo vist nok koste dem nogen Overvindelse, og de vilde jo først lægge hele det store *Tysklands* Sympathier (Medlidenheder) i den anden Vægtskaal, men skiøndt de vist nok med Rette troer, at naar man har *Penge* nok, og ei er altfor kræsen, da kan man i det store Tyskland endnu, som i *Wallensteins* Dage, opdrive forvovne Kroppe i Mængde, saa veed de dog paa den ene Side, at Tyskland er *intet Kalifornien*, og at broderlig Enighed, virksom Kiærlighed og utrættelig Gavnildhed er *ikke* de *Dyder*, Tyskerne med deres Jernflid har lagt sig efter og er blevet Mestere i, og de veed paa den anden Side, at *Rusland* endnu er langt større end *Tyskland*, og at ingen Tysk Keiser har været enten saa mandstærk eller saa pengestærk som |A:699den Russiske Czar, der med Fornøielse vil lade Sværdet afgjøre Spørgsmaalet om den "historiske Ret".

Altsaa, Tysken siger selv, at Nød bryder Staal, saa Nøden kunde dog maaskee ogsaa bøie Jern-Nakker, og i alt Fald kræver ikke blot Menneskelighed i det hele, men ogsaa *Danskheden* og Danmarks Tarv i Særdeleshed, at *førend* vi med nye Blodbad, under en farlig Kamp med Tyskheden i uberegneligt Omfang, prøve paa at afvæbne

Holsten-Gottorperne, hvad da kun kan skee ved Erobring og Undertrykkelse, vi da har prøvet Forlig til det yderste, saa det *danske Folk* føler og hele *Europa* seer, at vi kun beslutter os til det i alle Maader, selv under Forudsætning af den mest afgjørende Seier, sørgelige og farlige Skridt, for med Guds Hjelp at kunne beholde og frit benytte vort Eget i Fred.

Men naar nu *Holsten-Gottorp* trodsig vægrer sig ved ethvert Forlig, som Danmark kan tilbyde eller indgaae, *hvad saa?*

Ja, saa kommer vi derved slet ikke i en værre eller farligere Stilling end vi *allerede* er, men saa har vi for Gud og al Verden beviist, at det er hverken Dumdristighed eller Herskesyge, der driver os til det yderste, men at det er kun til *Nødværge*, vi benytte de skarpeste Vaaben og de virksomste Midler til at skaffe os Fred for Oprørerne og deres tyske Hjelpere.

A:700 Hvorvidt det da paa denne Aarstid, og med den Krigsmagt, der for Øieblikket staaer til vor Raadighed, vilde være klogest strax at angribe *Holsten* til Lands og Vands, eller at indskrænke os i Vinter til Forsvaret af *Dannevirke*, som baade Danmarks Ære og Danmarks Tarv forbyder os at opgive, det beroer paa Omstændigheder, som kun kan være dem, der staaer i Spidsen for Danehæren, bekiendte, men det er vist, at vil vi *tilkæmpe* os Fred inden vore gamle Grændser, da maae vi søge og finde Hjelp i hele *Norden*, ligesom *Holstenerne* søge og finde den i hele *Tyskland*. Forsømmelsen heraf har ligefra Begyndelsen været en Hovedfeil paa vor Side, saa vort Krigsministerium endogsaa har skudt Grande-Hjelpen fra sig, og uagtet vi derved unægtelig har vundet større Ære, som en *Uffe* hin *Spage*, der ved *Eideren* slaaes ene med To, ligesom til Bod for det Brud paa Tvekamps-Loven, vi begik mod den *svenske* Konge, da vi var to (Danmark og Norge) om ham, saa er det dog dumdrigt af det lille danske Folk at staae i Gabet for *Norden* mod *Tyskland*, uden at bede hele *Norden* om Hjelp mod den fælles farlige Fiende.

Tyskerne har nu ogsaa klarlig viist os Veien, da de, uden at ændse Papiers-Freden mellem deres Hoffer og vores, understøtter *Holstenerne* med Folk og Penge efter Hjertens Lyst, saa det nytter aabenbar ikke alt **A:701** hvad vi skriger over Uretfærdigheden heraf, men det kan vist nytte at bede vore nordiske Grander gjøre ligesaa mod os, thi de har *ikke* blot lige fra Begyndelsen viist Tilbøielighed dertil, men virkelig gjort det, saavidt vi vilde tillade. Vi har nemlig i denne Henseende, som i saa mange, baaret os ganske besynderlig ad, thi vi har *modtaget* baade *Folk* og *Penge* fra *Sverrig* og *Norge* til Hjelp i Krigen, saa *Holstenerne* med Rette kan sige, vi har indrømmet *Grundsætningen*, at den nærværende Krig er en Tvekamp mellem *Tyskland* og vort *Norden*, hvori begge disse *folkelige Stormagter* maa tage virksom Deel, men vi har tillige sørget for, at Hjelpen, vi fik, blev aldeles *utilstrækkelig*, saa den kun

viste vore Granders gode Villie og retfærdiggjorde al den *frivillige* Understøttelse, vi skreg over at Holstenerne fik fra deres tyske Grander. Latterligheden heraf maa dog vel nu være os iøinefaldende, saa at, skal vi fremdeles føre en blodig Strid med hele Tyskland om *Nordens* Grændseskiel fra Arildstid, vi da venlig bønfalde alle vore Grander om efter Evne at komme os til Hjelp i Kampen til fælles Bedste, som vi klarlig har viist baade Mod og Kraft til at stride, men som dog i Længden maatte blive os over Magten!

At nu dette under alle Omstændigheder, i den ene eller anden Skikkelse, maa blive *Enden*, saa det bliver **A:702***Norden* og *Tyskland* i det hele, der med Sværdet afgjør deres *Mellemværende* ved *Eideren*, det har jeg forudseet og forudsagt fra Begyndelsen, men jeg ønskede, at denne Opgiørelse kunde opsættes, til *Norden* var blevet sig klarere bevidst som et *aandeligt* Samlag, der ikke kæmpede for *Eider-Grændsen* blot som en *Æres-Punkt*, men som Betingelsen for den fri, eiendommelige, selvstændige Udvikling af det *nordiske* Menneskeliv, der hverken kan være tjent med at sammenpresses i det tyske Snørliv eller at springe i Luften med det tyske Opsving (die Erhebung), men har mange Kæmpe-Skridt at gjøre til det *virkelige* Livs Oplysning og Forædling, og har et herligt Maal at naae, som Folk kun kan nærme sig ved baade at staae og gaae paa deres egne Been! Derfor ønsker jeg en "*Stilstand*" under eller uden Navn af "*Fred*" naar kun Danmark derved indtil videre kan blive i rolig *Besiddelse* af *Sønder-Jylland*, og kan sætte sig paa *Fredsod*, og jeg er vis paa, at hele det *danske* og hele det *nordiske* Folk deler dette mit Ønske, saa vi ikke blot fik Frist til rigtig at begynde det ny Levnetsløb, der er vort Kald, men greb Leiligheden til at vise, hvor langt det veloplyste Danmark og Norden vil være fra at udgyde sit Blod og spilde sine Kræfter for at erobre enten lidt eller meget af det store *Tyskland*, der altid har været sig selv til Plage, og bærer kun **A:703**Torne, Tidsler og Nælder til enhver *Seierherre*, der, fra Keiser *Augustus* til Keiser *Napoleon* og alle hans muelige Eftermænd, vil befatte sig med *tyske Erobringer!* Kan imidlertid Fristen ikke vindes, da er jeg vis paa, at baade det lille *danske* Folk og hele vort *Norden*, naar de bliver rigtig tiltalt og *Frivilligheden* taalelig benyttes, vil findes stærke og modige nok til at vise det store, hovmodige *Tyskland*, at om det end ikke i Tid og Rum havde nogen anden Grændse, saa har det dog sine Grændser mod *Norden*, hvor der boer en Folke-Stamme, der fra Arildstid har havt Magt til at væрге sin Odel, og føler sig endnu i Slægt med de Kæmpe-Guder, som leve til Verdens Ende, har vel ingenlunde, som *Bærsærker*, deres Lyst af *Blodbad*, men skyer dem ingenlunde, naar de maae giennemvades paa *Thorsfod* for at naae til *Gladhjem* i *Ygdrasils* Skygge!

Tallotteriets Ophævelse og Sisens Vedligeholdelse i Kiøbenhavn.

Ved et besynderligt Træf mødes disse to Mærkværdigheder bogstavelig paa Folkethingets "Dagsorden" og rimeligviis vil ogsaa omtrent i samme Øieblik begge disse Skatmester-Forslag blive antaget saa godt som een|A:704stemmig, thi hvor skarp min Modsigelse end kunde og vilde fremtræde, vilde den vist paa en ganske anden Maade blive een-stemmig. Men er det ikke dog en besynderlig Tankegang, kun daarlig baaret af den følsomme Talemaade om Tallotteriets Trækning, der bringer "Femten Fryd og Femtetusind Kummer!" Jo tilvisse er det en besynderlig, og jeg vil lægge til, skadelig Tankegang, hvorved man, under Skin af Medlidenhed og Nidkiærhed for Dyden, kommer til at øve unødvendig Haardhed og sluger Kamelen mens man afsier Myggen, thi skjøndt jeg vist nok ikke vil prise Tallotteriet eller forsvare dets Oprettelse, saa kan jeg dog langt mindre prise "Sisen" og forsvare dens Indførelse, og naar man græder over dem, der ødelægger sig selv ved at spille i Tallotteriet, og dem, der, for Profitens Skyld, vedligeholder en saa fordærvelig (demoraliserende) Indretning, hvor bliver da Graaden af over Toldvæsenet, der aabenbar er langt mere fordærveligt, og især over "Sisen" paa *Livets Nødvendigheder*, hvormed man, blot for Profitens Skyld, udsuger Fattigfolk, som ikke spiller i Lotteriet, men æder deres Brød tørt i deres Ansigts Sved!

Skatmester-Grunden til Tallotteriets Ophævelse og den kiøbenhavnske Sises Vedligeholdelse er vist nok let at fatte, thi det er den, at Indtægten af Tallotteriet er *uberegnelig*, usikker og meget foranderlig, medens Indtægten af Sisen i Hovedstaden er hvad man kalder *sikker*, og, saalænge Befolkningen stiger, immer *tiltagende*, men saa skulde man dog engang lære at lade Dyden og Omsorgen for vor *Moralitet* være udenfor Munden, naar man taler om Sise og Tallotteri.

|A:705|

Danskeren.

1850.

Løverdagen d. 16. Novb.

Grundloven, Statsraadet og Rigsdagen i Danmark.

I.

Da jeg forleden i Folkethinget yttrede, at vort Ministerium for Øieblikket ingenlunde *syndes* at troe, at deres Forpligtelse til at holde⁵⁰ Grundloven ogsaa medfører Forpligtelse til i hele deres ministerielle Virkekreds at *følge* Grundloven, da tog en af Ministrene mig det meget ilde op og *protesterede* (gjenmælede) høitidelig mod denne Yttring som en ugrundet Beskyldning, men Ministeren maa have overhørt det "*syndes*", som jeg dog med Flid havde brugt, ikke for at krybe i Ly, men fordi om Næstens "*Tro*", som man intet kan *bevise* om, maa man udtrykke sig lidt *ubestemt*. Ministeren har nemlig siden selv indrømmet, at han læste Grundloven med *andre Øine* end vi og kom der |A:706 ved ikke sjelden i Modsætning til hvad vi med vore Øine læste os til i Grundloven, og naar saa er, da maa det jo *synes os*, som om Ministeren slet ikke erkjendte sin Forpligtelse til at følge Grundloven.

Dog, jeg vil ikke længer forfølge den ufrugtbare Tvist om *hvad* Ministrene *troer*, men holde mig til hvad de "*giøre* eller *lade*", og dvæle ved den vigtige *Kiendsgjerning*, at *enten* vil de kun sætte saameget af Grundloven i Kraft, som de *synes* er raadeligt, *eller* de læser Grundloven med ganske andre Øine end vi, saa at hvad vi finder, der staaer i den og maa følge af den, finder de, staaer der ikke og følger ikke deraf eller omvendt; thi hvori nu end Grunden til denne Grund-Forskiel kan ligge, saa synes Grundloven derved at blive aldeles ørkesløs og ufrugtbar, uden som et "Tvistens Æble" mellem *Statsraadet, Folkethinget, Landstthinget, Domstolene* og *Folket*, istedenfor at Grundloven jo skulde være *Rettesnoren* for os alle, om ikke uforanderlig, saa dog til den forandredes *ubrødelig*.

Men er dette ikke den Ufuldkommenhed, der klæber ved alle menneskelige Indretninger, eller den medfødte Lyde ved alle saakaldte "frie" Forfatninger, hvorunder alle kan mestre men ingen gyldig forklare Lovene, eller dog den nødvendige Følge af, at *levende* Folk aldrig |A:707 retter sig meer efter *døde* Bogstaver end de paa en eller anden Maade *nødes* til?

Jo vist medvirker noget af alt dette til den meget betænkelige Forskiellighed, der allerede nu viser sig mellem dem, der har den saakaldte "udøvende Magt" og dem, der ikke har den, naar Spørgsmaalet bliver om, *hvad* der *staaer* i den Grundlov, vi *alle* skal

holde, og hvad deraf følger, og det kan være meget godt for hvem der har troet, at naar vi fik en "Constitution" og en "frisindet Grundlov", da var vor Lykke gjort, da gik alting af sig selv efter hver Mands Ønske, som havde den rette, liberale Tro, og da var Minister-Vilkaarlighed utænkkelig, saa, for den Sags Skyld kunde man tage til Ministre hvem det skulde være, da den fri Forfatning var en saa almægtig og frygtelig Maskine, at hvem der vilde dreie om paa den til den gale Side, paa Timen blev knust.

Ja, det er forsaavidt altid godt at komme ud af en gal Drøm, ihvor sød den saa er, men da jeg nu er kommet ud af den Drøm for mange Aar siden, saa har jeg ikke videre Gavn af den nyeste Erfaring, og desuden er det jo her ikke Spørgsmaal, hvad enkelte af os, men hvad *Riget og Folket* i det hele har godt af, og dersom nu vor ny *Grundlov*, med samt *Rigsdagen* og *Minister-Ansvarligheden*, kun var et Tvistens Æble og kun gav Spillerum for en uendelig |A:708| Trætte, medens alt for Resten enten blev ved at gaae sin gamle skiæve, eller gik kun en ny endnu skiævere Gang, da vilde Danmarks Rige og det danske Folk ingenlunde have havt godt af Omsvinget 1848, thi naar man lægger *Usikkerhed* og *Ufred* til *Ufrihed*, da gjør man aabenbar kun ondt værre.

Saaledes betragter ogsaa virkelig, saavidt jeg kan skønne, mange veltænkende og fredsommelige Folk i Danmark den nærværende Stilling, og ønsker i Hjertet den vel ingenlunde lydesløse, men dog rolige og læmpelige Tilstand tilbage, hvorunder *Kongen*, tilsyneladende, styrede det hele og aabnede alle Undersaatter en, om ikke meget nem eller meget sikker, saa dog aaben og, som det syndes, majestætisk Tilflugt, naar Collegiernes Vilkaarlighed eller Lovtrækkeriet blev alt for utaalelige. Dette er ogsaa en Tankegang om "*Enevoldsmagten*" i Danmark, som jeg selv giennem mange Aar har været fortrolig med og fristes derfor *aldrig* til at miskiende, men da jeg dog heller *aldrig* har været *saaledes* kongeligsindet, at jeg glemde, det er ene for *Folkets* Skyld, man maa ønske, der skal være *Konger*, saa lærde Erfaringen mig, at selv de *bedste* Konger ligesaa lidt i *Fred* som i *Krig uden* Folkets Understøttelse kan gjøre stort for Folket, at selv under de bedste Enevolds-Konger kommer det Daarlige meget let til at herske, og at alt hvad der gjør Skillenum mellem Kongen og |A:709| Folket og hindrer dem fra at virke i fri Overensstemmelse, det er fordærveligt og maa bortryddes, før noget *Folkeligt* lader sig *kongelig* og noget *Kongeligt* lader sig *folkelig* udrette. Men naar der først engang er opstaaet *Skillenum* mellem Kongen og Folket i de paa galt Tysk saakaldte "*Stænder*", det er paa Dansk *Standere*, *Opstandere* og "*Spanske Ryttere*", da bortrydder de ingenlunde sig selv, men staaer stivt imod hver Haand, Kongens saavelsom Folkets, der vil bortrydde dem, saa man faaer aldrig Bugt med dem, uden man dertil paa een Gang kan bruge *begge* Hænder, baade Kongens og

Folkets. Hvis nemlig *Enevolds-Magten* eensidig faaer Held til at bortrydde den for Øieblikket herskende *Stand* eller Opstander, da kan det kun skee ved en *anden* Stand, som derved bliver den *herskende*, og naar tilsidst alle andre Stænder tabe sig i *Krigs-Standen*, da er baade Kongens og Folkets Slaveri fuldstændigt. Hvis paa den anden Side *Folkevolds-Magten* eensidig faaer Held til at bortrydde Stænderne, da bortrydder den sædvanlig af en Feiltagelse Kongen med det samme, og bliver da, som en *Oprørs-Stand* Folkets værste Tyran.

Følelsen heraf er det, som i vore Dage fremkalder alle velmeente Forsøg paa at oprette og indrette et saakaldt "constitutionelt Monarki med demokratisk Grundlag", men den Tale er *mesopotamisk* for alle *Folks* Øren, |A:710 og vilde jo ikke høres, men *Tanken* hos ethvert Folk tydelig udtrykkes paa dets eget Maal, naar Mærkesmændene eller Forgængerne baade selv vidste og selv meende hvad de sagde, og da vilde det paa *Dansk* komme til at hedde et *folkeligt Kongedømme* til Betyggelse af en *kongelig Folkefrihed*, og disse to indholdsrige Begreber er det da, som skulde udvikle sig paa den *danske Rigsdag*, og, saa godt som mueligt, *beskrives* i den *danske Grundlov*.

Med dette Maal for Øie raadte jeg, paa den grundlovgivende Rigsdag, til *ingen* Grundlov at *skrive*, men kun at enes om visse *Forudsætninger* for *Rigsdagens* fri Medvirkning til alt hvad der angik *Folket* og *Riget*, og betegnede som saadanne Forudsætninger: *Minister-Ansvarligheden* i videste Forstand, den udtrykkelige *Ophævelse* saavel af *Kongeloven*, som af *Trykkeloven* fra 1799 og af alle *Straffelovene* for *aandelig* saakaldt Vildfarelse eller Forbrydelse og for Benyttelsen af sine egne Hænder til *Gavnsgierning*, og Ophævelsen af alle *borgerlige Forrettigheder*, de være saa knyttede til Adel, Rang og Titel, eller til *Examiner*, eller til hvad andet man kan nævne, undtagen til udmærket Duelighed og udmærkede Fortjenester af det Hele.

Endeel heraf klang nu vel ikke saa ilde i adskillige Øren, men det Hele var imidlertid saa langt fra den |A:711 herskende Tankegang, og Troen paa det Hexeri, der skulde ligge i al "*Læsning*" og da især i de gyldne Bogstaver "et constitutionelt Monarki med demokratisk Grundlag" var endnu saa stærk, at jeg maatte være glad, jeg ikke bogstavelig blev *udleet* af Forsamlingen, skøndt det under andre Omstændigheder vilde været indlysende for alle Dannemænd, at det gjælder om et heelt *Folk*, ligesom det gjælder om *enhver* af os, der *udgjør* det danske Folk, at naar man længe har gaaet i *Ledebaand*, og har været baade hasebundet og med mangfoldige Baand paa Kryds og Kvær, med Skyklapper for Øinene og Bomuld i Ørene og Lufvanter paa Hænderne, gjort ubekvem til al fri Bevægelse, da er det ikke nok at smøje *Ledebaandet* af sig, men man maa tillige gjøre sig fri for alt hvad der enten ligefrem lammer den fri Bevægelse eller

giver den skadelig Misviisning, og da ikke sætte sig hen og *beskrive* den Bane, man finder tilløkkende og agter at giennemløbe, men først prøve paa at bevæge sig frit og see efter hvordan det vil gaae og hvorvidt man, med de Kræfter og Midler, man har, rimeligviis kan komme.

Altsaa, man stod i den Formening, at naar et Folk siger: nu er vi *frie*, og Kongen svarer: jeg for min Part har intet derimod, da *er Folket frit*, og trænger kun, for at blive lykkeligt, til en *Grundlov*, der *sikkerer* den vundne *Frihed* ved en skarp Adskillelse |A:712 af den *lovgivende*, den *udøvende* og den *dømmende* Magt, ved en frisindet *Valglov* og ved en stræng *Forretnings-Orden*, der gjør det umueligt, at enten Regieringen eller Rigsdagen kan overskride sine Enemærker uden at fælde sig selv eller falde i Rigsrettens Hænder.

Dette er nu i alle Maader en stor og meget skadelig Vildfarelse, især fordi man herved forudsætter, at man har al den borgerlige Frihed, man dog kun har faaet Ret og Lov til at give og tage sig, og forudsætter, at man *veed*, hvordan den Frihed bedst kan og skal sikkres, som man dog af virkelig Livs-Erfaring kun kiender lidt eller intet til, og forudsætter endelig, at de, der skal *hjelpes ad* til at frembringe og overholde baade gode Love og en god Tilstand i Riget, tillige kan og skal staae rustede paa Vagt mod hinanden, og især passe paa, at hvadsomhelst der skeer eller ikke skeer, det dog skeer eller ikke skeer paa den *foreskrevne Maade*, saa Ingen medvirker enten meer eller mindre dertil end skrevet staaer.

At nu *vor Grundlov*, som blev til under saa ugunstige, ja, tildeels fortvilede Omstændigheder, blev *som* den blev, saa den maaskee endog uforandret kan følges temmelig godt, uden at lægge store Hindringer iveien for den fri Bevægelse til Maalet, som er en sand *folkelig* Tilstand med fri og gavnlig Virksomhed, |A:713 det er et stort *Lykkestræf*, som man maa forundre sig over, men at *Grundloven* lader meget tilbage at ønske, og at *Overielsen* med den har lagt mange ikke saa ganske smaa Hindringer iveien for den fri Bevægelse til et folkeligt Maal, det følger af sig selv, saa der udfordres nu langt mere Oplysning og langt mere giensidig Velvillie og Læmpning for at nærme os Maalet end om vi slet ingen skrevet Grundlov havde faaet, men blot virkelig var indtraadt paa den fri Løbebane, hvor *Kongen* og *Folket* mødes til Medvirkning i alt hvad der angaaer det Hele, og hvor *Kongens Tjenere* staaer ikke blot Rigsdagen, men Kongen og hele Folket til *Ansvar* for *alt* hvad de gjør og udfører paa Kongens og Folkets Vegne i Rigets Anliggender.

Ministrene har derfor vist nok Ret i, hvad de alt oftere har stræbt at gjøre giældende, at det dog altid er mere Grundlovens *Aand* end dens blotte *Bogstav*, man maa strængt holde sig til, naar Styrelsen skal have sin nødvendige Frihed, og *Rigets* og *Folkets* sande Tarv skal fremmes, men paa den anden Side seer man dog strax, at det er en meget betænkelig Sag med en *skrevet* Grundlov,

der jo enten maa følges *som en bogstavelig Forskrift* eller staaer Fare for slet ikke at følges, da en *eensidig* Opfattelse af denne *bogstavelige* Forskrifts saakaldte *Aand* kun er en *Om|A:714*skrivning af Grundloven i Ens egne Ord med hans egen Mening om hvordan Grundloven *burde* være skrevet.

Her er vist nok gode Raad dyre, thi om man end kunde enes om, ad den lange, besværlige Vei, som Grundloven foreskriver, at udskrive en ny grundlovgivende Rigsdag, enten til Forandring af enkelte *Forskrifter*, eller til en heel *Omskrivning*, saa vilde det dog af indlysende Grunde aldrig føre til Maalet, men kunde let gjøre Forlegenheden større, saa der er virkelig intet andet godt Raad end, det bedste vi kan, at enes om baade at læse Grundloven med *danske* Øine og at hjælpes ad i Frihedens og det danske Folks, altsaa i *Danskhedens Aand*. Gjør vi ikke det, men stræber at trække Grundloven hver til sin Side, sin Aand og sin Mening, da gaaer det galt og meget galt, da intet Lovtrækkeri kan være saa fordærveligt som Grundlov-Trækkeri, og hverken Ministrene, Folkethinget, Landstinget, eller Rigsretten kan give en *bindende* (authentisk) Grundlovs-Fortolkning; men *vilde* vi *ikke* hjælpes ad i Frihedens og Folkets Aand, da vilde aabenbar heller ingen Grundlov, om den saa var skrevet af en Engel fra Himmelen, kunne hjælpe os, fordi "*Magten og Villien*", som gjør alle Gierninger, sidder *ikke* i nogen saadan Grundlov, *ikke* i nogen *Forskrift*, men i os og Vorherre, i de levende Væsner, som aldrig rette sig efter døde Bogstaver, men kun efter deres egen eller andre levende *|A:715*Væsners *Villie*, som for Øieblikket har eller dog synes at have *Overmagten*.

Hermed maae vi da, som danske Folk, see til at trøste os selv og hverandre, og i den Forudsætning eller med det Haab, at *Overmagten* er hos en *Grundvillie*, som vil *Danmarks* Bestandighed og det *danske Folks* Velgaaende, stille derpaa af alle Kræfter, og dristig forudsætte, at dermed vil Grundloven, som givet sig selv af den *danske Konge* og det *danske Folk* til fælles Bedste, rigtig forstaaet, altid findes at stemme overeens.

Dette, finder jeg nu, har hverken Statsraadet eller Rigsdagen hidtil taget saa vel i Betragtning, som det maa skee, naar Danmark skal bære og det *danske Folk* høste modne Frugter af det Sædekorn, der blev udstrøet i Foraaret 1848, noget uordenlig, som altid, naar der saaes i Storm og Blæst, men dog aabenbar ved et sjeldent Lykkestræf baade i god Jord og i betimelig Tid og under en Velsignelse, der berettiger til store Forhaabninger.

Dette, troer jeg, vil blive indlysende, ved at gjøre sig klart baade *hvad* der staaer i *Grundloven* om "*Krig og Fred og Forbund*", og hvordan det hidtil er læst og fulgt af Statsraadet og Rigsdagen.

Der staaer da i Grundloven (§ 23) om Kongen "*han erklærer Krig og slutter Fred, samt indgaaer |A:716*og *ophæver* Forbund og Handelstraktater; dog kan han derved ikke uden Rigsdagens

Samtykke afstaae nogen Deel af Landet, raade over nogen Statsindtægt eller paadrage Staten nogen anden bebyrdende Forpligtelse.”

Dette er nu omtrent ligesom man i *Engeland* har meent bedst at kunne sikkre baade Kronens *Værdighed* og Parlamentets middelbare *Indflydelse* gennem *Penge-Spørgsmaalet* paa de for ethvert Folk og Rige saa vigtige Beslutninger om Krig og Fred og Forbund, og det var kun forgiæves, at jeg gjorde Indvendinger mod en Affattelse, der i mine Øine slet ikke svarede til sin Hensigt eller passede til *Danmarks* Beliggenhed, Størrelse, Stilling og Indretninger. Hvor nemlig Riget, som det storbrittanniske, bestaaer af lutter *Øer i Storhavet*, hvor der *ikke* er *tvungen* Udskrivning til *Krigstjeneste*, og hvor Folket baade har Magt og Villie til at beherske den halve Verden eller dog spille en stor Rolle i alle Verdens-Begivenhederne, der kan det i det mindste *synes klogt* nok, at lade Kronen og dens Ministre erklære Krig og slutte Fred og Forbund efter eget Tykke, naar kun det folkevalgte *Underhuus* vedbliver at raade for *“Pungen”*, som i Krigstid maa lukkes høit op, og jeg vil her ikke indlade mig paa, om Klogskaben i denne Deling er meer end *tilsyneladende*, men at det *danske Folk* og Rige paa *Smaa-Øerne i Østersøen* og paa *Halv|A:717øen Jylland*, som hverken har Magt eller Villie til at lægge sit Sværd i Verdens-Begivenhedernes store Vægtskaal, men som har den saakaldte almindelige *Værnepligt* og staaer i enhver Krig øiensynlig Fare for at overvældes og ødelægges, ikke kan være ligegyldige ved, om de har Krig eller Fred eller i hvilke Forbund de indlemmes, naar kun Rigsdagen *tilsyneladende* raader for de *Penge-Midler*, hvorved Krigen ene kan føres med Eftertryk, og raader for Afstaaelsen af Lands-Dele, som Krigen meget let kan have bragt i Fiendens Magt, det er saa *indlysende*, at man skulde troe, det kunde aldrig oversees og allermindst midt under en farlig Krig, der truede dette lille Rige med Opløsning og krævede daglig en Opoffrelse af Penge, Liv og Blod, som det lille Folk ei uden at opgive sig og Riget kunde vægre sig ved.

Imidlertid, Paragraphen i Grundloven blev som den blev, og lader sig nu aabenbar læse og forstaae paa to hinanden modsatte Maader, *enten* som det var, hvad dog *ikke* staaer skrevet, efter “eget Tykke” og paa deres egen Haand, uden al Raadførsel med Rigsdagen eller Ansvar for Folket, Kongen og hans Raad kunde erklære selv den farligste og urimeligste Krig og slutte den skammeligste og skadeligste Fred; *eller* som om det fulgde af sig selv, at Kongen og Statsraadet, *før* de erklærede Krigen, vilde spørge Folket gennem Rigsdagen, *|A:718*om det vilde vove Penge, Liv og Blod, visse Landsdele eller hele Landet i den paatænkte Krig, og *før* de sluttede Fred, spørge Folket gennem Rigsdagen, om det var villigt til, under nærværende Omstændigheder, at afstaae de Rettigheder, man fandt

sig nødt til at opgive, eller paatage sig de Byrder, man fandt det raadeligt at underkaste sig? I første Fald, seer man let, at det slet ikke sikkrer eller nytter Folket at have Ret til at raade for Pungen, for Rigets Grændser og sine egne Byrder, thi det adspørges da først "*bagefter*", naar det rimeligviis slet ingen Raadighed har over sit eget og Rigets Tarv, nødes til, naar en Krig er begyndt, enten at blive Fiendens Rov eller vove alt paa den, og nødes til, naar Freden er sluttet, at finde sig i alt hvad den medfører, uden engang at have nogen Stemme om en ny Krigs-Erklæring, som muelig kunde være langt at foretrække.

Imidlertid synes dog baade Statsraadet og Rigsdagen tilbøielige til at læse og anvende Grundloven *saaledes*, thi ligesaavel ved *Freds-Grundlaget* i Berlin 1849, som ved Vaaben-Stilstanden i Malmø, sattes en Lands-Deel (Sønder-Jylland) saaledes i Vove, at den aldrig kunde ventes tilbagevundet uden med væbnet Haand, og herved var dog ikke mindste Tale om Rigsdagens Samtykke, og paa den næste Rigsdag bevilgedes Penge-Midler til Krigens *muelige* Fortsættelse uden [|A:719](#)mindste Drøftelse af Rigets Stilling, eller af de Grunde, der havde bevæget Statsraadet til lige *efter* Seieren ved *Frederis* at gaae ind paa en Vaaben-Stilstand og et Freds-Grundlag, der gjorde Seieren frugtesløs og passede kun til et Nederlag.

Og nu iaar, efter den dyrekøbte Seier ved *Idsted*, der endelig bragde os i Besiddelse af Sønder-Jylland, da har Statsraadet, saavidt vides, ei gjort et Skridt til at sikkre *Danmark* Sønder-Jyllands Besiddelse, men derimod, efter alle Mærker, gjort mange Skridt til at indvikle os i en uendelig Krig med det halve eller hele Tyskland om *Holsten*, som aldrig har været eller kan blive en Deel af *Danmark*, og har underhandlet med fremmede Magter om Arvefølgen paa den Danske Throne, uden at der enten er spurgt om Rigsdagens Samtykke eller at Rigsdagen har krævet Regnskab af Statsraadet for hvad der ikke blot kan paaføre Danmark utaalelige Byrder, men udsætte Danehæren, Rigets Tilværelse og Folkets Frihed for nye Farer, de sidste større end de første!

Medens vi nu maae være billige nok til at indrømme, at Statsraadet under den *forrige* Forfatning sikkert endnu vilde handlet mere *eensidigt*, og at vi da neppe havde havt *Danehærens Storværk* at lægge i den anden Vægtskaal, saa mener jeg dog, at alle oplyste Dannemænd vil skionne, at *saaledes* kan [|A:720](#)Grundloven ikke vedblive at læses og anvendes af Statsraadet og Rigsdagen, naar Danmark skal vinde en Fred, der sikkrer *Danmarks* Heelhed og Frihed inden sine gamle Enemærker, og sikkrer Freden for ved et Statsraads muelige Udygtighed eller Ubesindighed at afbrydes af en unødvendig og farlig Krig, som det, naar den først er begyndt, ei staaer i Rigsdagens Magt at standse uden at medvirke til Rigets Undergang.

I Rigsdags-Tidenden stod ved en Feil eller mislykket Rettelse “holde paa”, som er noget andet.

Forespørgsel.

Under *denne* Overskrift har en af “Danskerens”, vel ikke utallige, men dog uberegnelige Læsere forespurgt sig, *om* “Danskeren” optager “anonyme” Bidrag? – og dertil svarer jeg, at *naar* “Navnet intet gjør til *Sagen*”, da er et Navn mig den ligegyldigste Sag af Verden; men at der ved anonyme Bidrag altid bliver det Spørgsmaal, om “Danskeren” kan og vil sætte *sit Navn* derunder.

[A:721]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 23. Novb. Nr. 46.

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark.

IV.

“Hvem mindes opædt Mad eller opslidte Klæder!” siger Ordsproget, som man godt kan anvende paa gammel Læsning, saa det skal hverken undre eller ærgre mig, om Læseren eller Læserinden spørger sig selv, hvad det “*Firtal*” skal til, som staaer over Stykket; thi skiøndt jeg godt kunde huske, det var *ikke første* Gang, jeg skrev i “Danskeren” om “Bogvæsen, Trykkefrihed og Presselov i Danmark”, saa vidste jeg dog ikke selv, *hvormange* Stykker jeg havde skrevet derom i denne Aargang, og ligesaa lidt hvad hvert af de Stykker indeholdt, førend jeg saae det efter⁵¹, og skiøndt jeg nu, for en Ordens Skyld, har betegnet det med Tal, saa gjør jeg dog slet ikke Regning paa, enten at Læseren eller Læserinden [A:722] husker i

dette Stykke bedre end jeg, eller at de vil gjøre dem samme Umage, som jeg, med at oplede og giennemlæse de forrige Stykker, men jeg forudsætter blot, at de har Lyst til at læse godt Dansk, jo meer, jo bedre, og ønsker derfor at Skrivningen og Trykningen deraf og Handelen dermed maa gaae saa levende og fornøieligt, saa let og rask fra Haanden, som mueligt. Hvor nemlig dette Ønske næres, der ønsker man nødvendig ogsaa alle Hindringer og Anstødsstene for gode danske Forfattere, Bogtrykkere og Boghandlere Pokker i Vold, og seer meget heller at det Slette løber med end at det Gode skulde udeblive, da, som Ordsproget siger, Ukrud dog ikke forgaaer og det Onde lærer sig selv.

Jeg tør altsaa gjøre sikker Regning paa, at den danske Læser og Læserinde med Deltagelse vil følge den Kamp, jeg, temmelig enestaaende, maa føre i Folkethinget med Udkastet til en *Presselov*, som vel sidste Gang blev lagt paa Hylden, men er nu faldet ned midt iblandt os og truer med at forbittre alle danske Læseres og Læserinders Dage.

Sagen er nu kortelig den, at siden Begyndelsen af 1848, altsaa snart i hele *tre* Aar, har vi danske Forfattere levet og skrevet, som om der slet ingen *Presselov* var i Landet, skøndt vi nok vidste, at siden Trykkeloven fra 1799 ikke er udtrykkelig ophævet, saa er den paa en Maade til endnu, thi vi har betragtet den, |A:723| ligesom vore Fædre betragtede hvad de kaldte "*Christian den Sjettes Forordninger*", der vel var til, men laae paa Hylden og beed ikke. At man alligevel i al Stilhed tiltalde en enkelt lille Forfatter, som skrev alt for "*republikansk*" og satte en enkelt Bogtrykker i Bøder for Undladelsen af en eller anden Formalitet, det mærkede man knap, og da jeg paa den grundlovgivende Rigsdag forgiæves havde stræbt at faae Forordningen fra 1799 udtrykkelig ophævet, saa gav jeg mig til Taals med den Tanke, at det skulde maaskee gaae med *Trykkefriheden* her, ligesom i *Engeland*, hvor de har en meget slem *Presselov* fra det *syttende* Aarhundrede, der aldrig er blevet udtrykkelig ophævet, men agtes dog til daglig Brug for død og magtesløs, da den slet ikke passer med Tilstanden, og kan derfor kun i enkelte sjeldne og fortvivlede Tilfælde mindre anvendes end paaberaabes.

Hvad der nu bevægede *Justits-Ministeren* til paa forrige Rigsdag at forelægge Landstthinget en ny *Presselov*, der kun var en ny *forkortet* Udgave af den aldeles utaalelige *Presselov*, som det gamle *Cancelli* havde foreslaaet 1844, det skal jeg lade være usagt, men han har selv sagt os, at han meende, det vilde være nødvendigt, naar Ministeriet muelig engang kunde nødes til at sætte sig skarpt imod Folke-Meningen, opløse Rigsdagen o. s. v. og man kan nu godt lade det |A:724| staae ved sit Værd, om det var klogt og rigtigt af Ministeren at tænke og tale saaledes, thi det er lige klart, at *Folkethinget* derved advaredes imod at binde Riis til sig selv og til

hele Folket. Det var jo vist nok ikke Ministerens Mening at advare os for *den* Lov, han selv havde foreslaaet, nei, han vilde tvertimod advare os for de bedrøvelige Følger, det kunde have, hvis vi vragede hans Forslag, da en Justits-Minister saa let, under sin skarpe Modsætning til Rigsdagen og Folkemeningen, kunde see sig nødt til at anvende Trykke-Forordningen fra 1799 i dens hele Strængthed; men det var jo lige iøinefaldende, at hvis en Justits-Minister under saadanne Omstændigheder havde baade Sind og Mod til at fare grumt frem efter en Trykke-Forordning, der var udkommet under en ganske anden Statsforfatning og bygget paa ganske andre Forudsætninger og Anskuelser end dem, der efter *Grundloven* skal herske baade over os og de *ansvarlige* Ministre, da vilde en saadan Justits-Minister jo uden al Betænkelighed paa det *allerstrængeste* sætte en Lov i Kraft, der var udkommet 1850 med *begge Things* Samtykke, saa her er det aabenbar slet ikke Spørgsmaalet, hvormeget mindre haard og grusom den ny Presselov er i Sammenligning med den gamle, men om den ny, naar den blev strængt sat i Kraft, ikke vilde være haard og grusom nok til at findes utaalelig?

A:725 Men, vil man sige, og har man sagt: kan ikke dog Bogtrykker-Pressen misbruges og er den ikke tit blevet misbrugt til at afstedkomme Splid og Oprør, til at undergrave Dyd og Sædelighed og især til at skiære Næse og Øren af skikkelige Folk, og bør denne skiændige Misbrug ikke enten søges forebygget ved Censur og foreløbigt Giennemsyn, eller, naar der endelig *skal* være *Trykkefrihed*, da søges hemmet ved haarde Trudsler og strænge Domme!

Hertil vil jeg først svare med det Spørgsmaal: er ikke *Menneske-Haanden* et yderst farligt Redskab, der let kan misbruges og misbruges tit ei blot til bogstavelig at skiære Næse og Øren af skikkelige Folk, men til at slaae dem reent ihjel, og misbruges daglig ei blot til at give uskyldige Børn Ørefigen og Tamp, men ogsaa til at stjæle, snarest fra dem, der ikke selv er Tyve, og bør ikke al denne Misbrug søges *forebygget* ved at binde Hænderne paa alle Folk, eller, da det ikke gaaer an, holde alle fingernemme Personer til at vise Politimesteren alt hvad de gjør med deres Hænder, eller, naar Folk endelig skal have fri Hænder, bør da ikke Misbrugen søges hemmet ved haarde Trudsler og strænge Domme for hver den, som gjør *mistænkelige Bevægelser* med sine Hænder?

Man vil sige: ja, den Snak er lang nok og kan for *Spas* ogsaa være god nok, men under en alvorlig **A:726** Drøftelse af *Presseloven* med de *Forbrydelser* og *Forseelser*, den stræber at hemme eller ramme, kan man jo dog aldrig for *Alvor* tale om at *binde Hænderne* paa alle Folk eller andre saadanne ligesaa urimelige og i Udførelsen aabenbar umuelige Ting! Og desuden er det vel at mærke, at *Hænderne*, skjøndt de jo, desværre, tit misbruges, dog ikke alene

kan bruges og bruges virkelig hvert Øieblik til at gjøre Gavn, men at deres fri Bevægelse i en meget høi Grad er aldeles nødvendig baade til Livets Ophold og til det Heles "Velvære".

Meget godt, svarer jeg, og derfor troer jeg heller ikke, at nogen Justits-Minister, hvor meget han end havde mod Folkemeningen og Rigsdagen, vilde foreslaae nogen Lov om enten at binde alle Folks Hænder eller om at sætte alle Hænder under Politiets specielle Opsyn, eller om Straf for alle en løs Haands mistænkelige Bevægelser, men vore Laugs-Artikler og Politiplakater og meget andet viser dog, at man selv i Almindelighed kan gaae urimelig vidt i at binde Folks Hænder, saa de ikke nær gjør alt det Gavn, de kunde, men fristes til at gjøre meget Ondt, som Gavnsgierning vilde forhindre, og endelig skal man lægge vel Mærke til, at, skiøndt det hverken staaer i *Presseloven* eller efter den skulde formodes, saa er dog *Bogtrykker-Pressen* et Redskab, der ikke blot *kan* bruges, men er virkelig giennem |A:727|Aarhundreder brugt til at gjøre Gavn, og at dens fri Bevægelse i en meget høi Grad er aldeles nødvendig, vel ikke til Dyrelivets, men dog til *Menneske-Livets* Ophold og til det Heles *Velfærd*.

Da det nu ogsaa er med *Hænderne*, man baade skriver, trykker, betaler og udleverer *Bøger*, saa bliver aabenbar det rette og for alle rigtige Mennesker høist vigtige Spørgsmaal: om *Haanden* i det *høiere* Menneskelivs Tjeneste enten bedre uden Skade kan være bundet eller under sin fri Bevægelse er udsat for flere og grovere Misbrug end den samme Haand i det *lavere* Menneskelivs eller Dyrelivs Tjeneste, thi maa man, som jeg troer man maa, besvare dette Hovedspørgsmaal med *Nei*, da er det jo i det mindste ligesaa urimeligt at binde Bogmageres, Bogtrykkeres og Boghandleres Hænder i Henseende til Bog-Handteringen, som om man bandt de samme Hænder i alle Retninger eller bandt alle Folks Hænder, og hele Forskiellen er, at det Sidste findes *ugiørligt*, saa det behøver man ikke at ivre imod, men det Første er ikke blot fundet giørligt, især i Danmark, men er gjort der kun alt for længe og foreslaaes nu *gjort paa ny*, skiøndt baade Øieblikket, Tilstanden og Grundloven aabenbar kræver frie Hænder netop i den *boglige* Retning, der tjener det *høiere menneskelige* Sikkerheds- og *Oplysnings-Væsen* omtrent ligesom *Vægterne* har tjent det *Lavere*.

|A:728|Lad os et Øieblik dvæle ved denne Lignelse, som vel klinger lidt latterlig, men vil ved nærmere Eftertanke findes meget træffende! Ingen tvivler vist om, at jo mangan *Vægter* ikke blot har sovet paa sin Post og kun sørget slet for Oplysningen, men har ogsaa misbrugt baade "*Piben og Morgenstjernen*", har tit ikke blot sunget falsk og gjort Vold paa Folks Øren, men ved utidige og overdrevne Brandraab skrækket Folk op af deres gode Søvn og skrækket Livet af enkelte dødsyge Folk; at mangan *Vægter* fremdeles ved sin Voldsomhed eller Ubesindighed har vakt Opløb og Slagsmaal, hvor

intet var, og har især tit gjort ondt værre, og at der endelig vist ikke, saalænge Kiøbenhavn har staaet, har været en eneste *Vægter* saa dydig, aarvaagen, betænksom, besindig og nænsom, at han slet ikke havde forsømt sine Pligter eller misbrugt sin Stilling, sin Magt og Myndighed! Mon det nu var klogt, for, om mueligt, at forebygge eller hemme alle disse Misbrug, at udgive en Lov, hvori der slet ikke toges Hensyn enten til den *Frihed*, Vægteren behøver for at røgte sin Dont med Flid og Lyst, eller til den menneskelige Skrøbelighed og de tit meget indviklede Forhold, men gjordes Vægteren til Pligt, enten før han brugte Pibe eller Morgenstjerne, at forespørge sig hos Politi-Assistenten, eller dog *samtidig* melde det til ham, eller hvori der dog sattes en høi Mulkt for den stakkels Vægter, |A:729| hvis han ikke meldte alt hvad han gjorde i Nattens Løb, og hvori han gjordes ansvarlig for alle Optøier og Tyverier i hans Gade, naar han ikke kunde *navngive* de Skyldige, og hvori han truedes for allehaande Forseelser, unødvendige Forskrækkelser, usømmelige Udtryk o. s. v. enten med den spanske Kappe eller med saa følelige Bøder, at han maatte betale mere for den mindste Forseelse end han kunde fortjene ved at vaage i ti Nætter; vilde ikke Følgen være, at alle, baade fribaarne, dygtige og virksomme Folk vilde sige: nei, da skal Pokker være deres Vægter, saa enten fik man ingen Vægtere eller kun det Slags Folk, der sover altid for ikke at synde, eller fortvivlede Kroppe, som ingen Straf bider paa.

Men kunde man ikke dog sige: velan! Lignelsen er ret træffende, men Vedkommende, der er saa kiære ad Billedsproget, skulde tage sig i Agt, at man ikke vender Lignelsen imod dem selv?

Jo vist kan man det, og jeg formoder, at hvis Rigsdagsmanden fra *Præstø* brugte Vægter-Lignelsen i Folkethinget, da Rigsdagsmanden fra *Kiøge* vilde svare ham: meget rigtig, men ligesom det forældede Vægtervæsen, til den menneskelige *Sikkerheds* og den offentlige *Oplysnings* Varetægt, høilig kunde trænge til at afløses og vil udentvivl snart blive afløst med *Patrullier* og *Gas-Oplysning*, uden at den menneskelige *Sikkerheds* og den offentlige *Oplysnings* |A:730| Venner vil savne enten Vægterpiben, Morgenstjernen eller det saakaldte "Magistrats-Maaneskin", saaledes tør man vel ogsaa haabe, at *Rigsdagen* ved sin aarlige Sammenkomst, og det *Lysstof*, der paa en Maade er i Luften og forplanter sig ved Damp paa Jernbanerne, vil i *politisk* og *borgerlig* Henseende meer end erstatte hvad man før ventede af Trykkefrihedens "Bøger og Blade", som man troer vil lade sig bortkyse af den ny *Presselov*!

Hertil vilde jeg imidlertid svare: hvad Patrullierne og Gasoplysningen angaaer, da indrømmer jeg gierne den sidste Halvdels store Fortrin for Tran-Belysningen, men paastaer, at de *muelige Misbrug* og *Ulemper* ved det Hele hverken er færre eller mindre end ved Vægtervæsenet, saa enten maatte man dog nøies

med at straffe de groveste Misbrug og bøde paa de største Ulemper, naar de kom for Dagen, eller man vilde, ved Forsøg paa at forebygge eller hemme dem alle, ligesaa vel forstyrre det ny Sikkerheds- og Oplysnings-Væsen, som det gamle, og i Henseende til *Rigsdagen* og *Veirlysene*, da maa jeg bemærke det samme om deres iøinefaldende *Misbrugelighed*, og føie til, at ved sin "*trykte Tidende*" kommer *Rigsdagen* aabenbar ind paa *Presselovens* Enemærker, uden at man paa nogen Maade kan beregne alle de der muelige Sammenstød med deres maaskee meget farlige Følger.

IA:731 Ja, det meget mislige Forhold mellem *Presseloven* og en stenograferet *Rigsdags-Tidende* uden *ansvarlig* Forfatter eller Udgiver og uden Censur, synes ganske at have undgaaet Presselov-Skriverens Opmærksomhed, og jeg stræbde i Foraaret kun forgiæves at henlede *Udvalgets*, stræber maaskee i Efteraaret ogsaa forgiæves at henlede *Thingets* Opmærksomhed derpaa, men derfor vedbliver Forholdet dog at være lige misligt og maa nødvendig føre til at enten Rigsdagens Frihed eller Presselovens Tryk brækker Halsen.

Da jeg idag første Gang opkastede det Spørgsmaal i Thinget, om Rigsdags-Tidenden skulde betragtes som al anden ved Trykken offentliggjort Skrift, saa at baade maatte *Bogtrykkeren* passe paa at indlevere ethvert Nummer til Politiet *samme* Dag, som det udleveredes til Rigsdagsmændene, og ligeledes maatte *Bogtrykkeren*, i Mangel af en navngiven Forfatter, Udgiver, Forlægger eller Forhandler, træde i deres Sted og staae til *Ansvar* for alt hvad Nogen efter *Presseloven* kunde besvære sig over, da fandt vel, saavidt jeg kunde mærke, Justits-Ministeren, at det var et tosset Spørgsmaal, da der jo stod *Navn* over hvert evige Stykke i *Rigsdags-Tidenden* og enhver af os naturligviis maatte svare for sit; men denne Fortolkning vilde *Domstolene* dog neppe billige, og vilde de det, da var det aabenbar strax forbi ikke blot med **IA:732** Rigsdagens *Trykke-Frihed*, men ogsaa med dens *Tale-Frihed*, thi om end vi selv og Grundlovens § 61 kunde beskytte os *mens* Rigsdagen var *samlet*, saa var vi solgt, saasnart den hævedes og maatte snart lære at betænke det itide.

Paa den anden Side kan Rigsdagen dog heller paa ingen Maade taale, at dens *Bogtrykker* gøres *ansvarlig* for Rigsdags-Tidendens Indhold, da ingen Bogtrykker kunde eller vilde indlade sig paa ikke blot at betale alle de muelige Bøder, hvori han uskyldig kunde forfalde, men ogsaa maaskee efter Presselovens § 6 om *fremmede Magter* eller efter dens § 9 om *Medborgeres* Agtelse, vandre i Fængsel fra 3 Maaneder til Aar og Dag, saa at, kan det blot lykkes at faae Rigsdagen denne store og klare Mislighed lagt paa Sinde, da kan Rigsdagen umuelig antage en Presselov, der enten maatte tilintetgiøre ogsaa Rigsdagens Yttrings-Frihed eller dog berøve Rigsdagen Brugen af den Ret Grundlovens § 91 hjemler enhver til

ved Trykken at offentliggøre sine Tanker. Da den ærede Justitsminister saa rask erklærede, at enhver af os skulde efter Presseloven svare til alt hvad der under *vort Navn* staaer i Rigsdags-Tidenden, da kan han hverken have betænkt, hvormange Feil af alle Slags, der ved Hørelsen, Opfattelsen og Trykningen af vor Tale daglig indløbe, ikke heller har han vist tænkt paa, at der ogsaa under *hans* **A:733***Navn* staaer adskilligt i Rigsdagstidenden, som han enten maatte fralægge sig Ansvar for eller vilde have ondt ved at forsvare efter Presseloven. Saaledes, for at nævne en Enkelthed, staaer der i Rigsdagstidendens Nr. 56 Ord anførte under *Justitsministerens* Navn, som i mine Øine kunde kaste Skygge paa to Rigsdagsmænd, hvoraf den ene endog er en af Thingets høieste Embedsmænd, og som derfor en eller anden efter Presselovens § 9 maatte bære Ansvar for. Skjøndt jeg nu selv var den ene af disse Rigsdagsmænd, som man i Rigsdagstidenden beklager, blev af Thinget “*anseet værdige*” til at sidde i Udvalget for Presseloven, og skjøndt jeg selv troer at have hørt noget lignende fra Justitsministerens Mund, saa er det vist nok langt fra at jeg vilde have ham gjort ansvarlig for hvad der under hans Navn staaer i Rigsdagstidenden, men det var jo dog ogsaa stor Synd, om den *uskyldige Bogtrykker* skulde bære Ansvar for dette og saameget andet, og selv naar man vilde gjøre *Rigsdagstidenden* til en *Undtagelse* fra Presselovens Bestemmelser, da indviklede man derved kun Sagen endnu mere; thi skulde man da kunne tiltales og dømmes for hvad man enten i “*Danskeren*”, i “*Berlings-Avisen*” eller i den danske Rigsdags Historie *aftrykte* efter Rigsdagstidenden med eller uden dens aabenbare Trykfeil og ubegribelige Skieltegn?

A:734Hvordan jeg da ender og vender det, synes mig dog virkelig, at *Rigsdagens Trykkefrihed*, som ikke kan opgives uden at dens *Tale-Frihed* opgives med det samme, maa sikkre hele Folket en *tilsvarende* Trykkefrihed, og gjøre enhver saadan Presselov, som den foreslaaede, aldeles uantagelig; men Ulykken er, at man endnu ved Lovgivning seer saa lidt paa de *virkelige Livs-Forhold*, som Lovene kun tilgavns kan ordne ved at *rette sig efter dem*, og stirrer sig derfor let blind paa sine egne eller andres saakaldte hellige og sunde *Retsbegreber*, og paa de tyske Landkort over det grændseløse “*Muelighedernes Rige*”, som man i Fremtiden agter at gennemreise og maa da, saavidt mueligt, være belavet paa alle muelige Tilfælde.

Saaledes indrømmede den ærede Justitsminister i Foraaret selv, at i de sidste *to Aar* og endnu for Øieblikket var der ikke synderlig Trang til eller Brug for en saadan *Presselov*, som han selv foreslog, uden at engang *Grundloven* gjorde ham til Pligt at foreslaae nogen Lov til at ordne *Trykkefriheden*, men at han kun gjorde det for den *Mueligheds* Skyld, at Ministeriet kunde blive usaattes med Rigsdagen og Folkemeningen og have Pressen imod

sig, i hvilket Tilfælde Justitsministeren jo enten maatte anvende Trykkeforordningen fra 1799 i hele dens Strænghed eller maatte **[A:735]** have en ny noget mildere Presselov, der dog var stræng nok til dermed at hemme *Pressens Misbrug*.

Maaskee har jeg noget misforstaaet Ministerens besynderlige Yttringer, og jeg skal derfor ikke lægge Vægt paa den Anskuelse af et *ansvarligt* Ministeriums Forhold til Rigsdagen, Folkemeningen og den fri Presse, som her synes at ligge til Grund, men er det ikke dog ganske besynderligt, at man kan være blevet Justitsminister netop 1848, netop i det Øieblik, da *Cancelliet* og *Statsraadet* havde *Folkemeningen* og *Pressen* stik imod sig, og dog tænke, at i et *saadant* Øieblik er det, man maa have en stræng Presselov for at forebygge Ulykker. Saae vi dog ikke allesammen, at *Cancelliet* og *Statsraadet*, som før havde havt samme Tankegang, nu, da Øieblikket kom, tænkte ganske anderledes, at de da, langt fra at anvende Trykkeforordningen fra 1799 i hele dens Strænghed, langt fra at sætte Professorerne *Schouw*, *Clausen* og *Madvig*, Magister *Monrad* og mange andre under Tiltale, tvertimod raadte Majestæten til med eet Slag at standse og neddysse alle Tiltaler for *Misbrug af Trykkefriheden*, og kan vi ikke alle see, at de lige saa vel, med Hensyn til Regieringen og sig selv, gjorde klogt, som de med Hensyn paa Riget og Folket aabenbar gjorde Ret deri, og forebyggede en stor Ulykke og maaskee ubodelig Skade!

[A:736] Kan man da nu tænke sig noget mere uklogt, end for et mueligt Tilfældes Skyld, hvori der, efter al menneskelig Erfaring, slet *ingen* politisk Brug lader sig gjøre af en *Presselov* uden at gjøre ondt værre, at paanøde eller paatrue os en *Presselov*, der i al den Tid, man selv ikke troer at behøve den, lammer Tankens og Ordets fri Bevægelse, skjuler meer eller mindre de sande Forhold, hemmer uberegnelig Udviklingen af en god Literatur paa Modersmaalet, og ærgrer og driller, naar den gjør allermindst Fortræd, alle dem, der har med Bogvæsenet at gjøre, saa Lysten, som ogsaa her skal drive Værket, kun kan findes hos dem, der har Lyst og finder Leilighed til at ærgre og drille Regieringen igien!

Nei, noget *uklogere* eller noget *ubilligere* i *Danmark* kan jeg ikke let tænke mig, end Aar 1850 at ville sætte en *saadan* *Presselov* igiennem, som den, jeg ogsaa idag gaaer op i Folkethinget for af al min Smule Magt at bestride.

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 30. Novb. Nr. 47.

Brudevielsen og det borgerlige Ægteskab i Danmark.

Jeg veed ikke, om “Danskerens” Læsere og Læserinder har lagt Mærke til, at skiøndt den er et Præstebarn, eller maaskee netop fordi den er det, har den slet ikke slaaet ind i Præketonen, eller engang nævnet *Kirken* uden det var høist nødvendigt, og jeg veed ligesaa lidt, om de, der har lagt Mærke dertil, har syndes vel eller ilde derom, jeg veed kun, at skiøndt jeg selv præker hver Søndag, eller maaskee netop derfor, er jeg nær ved at faae ondt, hvergang der *prækes* paa *Rigsdagen*, og har derfor paa to Maader havt min Nød, da Lov-Forslaget om *Troesfrihed* var til første Behandling, dels med, saavidt jeg kom til Orde, at forsvare Frihedens Sag, og dels med at høre paa Indvendingerne og Advarslerne derimod, som hardtad alle, kun lidt meer eller mindre, for mine Øren faldt i Præketonen, selv naar Juristerne førde Ordet. Selv nu, da jeg **A:738**finder mig bevæget til at skrive en “Dansker” om “Brudevielsen og det borgerlige Ægteskab” skal jeg da vel vogte mig for Præketonen og ei gaae Kirken nærmere end høist nødvendig, thi i mine Øine er ogsaa i Danmark “Kirken” og det “borgerlige Selskab” hver god for sig, hver til sit Brug, men har begge ondt af at komme hinanden for nær, kan, da de begge høre til Hunkjønnen, være hvad man i denne Verden kalder meget gode Veninder, naar hver holder sig paa sit eget, men maa, i deres nærværende Skikkelse, nødvendig ryge sammen, naar de skal være som to Fruer i eet Huus, og, da de dog begge har Frue-Noder, ligger der ogsaa et slemt Huus imellem dem, naar den ene skal være Frue og den anden Terne. Saaledes har det imidlertid længe været i Danmark, saavel som andensteds, og da man, som Ordsproget siger, kan saalænge vænne sig til ondt, at man synes, det er godt, saa maa man altid vente endeel Modstand, naar man vil skille dem ad, der vel ikke kan være sammen uden daglig Plage og idelige Skiendsmaal, men synes dog let, da Vanen er den anden Natur, at det hører til “Naturens Orden”, som, hvor ubehagelig den end maa findes, dog ei kan forstyrres uden at frembringe den “*Ødelæggelsens Vederstyggelighed*”, som jo Propheten *Daniel* skal have spaaet om, og som man udtrykkelig advares for i det *Ny Testamente!*

A:739Tingen er nemlig, jævnt og tydelig sagt, den, at i det *borgerlige Selskab* er det, som man dog vel veed, vore *Hænders* Gierninger og i det hele hvad man kalder "*Handlingerne*" alt dreier sig om, men i *Kirken*, som et *Troes-Samfund*, er det derimod baade først og sidst *Hjertelaget*, der skal komme i Betragtning, og det følger af sig selv, at naar Hjertelaget var saa godt som det skulde være og Hænderne kunde opfylde alle Hjertets Begiæringer, da vilde der i hele Menneskelivet være en saadan Overeensstemmelse, at der ingen skarpe Grændse-Linier behøvedes mellem Troes-Samfundet og det borgerlige Selskab; men da det nu er langt anderledes, saa gjør man kun ondt værre, naar man enten vil foreskrive alle Folk saadanne *Handlinger*, som der hørde det allerbedste *Hjertelag* til, eller man, uden at have Hjerterne i sin Haand, vil bære sig ad, som om man havde dem og kunde gjøre ved dem hvad man vilde.

Det vilde imidlertid føre alt for vidt, her at anvende dette paa hele det sælsomt og tildels rædsomt indviklede Forhold mellem hvad man kalder "*Kirke og Stat*" og hvad der ved at skjules i disse *fremmede* Ord bliver endnu langt dunklere end det ellers vilde være, og jeg skal derfor indskrænke mig til hvad der for Øieblikket hos os er Dagens Orden og Uorden, nemlig "*Brudevielsen og det borgerlige Ægteskab*", som altid **A:740** har spillet og maa spille en vigtig Rolle i alle Forhandlinger og Kiævlerier mellem Præsterne og de borgerlige Lovgivere, hvad Navn de saa end ellers føre.

Sagen er nu kortelig den, at saalænge Verden har staaet, har der været *Ægteskab* til, og, efter Bibelen at dømme, har det allerførste *Ægteskab*, mellem *Adam og Eva*, været det allerbedste, men siden der blev adskilte Folk og Riger til, havde ethvert af dem ogsaa i denne Henseende sine egne Love og Skikke, indtil *Christendommen* kom i Verden, da den, som omfatter hele Menneske-Livet i alle sine Retninger, umuelig hos sine *Tilhængere* kunde lade et Forhold uberørt, der, som det *ægteskabelige*, udøver den største Indflydelse ikke blot paa Menneske-Livets Førelse og Nydelse, men ogsaa paa dets Forplantelse og Dannelse. Christendommen i sig selv gaaer imidlertid saa ganske paa det *indvortes* Menneske, at den aldrig kan komme i Strid med Lovene for de *udvortes* borgerlige Forhold, med mindre disse Love med Flid er gjort *imod Christendommens* Udbredelse og Virksomhed; thi vel foreskriver Christendommen sine Tilhængere visse *Handlinger*, men det er kun, som et *Vandbad* og et *Fælles-Maaltid*, hvad efter alle menneskelige og borgerlige Love maa kaldes *uskyldige* Handlinger og en fri Sag. Christendommens Forskrifter om *Ægteskab* angaaer da paa ingen Maade, hvilke *Løfter*, der skal gøres, **A:741** hvad for *Vilkaar*, der skal opfyldes eller hvilke *Skikke* der skal iagttages, naar et *Ægteskab* skal have enten *christelig* eller *borgerlig* Gyldighed, nei, den oplyser kun sine *Tilhængere* om, hvordan de, *hvis* de er *Ægtefolk*, som den hverken befaler eller forbyder dem at være, skal være sindede og

opføre sig mod hinanden, for at leve et *christeligt Ægteskab*, hvortil da ogsaa hører, at de ikke for nogen anden Sag end *Utroskab* maae skille sig ad. At nu imidlertid de *Christne*, naar de vilde indgaae Ægteskab, gjorde det med en vis Høitidelighed, hvorved de udtrykkelig erindredes om, *hvordan deres Ægteskab* maatte være for med Rette at kaldes *christeligt*, og hvordan det ikke kunde være uden at vanære det christne Navn, det var en følgelig Sag, og det er Oprindelsen til vor *Brudevielse*, og at nu den i mine Øine er ingenlunde at foragte, det kunde man vel giætte sig til, om jeg end ikke i *Fredags Aftes* havde selv holdt en *Brudevielse* for propfuldt Huus, der maatte betage *Kiøbenhavnernes* al Tvivl i saa Henseende.

Hvad jeg derimod *ikke vil*, det er rigtig nok hvad *Kiøbenhavnernes* synes at ville, thi det er, at Folk, for at deres *Ægteskab* kan faae *borgerlig* Gyldighed, *fremdeles* skal *nødes* til at lade sig vie af mig eller en anden Præst, med *Spørgsmaal* og *Løfter*, *Ord* og *Formaninger*, som *kun* har med Ægteskabets **A:742***christelige*, ei med dets *borgerlige*, Beskaffenhed at giøre. Dette er nemlig i mine Øine langt fra at være nogen enten høitidelig eller opbyggelig Kirkeskik, men er i mine Øine en ligesaa *uchristelig*, som *umenneskelig* og uborgerlig *Uskik*, som man kun finder taalelig, fordi man har vant sig til at have døve Øren for det meste af hvad der ved denne Leilighed udtrykkelig forudsættes hos og kræves af *alle Ægtepar*, og naar man ovenikiøbet holder paa *Uskikken*, da er det kun fordi man under lang halvkirkelig og halvborgerlig Trældom er blevet saa vant til den, at man gruer for alle muelige Misbrug af den *glemte Frihed*.

Men forrykker jeg ikke Spørgsmaalet ved at skylde *Kiøbenhavnernes* og deres yndede Prædikanter for Miskiendelse af Frihedens Ønskelighed og Nødvendighed i sig selv, da Tvisten jo dog kun finder Sted om *Frihedens Udstrækning* til Medlemmerne af *Folke-Kirken*, medens alle er enige om, at der bør aabnes alle danske Borgere *udenfor* Folke-Kirken Leilighed til at indgaae et *borgerlig* gyldigt Ægteskab uden nogen *kirkelig* Vielse?

Jeg skal i denne Henseende dog bemærke, at denne Enighed om at tilstaae Frihed *udenfor* Folkekirken er baade saa ny og saa skrøbelig, at den ei er synderlig at bygge paa, og at det er meget uklogt, i et og det samme borgerlige Selskab at have to hinanden *modsatte* **A:743**Maader at stifte *borgerlig* gyldigt Ægteskab paa, ligesom ogsaa at *Grundloven* hjemler os *alle* Adgang til fulde borgerlige og politiske Rettigheder uden Hensyn til vor kirkelige Stilling, saa at i alt Fald maatte *Grundloven* vist *forandres*, førend man med Rette af nogensomhelst *kirkelig* Grund kunde nægte et Ægteskab *borgerlig* Gyldighed.

Jeg skal imidlertid optage Handsken, som den er kastet i Folkekirkens Navn, og stræbe at oplyse *Ægteskabs-Sagen* i den, for at Læseren kan see, om der virkelig, som man meget heftig har

paastaaet, lever en *kirkelig Grundlov* fra det niende Aarhundrede hos det danske Folk, som man, ved at udstrække *Friheden* ved Ægteskabets *borgerlige* Stiftelse til *Folkekirkens* Medlemmer, vilde bringe i en farlig Strid med vor *borgerlige Grundlov* fra Midten af det nittende Aarhundrede.

Den første Oplysning, hvortil selv lærde Mænd hos os synes at trænge, er den, at da *Christendommen* i det niende Aarhundrede kom til *Danmark*, da var det ingenlunde som en verdslig Magt, der vilde indtage Landet, undertrykke Folket og efter Godtbefindende forandre dets Love, Sæder og Skikke, men som en *fremmed Giæst*, kun med aandelige Vaaben, og, saavidt man kunde skionne, uden alle *verdslige Begiærligheder*. Vi har saaledes endnu det lille Anbefalings-[|A:744](#)Brev, som Danmarks daværende Konge gav Nordens berømte Apostel *Ansgar* med, da han reiste til *Sverrig*, for ogsaa der at udbrede Christendommen, og dette i alle Henseender mærkværdige Brev minder os ikke blot om, at *Danskerne* ingenlunde, da Christendommen giæstede dem, var *raa* og *vilde* Barbarer, men det viser os ogsaa den *danske Konge*, som vi altid skulde ønske ham paa *Thronen*, idet han, uden Hensyn paa sin egen *personlige* Tro eller Vantro, kun fæstede Øie paa den *borgerlige* Uskyldighed af Prædikantens Bestræbelser, og anbefalede ham kun for hans prøvede *Ærlighed* og *Retskaffenhed*.

Det vilde jo nu være den værste og hadefuldeste Beskyldning, man kunde gøre imod Christendommen, at denne borgerlige *Uskyldighed* og den udelukkende *aandelige* Retning, hos *Ansgar* og dens andre apostoliske Udbredere, var kun en *Maske*, hvorunder den indsneget sig i Rigerne og indsmigrede sig hos Folkene og deres Fyrster, for, saasart den troede at have vundet tilstrækkeligt Tilhæng, da at krænke Giæstmildhedens hellige Love, og med *verdslig* Magt forandre Rigets Lov og Skik og bringe Folket under sit fremmede Aag; men det er jo ogsaa, hvad vi, som fulgte *Morten Luther*, paa det stærkeste har taget til Gienmæle (protesteret) og maae tage til Gienmæle imod. Vi paastaaer nemlig, at *Christendommen* aldrig har gjort sig skyldig, eller [|A:745](#)kan gøre sig skyldig i en saa oprørende Adfærd, men at det kun var *Paven i Rom* og hans Geistlighed, der skammelig *misbrugde Christendommens* aandelige Seier og hjertelige Virkning til Næring for deres egen Ærgierrighed, Herskesyge, Nærighed og andre verdslige Begiærligheder. *Papisteri* og ingenlunde Christendom var det da ogsaa, der bevægede en *dansk Konge* i det *ellefte* Aarhundrede til at *paatvinge* hele Folket og Riget et *christeligt Skin*, og blandt andet at paalægge alle Bondemænd den svære tiprocents Indkomst-Skat til Geistligheden, som vi kalde *Tiende*. Paven i Rom satte naturligviis denne danske Konge paa Helgenlisten, men hans Voldsgierning mod Folket med Opgivelse af Rigets Frihed kostede ham dog ikke blot Livet, den gjorde tillige saa

dybt et Skaar i hans ellers priselige Eftermæle, at endnu tohundred Aar efter hans Død, da det danske Folk dog havde vant sig til at bære *Paveaaget*, da var det dog *Folkets Røst* og Folkets Dom, at fortjende *Knud den Hellige* sit Tilnavn, da var han dog ingenlunde blevet en *Helgen* ved at kue og forurette Folket, men ved i sin sidste Stund at fortryde og taalmodig bøde for det.

Hvad nu *Ægteskabet* angaaer, da følger det af sig selv, at hvem der *indenfra* vil beherske og mishandle Menneske-Livet, maa først og fremmest stræbe at faae *Ægteskabet* i sin Magt, da det baade er *Hus|A:746*livets Sjæl og tillige *Borger-Livets* Moderskiød, og man veed, at Papisterne derfor paa egen Haand har gjort *Brudevielsen* til et *kirkeligt Sacrament*, der ovenikiøbet, efter deres grove, haandfaste Tag paa alle aandelige Ting, skulde være *lige kraftigt*, enten saa Vedkommende troede paa det eller ikke, modtog det med deres *gode Villie* eller ikke, og dette er "Uretfærdighedens Hemmelighed" ved alle *paanødte* Brudevielser, ligesom det er Kilden til al den Overtro, der endnu findes paa *Brudevielsens* Uadskillelighed fra *Christendommen* og dens *Naadegaver* selv til de *Ægtefolk*, der ringeagte og belee den.

Naar vi derfor i Danmark ogsaa ved *Løsrivelsen* fra *Paveaaget* holdt paa *Brudevielsen* som Vilkaar for et *borgerlig* gyldigt *Ægteskab*, da var det hverken af *Christelighed* eller af *Danskhed*, men af en slem *papistisk* Vane og af den dermed indgroede Blindhed for Folkelivets og Borgerlivets Ret og sande Tarv, og det fulgte af sig selv, at naar man *nødte* alle Folk i Landet til at *sige*, de var *Christne*, og *nødte* dem til at lade deres Børn *døbe*, da maatte man ogsaa, saavidt mueligt, *nøde* dem til at lade sig *vie*, eftersom man, *trods Bibelen*, indbildte sig, at *Brudevielsen* hørde ligesaa nødvendig som *Daaben* og *Nadveren* til *Christendommen*. Hvorlidt nu *Ægteskabet* virkelig ved denne *Nød-Vielse* blev mere reent og *A:747*helligt, og hvor frygtelig *Usædeligheden* med *Frilleliv* og *uægte* Fødsler tog til i Tidens Løb, medens mange Par, som vilde være sammen, enten ikke kunde eller ikke vilde modtage den *christelige* Brudevielse, det saae man nok, men ansaae det kun for Satans og Kiødets Værk, der ei kunde forhindres, men kun fordømmes, og det var først det hede *Helvede*, der ligger mellem splidagtige *Ægtefolk*, der *nødte* Regieringen til at gjøre lidt Forandring med *Ægteskabs-Loven*, men langt fra at gjøre godt hvad man havde gjort galt, gjorde man ondt værre ved at lade den *kirkelige* Brudevielse blive staaende som det, der ene gjorde et *Ægteskab* *borgerlig* gyldigt, men paatog sig *uden* alle *kirkelige* Hensyn at *opløse* de *kirkelig* indgaaede *Ægteskaber*, og befalede *Præsterne* ikke blot at taale det uden alle *kirkelige* Indvendinger, men ogsaa at give de *borgerlig* adskilte en ny *kirkelig* *Brudevielse*, om de end derved *nødtes* til *aabenbar* at modsige baade sig selv og *Christendommen*.

See, dette er Ægteskabs-Sagens nærværende Stilling hos os, saa fortvivlet, forargelig og fordærvelig, som man vel kan tænke sig den, og da vi tillige har ophævet al borgerlig Forskiel mellem *ægte* og *uægte* Børn, saa maa man dog vel korse sig for *den Kirkelighed* og *Christelighed*, som i Christendommens og Kirkens og det danske Folks og Sædelighedens Navn |A:748| vil holde paa det *Bestaaende* i det mindste for *Folkekirkens* Vedkommende.

Vi skal nemlig huske, hvad vel tit synes glemmt, men er dog lige klart, at vor saakaldte *Folkekirke* er *ingenlunde* et *Troes-Samfund*, hvortil den største Deel af Folket *frivillig* har forenet sig, men er et *Brudstykke* af den gamle *papistiske Kirke-Stat*, og er kun revet løs til en *kongelig Stats-Kirke*, som hele Folket med faa Undtagelser *nødtes* til at blive i og nøies med, saa den er med Nødvendighed *Moderskiødet* for al den kirkelige *Vantrø* og *Ligegyldighed* for al Religion, der findes i Landet, da det følger af sig selv, at hvem der *nødes* og lader sig nøde til at *bekiende* en *Tro*, han *ikke* har, enten er eller maa blive *ligegyldig* ved al *Tro* og kommer let til at hade og foragte *alle* kirkelige Indretninger. Lader man derfor den i Grundloven hjemlede *Religions-Frihed* træde i Kraft *undtagen* for dem, der vil høre til *Folkekirken*, saa *disse* og kun de skal fremdeles *nødes* til ei blot at lade deres *spæde* Børn døbe, men ogsaa til at underkaste sig *Brudevielsen* for at blive rette *borgerlige Ægtefolk*; *hvem* tænker man da at beholde i *Folkekirken*, og *hvorlænge* tænker man da, Folket vil aarlig anvende store Summer paa Vedligeholdelsen af den gamle Kirke-Stats og Stats-Kirkes sørgelige Ruiner, hvis Navn af *Folkekirke* da |A:749| vil være den tommeste af alle *Titler*, til hvilke Grundloven forbyder at knytte nogetsomhelst Fortrin?

Vil man altsaa have en *Folkekirke*, en over hele Riget udbredt kirkelig Indretning paa offentlig Bekostning, der ikke skal være til Spot og Foragt og til en forhadt Anstødssteen, istedenfor at være til Folke-Gavn og aandelig Foreningspunkt, da maa man sørge for, at *netop* i den findes al den *borgerlige Frihed*, som *Christendommen* tilstæder og *gode Borgere* kan forlange. Hvorledes nu en *fri Folkekirke*, ikke som Fortsættelse af, men som Modsætning til den *trælbundne Stats-Kirke*, burde og kunde i *Danmark* let indrettes, det har jeg før skrevet meget om og det vilde her være for vidtløftigt at udvikle, men ligesom man dog burde vide, at *Barne-Daaben*, *langt* fra at være et *christeligt Hovedbud*, er noget, hvis *christelige Tilladelighed* er et af de allerfineste theologiske Spørgsmaal, saaledes burde det dog ogsaa staae klart for alle dem, der kalde sig *kirkelig oplyste*, at *Brudevielsen* er, *christelig* talt, en aldeles *fri Sag*, overladt til enhver Christens egen Følelse, og at *Brudevielsens* Nødvendighed til et *borgerlig* gyldigt Ægteskab er en *papistisk Opdigtelse*, der ligesaalidt har mindste *christelig*, som mindste menneskelig eller folkelig Grund.

A:750 Men, det falder mig ind, kunde man dog ikke sige: vist nok gaaer det ikke an fremdeles at binde alle Folke-Kirkens Medlemmer enten til *Daab, Confirmation* eller *Brudevielse* efter den gamle *Alterbog*, men kunde man ikke nok ved et *kirkeligt Synode* eller paa anden Maade faae *Alterbogen* saaledes forandret, at alle Hindringer bortfaldt, saa baade *Daab, Confirmation* og *Brudevielse* blev til *uskyldige* Ceremonier, der ei kunde besvære nogens Samvittighed eller vække deres Modsigelse, og havde dog, forrettede i *Kirken* tæt ved *Alteret*, og i alt Fald af indviede Præster med "Kjole og Krave" noget vist "*høitideligt og rørende*" der maa tænkes at virke, vel mere eller mindre, men dog altid noget velgiørende, især paa *Almuen!*

Jo vist kan man ikke blot sige det, men ogsaa sætte det iværk, det saae man i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede ret klarlig i *Kiøbenhavn*, hvor Præsterne paa Moden baade døbde, confirmerede og viede Folk, som om den gamle *Alterbog* slet ikke var til, og stræbde at give alle kirkelige Handlinger, baade i og udenfor *Kirken*, saa blot *husligt* og *borgerligt* et Præg, at der var intet at støde sig over uden *Fraværelsen* af alt christeligt og kirkeligt Indhold i de afsjælede, tomme Kirkeskikke. Havde imidlertid *Stats-Kirken* ikke dengang været en *Tvangs-Indretning*, da vilde baade jeg og alle de, der sætte mindste Pris paa *Christendom* eller ogsaa kun paa en bestemt *Tro*, der giennemtrænger Livet, for længe siden være traadt ud af *Stats-Kirken*, og den vilde da nu staaet for os som en aaben Grav, kun fuld af aandelige Dødningbeen og alskens Ureenhed, og til en saadan vilde man da aabenbar snart forvandle den saakaldte *Folkekirke*, hvis man, efter de Vantroes og de Ligegyldiges Ønske, vilde forvandle de *christelige* Handlinger, der laane hele deres Værd og Betydning af *Ordet* paa *Modersmaalet*, der skaber og følger dem, til tomme chinesiske Abespil eller dog til grove papistiske Ceremonier, hvorved *Ordet* var overflødig og maatte derfor helst, som *Latinen*, være Folket uforstaaeligt.

Vil man derimod ogsaa i *Folkekirken* lade Folk selv raade for, om de vil lade deres Børn døbe spæde eller opsætte Daaben til Børnene selv kan bekiende deres *Tro*, og om de vil have en kirkelig *Brudevielse* eller nøies med en huslig og borgerlig i dette deres reen huslige og borgerlige Forhold, og vil man tillige lade alt kirkeligt gaae, som *Præsterne* kan enes om det med deres *Kirkegængere*, da troer jeg, baade man beholder *næsten* hele Folket i denne Kirke, og høster al den Nytte deraf i sædelig og borgerlig Henseende, som man før kun har drømt om. Den kirkelige *Barnedaab, Confirmation* og *Brudevielse* vil da vel ikke blive saa **A:752** almindelige, som hidtil, men de vil dog snarere blive for mange end for faa, og de vil tilbagevinde den *Ærværdighed, Kraft* og *Indflydelse*, de under *Tvangs-Loven* næsten aldeles maatte tabe, medens de i de fleste

Tilfælde kun var til Anstød, Plage og Forargelse.

Saaledes betragter jeg Sagen, jeg kiender Nok baade til *Kirke-Historien* og *Folke-Historien* for at være sikker i min Sag, og jeg har kæmpet saa aabenbar for at alle *danske Folk*, som *vilde*, kunde beholde den kirkelige *Daab*, *Confirmation* og *Brudevielse* i deres gamle, christelige Skikkelse, at naar jeg kæmper for, at alle danske Folk, som *vil*, ogsaa kan være *fri* for Barnedaaben, Confirmationen og Brudevielsen, da kan jeg rolig lade mig regne til de "Ugudelige" eller til de "kirkelige Løsgængere", der ingen Sands har for "Samfunds-Livet", og endnu mindre for det liflige *papistiske* Dogme, at *Sacramenterne* og selv *Brudevielsen* har (ved et godt Hexeri) ligefuldt deres Virkning, om end *Troen* og *Taknemmeligheden* (det subjective) fattes.

[A:753]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 7. Decb. Nr. 48.

[PS7:346]

Dansk Vogter-Vise.

- 1 Heller Hyrde ved et Led,
Midt i Kampens Røre,
End et *Skyggeliv* i Fred
Keiserlig at føre,
Hvor man gaaer som i en Døs,
Valen, død og magtesløs,
Her i *Plutos* Rige!
- 2 Det var *Eigil* Grækers Ord⁵²,
Det er Jammersangen,
Som vi høre den i Nord,
Giennem Undergangen,
Som fra døde Folkefærd

Den fremdeles, fjern og nær,
Skal med Suk gienlyde.

3 |A:754|PS7:347 Derfor I, som staaer paa Vagt

Nu for *Nordens* Have,
Hvor, som det blev vittig sagt,
“*Ledet var af Lave!*”
Fryder eder selv paa Straa!
Synger: lukt med Bølgen blaa
Og med Strømme røde!

4 Lille, kiække Dansker-Folk!

Priis din Lykke-Stjerne!
Idsted raaber høit til *Stolk*:
Seer du, de kan værne,
De kan rime “Hegn og Fred”,
De kan hænge Vange-Led,
Vogte *Dannevirke!*

5 I et græsk *Elysium*,

I et Pluto-Rige,
Sad jeg over Bogen krum,
Mange Aar tillige;
Alle Skygger lød mit Bud,
Svæved ind og svæved ud,
Som med Pen jeg peged!

6 |A:755| Dybt jeg sukked i min Aand

Dog hver Morgenrøde:
Blytung er din Kongevaand,
Drot iblandt de Døde!
Gierne du til Bytte gav
Glimren for en Hyrdestav
Og en Stride-Klemme!

7 Dansker-Folk og Dane-Hær!

Lær det lydt at kvæde:
Meer end Soel og Maane værd
Livets Kamp og Glæde!
|PS7:348| Heller Vogter ved mit Led,
End et Skyggeliv i Fred
Keiserlig at føre!

Det er "*Achil*", som her paa Nordisk kaldes "*Eigil*".

|A:756|PS7:348

Den tyske Storm og Blæst.

Mel.: Vi Sømænd gjør ei mange Ord.

- 1 At Tysken godt kan gjøre *Blæst*,
Det har vi vidst saa længe,
Men *storme* kan dog allerbedst
De gode danske Dreng,
Det har de viist ved *Frederis*,
Og sidst paa *Isted-Hede*,
Hvor ingen Tysker var saa spids,
Han maatte Mund jo brede.
- 2 Der staaer jo nok med Trykken "feed"
I Hamborger-Avisen,
At ogsaa i al Stormiskhed
De Tyske bære Prisen,
Men om end ikke alt er Tant,
Hvad Tyskerne fortæller,
Langt mindre det dog alt er sandt,
Og godt var det ei heller.
- 3 Den *første* Storm, hvoraf gik Blæst,
Var den paa *Dannevirke*,
Og for den holdes Takkefest
Der i den tyske Kirke,
|A:757|PS7:349Og det er sandt, en Paaskedag
Derind kom tyske Vinde,
Men det var heller ingen Sag,
For der var ingen inde.
- 4 Den *anden* Storm, med Blæsten stærk,
Var den paa *Dybbels* Banke,
Den kaldte man et Mesterværk,
Som overgik al Tanke,
Og det er sandt, *ifald* man tog
Kanoner fra de *Danske*,
Hvor *ingen* var, men ellers dog
Kun Blæst var Stormen ganske.
- 5 Den *tredie* Storm, ved Trenens Rand,

Den kiender jo al Verden,
Og veed, at Blæsten gik *foran*
Med Himmelstorms-Gebærden,
For tidlig kom da Blæsten der,
Thi Stormen kom for silde,
Gid den faae Skam, som, fjern og nær,
Vil sige, det var ilde!

6 Nei, det var godt, den tyske Blæst
Faldt af ved Trene-Minde,
Thi uden Blæst man stormer bedst
Hvor Mod og Kraft er inde,
|A:758Saa Stormerne paa *Fredrikstad*
Af Danskerne maae lære,
Hvordan det er, man bær sig ad
At løbe Storm med Ære!

7 Det er dog ei saa let endda
At lære, som man tænker;
Det er hvor Vinen kommer fra,
Man kiønnest den iskiænker,
|PS7:350Det er af Kiærlighedens Viin
Man løber Storm i Ilden,
Og hvor man har dens Vingaard fiin,
Der drikker man af Kilden!

Dansk og Latin-Læsning i Latin-Skolen.

Under denne Opskrift har “Danskeren” modtaget et Brev fra s.....t
saa lydende:

“Hvorfor nævner jeg Dansk først, Latin er dog det *himmelske*
Sprog, som nu dyrkes fremfor alt i Skolen?

Svaret maa blive: fordi Ordet “dansk” flyder saa let fra min
Staalpen, hvorimod jeg gruer ved at tænke paa, at der er et Sprog,
som hedder *Latin*, og at dette Røversprog er Gienstand for den
Unges Anstrængel**|A:759**ser og ødelægger i Almindelighed hans
bedste Aandskræfter.

Efter saaledes i Korthed at have lagt mine Anskuelser for Dagen
om selve Latin-Sproget, saa vil jeg nu lige gaae over til at tale om
Forholdet mellem Dansken og Latinen i Latin-Skolen.

I *Latinskolen*, ville maaskee nogle studsende sige, der er det jo
ganske i sin Orden, at *Latin* læses mest, hvorfor skulde den ellers
kaldes *Latinskolen!* Ganske vist, men det er netop den ubeskrivelige

Ulykke for Danmark, fra Skagen og til Eideren og fra Vesterhavet og til Christiansø, at der ikke er en eneste *dansk* Skole, som kan danne lutter *danske* Embedsmænd, men derimod utallige *latinske*, som prægtig kunne danne *Latinere*. I de saakaldte bedste Skoler læses i Almindelighed ugenlig 7 Timer Latin og 2 Timer blive anvendte til det ulyksalige Stilmageri. Dette Antal spildte Timer vil vistnok enhver indsee, er til ubodelig Skade for Lærlingen, men det er ikke nok, de Lexer og de Stile i dette Sprog, som Læringerne faae for, til at udarbeide i deres Fritid, ere af saadan Art, det være nu paa Grund af deres Længde eller deres Drøide, at det optager deres meste Tid. De forlangte Kundskaber til Afgangsprøverne ere saa betydelige, at Skoletiden ofte er henved 11 Aar, og naar nu et Menneske tilbringer sin Ungdom, eller, som man ogsaa **IA:760** kan sige, den Tid, som man skulde samle de Kundskaber i, der give et ungt Menneske Lykke, med saadant Snavs, saa maa man med Taarer i Øinene see til, hvordan det egenlig er fat med den danske Ungdoms Underviisning. Jeg vil her i Forbigaaende takke Hr. Professor C. Hauch for det Stykke, han, den danske Digter, har skrevet i "Fædrelandet".

Hvormange Timer læses der Dansk i Skolens ældre Klasser, hvorom naturligviis det før skrevne især giælder? Knap 2, bliver det ynkkelige Svar. Hvad vil det sige, *knap* to? Det vil sige: naar en eller anden Time i Skoletiden af en Hændelse gaaer bort, saa sørges der altid for, at det bliver den *danske* Time, *thi den kan jo naturligviis godt undværes, det gjør jo ingen Skade!* Den ene af disse Timer anvendes saa til dansk *Læsning*, den anden til dansk *Stil*. Denne danske *Stil* er ikke sjelden en Udvikling af et *latinsk* Ordsprog, saasom: de mortuis nil nisi bene, commune naufragium dulce o. s. v. *Latineriet* skal altsaa ogsaa her gives Lærlingen ind, som naar man giver Børn Kinderpulver i Syltetøi! Den danske *Læsning* er derimod bedre, men ofte temmelig ensidig, og det meget Latin gjør ofte, at Lærlingen ikke har synderlig Sands for det. Desuden træffes stundom det fortvivlede Valg, at der i de *danske* Timer bliver læst *tyske* Oversættelser af danske Bøger, saasom *Heibergs* fri tyske **IA:761** Oversættelse af den ægte danske Bog "*Nordens Guder*"! Om det kan kaldes *dansk* *Læsning* vil jeg overlade til "Danskerens" Læsere at bedømme. Alle Fritænkeres⁵³ Skrifter skyes som cholera morbus. Da man ved Sang-Underviisningen frygtede for, at Lærlingen skulde faae for megen Smag paa danske Sange, saa sørger man for, at han ogsaa blandt andet kommer til at synge *latinske* Sange og undertiden franske Sange; jeg vil imidlertid ikke omtale Sang-Underviisningen mere for ikke at komme reent ud fra Sagen.

Jeg troer her i disse faa Linier at have skildret det græsselige Forhold, som finder Sted mellem Dansk og Latin i de danske Skoler. Gud give Folk Kraft, Held og Velsignelse til at faae gjort indgribende Forandring i Underviisningen!

I et af Danskhedens Forkæmperes Digte sammenlignes Oplysningen smukt med Solen, man kan altsaa sige, at nu for Tiden skinner en kold Soel for Danmark, men bede til Gud, at Solen snart maa skinne i sin fulde Kraft for "Danmark, deiligst Vang og Vænge!"

Saavidt den ærede Brevskriver, og skjøndt jeg ikke tør indestaae for den fulde Rigtighed af de anførte Skole-Kiendsgierninger, og endnu mindre veed, *hvilke* Skoler det altsammen gælder om, saa er dog "*Danskens*" |A:762| mislige Stilling i vore saakaldte lærde Skoler mig alt for vel bekiendt og ligger mig selv alt for tungt paa Sinde, til at jeg kunde lukke enten mit Øre eller mit Blad for det dybe Suk af den betrængte *Danskhed*, som herigiennem lyder fra Latin-Skolen. Jeg skal imidlertid ikke her indlade mig nærmere paa den Grund-Vildfarelse at ville bygge *danske* Videnskabsmænds, end sige da den danske *Kirkes* og det danske *Riges Embedsmænds* Dannelse paa det *latinske* Sprog og det *romerske* Bogvæsen, thi alt hvad jeg med Sort paa Hvidt kunde gjøre til at oplyse og rokke denne kun alt for dybt rodfæstede Vildfarelse, det er vel alt gjort for længe siden, eller maatte i alt Fald tages langt grundigere end det her kan skee.

Derimod skal jeg ved denne Leilighed henlede danske Læseres Opmærksomhed paa en *Skole-Plage* i Danmark, der er endnu langt værre end den *latinske*, og det er den *tyske*, saa at hvis man i de høiere Klasser af den lærde Skole, ligesom det alt er skeet i de lavere, ombyttede *Latin* med *Tysk*, da kom vor Ungdom aabenbar af Asken i Ilden. Den *tyske Skole-Plage* er nemlig ikke blot værre end den *latinske*, fordi den udstrækker sig over alle vore Skoler, lige ned til *Almue-Skolen*, og vil snart, hvis den ikke sættes Grændser, i hele Danmark, som alt i *Sønder-Jylland*, ogsaa bryde ind i *Almue-Skolen*, men den *tyske Skoleplage* |A:763| vil, hvis den ikke snart ophører, ikke blot, som den *latinske* har gjort, blotte Danmark for *folkelige Embedsmænd*, men den vil berøve Danmark sit *Folk*, i det den berøver Folket sit *Modersmaal* og sin naturlige Tankegang.

Hvor stærkt den *tyske Skoleplage* er paa Veie til at gjøre denne uhyre Ulykke og ubodelige Skade, det kan vel aldrig klarere sees paa noget, end derpaa, at det kan falde Nogen ind, selv naar man skal læse *Dansk*, da at læse en *tysk* Bog af en *dansk* Forfatter, men desværre, jeg maa dog finde det høist rimeligt, at det kunde falde *mange* af vore studeerte Lærere ind, thi i deres Øine er vel i *latinske* Bøger *Sproget* Hovedsagen, men i alle *andre* Bøger *Sproget* en Bisag og Indholdet og Forfatteren Hovedsagen, saa man kan i deres Øine ligesaa godt lære at kiende den *danske* Digterkonge af hans *tyske* Hakon, Correggio og Aladdin, som af de *danske* Udgaver, og faaer saa endda ovenikiøbet Øvelse i de 40 Millioners og 40,000 Forfatteres Sprog, som er af langt større Vigtighed end det lille danske Folks *Modersmaal*, som lærer sig selv.

Jo ældre jeg bliver, og jo mere vore danske Forhold under den

indvendige og udvendige Kamp klare sig, des fuldere maa jeg istemme Fædrenes Mundheld: *al vor Fortræd er tysk*, og jeg skal derfor nu af al Magt stræbe at henlede alle Dannemænds og Danne|A:764kvinders Opmærksomhed paa den *tyske Skoleplage* fremfor paa den *latinske*, thi den latinske Skoleplage er øiensynlig i *Aftagende*, medens den *Tyske* endnu, midt under Kampen med Tyskland paa Liv og Død, er i *Tiltagende* og truer med at lægge Marken aldeles øde for *danske* Folk.

Jeg veed det godt, at da næsten alle vore saakaldte lærde og oplyste Folk enten har faaet eller troer dog, at de, ligesom *Peer Paars*, har faaet al deres Viisdom af "*tyske Bøger*", saa maa Kampen for vort *danske Modersmaal* synes fortvivlet, men det syndes jo ogsaa Kampen for vort *danske Fæderneland* med det store Tyskland, og dog har vor *Ungdom* viist, at den kan føres seierrig, og vil den *danske Ungdom* kun stride lige saa kiækt for *Modersmaalet*, som den har stridt for *Fædernelandet*, da er Seieren aldeles vis, fordi hos et udvortes frit, ubetvunget Folk behøves der aabenbar slet ikke andet til at overvinde et *fremmed Sprog*, der vil fortrænge Modersmaalet, end den *faste Villie*, da selv det tyske Sprog, med alt sit Trylleri, dog hverken kan læse eller tale sig selv!

53

Herved menes aabenbar *ikke* hvad man sædvanlig kalder "*Fritænkere*", men *frie Tænkere*. Udg.

|A:765

Nordens Mythologi.

Den samme ærede Brevskriver (s...t), som har mindet "Danskeren" om det kummerlige Liv, Dansken maa føre i Latin-Skolen, hvor den *fremmede* latinske Giæst midt i Danmark ei blot bærer sig ad, som han var hiemme, men vender op og ned paa hele Huset og fortjende derfor ærlig at smides paa Døren, kun ikke ved Hjælp af *Tysken*, der, hvis den fik Magten, vilde æde hele Huset op, den samme ærede Brevskriver har mindet "Danskeren" om "*Nordens Mythologi* eller Sindbilled-Sprog", som noget, danske Læsere høilig trænge til og ret inderlig kunde fryde sig ved, og jeg har naturligviis intet imod, at han kalder den Bog, jeg skrev derom for atten Aar siden, et "*Mesterværk*", der, da den er udsolgt, trænger til et nyt Oplag med det Register, man har savnet. Det Sidste er imidlertid en *Boghandler-Sag*, til hvis Fremme, ligesom til Bogtrykningens og Boghandelens Blomstring og Trykkefrihedens Værn, jeg har kun *fromme Ønsker*, som synes langt fra at gaee i Opfyldelse.

Kunde jeg derimod bringe alle “Danskerens” Læsere og Læserinder til at see, hvilken herlig *Thorshammer* til *Tyskens* haarde Pande, vi har i Nordens Mythologi, og hvilken herlig *Urda-Kilde* og *Mimers-Brønd*, Billedsprogs-Væld og Tanke-Giemme, vi der [|A:766](#) hos kan finde i den, da skulde det være mig en stor Fornøjelse, og kunde jeg i et Par “Danskere” give dem saa klart et Overblik af dette “Guld fra Norden” at de til Nød kunde undvære alle tykke Bøger, min egen iberegnet, da skulde det være mig den allerstørste Fornøjelse. Det vil nemlig altid forholdsvis kun være meget *faa*, der har Lyst og Stunder til at læse *meget* om Nordens Guder, og det er endnu færre, der har godt af *megen* Læsning, men det er mangfoldige, ja det er hele *Folket*, der godt kunde komme til at føle, hvor klarlig og hvor deilig de gamle Hjernesvind af Nordens Helteaand beviser, at vi er *ingen Tyskere*, men har, saa godt som noget Folk paa Jordens Kreds, vort *eget Maal* paa Tanker som paa Tunge, paa Tider som paa Klæde, og det var godt om denne Følelse blev vaagen hos alle og blev stærk, ja, hvis den ikke vaagner og voxer hos det *danske Folk*, da har vi *tabt*, da har vi i grunden spildt vore Kræfter, alle, som kæmpede for *gamle Danmark* med Haand eller Mund, i Marken eller paa Papiret; thi kun naar *Folket* føler *sig selv*, som det har været fra Arildstid, som Vorherre har skabt det, og naar det lærer at nøies med *Guds og sit eget* i alle Maader, *fordi* det finder, at al den tyske Lærdom og Viisdom var ligesaa lidt som hele Tyskland værd at eie for danske Folk, kun da har vi i Sandhed vundet Seier, kun da er ikke blot Blækket, [|A:767](#) vi har brugt, og Tiden, vi har slidt, men ogsaa Blodet, som er rundet og alle de Liv, som er offrede, godt betalt.

Saalænge man nemlig bliver staaende ved *Hverdags-Ting* og *Hverdags-Tanker*, da kan *Dansk* og *Tysk* let synes Hip som Hap i grunden, saa at, naar man kun først havde lært det, kunde Tysk være os ligesaa tjenligt som Dansk, og saa meget bedre, som det tales vidt og bredt, og aabner for dem, som kan det, *utallige* Bøger med al Verdens Viisdom og Kundskab; men gaaer man lidt høiere op og trænger lidt dybere ind, da seer man strax, det er kun Narreri, ligesom naar man vilde tænke, at alle Folk var eens, fordi de alle har Næsen mellem begge Øinene; og at der i alt *aandeligt* maa være saa stor Forskiel paa *Danskere* og *Tyskere*, at de, selv naar de har lært hinandens Sprog, har meget ondt ved engang at forstaae hinanden, det kunde man vel allerede slutte af, at hvad vi kalder “*Aand*” det kalder Tyskerne “*Geist*”, hvori der jo ikke er Spor af Lighed, men vi mærker det dog først, naar vi bliver bekiendt med vore *Stamfædres* Tanker om *aandelige* Ting, som jo er hvad vi kalder deres *Mythologi*, og finder, at de Tanker falder os meget *naturlige*, skjøndt de strider stik imod hvad *Tyskerne* kalder Viisdom. Og see, naar vi mærker det, først da faaer vi Mod til at give Tyskerne en god [|A:768](#) Dag, med et langt Baand i Enden af, saa at kun naar vi vil

reise til *Tyskland* eller maae handle med *Tyskere*, eller vil være høilærde Folk, da lægger vi os lidt efter Tysk, ligesom efter et andet fremmed Sprog til Husbehov, men slet ikke til at sætte vor *Ære* eller vor *Glæde* i, og ligesaa lidt til at samle Forstand af. Siger man os da, at Tyskerne er dog meget lærdere, meget klogere og meget visere end vi, da kan vi godt lade det staae ved sit Værd, da det giælder i det aandelige som i det legemlige, at det er Galmands Værk at gaae ud af sit eget gode Skind for at krybe ind i en andens, som man finder kiønnere, eller at hugge sit eget Hoved af for at faae et andet, som er klogere, vort eget mister vi, og af det fremmede, vi griber efter, faaer vi i det høieste kun Skyggen, det er den hele Historie, hvad ogsaa kun alt for klarlig har stadfæstet sig ved al den spildte Uleilighed, vore *Latinere* har gjort sig for at blive *Romere*, vore *Stadsmøer* for at blive *Francæser* og vore *Studenter* for at blive *tyske Philosopher*. Om vi derfor var et af de mindst som vi er et af de mest begavede Folk under Solen, saa var det dog klogest af os at være os selv i aandelig Forstand, thi her er det soleklart, at alt Bytte er gjort paa Bedrag!

[A:769]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 14. Decb. Nr. 49.

Tale ved Rødding Folkehøiskoles Giænaabning d. 19.
Novbr. 1850 af dens Forstander, Sofus Högsbro.

Mine Herrer! Saa aabnes da atter denne Folkehøiskole, efterat dens Gjærning i halvtredie Aar har hvilet, mens det med Sværdet afgjordes, om den fremdeles skulde være et Værn for dansk Sind og Sprog, eller om den maaskee netop skulde modarbeide sin tidligere Virksomhed og udbrede tysk Sæd og Tale til Kongeaaens Bredder. Vel er Freden endnu ikke vunden, vel lyde endnu af og til Kanonernes Drøn til os; men det er ikke længere fra Nord eller Øst, det er fra Syd, fra Landets Grændse, fra hiin gamle Vold, vore Fædre reiste,

“Dannevirke kaldt,
Som har mangan Tørning holden,
Før den slet forfaldt.”

|A:770Nu er Ledet atter hængt i Lave; atter have Tyskerne maattet sande, at

“Gabet kan vi vel tillukke,
Saa vi os ei lade pukke
Af hver fremmed Løbeskytte,
Som har Lyst til Bytte.”

Ja, det gamle Sønder-Jylland er atter blevet dansk, atter er det rensat for “de Holster, Vagrer, Lyneborger”, og, mens deres Spor mere og mere udslettes rundt omkring os, begynder ogsaa denne Høiskole paa ny sin vante Virksomhed. Ikkun i halvfjerde Aar var den i Gang, og hvormeget har den dog ikke bidraget til trindt i Landet giennem sine Elever, baade de gamle og unge, at hæve Blikket ud over egen Fordeel og henvende det paa det Heles Bedste og navnlig til, i denne sidste Tids Storme at bevare Troskaben mod Fædrelandet og dets Konge. Der er vist ingen her tilstede, uden at han af egen Erfaring har kunnet overbevise sig derom. Derfor har ogsaa de Mænd, som af fædrelandsksindet Nidkiærhed have grundlagt og opretholdt den, besluttet atter at lade den træde i Kraft, i det Haab, at selv om vort Tal ved Krigen og de derfra hidrørende Forhold endnu kun er ringe, og selv om vore Kræfter endnu kun er svage, saa ville de dog, naar de kun bruges, som de bør, kunne bære rig Frugt, ogsaa under de nuværende, forandrede Kaar, ja under dem maaskee mere end under **|A:771**de tidligere, saavist som det altid er lettere og bedre at arbeide under Frihed og Begunstigelse end under Tvang, Had og Forfølgelse, og saavist som den hele kraftige og dybe, livlige og ædle Udvikling, det danske Folk nu har modtaget, nødvendig maa virke fremmende paa denne til Folkelighedens Tjeneste indviede Skole.

Det er netop ved Overgange, som den nærværende, at Tanken kommer til at dvæle ved Tidernes Forandring og den Indflydelse, de øve paa Menneskelivet. Det er i disse Dage ikkun 6 Aar siden at denne Skole indviedes, og at Ordet lød første Gang fra dette Sted, og hvor forandret er alt i disse 6 Aar dog ikke blevet udenfor os som indeni os? Er det ikke, som havde vi i dem seet en heel Slægt lægges i Graven og en anden med nye Anskuelser træde i dens Sted? Er det ikke, som om hver, der har oplevet disse Aar, i dem har giennemgaaet en heel Menneskealders Erfaring? Have vi ikke alle i dem maattet føle, at Tidens Længde ikke beroer paa Dagenes Antal, men paa Begivenhedernes Mængde og Betydning? Og naar nu disse Begivenheder have været saa indgribende i alle menneskelige

Forhold, de private saavel som de offentlige, at de maae give alt, hvad der skeer eller vil skee, et andet, et eiendommeligt Præg, bør vi da ikke, før vi paa ny begynde vor Gierning, et Øieblik *standse ved Mindet om de svundne Dage, og, idet vi føre dem frem for* |A:772| *os med deres Lys og deres Skygge, derved stræbe bedre at forstaae, skatte og bruge de nuværende, hvis Lys ogsaa har sin Skygge, hvis Glæde ogsaa har sin Sorg?*

Det var i Christian den Ottendes Regieringstid, at denne Skole kaldtes tillive. Jorden gav dengang rigelig Afgrøde, og Producternes Afsætning var let og fordeelagtig; Landets Velstand tog til Dag for Dag. Krigens Rædsler og Ødelæggelser kiendte man kun af Ældres eller af Fremmedes Beretninger; et enkelt Ulykkestilfælde kunde længe drage den almindelige Opmærksomhed paa sig; en stille Fred syntes udbredt overalt; med rolig Tryghed saae man Solen staae op og gaae ned; den ene Dag var som den anden. Mange pristede denne Tid og fandt i den Guds øiensynlige Velsignelse over Konge og Land. Og dog var det jo just i denne Tid, under disse Forhold, at det Uveir trak sammen, som nu er brudt løs over vore Hoveder; thi et Folk kan ikke, naar det ikke allerede er hjemfaldet til Døden, lade sig nøie med blot udvortes Goder; det kræver, at dets Aand maa kunne røre sig frit og kraftigt og derved udvikle sine eiendommelige Anlæg til stedse større Fylde og Dybde. Men dette var det, som manglede hine Dage. Kongen vilde styre Folket efter sit eget Tykke, ikke efter dets naturlige Krav. Derfor kom han i en sørgelig Kamp mod dets Frihed og dets nationale Eiendomme |A:773| lighed; thi netop under ham vaagnede Folket først til Bevidsthed om sine folkelige Rettigheder, netop under ham begyndte det først ret at indsee, i hvor fornedrende Kaar det, især her i Slesvig, var kommet ligeoverfor sin mægtige Nabo. Her, i dette gamle danske Land, havde Tyskerne, i Aarhundredernes Løb, ofte ved Vold, men endnu oftere ved List og under Fredens Skin, trængt sig frem over Rigets og Folkets gamle Grændse. Under tyske Hertuger og Konger havde de tilrevet sig alle vigtige Embeder, og, efterhaanden som Embedsstanden blev den ene regierende, havde de mere og mere bragt Tyskheden ind i den oprindelig danske Befolkning. Allerede havde mange Tusinder aflagt deres danske Sprog, og endnu flere, under tyske Skolelærere og Præster, deres danske Sind. Selv her i Nordslesvig søgte de gennem tyske Kiøbstadskoler og Embedsmænd at besnære den danske Borger og Bonde, og at faae ham til at troe, at Danmark og Danskhed var ham noget aldeles fremmed og uvedkommende, som kun burde være Gienstand for hans Mistillid, Had og Foragt; han var kun Slesviger og intet videre, hverken tysk eller dansk. Og vee ham, hvis han ikke rolig fandt sig heri, hvis han vovede at troe, at hans danske Maal havde fuldbegrundet Ret til at lyde ikke blot bag Ploven eller ved Kakkelovnen, men ogsaa i Kirken, Skolen, Retssalen eller

Folkeraadet. Da maatte han føle, at det var den tyske Embedsstand, |A:774| der var Herre i Landet, og at den havde Villie som den havde Magt til paa mange Maader at fortrædige ham i hans stille Syssel. Mange vare de, som for Trudslers eller for jordisk Gods og Ære fornægtede deres Fædreland; men endnu flere bøiede sig sukkende under Aaget og trøstede sig med, at det nu engang ikke kunde være anderledes, eller dog kun kunde blive det ved andres, ikke ved deres egen, Anstrængelse. Mange vare vel ogsaa de, der ikkun bekymrede sig om det timelige Udkomme, og ikke ændsede, enten deres Sprog var dansk eller tysk. Saaledes gik Tiden hen; de Baand, der havde knyttet Slesvig til Danmark, bleve stedse færre og stedse svagere; det sank mere og mere hen i Tysklands allerede aabnede Gab. Men tilsidst vaagnede det nordslesvigske og med det hele danske Folk til Bevidsthed om sin Ret og sin Magt. Det vilde, at dets Sprog, hvor det endnu havde holdt sig i Skole og Kirke, ogsaa skulde have sin tabte Ret tilbage til at lyde for Domstolene. Dengang saae Embedsmændene endnu ikke, hvorom det gjaldt, og Folkets Krav blev sat igiennem, i alt Fald paa Papiret. Men da Folket gjorde det næste Skridt og forlangte sit Sprogs Ret anerkjendt ogsaa i Stændersalen, da reiste sig derimod den herskende Tyskhed med Forbittrelsens hele Raseri. Af selve den slesvigske Stænderforsamling, hvor Folket skulde have sine naturlige Forsvarere, bleve dets Mænd bortviste med en hidtil ukiendt Haan; thi fra den |A:775| var den simple, fattige Borger og Bonde udelukket; den stod kun aaben for de Fornemme og Rige, og altsaa for de Tyske. Endogsaa Kongen, som allerede havde anerkjendt Folkets "naturlige Ret", blev et Bytte for sine tyske Omgivelsers listige og hykleriske Raad og udstedte det bekjendte Sprogpatent, der syntes at indrømme det danske Sprog alt, skjøndt det igrunden nægtede det alt. Dette Sprogpatent af 29. Marts 1844 blev da og, som hiin slesvigske Bonde kort efter udtrykte sig, et Spørgsmaal til det hele danske Folk, om der gaves nogen dansk Nationalære eller ikke; og Folket viste i Gierning, at den gaves, viste det i den slesvigske Forening ligesaavel som paa Skamlingsbanke, paa Viborg-Thing ligesaavel som i Kongens Sal. Men Kongen forstod ikke Folkets klagende og advarende Røst. Han kunde ikke giennemskue den Taage, hvori Forræderiet indhylede ham. De, der gave Folkeandens Udtryk, syntes ham et urostiftende, et folkeforførende Parti. Med Tvang og Forfølgelse vilde han kue det mundtlige saavel som det trykte Ord. Den gamle Enighed mellem Konge og Folk svandt bort. Alle, der følte varmt for Folkeandens Liv og Ære og havde et klart, uhildet Blik paa Forholdenes Udvikling, og de vare jo dog Landets bedste Borgere, saae med Mistillid til Kongen og hans Raad og gik med bekymret Sind Fremtiden imøde. Paa den indslagne Vei vilde ikke blot Slesvig, men det hele danske Rige blive Tyskhedens om end |A:776| langsomme dog sikke Bytte. Og, da denne Skole

indviedes, blev der sagt, at den Tid stundede til, da en fremmed Fane skulde plantes paa Skagens Pynt, og det danske Sprog opløses og forsvinde. Under saadanne Anelser gik Christian den Ottendes sidste Aar. Den udvortes Lykke kunde ikke skabe noget sandt lykkeligt Folkeliv; thi det var hæmmet og kuet i sine vigtigste Yttringer.

Og nu! hvor forandret er alt ikke nu? Den udvortes Lykke er svunden. Vel giver Jorden endnu sin Afgrøde i rigeligt Maal; men der mangler Folk til at dyrke den, og Produkternes Afsætning er heller ikke længere saa let og fordeelagtig. Og desuagtet har Enhver langt mere at udrede til det Offentlige end forhen, medens dette Offentlige endda ved Laan maa forud optage de kommende Aars Indtægter. Landets Velstand tager ikke mere til, den tager af Dag for Dag. Og see vi hen paa det indre, det aandelige Liv, hvormegen Sorg og Nød blive vi da ikke ogsaa der vaer, som forhen var ukiendt? Hvormangen Familie fælder ikke Taarer over Tabet af sin Forsørger? hvormangen gammel Fader og Moder over deres Søn, maaskee den eneste, deres Alders Støtte? hvormangen Søster over sin Broder? hvormangen Kvinde over sin Hjertensven, sin Ungdoms Glæde og Haab? Hvormangen Yngling eller Mand, som vi saa drage rask og freidig ud i Kampen, er ikke allerede vendt tilbage, lemlæstet eller hensygnende? Og hvor langt større er dog ikke Antallet paa dem, der med Angst og Bekymring see hver ny Dag komme, uvisse om den ikke maaskee vil bringe dem det tunge, det længe frygtede Sorgens Budskab? Eller hvad skulle vi sige om de fredelige Borgere, der maae flygte fra deres brændende Eiendom, glade ved, at dog Livet forundtes dem? Eller om den ulykkelige Splid, der som et tveægget Sværd er gaaet igiennem saamangen hjertelig sammenknyttet Familie og har gjort Skilsmisse mellem Broder og Broder, mellem Fader og Søn, selv mellem Mand og Hustru? Ja, Livet i vore Dage er visselig ikke let at leve! Det giælder om at have fæstet Fod paa Evighedens urokkelige Klippe, hvis man ikke skal staae Fare for at glide ned i den Sorgens og Fortvivlelsens Afgrund, der ligger alle saa nær. Men vender man Blikket ikke blot paa det jordiske, paa de altid vxlende Skikkelser, men tillige paa det høiere, det fuldkomnere Liv, som igiennem al denne Nød og Elendighed, al denne Sorg og Klage, baner sig Vei, da finder man Lys i Mørket, Viisdom i den tilsyneladende Daarskab, Godhed i den tilsyneladende Grumhed; da finder man, at ogsaa Menneskeaaandens Udvikling skeer efter lignende guddommelige Love, som dem, Naturen er underkastet. Naar om Sommeren Solen brænder trykkende heed; naar Luften er tung og beklumret; naar Straaet henvisner af Mangel paa nærende Safter; naar Dyr og Mennesker sukke efter Friskhed: da drage de sorte Skyer op over Himlen, Regnen styrter i Strømme og truer med at knuse Markens Sæd, Tordenen ruller, de flammende Lyn slaae ned, antænde Huse,

dræber Mennesker, hele Naturen er i Oprør, Alt, hvad der lever, skiælver; men snart gaae Skyerne forbi, Solen træder atter frem paa den klare Himmel, Luften er rensset, Jorden vædet, Naturen og Mennesket vaagner som til et nyt Liv. Saaledes gaaer det og med denne Tids Trængsel. Ved den kommer et nyt og herligt Liv til Giennembrud.

A:778 Hvormange have ikke ved selve de nye tvungne Paalæg lært, at de ikke blot havde Deel Fædreland skiænker, men at de ogsaa havde Pligter mod det og at deres daglige Giernin igesom helliget? Hvormange, der forhen kun bekymrede sig om deres Eget, ave ikke i lært ogsaa at tage Deel i Andres Skiæbne, at føle sig s m Lemmer paa et større Legeme? Væl deres eget afhænger? En saadan L rdom kan ikke anslaaes for høit, og selv de time maaskee har kos et, kunne nogle Aar med Fred og Frugtbarhed igien erstatte. Og nu, Dyder, kiærlige Følelser, opoffrende Handlinger ere ikke blevne ti under disse ydre le dog have Kraft til at overleve dem? Ell r hvormange har ikke giennem Lidelser og r Fage de jordiske Begiæri ger og at søge og finde den himmelske Fred, som Verden iksom d n heller ikke kan tage? Og vende vi Øiet til dem, paa hvem Alles Øine i denne Tler med Liv og Blod vogte Landets Grændse, hvilken Se vbeherskelse og Aandsnærvedigt, uforfærdet, udholdende Mod, hvi ken Følelse af egen Kraft, men tillige hvilk i Guds Villie have ikke Krigsaarene maattet fremkalde hos dem? Hvem kan beregne den Indflse Mænd, naar de engang vende tilbage til den husli e Arne, maae have paa Folkets fredeligermeget er ikke allerede det, som vi skyldte dem? Slesvig er ikke mere prisgivet Forr Løgn. Enhver, der i Gierning er traadt op mod Landets Konge, har maattet drage hen til det tyske Fædreland, hvor hans Hjerte allerede var. Den danske Borger og Bonde kan atter paa sit Modersmaal frit vende sig til danske, folkelige Embedsmænd, uden at frygte for at vises bort med hovmodig Uforskammethed. Det er ikke længere fra det tyske Gottorp, at Landet regieres, men fra Flensborg, hvor Dansk og Tysk mødes i god Endrægtighed. Den **A:779**usalige Forbindelse med Holsten, hvorfra den hele tyske Embedsstand og det hele tyske Væsen oprindelig stammer og altid har draget ny Næring, er tilintetgjort for bestandig. Ogsaa den tilsvarende materielle Forbindelse og den dertil hørende Adskillelse fra Danmark, der var et saa vigtigt Middel i Tyskernes Hænder, er hævet, og det naturlige Forhold er ogsaa heri kommet tilbage. Landet betaler heller ikke mere Skat til Hamborg, men søger umiddelbart til det store Verdensmarked i London. Kunne disse Forandringer end i Begyndelsen komme den ældre Slægt, som har levet sig ind i de gamle Sædvaner, noget pludselig og synes dem noget besværlige, saa ville dog ikke mange Aar gaae hen, før ogsaa den vil glæde sig over det Skete, og finde at det har været ligesaa nyttigt som naturligt. Overalt omordnes de forældede, i Tidernes

Løb stedse mere forviklede Forhold, som for den menige Mand vare saa fordærlige og kun for Embedsmændene og især Juristerne vare fordelagtige. Det Simple, Naturlige, Folkelige kommer alle vegne til sin Ret, og, hvor det endnu ikke er skeet, der vil det skee; thi Tyskheden og Embedsvældet have engang for alle udspillet deres Rolle iblandt os. For dette maae vi takke vor kiække, udholdende, aldrig trættede Hær, men ikke blot for dette. Forhen saae det danske Folk med Forsagthed paa sig selv. Vor Historie frembød i de sidste Aarhundreder ikkun Nederlag, ikkun Tab. De enkelte Lyspunkter vare for adspredte til at kunne overvinde det tætte Mørke. Kun Faa tænkte paa, at det var tyske Leiesvende, til hvem Rigets Forsvar til Lands havde været betroet, og at det kun var i vor altid hæderlige Søkrigshistorie, man kunde og skulde søge Vidnesbyrdet om den danske Mands Kraft og Mod. Og endnu Færre anede Folkets skjulte Kræfter. I den længst forsvundne Oldtid opsøgte man Folkeandens Bedrifter og stræbte med deres Minder at vække og styrke hos hverandre Haabet paa en bedre Tid, men naar en enkelt høitbegavet Mand traadte frem og med Overbeviisningens **A:780** hele Styrke profeterede om en Tid, da det lille danske Folk skulde afkaste ethvert fremmed Aag og, knyttet fast til sin Oldtid og sine Frænder i Nord og Vest, atter gribe ind i Verdenshistoriens Gang, da var som oftest et vantro Smil eller et medlidende Skuldertræk al den Gienklang, hans Tale fandt. Men allerede nu begynder det Utrolige at blive virkeligt. Det lille Danmark kæmper paa tredie Aar mod det store Tyskland, og endnu er det stærkt, ja stærkere end nogensinde før; dets Hær staaer ved Landets Grændse, og Tysklands ypperste Feltherrer have der kun hentet sig Skam og Skade. Og dog, som det er blevet sagt, "vist er det, ja hele Europa veed det jo, at her er ingen af de saakaldte store Soldater, hvis Fjerbuske stikke i Sky, her er ingen af de verdensberømte Krigsmænd, som synes at kunne lænke baade Hære og Lykke og Seier til deres Triumfvogn, nei, her er det Hæren, Hæren i det hele med Store og Smaa, her er det Folkekraften, der kiærlig og opoffrende og heltmodigt har kæmpet for Fædernelandet og Modersmaalet". Derfor see vi med Glæde og Tillid, med Beundring og Taknemlighed hen paa disse Mænd, som tale saa lidet om deres egne Bedrifter, men aldrig svigte, hvor det gælder; disse Mænd, ved hvem vi have faaet Bevidstheden om, at vi endnu er et selvstændigt, uafhængigt Folk, ved hvem vi igien have erholdt en Historie, som er istand til at begeistre og styrke til alle ædle og store Handlinger; disse Mænd, i hvem vor meest lysende Oldtid atter er traadt levende frem, saa vi ikke længere behøve at tye tilbage til dens Minder, men selv maae danne en saadan minderig Tid for de Slægter, der komme efter os. Og ikke desto mindre ere disse Mænd langt fra de eneste, i hvem den danske Folkeand paany har rørt sig mægtig. Den har været udbredt over det hele Folk, over

dem, der bleve tilbage, ligesaavel som over dem, der droge ud i Marken. Hvilket Land kan vel frembyde Beviser paa en saadan Kiærlighed til Sandhed og Ret selv i de vanskeligste Forhold, paa en saadan |A:78|trofast Deeltagelse i Fædrelandets Anliggender, en saadan beredvillig Opoffrelse overalt, hvor det krævedes, en saadan taalmodig Gudhengivenhed under Skiæbnens tungeste Slag, en saadan beskeden Taknemmelighed, naar Lykken var gunstig? Hvilket Land kan fremvise en saadan Enighed imellem Konge og Folk? Rundt om i Europa saae vi Kongerne tvinges ved Folkenes væbnede Skarer til at nedlægge det Enevælde, de saa ofte havde misbrugt, men vi saae tillige Folkene gaae under i uforsonlige Partier, og Kongerne ved Vold og List atter tage tilbage, hvad de kun ugerne havde opgivet. Den Frihedstid, der syntes at bryde frem for saamange, blev ved deres egen Brøde kun Indgangen til endnu værre Trældom. Ikkun hos os gik Konge og Folk Haand i Haand og lagde midt under Landets yderste Fare med besindig Kraft en fast Grundvold for en ny, fri og folkelig Udvikling. Ikke længere skal Folkets Røst forgiæves lyde hen til Tronen; thi Kongen har selv sagt, at for Fremtiden skal Folkets Villie ogsaa være hans. Ikke længere skal Kongens Raad kunne standse Folkets frie Udvikling; thi Kongen har selv sagt, at det Raad, der ikke har Folkets Tillid, heller ikke skal have hans. Ikke længere skal Embedsstanden kunne føle sig som Landets Herre; thi Kongen har selv sagt, at han vil adskille Statsforvaltningen fra den dømmende og lovgivende Magt; Embedsstanden skal være til for Folkets Skyld, og Folket ikke for Embedsstandens. Ikke længere skal det beroe paa Rigdom eller Herkomst, hvem der skal regnes med blandt Folkets Mænd, thi Kongen har selv sagt, at hver myndig Dannemand skal have Deel i Folkets Rettigheder, som han har Deel i dets Pligter.

Vel ere disse Grundpiller for en sand folkelig Udvikling endnu ikke reiste blandt os Slesvigere; ogsaa heri maae vi lide for de tyske Oprøreres Skyld; men naar disse og deres Haandlangere ere fjernede fra Landets Embeder, naar de lovlige Tilstande allevegne ere komne tilbage, og den nuværende Gemytternes Ophids|A:78|ning har lagt sig, da have vi Kongens Ord for, at han ogsaa her vil kalde Folkets udkaarne Mænd sammen for at raadslaae med sig om Landets Fremtid, og at han da ogsaa vil tilbyde os den Frihed, som vore Landsmænd hiinsides Kongeaa og Lillebelt allerede have naaet. Saaledes vil da Slesvig i Forening med det øvrige Danmark efter denne Tids Gienvordigheder gaae en herlig Fremtid imøde. – Folkeaaenden har ikke yttret sig i en enkelt Stordaad, der maaskee kunde være som den Døendes sidste lyse Øieblik; men den har gennemtrængt det hele Folk og er kommen tilsyne hos Gamle og Unge, Høie og Lave, Rige og Fattige. Derfor have vi Visheden om, at disse Aar ville være som en blodigrød Morgen for en skøn og solklar Dag; de sorte Skyer, som endnu ere

leirede omkring Synskredsen, ville synke ned bag den; Freden vil igien udbrede sine Velsignelser over os, og vi ville nu bedre end forhen vide at bruge dem. Nutidens Lidelser og Bedrifter ville danne en Jordbund, hvori Folkeaadens Livstræ vil finde Næring til en frodig Væxt, saa dets Løv kan hvælte sig over det hele Land, og selv den ringeste Hytte finde Læ derunder.

Men det er ikke blot Goder, den kommende Tid bringer os; den gjør ogsaa større Fordringer til os. Forhen var Statsmagten lagt i Embedsmændenes Hænder, den enkelte Borger og Bonde kunde, og efter deres Ønske skulde han endog, være ligegyldig for Regieringens Gang. Selv hvor den greb ind i hans meest egne Forhold, skulde han med taus Ærefrygt bøie sig under deres Villie, som den uimodsigelig ene rigtige. Nu skal derimod Folket selv udtale sin Villie, og, naar den har faaet Kongens Stadfæstelse, skal Embedsstanden være dens Udfører. Derfor kan Folket da heller ikke længer gaae hen i den gamle Sorgløshed for alt, hvad der ikke angaaer deres eget Huus og Hjem. Til enhver især udgaaer det Spørgsmaal: efter hvilke Grundsætninger vil du, at de fælles Anliggender skal bestyres? Ogsaa paa din Stemme beroer det, hvilke Anskuelser og Egen|A:783skaber de Mænd skulle have, til hvem de overdrages. Ville vi nu ikke nødes til at give os andre i Vold eller vel endog udsætte os for at bedrages af den første den bedste, som har Lyst til Ære og Magt, og derved gjøre vort til at styrte det hele Folk og med det os selv i Ulykke og Fordærvelse, da er det ikke nok, at vi forstaae os paa det, som ligger os nærmest for Haanden, det, som er vort daglige Kald, skøndt ogsaa dette er godt og priseligt, ja nødvendigt, men vi maae tillige stræbe, enhver især efter de Evner, som ere ham givne, at lære at kiende vort Fædreland og vore Landsmænd saavel i deres nuværende, som i deres tidligere Tilstand, vi maae tænke efter over de muelige Fortrin og Mangler og over den Maade, hvorpaa hine kunne bevares og disse afhjelpes. Og da det enkelte Land og det enkelte Folk kjendes bedre, jo mere det sees i sin Forbindelse med den hele Jordklode og den hele Menneskeslægt, saa maae vi heller ikke lade disse blive udenfor vor Betragtning og Eftertanke. Naar vi saaledes søge at erhverve os Indsigt i, hvad der tjener til det Heles Tarv, og naar vi have Villie og Kraft til at gjøre Brug af denne Indsigt, da ville vi ikke længer være døde men levende Lemmer paa det store Folkelegeme, da ville ogsaa vi give vort Bidrag til, at Folkeaadens kan udvikle sin hele dybe Eiendommelighed og opfylde det Hværv, som i Verdensudviklingen er den tildeelt. Vel vil det Bidrag, der for os kan synes vanskeligt og stort, for det Hele ikkun være lidet, men ogsaa paa dette er der dog gjort Regning i Verdensstyrerens Plan. Og derfor lader os hverken ligegyldige lægge Hænderne i Skjødet eller forsagte gyse tilbage for Arbeidet, nei, lader os med aarvaagen og ufortrøden Iver anstrænge os for at fyldestgjøre det Krav, der udgaaer til os, det være nu stort

eller lidet, og lader os glæde os over, at ogsaa vi have faaet Deel i den fælles Kamp for en bedre Fremtid!

Ja, I Unge! mindes det Ansvar, som den nye Tid lægger paa eders Skuldre! Husker paa, at en Slægt |A:784er gaaet forud for eder, som selv med deres Liv og Blod har værnet om Fædrelandet og Modersmaalet, og lagt en Grundvold, hvorpaa I med Glæde og Frugt kunne bygge videre! Husker paa, at en Slægt skal komme efter eder, som vil kræve eder til Regnskab for den Brug, I have gjort af de betroede Goder! Og I Unge, i hvis Lod det faldt, hvad saa mange have ønsket uden at kunne opnaae det, her paa denne Høiskole at kunne offere al eders Tid paa at vinde Oplysning om eders Syssel, eders Land, Folk og Sprog, om Naturen og Menneskelivet, husker paa, at I desforuden have et Ansvar mod dem, der satte eder i Stand til at komme her, og mod dem, der med egen Opoffrelse have stiftet og endnu vedligeholde denne Skole!

Og, som jeg haaber, at I ville mindes det Ansvar, der hviler paa eder, og ingen Anstrængelse skye for at gjøre det fyldest, saaledes haaber jeg, at ogsaa vi, eders Lærere, skulle mindes vort Ansvar og vor Pligt og ogsaa deri vise eder Veien. Havde jeg ikke havt dette Haab, aldrig vilde jeg havt Mod til at træde frem paa denne Plads. Men naar vi saaledes fra begge Sider samvittighedsfuldt arbeide det store Maal imøde, da tør vi ogsaa have den Forvisning, at han, af hvem al Magt er, og ved hvem alle Ting styres og ledes, vil give vor Gierning sin Velsignelse og lade den bære Frugt for vort hele Liv, ja selv maaskee for endnu ufødte Slægter, længe efter at vort Navn er forglemt og vort Støv hensmuldret. Med saadan Forvisning være da denne Folkehøiskole paany aabnet til sin betydningsfulde Virksomhed!

|A:785]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 21. Decb. Nr. 50.

Dansk Betragtning af Aanden i Naturen og Aanden i Historien.

Baade Læseren og Læserinden har uidentvivi seet af Aviserne, at der er udkommet en Bog under Navn af “*Aanden i Naturen*” baade paa Tysk og Dansk, som har gjort endeel Opsigt, saa at endogsaa Biskoppen i Sælland har fundet det nødvendigt at gjøre nogle Bemærkninger derover, men jeg forudsætter derfor slet ikke, at enten Læseren eller Læserinden maa have læst, end sige studeret den til begge Sider meget omtalte Bog, thi dels er hverken det Hele eller det Halve *enhver* dansk Læsers og Læserindes Leilighed, og dels maa jeg bekiende, at jeg selv ingen af Delene har gjort endnu; thi vel anseer jeg i det mindste Læsningen for min Pligt som en af Udkiks-Mændene i den danske Læseverden, men dels er det dog en af de saakaldte “*ufuldkomne*” Pligter at læse *alle* mærkelige Bøger, og dels er Bogen |A:786| hos mig blevet forlagt ved en Flytning, saa jeg har i den sidste Tid ikke kunnet finde den.

Hvad jeg altsaa i denne Henseende forudsætter hos Læseren og Læserinden, er kun, at Bogens Udgivelse baade paa Tysk og Dansk, og den megen Snak og Tale desangaaende, har hos dem, ligesom hos mig, vakt eller næret det Ønske, at see det engang jævnt og tydeligt afhandlet paa *Dansk*, hvordan det egenlig har sig med den “*Aand i Naturen*”, som der er talt og skrevet saameget om og i hvis Navn man saa tit har befalet os at ændre eller rette vor Tro og vore Tanker om alle guddommelige og menneskelige Ting; om denne Aand ogsaa aabenbarer sig for *Danskere* eller maaskee kun for *Tyskere* og *andre* Romere, om ogsaa for de *Læge* eller maaskee *kun* for de *Lærde*, om ogsaa for *Kvinder* eller maaskee *kun* for *Mænd*? Disse Spørgsmaal er nemlig meget vigtige, naar Talen er om Noget, som man siger, vi allesammen skal rette hele vor Tankegang og hele vor Tænkemaade efter, naar vi vil have Lov til at tale med om guddommelige og menneskelige Ting, thi enten maa den samme Aand aabenbare sig ganske umiskienkelig for *alle* Mennesker som *Sandhedens* Aand, eller ogsaa bliver det for alle andre end dem, Aanden saaledes aabenbarer sig for, en reen *Troes-Sag*, hvorved man maa tage sig vel i Agt, *hvem* man troer paa deres Ord om denne en selv ube|A:787|kiendte Aand og sammes Ret til at giælde over al Jordens Kreds for den evige Sandheds Mund. Troer man nemlig enten danske eller tyske, enten lærde eller læge Medmennesker paa deres Ord *herom*, da er det enten en slem, afgudisk og aldeles uforsvarlig *Overtro*, eller man maa have gyldig Borgen for, at disse Medmennesker baade kan og vil sige os den rene Sandhed om denne *Naturens* ufeilbare og uimodsigelige Aand.

Om nu denne Knude er løst i den berømte Bog om “*Aanden i Naturen*”, det kan jeg jo ikke sige, jeg veed for ganske vist, da jeg, som sagt, ikke har læst den, men efter al Rimelighed er Knuden neppe engang berørt deri, thi dels maatte Løsningen af denne hidtil for uopløselig agtede Knude have gjort saamegen Opsigt, at jeg

sikkert vilde hørt eller læst noget om det, og dels kiender jeg saameget til lærde Folks Tankegang i Almindelighed og til den lærde Forfatters i Særdeleshed, at naar de taler og skriver om en vis "Aand", som alle Tanker skal bøie Knæ for, da mener de gierne derved kun deres egen *Grundsætning* og Hovedtanke, som de ikke selv finder noget at indvende imod, og som de derfor dristig forudsætter, heller ingen, der er ligesaa lærd og klog, som de, kan indvende noget imod, og nægter de end ikke Mueligheden af at Nogen kunde være eller blive *klogere* end de og da muelig see mange Vildfarelser, hvor de saae lutter Sandheder, saa bringer de dog sjelden |A:788| denne Muelighed videre i Beregning, naar de forsikre, at *deres Grundsætning* er urokkelig og er Høisædet for en Aand, som alle Menneskers Tanker skal rette sig efter.

Det er derfor vist *ikke* endnu *bagefter* at oplyse, hvordan det har sig med den Aand i Naturen og sammes Aabenbaring, som man vil, vi alle skal tilbede og adlyde, men snarere kunde det maaskee kaldes *for tidlig*, enten fordi maaskee ingen endnu er den Sag voxen, eller fordi *danske Læsere* dog maaskee endnu mangle den Udvikling og Fordannelse, som maatte høre til at fatte saa dybe Ting. Men om nu saa var, da vilde den Oplysning, at det var *for tidlig*, netop være meget *betimelig*, thi hidtil har danske Læsere i det Hele ikke ændset synderlig hvad man i "Aandens" Navn *befalede* dem at tænke eller føle, men har troet og tænkt og følt, som det kunde falde sig, uden at gaae strængt irette med sig selv om, med hvad Ret de gjorde, hvad der syndes dem en følgelig Sag, da Tanker jo er todfrie, Følelser uvilkaarlige Indtryk, og Ord og Handlinger det eneste, andre Mennesker kan have Ret til at *befale* over.

Jeg siger ingenlunde, at denne hos os sædvanlige og paa en vis Maade magelige Betragtning af Tanke-Forholdene i *Aandens* Verden er ganske rigtig, jeg troer tvertimod, at vi hos os paa den ene Side har |A:789| indrømmet *andre* Folk alt for megen Ret til at byde over vore Ord og Handlinger, og har paa den anden Side tilskrevet os selv langt mere fri Raadighed (Egenraadighed) i Henseende til vort Hjertelag, vor Tankegang og Tænkemaade, end vi kan forsvare; thi ligesom der er et vist Maal af *Frihed*, uden hvilket vort Ord bliver falsk og vor Handling slet, saaledes er der ogsaa igrunnen en uforanderlig *Sandheds-Lov* for det indvortes Liv, som vore Tanker maae følge, naar de ikke skal blive vildfarende, og som vore Følelser maae rette sig efter, naar de ikke skal blive fordærvelige, og det er netop denne Betragtning, som daglig Erfaring stadfæster, der har bragt alle kloge Folk til at indrømme "*Troens*" Nødvendighed, enten for *alle* Mennesker, eller dog for "*Kvinder og Børn*" og for alle dem, der i Oplysning eller rettere: i Vankundighed om de indvortes, aandelige og hjertelige Ting, staaer omtrent paa lige Trin med Kvinder og Børn. *Troen* er nemlig, som man vel veed, en *hjertelig*

Sikkerhed paa noget, som man ikke selv begriber eller kan bevise for sig selv, og da nu andre Menneskers *Hjertelag* til os og *Ærlighed* mod os er noget, ingen af os igunden begriber eller kan bevise for sig selv, saa er *Troens Nødvendighed* for os alle i det *daglige* Liv indlysende, da en uindskrænket *Vantro* og *Mistro*, og deraf flydende *Mistanke* til alle vore Medmennesker, aabenbar er de **A:790**værste Plage-Aander i denne Verden, som vi alle grue for, især naar vi tænker os en *grusom Tyran*, der slet ingen kan *troe*, fordi han selv frister alle til at være hadske paa ham og falske imod ham.

Naar imidlertid et af vore Medmennesker forlanger af os, at vi ikke alene skal *troe* paa hans gode *Hjertelag* til os og *Ærlighed* mod os, men ogsaa paa hans *dybe* og klare *Indsigt* i de Ting, der er mørke eller dunkle for os selv, og *troe* saa fast derpaa, at vi ikke blot rette vor Tale og Handling, men, saavidt mueligt, ogsaa vor Tankegang og Tænkemaade derefter, da seer man strax, det er et stort Forlangende, som et alvorligt Menneske maa betænke sig to Gange paa at opfylde, især fordi Følgerne er uberegnelige, kan muelig udstrække sig langt videre end til vort Levnetsløb i *denne* Verden.

Hvad vi nemlig alle kalde "*denne* Verden" er den for os *synlige* Verden, og selv denne strækker sig, med Soel og Maane og Stjerner, langt videre end nogen af os kan reise og selv overbevise sig om dens virkelige Beskaffenhed, og dog er der en "*anden*" for os *usynlig* Verden, hvori alle Mennesker, kun meer eller mindre, føle deres Tilværelse, ikke blot ved det *Usynlige* *indeni* dem, som de kalder deres *Sjæl*, men ogsaa ved det *Usynlige*, som kommer ud af dem eller udvortes fra gaar ind i dem, nemlig *Ordet*, som vi kun hører **A:791**Lyden af, men veed ikke hvorfra det kommer eller hvorvidt det gaar, naar det udtrykker andre *usynlige* Ting og Forhold, som vi sædvanlig kalde "*Aand*" og *Aandens Verden*, hvortil alle vore Tanker og alle det *usynlige Ords* Virkninger paa os maae henføres.

Jeg behøver ikke at sige nogen betænksom Dannemand eller Dannekvinde, at det er af denne forunderlige *Dobbelthed* i Menneske-Livet, at alle de store, meget omtvistede og altid omtvistelige Spørgsmaal har reist sig: om Grund-Forholdet mellem det *synlige* og *usynlige*, mellem Haandens og Aandens Verden, mellem Gud og Menneske, Tid og Evighed, og alt hvad hermed staaer i Forbindelse, saa at Spørgsmaalet: *hvem* man tør *troe* om de aandelige Ting, hvem man tør *tiltroe* saa dyb og klar en *Indsigt* i hvad der for de fleste Mennesker hviler et tykt Mørke over, og *tiltroe* saa reent og tydeligt et Udtryk af denne *Indsigt*, at man derefter trøstig kan rette baade sit indvortes og udvortes Liv, kan dermed neddæmpe sin *Frygt* og derpaa bygge sit *Haab* baade for Tid og Evighed, det Spørgsmaal bliver nødvendig mere indviklet, jo klarere vi seer, *hvad* det gjælder om, og det kan let synes os saa *fortvivlet* en Sag, at vi slet ingen troer om *aandelige* Ting, men kalder alt hvad vi

derom høre eller læse i *Tvivl*. Denne *Tvivlraadighed* om alt *Usynligt*, eller dog om Livet i og Lovene for den usynlige Verden, fører |A:792| imidlertid let til den almindelige Mistro og Mistænkelighed, som er det daglige Livs Plage, og bliver for hvem der i et vist Maal føler sit høiere Liv i den usynlige Verden reent utaalelig, og det er den naturlige Grund til Troen paa *guddommelige Aabenbaringer*, som er skeet til en vis Tid, een Gang for alle, om Menneske-Livets Oprindelse, Værd og Bestemmelse, samt om Maaden hvorpaa Livet enten opnaaer eller forfeiler sit Maal. Af saadanne Aabenbaringer veed man nok, der er tre: den *Jødiske*, den *Christelige* og den *Mahomedanske*, som især er blevet berømte i Verden, fordi Folk i Millionviis, og tit af meget forskiellig Oprindelse, giennem lange Tidsrum slog sig til Ro med en af dem eller med hvad de syndes at have tilfælles, som en overnaturlig Aabenbaring af "*Aanden i Historien*", og det maa man lægge vel Mærke til, dels fordi man deri seer Grunden til den Strid, hvori den saakaldte *Natur-Aands* selvgjorte Præster og Profeter altid er raget med alle andre Præster og Profeter paa Jorden, og dels fordi det er ved Sammenligning af de modsatte Præsters Prækener og Profeters Spaadomme man lettest kommer til at see, hvem af dem det er *sikkrest* eller *voveligst* at troe paa deres Ord om de aandelige og hjertelige Ting, som man ikke selv begriber. Ogsaa for med Held at anstille en saadan Sammenligning, maa man imidlertid have klaret for sig |A:793| selv, hvad man mener med de Ord: *Aand*, *Hjerte* og *begrube*, og især med Konstordene: *Natur* og *Historie*, da man ellers løber jo længere, jo mere vild i det Hele og staaer Fare for at blive reent ør i Hovedet, og denne foreløbige Klaring af de Ord, man vil bruge til at klare det Hele med, den er hidtil blevet meget uforsvarlig forsømt, især i *Danmark*, hvor den dog allermest er nødvendig, fordi vi er et meget jævnt og stilfærdigt Slags Folk, der let faaer Skade istedenfor Gavn af meget Hovedbrud.

Hvad nu *Danskere* mener med "*Aand*", naar de mener andet dermed end deres *egen Sjæl*, det er vist nok ikke nemt at sige, da de Fleste af dem vel aldrig ret har tænkt derpaa, og vi andre har hørt og læst saamange forskiellige og tit modsigende Efterretninger og saakaldte Forklaringer om "*Aand*" i det Hele og om store eller smaa, gode eller onde *Aander* i Særdeleshed, at vi har ondt ved at blive enig med os selv om hvad vi egentlig tænker os derved. Naar vi imidlertid faaer os betænkt, opdager vi dog let, at vi med "*Aand*" altid, ligesom naar vi kalder vor *Sjæl* en *Aand*, maa mene en vis i sig selv *usynlig Livskraft*, der dog er sig selv bevidst ∴ veed af sig selv at sige og aabenbarer eller tilkiendegiver sig i *Ordet* om det *Usynlige*, som ogsaa i sig selv er *usynligt*. Derfor ligger Ordet "*Aand*" ogsaa tæt |A:794| ved Ordet "*Aande*", hvormed vi mener *den Livskraft*, der giver sig tilkiende giennem de *synlige* Livstegn og Rørelser, saa naar vi først bliver opmærksomme derpaa, fristes vi

aldrig siden til at tage Feil ad *Aands-Ordets* rette Mening paa vort Tungemaal.

Med Ordet "*Hjerte*" er det paa den ene Side lettere og paa den anden Side vanskeligere at komme i det Rene, thi vi forstaaer alle derved *baade* noget Synligt og Usynligt, som skulde være eet, men er det sjelden eller aldrig rigtig, og er tit mange Mile fra hinanden, saa det *synlige* Hjerte fattes reent det *usynlige*, som vi med et afledt Ord kalde "*Hjertelighed*". Naar vi imidlertid lægger Mærke til, at medens det er det *usynlige Udtryk* i *Ordet*, som giver os en Forestilling om *Aanden*, som *Livskraften* i det Usynlige, det saaledes er det *usynlige Indtryk* af *Ordet*, der lader os føle vort *Hjerte* i et *Livsforhold* til det *Usynlige*, da seer vi dog nok, hvad Meningen her maa være med *Hjerte-Ordet*, thi da bliver det os utvivlsomt, at det er denne dunkle Forbindelse mellem Aand og Hjerte, vi maae kalde *Hjertets* Gaade, som, naar den ikke skal gjøre os ulykkelige, paa en eller anden Maade enten maa løses eller overhugges.

Ordet "*begribe*" er det ikke saa let at klare sig, dels fordi vi Danskere virkelig, som Tyskerne tit nok har sagt, er "*lidt langsomme* af *Begreb*", og dels [|A:795](#) fordi Ordene "*Begreb* og *begribe*" er af tysk Oprindelse, og endelig fordi vi allesammen fristes til at indbilde os, at vi *begriber* fuldelig hvad vi knap engang halvveis *forstaaer*, og dog er der ligesaavel i *Aandens* som i *Haandens* Verden et meget stort Spring fra at vide, *Byen* hedder *Snærpe*, til at vide, *hvor* den snærper *hen*. Til Husbehov vil vi imidlertid kunne hjælpe os med den Oplysning, at hvad vi med Rette skal siges at *begribe*, det maae vi, aandelig talt, have til vor fri Raadighed, ligesom hvad vi med *Haanden* kan spænde om, og at *Kiendetegnet* paa en saaledes begrebet, *soleklar* Tanke, er at den beviser sig selv, saa at hvad den bekræfter, kan vi ikke nægte og hvad den nægter, kan vi ikke bekræfte uden *derved* klarlig at *modsig* og giendrive os selv. Saalænge denne Grad af Klarhed ikke er opnaaet, saalænge er vor Forstand paa *Sagen* ufuldstændig, ligesom naar vi i det *Synlige* vel har faaet Hold i en Ting, men kan dog hverken spænde om den eller bruge den med Frihed og Sikkerhed.

Dette lader sig deilig oplyse ved endeel af vore Ordsprog, der vel findes at have ligesom en Aabning, hvorigiennem vi alle kan gaae ind i dem, og en klar Side, hvorfra vi alle med Lyst kan betragte dem, men som dog ogsaa har deres mørke Side og lukkede Dør, saa vi kan endnu ikke klare det for os selv eller hin [|A:796](#)anden, om Ordsproget ogsaa igrunnen og i alle Maader holder Stik.

Saaledes siger Ordsproget: det er et *godt* Tegn, naar der er en *Gammel* i et Huus, og det er forsaavidt *klart*, som det beviser sig selv, at det Huus, man *er blevet* gammel i, det *kan* Folk *blive* gamle i, medens det bliver et andet Spørgsmaal, om det er *godt* at blive

gammel og om det i det Hele er *godt* at have en *Gammel* i Huset? Vi *Danskere*, som selv er et *ældgammelt Folk*, hælder naturligviis til den Mening, at det i alle Maader er et godt Tegn for et Huus, som for et Land, at Folk blive gamle deri, men vi kan meget let komme op at trættes med en *indvandret Tysker* om det, og da mærker vi snart, at vi ikke kan gjøre vor Paastand soleklar, om vi end baade synes at kunne føle paa os, at vi har *Ret*, og seer meget, som i vore Øine stadfæster det.

Naar vi nu med disse Forkundskaber kommer til Spørgsmaalet om "Aanden i Naturen" og "Aanden i Historien", da møder rigtig nok den ny Vanskelighed, at baade "*Natur*" og "*Historie*" er *vildfremmede* Ord, saa om deres Mening veed vi slet ikke andet end hvad vi har hørt eller læst hos de *Lærde*, vi skal tænke os ved dem, og da de Lærde nu sjelden er enige om den rette, grundige Betydning af saa gængse og tydelige *danske* Ord, som *Sjæl* og *Aand*, |A:797| da kan man nok vide, hvordan det gaaer med Enigheden om saadanne fremmede *Konstord*, som *Natur* og *Historie*. Da det nu imidlertid, til vor store Lykke, slet ikke er vor Pligt enten at *forlige* eller *oplyse* de *Lærde*, medens det derimod er deres Pligt, naar de vil forlige og oplyse os, da at tale og skrive saa tydelig, at vi kan forstaae dem, saa kan vi tage os deres Uenighed baade om *Natur* og *Historie* og om *Aanden* i dem begge meget let, naar vi blot ikke har den *Overtro*, at hvad de Lærde siger eller skriver, det skal vi enten trættes med dem om eller tage for den rene Sandhed, enten vi saa forstaaer det eller ikke, og enten det saa bekræfter eller bestrider vor dybeste Følelse, vor fasteste Tro og vor bedste Overbeviisning, og enten Antagelsen deraf for Sandhed vilde gjøre os *lykkelige* eller *ulykkelige*.

Naar vi nemlig er blevet denne værre end *papistiske* *Overtro* paa de *Boglærde* kvit, da siger vi rolig til os selv og hinanden: ja, hvad det end er, denne eller hin lærde Mand kalder *Aanden* i *Naturen* eller *Aanden* i *Historien*, som vi alle skal tilbede og rette vor Tro og vor Tankegang efter, saa veed vi jo dog, at der er kun to Slags Ting *virkelig* til for os, nemlig hvad vi *seer* og hvad *der skeer*, og skal der altsaa for os være nogen Mening i de fremmede Ord "Natur og Historie", som hvad der indbefatter alting, |A:798| saa maa jo *Natur* betyde hvad man *seer* og *Historie* hvad der *skeer*. Følgelig maatte *Aanden* i *Naturen* være en sig selv vitterlig Livskraft, som havde alt det *Synlige* i sin Magt og vidste Besked dermed, og *Aanden* i *Historien* maatte ligeledes være en sig selv vitterlig Livskraft, der havde alt det *Giørlige* i sin Magt og vidste Besked dermed, men naar vi gaaer saa dybt med vore Betænkninger, da kommer vi jo til *Vorherre*, som har skabt hele Verden og maa være den Eneste, der igrunnen veed, hvad det altsammen duer til og har at betyde, og den samme *Vorherre* maa det jo være, som raader for alt hvad der *skeer* i Verden og kan tilbunds vide, *hvorfor* det *skeer*

og hvad der skal komme ud af det altsammen. Vi kunne jo nok tænke os to Aander, hvoraf den ene var ligesom *Sjælen* i alt det Synlige og den anden *Sjælen* i alt det *Giørlige*, men de maatte dog begge staae under *Vorherre* og være hvad der i *Bibelen* kaldes "*Over-Engle*", og naar derfor de lærde Mænd, som taler og skriver om Aanden i Naturen og Aanden i Historien, ikke mener noget saadant dermed, da er det jo klart, at enten veed de ikke selv ret, *hvad* de siger, og veed da endnu mindre *alting*, eller ogsaa de maa bilde dem ind, som vi har hørt, en *tysk* Professor skal have sagt reent ud, at det er igrunden *dem selv*, der skaber hele Verden og raader for alt hvad der skeer i den, og saa |A:799er de jo ikke ret ved Samlingen, aldenstund de da først maatte have skabt *dem selv* og dog været *dem selv*, førend de gjorde det, hvad de jo aldrig kan paastaae, uden soleklart at *modsig* og giendrive *dem selv*.

Skal der altsaa være nogen *taalelig* Mening i den Tale, at vi skal rette vor Tro og vor Tankegang efter hvad en *lærd Mand* siger og skriver om Aanden i Naturen eller Aanden i Historien, da maa det være den, at den lærde Mand tænker, han har gransket saa dybt baade i det Synlige (Naturen) og i det Giørlige (Historien), at han med Sikkerhed kan slutte fra *Virkningen* til *Aarsagen* og fra *Løbet* til *Maalet*, til Grund-Kraften og Hoved-Tanken i det Hele. Dette er *taaleligt*, fordi vi er alle Mennesker, hver med sin Orm og med sine Meninger, især om *sig selv* og sine Fortrin, saa deri maa vi bære over med hinanden, men man seer jo strax, at da intet Menneske enten har seet *alt* det Synlige, eller gjort *alt* det Giørlige, saa er hans Slutninger fra det dels Bekiendte, dels Ubekiendte til Grund-Kraften og Hoved-Tanken i det Hele kun *Gjætteværk*, der kan have meer eller mindre Sandsynlighed eller Rimelighed, men maa aldrig udgives for meer, kan aldrig af noget betænksomt Menneske tages for den *rene Sandhed*, altsaa heller ikke for den Rettesnor, som alle Menneskers Tro og Tankegang skal følge.

Der ligger imidlertid meget Sandt deri, hvad jo ogsaa staaer i *Bibelen*, at Mennesket kan og skal slutte sig fra *Virkning* til *Aarsag*, fra *Verden* til *Skaberen* og fra hvad der *skeer* i Verden til *Forsynet*, men herved er to Ting at agte, som de lærde Granskere hidtil sædvanlig skrev i Glemmebogen, *det ene* er, at med disse *Slutninger* bliver man *aldrig færdig* saalænge Verden staaer og der skeer noget Nyt, og det *andet*, at Mennesket, for ikke at gaae i Taaget med sine Slutninger, maa ordenlig begynde med *sig selv*, som det han har *nærmest* for Øie og med sine *Gier*|A:800*ninger*, som dem, hvis Giørlighed han kiender bedst, og hvis Grund han snarest kan opdage, altsaa begynde med *Menneske-Naturen* og *Menneske-Historien*, istedenfor at de lærde Granskere altid helst vilde begynde med at klare sig og andre *det* Synlige, der, som Soel og Maane og Stjerner, Havets Bund og Bjergets Rødder, var *længst borte*, og begynde med at forklare den *allerældste* guddommelige *Historie*,

som er *Skabelsens*, hvad man jo burde forudseet, umuelig kunde lykkes, saa det var en følgerig Sag, at naar de endelig fra denne lange Udenlands-Reise kom hjem til dem selv, til *Mennesket* og de *menneskelige Livs-Forhold*, som beviser sig selv, da vilde Forklaringen slet ikke passe. De lærde Granskere greb da sædvanlig til det fortvivlede Raad at skabe *Mennesket* og alle de *menneskelige Livs-Forhold* om efter deres Hoved, og deraf er alle den sidste Tids store Omvæltninger (Revolutioner) baade i de kirkelige, de borgerlige og de huslige Livs-Forhold udsprungne, men derved er naturligviis *Menneske-Livet* ikke blevet enten kraftigere eller klarere, men tvertimod svagere og mere forvirret, saa hvis vi *Danskere* vil see en klarere og bedre Fremtid imøde end enten *Franskmænd* eller *Tyskere* ved deres saakaldte Oplysning og Videnskabelighed har faaet, da maae vi følge vor egen jævne Vei og begynde med at faae lidt Forstand paa *os selv*, som de *danske Mennesker*, vi er: Dannemænd og Dannekvinder, som, naar de ordenlig lægger deres Hjerter og deres Hoveder sammen, sikkert vil faae saamegen Forstand paa Menneske-Naturen og Menneske-Historien, at de deraf meget bedre end nogen Tysker eller Franskmand kan slutte sig baade til *Aanden i Naturen* og *Aanden i Historien!*

[A:801]

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Løverdagen d. 28. Decb. Nr. 51.

Bog-Væsen, Trykke-Frihed og Presse-Lov i Danmark.

V.

I Mandags (den anden Mandag i den sidste Maaned af Aaret) blev da *Presse-Loven* fra Aarets Begyndelse vedtaget i *Folkethinget*, vel ikke ganske, som Justits-Ministeren havde ønsket men dog som han gav sig tilfreds med den, og Vedtagelsen skedte med 67 Stemmer mod 9, saa *Presse-Loven* kan jo prale af at have vundet en

glimrende Seier over *Trykke-Friheden*, og efter *Berlings-Avisen* skulde man troe, at selv jeg i den sidste Strid havde trukket mig tilbage eller, i den tappre General *Villisens* Sprog, "*afbrudt Kampen*". At dette dog var langt fra at være Tilfældet, skylder jeg alle "*Danskerens*" Læsere og Læserinder at bemærke, og da det hverken maa forudsættes at de alle læser *Rigsdags-Tidenden* og det heller ikke af den kan sees, hvad jeg *vilde sagt*, hvis |A:802 ikke Ordskiftet om Loven i det hele var blevet hovedkulds *afbrudt*, saa man bogstavelig kun hørde "*den ene Part*", saa skal jeg stræbe at give Læseren en tro Fremstilling baade af Frihedens Kamp og Nederlag i Mandags.

Sagen var nu, som man maa huske, den, at da Lov-Forslaget ved forrige Samling kom til Folkethinget, fandt det stærk Modstand, kun *Monrad* og *Hall* søgte at forsvare det, og det dog kun paa Skraa, ved at pege paa Forordningen af 1799 som meget værre, medens alle *Bondevennerne* syndes enige med mig om, at det burde *forkastes*; men allerede ved Udvalgets Nedsættelse blev Udfaldet mig meget tvivlsomt, thi vel fik baade *Spandet* og jeg, til Justits-Ministerens Forargelse, Sæde deri, og syndes med *Damkiær* og *Frølund*, der begge regnedes til *Bondevennerne*, at være i Overtallet mod den anden Sides Kæmper: *Krieger*, *Hall* og *Schack*, men der var dog, da det kom til Stykket, ingen uden *Spandet* og jeg, der vilde have det Hele *forkastet*, og naar Talen bliver om af to onde Ting at vælge den mindste, da har man sædvanlig ondt nok ved at blive enig med sig selv om, hvilken der virkelig i Tidens Løb vil være den *mindste*.

Udvalgets Betænkning blev da meget broget, og selv Overtallets (*Kriegers*, *Halls*, *Damkiærs* og *Schacks*) Forslag mishagede Ministeren, saa det blev lagt paa |A:803 Hylden, hvad jeg selv ansaae for den største Seier, Trykke-Friheden under de nærværende Omstændigheder kunde vinde. Hvordan det nu er gaaet til, at de "*Fire*" besluttede sig til at indbringe den henlagte Lov som deres *eget* Forslag og at *Frølund* blev Femtemand, det veed jeg ikke, da jeg slet ikke bekymrer mig om Rigsdagens hemmelige, men kun om dens offentlige Historie, men ved Sagens anden Behandling viste det sig klarlig, at Forslags-Stillerne vilde føie Justits-Ministeren i alt mueligt, saa at skøndt endeel gik igiennem mod hans Villie, aabnedes der dog Udsigt for ham til ved *tredie* Læsning at faae sin Villie.

Vel er det nu ikke Skik ved *tredie* Læsning selv at vende op og ned paa Afstemningerne fra anden Læsning, men kun at rette en enkelt indløbet Feil eller gjøre et lille Tillæg, men der er ingen Regel uden Undtagelse, og ved en saadan mærkelig Undtagelse opgav da Folkethingets Overtal i Mandags alle de tre *Grund-Forbedringer*, som Forslags-Stillerne endnu ved anden Læsning havde rost sig af.

Uagtet nemlig *Grundloven* hjemler os Ret til at "*offenliggiøre*"

vore Tanker ved Trykken og derfor *bandlyser* al Censur og andre “forebyggende” Forholdsregler, saa havde dog Ministeren foreslaaet, at enhver Bogtrykker under streng Straf skulde *indlevere* ethvert Skrift til Politimesteren “*forinden*” han *udleverede* det til Nogen, altsaa *før* det var *offenliggjort*, og denne Modsigelse af Grundloven var saa iøinefaldende, at “*forinden*” alt i Landstinget blev ombyttet med “*samtidig*” hvorved Modsigelsen fik et Slør over sig. Dette Slør fandt imidlertid Folkethings-Udvalget alt for giennemsigtigt og satte derfor “*samme Dag*”, saa ethvert Skrift dog *muelig* fra Morgen til Aften kunde *offenliggiøres* inden Politimesteren fik Fingre paa det, og da Justits-Ministeren ved anden Læsning udtrykkelig erklærede, at dermed kunde han umuelig være tilfreds, paa den Maade kunde Regieringen slet ikke naae *sin Hensigt* med Indleveringen til Politiet, saa skulde man jo tænkt, at her var et Forlig umueligt; men dog kom det glat istand ved *trede* Læsning, saa “*offenliggjort ved Trykken*” blev forvandlet til “*udleveret fra et Trykkeri*”, og “*samme Dag*” blev atter forvandlet til “*samtidig*” kun med den Hale “og senest *en Time* fra *Udleveringens Begyndelse*”.

Da nu selv et Dagblad ikke uden særegne Forberedelser skal løbe langt i *een Time*, og der ordenligviis gaaer baade Timer og Dage fra der udleveres et Exemplar til Forfatteren eller Forlæggeren inden Skriftet “*offenliggiøres*”, saa vil ved denne Bestemmelse Grundlovens *Trykkefrihed* skrumpes ind til hvad vi altid har haft Lov til: at *bekoste Trykningen* af *A:805*vore Tanker med den klare Indsigt, at det vil komme an paa Politimesteren og Justits-Ministeren, *om* vi skal faae Lov til, hvad Grundloven hjemler os, at “*offenliggiøre vore Tanker ved Trykken*”.

Saaledes lod da Forslag-Stillerne og Folkethingets Overtal med dem de *to Grund-Forbedringer* fare, som skulde ligge deri, at “*Offenliggiørelsen*”, om end kun fra Soel gik op til Soel gik ned, sikkedes, og at denne *Offenliggiørelse* var det *eneste*, man ved Domstolene havde *Ansvar* for, thi nu skal *Udleveringen* selv af et eneste Exemplar paadrage *Ansvar*, og *Indleveringen* til Politimesteren skee *samtidig*, saa Skriftet kan blive lagt under Beslag *før* det paa nogen Maade er *offenliggjort*, saa at sige paa Bogtrykkerens Dørtærskel, og at dette kun er en daarlig Opmuntring baade for *Forlæggere* og *Forfattere*, naar de *ikke* vil drille Regieringen, men kun frit bidrage deres til Bogvæsenets Flor og Folkets Oplysning, det er iøinefaldende.

Da det ved Grundloven hverken udtrykkelig er tilladt eller forbudt at *offenliggiøre andre* Tanker end sine egne ved Trykken, saa kunde man jo øve sin Spidsfindighed paa, om deraf skulde følge, enten at Ingen maatte *offenliggiøre andres* Tanker eller at *for dem* havde man intet *Ansvar*, mens det aabenbar, naar nogen tiltaltes for *Offenliggiørelse ved Trykken*, maatte *A:806*paaligge Tiltaleren at

bevise de Tiltaltes Ansvarlighed. Dette havde nu Justitsministeren stræbt at gøre sig let ved at foreslaae, at ligefra *Bogtrykkeren* af til *Forfatteren* skulde alle de, der havde rørt ved Skriftet, een for alle og alle for een, indestaae for at ikke blot Indholdet var uskyldigt, men ogsaa for at Bogtrykkerens rette Navn stod paa det, og skiøndt man saaledes vilde sikkre sig altid at faae *een* at styre sin Harme paa, var det end “for Smed at hænge Bager”, saa skulde dog den ene nødes til at angive den anden, for at man kunde ramme den, man helst vilde tillivs. Dette fandt man dog alt i Landstinget, var for drøit, og i Forslaget fra de “Fem” i Folkethinget var det glattet over, saa det saae ganske maneerlig ud, da hver kun skulde svare for sig selv, og al videre Undersøgelse (Inquisition) om hvad man kalder den egenlig *Sandskyldige* være udelukt. Dette glimrende Fortrin opgav imidlertid de “Fem” ogsaa paa Justitsministerens Forlangende, og fik Thingets Medhold, saa nu staaer der igien, at den, man tiltaler, enten han saa selv vil tage sig Skylden paa eller ikke, skal kusk til at meddele al den Oplysning, han kan, for at man kan faae Fingre i en anden, som man heller vil ramme, og her har vi da hele Inquisitionen, hele det pinlige Forhør, med Udsigt til Fængsel og alt Sligt, naar man ikke er fornøiet med den Fugl, man har fanget.

IA:807Alt dette, saavelsom meget andet, stræbde jeg kun forgiæves at oplyse, men da jeg havde forudsat Sagens mislige Gang, havde jeg ikke engang ved anden Læsning villet trætte Thinget med Ændrings-Forslag i det enkelte, der jo maatte blive ikke læmpeligere, men strængere, naar Ministeren skulde finde Forslaget taaleligt, og jeg indskrænkede mig til eet Ændrings-Forslag, som gjaldt det Hele, det nemlig, at alle Trykkefriheds-Sager skulde undergives *Nævninger* og at med *Frikiendelsen* skulde følge *Vederlag* for paaført Krænkelse, Tab og Skade.

Da nu *Nævnings-Indretningen* ikke for Øieblikket er tilstæde, saa kunde jo Forslag-Stillerne med et godt Skin sige, at dette Ændrings-Forslag kun paa en skjult Maade vilde kuldkaste hele Loven, og det sagde de ganske rigtig, men Ret havde de dog ikke, da det jo stod i Justitsministerens Magt, hvad *Grundloven* udtrykkelig forpligter ham til, snarest mueligt, at indføre *Nævninger*. Da nu dog Forslag-Stillerne indrømmede, at baade kunde det være godt at bruge *Nævninger* i Trykkefriheds-Sager, *naar* man bare havde dem, og at *Vederlag* for dem, der i saadanne Sager uskyldig tiltaltes, og kunde for lang Tid berøves deres Næringsvei, kunde være et billigt Krav, saa blev mit Ændrings-Forslag ved tredie Læsning til to, hvoraf det ene foreslog Brugen af *Nævninger* i alle Trykkefriheds-**IA:808**Sager, *saasnart* man fik Indretningen, og det andet foreslog *Vederlag* for den Uskyldige, naar han aldeles frikiendtes. Nu kunde man jo ikke nægte, at Henviisningen til *Nævninger* var uskyldig, og at Bestemmelsen om *Vederlag* dog

maaskee kunde forebygge endeel *overilede* Tiltaler med alle deres sørgelige Følger, men nu vilde Forslag-Stillerne dog ei gaae ind paa nogen af Delene, saa derved blev det soleklart, at alle Ændrings-Forslag til at formindske Lovens Haardhed eller trøste *danske* Forfattere derover var unyttige.

Da nu alle de ministerielle Ændrings-Forslag, trods alle mine Advarsler, var antagne, og alle andre Ændrings-Forslag, trods min Anbefaling, forkastede, og Loven nu til Slutning skulde betragtes, antages eller forkastes i sin *Heelhed*, da tog en af Forslag-Stillerne (Hall), som hidtil havde tiet, Ordet, og stræbde i en meget lang og tildels ret lystig Tale *ikke* at vise, hvor godt *danske* Forfattere, Boghandlere og Bogtrykkere og hele den *danske* Læseverden kunde være tjent med en *saadan Presselov*, nei, derom hørde jeg ikke et Ord, men han paastod kiækt, at Loven, som den kom fra de "Fem", var den ypperligste i sit Slags, saa Ulykken havde kun været, at paa den ene Side fandt *Justits-Ministeren* den for mild og jeg og mine Lige den for haard. Da der nu, sagde han, var slet ingen Udkomme med mig og *Spandet*, saa havde |A:809 man nærmet sig Justitsministeren, hvis Indvendinger havde ganske anderledes Grund end mine, og man havde fundet ham saa tilgængelig for alle gode Raad, at man snart var kommet til den ønskeligste Enighed, og der fattedes nu ikke meer end at *lykønske* Danmark med den mest frisindede Presselov i hele Verden eller dog i vor Verdensdeel.

At jeg nu ikke i en Slutnings-Tale stræbde igien at vende Opmærksomheden *fra Sagens personlige Behandling* i Thinget, *til Sagen selv*: den *danske Trykkefriheds-Sag*, dens Vigtighed og dens sørgelige Stilling for Øieblikket, deri var jeg aldeles uskyldig, thi saasnart *Hall* tav, blev *Afslutning* forlangt og vedtaget, saa jeg brændte inde med alt hvad jeg havde giemt til Sidst.

Herover nytter det nu ikke at klynke, og jeg fristes saameget mindre dertil, som jeg selv var temmelig træt og kunde ei ventet spændt Opmærksomhed hos den trættede Forsamling, men da jeg dog, under den Forudsætning at det i det enkelte vilde gaae, som det gik, havde betænkt hvad jeg til Slutning omtrent vilde sagt, skal jeg dog meddele "Danskerens" lille Læseverden det, om ikke for andet, saa dog for at vise, jeg er slet ikke fortvivlet over den "*Afbrydelse af Kampen*", som Modstanderne kalde en glimrende Seier.

|A:810 Ved at see tilbage paa min, som det nu synes, frugtesløse Kamp mod Presseloven her i Thinget, maa jeg vel komme ihu, at den fremsagte Ungdoms Mund herinde (Schack) strax spaaede mig Uheld, som en gammel Ridder, der kæmpede for en gammel Dames Ære, hvis Skønhed, mens de var begge unge, havde indtaget ham, saa *Trykkefriheden* skulde være min gamle "*Dulcinea*", for hvem jeg, egenlig som en *Donkisjot*, brød Landsen. Saa nødig jeg imidlertid vover en Dyst med *Ungdommen*, hvori jeg rimeligviis maa komme tilkort, saa tør jeg dog troe, der finder paa

Ungdommens Side en Misforstaaelse Sted, som jeg muelig kan hæve, thi dels er jeg mig bevidst aldrig over gamle Skønheder med Villie at overse de Unge, og dels er det virkelig ikke den gamle Trykkefrihed fra 1770, men den meget unge fra 1848, jeg her har kæmpet for, og mellem alle de *Friheder*, man med eller uden Grund ventede sig af vort store Omsving, kan neppe selv Ungdommen vise mig nogen, der er mere Liv i og fortjener bedre at kæmpes for end *Ordets* unge *Frihed* baade herinde og trindt i Riget, saa naar *Fritalenheden* til det yderste forsvarer *Trykkefriheden*, da er det vist meget naturligt.

Havde man imidlertid Ret i hvad tit nok er paastaaet, at Trykke-Friheden ved nærværende Presse-Lovs Antagelse ei var i mindste Fare, da vilde min Kamp her |A:811inde, som en Kamp med sin egen Skygge, vist nok være latterlig, men Modstanderne har jo ikke kunnet nægte, at den fri *Offenliggiørelse* af vore Tanker ved *Trykken* aabenbar sættes i Fare ved den med *Udleveringens* Begyndelse samtidige *Indlevering* af Skriftet til Politiet, og at *Presse-Lovens* Anvendelse paa *Rigsdags-Tidenden*, som ikke er undtaget derfra, maatte have meget betænkelige Følger for Rigsdags-Ordets Frihed i det hele. Naar derfor de lærde Forslags-Stilleres Ordfører, ved at omtale min Forudsigelse af Presse-Lovens sørgelige Virkninger, bemærkede, at der hørde mere til at være en “*Kassandra*” end “ikke at blive troet”, da havde han vist nok Ret deri, ja kunde gjerne tilføiet, at der var *noget*, jeg aabenbar *fattedes* for at være en *Kassandra*, thi hun var jo en *Spaakvinde*, saa jeg, for at være en saadan, maatte først og sidst være en *Kvinde*, men i øvrigt var Sammenligningen vist mislykket, thi naar Trykke-Frihedens andre Venner herinde bedre har kunnet forlige sig med Presseloven end jeg, da var det vist langt mindre fordi de mistroede mine Udsagn om de sørgelige Følger, den ved at træde i Kraft vilde have, end fordi de stolede paa, at den aldrig vilde med Strængthed sættes i Kraft.

Nu, dette er i mine Øine baade saa fattig og saa skrøbelig en Trøst, at jeg ikke vilde nøies med den, |A:812uden jeg nødtes dertil, men derfor vrager jeg den ingenlunde, og har i min Tid maattet nøies med en lignende Trøst over saa mange daarlige Love, som jeg ikke kunde forhindre, at jeg vel ogsaa, naar det endelig skal være, kan nøies med den nu, da mit Haab om bedre Dage er paa sit Høieste.

Ja, jeg tør nok sige, jeg har *ikke* været nogen *Ulykkesfugl* for Danmark og det danske Folk, thi, trods alle de Daarskaber jeg har seet, har jeg dog aldrig, som en *Kassandra*, spaaet Undergang, men jeg har tvertimod spaaet Folket og Fædernelandet saa lys en Fremtid, at det er faldet og falder vel endnu de Fleste utroligt, og “Frihed for alt hvad der stammer fra Aand” har i mine Øine ikke blot været noget, der hørde til en lys Fremtid, men som bar den i sit

Skiød. Hvormange gode Love jeg derfor end skulde see falde, og hvormange daarlige Love, som denne Presselov, jeg end skulde see gaae igiennem herinde, opgiver jeg dog aldrig mit lyse Haab om Danmarks Fremtid og det danske Folks fri Udvikling til en ligesaa glædelig som klar Oplysning, thi dette Haab er ikke blot blevet gammelt med mig, men det er blevet stærkere i Aarenes Løb, fordi jeg alt har oplevet virkelige Fremskridt til en *Aands-Frihed*, der faldt de Fleste ligesaa utrolige som nu en god Trykkefriheds-Lov! Naar jeg derfor har bekæmpet og endnu til Enden bekæmper **A:813** denne daarlige Presselov, der blandt andet vil sætte alle danske *Bogtrykkerier* under Politiets specielle Opsyn, og kyse *Boghandlerne* fra at befatte sig med Forlag af *danske Bøger*, da er det ingenlunde, fordi jeg troer, at den *kan* tilintetgjøre den med Grundloven og selv foran Grundloven virkelig indtraadte *Aands-Frihed*, eller endog betydelig *kan* forhale dens hurtige Udvikling i vor Jernbane-Tid, nei, det er kun, fordi alt hvad der, som denne Presselov, stiler paa at gjøre Ulykker, der skal bekæmpes og derved, om det ei kan reent afværges, dog standses og svækkes, og fordi det maa gjøre mig ondt, om en saadan Lov *mod Trykkefriheden* skulde vedtages af det danske Folkething, gjøre mig dobbelt ondt nu, da den foreligger os som et Forslag *ikke* af *Justitsministeren* men af vor egen "*Midte*". Dette skulde gjøre mig meget ondt og drive mig til utrættelig Kamp, selv om jeg var, hvad jeg dog umuelig kan være, *sikker* paa at denne daarlige Lov slet ingen Skade kom til at gjøre, thi det var jo endda tungt nok at det *danske* Folkething skulde saa at sige selv opelske en Presselov, en Klemme-Lov for Trykke-Friheden, paa en Tid, da det umuelig kan vare længe, før man selv i *Vien* vil lære, at det er i alle Maader Daarskab med den *metternichske* Viisdom, og at i vore Dage maatte selv den største Tyran, naar han var *klog*, ikke blot give Trykke-Frihed, men **A:814** ønske den flittig benyttet af Fiender saavel som af Venner, saa han altid vidste, *hvad* han havde at stole paa og hvad han havde at frygte. Ja, mine Herrer! da det daglig bliver klarere, at der vil længere Arme til at lukke alle Munde end nogen Keiser har havt eller kan faae, og at man ved, om mueligt, at forsegle alle Presser og Penne, kun satte "onde Tunger" i des stærkere Bevægelse, lukkede kun, som Sællandsfaren siger *Laaven* (Laagen) og lod Porten staae aaben, og da man altsaa ved en stram og ærgerlig Presselov i Danmark kun arbejder *Tyskerne* i Hænderne, og, naar det gaer naadigst af, nøder det *nordiske Bogvæsen* og den *nordiske Boghandel* til at vælge *Sverrig* eller *Norge* istedenfor *Danmark* til sit Hovedsæde, saa tør jeg godt gientage, hvad jeg, som det synes, til stor Forargelse for de lærde Forslag-Stilleres Ordfører, sagde ved Mødets Aabning, at under min, som det synes, fortvivlede Kamp for Trykkefriheden, er jeg ligesaa vis paa Efterslægtens Bifald og Tak, *som om* jeg alt hørde dem gjalde i det Fjerne. Jeg stemmer evig mod den hele Presselov.

Saauidt Slutnings-Talen, som man, ved at *afbryde Kampen*, blev fri for at høre, men som naturligviis derved paa ingen Maade er giendrevet eller overvundet, og skøndt Loven blev vedtaget med *syv og tresindstyve* Stemmer mod *ni*, og skøndt jeg |A:815 frygter for, at hvis den kom tilbage til Folkethinget endnu ligere Justits-Ministerens oprindelige Forslag, da vilde den dog faae Overtallet, ja, skøndt denne Presse-Lov maaskee kan nøde mig til baade at afbryde "*Danskeren*" og at gaae i Landflygtighed, saa skal jeg dog blive ved at lee ad dem, der tænker, at denne Presse-Lov bedre kan trodse den Frihed, *Nordens Aand* kræver som sin Odelsret, end det Papir, hvorpaa Loven trykkes, kan trodse Ilden, der bevæger Vogne og Snekker, saa de kappes i Fart med Ordet og Tanken, hvis Redskaber de herefter ogsaa langt meer end *Bogtrykker-Pressen* vil være!

Jeg tvivler heller slet ikke paa, at under nærværende Omstændigheder vil Regieringen meget snart opdage, at den, ved en saadan eller endnu strængere Presselov, ingenlunde undgaaer at see paa Tryk hvad den hader, da hvem der vil drille den og har nogle Skillinger tilovers nuomstunder godt kan komme *udenom Loven* selv i langt *større* og bedre lukkede Lande end det lille, aabne Danmark, og at det *danske Folk* "*samtidig* eller i det seneste en *Time* efter" vil opdage, at saadanne Presselove hos os slet ingen anden Virkning har end at *gavne Tysken* og *skade Dansken*, lokke og hardtad nøde vore Boghandlere til blot at være Udsælgere for de Fremmede, lokke og hardtad nøde alle gode Forfattere til at skrive paa *Tysk*; og naar disse |A:816 to Opdagelser støde sammen, da er jo *Trykke-Friheden* i Danmark saa vis, som det *danske Folks* og Riges *Bestandighed*, hvorpaa jeg, ved i sex og fyrretyve Aar blot at skrive *Dansk*, saa klarlig har væddet mit Hoved, at ingen faaer mig til at tvivle derom.

Gierne vilde jeg imidlertid selv opleve den Dag, da Frihedens Soel, som et Livs-Lys, oprandt i Fred over alle den nordiske Aands og det danske Hjertes Egne, eller, med eet Ord, over hele vort *menneskelige* Folkeliv, og da det maa skee snart, naar jeg skal have nogen Rimelighed for at opleve det, saa maa Ungdommen ikke forundre sig over, at jeg kæmper ivrigere med Mund og Pen for den aldeles nødvendige, Folke-Livet og Folke-Oplysningen uundværlige Frihed end om jeg endnu var i den Alder, da man godt kan give Stunder. Friheden i *Livet* er blevet det danske Folk saa fremmed, at det selv er bange for den, det er *Knuden*, men vi pleier dog gierne efter et Øiebliks Tvivlraadighed at kiendes ved vore gamle Venner, om de end har været længe borte, og da falde dem om Halsen, det haaber jeg skal, med Guds Hjelp, være *Løsningen!*

Danskeren.

1850.

3. Aargang. Tirsdagen d. 31. Decb. Nr. 52.

Øiet i Nakken.

Man har ingen Øine i Nakken, det er et sællandsk Mundhæld, hvormed især studse Kokkepiger i min Barndom pleiede at forsvare sig, naar de under Rumsteringen enten traadte nogen op ad Benene eller gav Folk eller Fade en Tassevinke, og sandt er det jo, at efter *daglig* Talebrug har ingen af os Øine i Nakken, og at det i alle Maader maa kaldes store Ting, naar Folk har Øine i Hovedet og bruger dem til at “see sig *for*”, men selv til daglig Brug er det dog baade meget mueligt og tit meget nødvendigt ogsaa imellem at “see sig *tilbage*” og *Homer* anmærker derfor altid om dem, han kalder *vise* og *kloge*, at de saae “baade *frem* og *tilbage*”. Naar man derfor taler i Søndags-Sproget eller Billed-Sproget, som vi altid maae, naar vor Tale om de legemlig usynlige eller aandelige Ting skal være *lyslevende*, da maa man sige, det er ligesaa nødvendigt at have Øine i Nakken som i Forhovedet, og jeg har [A:818]derfor tit tænkt paa, om ikke det Øie, gamle *Odin* beholdt og var kiendelig paa, sad i Nakken, thi vel vilde et saadant Øie i Nakken klæde ham meget stygt, naar han blev hugget ud i Steen, men det er nu, efter mine Tanker, Nordens Guder heller slet ikke skabte eller skikkede til, da de, ligesom Talens Strøm og *Levnets-Løbet*, aldrig staaer stille, men er i fuld Bevægelse, saa man seer dem kun i Forbigaaende og da i allehaande Stillinger, der umuelig kan være pæne, da de maae være deres Arbeide lige. Hvorfor jeg nu har tænkt mig *Odins-Øiet i Nakken*, det var naturligtviis, fordi jeg fandt, at Nordens Aand havde langt bedre *Efter-Syn* end *For-Syn*, meget bedre Øie for hvad der var skeet igaar end for hvad der skulde skee imorgen. Det kan man nu vel sige, er paa en vis Maade Tilfældet med alle Mennesker baade i Syd og Nord, da de alle gierne er klogere paa hvad der skeer *bagefter* end *forud*, men der er dog i det Hele en stor Forskiel paa, med hvad Øine man seer det *Forbigangne*, da ikke blot Mange er kortsynede og Somme langsynede, men for de Flestes Øine løber alt det *Forbigangne* rundt, saa der skal egne Øine til at opdage

Sammenhængen og Gangen i det hele. See, dette er, hvad der, efter min Mening, udmærker *Odins-Øiet* baade fra det, den græske *Helios* saae hvad han kaldte alting med, og fra ethvert andet Øie under Solen, og dette |A:819“Øie i Nakken” er det, jeg mener, altid kunde og skulde findes i *vort* Norden, og maa nu snart baade vise og klare sig, hvis vi ikke skal blive ved at see med “*andres Øine*” og da nærmest med *Tyskernes*, for hvem netop det *Forbigangne* løber saa rundt, som om de altid havde en Perial.

Der er nu saaledes, til en Prøve, i det *nærmest Forbigangne*, som ikke engang Tyskerne endnu har glemt, *Idsted-Slaget* og hele den Krig, som jeg kalder den *jydske*, men næsten alle andre den *slesvigske*, og som, hvad man end kalder den, aabenbar er ført om *Sønder-Jylland*, som Tyskerne og vi efter dem kalder *Slesvig*. See, denne Krig, og navnlig *Idsted-Slaget*, kan vi jo umuelig betragte med *Tyskernes Øine*, uden at det hele løber rundt for os, som om det igrunnen var os, der havde gjort Oprør, blev slaaede ved *Idsted* og ligger begravede ved *Dannevirke*, *Missunde* og *Fredrikstad*, saa det skulde kun være Russen eller Fanden, der gaaer igien og spørger i vor Skikkelse, til Hanen galer ordenlig i *Rensborg*, saa alle Spøgelser maae fare ad Helvede til.

Heraf forklarer jeg mig da ogsaa, hvad der ellers maatte være mig aldeles uforklarligt, hvad man med et Konstord kalder “den danske *Diplomati*”, der virkelig synes med Flid at gaae iblinde, fordi den forud|A:820sætter, at der i Danmark ei kan sees uden med *Tyskernes Øine*, og at da de for os er aldeles ubrugelige i Henseende til det nærmest *Forbigangne*, saa maa man gaae med lukkede Øine, eller, hvad her løber ud paa det samme, *see* aldeles *bort* fra *Idsted-Slaget*, fra *Danehærens* Stilling ved *Dannevirke*, og fra alt hvad Kampen nu snart i tre Aar har dreiet sig om, og prøve, om man ikke, ved iblinde at lade sig lede af *Østerrig* og andre venskabelige Magter, kan komme *udenom* det altsammen til *bagved sin egen Ryg* (status quo ante), hvor man paa begge Sider vil have et *Slesvig-Holsten*, og kiævles kun om, enten *Slesvig* skal antages for at følge med *Holsten* eller *Holsten* skal antages for at følge med *Slesvig*. Saasnart man nemlig, jeg vil ikke sige med *Odins-Øiet*, men blot med aabne danske Øine, seer sig tilbage til *Slaget ved Idsted* og *Slaget ved Bau*, da seer man paa Timen, at ingen af Stederne fulgte enten *Slesvig* med *Holsten*, eller *Holsten* med *Slesvig*, for *Holstenerne* løb deres Vei og blev kun saa sagte fulgt ud af *Slesvig*, slet ikke forfulgt ind i *Holsten*, og saaledes har da Sværdet og Krigslykken paa det allerskarpeste adskilt *Slesvig* fra *Holsten*, ved at overhugge den for *Diplomaterne* uopløselige Knude, der i *Slesvig-Holsten* sagdes at skulle binde dem “evig tosamen”. *Idsted-Slaget* gjorde altsaa indtil videre |A:821aabenbar *Udslaget*, og *Holsten-Gottorpernes* Forsøg ved *Missunde* og *Frederikstad* paa et *Gienslag* mislykkedes saa øiensynlig, at man enten maa være stokblind eller

med Flid lukke sine Øine for ikke at see *Skilsmissen* mellem Slesvig og Holsten baade iværksat og udført. Har man nu tillige lidt af *Odins-Øiet*, da seer man strax, at dette Udslag og denne Afgjørelse ikke blot er hvad vi i 1848 begyndte Krigen for, men staaer i den nøieste Sammenhæng med det *danske Folks* Kamp giennem Aartusinder for sin Tilværelse og Rigets rette Grændser, saa Seieren i *Idsted-Slaget* er den største og bedste, som paa den Kant lader sig vinde, da det danske Folk selv ved den lykkeligste Overbydelse deraf, som maatte blive en Overdrivelse og en Overskridelse af sine rette Grændser, en Overtrædelse af Folkeretten, nødvendig maatte tabe mere end det vandt! Det giælder nemlig endnu langt klarere et *heelt Folk* end Enkeltmanden, at om man vandt hele Verden, men *tabde sig selv*, da opslugde Tabet Vindingen, som en bundløs Afgrund opsluger alt hvad der kastes i den.

Har man derimod slet intet af *Odins-Øiet*, da seer man ingen Sammenhæng i det Forbigangne, hverken den Sammenhæng, der gjør Slægterne af eet Blod, eens Tale og venligt Samlag fra Arildstid, til et og det samme *Folk*, ikke heller den Sammenhæng, der gjør Begivenhederne i Rigets Historie til et folkeligt *Levnets* |A:822|løb, lykkeligt eller ulykkeligt, eftersom *Folket* ærede eller ringeagtede sin Eiendommelighed, sit Modersmaal, sin Følelse, sine egne Love og Lader, og eftersom Folket kiendte eller miskiendte, hævdede eller opgav Rigets rette Grændser, og da er det, man, som vore Diplomater, enten paa godt *Tysk* betragter hele vor Kamp om Sønder-Jylland som en slem Feiltagelse, man maa stræbe at tilintetgiøre, eller paa slet Dansk anseer den for en Dumdristighed, der vel ved et Lykkestræk hidtil er løbet godt af, men maa dog styrte os i Fordærvelse, hvis vi ikke stræber at glemme den og kan faae *Tyskerne* overtalt til det samme.

Her staaer vi da, ligesom *Danehæren* ved *Dannevirke*, og synes hverken at kunne komme frem eller tilbage, medens det er soleklart, at *saaledes* kan vi *ikke* blive staaende ret længe, endsige til evig Tid, saa vi maa snart paa en eller anden Maade *trække os tilbage*, enten, som efter en afgjørende Seier, med Ære, eller, som efter et afgjort Nederlag, med Skam. Det første skeer, dersom vi, med det nærmest Forbigangne stadig for Øie, i dets inderlige Sammenhæng med Folke-Naturen og Folke-Historien, vil nøies med vore gamle Grændser og hvad der indenfor dem kan udvikle sig frit og fredelig, men det andet skeer, dersom vi, blinde eller bange for det nærmest Forbigangne, vil overspringe det for at komme tilbage til en *forsvundet* |A:823|Tilstand, og, da det er umueligt, narre os selv med Skyggen deraf, see til at snorke os i Søvn for at drømme behagelig om en dansk-slesvig-holsten-lauenburgsk *Heelstat*, som kun havde sin for Danmark og alt Dansk bedrøvelige Tilværelse i Skyggen af den *Absolutisme*, vi selv har ophævet, og som, selv om vi skabde den paany, aldrig kunde udstrække sig til *Holsten* og *Lauenburg*, men

maatte blive en tysk-slesvig-holsten-lauenburgsk Absolutisme over Danmark og alt hvad Dansk er.

Slutningen bliver da, at har vi slet ikke hvad vi paa Billed-Sproget eller Søndags-Sproget maa kalde Odins-Øiet eller "Øiet i Nakken", som seer det *danske Folk* fra Arildstid og seer, hvad der har tjent til *dets* Fred og maa tjene dertil saalænge Verden staaer, da er det nu forbi med det danske Folk og det danske Rige, hvordan vi saa vender og dreier os, men med Idsted-Slaget og hele den Krig, hvori det gjorde Udslaget, for Øie, og blot med et Glimt af gamle *Danmark*, som *dets* yngste Sønner saa kiækt og kiærligt har kæmpet og blødt for, da tør vi godt haabe at hævde vor folkelige Tilværelse og væрге vor Grændse og fuldføre vort folkelige Levnetsløb i deilig Sammenhæng med alt det *Danske* og *Nordiske* deri, som *Tyskerne* naturligviis aldrig har kunnet skatte eller villet taale, men altid har forhaanet og stræbt at tilintetgiøre. Derfor og ene |A:824|derfor, og allermindst af det Slags *Tysker-Had*, der vilde være ligesaa latterligt som udansk, har "Danskeren" lige fra Begyndelsen stræbt og vil til Enden stræbe at sætte saa kiendeligt og forsvarligt Skiel mellem *Tysk* og *Nordisk*, som det med en Pen paa Papiret lader sig giøre, thi jeg hader kun *Nordens Fortyskning* ligesom jeg vilde hade *Tysklands Fordanskning*, som noget unaturligt, baade ufolkeligt og umenneskeligt, og da nu i alt Fald den Deel af Norden, som kaldes *Danmark*, ved sin Nærhed, ved sit Folks Blødhed og Troskyldighed og ved sit lange Maskepi med *Holsten*, har staaet og endnu staaer Fare for at blive *fortysket*, og derved baade tabe sig selv, beskæmme sin Fortid og berøve det øvrige Norden sine Kræfter, sin Yndighed og sin Lykke, saa maa "Danskeren" nødvendig med samme Iver bekæmpe alt *Hjemtyskeriet* og alle Greb efter *Holsten*, som *Tyskernes* voldsomme Angreb paa Danmark og Konstgreb efter Slesvig. Fremtiden er skjult for Danskere saavelsom for Tyskere, thi aandelig har vi kun Øine i Nakken til at see det Forbigangne, og Tyskerne Øine i Toppen til at see det Luftige, men det er soleklart, at vi kan ingen *lys* Fremtid faae ved at see med andres Øine, og det er ganske rimeligt, at vi kan faae en saadan ved at see med vore egne.

|A:825|PS7:350

Danmarks Engel.

¹ Du, som, ingen veed, hvor langt tilbage,
Alle veed, endnu i dette Aar,
Har i Nætter, som i lyse Dage,
Under Vinters Hjerter som i Vaar,

Svævet over Danmarks Kæmpeskare,
Hvor den stod med Løvemod i Fare,
Kvad om Dannebrog og Dannebod,
Kiøbde Seier med sit Hjerteblood!

- 2 Svæv nu ogsaa i det Aar, som gryer,
Over dem med Lemmelast og Saar!
Vift fra Panden alle mørke Skyer!
Mal for Øiet Danmarks Gyldenaar!
Viis dem Roserne paa Heltegraven!
Byd dem hvile i Kiærmindehaven!
Lad dem glade føle, hver især,
Danevang i Fred er Kampen værd!

 - 3 Svæv nu ogsaa over dem, som raade,
Hist i Kongens, her i Folkets Navn,
Saa de føle, *Danskens* Ret og Naade,
Fred og Frihed er til fælles Gavn;
|A:826|PS7:351Mere end Vorherres og vort eget,
Om vi fik det, var det alt for meget,
Og for alt hvad mistet har sin Rod
Hele Verden er en daarlig Bod!

 - 4 Svæv nu ogsaa over dem, som tale
Trindt i Landet gamle Danmarks Sag!
Fald paa Tungerne som Dugg i Dale!
Skin for Øiet som den klare Dag!
Lyd i Sangen som din egen Stemme,
Her fra Arildstid i Danmark hjemme!
Kyes fra Marken hver en Bakketrold
Med et Døn som *Thors* fra Hedenold!

 - 5 Svæv som altid over dem, der riste
Runer til den danske "Glemmigei"!
Lad hvert Baand til deres Hænder briste!
Duft som Rosenflor paa deres Vei!
Svæv som altid over Dannekvinden,
Helte-Moderen og Skjalds-Veninden!
Slyng til Slutning i din milde Glands
Dig om hende som en Straalekrands!
-

